ROMAN

ALMANCA DERSİ

Siegfried Lenz

ÇEVİRİ: AYŞE SARISAYIN

can modern

SIEGFRIED LENZ

ALMANCA DERSİ

Can Modern

Almanca Dersi, Siegfried Lenz
Almanca aslından çeviren: Ayşe Sarısayın
Deutschstunde
İlk baskı: Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg, 1968
Bu çeviride kaynak alınan baskı: dtv Verlagsgesellschaft, 2006
© Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg
© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Günter Berg Literary Agency aracılığıyla satın alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncını yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2024, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik
Editör: Anıl Alacaoğlu
Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 2. Kat
Avcılar, İstanbul
Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6279-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

SIEGFRIED LENZ

ALMANCA DERSİ

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Ayşe Sarısayın

can

Siegfried Lenz'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Saf Değiştiren, 2018
Saygı Duruşu, 2020

SIEGFRIED LENZ, 1926'da Doğu Prusya'da Lyck'te doğdu. 1973'te Alman Dil ve Edebiyat Akademisi üyeliğine seçildi. Roman, deneme, öykünün yanı sıra radyo ve sahne için tiyatro oyunları yazan Siegfried Lenz'in aldığı ödüller arasında, 1961 Bremen Edebiyat Ödülü, 1979 Andreas Gryphius Ödülü, 1984 Thomas Mann Ödülü, 1988 Alman Yayıncılar ve Kitapçılar Birliği Barış Ödülü ile 1999 Frankfurt Şehri Goethe Ödülü sayılabilir. Son olarak 2003'te Johann Wolfgang von Goethe Altın Madalyası'yla onurlandırılan yazarın yapıtları bugüne kadar Türkçe de dahil olmak üzere otuzdan fazla dile çevrildi. Lenz, 2014'te öldü.

AYŞE SARISAYIN, 1957'de İstanbul'da doğdu. Kimya mühendisliği ve işletme eğitimi gördü, uzun yıllar ilaç sektöründe çalıştı. Behçet Necatigil'e ilişkin anılarının yer aldığı ilk kitabı *Çok Şey Yarım Hâlâ*, 2001'de yayımlandı. Öykü kitaplarından *Denizler Dört Duvar* 2004 Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne, *Yorgun Anılar Zamanı* 2005 Sait Faik Hikâye Armağanı'na, *Karakalem Resimler, Dünya Kitap* dergisinin 2008 Yılın Telif Kitabı Ödülü'ne değer görüldü. 2009'da yayımlanan *Erdal Öz, Unutulmaz Bir Atlı* adlı biyografiyle *Beşiktaş, Yollar ya da Anılar Boyunca* adlı otobiyografik semt kitabını *Ansızın Günbatımı* (2014) ve Selim İleri'yle edebiyattaki 50. yılı için yaptığı nehir söyleşi (*O Aşk Dinmedi*, 2017) ve *Denize Yazıldı* (2018) izledi. Çocuk edebiyatı alanında da çalışmaları olan ve Almancadan çeviriler yapan Ayşe Sarısayın'ın Siegfried

Lenz'den çevirdiği *Almanca Dersi* romanına Dünya Kitap Yılın Çeviri Kitabı Ödülü verildi (2012).

L.H.L. için

Almanca Dersi'nin Düşündürdükleri...

Çağdaş Alman edebiyatının önemli yazarlarından Siegfried Lenz'in 1968 yılında yayımlanan *Almanca Dersi* romanını hayli geç, 2006'da okumuştum. *Almanca Dersi*, İkinci Dünya Savaşı sonrası savaş suçlularının yargılandığı mahkemelerde sıkça dile getirilen "ben yalnızca görevimi yaptım" savunmasını çok boyutlu olarak ele alıyor, "görev" kavramı çevresinde temel bir sorunu irdeliyordu. Almanya'da yıllardır okunan ve beni gerek içeriğiyle, gerekse üslubuyla çok etkileyen, gerçek bir edebiyat tadı veren bu romanı çevirerek Türkiyeli okurlarla da tanıştırmak –meraklısıyla elbette!– isteği, o zamandan beri uzak bir hayal gibi yaşayıp gidiyordu benimle birlikte. Araya giren başka işler yüzünden –biraz da cesaret edemediğim için– ertelediğim bu çalışmayı nihayet tamamlayabildiğim bugün, *Almanca Dersi*'nin düşündürdüklerine ya da öğrettiklerine dair birkaç söz etmekten alıkoyamadım kendimi. "Alıkoyamadım," demem boşuna değil, çünkü bir yandan "Çevirmene söz düşmez!" söyleminin yarattığı baskı var; öte yandan bir metni orijinal dilinden okuyup peşine düşmüş, gerek okuma gerek çeviri sürecinde yazarın kurduğu dünyaya elden geldiğince girmeye çabalamış birinin, yani çevirmenin buna hakkı olduğuna inanıyorum.

Siegfried Lenz, savaşı yaşayan kuşaktan bir yazar. 1943-1945 yılları arasında donanmada görev yapmış, savaşın bitiminden kısa bir süre önce Danimarka'ya kaçarken İngilizlere esir düşmüş. Savaşın izleri, eserlerine de yansıyor kuşkusuz. "Bir Savaş Sonu" adlı uzun öyküsünün sonunda dile getirildiği

gibi, savaş kimileri için bitmiyor ya da bitemiyor çünkü: "'Savaş asla bitmeyecek,' dedi telsiz görevlisi, 'savaşa katılmış bizler için savaş asla bitmiş olmayacak.'"

Çok zengin bulduğum Alman edebiyatından, özellikle de savaş sonrası Alman edebiyatından pek çok örnek okudum. Savaşı birebir yaşayan bir başka Alman yazar olan ve çok genç yaşta, sonradan dünya çapında ün kazanan *Kapıların Dışında* oyununun ilk oynanışından bir gün önce ölen Wolfgang Borchert'ten –ki hayranı olduğumu söyleyebilirim– Heinrich Böll'e, Günter Grass'tan Albrecht Goes'a ya da Hans Bender'e uzanan onlarca isim. Her birinin yeri farklı, biricik. Kimi savaşı en vahşi, en acımasız yönleriyle ortaya koyarken, kimi de değinmelerle, ince göndermelerle ele alıyor konuyu. Siegfried Lenz, bu romanında doğrudan savaşla değil de, savaşla bağlantılı olarak "görev" kavramıyla yüzleştiriyor okurunu. "Görev" dendiğinde, sınırlar nerede başlıyor, nerede bitiyor? Görev ne zaman tutkuya dönüşüyor? "Ben yalnızca görevimi yapıyorum," diyerek başlayan süreçte karar verme yetkisi, kişisel inisiyatif hangi aşamada, nasıl devreye giriyor ya da tümüyle göz ardı mı ediliyor? "Bir görevi yerine getirirken, kimin eline ne geçtiğini, kimlerin işine yarayıp yaramadığını sorgulamıyorum. Hepimiz bu soruları soracak olursak, işin sonu nereye varır? Görevi yerine getirmek, ne duruma bağlı olarak değişebilir ne de karşındakine verdiğin öneme göre..." sözleri sığınılan bir bahane mi yalnızca, yoksa doğruluk payı da olan bir gerçek mi?

Almanca Dersi romanı, "görev tutkusu"ndan yola çıkarak her yönüyle tartışmaya açtığı bu ve benzeri sorularla konu üzerinde düşünmeye zorlamıştı beni. Belki çalışma hayatım boyunca benzer kavramlarla karşı karşıya gelip ikilemde kaldığım için, belki iş çevremde tanıdığım "görev tutkunu" insanları önce ilgiyle, sonraları ise –tam da bu romanı okuduğum sıralar– bir köşeye çekilip korkuyla, hatta dehşet içinde izlediğim için etkilendim böylesine. Üniformayla özdeşleşen görevin insani tüm değerleri unutturmasına, üniformayla ya da makamla kazanılan kimliğe, mutlak itaatın çağrıştırdığı olumsuzluklara duyduğum tepki belirleyici oldu belki de: "Yalnızca itaat etmeyi bilenler, emir verebilir!" Körü körüne itaat etmeyi nasıl beceremediysem, emir vermeyi de asla öğrenemedim. Lenz'in

bu sözünün şöyle olmasını hayal ettim hep: "Emir vermek istemeyenler koşulsuz itaat beklemezler."

Bu konuyu oğlumla tartışırken, daha önce bilmediğim bir şey de öğrendim: Milgram deneyi. Sözü uzatmak pahasına, konuyla doğrudan ilintili olduğu için değinmeden geçmek istemedim. Milgram deneyini, "insanların erk sahibi bir kişi veya kurumun isteklerine, kendi vicdani değerleriyle çelişmesine rağmen itaat etmeye ne ölçüde istekli olduklarını ölçme amacını güden bir deneyler dizisinin genel adı" olarak tanımlıyor kaynaklar. Nazi savaş suçlusu Adolf Eichmann'ın Kudüs'te yargılanmaya başlamasından üç ay sonra, Temmuz 1961'de başlatılan deneylerde, "Eichmann ve Yahudi soykırımında yer alan yüz binlerce yardakçısı sadece onlara verilen görevi yerine getiriyor olabilir miydi? Onların hepsi yardakçılık suçuyla suçlanabilir miydi?" sorularına cevap aranmış. Milgram şöyle özetliyor elde ettiği sonuçları: "İtaatin hukuksal ve felsefi açılardan devasa önemi bulunmaktadır, ancak bunlar çoğu insanın somut durumlarda nasıl davrandığı konusunda fazla bilgi vermez. Yale Üniversitesi'nde sıradan bir insanın sadece bir deney bilimcisinden aldığı emirle başka bir insana ne kadar acı çektireceğini ölçmek için basit bir deney düzenledim. Katılan deneklerin güçlü vicdani duyguları ile saf otoriteyi çeliştirdim ve kurbanların acı dolu çığlıklarının eşliğinde, genellikle otorite kazandı. Yetişkin insanların, bir erk makamının komutası doğrultusunda her şeyi göze almakta gösterdikleri aşırı isteklilik, çalışmamızın acilen açıklama gerektiren en önemli bulgusudur. Sadece görevlerini yapan, kendi başlarına vahşi işlere kalkışmayan sıradan insanlar, korkunç bir yok etme işleminin bir parçası olabilmekteler. Ek olarak, yaptıkları işin yıkıcı sonuçlarını apaçık görmelerine rağmen, temel ahlaki değerleriyle çelişen bu görevlerde pek az kişinin otoriteyi reddetme potansiyeli olduğu görüldü."

"Görev" meselesi, Lenz'i de hayli meşgul etmiş belli ki... Az önce değindiğim "Bir Savaş Sonu" öyküsünde de aynı kavramın çevresinde dolaşıyor: "Görevlerini yapıyorlar. Ya da görev sandıkları şeyi." (...) "Demek aldığınız görevi her ne olursa olsun yerine getirirdiniz, öyle mi? (...) "Herhangi bir şeye bağlı olmak gerekir." (...) ve benzeri örnekler, burada da belirgin...

Almanca Dersi'nin kurgulanmasında bana ilginç gelen,

"görev tutkusu"na esir olmuş bir babanın, polis Jens Ole Jepsen'in nasyonel sosyalizm ideolojisinden çok, fanatik bir görev bilinciyle hareket etmesi oldu sanırım. Bu ideolojinin savunucusu ise daha arka planda gibi görünmekle birlikte hikâyenin akışını yönlendirmekte etkin bir rolü olan karısı Gudrun. Nazi ideolojisine ilişkin değinmeler, Gudrun Jepsen'in kimliğinde dile getiriliyor: Kızının saralı, Çingene sevgilisine karşı tutumu, zihinsel engelli çocuklar için düşündükleri, savaşa katılmamak için kendisini sakatlayan oğluna davranış biçimi, insanın kanını donduran sevgisizliği, "Alman" olmayan her şeye duyduğu tepki... Ancak "görev" kavramı, Nazi ideolojisinden bağımsız olarak da ele alınarak içerdiği anlamın etki alanını genişletirken, totaliter bir rejimin sahip olduğu güçlerle, iktidar mekanizmalarıyla bireyin ideolojisini nasıl biçimlendirdiğini de gözler önüne seriyor. Türkiye'de ve dünyada güncelliğini sürdüren temel sorunlardan biri...

Almanca Dersi, iki farklı zaman düzleminde geçiyor. İlki suçlu gençlerin ıslah edildiği bir adada yaşayan ben-anlatıcı Siggi Jepsen'in bugünü, diğeri ise Siggi'nin çocukluğunu, onu ıslahevine getiren olayların yaşandığı geçmişini anlattığı bir kompozisyon ödevi. Lenz zamanlar arası geçişleri çok sık ve ustalıkla kullanmasıyla dikkat çekiyor. Anlatıcı Siggi çoğunlukla gözlemci rolünde, her şeyi olduğu gibi, tarafsız bir gözle anlatma çabasında. Kimi zaman ise –tamamen çocuk gözüyle baktığında– ironik ve abartıların belirginleştiği bir anlatım ön plana çıkıyor. Öyle ki dört yüz pencereli bir ev, otuz metrelik koltuk ya da iki milyon martı gibi tanımlamalar, metni yanlış anladığını düşündürüyor insana bir an için de olsa...

Üslubunu detaylı tasvirleriyle, sembolik diliyle, tekrarlarıyla ve zaman sıçramalarıyla oluşturan Lenz'den, *Ekmek ve Oyunlar* romanını çevirmiştim birkaç yıl önce. Ancak değindiğim özellikler, bu romanda çok daha belirgin ve net. Siggi'nin babasını olayların akışına göre kimi zaman baba, kimi zaman polis, hatta beylik tabanca olarak tanımlaması, Gestapo'dan deri palto diye söz etmesi, Nazileri simgeleyen kahverenginin çok sık kullanılması (oysa metin boyunca "Nazi" sözcüğü yalnızca bir kez geçiyor) ve benzeri örnekler dikkat çekiyor. Bu bağlamda, romanın en yaşlı kişisi, doksan iki yaşındaki Kaptan Andersen'in yer yer *plattdeutsch* ya da *niederdeutsch* olarak ta-

bir edilen ve kuzey Almanya ile Hollanda'nın doğusunda yaygın olan "Aşağı Almanca" lehçesiyle konuştuğu bölümlere, metni bölmemek açısından özel bir not düşmediğimi de belirtmek isterim.

Siegfried Lenz, romandaki ressam Max Ludwig Nansen karakterini oluştururken ekspresyonist ressam Emil Nolde'den esinlenmiş. Nolde (1867-1956), Lenz'le aynı yörede yetişmiş bir ressam. Kaynaklar, Nolde'nin resim yapmasının yasaklandığı Nazi döneminde büyük bir gizlilik içinde, sonradan "yapılmamış resimler" diye adlandırdığı bin üç yüz resimden oluşan bir seriye işaret ediyor. Romanda Max Ludwig Nansen'in "görünmez resimleri"nde, Japon kâğıdına yaptığı otoportresinde –Nolde de malzeme sıkıntısı çektiği yasaklı günlerinde Japon kâğıdı kullanmış– ya da resim tasvirlerinde Nolde'yi hatırlatacak pek çok gönderme var. Nolde'nin yaşadığı Seebüll yerleşimi, romanda Rugbüll olarak geçiyor.

Romandaki "görünmez resimler" tartışması, günümüzde güncelliğini koruyan önemli sorunlarından birini getiriyor akla. "Yeryüzünde resim yapma yasağına tam olarak uyabilen tek bir ressam tanımıyordu. Mesele şövalenin önüne geçip renkleri uygulamak değildi yalnızca, resim ya hep yapılır ya da hiç yapılmazdı. Rüyalarda resim yapmak yasaklanabilir miydi?" sözleri, düşünce suçunun, düşünce suçlusu olarak yargılananların ya da tutuklananların trajedisini hatırlatıyor ister istemez. Bu yüzden de evrensel bir sorunu irdeleyen *Almanca Dersi* güncelliğini koruyor; düşünce suç sayıldığı sürece de koruyacak ne yazık ki...

Romanını ressam Nolde'nin yaşadığı gerçek bir olaydan yola çıkarak kurgulayan Siegfried Lenz, farklı bir hikâye yaratıyor. Önceleri tanık konumunda olan Siggi, zaman içinde eyleme geçiyor ve son aşamada kurban olarak çıkıyor karşımıza. Onun –ya da yazarın– meselesi, kurbanlar çünkü: "Oysa görev kurbanlarının durumu farklı, kimse onlardan söz etmiyor..."

Islahevindeki bir kompozisyon ödeviyle başlayan roman, Almanca dersi metaforuyla Almanya'nın yakın tarihine, Nazi Almanya'sına bir gönderme niteliğinde. Nasyonel sosyalizme dolaylı olarak getirilen bir eleştiri. Bu romanı çevirmeye niyetlenirken, bunları düşünmüştüm de, "Almanca dersi" sözünün gerçek anlamı aklıma gelmemişti doğrusu. Evet, onu da çeviri

sürecinde anladım, *Almanca Dersi* gerçekten bir ders oldu benim için, her anlamda bir ders...

Bu arada kısa bir anektod ya da bir ilk ders: Lise yıllarımda, nasıl olduğunu hatırlamıyorum, babam çeviri yaparken ona yardım etmeye heveslenmiştim. Siegfried Lenz'in bir radyo oyununu çevirmeye başlıyordu o sıralar. Tamam, deyip verdi bana, sen dene, bakarım sonra. Zor gelmedi, bir çırpıda yaptım birkaç sayfayı. Ama babama götürdüğümde, daha ilk satıra gelemeden, başlıkta aldım ilk dersimi! "Ev Araması" diye çevirdiğim başlık, "Evde Arama" diye değişiverdi bir anda. Mesele Almanca bilmek değil yalnızca, dedi, iyi Türkçe bilmek... Devamından ise söz etmek bile istemiyorum! Kim bilir, *Almanca Dersi*'nin peşinden koşmamın asıl nedeni buydu belki de...

Aradan neredeyse kırk yıl geçtikten sonra, bu hayli uzun süren dersi alırken yalnız değildim neyse ki. Siegfried Lenz'in yıllar önce çevirisine katkıda bulunduğu *Kanlı Söylenti* romanından söz ederek bu romanı çevirmem için beni yüreklendiren, yayınevine öneren, zaman ayırıp "son okuma"ya eşlik eden bir yazar dostuma, sevgili Selim İleri'ye teşekkürlerim sonsuz. Metne yaptığı çok değerli katkılar bir yana, bir romancıdan aldığım "okuma dersi" dersem, abartmış olmam sanırım. Okuduğu bir cümle karşısında duyduğu heyecanla, birkaç sözcüğün ileride nasıl karşımıza çıkacağına dair müthiş önsezisiyle, hiç eksilmeyen edebiyat coşkusuyla eşsiz bir örnek, çok özel bir ders...

Teşekkürlerim bu kadarla sınırlı değil; bir başka arkadaşıma, Serap Kurtoğlu'na ya da öteki adıyla "değerli dostum kertenkele"ye de teşekkür borçluyum, *Almanca Dersi*'nin başlangıcından bitimine, aylar boyunca hep yanımda olduğu ve "okur gözüyle" yaptığı katkılar için. Ve elbette sevgili Elif Daldeniz Baysan'a, dil eksiklerimi tamamlamakta, bilmediğim terimleri bulmakta, kimi zaman içinden çıkamadığım lehçeyi çözmekte yardımcı olduğu için. Son teşekkür ise sevgili eşim, yol arkadaşım Hüseyin Sarısayın'a, yazı/çeviri yolculuğumun her aşamasında, her açıdan verdiği gönülden destek için...

Lenz'in, Alman Yayıncılar ve Kitapçılar Birliği'nin 1988 Barış Ödülü'ne değer görüldüğünde yaptığı "Barışın Kenarında" başlıklı konuşmasında söz ettiği koşullar, değişmek bir yana, giderek sertleşerek kuşatıyor dünyayı:

Tamamlanmamış, zaruret içinde, durmadan tehlikeye itilen bir barış içinde yaşıyoruz. Ona karşı çıkan güçleri düşünerek, onun altına itildiği ağır yükleri teker teker sayarak, onun bize verdiği görevleri gözden geçirerek, barışa bugünden nasıl hizmet edebileceğimizi birkaç sözcükle belirtmek istiyorum: Karşı koymak, kudret hırsıyla, bencillikle, pervasız çıkar güdüsüyle barışı tehdit edenlere karşı koymak.

Karşı koymak? Kesinlikle! Denemek en azından, emir almadan, emir vermeden, elden geldiğince, olabildiğince...

Ayşe Sarısayın
Aralık 2011

1

Ceza

Bir ceza aldım: Ödev cezası. Sevgili gardiyanımız Joswig beni hücreme getirdi, pencerenin parmaklıklarını kilitleyip önündeki saman çuvalını düzelttikten sonra metal dolabımı ve aynanın arkasında, eskiden kalma gizli yerleri aradı. Gücenmiş bir tavırla, suskun ve tek kelime söylemeden masamı, üzeri çiziklerle dolu taburemi kontrol etti, lavaboya özel bir ilgi gösterdi, pencerenin pervazlarını parmağıyla vurarak yokladı, sobanın içine baktı, ardından da yanıma gelip üzerimi tepeden tırnağa arayarak ceplerimde sakıncalı bir şey bulunmadığından emin oldu. Sonra kapağında gri etiket olan kompozisyon defterini masanın üstüne koydu: Siggi Jepsen'in Almanca Kompozisyonları. Hoşça kal bile demeden kapıya doğru gitti, hayal kırıklığına uğramış ve incinmişti, çünkü sevgili gardiyanımız Joswig aldığımız cezalara karşı bizden daha duyarlıdır, hatta bu cezalar onu daha derinden ve daha uzun süre etkiler. Kapıyı üstüme kilitlerken, kaygılarını sözleriyle olmasa da davranışlarıyla dile getirdi: Keyifsizce ve adeta belirgin bir çaresizlik içinde anahtarı kilide soktu, çevirmeden önce bir an duraksadı, hemen toparlanıp tekrar uzandı ve anahtarı iki kez sertçe çevirip kendini cezalandırırcasına bu kararsızlığa son verdi. Karl Joswig, cezamı çekmem için beni odaya kilitleyen narin ve utangaç adam...

Neredeyse gün boyu öylece oturmama rağmen olmuyor, bir türlü başlayamıyorum. Pencereden dışarıya bakıyorum, cama yansıyan yüzümden Elbe Nehri akıyor, gözlerimi kapatsam da mavimsi, hareketli buz kütleleriyle dolu nehir, akmaya devam ediyor. Sürtünmekten aşınmış, kabuk bağlamış pruvasıyla giysi patronlarına benzeyen gri desenler oluşturarak ilerleyen römorkörü izlemek zorunda kalıyorum; akıntı su taşkınıyla kumsala gelen buz kütlelerini önüne katıp gürültülerle kuru sazlıklara kadar sürüklüyor ve orada unutuyor. Gönülsüzce kargaları seyrediyorum, Stade kentinde bir randevuları var sanki: Birer birer Wedel'den, Finkenwerder'den ve Hahnöfersand'dan havalanarak adamızın üzerinde bir sürü halinde birleşiyor, yükseliyor ve onları tekrar Stade'ye götürecek bir rüzgâra kapılana dek açılar çizerek dönüyorlar. Sık söğütlük dikkatimi dağıtıyor, kuru kırağıyla pudralanmış, cam gibi beyaz tel örgü, atölyeler, kumsaldaki uyarı levhaları, ilkbaharda nöbetçilerin gözetiminde düzenlediğimiz sebze tarlasındaki donmuş topaklar, her şey, hatta güneş bile aklımı çeliyor, buzlu camın arkasındaymış gibi bulanık, kamayı andıran uzun gölgeler yaratıyor. Yine de başlamaya hazırlanırken, bakışlarımın zincirlerle bağlanmış, her yanı sıyrıklarla dolu dubaya takılmasını önleyemiyorum. İskeleye, Hamburg'dan her hafta güç eğitilen gençlere hastalıklı bir ilgi duyan, farz edelim ki bin iki yüz psikolog getiren, pirinç gibi parıldayan alçak, küçük bir gemi bağlı. Eğimli kumsal yolundan yukarı çıkışlarını görmezden gelemiyorum; mavi yönetim binasına alınıp, alışılmış selamlaşmaların ardından olmadık keşiflere kalkışmamaları ve mümkün mertebe dikkatli olmaları için uyarıldıktan sonra sabırsızlıkla çevreye hücum etmelerini, belirli bir hedefleri olmadan adamızı bir çekirge sürüsü gibi istila etmelerini ve arkadaşlarıma yaklaşmalarını izliyorum: Pelle Kastner'e örneğin, Eddi Sillus'a ve öfkeli Kurtchen Nickel'e.

Belki de yetkililer, bu adada ıslah edilenlerin salıverildikten sonra yüzde seksen olasılıkla yeniden suç işlemeyeceğini hesaplamış olduğu için böylesine yakından ilgileniyorlar bizimle. Aldığım ceza yüzünden Joswig beni odama kilitlememiş olsaydı, şimdi benim de peşime düşecekler, hayatımı kendi bilimsel bakış açılarına göre mercek altına alarak hakkımda bir fikir oluşturmaya uğraşacaklardı. Ama benim iki saatlik Almanca dersini telafi etmem, çevresine korku salan çelimsiz Doktor Korbjuhn ile Müdür Himpel'in bekledikleri çalışmayı tamamlamam gerekiyor. Tıpkı bizim adamız gibi Elbe üzerinde, Twielenfleth-Wischhafen yönünde bulunan, yine bizim gibi gençlerin ıslah edildiği komşu ada Hahnöfersand'da böyle bir şey olmazdı. Gerçi iki ada birbirine çok benziyor, ikisi de aynı yağla bulanıklaşan sularda yer alıyor, ikisinin de önünden aynı gemiler geçiyor, etrafında aynı martılar uçuyor, ama Hahnöfersand'da ne Doktor Korbjuhn var ne de Almanca dersleri ve kompozisyon ödevleri. Yemin ederim ki bunların varlığından fiziksel olarak da zarar görüyoruz! Bu yüzden pek çoğumuz Hahnöfersand'da ıslah edilmeyi yeğlerdik; rafinerinin bacasından yükselerek çatırtılarla gökyüzünü yırtan alevin, denize açılan gemilere sürekli selam verdiği komşu adada.

Kardeş adada, eminim ki bu cezayı almazdım, çünkü aynı olayların orada yaşanması mümkün değil. Her şey krem kokan, çelimsiz bir adamın, yani Korbjuhn'un kendine has tarzıyla sınıfa girmesi, çevresine korku salan alaycı bir ifadeyle bizi süzmesi, kendisini "Günaydın Bay Doktor" diye selamlamamızı istemesi ve önceden haber vermeden, herhangi bir uyarıda bulunmadan kompozisyon defterlerimizi dağıtmasıyla başladı. Sessizce yürüdü, diyebilirim ki zevkle tahtaya yaklaştı, tebeşiri aldı, sıska kolunu kaldırıp yazmaya başladı. Yazarken giysisinin ko-

lu dirseğine kadar açıldıkça, en az yüz yaşındaki kavruk kolu görünüyordu. Basık ve eğik bir yazıyla, ikiyüzlülüğün eğikliğiyle şöyle yazdı: "Görev tutkusu." Korkuyla sınıfa baktığımda, kamburlaşmış sırtlar ve yılgın yüzler gördüm, sıraların arasında fısıldaşmalar başladı, ayaklar hareketlendi, masalarımızın gözleri yakınmalarla doldu. Sıra arkadaşım Ole Plötz etli dudaklarını oynatarak tahtadaki yazıyı usulca tekrarlarken, bir sinir krizinin eşiğindeydi. Charlie Friedländer, duruma göre solgun ve yeşilimsi görünme yeteneği sayesinde her istediğinde çevresini telaşa verecek kadar sağlıksız bir görüntü sergilemeyi başaran, böylece her işten sıyrılabilen arkadaşım Charlie, soluk alıp verme sanatını hemen devreye soktu: Henüz rengi değişmese de boyun damarlarının hızlı hareketleriyle alnı ve dudaklarının üstü boncuk boncuk terlemeye başlamıştı bile. Çantamdan el aynamı çıkardım, pencereye doğru tutarak güneş ışınlarını yakalayıp tahtaya yansıtmam üzerine Doktor Korbjuhn bir an korkuyla döndü, ama iki adımda kürsüye yaklaşarak makamının ona sağladığı güvene kavuştu ve başlamamızı emretti. Kavruk kolu bir kez daha yukarı kalktı, işaretparmağı sertçe konuyu gösterdi: "Görev tutkusu." Gelebilecek tüm soruların önünü kesmek için hemen ekledi: İstediğinizi yazabilirsiniz, ancak görev tutkusuyla ilgili olmak kaydıyla.

Bana verilen ödev cezasını –aynı zamanda odama kilitlenmemi ve geçici ziyaret yasağını– hak etmediğime inanıyorum, çünkü cezalandırılmamın nedeni anımsadıklarımın ve hayal gücümün yetersizliği değildi, tam tersiydi hatta. Son derece itaatkâr bir şekilde görev tutkusu hakkında düşünürken anlatacak çok fazla şeyim olduğunu fark ettim; ne kadar çabalasam da nasıl başlayacağımı bir türlü bulamadım. Sonuçta tecrit edilmeme karar verildi. Korbjuhn'un keşfetmemizi, yazmamızı, ta-

dını çıkararak kanıtlamamızı istediği herhangi bir konu değildi, görev tutkusuydu, bu durumda da babam Jens Ole Jepsen'den başka hiç kimse gelemezdi gözlerimin önüne: üniforması, makam aracı olarak kullandığı bisikleti, gözlükleri, pelerin biçimindeki yağmurluğu, bendin sırtlarında hiç dinmeyen batı rüzgârında hareket eden silueti. Doktor Korbjuhn'un uyaran bakışları eşliğinde onu hatırladım hemen. İlkbaharda, hayır sonbaharda, karanlık, kışı anımsatan serin bir yaz gününde bisikletini her zamanki gibi kiremit renkli daracık taş yoldan aşağı indirdi, her zamanki gibi "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının önünde durdu, arka lastiği kaldırarak bisikleti harekete hazır hale getirdi, her zamanki gibi iki hamlede üstüne atladı ve yola koyuldu; önce yalpalayıp sarsılarak, batı rüzgârıyla kabarıp şişerek Heide ve Hamburg'a bağlanan Husum Caddesi yönüne gitti, turba hendeğinden saptı, artık yandan esen rüzgârın eşliğinde köstebek grisi rengindeki hendekler boyunca yol alarak sete doğru ilerledi, her zamanki gibi kanatsız değirmenin önünden geçti, tahta köprüyü de ardında bıraktıktan sonra durdu ve bisikleti iterek eğimli yoldan bendin sırtına doğru çıkardı; tepeye ulaştığında, ufkun boşluğunda birdenbire anlam kazanarak tüm alanı kapladı, yeniden bisikletine atladı, gergin, adeta patlayacakmış gibi şişen peleriniyle bendin sırtları boyunca yalnız bir *tjalk*[1] misali Bleekenwarf'a doğru uzaklaştı. Her zamanki gibi Bleekenwarf'a. Görevini asla unutmadı. Schleswig-Holstein semalarında sonbahar rüzgârları küçük savaş gemilerini harekete geçirirken, babam yollardaydı. Bisikletine atlayıp rengârenk ilkbaharlarda, yağmurlarda, puslu pazar günlerinde, sabahları ve akşamları, savaşta ve barışta, onu daima ve yal-

1. Gelgit alanlarına özgü Hollanda yapımı bir yelkenli tekne türü. (Ç.N.)

nızca Bleekenwarf'a yönlendiren misyonunun çıkmaz sokağında dolaştı, ezelden ebede, âmin!

Rugbüll Polis Karakolu'nda –Almanya'nın en kuzeyindeki polis noktası– görev yapan polisin sürekli olarak göründüğü bu resim, sözünü ettiğim bu zahmetli yolculuk geldi gözlerimin önüne ve Korbjuhn'a hizmet edebilmek için resme daha yakından bakmaya başladım; boynuma bir atkı sarıp babamın bisikletinin arkasına oturdum, yine çok sık gittiğimiz Bleekenwarf'a gittim, bisikletin sert çubukları bacaklarıma batarak kırmızı lekeler oluştururken her zamanki gibi nemli parmaklarımla babamın kayışına tutundum. Onunla birlikte yol alırken, arka planda hiç eksik olmayan akşam bulutlarının da bent boyunca bizimle ilerlediğini gördüm, gelgit havzasının[1] ıssızlığından kopup gelen sert ve özgür rüzgârları hissettim, o rüzgârların şiddetiyle yalpalamamızı uzaktan izledim ve çektiği zahmetle inleyen babamın sesini duydum; rüzgâr yüzünden umutsuzluğa kapılmış ya da öfkelenmiş değildi, düzenli iç çekişlerinin gizli bir hoşnutluk barındırdığı bile söylenebilirdi hatta. Kış mevsiminin karanlık denizinde, gelgit havzası boyunca ilerleyerek, yıkık değirmen ile evimizden sonra en iyi bildiğim yer olan Bleekenwarf'a gittik; her iki yanı tepeleri keskince budanmış ve doğu yönüne eğilmiş gürgen ağaçlarıyla çevrili kirli toprak kaidesiyle oradaydı, sallanan tahta kapıyı iterek açtım, eve, ahıra, barakaya ve atölyeye baktım. Max Ludwig Nansen sık sık yaptığı gibi yine kurnaz bakışlarıyla ve her ihtimale karşı biraz tehditkâr, el sallıyordu bana.

1. Wattenmeer (balçık denizi) olarak adlandırılan bu gelgit havzası, Kuzey Denizi'nin güneydoğusunda yaklaşık beş yüz kilometre uzunlukta, on bin kilometrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Biyolojik çeşitlilik açısından çok zengin olan bölge, 2009 yılında Unesco Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. (Ç.N.)

O zamanlar resim yapmasını yasaklamışlardı ve Rugbüll polisi olan babam, günün ve yılın her ânında bu yasağı denetlemekle görevliydi. Şunu da belirtmeliyim ki babam, bir resmin oluşumuyla ilgili her şeyi, hatta ışığın kışkırtıcılığını bile kontrol altına alarak artık Bleekenwarf'ta resim yapılmamasını sağlamaktan sorumluydu. Babam ve Max Ludwig Nansen çocukluklarından beri, yani uzun süredir tanışıyorlardı, her ikisi de Glüserup'lu olduğundan birbirlerinden ne bekleyebileceklerini biliyorlardı, hatta onları nelerin beklediğini ve bu durum uzayacak olursa birinin ötekine neler yapabileceğini de.

Anılarımın kuytularında, babamla Max Ludwig Nansen'in karşılaşmaları kadar iyi sakladığım çok az şey vardır; bu yüzden umutla defterimi açtım, cep aynamı yanına koydum ve babamın Bleekenwarf'a gidişlerini anlatmaya çalıştım; hayır, yalnızca gidişlerini değil, Nansen için düşündüğü manevra ve tuzakları, şüphe içinde kıvranırken aklına gelen basit veya karmaşık numaraları, planları, düzenbazlıkları ve hileleri, en sonunda ise Doktor Korbjuhn'un talebini, yani görev tutkusunu, bir görevi yerine getirmenin yarattığı sevinci. Olmadı. Başaramadım. Hep yeniden başladım, babamı bendin yukarısına yolladım, pelerinli ve pelerinsiz, rüzgâr eserken ve hava durgunken, hafta arası ve cumartesi günleri, ama işe yaramadı. Ortalık çok huzursuzdu, fazla hareketliydi, düzensiz titreşimler vardı; martıların yarattığı kargaşa, yüküyle birlikte alabora olan eski bir turba teknesi ya da gelgit havzasının üzerinde süzülen bir paraşüt yüzünden babam daha Bleekenwarf'a ulaşamadan onu gözden kaybettim.

Ancak her şeyden önce, hatırladığım tüm görüntüleri ve olayları örseleyen, yakarak eriten küçük, çevik bir alev vardı ön planda; bu alev onları ele geçiremese de eğip büküyor, kömürleştiriyor ya da bazen korların yarattığı titreşimlerin ardına saklıyordu.

Bu kez konuya farklı bir yönden yaklaşmayı denedim, bir başlangıç noktası bulabilmek için Bleekenwarf'ı düşündüm; gri gözlü, kurnaz bakışlı Max Ludwig Nansen, belleğimdeki anıları netleştirebilmem için yardıma hazırdı: Bakışlarımı kendisine doğru yönlendirdi, benim hatırım için atölyesinden dışarı çıktı, yaz bahçesinden geçerek sıkça renk değiştiren zinya çiçeklerine doğru yürüdü, gökyüzünü kaplayan ağır, kırgın sarı, şimşek gibi çakan koyu mavi tarafından ele geçirilirken yavaşça bende doğru tırmandı, dürbününü kaldırarak Rugbüll yönüne bakmasıyla hemen eve dönüp içeri saklanması bir oldu. Pencerenin açılıp Max Ludwig Nansen'in karısı Ditte'nin sıkça yaptığı gibi bir dilim kek uzatmasıyla, başlangıç noktasını bulmak üzereydim. O anda çok fazla şey oldu; Bleekenwarf'ta bir sınıf dolusu öğrencinin şarkı söylediğini duydum, yeniden küçük bir alev gördüm, babam geceleri yola çıkarken oluşan seslere kulak kabarttım. Yabancı çocuklar, Jutta ve Jobst, sazlıkta ansızın karşıma çıktılar. Bir su birikintisine atılan boya, suda turuncu, kederli pırıltılar yarattı. Bir bakan Bleekenwarf'ta konuşma yaptı. Babam selam verdi. Yabancı plakalı arabalar Bleekenwarf'ta durdu. Babam selam verdi. Yıkık değirmende, resimlerin gizlendiği yerde bir rüya gördüm: Babam fitili yakarak tutuşturdu, tasmayı çözdü ve aleve emretti: "Ara!"

Korbjuhn'un uyaran bakışlarıyla karşılaşana kadar her şey birbirine daha çok girdi, kesişti ve karıştı; o zaman tüm gücümle kazılarla yarılan belleğimi temizledim, her şeyi, özellikle de babamı ve görev tutkusunu olduğu gibi ve rahatça tasvir edilecek şekilde önümde görebilmek için silkinerek gereksiz görüntülerden kurtuldum. Başardım da, belirleyici olan tüm karakterleri bendin altında bir geçit düzeninde sıraya soktum; tam onları önümden geçirmek üzereydim ki sıra arkadaşım

Ole Plötz bağırmaya başlayıp şiddetli kramplarla sarsılarak sıradan aşağı yuvarlandı. Onun çığlığı hatırladığım her şeyin önüne geçti, yine başlayamamıştım, vazgeçtim ve Doktor Korbjuhn kompozisyonları toplarken ona boş bir defter verdim.

Julius Korbjuhn yaşadığım güçlükleri anlayamadı, başlamanın nasıl bir eziyet olduğuna inanmadı, attığım çapanın belleğimin hiçbir yerine tutunamadığını, aksine zinciri gerdiğini ve yalnızca gürültülerle dibi tarayarak çamur kaldırıp ortalığı bulandırdığını, böylece geçmişle bir bağ kurabilmek için ihtiyacım olan sükûnet ve sessizliğin oluşamadığını hayal edemedi.

Almanca öğretmenimiz defterimin sayfalarını şaşkınlıkla karıştırdıktan sonra beni yanına çağırdı, bakışlarında aşağılamanın yanı sıra içten bir kaygı da vardı; bir açıklama yapmamı istedi, ama bu açıklamadan tatmin olmadı. Belleğimin ve hayal gücümün iyi niyetinden kuşku duydu, başlamakla ilgili sıkıntılarımı anlattığımda, bu hiç inandırıcı gelmiyor Siggi Jepsen, diyerek itiraz etti. Defalarca boş sayfaların kendisine karşı bir tavır olduğunu öne sürdü. Söylediklerime inanmak yerine, direndiğime ve inat ettiğime inanmayı tercih etti ve bu gibi vakalarda nihai karar müdüre ait olduğundan, bulanık ve birbirinden kopuk deli saçması hatıraların sancısından başka hiçbir şey ifade etmeyen Almanca dersi bittikten sonra beni alıp birinci katta, merdivenlerin hemen yanında müdürün odasının bulunduğu mavi yönetim binasına götürdü.

Her zamanki gibi kışlık ceketiyle golf pantolonunu giymiş olan Müdür Himpel'in çevresi, suçlu gençlerin sorunlarına fanatik bir ilgi duyuyormuş gibi görünen otuz iki psikolog tarafından kuşatılmıştı. Yazı masasının üzerinde mavi porselen kahve güğümü ile lekeli nota kâğıtları duruyordu. Bazıları Himpel'in bu yöre için yap-

tığı bestelerdi. Elbe'nin yer aldığı canlı melodiler; denizden esen nemli rüzgârın, eğilip bükülen, dayanıklı kum yulaflarının, ışıltılı martı uçuşlarının, dalgalanan eşarpların ve sis düdüğünün ürkütücü çağrısının şarkıları. Ada koromuz, tüm bu şarkıları seslendirmek üzere seçilmişti.

Odaya girdiğimizde tüm psikologlar susup Doktor Korbjuhn'un müdüre anlattıklarını dinlediler. Yüksek sesle konuşmasalar da, direnmekten ve inatçılıktan söz ettiklerini duyabiliyordum. Korbjuhn anlattıklarını kanıtlamak için boş defterimi müdüre uzattı. Müdür psikologlarla bakıştı, kaygılı görünüyordu, sonra yanıma gelerek rulo yaptığı defterimle önce hafifçe bileğine, ardından da golf pantolonuna vurup bir açıklama yapmamı istedi. Gergin yüzlere baktım, arkamda incecik bir çıtırtı duydum, Korbjuhn parmaklarını çıtlatmıştı, çevremde yoğunlaşmış beklenti bana acı veriyordu. Önünde bir piyanonun durduğu köşedeki geniş pencereden dışarıya, Elbe'ye baktım, uçmakta olan iki karga sallanan pörsümüş bir şey için dalaşıp duruyorlardı, bir bağırsak parçasıydı belki. Birbirlerinin ağzından kaparak çekiştiriyor, tükürüyorlardı, parça bir buz kütlesinin üzerine düşüp uyanık bir martı tarafından kapılana dek sürdü kavgaları. O sırada müdür elini omzuma koydu, arkadaşça sayılabilecek bir tavırla başını sallayarak talebini tekrarladı, tüm psikologların önünde bir açıklama yapmam gerekiyordu. Bunun üzerine çektiğim güçlükleri anlattım: Konuyla ilgili en önemli şeyin hemen o anda aklıma geldiğini, ama sonra bulanıklaştığını, beni anılarıma yönlendirecek bir dayanak bulamadığımı. Bizi izleyen yüzlerin karşısında, belleğimde her türlü başlangıca engel olan, çevremi kuşatarak her denemeyi sonuçsuz kılan kalabalığı ve hareketliliği anlattım ona. Babamın görev tutkusunun halen devam ettiğini belirtmeyi de unutmadım ve adil olabilmek için her şeyi ancak olduğu gibi, hiç

kısaltmadan anlatabileceğimi ekledim, keyfî bir seçim yapmam mümkün değildi.

Müdür beni şaşkınlıkla, belki de anlayışla dinlerken, psikologlar baş başa vermiş, heyacanla fısıldaşıyorlardı: "Wartenburg algı bozukluğu", "açı yanılgısı", vesaire, hatta özellikle iğrenç bulduğum "kognitif bozukluk" – bundan payımı almıştım. Beni mutlaka incelemek isteyen bu insanların önünde daha fazla açıklama yapmayı reddettim: Bu adada geçirdiğim süre, yeterince eğitici olmuştu benim için.

Müdür elini omzumdan çekti, düşünceliydi, sonra dikkatle baktı; omzumun hâlâ sağlam olup olmadığını kontrol ediyordu belki de. Ardından ziyaretçilerin acımasız ilgisinin eşliğinde pencereye yaklaştı, kısa bir süre dışarıyı, Hamburg kışını izledi; manzaranın ona ilham vermesini ve yol göstermesini bekliyor olmalıydı. Birdenbire bana döndü, kararını açıklarken önüne bakıyordu. Hücreme götürülecektim, böyle söyledi, "makul bir tecrit"ti yalnızca, dediğine göre amaç ceza çekmem değildi, Almanca ödevlerinin yapılmak zorunda olduğunu kimse tarafından rahatsız edilmeden anlayabilmem gerekiyordu, o kadar. Böylece bir şans tanıyordu bana.

Sonra beni meşgul edecek her şeyden uzak tutulacağımı açıkladı, ablam Hilke'nin ziyaretlerinden örneğin. Süpürge atölyesindeki ve ada kütüphanesindeki görevlerimi de yapmam gerekmiyordu, öğünlerde değişiklik olmayacaktı; kesinlikle rahatsız edilmeyeceğime dair söz veriyor, buna karşılık ödevimi yapmamı istiyordu. Zaman açısından kısıtlama yok, dedi, gerektiği sürece devam edebilir. Sabırla görev tutkusunun izini sürmeliydim. Yani her şeyi dikkatle damla damla biriktirerek bir araya getirmem gerekiyordu, bir sarkıt ya da benzeri, böyle diyordu, çünkü hatırlamak bir tuzak da olabilirdi, bir tehlike, nasıl ki zaman hiçbir şeyi ama hiçbir şeyi tedavi etmiyordu,

öyle. Tüm psikologlar kulak kesilmişti, ama müdür arkadaşça elimi sıktı, el sıkmak konusunda tecrübeli olduğundan hiç şüphe yoktu. Ardından Joswig'i çağırarak sevgili gardiyanımıza kararını bildirdi. Yalnızlık, dedi, zaman ve yalnızlık, Siggi'nin en çok bunlara ihtiyacı var, her ikisinin de bol miktarda sağlanmasına dikkat edin. Boş defterimi Joswig'e verdi, ikimiz de serbesttik artık, buz tutmuş alandan ağır ağır yürüdük – bu cezayı almakla Joswig'i hayal kırıklığına uğratmış olmalıydım, öylesine kaygılı ve sitem doluydu ki bana karşı. Eski para koleksiyonu ile ada korosunun şarkıları dışında hiçbir şeye heyecan duymayan bu adam, beni hücreme getirdiğinde kırgın bir tavırla kabuğuna çekildi. Koluna sarılarak böyle davranmamasını rica ettim, ancak aldırmadı, Philipp Neff'i hatırla, dedi. Onun gibi yapmamam için şimdiden dolaylı olarak uyarıyordu beni. Philipp Neff'e, tek gözlü bu gence de bir Almanca ödevi cezası vermişlerdi, o da iki gün ve iki gece boyunca yeterli bir neden bulup başlayabilmek için uğraşmıştı (bildiğim kadarıyla Korbjuhn'un temalarından biriydi: "Dikkatimi çeken bir insan"). Üçüncü gün nöbetçilerden birini haklayıp tüymeyi başarmış, müdürün köpeğini boğazlamasıyla bir efsaneye dönüşmüştü; ama sahile kadar kaçabilmişti ancak, eylül ayında Elbe'yi yüzerek geçmeye çalışırken boğulmuştu. Philipp Neff, Korbjuhn'un iflah olmaz uygulamalarının bu trajik kanıtı, defterine yazdığı tek bir kelime bırakmıştı ardında: Et beni – demek ki et beni olan biri çekmişti dikkatini en çok, böyle düşünmüştü herkes. Philipp Neff, ıslah edilen gençlerin yaşadığı bu adaya ilk geldiğimde kaldığım odanın benden önceki sahibiydi. Joswig onun sonunu hatırlatıp beni uyardığında bilmediğim bir korku kapladı içimi, sancı veren bir sabırsızlık. Dehşetle masama kapanıp eski bir izin peşine düşmek istedim, ama artık bulamayacağımdan korktum, duraksadım, istedim, bocaladım, karar-

sız kaldım, heveslendim, hem istiyor hem de istemiyordum – sonuçta bir kenara çekilip Joswig'in odamı kontrol etmesini, hayır, yalnızca kontrol etmesini değil, ödevimi yapmam için hazırlamasını izledim.

Yaklaşık bir gün boyunca öylece oturdum; kış akıntısından çıkagelen gemiler dikkatimi dağıtmasaydı başlayacaktım belki de. Gemiler görünmediği halde sesleri geliyor uzaktan, zayıf bir gürleme gelişlerini haber veriyor, ardından geminin donmuş bordası boyunca çarpışarak parçalanan buz kütlelerinin gümbürtüsü duyuluyor, sesler gitgide sertleşip şiddetlenirken, soluk renkli buzlar kalay grisi ufuktan ıslak titreşimlerle kayıyor, hava sudan daha belirgin oluyor sanki, bakışlarımla onları karşılamam ve çaprazlamasına gözden kaybolmalarına dek takip etmem gerekiyor. Buz tutmuş güverteleri, küpeşteleri ve havalandırma bacalarıyla, camlaşmış gövdeleri ve buzlu ıskarmozlarıyla hareketsizliğin içinde kayarcasına gidiyorlar. Arkalarında bıraktıkları başıboş buz kütlesinde açılan belli belirsiz yol, ufka doğru büklümler halinde ilerliyor, daralıyor, genişliyor. Ve ışık! Elbe'nin kışında ışığa güven olmuyor; kalay grisi kar grisine dönüşüyor, menekşe rengi menekşe rengi olarak kalmıyor, kırmızı kendisini tamamlayan parçasından vazgeçiyor, Hamburg yönünde gökyüzü, yara bere içindeymiş gibi lekelerle bezeli.

İleride, tok çekiç seslerinin bana kadar ulaştığı sahilde, açılmış bir gazlı bez rulosunu andıran dar, kirli bir sis bulutu var. Daha yakında, akıntının ortasında küçük buz kırıcısı *Emmy Guspel*'in Rus bayrağı; bir saat önce öfkeden kudurmuş pruvasıyla mavi ışıltılı buz kütlesini biçiyordu. Uzunca duman bulutu çökmek istemiyor, dağılmayı reddediyor, çünkü don grev yapıyor. Soğuk yüzünden hiçbir şey halledilemiyor, nefesler bile donarak görünür hale geliyor. *Emmy Guspel* buharlar çıkararak iki kez geçti, buzu hareket halinde tutmak zorunda, buz

kütlelerinin birleşmesini önlemeli, ticari bir tromboza yol açabilecek bir tıkanma olmamasını sağlamalı.

Aşağıda, terk edilmiş sahildeki uyarı levhaları eğrilmiş, buz kütleleri direklere sürtünerek onları aşındırmış, yükselen su basınç yapmış, rüzgâr uçurmuş. Uyarılar en çok su sporcularını ilgilendiriyor, ama onlar adamıza yaklaşmanın, orada kalmanın ve çadır kurmanın yasak olduğunu, levhalara başlarını iyice yana eğerek bakarlarsa anlayabiliyorlar ancak. Kesin olan şu ki, yaz gelince direkler yeniden dikilecek, çünkü ıslah edilen gençlerin iyileşmesi açısından en büyük tehlikeyi, su sporu yapanlar oluşturuyor. Müdür böyle düşünüyor ve tahmin edileceği üzere, müdürün köpeği de bu görüşe katılıyor.

Yalnızca atölyelerimizdeki iş akışı ne yavaşlıyor ne de kesintiye uğruyor. Amaç bizlere çalışmanın yararlarını öğretmek olduğundan, daha da ötesi, çalışmakta eğitici bir değer keşfettiklerinden, ortalığın sessiz kalmamasına dikkat ediyorlar: Elektrik atölyesinde dinamo uğultusu, demirhanede çekiçlerin ding dongları, marangozhanede rendenin keskin cızırtısı ve süpürge atölyesinde kesme biçme sesleri asla sona ermeyerek kışı unutmamı sağlıyor ve yapmak zorunda olduğum ödevi hatırlatıyor bana. Başlamam gerekiyor.

Masam temiz, eski, derin çentiklerle dolu. Köşeli harfler, tarihler ve işaretler acıyı, umudu, ama aynı zamanda ayak diremeyi çağrıştırıyor bir an için. Defterim önümde açık, ödevi kabul etmeye hazır. Artık oyalanacak bir şey bulamıyorum, başlamam gerekiyor, belleğimdeki kasayı açmak, içinde kilitli duran her şeyi Korbjuhn'un talebine uygun olarak dışarıya çıkarmak için anahtarı çevirmeliyim; görev tutkusunu doğrulamalı, bende son bulan ve bu cezayı almama kadar uzanan etkilerinin peşine düşmeliyim; rahatsız edilmeden, başarıyla kanıtlayana dek. Hazırım. Harekete geçebilmek için geriye dönmek

istiyorum artık, bir tercih yapmalı, bir yer aramalıyım, belki Rugbüll Polis Karakolu veya daha da iyisi, tüm Schleswig-Holstein bölgesi, Glüserup, Husum Caddesi ile bendin arası, benim için tek bir yerde kesişen ve Rugbüll'den Bleekenwarf'a giden yol. Geçmişi uykusundan uyandırmam gerekse de başlamalıyım.

O halde.

2

Resim Yasağı

Şöyle başlayalım: 1943 yılında, Nisan ayının bir cuma günü, sabah ya da öğle saatlerinde, Schleswig-Holstein Kuzey Polis Teşkilatı'na bağlı Rugbüll Karakolu polisi babam Jens Ole Jepsen, Bleekenwarf'a gitmek üzere hazırlanmaya koyuldu. Halletmesi gereken bir iş vardı, herkesin "ressam" diye hitap ettiği ve böyle demekten asla vazgeçmediği Max Ludwig Nansen'e, Berlin'den gelen resim yapma yasağını bildirecekti. Hiç acele etmeden pelerinini, dürbününü, kayışını ve el fenerini aldı, yazı masasında oyalandı, üniformasının düğmelerini iliklediği halde ikinci kez yokladı ve –ben kat kat giysilerin içinde sessizce onu beklerken– sık sık dışarıya, bu başarısız ilkbahar gününe göz atıp rüzgâra kulak kabarttı. Rüzgâr deyip geçmemek gerekir, bu kuzeybatı rüzgârı uğultulu hamlelerle avluları, dönemeçleri ve sıra sıra ağaçları kuşatıp ani baskınlarla ne kadar dayanıklı olduklarını denerken bir kara manzarası yaratıyordu, siyah bir kış manzarası, eğilmiş, hırpalanmış ve akıl almaz bir anlam yüklü. Bizim rüzgârımız, çatıları seslere karşı duyarlı kılıyor, ağaçları kâhine dönüştürüyordu; aynı rüzgâr eski değirmeni daha da irileştirirken, hendeklerin üzerini süpürüp dümdüz ederek tuhaf hayaller yaratıyor ya da turba teknelerindeki biçimsiz yükleri yağmalıyordu.

Bizim oralarda rüzgârla başa çıkabilmek için ceplere ağırlık koymak gerekirdi: paketler dolusu çiviler, kurşun borular ya da demir ütüler. Bu rüzgâr bize özgüydü ve kuzeybatı rüzgârını betimlemek istediğinde kalay damarlarından çıkan hiddetli bir eflatunla soğuk bir beyaz seçen Max Ludwig Nansen'e itiraz edemezdik. Bize doğru yaklaşan, babamın kuşkuyla boyun eğdiği, çok tanıdık kuzeybatı rüzgârı.

Mutfakta dumandan bir tül dolaşıyordu. Turba kokulu, titrek bu duman tülü, oturma odasında geziniyordu. Babam evin içinde gidip gelerek açıkça yola çıkışını geciktirecek nedenler ararken, buradan aldığı bir şeyi oraya koyarken, bürosunda tozluklarını giyerken, mutfak masasında duran görev yönetmeliğini karıştırıp göz atarken ve gönülsüz de olsa görevini yerine getirmek için barakanın önünde, odun kesme sehpasının karşısında duran bisikleti dışında hiçbir eksiği kalmamış, yönetmeliklere uygun bir polise dönüştüğünü öfkeli bir şaşkınlıkla fark edene kadar onu hâlâ yola çıkmaktan alıkoyacak bir şeyler bulurken, sobanın içine yerleşmiş olan rüzgâr ortalığı dumana boğuyordu.

O gün babamı nihayet harekete geçiren, her an hizmete hazır olma alışkanlığıydı sanırım; istek değildi, görev tutkusu değildi, hatta ona verilen görev de değildi. Üniformasını giyip tüm donanımına kavuştuktan sonra her zamanki gibi davranmaya başladı. Evden her zamanki gibi ayrıldı, loş koridordan geçti, kapalı kapılara doğru kulak kabartarak seslendi: Hoşça kal! Karşılık gelmemesi ne şaşırttı ne de hayal kırıklığına uğrattı onu, hatta cevap almış gibi hoşnutlukla başını salladı, bir işaretiyle beni kapıya yönlendirdi, eşikte bir kez daha geri dönerek rüzgâr bizi kapı pervazından koparıp almadan önce belli belirsiz el salladı.

Dışarıya çıkar çıkmaz sırtını rüzgâra verdi, başını

öne eğdi – kupkuru suratında gülümseme, kuşku ya da onaya dair her türlü ifade çok yavaş oluşarak eşi görülmemiş bir anlam kazanıyor ve onun geç de olsa her şeyi inceden inceye anladığı duygusunu yaratıyordu. Öne eğilerek, sivri topaçlar çeviren rüzgârın bir gazeteyi buruşturup bahçemizin tel örgüsüne sıkıştırdığı avludan geçti. Gazeteyle birlikte Afrika'daki bir zafer, Atlantik'teki bir başka zafer, eski bir cephedeki daha da önemli bir zafer de örselenmişti böylece. Babam kapısı açık olan barakaya doğru ilerledi, beni bisikletin arkalığına oturttu. Bisikleti bir eliyle selenin arka tarafından, öteki eliyle gidondan kavrayarak çevirdi. Sonra taş yoldan aşağı indirdi, kırmızı kiremitli evimize dönük, ucu sivri "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının önünde durdu, sol pedalı harekete uygun konuma getirdi, yerine oturdu, bir kancayla bacaklarının arasına tutturduğu, kabarıp gerginleşen peleriniyle Bleekenwarf'a doğru yola koyuldu.

Değirmene, hatta Holmsenwarf'taki sallanan çitlere gelene kadar her şey yolundaydı, çünkü buraya kadar rüzgârı arkasına alarak gitmişti, ancak bende doğru dönüp kıvrımlı yokuştan çıkmaya başladıktan sonra, bir anda "Bisikletle Schleswig-Holstein" broşüründeki adama benzedi; seleden yükselen kalçalarıyla kasılıp bükülürken kendi isteğiyle çektiği zahmeti dışarıya yansıtan, ancak yerel güzelliklerin arayışı içinde yola devam etmek zorunda olan yorgun bisikletliye. Broşür, çekilen zahmetin yanı sıra yandan esen saralı kuzeybatı rüzgârında, bent sırtlarında pedal çevirebilmek için gerekli olan becerinin derecesini de gösteriyor, kış yolculuklarında vücudun nasıl korunacağına işaret ediyor, Kuzey Almanya ufkuna dair maceraya dikkat çekiyor, kuvvetli rüzgârın kar beyazı çizgilerini gösteriyor ve bendin olmazsa olmaz bir süsü olarak, tıpkı babamla benim de arkamdan bakanlara benzeyen, uzun tüylü aptal koyunlara da yer veriyordu.

Bu broşür, bendin üzerinden Bleekenwarf'a giden babamı da tasvir ettiğinden, resmi tamamlamak için martılara da değinmem gerekir; irili ufaklı, siyah ya da beyaz, sık rastlanan ya da çok seyrek görünen türden çeşit çeşit martılara... Yorgun bisikletlinin üzerinde dekoratif biçimde uçuşan, bir anda uzaklaşıp gözden kaybolan, kurutulacak toz bezleri gibi havada asılı martılar.

Bendin sırtı boyunca uzayıp giden dar yolda yeşil çayırlarla tezat oluşturan kahverengi. Babam kendini rüzgârın akışına bırakarak, mavi gözleri yere eğik, üniformasının cebinde katlanmış olarak duran göreviyle tepenin yumuşak kıvrımlarında yol aldı, zorlanarak ama acele etmeden, öyle ki amacının ahşap, gri boyalı Wattblick Oteli'ne gitmek olduğu, burada bir grog içip işletmeci Hinnerk Timmsen'e merhaba diyeceği, hatta onunla biraz sohbet edeceği sanılabilirdi.

Oraya kadar gitmedik. Bendin üzerinde, iki tahta köprüden geçilerek ulaşılan otele gelmeden önce –ki bana hep ileriyi görebilmek için ön patilerini duvara yaslamış bir köpeği anımsatır– saptık, bendin ayaklarını takip ederek hedefi belli bir yolculukla patikaya ulaştık, oradan Bleekenwarf'a giden uzun yola girdik. İki yanı gürgen ağaçlarıyla çevrili yolun sonunda beyaz boyalı, sallanan bir tahta kapı vardı. Gerilim arttı. Beklenti çoğaldı – bizim oralarda birileri nisan ayında, bu haşin kuzeybatı rüzgârının hiç değişmeyen görüş alanının içinden, belirli bir hedefe doğru hareket ettiğinde hep olduğu gibi.

Babamın bisikletiyle yavaşça ittiği tahta kapı gıcırtılarla açılarak bizi içeri aldı, babam artık kullanılmayan pas kırmızısı rengindeki ahırın, havuzun, barakanın önünden ilerledi, fark edilmeyi beklercesine ağır ağır evin daracık pencerelerinin yanından geçti, bisikletinden inip

beni bir paket gibi yere bırakmadan ve bisikletini girişe götürmeden önce atölyeye doğru baktı.

Bizim oralarda hiçbir mülkün girişine görünmeden ulaşabilmek mümkün olmadığından, babamı uyarmam ya da koridorun loşluğuna doğru seslenmem gerekmiyor, yaklaşan adımları tasvir etmem gereksiz, herhangi bir sürprize de yer yok, babamın kapıyı itmesi, elini sıcak pelerininin içine sokması ve şöyle bir silkelenmesi kapıda karşılanmamız için fazlasıyla yeterli oluyor. Ona yalnızca şunu söylemek kalıyor: Merhaba Ditte! Çünkü biz bentten ayrılıp hızla ilerlerken, ressamın karısı çoktan kapıya çıkmıştır bile.

Ditte, ona Holstein'lı bir kasaba kâhini görüntüsü veren uzun, kaba giysileriyle önden yürüdü, loş koridorda el yordamıyla oturma odasının kapısını buldu ve babamı içeri davet etti. Babam önce pelerinini bacaklarının arasında tutan kancayı açtı –bunu yapmak için her seferinde bacaklarını açıp dizlerini büker, kancanın ucunu yakalamaya uğraşırdı– kendini aşağı çekerek pelerinden kurtuldu, üniformasını düzeltti, üzerimdeki kat kat giysileri biraz olsun araladı ve beni de önüne katıp oturma odasına girdi.

Bleekenwarf'taki ev çok büyüktü; fazla yüksek olmayan, ama bol pencereli ve geniş bir ev. Burada en azından dokuz yüz düğün davetlisi, diyelim olmadı, yedi sınıf dolusu öğrenci öğretmenleriyle birlikte rahatlıkla oturabilirdi, üstelik ortalıkta düzensiz bir şekilde duran dev mobilyaların alanı daraltmasına rağmen: Üzerlerine eski Cermen harfleri kazınmış, buyurgan ve ürkütücü duruşlarıyla zamanı aşındıran ağır sandıklar, masalar ve dolaplar. Sandalyeler de aşırı hantal ve otoriterdi; insanı hiç kıpırdamadan oturmaya zorluyor, neredeyse mimiklerini bile kontrol etmek zorunda bırakıyorlardı. Duvardaki büfede duran ve artık kullanılmayan koyu renkli, ağır

çay takımı –Wittdün[1] porseleni deniyordu– hedefli atışlar yapmaya davet ediyordu gelenleri, ama ressamla karısı bu eşyalardan rahatsız değillerdi, Bleekenwarf'taki evi ihtiyar Frederiksen'in kızından satın aldıklarından beri hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmemişlerdi. Frederiksen öylesine garanticiydi ki, kendini kocaman dolaplardan birine asarak intihar etmeden önce, her ihtimale karşı damarlarını da kesmişti.

Mobilyalara dokunmadılar, tavaların, tencerelerin, fıçıların ve sürahilerin dizi dizi sıralandığı mutfakta ise çok az değişiklik yaptılar. Arsız Wittdün tabaklarıyla haddi hesabı olmayan çorba kâselerinin ve boy boy çanakların bulunduğu emektar dolapların yerleri değişmedi, geceye taviz vermekte hayli cimri davranan sert, dar tahta karyolalarla şilteler de bulundukları yerde kalmıştı.

Ama oturma odasında duran babamın sonunda kapıyı kapatması ve belki de otuz metre uzunluğundaki şekilsiz, sert yaratığın üzerinde, yani kanepede yıllardır büyük bir bağlılıkla hiçbir şey okumadan ya da yazmadan, tek başına oturarak, gizemli bir hazırlık içinde her an bir şeylerin değişmesini ya da bir haber almayı bekleyen Doktor Theodor Busbeck'i selamlaması gerekiyordu. Özenle giyinmiş doktorun solgun yüzü hiçbir şeyi ele vermiyordu, yaşadıklarından geriye kalan her iz, planlı bir biçimde, dikkatle uzaklaştırılmış, silinmişti; ama bizler ressamın resimlerini ilk kez onun sergilemiş olduğunu ve galerisi zorunlu olarak tasfiye edilip kapatıldığından beri Bleekenwarf'ta yaşadığını biliyorduk en azından. Babamı gülümseyerek karşıladı, başıyla rüzgârın şiddetini onayladı, bana da selam verdikten sonra tekrar

1. Schleswig-Holstein eyaletinde Kuzey Frizye adası Amrum'da kumsalları, deniz ve sağlık turizmiyle tanınan yerleşim bölgesi. (Ç.N.)

içine kapandı. Çay mı içersin, şnaps mı? diye sordu ressamın karısı, benim tahminim şnapstı.

Babam bu teklifi bir el işaretiyle reddetti. Hiçbir şey Ditte, dedi, bugün hiçbir şey istemiyorum. Her zaman yaptığı gibi pencerenin önündeki sandalyeye oturmadı, her zamankinden farklı olarak bir şey içmedi ya da bisikletten düştüğünden beri ara sıra onu yoklayan omuz ağrılarından yakınmadı, Rugbüll polisinin sorumluluğunda olup raporlanması gereken vakalardan söz etmedi, ağır sonuçları olan kaçak hayvan kesiminden nal seslerine, arazi kundaklamalarına kadar uzanan olaylara değinmedi. Rugbüll'den bir selam dahi getirmediği gibi, ressamın yanına aldığı yabancı çocukların nasıl olduğunu sormayı da unuttu. Hiçbir şey Ditte, dedi, bugün hiçbir şey istemiyorum.

Oturmadı. Parmak uçlarıyla göğüs cebini yokladı. Pencereden dışarı, atölyeye doğru bakarak sustu. Ditte ve Doktor Busbeck onun keyifsiz, hatta tedirgin bir halde –tabii dışa vurduğu ölçüde– ressamı beklediğini fark ettiler; yapması gereken her neyse, babamı huzursuz ediyordu. Bakışları bir durak bulamıyordu – şaşkın, güvensiz ve telaşlı olduğunda, kendine has Frizye'li tarzıyla hep yaptığı gibi. Karşısındakini hem görüyor hem görmüyordu, bakışlarının hiçbir yere sabitlenmemesi onu ulaşılmaz kılarken, her türlü sorudan da uzak tutuyordu. Bleekenwarf'taki bu kocaman oturma odasında, üstünde eğreti duran üniformasıyla adeta isteksiz, güvensiz ve hiçbir şeyi açığa vurmayan bakışlarıyla orada beklerken, korkutucu bir hali olduğu söylenemezdi.

O sırada babamın arkasında duran ressamın karısı, Max'la ilgili bir şey mi var? diye sordu. Babam resmî bir tavırla başını sallayarak onaylayınca, Doktor Busbeck ayağa kalktı, Ditte'nin yanına gidip elini tuttuktan sonra çekinerek sordu: Berlin'den gelen bir karar mı?

Babam şaşkınlıkla, biraz da tereddütle döndü, sorduğu soru için, hatta her şey için özür diler gibi duran küçük adama baktı, ama cevap vermedi, çünkü cevap vermesine gerek yoktu; ikisi de, yani ressamın karısı ve en eski arkadaşı suskunluklarıyla onu anlamış olduklarını belli ediyorlardı, nasıl bir haber getirdiğini biliyorlardı sanki.

Ditte ona ne için geldiğini sorabilirdi elbette, babam da bu soruya cevap vererek rahatlamaya hazırdı sanırım, ama onlar daha fazlasını öğrenmeye çalışmadılar, bir süre yan yana durdular, sonra Busbeck, şimdi de Max, diye mırıldandı kendi kendine, tek şaşırdığım, neden diğerleri gibi daha önce değil? Ortak bir kararla hole doğru yürürlerken, Max çalışıyor, dedi ressamın karısı, bahçenin arkasındaki hendekte.

Bu sözler bir vedanın işaretiydi babam için, görevinden dolayı ne kadar üzüntü duyduğunu ve bu konuda elinden gelen hiçbir şey olmadığını hareketleriyle belli ettikten sonra evden ayrılmaktan başka yapacak bir şeyi kalmamıştı. Askıdan pelerinini aldı, beni önüne kattı ve evden çıktık.

Evin çıplak cephesi boyunca ağır ağır yürüdük. Kendinden emin olmaktan çok kaygılı görünüyordu, bahçe kapısını itti, çitin önünde durup dudaklarını kıpırdatarak sözcüklerini ve cümlelerini dikkatle prova etti, sıkça yaptığı gibi, bir karşılaşma onu alışılmış konuşmasının dışında bir şeyler söylemeye zorladığında hep yaptığı gibi; sonra toprağı kabartılarak düzenlenmiş çiçeklerin arasından, çatısı samanla örtülü bahçe kulübesinin önünden geçerek Bleekenwarf'ı çevreleyen ve arazinin ıssızlığını daha da artıran sazlarla kaplı durgun su hendeğine doğru ilerledi.

Ressam Max Ludwig Nansen oradaydı.

Korkuluksuz tahta köprünün üzerinde, rüzgârdan korunarak resim yapıyordu. Ressamın çalışma tarzını bil-

diğim için aniden bölünmesini istemiyordum, bu yüzden babamın omzuna dokunup onu da uyararak karşılaşmalarını geciktirmeye çalıştım, sıradan bir buluşma değildi bu çünkü; ayrıca ressam babamdan sekiz yaş büyüktü, cüsse olarak daha küçük ama daha yetenekli ve ele avuca sığmaz, ikisi de gençliklerini Glüserup'ta geçirmiş de olsa daha kurnaz ve dik kafalı belki. Glüserup: Vay be!

Başında keçe bir kasket vardı, gri gözleri alnından aşağıya indirdiği kasketin küçük gölgesinde kalıyordu. Paltosu eskiydi, sırtı aşınmıştı, bir keresinde bizi korkutmak için söylediği gibi çalışırken onu rahatsız eden çocukların içinde kaybolabileceği, sayılamayacak kadar çok cebi olan bir paltoydu bu. Grimsi mavi paltosunu her mevsim giyiyordu, içeride ve dışarıda, güneşte ve yağmurda, her fırsatta, hatta uyurken de çıkarmıyor olabilirdi, ressamla paltosu ayrılmaz bir ikiliydiler. Bazı yaz akşamlarında gelgit havzasının üzerinde biriken bulutlar kümelenerek ağır konvoylar oluşturduğunda, bent boyunca dolaşarak ufku gözleyenin ressam değil de, bu palto olduğu duygusu uyanıyordu insanda.

Paltosu buruşuk pantolonunun paçalarıyla yüksek konçlu, siyah güderiden dar bir parçası olan, modası geçmiş ama pahalı ayakkabılarını saklayamıyordu yalnızca.

Ressamın bu haline alışkındık, çitin arkasında duran babam da böyle gördü onu. Sanırım o da burada olmamayı, bir görevle, en azından cebinde taşıdığı bir belgeyle gelmemiş olmayı, dahası, kimi anıların hiç yaşanmamış olmasını tercih eder ve o zaman çok daha iyi hissederdi kendini. Ressamı izlerken gergin değildi, profesyonel bir dikkat yoktu bakışlarında.

Ressam çalışıyordu. Değirmenle ilgili bir resim yapıyordu. Nisan ayında hareketsiz duran, kanatsız, yıkık değirmen. Döner çarkıyla hafifçe yükselmiş, kısa saplı iri bir çiçeğe benzeyen, son günlerini yaşayan bezgin bir ya-

ratık. Max Ludwig Nansen bu değirmeni alıp resim kâğıdının üzerinde hüküm süren bir başka güne, bir başka yere, bir başka alacakaranlığa kaçırarak yeni bir şey yaratıyordu ondan. Çalışırken, her zamanki gibi konuşuyordu yine, kendi kendine değil de, yanı başında duran Baltazar'a[1] sesleniyordu, yalnızca onun görebildiği ve duyabildiği Baltazar'ıyla gevezelik ediyor, atışıyor, hatta onu dirseğiyle itiyordu bazen, öyle ki Baltazar'ı göremediğimiz halde, bu hayalî bilirkişinin iç çekişlerini duyabiliyorduk, iç çekmekle kalmayıp küfür ettiği bile oluyordu üstelik. Ressamı ne kadar çok izlersek Baltazar'a o kadar çok inanıyorduk, keskin soluk alıp verişleri, hayal kırıklığını dile getiren iç çekmeleri varlığını gerçek kılıyordu çünkü. Ressam Baltazar'la konuşmaktan ve ona güvenmekten vazgeçemediği için –ki bu durumun ressamı üzdüğü de bir gerçekti– Baltazar'ı biz de kabullenmek zorundaydık. Şimdi de babam kendisini izlerken, resimlerin içinde tutsak kalmış Baltazar'la tartışıyordu yine: Mor bir kürk giymişti, gözleri yamuktu, turuncu sakalından parlak damlalar süzülüyordu. Ressam ona çok seyrek bakıyordu gerçi, bacaklarını hafifçe açmış, kalçaları devingen, dört bir yana hareket ederek işine odaklanmıştı. Yana eğdiği başı, omuzlarının üzerinde yükselerek salınırken ya da bir şahmerdan vuruşu gibi alçalırken, sağ kolu insanı şaşırtan bir donukluk içindeydi, karşısında çetin bir direnç varmışçasına sertti hareketleri. Ancak belirleyici olan kolu bu tuhaf durgunluk tarafından kuşatılmış olduğu halde, tüm vücudu ressamla birlikte çalışıyordu.

1. İncil'de yıldızları takip eden ve yolculuğun sonunda İsa'nın doğumuna tanık olarak ona hediyeler veren üç bilge kraldan söz edilmektedir. Bu bilge kralların adları İncil'de yer almasa da çeşitli kaynaklarda "Gaspar, Melkior, Baltazar" olarak geçer. Kökeni İbranice olan Baltazar, "Yüce Efendi' in öncüsü" veya "en yakın yardımcısı" anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

Vücut hareketleri yaptığı resimleri doğrulayarak belgeliyordu aslında. Kış mevsimlerinin sessizliğinde esen rüzgârı alıp onu maviyle yeşil arasında yeniden yarattığında, gemilerin fantastik sesleri ve yelkenlerin çırpınışları duyulabiliyordu, hatta paltosunun etekleri uçuşmaya başlıyor ve piposu ağzındaysa eğer, çıkan duman savrularak yok oluyordu – ya da şimdi dönüp baktığımda bana öyle geliyor.

Babam onu çalışırken izledi, az önce çıktığımız evden bizi takip eden bakışları üzerinde hissedene kadar da orada öylece kaldı: Tereddütlü, baskı altında. Sonra çit boyunca yavaşça ilerledik, hâlâ aynı bakışların eşliğinde yan taraftaki dar patikaya yöneldik ve korkuluksuz tahta köprünün başında durduk.

Babam hendeğe göz attı, bir adım ilerleyip zayıf titreşimlerle hareketlenen durgun suda, sürüklenen sazlarla yüzmekte olan otsu bitkilerin arasında kendi aksini gördüğü anda, ressam da onu fark etti. Hendeğin karanlık yüzeyinde karşılaşarak birbirlerini algıladılar. Kim bilir, bu algılama onları birbirine bağlayan ve bağlılıklarını sürdürecek bir anıyı canlandırdı belki de. Bu anı Glüserup'un köhne, küçük limanına götürdü onları, taş rıhtımın korunağında ya da gelgit havzasındaki setin önünde koşuşturup durdular, bir yelkenlinin ağarmış zemininde güneşlendiler. Ancak suyun yüzeyinde birbirlerini fark ettikleri anda akıllarına ilk gelen bunlar değildi muhtemelen. Bulanık bir limanı hatırlamış olmaları daha büyük ihtimaldi, babamın henüz dokuz-on yaşlarındayken gelgit havzasındaki suyun akışını düzenleyen kapaktan kayıp düştüğü cumartesi gününü. Ressam babamın arkasından tekrar tekrar suya dalıp çıkıyordu belki, tıpkı o gün yaptığı gibi onu gömleğinden tutup su yüzüne çıkarana kadar. Babamı kucağından indirebilmek için, kenetlenmiş parmağını kırmak zorunda kalışını da hatırlamıştı belki de.

Bakıştılar, aşağıda ve yukarıda, hendekte ve köprünün üzerinde, suyun ortasında ve şövalenin önünde el sıkıştılar, her zamanki gibi birbirlerinin isimlerini bir soru tınısıyla söyleyerek selamlaştılar: Jens? Max? Sonra, Max Ludwig Nansen işinin başına döndüğünde, babam cebine uzandı, kâğıdı çıkardı, iki parmağının arasına kıstırıp çekerek düzeltti, ressamın arkasında, söyleyeceklerini düşünerek bekledi. Kararsızdı. Belki yasak kararına ilişkin mühürlü ve imzalı belgeyi hiçbir açıklama yapmadan, yalnızca şu sözlerin eşliğinde verecekti ona: Berlin'den sana gelen bir şey var! Böyle diyerek ressamın kararı bizzat okumasını sağlayabilirse, gereksiz sorulardan kurtulacağını da umuyor olabilirdi. Bu meseleyi tek kollu postacı Okko Brodersen'e bırakmak en kolayı olurdu, ancak belgenin polis tarafından tebliğ edilmesi gerekiyordu ve bu yetki, Rugbüll polisi olan babama aitti – ressama da bildirmek zorunda olduğu gibi, yasağın denetlenmesi için de o seçilmişti çünkü.

Belgeyi öylece elinde tutuyor ve bekliyordu. Değirmene baktı, sonra resme, tekrar değirmene ve resme. Yaklaştı, resmin yanından değirmene doğru baktı, bakışları bir kez daha resme ve kanatları olmayan değirmene yöneldi, ne aradığını bir türlü bulamayıp, bu ne anlama geliyor Max? diye sordu. Ressam kenara çekilip, *Değirmenin Büyük Dostu*, dedi resmi göstererek, ardından toprak yeşili kanatları biraz daha gölgelendirdi. O anda babam da *Değirmenin Büyük Dostu*'nu fark etmiş olmalıydı, ufuktan sessizce yükseliyordu, kahverengiydi, iyi huylu, sakallı bir ihtiyar, keramet sahibi belki, devasa biçimde büyüyen, dostça bir düşüncesizliğin varoluşu. Kırmızıyla alevlendirilmiş kahverengi parmakları gergindi, belli ki az önce çalıştırdığı değirmenin kanatlarından birini hafifçe kavrayacak, diplerde ölü bir grinin içinde duran kanadı harekete geçirecekti, hızlı, daha hız-

lı, sürekli daha hızlı, kanatlar karanlığı yırtana, berrak bir gün ve daha iyi bir ışık oluşana kadar. Değirmenin kanatları bunu başaracaktı, belliydi, çünkü ihtiyarın nefes alışları şimdiden saf bir hoşnutluğun habercisiydi, miskin ihtiyarın başarıya alışkın olduğu da belliydi. Değirmendeki hendek mor bir kuşkuyu işaret ediyordu gerçi ama bu kuşku haklı çıkmıyordu, *Değirmenin Büyük Dostu* kararlı tutumuyla onun üstesinden geliyordu.

Artık çok geç, dedi babam, kanatlar bir daha dönmeyecek. Yarına tamamdır Jens, dedi ressam, biraz bekle, yarın haşhaşları öyle güzel öğüteceğiz ki ortalık toz duman olacak! Çalışmayı bırakıp piposunu yaktı, başını sallayarak resme baktı. Tütün torbasını yüzüne bakmadan babama uzattı, onun piposunu doldurup doldurmadığıyla hiç ilgilenmeden torbayı geri alıp sayısız palto ceplerinden birine koydu. Biraz öfke eksik, değil mi Jens? dedi. Koyu yeşil eksik – öfke! Ardından değirmen tıkırdayarak çalışmaya başlar.

Babam mektubu elinde tutuyordu, vücuduna bitişik, uygun bir an yakaladığında vermek üzere, içgüdüsel olarak gizleyerek, çünkü o ânı belirleme konusunda kendine güvenmiyordu. Artık değirmenin rüzgârı olmayacak Max, dedi, öfkesi de olmayacak. Ressam ise, bizden sonra da çalışmaya devam edecek, dedi, yalnızca bekle, yarın kanatlar dönmeye başlayacak.

Son cümle bu kadar iddialı olmasaydı, babamın kararsızlığı daha uzun sürebilirdi belki, ama birdenbire kolunu kaldırdı ve mektubu uzatarak, burada Max, dedi, burada Berlin'den gelen bir şey var. Hemen okumalısın. Ressam ilgisiz bir tavırla mektubu aldı, paltosunun cebine koydu, babama dönüp omzuna dokundu, ardından sertçe yana çekti onu, gözlerini kısarak, haydi Jens, dedi, Baltazar değirmende olduğuna göre, biz gidebiliriz. Öyle

bir jenever'im[1] var ki, ânında kafa bulduruyor! Düşünsene, jenever, Hollanda'dan değil üstelik, İsviçre'den, İsviçreli bir müzeciden. Atölyeye gel.

Ama babam gitmek istemedi, işaretparmağıyla paltonun cebini göstererek, mektup orada, dedi. Hemen okuman gerek Max, diye ekledi kısa bir duraksamanın ardından, Berlin'den. Bu sözlü talimat ona yetersiz görünmüş olmalı ki, ressama bir adım daha yaklaştı. Köprü ve eve giden yol daralıvermişti bir anda. Ressam omuz silkerek mektubu cebinden çıkardı, nereden geldiğine baktı – Rugbüll polisine bir iyilik yapmak ister gibiydi. Küçümseyerek başını salladı, bu deliler, dedi, bunlar... Hemen ardından babama döndü, karşılaştığı bakış onu şaşırtmıştı. Mektubu zarftan çıkardı. Tahta köprünün üzerinde dururken açtı ve uzun uzun okuduktan sonra –demek istediğim ağır ağır, gittikçe daha ağır– mektubu ikinci kez cebine soktu, eğildi, uzaklara, rüzgârın altında değirmene doğru uzanan düz araziye baktı, gördüklerinden akıl almaya çalışıyordu sanki: hendeklerden ve kanallardan oluşan labirentten, karışık dönemeçlerden, bentten ve kendinden emin araziden... Ah, hayır! Babama bakmak zorunda kalmamak için uzaklara bakıyordu yalnızca.

Bunu düşünmemiştim, dedi babam. Biliyorum, dedi ressam. Hiçbir şeyi değiştirebilmem mümkün değil, dedi babam. Evet, biliyorum, dedi ressam, piposunu silkeleyerek temizlerken: İmza haricindeki her şeyi anladım. İmza okunaksız. İmzalanacak o kadar çok belge var ki, dedi babam. İnanmıyorlar, dedi ressam öfkeyle, yaptıklarına kendileri de inanmıyorlar! Deli bunlar: resim yasağı, çalışma yasağı, belki yeme içme yasağı. Hiç kimse böyle bir kararı adı okunacak şekilde imzalayamaz zaten. Başı-

1. Alkol oranı yüksek bir tür likör. (Ç.N.)

nı eğerek eserinden emin olmak için *Değirmenin Büyük Dostu*'na baktı, kahverengi ve muktedirdi, başarmak üzereydi, kanatları bugün değilse de hemen yarın harekete geçecekti. Bir şeyler söyleme ihtiyacı duyan babam, yasak bildirimle birlikte yürürlüğe girecek, dedi resme bakarak. Böyle yazıyor, değil mi Max? Evet, dedi ressam, böyle yazıyor. Şaşırmıştı. Ben de bunu söylüyorum, dedi babam usulca, ama anlaşılacak şekilde, yani şu andan itibaren. Ressam çalışma malzemelerini topladı, tek başına, Rugbüll polisinin yardımı olmadan. Hoş, yardım da beklemiyordu gerçi.

Arka arkaya çitin arasından geçtiler, sert adımlarla bahçeden yürüdüler.

Atölyeye gittiler. Tek katlı, tavandan aydınlatmalı bu atölye ressamın isteği üzerine evin bitişiğine yapılmıştı. Elli beş tane nişi, eski dolapların, tıka basa etajerlerin ve portatif rafların oluşturduğu köşeleri olan bir mekân. Bazen ressamın insanı eğlendiren ya da korkutan tuhaf yaratıklarının burada uyuduğuna inanırdım: sarı kâhinler, sarraflar, havariler, masal cüceleri ve düzenbaz yeşil satıcılar. Slovenyalılar ve kum dansçıları da burada uyuyorlardı mutlaka ve tabii ki rüzgârda iki büklüm olmuş tarım işçileri de. Ressamın atölyesindeki rafları saymamıştım hiç. Bankların ve tuvallerin gerili olduğu sehpaların sayısı da onun hayal gücünden dışarı salıverdiği tüm fosforlu yaratıkların, miskin ve sarışın günahkârlar da dahil burada hep birlikte yaşayabileceğini düşündürüyordu insana. Sandıklar masaları tamamlıyordu, marmelat kavanozlarıyla ağır küpler ise vazoları; öyle çok vazo vardı ki, bunları doldurmak için bir bahçenin tümüyle talan edilmesi gerekiyordu. Bu vazolar doluydu üstelik, ne zaman atölyeye gitsem, her masanın üzerinde parlayarak kendine övgüler düzen bir demet çiçek görüyordum.

Kapının karşısında, evyenin bulunduğu köşede uzun bir masa vardı, seramik bölümü; üzerindeki rafta ise kurutulmuş figürler ve sivri kafalar.

İçeri girip çalışma malzemelerini bıraktılar, ressam tahta sandıktan jenever'i almaya gitti. Babam önce oturdu, sonra kalktı, pelerinini çözdü ve tekrar oturdu. Evin dar pencerelerine baktı. Dışarıya doğru hafifçe bombeli olan bu pencereler, her şeyi kendilerine saklıyordu. Bir sandığın içinde ağaç pamuğu hışırdadı, pelür kâğıdı yırtıldı, atölye zemininde bir sürtünme sesi duyuldu. Ressam bir şişe çıkarıp yukarıya kaldırarak ışığa tuttu, paltosuyla sildi, tekrar ışığa tuttu. Memnun kalmıştı. Şişeyi bıraktı, bir raftan ustalıkla iki kadeh kaptı, kalın, yeşil, uzun ayaklı kadehlerdi, beceriksizce, en azından her zamankinden daha güvensiz doldurduğu kadehlerden birini babama uzattı.

Demek öyle Jens, dedi ressam içkisinden bir yudum aldıktan sonra. Babam onayladı: Böyle Max, hayat işte. Ressam kadehleri tekrar doldurdu ve şişeyi güç erişebileceği bir rafa koydu. Sonra karşılıklı susarak oturdular, dikkatliydiler, ama birbirlerini kollamıyorlardı. Evin üzerinde uğuldayan rüzgârın yandaki şömineyi tepeden tırnağa nasıl yokladığına kulak kabarttılar. Rüzgâr, dışarıdaki avluda bir serçe sürüsünü havalandırıp bir sığırcık sürüsüyle birleştirmekle meşguldü. Rüzgâr gülü ve fırıldak sakinleşmiyordu bir türlü. Havada belli belirsiz bir yanık kokusu vardı, bu kokuyu tanıyorlardı: Hollandalılar turba yakıyor, dediler usulca. Ressam sessizce kadehi gösterdi, içtiler, sonra babam ayağa kalktı, jenever'le içi ısınmış, odada dolaştı, bakışlarını masadan köşedeki bir rafa, yukarıya doğru yöneltti, *Pierrot Bir Maske Deniyor* tablosunda sabitledi, *Tayların Akşamı* ve *Limon Kadını*'nda gezdirdi ve dönüp tekrar masaya geldi – nihayet ne diyeceğini bulmuştu. Belli bir resmi hedeflemeden, tüm re-

simleri kapsayan bir hareket yaparak konuşmaya başladı: Berlin bunu yasaklamak istiyor. Ressam omuz silkerek, başka kentler var, dedi, Kopenhag ve Zürih var, Londra ve New York var, Paris var. Berlin Berlin'dir, dedi babam ve ekledi: Neden Max? Neden senden bunu istiyorlar? Neden artık resim yapmaman gerekiyor? Belki çok konuşuyorum, dedi ressam tereddütle. Konuşmak mı? dedi babam. Renkler, dedi ressam, renklerin her zaman söyleyecek sözü vardır, hatta bazen iddialı bile olurlar. Renkleri anlamak mümkün mü? Mektupta başka bir şey var ama, dedi babam, orada zehirden söz ediliyor. Biliyorum, dedi ressam buruk bir gülümsemeyle. Zehirden hoşlanmıyorlar. Ama biraz zehir gereklidir – şeffaflık için. Bir çiçeğin sapını büktü, sanırım bir laleydi, *Değirmenin Büyük Dostu*'nun değirmenin kanatlarına yaptığı gibi parmaklarıyla çiçeğin yapraklarına fiske atmaya başladı, hedefe odaklı fiskeler ve darbelerle çiçeği çırılçıplak bıraktı, sapını fırlatıp attı. Sonra şişeye baktı, ama onu raftan almadı. Max Ludwig Nansen'e bir borcu olduğunu düşünen babam, böyle olacağı hiç aklıma gelmemişti Max, dedi, inan bana. Çalışma yasağıyla hiçbir ilgim yok, yalnızca bunu sana bildirmekle yükümlüyüm.

Biliyorum, dedi ressam, bu aptallar, bunun imkânsız olduğunu bilmiyorlar sanki: Resim yapma yasağı! Ellerindeki güçle çok şey yapabilirler belki, çeşitli yasaklar koyabilirler, olabilir, ama birini resim yapmaktan vazgeçirmek! Başkaları da denemişti, hem de onlardan çok daha önce. Sadece yazılanları okumaları yeter. İstenmeyen resimlerden korunmanın yolu asla bulunamamıştır, sürgüne göndermekle olmuyor, hatta gözlerin kör edilmesi bile çözüm değil, insanlar elleri kesildiğinde, ağızlarıyla resim yapmış. Bu deliler, görünmez resimler de olduğunu hiç duymamış gibiler.

Babam ressamın oturduğu masanın çevresinde do-

laşarak bir tur attı, başka soru sormadı, aksine kendisini bir saptama yapmakla sınırladı: Ama yasak kararı verildi ve açıklandı Max. Durum böyle. Evet, dedi ressam, Berlin'de. Babama bakarken sinirliydi, açıkça ve merakla, zaten bildiği bir şeyi ona söyletmeye zorlarcasına bakmaya devam etti. Yaptığı açıklamanın babam için hiç kolay olmadığı da gözünden kaçmadı. Beni, dedi babam, resim yasağının denetlenmesi için beni görevlendirdiler Max, bunu da bilmen gerekiyor.

Seni mi? diye sordu ressam. Evet beni, dedi babam, sıra bende şimdi.

Bakıştılar, biri oturarak, öteki ayakta durarak sessizce birbirlerini süzdüler, belki birbirleri hakkında sahip oldukları bilgileri yeniden gözden geçirdiler ve bundan sonra nasıl davranacaklarını hayal ettiler, vesaire... Ama en azından herhangi bir yerde karşılaştıklarında neler olacağını sordular kendilerine. Karşılıklı sorgulayan bakışlarıyla, ressamın *Çitte İki Kişi* adlı resmini canlandırıyorlardı sanki: İki yaşlı adam, zeytin yeşili ışıkta birbirlerini keşfediyordu, bitişik bahçelerde, uzun süredir tanışıyor olması gereken ikili bu algılamanın şaşkınlığı içinde savunmaya geçiyordu. Ancak ben yine de ressamdan daha farklı bir soru bekliyordum. Nasıl yani Jens? diye sordu. Yasağı nasıl denetleyeceksin? Babam bu sorunun içerdiği samimiyeti duymazlıktan geldi. Bekle Max, dedi, görürsün.

O anda ressam ayağa kalktı, başını biraz yana eğip neler yapabileceğini anlamak istercesine babama bakarak, biz Glüserup'luyuz, öyle değil mi? dedi. Bacaklarını aralayıp pelerinini kancayla tutturmaya çalışan babam, derimizi değiştiremeyiz, dedi başını kaldırmadan, Glüserup'luyuz. Öyleyse beni gözden kaçırma, dedi ressam. Zaten böyle olmak zorunda, dedi babam. Elini Max Ludwig Nansen'e uzattı, tokalaşırken yürümeye başladılar.

Bahçeye açılan kapının önünde ellerini bıraktılar. Babam ressamla kapının arasına sıkışmış gibiydi, kapı kolunu göremiyor, kalça hizasında olduğunu tahmin ediyordu ancak. Bulana kadar birkaç boş hamle yaptı, bir an önce ressamın menzilinden çıkmak isteğiyle kendini dışarı attı.

Rüzgâr onu kapı pervazında yakaladı. Babam içgüdüsel olarak kollarını açarak yukarı kaldırdı, karayelin onu havalandırmasına fırsat bırakmadan bir omzunu rüzgâra karşı vererek bisikletine doğru yürüdü.

Ressam rüzgârın şiddetine direnerek kapıyı kapattı. Avluya bakan bir pencereye yöneldi. Belki o rüzgârda nasıl gideceğimizi görmek istiyordu ya da bunu yapmak zorundaydı. Belki de babamın Bleekenwarf'tan gerçekten ayrılıp ayrılmadığını ilk kez kesin olarak bilmesi gerekiyordu, zorlu yolculuğumuzu bu yüzden izledi.

Sanırım Ditte ve Doktor Busbeck de kırmızı beyaz deniz fenerine gelene kadar arkamızdan baktılar. Tam o anda Ditte şu soruyu sormuş olmalı: Bitti mi? Ressam arkasına bakmadan, bitti, demiş olmalı, yasağı Jens denetleyecek. Jens mi? diye sormuş olmalı Ditte. Ressam ise, Glüserup'lu Jens Ole Jepsen, diye cevap vermiş olmalı. Sıra ona geldi şimdi.

3

Martılar

Kapıdaki gözetleme deliğinin ardında birileri vardı. Bunu hemen hissettim, ben yazarken, hiç durmadan yazarken, deliğin arkasına yapışmış, merakla bakan soğuk bir göz tarafından izlendiğimi sırtımdan geçen incecik sızıdan anladım. Gözetlendiğimi babamla ressamın içki içmelerini yazarken hissetmiştim ilk kez, enseme yapışıp kalan o uzun, eziyet veren bakış beni bırakmak bilmiyor, rüzgârla uçuşan ince kum tanecikleri gibi içimi tırmalayarak tenimden aşağı akıyordu. Hücremin kapısındaki sesleri o anda duydum, sert adımlar, uyarılar, boğuk sevinç çığlıkları; böylece en az iki yüz yirmi psikoloğun işlek koridorda sabırsızlık içinde benimle ve ödevimle ilgili bilgi edinmeyi beklediklerini kabullenmek zorunda kaldım.

Gözetleme deliğinden sunduğum görüntü onları öylesine heyecanlandırmış olmalıydı ki, bazıları kendilerine hâkim olamayıp "Bulzer semptomu" ya da "eşzamanlı başlangıç" gibi sözler sarf ediyordu, belki de bu işi zor kullanarak bitirmezsem, kapımda şimdiden oluşan kuyruk daha da uzayacaktı. Ensemdeki huzursuzluk, sırtımı yoklayan ağrı... Elektrik ampullerinin ışığını cep aynamda toplayarak kapıya yansıttım. Işık, gözetleme deliğini çabucak temizleyiverdi. Dışarıdan kesik bir çığlık duyuldu, bir uyarı, sonra bir dalgalanma ve adımlar, gi-

derek artan bir telaşla uzaklaşan konvoyun ayak sesleri. Ensem yeniden gevşedi, ağrı geçti.

Durumdan hoşnut, kompozisyon defterimin üzerini karaladım, gevşemek için masanın yanında birkaç egzersiz yaptım; o sırada kilide bir anahtar sokuldu, kapı açıldı ve Joswig, hâlâ kırgın, tek kelime söylemeden içeri girerek elini uzatıp kompozisyonumu istedi, Himpel veya Korbjuhn'dan, ama muhtemelen Müdür Himpel'den aldığı talimatla Almanca dersinin haracını talep etti. Şaşırmış ve korkmuş gibi yaparken, haddini bildiren bir bakışı da esirgemedim ondan, ama sevgili gardiyanımız dikkatimi yalnızca Elbe üzerindeki gündoğumuna yönlendirebildi ve şöyle dedi: Ver şunu, buradan başka türlü çıkamazsın! Aynı anda da defterimi aldı, açtı, sayfaları başparmağıyla çevirince boş durmadığıma ikna oldu.

Deftere baktıktan sonra sesinde babacan bir hoşnutluk belirmişti: İşte böyle Siggi, dedi, olması gereken oluyor, bir kompozisyon ödevinde bile. Takdirle elini omzuma koydu, gülümseyerek başını salladı. Gece boyunca çalışmış olmamın üzerinde durdu. Müdür tarafından takdir edileceğime dair vaatte bulundu. Müteşekkir bir ifadeyle yüzüme bakarak yönetim binasına götürmek üzere defterimi aldı, geri vermesi için ona seslendiğimde çoktan kapıya yaklaşmıştı. Sevgili gardiyanımız ne istediğimi anlayamadan yüzüme baktı, kuşkuluydu hatta. Büküp rulo yaptığı defteri yukarı kaldırarak, iyi ama Siggi, dedi, cezanı çekmiş oldun böylece.

Başımı sallayarak itiraz ettim: Ceza daha yeni başladı, "görev tutkusu" ise başlama aşamasında. Her şey başlangıçta henüz.

Karl Joswig giriş bölümünü karıştırdı, sayfaları saydı ve inanamayarak sordu: Bütün gece yazmana rağmen bitiremedin mi? Oluşum, dedim, tutkunun oluşumu yalnızca. Bunun üzerine yine biraz kırgın, bu kadar uzun

olmak zorunda mı? diye sordu. Tutkunun sonu gelmiyor bir türlü, dedim ve ekledim: Ayrıca verilen bir ceza ciddiye alınmalı, öyle değil mi? Onayladı. Eğer ceza başarıya ulaşmışsa, dedi, iyileşme de başarılıdır. Evet, dedim. Senden ne beklediğimi biliyorsun, dedi. Evet, dedim. Başarman gereken bir ödev borcun var, dedi, bu yüzden de bitirinceye kadar bu odada kapalı kalacaksın. Tek başına yemek yiyeceksin. Tek başına uyuyacaksın. Bizim yanımıza ne zaman dönmek istediğine sen karar vereceksin.

Ardından Müdür Himpel'in benden ne beklediğini hatırlattı, ödevimin belli bir süresi olmadığını tekrarladı ve kahvaltımı getirmek üzere ayrılmadan önce defterimi geri verirken, içten bir ilgiyle sordu: Seni rahatsız eden bir şeyler mi var? Görev tutkusu, diye cevap verdim.

Üzüldüm, dedi duyulur duyulmaz bir sesle, çok üzüldüm Siggi. Elini cebine soktu, iki buruşuk sigarayla ince bir kibrit kutusu çıkarıp hepsini hızla somyamın altına attı ve ifadesiz bir sesle, odalarda sigara içmek yasak, dedi. Evet, dedim.

Böylece gitti. Ben ise kahvaltıdan beri parmaklıklı pencerenin önünde durmuş, Elbe'nin üzerindeki gündoğumunu izliyorum; buzlarla dolu akıntıda, güçlü römorkörler ve buz kırıcı *Emmy Guspel* kısa ömürlü desenler oluşturuyor. Sürüklenen buzların çarptığı dubalar eğrilmiş. Gökyüzünde Cuxhaven yönüne doğru aşıboyası renginde bir şeffaflık yuvarlanarak uzaklaşıyor, yanı başında kar bulutları şekillenmeye başlıyor. Yağ rafinerisinin yırtık, küçük bayrağı, giderek öfkelenip güçlenerek perçin çekiçlerinin sesini Werft'ten bana ulaştıran rüzgâra boyun eğiyor.

Hem atölyelerimizde hem de asıl uzmanlık alanı çanta ve cepler olan Ole Plötz'ün benim yerime çalıştığı ada kütüphanesinde çoktan işbaşı yapılmıştır; ama bu

beni üzmüyor, arkadaşlarıma yakın olmak gibi bir isteğim yok, Charlie Friedländer'in yokluğunu hissetmiyorum. Bu arkadaşım herkesi ve her şeyi taklit edebiliyor, tüm sesleri ve hareketleri, örneğin Korbjuhn'un sesini, Himpel'in hareketlerini. Burada kalmak istiyorum, tek başıma, sallanan bir tramplenin üzerinde gibiyim; atlamalı, zıplamalı, dalmalıyım, tekrar tekrar, her şeyi açığa çıkarana kadar, belleğimin domino taşlarını birer birer masamın üzerine koyana kadar, bu hücrede tek başıma.

Şimdi bir tanker daha Elbe'den aşağıya doğru ilerliyor, kahvaltıdan bu yana altıncı tanker bu, adı *Kishu Maru* ya da *Kushi Maru*, bir önemi yok zaten, o da gelecek birazdan, *Claire B. Napassis* ve *Betty Oetker* gibi. Suyun üzerinde kalmış pervanesiyle havayı dövüyor, buzlu su çorbasını karıştırıyor. Glückstadt'tan geçerek Cuxhaven'e gidecek ve adaların seviyesinde batıya uzanan zorunlu yolu izleyecek sanırım – yaklaşık bizim seviyemizde.

Ama ben bir gemiye binip Dharan ya da Caracas'a gitmek istemiyorum, ne akıntıyla ne de ruhsal durumumla yer değiştirebilmem mümkün. İzlemek zorunda olduğum bir program var ve bu program beni Rugbüll'e götürüyor, anılarımın rıhtımına, her şeyin yığınlar halinde hazır beklediği yere. Benim yüküm Rugbüll'de. Rugbüll tespitlerin limanı, en azından Glüserup böyle, bu yüzden kürekleri kendi haline bırakmamak gerek.

Şimdi, halatların boşaldığı şu anda her şey nasıl da ısrarla ve zorla öne çıkarak güvenle yeniden yaratıyor kendini. Düz araziyi önüme sermek yeterli oluyor, içine Hollanda tarzı savaklarla donattığım birkaç hendek ve karanlık kanal yerleştiriyorum, yapay tepelere barakamızdan da görülebilen beş değirmeni koyuyorum –aralarında en sevdiğim kanatsız değirmen de var– beyaz ve pas kırmızısı renklerdeki araziyle değirmenlerin çevresine bendi yerleştiriyorum, bir kolun koruyucu büklümle-

ri gibi, batıya kırmızı şapkalı feneri de koyduktan sonra Kuzey Denizi'ni rıhtım duvarlarına doğru salıveriyorum – ressamın, ahşap kulübesinden suyun akışını, eğimden aşağı inişini ve geçtiği yerleri köpürerek yıkayışını izlediği yer burası. Kendi Rugbüll'ümü karşımda görmek için kiremit renkli, dar taş yolu izlemem gerekiyor şimdi, öncelikle de sık sık altında durup babamı, bazen büyükbabamı, seyrek olarak da ablam Hilke'yi beklediğim "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasını.

Her şey nasıl da hareketsiz ve hazır bekliyor; arazi, keskin ışık, kiremit renkli taş yol, turba hendeği, rengi atmış direğe asılı tabela, hepsi nasıl da sükûnetle denizden yükselen gündoğumunun içinden süzülüyor, yüzler, eğik ağaçlar, rüzgârın dindiği öğleden sonra saatleri, her şey kendini hatırlatıyor ve ben yine tabelanın altında yalınayak durup ressamı izliyorum – ya da yalnızca ressamın bendin üzerinde dalgalanan, yarımadayı dolaşan paltosunu. Bizim oralarda mevsimlerden ilkbahar, hava tuzlu, rüzgâr soğuk. Ben yine herkesten gizli, artık tekerlekleri olmayan, ancak bağlantı mili yerli yerinde duran hurda, kapalı römorkun içinde saklanmış, ablam Hilke'yi ve sevgilisini bekliyorum. Martı yumurtası toplamak için yarımadaya gidecekler.

Yarımadaya beni de götürmeleri için epeyce dil döktüm, ama Hilke kabul etmedi, hemen kestirip attı: Sana göre değil! Bunun üzerine römorkun arkasına büzülüp yattım, onları bekliyor ve görünmeden takip etmeyi düşünüyordum, mümkün olduğunca görünmeden tabii. Babam, girmeme izin verilmeyen küçük bürosunda oturmuş, inci gibi elyazısıyla raporlar hazırlıyordu, annem ise kendini yatak odasına kapatmıştı, işlerin planladığı gibi gitmediği o ilkbaharda sık sık yapıyordu bunu. Hilke'nin, sevgilisi Adalbert Skowronnek'i, onun kısa deyişiyle "Addi"sini ilk kez eve getirdiği ilkbahar. Evden çıkışlarını

duydum, barakadaki bir çatlağın arasından yola koyulduklarını gördüm. Hilke emir vermeye alışkın, kendini hep haklı gören tarzıyla önde, Addi ise güçlü bacaklarıyla her zamanki gibi bir adım geride. El ele tutuşmamışlardı, sarmaş dolaş da değillerdi. Yağmurluklarının ıslığa benzer hışırtılarının eşliğinde kiremit renkli taş yolda ilerleyerek arkalarına bakmadan bende yönelirlerken, sohbet ettiklerine dair hiçbir belirti yoktu görünürde. Gözetlendiklerini biliyormuş gibi yürüyorlardı, tutuk, birbirine benzeyen hareketlerle, her şeyden önce de yalnızca martı yumurtası peşinde olduklarını kanıtlama çabası içinde. İçgüdüsel olarak dikleşen sırtlar, kurşun ayakkabılarla yürüyormuşçasına ağır adımlar, her türlü temastan kaçınılması – bunların tümü yatak odası penceresindeki perdenin hafifçe hareket etmesinin, açılıp kapanmasının ya da hızla çekilmesinin sonuçları olmalıydı.

Orada durduğunu çok iyi biliyordum. Arkalarından baktığına emindim, kınayarak, kendine has tarzıyla dudaklarını kibirle bükmüş, sert, kırmızımsı yüzü hareketsiz. Çingeneler, demişti babama usulca, Addi Skowronek'in akordeon çalan bir müzisyen olduğunu ve Hamburg'da Hilke'nin de garsonluk yaptığı Pasifik Oteli'nde çalıştığını öğrendiğinde şaşkınlık içinde: Çingeneler! Ardından da yatak odasına kapatmıştı kendini. Gudrun Jepsen, hayatımın abidevi anne figürü.

Sessizce römorkun içinde yatmaya devam ettim, başım kenara dayalı, bir dizim kendime çekili. Perdeyi izleyerek, bende ve denize doğru uzaklaşan seslere kulak kabarttım, yatak odasının penceresinde hiçbir hareket görülmeyene ve sesler duyulmaz olana kadar bekledim, sonra toparlandım, arabadan aşağı atladım, yıldırım hızıyla caddenin yanındaki hendeğe doğru koştum, yokuşun çaprazından giderek onları takip etmeye başladım.

Hilke'nin elinde bir sepet vardı. Yürüyüşü daha can-

lıydı şimdi, zıplamaya hazırlanır gibi, evin çevresinden tek hamlede uzaklaşmak istercesine. Tebeşirle beyazlattığı ayakkabıları kiremit renkli yolda parlıyordu. Evde açık bıraktığı saçlarını manto yakasının içine sokmuştu, ama yeterince sıkı toplamadığından bukleleri dağılarak kayıyor, arkadan bakıldığında boyunsuz gibi durmasına ve başının üst tarafının kütleştirilmiş bir küre gibi görünmesine neden oluyordu. Sert, baldırları fazla yuvarlak olan birbirine yakın bacakları tökezlemenin eşiğindeydi, bacakları bazen birbirine sürtünüyor, ama o bunu hissetmiyordu, belki yürüyüşünde de tüm diğer eylem ve planlarında var olan düşüncesizlik ve kör bir enerji olduğu için, hiçbir zaman da hissetmemişti. Karınca diyebilirim ona, kırmızı karınca. Bir kez olsun dönüp bakmadı, kendini garantiye almaya çalışmadı, hiçbir şeyden emin olmaya kalkışmadı. Oysa Addi, yani akordeoncu ikide bir hızla dönüp arkasına bakıyor, hafif bir tereddüt ve kararsızlık barındıran bir koridorda yol alıyordu, öyle ki beni bile fark etmiş olabilirdi. Ya da her an, martı yumurtası toplamaktan daha cazip bir şeyin aklına gelebileceğini düşündürüyordu insana. Elleri cebindeydi, sigara içiyordu, çünkü soğuktan donuyordu; rüzgâr küçük, titrek bulutları omuzlarına savuruyordu. Zaman zaman sıçrayarak dönüyor ve yağmurluğunun içine iyice gömülüp rüzgâra karşı birkaç adım geri gidiyordu, yüzünü o zaman görebiliyordum ancak soluk, soğuktan kavrulmuş yüzünde tek bir ifade vardı yalnızca: Hoşgörülü bir hoşnutluk ifadesi. Selamlaşırken de, annem onu içeri davet etmediğinde ya da Hilke'nin ısrarıyla evlerine gittiği komşuların, yüzüne bile bakmadıklarını fark ettiğinde de değişmeyen bir ifade. Kimsenin onun neden acı çektiğini, neye sevindiğini ve niçin korktuğunu anlaması mümkün değildi, çünkü görünürde bu hoşgörülü hoşnutluktan başka hiçbir şey yansımıyordu dışarıya. Bize

ilk geldiğinde de yüzünde bu ifade vardı ve böyle yer etmişti belleğimizde.

Ama onları bendin arkasında gözden kaybetmemeliyim, peşlerinden gitmem gerekiyor, o zaman nasıl takip ettiysem öyle: İki büklüm çıktığım yokuş, eğilmeden yürüyerek geçtiğim dar savak, yakalanmaktan korkmadığım korunaklı sazlık bölge ve ardından dönüp bakacak olsalar görünmemek için hemen yere kapanmam gereken bent sırtı. Orada bendin karşı tarafına geçtiler, yukarıda, babamın Bleekenwarf'a yaptığı sayısız yolculukta bisikletini iterek çıkardığı yerde, hayranlık uyandıran deniz manzarasına alışkın, hiç duraksamadan deniz tarafına yürüyerek sahil şeridinin yanında uzayıp giden patikaya saptılar, bendin kıvrımını izleyerek yarımadaya, Wattblick Oteli'ne yöneldiler.

Orada durdular. Birbirlerine çok yakındılar. Hilke omzunu Addi'nin göğsüne dayadı, benim kayda değer hiçbir şey göremediğim Kuzey Denizi'ni işaret etti, kollarını açarak büyük bir daire çizdi ve tahminime göre Kuzey Denizi'ni midyeleri, dalgaları, bulanık zeminde yatan mayınları ve tüm enkazıyla birlikte ona armağan etti. Addi bir elini ablamın omzuna koydu. Onu öptü. Sonra elindeki sepeti alarak kendisine sarılabilmesi için bir fırsat yarattı, ama Hilke ona sarılmak yerine konuşmayı tercih etti. Addi ise, gergin bedeniyle, yarımadanın kum gibi ışıltılı tepesini göstererek yanıt verdi ve bence o da ablama bir miktar, sanırım bir buçuk kilometrekare Kuzey Denizi armağan etti.

Deniz sahil şeridindeki taşlara çarpıyor, sular Hilke ve Addi'ye kadar ulaşıyordu, dalgaların sivri, köpüklü dilleri taşların arasındaki yarıklardan uzanıyor, çırpıntılarla geri çekiliyor ve denizin üzerindeki yağmur bulutlarının arasında yelkenleri şişmiş, koyu renkli bir teknenin belirip tüm yelkenlilerin arasından öne çıkması, an-

laşıldığı kadarıyla Addi'ye konuşmak için ilham veriyor, ablam bu sözlere karşılık gülerek birkaç adım uzaklaşıyordu. Sonunda Addi bir hırsız-polis oyunu oynar gibi ablamı kollarından kavrayıp kirli patika boyunca sürükleyerek götürdü.

Patikanın hemen yanında yosunlardan, kurumuş otlardan ve çakıltaşlarından oluşan bir gelgit hattı vardı, paralelinde ise başka hatlar. Her büyük gelgit kendi izini bırakmıştı ardında, kış mevsimlerinde denizin gücüne ya da öfkesine tanıklık eden anı şeritleri. Her gelgitin ganimeti farklıydı, biri bembeyaz kökler sürüklemişti toprağa, diğeri şişe mantarlarıyla kırık bir tavşan kafesi; topaklanmış yosunlar, midyeler, parçalanmış ağlar ve iyot rengindeki otlar yerde sürüklenen grotesk kuyruklar gibi görünüyordu. Ablamla akordeoncu buradan geçerek yarımadaya gittiler. Wattblick Oteli'ne değil de deniz tarafına yürüdüler, bu kez alev alev yanan yüzleriyle el ele tutuşmuş, dalgaların serpintileriyle buluşarak. Dışarıda, yarımadanın Kuzey Denizi'ne dümdüz uzandığı yerde uzak bir karanlığın içinden kopup gelerek sığ zemine vuran, kumsalda kesintisiz bir uğultu eşliğinde ateş misali aniden çevreyi saran ve köpürerek alçalıp yükselen dalgaların kuzu yününü andıran köpükten taçları görülüyordu.

Denizde sivri bir gemi pruvası gibi duran yarımadada, sert kum yulaflarıyla kaplı ağaçsız bir kumul tepesi hafifçe yükseliyordu. Martılar her ilkbahar burada yuva yapıyordu, kuş gözlemcisinin kulübesiyle, ressamın kumulun başlangıcındaki alçak, ancak çok geniş bir penceresi olan, deniz manzaralı kulübesinin arasındaydı derme çatma yuvaları.

Şimdi bentte otel boyunca yürüyordum, Hilke ve Addi'yi gözden kaybetmiştim. Adının baş harfleri olan "A" ve "S" ile süslenmiş –gümüş ya da gümüş kaplama– akordeonunu, öyle sanıyorum ki ablamın ısrarları üzerine

bize de getiren ve her eline aldığında, eğer annem kibirli tavrıyla odadan çıkmamış olsaydı, kesinlikle çalacak olan akordeoncuyu. Babam isteseydi, onun en sevdiği şarkıyı çalabilirdi, ben de bir şarkı isterdim Addi'den, ama annem onaylamadığını açıkça belli ettiği için Addi'nin ağır akordeonu Hilke'nin odasında öylece durdu. Akordeonu bir gece gizlice hurda römorkuma götürüp denemeyi düşünüyordum.

Otelin ahşap platformunda durdum, manzaraya hâkim iki pencerenin birinden içeriye göz attım, boş bir masada oturan karanlık bir adamdan başka kimse yoktu. Bana dilini çıkardı, içinde kemirilmiş bir uskumru kılçığının durduğu kül tablasını kafama fırlatacak gibiydi. Pencere pervazının altından hızla uzaklaşıp yeniden Hilke'yle sevgilisinin önümden çaprazlamasına yürüdüğü yokuşa doğru ilerledim. Sahil şeridindeki taşların üzerinden, arazi alçalıp yarımadanın düz, aydınlık kumsalına açılana dek arka arkaya yürüdüler. Kumsaldan geçerlerken, denize karşı yine el ele, suda sürüklenen kerestelerin ve yosunların arasından ıssız kumullara ulaşmaya çalışırlarken Timm ve Tine'ye benziyorlardı, Asmus Asmussen'in *Denizin Işıkları* romanındaki çifte.

Hayır, bu mümkün değil, çünkü Timm Kuzey Denizi'ndeki yağmur duvarını sorun etmezdi, her şeyden önce Addi'nin üşüdüğü gibi üşümezdi, ayrıca ıslığa benzer sesler çıkaran beyaz yaratık, yani bir martı kanatlarını açarak üzerine geldiğinde böylesine büyük bir korkuya kapılıp sinmezdi. Addi öylesine korkmuştu ki, sinmekle kalmayıp arkasını da döndü, bu yüzden de martının iyice yaklaştığını görmedi. Rüzgârın etkisinden kurtulan martı, emniyetli bir yükseklikte uçarak tiz çığlıklar atıyordu. Homurtular ve yakınmalar. Hep böyle başlardı. Bir martı atağa geçerdi. Kara sırtlı bir martı. Cüce martı. Karabaş martı. Sahillerimizdeki martıların hiçbiri

yumurtalarını vermeye gönüllü olmadıklarından hemen saldırıya geçerler. Kırmızı gözlü, sarı gagalı. Şaşırtmacalı saldırılarla uçarlar.

Akordeoncu, daha önce böyle bir şey yaşamamış olmalıydı. Bir anda iki milyon martının çığlıklar atarak havalanması, yarımadanın üzerinde gümüşi gri bir bulut oluşturması, uğultularla dalgalanarak çılgın bir öfkeyle yükselip alçalması: Kavisler çizen, sürekli yer değiştiren ve çırpıntılarla şekillenen bir bulut. Aynı anda martı tüylerinden oluşan beyaz bir yağmurun başlaması ya da kuştüyünden oluşan kar yağışı, böyle demek daha iyi belki. Kumulların arasındaki vadiyi dolduran, ablamla sevgilisinin isterlerse üzerinde uyuyabilecekleri sıcak bir yumuşaklık. Bunu ifade edebildiğim için, kalbim göğsümden fırlayacak gibi oldu.

Martılar derme çatma yuvalarından yükselerek gökyüzünde yeni bir yaygara koparmaya başlayınca, bentten aşağıya, kumsala koştum, kırık bir balık kasasının arkasına sığındım ve gökyüzünü saran yaygaranın içinde nefes almadan, gerekirse gri-mavi dalgıç martılardan birinin kafasına indirmek üzere elimdeki değneği sıkıca tutarak bekledim. Belki de yalnızca kanadına vurup düşürdükten sonra eve götürür ve ona konuşmayı öğretirdim.

Martılar beni çoktan keşfetmişti, üzerimde daireler çizen bir bulut vardı şimdi, hiddetle kanat çırparak uçuyorlardı, ağır bombalara benzeyen iri kutup martıları yükseklik kazanmaya çalışırken, becerikli cüce martılar kuma yaklaşarak daireler çiziyor, öfkeli ancak zarif hareketlerle bana doğru pike yapıyor, hızlı bir hava akımıyla önümden geçerek keskin bir dönüşle denize, yeni ataklar başlatacakları yerlere doğru uzaklaşıyorlardı.

Yerimden fırladım, değneği hızla başımın üzerinde çevirmeye başladım, birinin –ama kimin?– yağmurda ıslanmamak için kılıcıyla yaptığı gibi. Kumsaldan bu şekil-

de ayrıldım, kollarımı havada sallayıp değneği savurarak yıldırım hızıyla izlerin peşinden gittim, ıslak kumdaki iki ayak izinin peşinden.

Mavi-yeşil, gri ve siyah-kahverengi yumurtaların bulunduğu sevimsiz yatakların arasından çabucak geçtim ve onları tekrar karşımda gördüm.

Addi ölmüştü. Sırtüstü yatıyordu. Tek bir küçük martı da öldürmüş olabilirdi onu, on tane siyah martı da; belki de bir araya gelen doksan tane zarif deniz kırlangıcı. Onu gagalamışlar, her tarafını delik deşik etmişlerdi. Ablam yanında diz çökmüştü, son derece soğukkanlı ve gerçekçi bir tavırla, hiç yakınmadan bir şeyler yapmaya çalışıyordu – her şeyi yöneten, planlayan ve belirleyen, kararsızlık ve belirsizlik dışında her şeye katlanabilen ablam yüzünü Addi'nin yüzüne gömüyor, ona sarılıyor, üzerine kapanıyordu. Sonunda başardı: Addi'nin bacaklarında titrek, küçük seğirmeler görüldü, kollarını yukarı kaldırdı, omuzları bir krampla sarsıldı ve yerinden doğruldu.

Her şeyi unutuverdim. Değneğimi haykırarak uçuşan martılara doğru sallayarak onların yanına koştum, dizlerimin üzerine çöktüm ve Addi'nin titreyen, morarmış yüzüne baktım. Kenetlenmiş dişleri gıcırdıyordu. Parmaklarını sımsıkı kapatmış, başparmağını avucunun içine alarak yumruk yapmıştı. Yüzü terden parlıyordu. Ağzını açtığında, dilinin ucunda bir yara olduğunu fark ettim.

Bırak onu, dedi ablam, dokunma! Nasıl olup da birdenbire yanlarında beliriverdiğime şaşıracak vakti yoktu. Addi'nin gömleğini ilikledi, hafifçe yüzünü okşadı, endişeli ya da telaşlı değildi, biraz ürkmüştü yalnızca. Addi'nin onun okşamalarıyla sakinleşip iç çektiğini görebiliyordum, kaygıyla gülümseyerek doğruldu ve değneğimle martıları uzaklaştırmaya çalıştığımı görünce bana el salladı.

Sağa sola savrulan değnek, saldırgan martıları sersemleterek ataklarını durdurdu. O zaman ablamın suç-

lamalarıyla ilgilenecek vaktim yokmuş gibi yaptım: Addi için mücadele ettim. Evet. Hilke yumurtaları aceleyle sepete doldururken ve Addi durgun, orada öylece durup ensesini ovarken –ensesinin şaşırtıcı biçimde yaşlı, kırışık ve meşin gibi olduğunu da söylemeliyim– savaşı bir pusula kadranında görülebilecek tüm yönlerde sürdürdüm. Hücum hamleleri yaparak, zıplayarak, yumruklar atarak kuşlara karşı kendimi savundum.

Bir ara martılar taktik değiştirdiler. Anlaşılan bu ataklarla başaramayacaklarını algılamışlardı, yalnızca birkaç kamikaze kuş, öncelikle de küçük martılar bize doğru pike yaptı. Güzel perde ayaklı, ince boyunlu, mercan kırmızısı, *Ju-87* kanatlı;[1] ancak bunlar geride kalmış, olaydan haberi olmayan birkaç martıydı, diğerleri düz bir bulut halinde tepemizde toplanmıştı, alkışa benzer kanat çırpışlarıyla uçuyor, yaygara koparak üzerimize çullanıyorlardı. Pike yapmaları işe yaramadığı için, çığlıklarıyla kaçıracaklardı bizi. Ciyaklamalar. Kulak tırmalayıcı sesler. Gıcırdamalar. Homurtular. Miyavlamalar. İnsanın beynine, omuriliğine nüfuz eden, tüylerini diken diken eden sesler.

Addi gülümseyerek kulaklarını tıkadı. Hilke iki büklüm yumurtaları sepete doldururken martı pisliğine hedef oldu, bir kere, sonra bir kere daha. Ben ise değneğimi havada gelişigüzel sallayarak bir tüy ayaklanmasına yol açtım. Değnek bazen gövdelerin ve kanatların arasında gözden kayboluyordu; bir martının gövdesine de denk geldi ama martı düşmedi, ayaklarımın dibine pat diye inmedi. Kızgın martı bulutunda bir geçit açmayı başaramadım. Ne yıldırabildim ne de sakinleştirebildim. Martıların tüm yaygarasına göğüs gerdik.

Bir ara martılardan biri bacağımı gagaladı, değneği

1. Alman Hava Kuvvetleri'nin hafif bombardıman uçağı. (Ç.N.)

ona isabet ettiremeyince arkasından bir yumurta fırlattım, yumurta martının sırtında parçalandı ve yumurtanın sarısı ona yeni bir ulusal kimlik kazandırdı; artık Brezilya için uçacaktı.

Tam isabeti gören Addi takdirle başını salladı, yanıma gelerek beni yağmurluğunun içine aldı, çünkü denizden gelen şiddetli bir esinti başlamıştı, kum yulaflarını yere doğru eğerek dümdüz eden, küçük bayrakçıklar halinde havaya kaldırdığı kumlarla çıplak bacaklarıma sert darbeler atan bir rüzgâr.

Addi hâlâ hevesle yumurta toplayan Hilke'ye seslenerek, yağmur öncesi Kuzey Denizi'ni işaret etti. Denizin kavisli çizgisi kısalmıştı, şimdi daha bulanıktı, bize doğru yaklaşan beyaz bir perdenin arkasında kalmıştı. Ön taraftaki su parlayarak aydınlandı ve rüzgâr dalgaların sırtından ışıl ışıl kuyruklar söküp çıkardı.

Tamam artık, diye seslendi Addi yeniden, çünkü birdenbire rüzgâr dinmiş ve yağmur başlamıştı. Hilke sicim gibi yağan yağmurun altında çok uzak, çok küçük görünüyordu, ama sevimsiz yumurta yataklarının arasında eğilmiş, dolaşıyordu hâlâ. Denizin üzerinde bir şimşek çakana kadar sürdürdü bunu. Şimşeğin tüm kökleri karanlık ufkun önünde belirdi ve Kuzey Denizi'nin üzerinde uslu, böyle demeliyim, iyi huylu bir gök gürültüsü koptu; ablam nihayet doğruldu, denize baktı, sonra bize dönüp kolunu uzatarak bir hedef gösterdi ve yuvarlak baldırlarının elverdiği ölçüde hızla koşmaya başladı. Peşinden gitmekten başka çaremiz yoktu.

Martılar dağıldılar. Kendilerini savunmaya hazır gagalarını kapattılar. Yağmurdan ve fırtınadan kaçarken, gürültülü, korkunç bir şelaleye yakalandık bu kez, kumul vadisinden aşağıya doğru bir kum sağanağı. Rüzgâr yeniden şiddetlendi ve bizi yağmura doğru sürükledi, Rugbüll'ün ilkbahar yağmuru, hendeklerin ve kanalların ne

kadar dar olduklarını kanıtlayan, çayırları suya boğan, sığırların kıçında kuruyup kalmış dışkı artıklarını temizleyen bir yağmur.

Bizim oralarda yağmur yağdığında arazinin açıklığı ve korunaksız derinliği kaybolur, kesif bir sis tabakası kaplar her yeri, görüş kapanır, her şey alçalır, kısalır ya da karanlık yığınlar halinde büyümeye başlar. Yağmurun dinmesini beklemek için bir çatı altına sığınmak boşunadır, çünkü ne zaman sona ereceği kestirilemez, bazen uzun bir uykudan uyanınca sevinçle fark edilir ancak. Yalnızca yağmur yağmış olsaydı, rahatça eve gidebilirdik sanıyorum, ama fırtına bizi kumullarda koşmak zorunda bıraktı; denizin üzerinde çakan şimşekler, gök gürültüsü, sert bir sağanak... Bu güçlü kasırgada yürümek imkânsızdı, hâlâ Hilke'nin peşinden ıslak kumun üzerinde sendeleyerek ilerliyorduk. Hilke koşarak ressamın kulübesine ulaştı, kapıyı açtı, yağmurun sicim gibi yağdığı karanlık girişte durup acele etmemiz için elini sallayarak yanına gitmemizi bekledi. Bizi kulübenin içine soktu. Kapıyı kapadı ve rahat bir nefes aldı.

Sürgü, dedi ressam, sürgüyü kapatmalısın. Hilke sürgüyü yumruğuyla itti, üzerimizden sular damlayarak ressamın kulübesinde duruyorduk şimdi.

Addi'nin yağmurluğunun içinden çıktım, çalışma masasının çevresinden dolaşarak geniş pencereye doğru gittim ve daha önce yaptığım gibi dışarıya baktım, daha önce olduğu gibi kıyıya çarparak patlayan dalgalar arasında bir ceset görmeyi bekledim. Dalgaların kumsala attığı ve denizin tekrar kendine çektiği ölü bir pilot. Ressam ne aradığımı anlamış olmalıydı, fırtına, dedi gülümseyerek, bugün yalnızca fırtına var.

Bu kulübeye onunla birlikte çok gelmiştim, bir dalganın yükselmesini ya da geri çekilmesini, bulutları ya da denizin üzerindeki iddialı ışıkları izlerken, çalışma

masasının yanında çok oturmuştum. O zaman, yani ölü pilotu bulduğumuz gün, ben yanında oturmuş beklerken, dalgaların ritmine uyarak hafifçe hareket eden, yuvarlanan ve sürüklenen gevşek bedeni izlemişti uzun uzun, evet, sonunda aşağıya gidip ölü pilotu kumdan çıkarana kadar geçen süre, çok uzun gelmişti bana.

Yalnızca fırtına, diyerek gülümsedi alacakaranlığın içinden, sonra büyük bir mendil çıkardı, ben söylediklerriyle ikna olmayıp, köpürerek patlayan dalgalar arasında arayışıma devam ederken yüzümü kuruladı. Birkaç kez de uyardı beni: Rahat dur, biraz rahat dur Witt-Witt! Bana Witt-Witt diyen tek kişi oydu. Neden olmasın? Kumsal koşucularına böyle sesleniliyordu, merak içinde ve telaşlı, Witt-Witt, daha fazlası gelmiyordu akıllarına, ressam da daha iyisini bulamadığından belki, böyle diyordu bana. Witt-Witt dediğinde dönüp bakıyor, yanına yaklaşıyor ya da uslu durmaya çalışıyordum. Max Ludwig Nansen saçlarımı, boynumu ve bacaklarımı da kuruladıktan sonra kocaman mendilini, ıslak saçlarını silkeleyip parmaklarıyla düzeltmeye çalışan Hilke'ye uzattı. Sert rüzgâr deniz tarafından kesik kesik esiyor ve kapının arkasında yaygara koparıyordu. Ortalıkta hiç martı yoktu, tek bir nöbetçi bile kalmamıştı gökyüzünde. Deniz köpürtülerle pırıldıyordu. Eğildim, başımı yana yaslayıp köpüklere ve pırıltılara bakarak denizin karanlık gökyüzü, karanlık gökyüzünün ise deniz olduğunu hayal ettim. Başımı kaldırıp arkama baktığımda onu gördüm.

Jutta dolabın yanında bağdaş kurmuş, sessizce ve hiç kıpırdamadan oturuyordu; elleri kucağındaydı. Giysisini geren bacakları incecikti. Addi'nin şaşkın gülüşüne gülümseyerek karşılık verdiğini gördüm. Şaşırmıştım. Bir ona, bir ötekine baktım, bakışlarımı Jutta'nın kemikli, alaycı bir tazıya benzeyen yüzünden orada amaçsızca dikilen giysi mankenine, yani Addi'ye çevirdim. Şaşkınlı-

ğının nedeni, ince boyunlu, ince bacaklı, gözleri fıldır fıldır, on altı yaşındaki bir kız çocuğu, yani Jutta'ydı. Ressam, meslektaşı olan ebeveyninin ölümünden sonra sevimsiz, kaba saba erkek kardeşiyle birlikte yanına almıştı onu, Bleekenwarf'ta yaşıyorlardı artık. Düşündükleriyle söyledikleri asla aynı olmayan Jutta.

Bu sessiz tanışma oyununu anlamaya çalışırken, tam bir şey söylemek üzereydim ki ablam, Addi'ye seslendi: Haydi kurulan! Yağmurda üşüdün. Aynı anda da mendili eline tutuşturarak kendine has tarzıyla onu dirseğiyle yana itti; Addi ne olduğunu anlamadan baktıysa da, söz dinleyip sessizce kurulanmaya başladı. O dev mendille boğuşurken, Hilke ressama döndü: Bu Addi, dedi, sevgilim. Bizi ziyarete geldi. Ressam gülümseyerek köşeyi işaret etti: Bu da Jutta, dedi, erkek kardeşiyle beraber burada, bizimle yaşıyor. Bunun üzerine Hilke, Jutta'ya elini uzattı, Addi ressama elini uzattı, ben Jutta'ya elimi uzattıktan sonra Addi de ona elini uzattı, o sırada ben Max Ludwig Nansen'le henüz tokalaşmadığımı fark edip elimi uzatınca, Hilke de kendi ihmalini hatırlayıp hemen ressama elini uzattı ve eğer ressam raftan piposunu almak için aramıza girmeseydi, Hilke'nin de elini sıkacaktım neredeyse.

Umarım kısa sürede biter, dedi Hilke. Fırtına, dedi ressam, yağmur değil. Gördün mü işte, dedi Hilke bana dönüp, neden bizi takip ettin? Ben de ıslandım, dedim. Başımı kaldırdığımda, erkekler hâlâ biraz şaşkın da olsalar, birbirlerini kabullenmiş görünüyorlardı. Ressam, Addi'nin ikram ettiği sigarayı piposunu göstererek geri çevirdi. Sonra pipoyu yaktı, pencereye yaklaştı ve dışarıda esen rüzgâra karşı, denizin üzerindeki karanlığı izlemeye başladı. Sanırım orada bir şeyler oluyordu yine, neler olduğunu bir tek onun sabırlı, gri gözleri keşfedebilirdi. Görünmeyen olaylara, hareketlere, görüntülere dalıp git-

tiğinde onu anlamayı öğrenmiştim, Baltazar'la konuşurken ya da kavga ederken takındığı tutumu biliyordum. Ona bakmak yeterliydi benim için. Gözünde canlandırdığı fantastik yaratıklara karşı ilgisinin kaybolduğu ânı bilmek için bakışlarını takip etmem gerekmiyordu. Yağmur kralları, bulutları yaratanlar, dalgaları üretenler, havayı yönetenler, sis adamları, değirmenlerin, kumsalın ve bahçelerin büyük dostları. Ressamın bakışları onları içe dönük, gizli dünyalarından kurtardığı anda ortaya çıkıyor ve kendilerini ona gösteriyorlardı.

Jutta alacakaranlığın içinden sessizce çıkageldi, sağlıklı dişlerini göstererek gülümseyip Addi'nin sorularını karşılamaya hazırlanırken, piposunu tüttüren ressam pencerenin önünde durmuş, gözleri kısık, patlayarak kırılan dalgalara bakıyordu.

O sırada Hilke'nin gülüşü duyuldu. Elinde bir kâğıt vardı. Ressam fark etmeden çalışma masasındaki dosyadan almıştı. Nedir o? diye sordum. Gel, dedi, gel de bak Siggi. Resme bakıp tekrar güldü. Neyin var? diye sordum. Kâğıdı düzelterek masanın üzerine bırakırken, tanıdın mı? diye sordu.

Martılar, dedim, yalnızca martılar, ilk anda başka hiçbir şey görememiştim çünkü. Pike yapan, kuluçkaya yatan, devriye gezen martılar... Ancak daha sonra her martının polis şapkası takmış olduğunu fark ettim. Şapkalarında birer Nazi arması vardı. Bu kadarla da kalmıyordu üstelik, tüm martılar babama benziyordu, hepsinin yüzü Rugbüll polisi gibi uzun ve yorgundu, perde ayaklarına babam gibi tozluklu çizmeler giymişlerdi. Dosyaya koy onu, dedi ressam tereddütlü bir sesle, ama Hilke kulak asmadı. Bunu bana ver, dedi yalvarırcasına, bana hediye et, lütfen! Ressam ise tekrarladı: Yerine koy diyorum! Hilke kâğıdı rulo yapmaya kalkışınca çekip alarak dosyaya yerleştirdi. Veremem, dedi, bana lazım. Sonra dosyayı

aldı, üzerine eski boya tüplerinin olduğu bir kutu koydu. Bu resmin adı ne? diye sordu Hilke.

Belli değil daha, dedi ressam, "Gülen Martılar Görev Başında" olabilir belki, bilmiyorum henüz.

Peki ama, dedi Hilke ansızın, neden benim resmimi yapmıyorsun? Söz vermiştin. Ya da Addi'yle beni, ikimizi. Gel Addi! Ablam sevgilisinin koluna girip onu büyük bir hevesle ressamın karşısına getirdi. Bu davranışı, şu anlama gelebilirdi ancak: Bu adamın portresini yapmak, benzerlerinden çok daha kolaydır. Olmaz, dedi ressam. Neden? diye sordu ablam. Neden olmaz? Elimi yaktım, dedi ressam. Gerçekten yaktın mı? diye sordu ablam. Ressam başıyla onaylayarak, yaktım, dedi, uzun bir süre için.

Fırtına şimdi yarımadanın üzerindeydi, tam da kuralına uygun biçimde çakan şimşekleri tanımlama zamanı gelmişti, boranın ve gök gürültüsünün her çeşidini incelemenin tam vaktiydi. Kumulların başlangıcındaki kulübenin kaybolduğuna emindim. Fırtınaya tutulan tahtalar gıcırdıyor olmalıydı. Şiddetli rüzgâr ahşap döşemeleri titretebilir, pencere camlarındaki macunları söküp atabilirdi. Denizden gelen fırtınalar bizde sıkça kaydedilen olaylardır.

Ama ablamın bir tespiti, fırtınadan daha çok yer etmiş belleğimde. Şimşekler çakarken kulübede süpürge olmadığını ya da hamarat bir elin eksikliğini fark etmiş, kimsenin yapamadığını o yapmıştı. Bir yerlere saklanmış sert kıllı el süpürgesini çabucak buldu, kimsenin fikrini sormadan mantosunu çıkardı, tabureleri kenara çekti ve yerleri süpürmeye başladı. Kumları bir köşede topladı, hepimizi çalışma masasının etrafına oturtarak kapıya yöneldi. Tabureleri üst üste dizdi, rafların üzerlerini düzeltti. Ne zamandır ihmal edilmiş ispirtolu ısıtıcıyı pompaladı. Sakin, ama gayretle oradan oraya seyirtti, kulübe biraz küçük gelmişti ona; tabureleri yerlerine yerleştir-

meden önce duraksadı, çünkü yapacak bir işi kalmayacaktı artık.

Ya Jutta? Jutta gülümseyerek tahta karyolanın üzerine büzülmüştü, sağlıklı dişleri parlıyordu, bakışları oradan oraya çekiştirilen Addi'nin üstündeydi. Addi de çekingenliğinden sıyrılıp bir şeyler söylemek isterdi kuşkusuz, mümkün olsa rüzgâr gibi hareket eden küçük süpürgenin üzerine basar ve çiğnerdi bence, ama o yalnızca sustu ve Hilke'nin sözünü dinleyip her şeye boyun eğdi.

Addi'nin yerinden sıçradığı ânı çok iyi hatırlıyorum, kulübenin kapısı vurulunca çok korkmuştu. Fırtınanın tam ortasında kapıdan sesler geldiğinde, şaşkınlıkla birbirimize baktık, uzun bir duraksamanın ardından ressam kalkıp kapının sürgüsünü açtı – Addi kapının tam yanında duruyordu oysa. Ressamın sürgüye hafifçe dokunması yeterli oldu, rüzgâr kapıyı sertçe yerinden oynatıp duvara yapıştırıverdi.

Babam uçuşan peleriniyle şimşeklerin yarattığı aydınlıkta, gri kumullara karşı, kopan fırtınaların arasında, girişte duruyordu; tombul bir Nis,[1] yağmurun yarattığı iri bir hortlak bence. Ne istediği hakkında hiçbir ipucu vermedi, içeri girmeye yeltenmedi, huzursuzluğumuzla eğleniyor gibi, manidar bekledikten sonra, Siggi, dedi birdenbire ifadesiz bir sesle.

Buradayım, diyerek hızla yanına gittim. Babam kolunu pelerininin altından çıkararak beni dirseğimden kavrayıp yanına, dışarıya çekti, hiç konuşmadan döndü ve bulutların arasından bende doğru sürükledi.

Ne bir uyarı ne bir gözdağı. Kumulların üzerinde bata çıka yürürken ve bisikletinin durduğu bende doğru

1. Almanya-Danimarka sınırındaki bölgede bilinen bir halk masalının Nis Puk ya da Nes Pük adlı hayalet kahramanı. Schleswig-Holstein bölgesinde isim olarak da kullanılmaktadır. (Ç.N.)

tırmanırken, yalnızca sessiz soluklarını duyuyor ve dirseğimdeki öfkeli kıskacı hissediyordum. Babam tek kelime olsun söylemedi, ben de konuşmaya cesaret edemedim zaten, çünkü duyduğum korku her şeyin önündeydi, bu korkunun derinliklerinde beni neyin beklediğini biliyordum, bir kelime hiçbir şeyi değiştirmezdi. Bisikletin üzerinde öylece kasılmış oturuyor, babam fırtınada yandan esen rüzgâra karşı ilerleyebilmek ve bentten aşağıya inebilmek için bisikleti iterek yola çıkmaya hazırlanırken, hiç kıpırdamadan sıkıca tutunuyordum. Bu yolun ondan güç ve dikkat talep ettiğini biliyordum. Soluğu yanı başımdaydı, rüzgârın hamlelerini sert hareketlerle savuştururken harcadığı gücü hissedebiliyordum. En azından esip gürleseydi! Beni kulübeden çekip alırken bir tokat atsaydı! Her şey daha kolay olurdu, korkumla barışabilirdim o zaman. Ama babam yol boyunca sustu, nihai cezanın habercisi olan suskunluğuyla cezalandırdı beni. Onun için çok olağandı bu, her şey haber verilir, önceden bildirilirdi. Babam sürprizlerin insanı değildi. Diyelim ki görev icabı müdahale etmesi gerekiyor, genelde şu uyarıyı yapardı önceden: Dikkat, şimdi müdahale ediyorum!

Hiç konuşmadan bentten aşağı indik. Kiremit renkli taş yoldan eve yaklaşıp merdivenlere gelince beni indirdi, işaretparmağıyla bisikleti barakaya götürmemi emretti ve geri döndüğümde yine dirseğimden kavrayarak eve sürükledi. Gözlerimin içine bakmaktan kaçınarak pelerinini çıkardı –hayal kırıklığının ya da öfkesinin zamanından önce açığa çıkmasından korkuyor gibiydi– ben önde, o arkada merdivenlerden çıkıp odamın önüne geldik. Ağabeyim Klaas'ın askere gitmemek için kendini sakatlamasının ardından alınıp götürülmesinden bu yana odada yalnızdım, duvarlar, pencere pervazları bana aitti, en tehlikeli deniz savaşlarını gösteren mavi deniz haritasının boydan boya serili olduğu açılabilir çalışma masası

benimdi, hatta bir anahtarım da vardı ve kapımı kilitleyebiliyordum. Odamda ışık yanıyordu. Aralıklardan sızan parlak ışığı görünce, içeride kimin olduğunu hemen anladım, kapalı kapının ardında, dolabın yanında annem duruyordu: Sımsıkı topuz yapılmış saçları, çarpılmış dudakları, kibirli ve donuk. Babam kapıyı açtığında onu karşımda görünce hiç şaşırmadım. Eşikte durup bekledim. Beni içeri sokan babam beklenti içinde Gudrun Jepsen'e baktı, o ise hiçbir müdahalede bulunmadan süzdü beni. Çok uzaklardaydı sanki. Babam konuşmak için fazla beklemeyip, burada, dedi hevesle, yan tarafa geçerken soru dolu bakışlarını anneme çevirmişti. Yatağımın altında duran sopayı çıkardı, aynı ifadeyle tekrar anneme baktı, geri gelerek, pantolonunu çıkar, dedi. Bunu söyleyeceğini biliyordum, engel olmaya çalışmadan pantolonumu çıkarıp ona uzattım, ıslak pantolonu katlayıp masanın üzerine koyuşunu izledim, öne doğru eğilmeyip onun talimatını bekledim: Öne eğil! Ellerimi titreyen bacaklarıma dayadım ve ilk darbe gelmeden hızlıca doğruldum.

Kınayarak, hatta yabancılaşmış bir ifadeyle sopayı indirdi, benim adıma özür dilemek istercesine anneme döndü, ama o yine oralı olmadı. Sopa yeniden havaya kalktı, eğildim, çıplak popomu iyice gerdim ve dişlerimi sıkarak gözucuyla anneme baktım. Bu defa da sopanın inmesine fırsat bırakmadan yıldırım hızıyla doğruldum. Gevşemek için iki adım atarak popoma kısa bir masaj yaptım, geri geldim ve hâlâ havada duran sopanın altında eğildim. Bu kez sopayı karşılamaya kararlıydım, sopa ıslık çalarak inerken zemindeki çiviler hareketlendi, dizlerimin arkasını yengeçler kıstırdı, enseme bir albatros çöreklendi. Artık yapılacak hiçbir şey yoktu. Dizlerimin üzerine çöktüm ve inlemeye başladım.

Annem bunu beklemiyor olmalıydı, donukluğun-

dan sıyrıldı, ellerini aşağı indirdi ve aldığım cezayı umursamaz bir tavırla odadan çıkmadan önce yorgun bir halde, küçümseyerek bana baktı. Babam şaşkın bakışlarıyla onu izledi, sanırım onu durdurmak istiyordu, arkasından bir şeyler mırıldandı, ama annem dışarıdaydı artık, yatak odasında, anahtar gürültüyle çevrilmişti bile.

Babam omuz silkti, beni süzerken çekingen bir ifade vardı yüzünde, keyifsiz görünüyordu. Bir şansım olabileceğini fark ettim. Sızlanmayı sürdürerek ona gülümsedim, hatta bir hamle daha yaparak göz kırpmayı denedim, tehlikeyi atlattıktan sonra suç ortağına göz kırpar gibi. Ne var ki beceremediğim aşikârdı, yaptığım hareket daha çok yüz ekşitmeyi andırıyordu. Babam cep saatine baktı, gömleğimden tutarak isteksizce masaya sürükledi beni. Bedenimin üst kısmını dikkatle masaya bastırdı. Kolayca doğruldum. Tekrar bastırdı. Kolayca doğruldum. Elini ense köküme dayadı. Masaya çarptım ve yine kolayca doğruldum. Mavi deniz haritası yüzümün tam altındaydı; büyük deniz savaşları oyununu oynarken hayallerimde yönettiğim okyanuslar teker teker açılıyordu önümde: Burada Lepanto Savaşı,[1] Trafalgar Muharebesi, işte çatışmaların tekrarlandığı Skagerrak Boğazı[2] ve Scapa Körfezi ve Orkney ve Falkland savaşları. Hayalini kurduğum zaferin sularında bir gemi kazazedesi gibi sönmüş yelkenlerle dolaşıyordum.

Sopanın idaresinde bir isteksizlik ve keyifsizlik sezdiğimden ilk darbenin bu kadar keskin bir acı yaratacağını hesaba katmamıştım, ama daha ilk vuruş kaba etimde

1. Lepanto ya da İnebahtı Deniz Savaşı, 7 Ekim 1571 tarihinde Osmanlı donanmasıyla bir Haçlı donanması arasında yapılmış bir deniz savaşıdır. (Ç.N.)

2. Norveç, İsveç ve Danimarka arasında yer alan bir boğaz. Her iki dünya savaşında da önemli bir rolü vardır. Baltık Denizi'ne açılan tek doğal yol olması, Almanya'nın Danimarka ve Norveç'i İkinci Dünya Savaşı'nda işgal altında tutmasında etkili olmuştur. (Ç.N.)

bir kamçı izi bıraktı ve o anda yukarı doğru sıçradığım için, bu kez babamın sol eli beni dize getirerek acı ve yenilgi denizinin derinliklerine sürükledi; bir yandan da sağ eliyle sopayı kaldırıp yeniden indiriyordu. Kendine has bir savruklukla, ama yeterince sert. Her darbenin ardından yüksek, kuru ve biraz da abartılı bir çığlıkla tepki vermeye başladığımda, babam dışarıya kulak kabartarak annemin görünmesini bekledi; çığlıklarımı yarattığım hayal kırıklığının tazminatı olarak sunacaktı ona.

Çektiğim cezanın sesleri yatak odasının serin ıssızlığına da ulaştığı için annemin kayıtsız kalamayacağını düşünen babam, başını çevirip dışarıya kulak kabartmaktan ve kapıyı gözetlemekten vazgeçmedi. Babam. Ezelî uygulayıcı. Mükemmel icraatçı. Annem bir daha gelmedi. Hatta daha önce hiç duymamış olduğu kısa ve boğuk yeni bir çığlığımdan sonra bile ortalıkta görünmedi. Babamın cesaretinin kırıldığı belliydi, son darbeler mekanikleşmişti artık. Dönüp baktığımda, sopayı uzatarak yatağa gitmemi işaret ediyordu.

Kendimi yatağa bırakıverdim. Sopanın ucu çenemin altına yaklaştı. Suratına bakmaya zorladı beni, gözyaşlarımdan oluşan tülün arasından yorgun ve mutsuz görünüyordu, ama bu ifadeyi inkâr etmek istercesine sesini yükseltti: Ne diyeceksin şimdi? Sorusunu tekrarlatmamak için hemen cevapladım: Fırtına çıktığında evde olmam gerekir. Başını salladı, memnun kalmıştı, sopanın ucunu çenemden çekti. Fırtınada evde olmalısın, dedi, evet, annen böyle istiyor, tabii ben de: Fırtınada – evde.

Sonra yatak örtüsünü altımdan çekerek üstümü örttü ve okyanusumun önünde, tahta sandalyede hiçbir şey yapmadan öylece oturdu; suratını yana çevirmiş, dışarıya kulak kabartarak ve yerine getirecek bir görevi kalmadığı için çaresiz. Görevi olmadığında yarım bir insan olan babam. Suskun, miskince oturmaya alışkın değildi, hiçbir

vukuatın olmadığı kış günlerinde sürekli sobayı izlemekle yetinirdi, ama kendisine yanlış anlamayacağı derli toplu bir görev verildiğinde mükemmel iş çıkardığından şüphe yoktu. Yerine getirirken aklına sorular getiren ve sorular sorduğu bir görev örneğin.

Sızlanmalarım ikna edici oldu. Dirseğimin arasından yan gözle onu izliyordum; kamçı izleri yanıyordu, yatak örtüsü kabaran derimin üzerinde taşınamaz bir yüktü ve onun gitmesini istiyordum, yalnız kalmaktan başka hiçbir isteğim yoktu, ama o gitmedi, bir türlü gitmedi. Tüm sızlanmalarıma, her şeye dayandı. Bir ara ayağa kalkıp yanıma geldi, omzuma hafifçe dokunarak senden bir şey istendiğinde, anlaman gerekmiyor, dedi, yapman yeterli. Anladın mı? Evet, dedim. Bir an önce ondan kurtulmak için tekrarladım: Evet. İşe yarayan insanlar söz dinler, dedi. Evet baba, dedim hemen, evet. Bunun üzerine monoton ve temkinli bir sesle, seni adam edeceğim, göreceksin, dedikten sonra ansızın sordu: Çalışıyor muydu? Ressam yani. Ne dediğini hemen kavrayamadım, sorusunu tekrarladı: Kulübede, siz oraya gittiğinizde ressam çalışıyor muydu? Şaşkınlıkla yüzüne baktım, bazı şeylerin vereceğim cevaba bağlı olduğunu ve bildiklerimin bir şey ifade ettiğini anlamıştım, hatırlamakta zorluk çekiyormuşum ya da bana çektirdiği ağrılar hafızamı bulanıklaştırmış gibi davrandım – ki bu daha doğruydu. Martılar, dedim sonunda, bize martılar gösterdi, hepsi de sana benziyordu. Babam daha fazlasını öğrenmek istemedi, ben de daha fazlasını söylemezdim, ama bu kadarı onu dönüştürmek için yeterli olmuştu. Tereddütleri geride kalmış, bir anda canlanmıştı. Atak ve uyanık, şaşkınlığını ve öfkesini mimikleriyle sergileyerek, yüzünde hem uyarı hem de hayal kırıklığı barındıran bir ifadeyle pencereden dışarıyı izledi bir süre –en azından ben böyle olduğunu hayal ettim– ve sonra, bunu asla unutmayacağım, ya-

tağıma oturdu, büyük bir ciddiyetle ve ısrarla uzun uzun suratıma baktı. Birlikte çalışacağız Siggi, dedi usulca, sana ihtiyacım var. Bana yardım edeceksin. İkimiz bir olursak kimse bize karşı koyamaz, kimse kalkışamaz buna – hele o! Benim için çalışacaksın ve seni adam edeceğim. Böyle olması gerekiyor. Şimdi beni dinle! Sızlanmayı kes, dinle!

4

Doğum Günü

Hep daha yüksek, daha hızlı ve daha dik. Hamleler hep daha güçlü. Frederiksen'in gençliğinde diktiği, artık hayli yaşlanmış elma ağacının geniş ve dağınık tepesine gitgide yaklaşarak. Gergin iplere bağlı salıncak yeşil bir alacakaranlığın içinden hızla çıkıp gelirken halkalar gıcırdıyor, bir uğultu duyuluyor, keskin bir hava akımı hissediliyor ve dalların gölgesi Jutta'nın ince, biçimli vücudunda desenler oluşturuyordu. Jutta yükseliyor, bir an havada asılı kalıp tekrar aşağı iniyordu. Ben de ona eşlik ediyordum, yanımdan hızla geçen salıncağın tahtasına, Jutta'nın sırtına veya küçük poposuna tutunarak hızla yükselip elma ağacının tepesine çarpıyordum, sapandan fırlayan bir taş gibi; Jutta'nın giysisi uçuşuyordu, bacakları hafifçe ayrıktı, çevresinde uğuldayarak dolaşan hava akımı saçlarını arkaya doğru savururken, kemikli, alaycı suratı daha da belirginleşiyordu. Salıncakla takla atmak niyetindeydi, gerekli desteği vermeye ben de hazırdım, ama beceremedik, salıncağın üzerinde ayağa kalkması da işe yaramadı, dal fazla eğriydi ya da hamle yeterli değildi belki. O gün, ressamın bahçesinde, Doktor Busbeck'in altmışıncı doğum gününde. Jutta beceremeyeceğimi anlayınca tekrar salıncağa oturdu, gülümseyerek birkaç kez isteksizce ileri geri sallandı, ısrarla yüzüme bakarak, beni

zayıf, esmer bacaklarının arasına kıstırdı. Bir başkasından öğrenilmesi imkânsız bir bakıştı bu. O anda bana temasının dışında ne hissetmem gerektiğini bilmiyordum, yakınlığını duyuyordum yalnızca, Jutta da bunun farkındaydı, hatta böyle olduğunu iddia edebilirim. Çıt çıkarmamam gerektiğini düşündüm, neler olacağını beklemeliydim, ama hiçbir şey olmadı: Jutta yanağıma baştan savma, kuru bir öpücük kondurdu, bacaklarını açarak beni serbest bıraktı, salıncaktan indi ve eve doğru koştu. Ditte dört yüz pencerenin birinden dışarı uzanmıştı, soluk sarı renkli birkaç dilim kek vardı elinde, kuşlara yem verir gibiydi.

Değneğimi kapıp Jutta'nın arkasından koştum. Çiçek tarhlarının, çalılıkların üzerinden atlayarak yolu kısaltmaya çalıştım, ama hızlı hareket etmem bir işe yaramadı, çünkü daha ben de, Jutta da pencereye ulaşamadan, Jobst damı saman kaplı bahçe kulübesinden çıkmıştı bile. Ya da yuvarlanmıştı demeliyim; şimşek gibi bir gülle, zorba, tombul ama çevik, küt parmaklı, patlak dudaklı bir canavar. İri haşhaşların ve zinya çiçeklerinin, birbiriyle yarışan tüm renklerin arasından pervasızca geliyordu. Pencereye ilk ulaşan da o oldu elbette. Kek dilimlerini Ditte'nin elinden kaptı, birini gözlerini hazla yumarak ağzına tıkıştırırken ikisini çantasına attı. El koyduğu keklerden geriye bir şey kalmayacağı anlaşılıyordu –mülkiyetine geçirdiği bir şeyi geri verdiği asla görülmemişti– bu yüzden Ditte de ona nasihat verip ikna etmeye çalışmak yerine el sallayarak bizi içeri çağırdı.

Jutta'yı tutup loş koridora çekmek isterdim, ama önümdeydi, seslenmeme de aldırmadı. Peşinden koşup sandıkların, kutuların ve çalı süpürgelerinden oluşan ispalyanın arasından ilerleyene kadar, bir kez olsun dönüp arkasına bakmadan kapıyı açmıştı. Usulca eşiğe yaklaştım, her yerde kuşku uyandıran bir sessizlik hüküm sü-

rüyordu, evin boş ve terk edilmiş olduğuna inanmak üzereydim. Doğum günü partisi burada değil miydi yoksa? Duraksayarak içeri girip başımı çevirdiğimde ödüm koptu, benim yerimde kim olsa korkardı o anda: Uçsuz bucaksız doğum günü masasının çevresine gri deniz yaratıkları oturmuş, sessizce kahve içiyor, kendi dünyalarına dalmış, masadaki çeşit çeşit yiyecekleri nefes almadan atıştırıyorlardı. Tahta bacaklı ıstakozlar, karidesler ve yengeçler Bleekenwarf'ın azametli oyma koltuklarına kurulmuştu. Zırhlı organların hareketleri her yerde kuru takırtılara yol açıyor, ıstakozun kıskaçlarıyla kavrayıp tuttuğu fincan masaya konulurken bir şangırtı duyuluyordu. Bazıları yiyecekmiş gibi ısrarlı bakışlarla tepeden tırnağa süzdü beni, kendinden emin ilahların görkemli kayıtsızlığı içindeydiler. Deniz yaratıklarından oluşan bu suskun topluluk, tanıdığım insanlara ne kadar da benziyordu! İkisi Holmsenwarf'lı ihtiyar Holmsen'ler olmalıydı, Papaz Treplin ile Öğretmen Plönnies'i de gördüm galiba, sonra babamı, hatta Hilke ve Addi'yi de. Doktor Busbeck'e benzeyen narin alabalığın yanında oturan hanibalığı ise, sımsıkı topuzu ve hoşgörüsüz yüzüyle annemdi kuşkusuz. Aralarında dalgalanıp coşan, cıvıldayan ve bir fenerbalığı gibi neşeyle hareket eden biri vardı ki, o da ressamdı.

Aniden seslenen de oydu: Çocuklar da bizimle birlikte, masada yesin! Ancak o sırada Ditte yanıma gelmiş ve sevecen bir tavırla beni küçük masaya götürerek eski moda sandalyelerden birine oturtmuştu. İnsanı dik ve uslu durmaya zorlayan bir sandalyeydi bu, çarpılmış olduğu için düşmek işten değildi yoksa. Ditte üzeri raptiyelerle dolu değneğimi elimden alıp pencerenin pervazına koydu, Jutta'ya bana süt ikram etmesini söyledi ve yuvarlak pasta tabağını hafifçe çevirdi, takriben çeyrek saat dilimi kadar. Yassı bir dilbalığına dönüşerek fantas-

tik topluluktaki yerini almadan önce ensemi hafifçe okşayıp, alabilirsin, dedi gülümseyerek.

Pastayı unutmuştum. Sütü de unutmuştum. Bakışlarımı karşımda oturan Jutta'dan alamıyordum, belli bir uyum sağladığımıza göre, dile getirmesem de onun da bana bakmasını istediğimi anlamış olması gerekirdi. Karşılık alamayınca masanın altından onu dürttüm, aldırmadı, ayaklarını geri çekene kadar dürtmeye devam ettim. Kızmışa benzemiyordu, ama donuk bir ifade vardı suratında, orada değildi sanki. Ne düşündüğünü, neyi hayal ettiğini, neleri ölçüp biçtiğini bilmiyordum. Beni teğet geçen bakışları uzun yılların sessizliğinin ve geçmiş kışın yalnızlığının hâlâ hüküm sürdüğü odada dolaşırken, parlak güneş ışıklarının alev alev yansıdığı koyu renkli gözlerine bakıyor, sağlıklı dişleriyle pastayı ısırmasını seyrediyordum.

Jutta'nın kırmızı-beyaz kareli elbisesi, incecik kolları, lüle lüle saçları, söylediği her kelimeyi geri almaya hazır solgun dudakları. Hatırlamak nasıl da kolay! Onun tekrar küçük masaya, karşıma oturmasını istemek ise ne kadar olanaksız... Salıncaktaki yakınlığımızı çabucak unuttuğu için uğradığım hayal kırıklığını tekrar hissedebiliyorum şimdi. Ama Jutta böyleydi: Bir saniye içinde orada, tüm benliğiyle her şeyin içinde, bir saniye sonrasında geri çekilmiş, bambaşka bir yerde. Böyleydi o. Yine de aniden ayağa fırlayıp ağzına attığı son lokmayı yutmadan doğum günü masasına gideceğini ve orada Addi Skowronnek'le fısıldaşacağını hesaba katmamıştım – Addi'yi de şaşırtan, ama karşı çıkamayacağı bir tarzda elbette. Ardından da bana en ufak bir işaret bile vermeden sessizce uzaklaşarak kapıya doğru gitti.

Artık onu takip etmekten vazgeçmiştim. Pastamı onun tabağına koydum, sütümü onun bardağına döktüm, onun sandalyesine oturdum. Ama onu çitlerin önünde,

korkuluksuz tahta köprünün üzerinde rahatça görebileceğimi bildiğim halde bir kez olsun bahçeye bakmadım. Atıştırmaya devam eden topluluğa katılarak ben de bir şeyler yemeye başladım. Küçük masanın üzerinde üçüncü bir tabakla bardak durduğu için, her ihtimale karşı tüm pastayı yiyip bitirdim, sütün tamamını içtim. Hayır, böyle olmadı, sütün kalanını pasta tabağına boşalttım, üçüncü sandalyede, yani Jobst'un yerinde sırtını kamburlaştırmış, patilerini kıvırarak uyuyan kediyi uyandırdım ve onun kor gibi parlayan bakışlarını süte yönlendirdim. Kıvrık diliyle yokladıktan sonra hızla içmeye başladı. Tabağı öylesine güzel yalayıp temizlemişti ki, tekrar masaya koydum. Ardından güzelce gerindi, patilerini yaladı, temkinli ve yavaş adımlarla kucağıma çıkıp kendi çevresinde birkaç kez döndükten sonra gözüne kestirdiği yere oturdu, ön patilerden biriyle hafifçe elime dokundu ve mırlamaya başladı.

Suskun topluluğa göz attım, neredeyse bulanık gelgit alanına ve doğal su kanallarına kadar uzayıp giden uçsuz bucaksız masanın başında hâlâ öksürüp aksırarak tıkınmaya devam ediyorlardı. Büyükbabam Per Arne Schessel'i gördüm, obur, yerel yurt bilgisi uzmanı, sonra Bent İdaresi Başkanı Bultjohann'ı ve Glüserup'lu doksan iki yaşındaki Kaptan Andersen'i. Nemli bakışlarındaki boşluk, uzaklık özlemi olarak sunulabilirdi pekâlâ, her yerde övgülerle karşılanan biçimli gümüşi sakalıyla, en azından elli beş belgesel filmde rahatlıkla kaptan olarak rol alabilirdi Andersen. Masanın çevresinde oturanların tümünü saymaya kalksam kış mevsimi geçer ve Elbe'nin buzları çözülür, bu yüzden pullu ve yay dudaklı konukların arasında teşhis ettiğim Hilde Isenbüttel ile o sıralar kuş gözlemciliği yapan Kohlschmidt'i anmakla yetinmek istiyorum yalnızca. Fosfor gibi parlayan bir karidesin güçlü antenleriyle durmaksızın, olsa olsa "Turta isti-

yorsan buraya gel!" anlamını taşıyabilecek işaretler yaptığı da gözümden kaçmadı.

Turta istemiyordum. Doğum günü partisinin başlamasını bekliyordum, ama topluluk yemekten asla vazgeçmeyecekmiş gibi görünüyordu, çünkü hiçbiri aralıksız devam eden pasta kuleleri ile turta ikramlarını geri çevirmiyor, şikâyetçi olmuyor ve pes etmiyordu. En başta da yerel yurt bilgisi uzmanı büyükbabam, üzerini midyelerin kapladığı bilge bir ıstakoz edasıyla çömelip oturmuş, ağır ağır, ama durmaksızın pastaları mideye indiriyor, böylece belgesel film kaptanına kendisiyle aynı skora ulaşması için açıkça meydan okuyordu. Bizde yemek yenildiğinde, gerçekten yenilirdi, belki biraz da büyükbabamın dediği gibi yemek yerken zaman çabuk geçtiği için herkesin işine geliyordu bu. Babama çok benzeyen üniformalı morina balığı da yalnızca bu yüzden, yani zamanın fark edilmeden akıp gitmesini mümkün kılmak için cevizli ve ballı turtalardan pabuç kadar parçalar atıyordu ağzına.

Kadınlar da zamanın gösterdiği direncin üstesinden gelmeye niyetliydiler, bir parçaya miskince uzanırken, bir başkasını çoktan gözlerine kestirmiş oluyorlardı. Doyma sınırı aşıldığında ya da çeneleri yorgun düştüğünde ise, dumanı tüten kahvelerle avunuyorlardı.

Glüserup'un kahve menüsü, anlatmaya değer ayrıntılar içerir. Ev sahibine zarar vermek gibi şaşırtıcı bir itirafın kaynağı olan açgözlülük bir yana bırakılacak olursa, değişmeyen bir sırayla ikram edilen dokuz çeşit hamurişi, kahveye batırılarak kemirilen küp şekerlerle dolu kâseler, içine berrak şnapsların eklendiği kahvelerin üzerinde çirkin desenler oluşturan kremaların kapları övgüye değerdir.

Ama ben her biri başlı başına bir hikâye oluşturacak bu ayrıntılarla uğraşmak istemiyorum, masada hüküm

süren suskunluğu tanımlamaktan da kaçınmak ve haklı olduğuna inandığım bir sabırsızlıkla ressamın yüksek arkalıklı koltuğundan kalkmasını, masanın ön tarafına, altmışıncı doğum günü hâlâ devam eden Doktor Busbeck'in yanına gitmesini sağlamak istiyorum.

Ressam yanına geldiğinde, Busbeck daha da zarif ve mahcup görünüyordu; bir midye gibi içine çekildi, grileşerek görünmez oldu adeta. Gördüğü ilgiyle daha rahat baş edebilecek bir başka Busbeck bulmayı ümit edercesine dönüp arkasına baktı. Ressam emektar bir içtenlikle ona doğru eğilip, cesaret vermek istercesine sırtını sıvazlayarak konuşmaya başladı: Sevgili Teo, sevgili arkadaşlar. Bıyık altından gülen sevgili arkadaşlar bakışlarıyla küçük adamı daha çok mahcup ederlerken –böyle bir şey mümkünse tabii– sevgili Teo bu sözlerin altında daha da büzüldü.

Büyük sözlerin insanı değilim, diye başladı ressam konuşmasına. İstisnai de olsa tamamen haklıydı bu kez, konuşması da bu tespitine uygundu, çünkü Busbeck'e otuz yıl öncesinde kalmış bir Köln akşamını hatırlatmakla yetindi. Eğer doğru anladıysam, Ditte o sıralar hastaydı, buz gibi soğuk olmasa da hayli köhne bir pansiyonun köhne bir odasında yatıyordu, odada bir çamaşır ipi de geriliydi belki, hatta elektrik ampulü ev sahibi tarafından bizzat sökülmüştü. Aylardır biriken kira borcundan söz etmek, bu tasviri tamamlamaya yardımcı olacaktır kuşkusuz. Sonuçta Ditte yatıyordu ve hastaydı, güçlükle nefes alıyordu. Adı Doktor Busbeck olan bir adam, karanlık tahta merdivenlerden yukarı çıkıp tuhaf bir çekingenlikle içeri girerek bir şeylere bakmak için izin istediğinde, bir sanat tasarımı okuluna öğretmenlik için nafile bir başvuruda bulunan ressam bulaşık yıkıyordu. Onu geri çevirmek istemediler. Pencerenin önünde bir köşeye oturttular –böyle anladım– ve bazı dosyalara bakmasına izin verdi-

ler. Varlığı öylesine az hissediliyordu ki, insan onu görmeyebilir, duymayabilirdi; zaten onlar da Busbeck'i unutuyorlardı az kalsın – böyle anladım. Olabilecek her şeyin en kötüsüne de hazırlardı, ama ziyaretçinin elinde on tane banknotla üzeri muşamba kaplı masaya yaklaşacağı hiç gelmemişti akıllarına. Busbeck masaya dört yüz *goldmark* bıraktıktan sonra tekrar gelip gelemeyeceğini sordu. Bu soru bir rica olarak dile getirildiği için, ressam onu –dediğine göre– geri çevirmek istemedi.

Böyle bir şeyin gerçekten yaşanmış olması mümkün. Ressam neşeyle yıllar önce Köln'de yaşanan bu mart gününü hatırlattı, tarihi bile tam olarak biliyordu ve aynı kelimeleri sıkça kullanarak otuz yıl boyunca karşılıklı hoşgörüyle geliştirilen dostlukları için arkadaşına teşekkür etti: Ve şimdi burada, Bleekenwarf'ta birlikteyiz Teo. Bizim için yaptıklarını asla unutmuyoruz. Köln'de, sonra Luzern ve Amsterdam'da. Büyük Schalberg'e karşı mücadelemizi düşünüyorum da... bu yüzden altmışıncı yaşını burada, hep beraber kutlamak istedik. Hepinizin anlayışını rica ediyorum. Evet, Teo.

Uçsuz bucaksız doğum günü masasında oturanların tümü ayağa kalkıp Doktor Busbeck'in şerefine kaldırdıkları kadehlerdeki berrak, renksiz sıvıyı titreyerek dudaklarına götürüp bir isteksizliği alt etmek istercesine kafalarına diktiklerinde, kucağımdaki kedi korkuyla yerinden sıçradı. Doktor Busbeck, herkes onun yüzünden ayağa kalktığı için özür diler gibi kibar ve çekingen ayakta dururken, kadehler gürültüyle masaya bırakıldı, sandalyeler çekildi. Doktor Busbeck de sandalyesinin arkasına geçti, bakışlarını sandalyenin arkalığında gezdirdiği ellerinden aşağıya çevirdi ve sanırım sıkça aklından geçenleri dile getirerek ressama, Ditte'ye ve diğerlerine teşekkürlerini sundu, bunca zamandır yaptıklarından dolayı minnettar olduğunu belirtti. Buradaki hayatının kendisi için ancak

geçici olabileceğini ve geçmişteki değerlerin, bugünün değerlerinden daha anlamlı olmadığını ima etti. Umutlarından bahsetmeye de cesaret gösterip günün birinde tekrar geldiği yere dönebilirse yararlı işler yapabileceğini söyledi. Konuştuğu süre boyunca kimsenin yüzüne bakmadı, yalnızca ara sıra başını çevirerek Ditte'ye göz attı, ressamın karısı da ona gülümsemeyi hiç ihmal etmedi. Busbeck tekrar teşekkür etti ve kendisini nasıl güvende, aileden biri gibi ve mükemmel hissettiğini dile getirdi. Evet, mükemmel hissediyordu, dışarıda –tam tamına böyle dedi, dışarıda, bu kelimenin içerdiği anlamı düşünmeden söylemişti belki de– ışığı en iyi yorumlayanlardan biri sayılan ressamın dostluğu sayesinde, vesaire, vesaire... En sonunda Ditte'nin ve fantastik topluluğun önünde eğildi, kadehini alıp ressamın doldurduğu içkiyi içti. Rahatladığı açıkça görülüyordu. Masadakileri keyifle selamladı. Kolalı manşetlerini bıkıp usanmadan ceketinin kollarından içeri soktu. Kadehine bir kez daha renksiz, berrak içkiden doldurulmasını rica etti. Alnını sildi. Memnundu.

Doktor Busbeck'in memnun olması doğaldı, bizler için ne kadar değerli olduğunu görmüştü çünkü. Max Ludwig Nansen, şimdi de hediye masasına bakalım, dediğinde başını kaldırdı. Solgun yüzünde hiçbir ifade yoktu. İki kişi onu sandalyesinden kaldırıp ressamın ya da Ditte'nin, belki de ikisinin birlikte hazırlayıp süsledikleri hediye masasının bulunduğu atölyeye götürene kadar öylece oturdu. Herkes ayaklanınca ben de yerimden fırladım, loş koridordan geçip atölyenin kapısına herkesten önce ulaştım. Babamın öfkeli bir bakışı hediye masasına ilk ulaşan kişi olmamı engellese de, dördüncü olarak oradaydım. Masanın üzerinde neler vardı? Rugbüll ve Glüserup arasında yaşayanlar, bu yöreden olmayan ve tam olarak anlayamadıkları olaylar yüzünden tesadüfen aralarına giren birisine ne hediye edebilirlerdi? Kravat iğne-

sini hatırlıyorum, erzak kavanozunu, meyveli pastayı, kahve ısıtıcısını, çorapları, bir kitabı: Yazarı Per Arne Schessel, kendi yayını. Bir kutu ispermeçet mumu. Tütün paketi. Atkıyı da hatırlıyorum, bir de mokka kahveden kesinlikle eminim, bizim hediyemizdi çünkü. Ancak en çok resmi hatırlıyorum: *Işıkta Açılan Yelkenler*.

Resim masanın arka tarafında, duvara dayalıydı. Yanında nöbet tutan şişeler, önünde hizmete hazır olarak eğilen çoraplar vardı. Kahve ısıtıcısı kabarıyor, meyveli pasta lezzet reklamı yapıyor, atkı ise boğazlarını sıkacakmış gibi mumlara doğru uzanıyordu. Hediyelerin tümü iyi düşünülmüştü, ama resmin varlığı, her birinin mütevazı yararlılığını gölgede bırakıyordu.

Doktor Busbeck'in bakışlarını izledim, resmin ışığına kapılmasını, yaklaşmasını, çekingenlikle ellerini uzatarak, gördüklerine inanamadan, parmak uçlarıyla resme dokunup hemen geri çekilmesini, gözlerini kısmasını ve omuzlarının korkudan titriyormuş gibi sarsılmasını gördüm. Orada deniz ve gökyüzü birleşiyordu. Orada yumuşak bir limon sarısı, parlak bir mavinin kendinden vazgeçmesi için aklını çeliyordu. Süzülen yelkenler uzakları düşündürüyor, geçmişte kalmış bir hikâyenin hayalini kurduruyor ve bu hayallerin gerçekleşmesi için beyazlıklarından fedakârlık ediyordu. Yelkenler açıldığında ışıktan başka hiçbir şey kalmıyordu geriye. Bu ışık eşsiz bir methiye gibi gelmişti bana. Doktor Busbeck ellerini açarak tekrar resme yaklaştığında ressam, gördüğün gibi Teo, dedi, biraz daha işim var. Ama bu resim bitmiş, dedi Busbeck. Beyaz, dedi ressam, beyazın söyleyeceği çok şey var daha. Bu çok fazla Max, dedi Teo Busbeck, kabul edemem. Ancak ressam göz kırparak cevap verdi: Bunu ancak resim tamamlandıktan sonra yapabilirsin.

Şimdi hepsi masanın çevresinde durmuş, hediyeleri karşılaştırarak tahminlerde bulunuyor, bilirkişi rolünde

mark ve *pfennig* cinsinden değer biçiyor, oradan oraya dolaşan bakışlarıyla kimin hangi hediyeyi getirdiğini kestirmeye çalışıyorlardı. Bu konu eve dönerken de konuşulabilirdi oysa. Hepsini incelediler, ilgilerini sesli olarak dile getirdiler, yorumlar yaparak elden ele gezdirdiler, dokunulmamış ve incelenmemiş hiçbir şey bırakmadılar. Hediyelere özensiz davranmaktan da geri kalmıyorlardı. Şişeleri havaya kaldırarak ağızlarını şapırdattılar, kahve ısıtıcısını elleriyle yokladılar, kravat iğnesini takıp denediler. Per Arne Schessel ise kitabını açıp elden ele dolaştırırken, kahrolası yerel yurt bilgilerini anlatmaya kalkıştı. Şaşkınlık yarattı, hayranlık uyandırdı, övgüler aldı. Göz kırptı, dişlerinin arasından ıslık çaldı. El yordamıyla keşifler yaptı. Belgesel film kaptanı Andersen kahverengi boğumlu bastonunu resme doğru uzatarak, burası Manş Denizi'ne benziyor, dedi. Manş Denizi'nde hava hep böyle kötü olur. Glüserup, dedi Bultjohann, benim bölgem. Ressam cevap olarak her ikisinin de omzunu sıvazlayarak ikisine de hak verdi.

Hediyeleri yerlerine koyduktan sonra bu kez de resmin başına üşüşerek konuşmaya başladılar. Onları öylece bıraktım, çünkü pencereden baktığımda Jutta'yı bahçedeki çitin önünde yalınayak, korkuluksuz tahta köprüden bir şey taşırken görmüştüm. Siyah yüküyle birlikte hızla bahçedeki kulübeye girdi. Resim eleştirmenlerinin oluşturduğu çemberin arasından zar zor sıyrılıp oturma odasındaki değneğimi alarak pencereden bahçeye atladığımda Addi de arkamdan geldi, o da pencereden atladı ve çiçek tarhlarının yanından geçerek kulübeye koştu, belki o da Jutta'yı görmüştü, hatta ondan bir işaret almıştı. Beni kenara iterek hızla önüme geçti.

Addi'nin akordeonu bahçe kulübesinde, yerdeydi. Jutta akordeonun arkasında ayakta duruyordu, alaycı bir bekleyiş içinde ve tartışmaya hazırdı, ama Addi hiçbir şey

demedi, ses çıkarmadan şaşkınlıkla başını sallayarak ona baktı. Çal, dedi Jutta. Addi karşılık vermedi. Çalsana, dedi Jutta, bugün doğum günü. Addi omuz silkti. Öyleyse sessizce çal, dedi Jutta. Hemen lafa karıştım: Sessizce, evet, sadece bizim için çal. Addi yine başını iki yana salladı. Eskiden benim de bir akordeonum vardı, dedi Jutta, hatta iki tane, ben de çalıyordum. Öyleyse sen çal, dedim, ama o Addi'yi göstererek, o çalsın, dedi, onun akordeonu. Annen, dedi Addi bana dönerek, annen istemiyor. Ama diğerleri istiyor, dedim. Sonra hepimiz aynı anda başımızı girişe doğru çevirdik, bir gölge görmüştük, Jobst oradaydı, tombul ve iri, bizi suçüstü yakalamış gibi sırıtıyordu. Akordeon kutusuna baktı, bize baktı, sonra tekrar kutuya bakarak hantal yürüyüşüyle içeri girdi, akordeonu kılıfından çıkardı, deri kayışları çözdü. Anlatmam gerekeni ifade etmek için sözü daha fazla uzatmamın bir anlamı yok: Addi deri kayışlara uzandı, davetkâr bakışlarla bize işaret ettiğinde arkasında sıraya girip birbirimizin beline tutunduk ve "Alo-Ahe" marşını söyleyerek damı saman kaplı bahçe kulübesinden çıktık.

Jutta, Addi'nin beline tutunmuştu, ben Jutta'nın dar, kemikli poposuna. Arkamda hissettiğim sıcaklığın kaynağı ise Jobst'un dolma gibi parmaklarıydı. Atölyeye giden bahçe yolu boyunca eğilip bükülerek, dans ederek ilerledik. Rüzgâr esiyor, Addi akordeon çalıyor ve Hawaii'nin en güzel melodileri Bleekenwarf'ta yankılanıyordu.

İçeridekiler camlara vurup bize el salladılar, bücür ejderhamız atölyenin önünde sallandıktan sonra evin dört yüz penceresinin önünden geçti, siyah bahçe yollarından bir yukarı bir aşağı dolaşmaya başladık, coşkulu ve davetkârdık. Sallantılı katarımıza ilk önce Hilke'nin eklendiğini çok iyi hatırlıyorum; Hilke'nin ardından Papaz Treplin, Holmsen, kuş gözlemcisi Kohlschmidt ve Ditte katıldılar, babamı kolundan çekip getiren de Ditte'ydi. Kimsenin

karşı koyamadığı, önüne çıkan herkesi etkileyerek içine alan ve ele geçiren, neşeyle dalgalanarak yanına yaklaşanların hiçbirinin dışarıda kalmasına izin vermeyen bir güç. Böylece zincir büyüdü, büyüdü ve herkese ulaşmaya başladı. Ressam da trendeydi artık, Bent İdaresi Başkanı Bultjohann ve Hilde Isenbüttel de. Yalnızca annem yoktu, bize katılmak için hiçbir şeyin onu harekete geçiremeyeceğini biliyordum, atölyenin kuytularındaki keskin gölgesi bile kibirli bir reddedişin ifadesiydi. Gudrun Jepsen, kızlık soyadı Schessel. Oysa sallanan trenimize katılıp Lüneburg çalılıklarında, olağanüstü güzellikteki kumların arasında bize eşlik etmeyi deneyen doksan iki yaşındaki Kaptan Andersen'i örnek alabilirdi kendine. Fotojenik ihtiyar, Addi ve Jutta'nın arasında sıkışmış, belini çatırdatarak öne eğildiğinde kurumuş haşhaş kapsülleri kırılıyor, tohumları pantolonunun paçalarından aşağıya dökülüyormuş gibi hışırtılar duyuluyordu. İhtiyar adam bizimle birlikte birkaç metre boyunca ilerledi, diyebilirim ki bir sonbahar haşhaşını dağıtıp nefesi yettiği ölçüde etrafa savurana kadar. Addi başı çekiyordu, Addi'ye sıkıca tutunan Jutta ise onu yönlendiriyordu. Bahçeden çıktıktan sonra çit boyunca ilerleyerek tahta köprüden geçtik, çayırdan bendin yukarılarına doğru devam ettik. Addi farklı bir karar vermemiş olsaydı, Kuzey Denizi'nin dibinden İngiltere'ye kadar uzanabilirdik. Addi sert bir dönüş yaptı, bentten aşağıya doğru inerken dalgalanan uzun gövdemiz, akordeon körüğünün hareketlerini sadakatle tekrarlıyordu. Yeniden Bleekenwarf yönüne döndük, gölgesi hendeğe yansıyan, ama rüzgârın hareketlendirip huzursuz ettiği yansımasından memnun kalmadığı için köklerini bir denizaltı akıntısı gibi oraya buraya uzatan gürgen ispalyasının önünden geçtik. Zinciri koparmamak için Jutta'ya iki elimle birden tutunmuştum; Jutta aynı şekilde Addi'ye ve ötekiler birbirlerine.

Sallanan kapının önüne geldiğimizde tek kollu postacı Okko Brodersen'i gördüğümü de hatırlıyorum. Bisikleti dışarıdaki direğin yanındaydı. Elinde tuttuğu kâğıdı yukarı kaldırdı – neden burada durduğunun gerekçesi olarak. Haydi, siz de gelin, diye seslendi Jutta, aynı sözleri tekrarladım, çevresini sarıp onu getirdiği postayla birlikte aramıza kattık. Pas kırmızısı ahırın, havuzun ve kulübenin önünden geçtik, atölyenin oradan dönerken, arkama baktığımda sıranın bozulduğunu gördüm. Ya da her an bozulabilirdi, yorgun düşmüştük, ama hâlâ coşkuluyduk – annemin bunu çoktan fark etmiş olması gerekirdi. Yine de tren, biraz dağılarak da olsa akordeon çalmaya devam ederek bahçeye dönen Addi'yi izledi, orada "Berlin havası havası havası" nakaratını doladık dilimize ya da buna benzeyen bir şey, bu arada birileri gökyüzünü Kuzey Denizi yönünde kolaçan ettikten sonra masaları ve sandalyeleri dışarı taşımaya başladılar. Karanlık bulutların arasındaki parlak boşluklar bizi yüreklendirmişti, üzerimizden hızla geçen bulutlardaki mavilikler ve beyazlıklar da öyle. Böylece doğum gününü bahçeye taşıdık.

Kimsenin mobilyaların nasıl da çabucak taşındığını hayal etmesini engellemek istemem. Yukarı kaldırılmaları, tutulmaları, açık pencerelerden yanlamasına geçirilmeleri, dışarı çıkarılırlarken Addi'nin "La Paloma" ve "Rolling Home"la eşlik ettiği keyifli kargaşayı... Ancak benim değneğimi aramam gerekiyor, üzeri raptiyelerle bezeli değneğimi bulmam gerekiyor; trene katılmadan önce onu bir yerlerde bırakmış olmalıydım, ama nerede? Oturma odasında mı, atölyede mi? Yolları tekrar adımladım. Çalılıkları kontrol ettim. Avluya ve kulübeye baktım. Değneğim hiçbir pencerenin pervazında yoktu. Havuzda da değildi. Havuzun yanında gördüğüm babamla Max Ludwig Nansen'e değneğimi gördünüz mü, diye sordum, ama ikisi de cevap vermediler, başlarını bile sal-

lamadan sustular, gergin görünüyorlardı. Aramaya devam ettim, ama içime bir kurt düşünce yetişkin bir çift beyaz ördeğin dört yavru ördeğe yüzme dersi verdiği havuza geri döndüm. Kesilerek üst üste yığılmış kavak gövdelerinin korumasında, Glüserup'lu eski dostlara doğru gittim, gövdelerin altındaki aralığa süzüldüm ve gün ışığının aydınlattığı bir oyuktan babamla ressamı gördüm. Tam önümdeydiler, bellerinden aşağısını görebiliyordum yalnızca, öylesine yakındaydılar ki ceplerindeki cüzdanları inceleyebilir, hatta içlerinde neler olduğunu söyleyebilirdim. Gizlendiğim yerin zemini ıslak ve serindi, kütüklerin arasından sert bir rüzgâr giriyordu içeri. Eğilip kalkarak onları büyütebiliyor ya da küçültebiliyordum, ama yüzlerini göremiyordum, görüş alanımın dışında kalıyordu.

Önce ressamın elinde bir mektup olduğunu fark ettim, kırmızı damgalı bir acele posta. Görünüşe bakılırsa mektubu okumuştu ve babama geri veriyordu şimdi; sert, kısa ve güçlü bir hareketle. O anda babamın seçimini yaparken –mektubun içeriğini sözlü olarak tekrarlamak ya da mektubu okutmak– her zamanki gibi kendisini en az zora sokacak kararı vermiş olduğunu anlamıştım. Mektubu ressama okutmuştu. Babam kızılımsı tüylerle kaplı elini uzatıp mektubu geri aldıktan sonra dikkatle katladığı sırada, hepiniz çıldırmışsınız Jens, dedi ressam, buna cüret edemezsiniz.

Babamın da dahil olduğu birden fazla kişiden söz ettiği dikkatimden kaçmamıştı. Böyle bir hakkınız yok, diye devam etti ressam. Bunu ben yazmadım Max, dedi babam, hiçbir şeye de cüret etmiyorum. Bu arada ellerinin belli belirsiz bir çaresizlikle kıpırdamasına engel olamadı. Hayır, dedi ressam, sen cüret etmiyorsun, ama onların cüret edebilmesi için gerekeni yapıyorsun.

Ne yapabilirim ki? diye sordu babam soğuk bir ifa-

deyle. İki yılın resimleri, dedi ressam, bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Bana meslek yasağı getirdiniz. Bu yetmiyor mu? Daha neler planlıyorsunuz? Kimsenin görmediği resimlere el koymanın ne anlamı var? Yalnızca Ditte'nin ve olsa olsa Teo'nun gördüğü resimler. Mektubu okudun, dedi babam. Evet, dedi ressam, okudum. Öyleyse, dedi babam, emre göre son iki yıla ait tüm resimlerin dahil olduğunu biliyorsun. Yarın sabah onları paketleyip Husum'daki merkeze teslim etmem gerekiyor.

Sustular. Oyuktan yan tarafa baktım, evin kapısından soba borusuna benzeyen iki dar tahta bacak çıkarılıyordu. Biri seslendi: Nerelerdesiniz, ne zaman geliyorsunuz? Babam ve ressam cevap verdiler: Hemen, hemen geliyoruz! Bu sözler soba borularını yatıştırdı, tekrar eve girdiler. Bir süre sonra, belki de resimler günün birinde iade edilir Max, dedi babam. Yalnızca kontrol eder ve geri gönderirler, ne dersin? Babam, yani Rugbüll polisi böyle bir şey söylediğinde ya da bir ihtimalden söz ettiğinde öylesine inandırıcı görünür ki, kimse onun dile getirdiklerinin dışında bir bilgi almaya ihtiyaç duymaz. Ressam afallamıştı, cevap vermek için biraz zamana ihtiyacı vardı. Jens, dedi sonra hoşgörülü olmaya çalışan acı bir ses tonuyla, Tanrım, Jens, korktuklarını ne zaman anlayacaksın? Onlara bunu yaptıran da korkuları zaten. Mesleki yasaklar çıkarmak, resimlere el koymak. Geri göndermek mi? Belki bir kavanoz kül olarak. Jens, kibritler de sanat eleştirisinin hizmetine girdi artık – onların deyişiyle, sanatsal incelemelerin!

Babam hiçbir çekingenlik belirtisi göstermeden ressamın karşısında duruyordu, duruşuyla sabırsız bir talebi vurgulamayı da başarmıştı. Bunu kolayca fark etmiştim, söyledikleri sürpriz değildi benim için: Talimat Berlin'den geldi, bu yeterli. Mektubu kendin okudun Max. Resimler ayrılırken başında olmanı talep etmek zorundayım.

Resimleri tutuklamak mı istiyorsun? diye sordu ressam. Babam ise kuru ve hoşgörüsüz bir sesle, hangi resimlere el konması gerektiğini tespit edeceğiz, dedi. Yarın gönderilmeleri için gerekli notları alırım.

Bu bir kâbus olmalı, uyanmam gerekiyor, dedi ressam. Uyan öyleyse, dedi babam, ama değişen bir şey olmayacak. Artık ne yaptığınızı bilmiyorsunuz, dedi ressam. O anda şu sözler çıktı babamın ağzından: Ben yalnızca görevimi yapıyorum Max. Ressamın ellerine baktım, yavaşça yukarı kaldırdığı, sonra hızla havayı kavrayan güçlü, deneyimli ellerine. Parmaklarını açışını, ardından kapatarak yumruk yapışını izledim; o anda bir karar vermişti sanki. Babamın elleri ise tam tersine gevşek ve cansız, pantolon dikişlerinin yanında hazır bekliyordu, itaatkâr iki yaratık, böyle tanımlayabilirim ancak, özellikle fark edilir kılmıyorlardı kendilerini. Gidelim mi Max? diye sordu babam. Ressam cevap vermedi. Yalnızca görevimi yaptığımı görmeleri için, dedi babam. İşinize yaramayacak, dedi ressam, daha önce de kimsenin işine yaramadı. Sizi korkutan ne varsa, alın gitsin. El koyun, parçalayın, yakın. Ele geçirilen hiçbir şeyin geri dönüşü olmaz.

Benimle böyle konuşamazsın, dedi babam. Öyle mi? dedi ressam. Çok daha farklı da konuşabilirim aslına bakarsan! Bir zamanlar seni sudan çekip çıkarmasaydım, balıklara yem olmuştun.

Bir gün gelir, ödeşilir elbet, dedi babam. Dinle Jens, dedi ressam bunun üzerine, insanın vazgeçmeyeceği şeyler vardır. O zaman arkandan suya daldığımda nasıl vazgeçmediysem, şimdi de aynı şekilde vazgeçmeyebilirim. Tam olarak anlaman için açıkça söylüyorum: Resim yapmaya devam edeceğim. Görünmeyen resimler yapacağım. İçlerinde öylesine çok ışık olacak ki, hiçbir şey göremeyeceksiniz. Görünmez resimler.

Babam elini kaldırdı, yavaşça kayışının hizasına geti-

rerek uyardı: Görevimin ne olduğunu biliyorsun Max. Evet, dedi ressam, evet, biliyorum ama sen de şunu bil: Görev kelimesini her duyduğumda midem bulanıyor. Görevden her söz ettiğinizde, birilerinin başı derde giriyor. Babam ressama bir adım daha yaklaştı, başparmaklarını kayışının altına sokarak gerindi. Martı resimlerini konu etmeyeceğim, dedi, böylece ödeşiriz. Ama bugünden itibaren dikkatli ol Max! Başka da bir tavsiyem yok sana, dikkatli ol! Bunu bekliyordum zaten, dedi ressam. Kısa bir sessizlikten sonra, gidelim mi Max? diye sordu babam. Nasıl istersen, dedi ressam, gidelim. Kimseye bir şey belli etme Jensen, diye ekledi gitmeden önce tereddütlü bir sesle, özellikle de Teo'ya. Rugbüll polisi cevap vermedi, anladığım kadarıyla mutabıktı.

Arka arkaya boş, rüzgârlı avludan yürüdüler, onlara dokunabilirdim, onları korkutabilir ya da önlerine geçebilirdim, ama yapmadım, yere iyice çömelip onları büyüterek, yürüdükleri süre boyunca arkalarından baktım, eve girip gözden kaybolmalarının ardından yeni barınağımı inceledim, ölçüp biçerek burada iki kişiye yetecek yer olduğuna karar verdim. Jutta'yla ikimize yeterdi. Sonra aralıktan kayarak dışarı çıktım, havuzun yanında durdum ve her yöne doğru dekoratif fıskiyeler oluşturarak ördekler için hızla bir Skagerrak Boğazı yarattım. Her fıskiyenin farklı özellikleri vardı, sular taşıyor, dalgalanarak akıyor, etrafa sıçrayarak yukarıya fışkırıyordu. Ördekler fıskiyelere hedef olmamak için kaçışarak yer değiştirmek zorunda kaldılar. Bahçeye geri dönmeden önce bir yaylım ateşi açtım, yavru ördeklerden biri hâkimiyetini kaybedip sürüden ayrıldı, kanat çırparak suda koşmaya başlayınca da ateş altında kaldı, oysa büyüklerin yanından ayrılmasaydı hedef olmayacaktı.

Bahçeye gitmek için hızlandım, Addi hâlâ çalmaya devam ediyordu; genç bir kızın şarkısıydı bu, kız ne paha-

sına olursa olsun, ürkütücü azgın dalgalara rağmen uzaktaki gemicinin yanına gitmek istiyordu, çünkü o da tıpkı rüzgâr ve deniz gibi gemiciye aitti, vesaire, vesaire... Bu melodinin eşliğinde çimlerde dans ediliyordu – hayır, dans denilemezdi buna, en başta Hilde Isenbüttel, Öğretmen Plönnies ve ihtiyar Holmsen'ler tepiniyor, zıplıyor, onları bekleyen akşam yemeğine kadar iştahlarını açmak için birbirlerini sertçe oradan oraya çekiştiriyorlardı. Başka kimlerin dans ettiğine pek bakmadım, yer değiştiren gölgenin altındaki sandalyelerde ve banklarda kimlerin oturduğuyla da ilgilenmedim –hareketsiz, ama dikkatli deniz yaratıklarıydı– çünkü o sırada atölyenin derinliklerindeki iki adamı keşfetmiştim. Çaprazlamasına art ardaydılar, birinin omuzları dik, ötekinin yüzü asıktı. Gizlice camdan içeri göz attım. Atölyede yalnızdılar. Doktor Busbeck'in hediyelerinin bulunduğu masanın önünde duruyorlardı. Ellerimi cama, yüzümün yanına dayadım, artık gözüm kamaşmadığı için *Işıkta Açılan Yelkenliler* resminin önünde durduklarını gördüm. Sıkı bir pazarlık yapıyorlardı: Babamın işaretparmağı talepkâr bir biçimde resme doğru uzanırken, ressam kendini başını sallayarak ifade ediyordu, içeride talep ve ret vardı, isteniyor ve geri çevriliyordu – her şey heyecanlı bir akvaryum suskunluğu içinde sessizce olup bitiyordu. Tartışmalarını ve birbirlerini ikna etme çabalarını izledim, bir ara ressam boya tüplerinden birine bastırarak küçük bir kurtçuk çıkardı, resme doğru eğildi, önce parmaklarının ucunu, sonra yanını, en sonunda da çoğu zaman yaptığı gibi başparmağının alt tarafını kullanarak resimde bir değişiklik yaptı ya da resmi tamamladı belki. Babam tehlikeli bir akıntıda duran ikaz levhası gibi dik ve tehditkâr, ressamın arkasında bekliyordu. Ressam doğrulup parmaklarını sildi. Yüzünde temkinli bir küçümseme ifadesiyle babama göz kırptı. O ise ne yapacağını bilemeden başını salladı, karşı

çıkacak bir şey bulamamıştı sanki, en azından hemen o anda. Ressam bu kararsızlığı babamı köşeye kıstırmak için kullandı. Pazarlığın nasıl sonuçlandığı belli olmuştu. Geri döndüm, Doktor Busbeck'e bakındım, Ditte'yle kol kola yaşlı elma ağacının altındaydı. Dalların gölgeleri üzerinde desenler oluşturmuştu.

Açık pencerelerin birinden eve girip oradan da atölyeye sıvışmayı düşünürken, Addi şarkının ortasında birdenbire yere yığıldı; daha önce de böyle olmuştu, yine bacakları titriyor, dişleri gıcırdıyordu. Hemen yanına koştum, ama Hilke benden önce yetişmişti, kumullarda yaptığı gibi yanına diz çökerek Addi'yi, bir can yeleği misali sırtını kaplayan enstrümanın ağırlığından kurtardı.

Açılın, dedi, açılın! Ama dört bir yandan koşup gelenler telaş, şaşkınlık ve belki biraz da korkuyla bir çember oluşturmuştu hemen. Konuşmadan, hareket bile etmeden rengi atmış, dudakları sımsıkı kapalı yatan Addi'yi izliyorlardı. Herkes oradaydı: Az önce dans eden Holmsen'ler, Papaz Treplin, kuş gözlemcisi Kohlschmidt, Bent İdaresi Başkanı Bultjohann. Sessizce bekleyenlerin arasında büyükbabam, Plönnies ve Kaptan Andersen de vardı. Annem ise biraz uzakta durmuş, Addi'yi değil, Hilke'yi izliyordu. Bakışlarında şaşkınlıktan çok kibirli bir kayıtsızlık olduğu görülüyordu.

Usulca bir şeyler söyleyerek çemberi yarmaya yeltenen tek kişi vardı: Doktor Busbeck. Diğerleri gibi seyirci kalmadı. Ne olduğunu öğrenmeye kalkışmadı. Geçmek için izin istedi, Hilke'nin karşısında diz çöktü, mendilini çıkarıp Addi'nin terli alnını sildi. Addi gözlerini açmış, neler olup bittiğini anlayamadan etrafına bakınıyordu.

Bir şey yemesi lazım, dedi belgesel film kaptanı. Kimse ona katılmadı. Geçti, dedi Hilke, geçti artık. Bu arada güçlükle yerinden doğrulup Doktor Busbeck'in yardımıyla ayağa kalkan Addi, kendisini çevreleyenlere

şaşkınlıkla bakmaya devam ediyordu. Hilke onu kolundan tutup salıncağa doğru götürdü, aklına daha iyi bir şey gelmemişti anlaşılan. Ardından da kavisli yoldan tekrar kulübeye döndüler. Böylece diğerleri de dağıldı, ama bazıları, özellikle de Per Arne Schessel ağır gözkapaklarının altından Addi'nin az önce yattığı yere bakmaktan vazgeçmedi. Bir ara Addi'nin kulübenin yakınında bir yerde değneğimi havaya kaldırıp Hilke'ye gösterdiğini gördüm. Hilke, şöyle dedi belli ki: Bu Siggi'nin değneği! Kollarımı sallayıp zıplayarak seslendim: Buradayım, burada! Addi beni görünce değneğimi bahçeye, salıncağın altına doğru attı, hemen gidip aldım.

Addi'ye el sallayacaktım, ama annemin yollarını kesip onları uzağa, zambakların bulunduğu çardaktaki eski çeşmeye yönlendirdiğini görünce vazgeçtim. Salıncağın altına oturdum, mavi mendilimi açtım ve raptiyelerle değneğimin üzerine tutturdum, uçuşan mavi bir bayrakla birlikte geri döndüm, doğum günü partisinin ortasından geçtim, tekrar bankların, masaların ve sandalyelerin önünden yürüdüm. Gruplar halinde oturmuş sigara içiyor, aralarında fısıldaşıyor ve düşünceli düşünceli mırıldanıyorlardı. Bayrağımı dalgalandırarak havaya fırlattım; Rugbüll'de bunu fark edecek ve gerekli sonuçları çıkaracak kimse olmamasına rağmen.

Buraya kadar, evet, en azından şimdilik buraya kadar, çünkü tam mavi bayrağı havaya fırlattığım sırada hücremin kapısına vuruldu. Çok çekingen, çok tutuk, yine de beni anılarımdan uzaklaştıracak kadar belirgin bir sesti. Defterimi kapattım ve öfkeyle kapıya döndüm. Gözetleme deliğinin arkasında bir hareketlenme oldu, kahverengi beyazı kapattı. Parlayan bir düğme dönmeye başladı. Birkaç ışık oku yıldırım hızıyla üzerime atladı. Kapı dayanılmaz bir yavaşlıkla açılırken yerimden kalktım. Kapının açılışı polisiye bir film sahnesini hatırlatı-

yordu, tekdüze ve gıcırtılarla, hayırlı bir ziyaret olduğunu düşündürmeyecek kadar tereddütlü – uçuşan perdeler ve sayfaları kendiliğinden çevrilen bir kitap eksikti yalnızca. Bleekenwarf'taki doğum gününden uzun süre ayrı kalmak istemediğim için kibarca seslendim: Girin, cereyan yapıyor.

Hızla içeri girdi, telaşlı adımlarla yana yürüdü ve kapının kapatılmasını koridorda bekleyen Karl Joswig'e bıraktı. Utangaç biri olduğu belliydi, dudakları titriyordu. Bugün düşündüğümde, ilk kez kafese giren genç bir hayvan terbiyecisine benzetiyorum onu. Genç psikolog güvensiz ama sempatik bir ifadeyle gülümsedi, ileri geri yürüdü. Kapıya çok yakın durduğu için, dönmek istediği dar alanda başarılı olamadı. Benden ancak üç, belki dört yaş büyüktü; narin ve çok solgundu. Giysisi hoşuma gitmişti, spor ve biraz özensizdi. Sol elini neden kramp girmiş gibi kapalı tuttuğuna bir anlam veremedim – belki bana vermek üzere bir şeker hazır bulunduruyordu avucunda, hatta bir silah belki de. Onu ben davet etmemiştim, bu yüzden de ses çıkarmadan onu izlemekle yetindim, bakışlarımdaki öfkeli şaşkınlık, onu kestirmeden konuya girmeye zorladı.

Bay Jepsen? dedi nazikçe, bir an duraksadıktan sonra soğuk bir cevap verdim: Şüphesiz! Bu cevap cesaretini kırmış gibi görünmüyordu kesinlikle, yaklaşıp güçsüz elini bana uzattı: Mackenroth, Wolfgang Mackenroth; sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Arkadaşça gülümsedi, paltosunu çıkarıp masanın üzerine koydu ve hiçbir mazeretin haklı gösteremeyeceği bir samimiyetle kolumdan tutup umutla yüzüme baktıktan sonra eliyle işaret ettiği sandalyeme oturup oturamayacağını sordu. Üzüntüyle başımı salladım. Sandalyemi alamazdı. Belki bilmiyorsunuz, dedim, burada çalışıyorum, ceza olarak yaptığım bir ödevin tam ortasındayım.

Biliyordu. Genç psikolog başıma gelenlerin hepsini biliyordu. Girişimimi takdir etmekten kaçınmadı, hatta rahatsız ettiği için özür de diledi ve Müdür Himpel'in ona istisnai olarak verdiği özel bir görevden söz etti: Lütfen, dedi, lütfen Bay Jepsen, bana yardımcı olmalısınız, bazı şeyler size bağlı. Omuz silkip mırıldandım: Git işine, bana kim yardım ediyor ki? Ona ayıracak zamanım olmadığını göstermek için hücremdeki yegâne sandalyeye oturup cep aynamla oyalanmaya başladım. Aynam elektrik ampulünden ödünç aldığı bir ışığı sobanın, evyenin ve pencerenin üzerinde dolaştırdı, Joswig'in tek gözünün nöbet tuttuğu gözetleme deliğiyle kısaca sohbet etti, geçici birkaç ışık çelengiyle tavanı süsledi ve hücremin kapısını incecik şeritler halinde doğradı. Genç psikolog hâlâ gitmediğinden, aynı ışıkla onun ayakkabılarını da silerek temizledim ve tek başıma olduğumda yapabileceğim ne varsa hepsini yaptım. Onu görmezden geldim, defterimi açtım ve yazdıklarımı okuyarak Bleekenwarf'taki bahçeye tekrar girmeye çalıştım. Wolfgang Mackenroth gitmedi. Gitmedi ve beni yeni sahip olduğu bir mülk gibi dikkatle, sevecenlikle izledi; diyebilirim ki henüz içinde oturulmamış, keşfedilmesi gereken bir mülk gibi. Bu biliminsanını içten davranışları nedeniyle istemeden de olsa sempatik bulmaya başladığımı hissettiğim için, yanlışlıkla kapıları karıştırıp karıştırmadığını sordum. Siz, dedi, siz Bay Jepsen ve ben, biz bir birlik oluşturmalıyız. Sonra da tasarılarını anlatmaya başladı. Genç psikoloğun bir diploma tezi yazması gerekiyordu. "Gönüllü ceza" olarak nitelendirdiği bu vaka, bilimsel açıdan onun önünü açacaktı. Hünerli elleriyle ikimize de sigara sararken, diploma tezinin konusu olmayı teklif etti bana. Diploma tezine girecektim, kendi deyişiyle titizlikle çalışacaktı. Böylece birinci sınıf bir cenazem olacaktı. Vakamın tümünü, sempatik bir ironiyle bu teklifi

yaptı, o hazırlayacaktı, tüm inişleri ve çıkışlarıyla, vesaire... Şimdiden bir başlık bulmuştu: "Sanat ve Suç Eğilimi", tezinin adı buydu, "Siggi J. Vakasından Hareketle Sanat ve Suç Eğilimi" Ama bu tezin yalnızca başarılı olması değil, bilim dünyasında gereken, böyle dedi, gereken ilgiyi görmesi, benim yardımıma bağlıydı. Şakayla göz kırparak bir rüşvet de sundu bana. Çok seyrek rastlanan bir korku hissi –ki dediğine göre geçmişteki eylemlerimin gerçek dürtüsü bu korkuydu– Jepsen fobisi olarak tanımlanacaktı. Günün birinde psikoloji sözlüklerine girmemi sağlayacak bir fırsat.

Genç biliminsanı Müdür Himpel'in özel izniyle planlarını açıkça anlattıktan sonra masanın yanında durdu, elini omzuma koydu, hafifçe boynunu bükerek gülümsedi. Bu gülümseme iki suç ortağı arasındaki bir gülümsemeye benzetilebilirdi belki ama bir psikolog ile genç bir mahkûm arasında gerçekleşmesi çok zordu. Gülümsemesi kafamı karıştırdı, fısıltılarla konuşarak diploma tezinin akışını nasıl tasarladığını anlatırken, hiç konuşmadan onu izlemeye devam edemedim; beni savunmak istiyordu, aklamak ve onaylatmak, resim hırsızlığımı haklı çıkarmak istiyordu, eski değirmende özel bir galeri açmamı olumlu bir girişim olarak kabul ettirecekti, kesinlikle söz veriyordu, sınırı aştığım çizgiyi ortaya çıkaracak ve benim için daha önce olmayan adaleti talep edecekti. İçimde bir şeyleri uyandıran sessiz, dürüst hevesi, onu inandırıcı kılıyordu. Adamızı bilimsel bir maneje çeviren bin iki yüz kaçık hayvan terbiyecisinin arasında Wolfgang Mackenroth'un temkinle de olsa güvenle yaklaşabileceğim tek kişi olduğunu kabul etmeliydim.

Ancak hakkımda çok şey biliyor olması beni biraz rahatsız etmişti. Tüm dosyamı okumuş, dersine çalışmıştı. Önce Mackenroth'un ödevine yardım etmeyi ve bu şekilde onun benim ödevime yardımcı olmasını garantiye al-

mayı düşündüm, beni sigarasız bırakmaması koşuluyla tabii, ama Müdür Himpel'le arkadaş kadar yakın olduğunu anlayınca bundan vazgeçtim. Onu uzun uzun izledim, küçük solgun yüzünü, zayıf boynunu, ince dişlerini inceledim, sesini dikkatle dinledim ve yanımda kaldığı süre uzadıkça kaybedeceği yerde kazanmaya başladığı için, bu teklifin benim için sürpriz olduğunu söyledim: Üzgündüm. Düşünmek için zamana ihtiyacım vardı.

Ama sizi ziyaret edebilirim, değil mi, dedi, ara sıra ziyaretinize gelmeme izin verir misiniz? Ondan kurtulabilmek için, tamam, dedim, belli zaman aralıklarında tez çalışmasının en azından kritik bölümlerini iletme teklifini de başımı sallayarak kabul ettim – böyle dedi: İletme. Teşekkür etti. Vazgeçmemden korkarcasına aceleyle paltosunu giydi, sizi hayal kırıklığına uğratmayacağım Bay Jepsen, dedi, dostça elimi sıktı, kapıyı tıklattı. Koridorda bekleyen Karl Joswig kapıyı açarak genç psikoloğu dışarı aldı. Adımlarına kulak kabarttım; hemen uzaklaştı, acelesi vardı.

Mackenroth gittiğinden beri çentiklerle dolu masamın başında oturuyor, doğum günü kutlamasına geri dönmeye çalışıyorum. Anıların zincirinde kendimi yoklayarak yol almak, burada otururken orada olmak, Bleekenwarf'ta, ressamın bahçesinde, akşam yemeğini bekleyerek doğum günü kutlamalarına devam eden deniz yaratıklarının arasında. Akşam yemeğini hazırlatabilirim, öncesinde belki Doktor Busbeck'in şerefine kırmızıyla sarının dokunaklı bir sohbet koyulttukları görkemli bir günbatımı yaratabilirim ve ardından o gün bizi birkaç dakika boyunca meşgul eden yaklaşık sekiz bin metre yükseklikteki hava savaşını da tasvir edilebilirim, ama bunların hiçbiri doğum günü partisinden ilk olarak benim ayrıldığım gerçeğini değiştirmez. Oradan isteyerek ayrılmadım.

Neredeydim? Beni nerede yakalamıştı? Salıncakta,

çardakta, tahta köprüde? Mavi bayrağım elimdeydi, bir şey arıyordum, rüzgâr hafiflemişti. Annem ansızın önüme çıktı, sert ve heyecanlıydı, bir şey söylemek istedi ama söyleyemedi, yalnızca hafifçe içini çekti, sonra sararmış dişlerini gösterdi, kontrolünü kaybettiğinde, incindiğinde ya da hayal kırıklığına uğradığında sıkça yaptığı gibi. Elimi tuttu, kendine doğru çekti, döndü, başını yukarı kaldırdı –kocaman, parlak bir ura benzeyen, file ve saç tokalarıyla topladığı sımsıkı topuzu izin verdiği ölçüde– ve beni bahçeden de, doğum günü partisinden de çıkardı. Paniğe kapılmış gibi görünen zayıf, uzun boylu bu kadın, yani annem tek kelime söylemeden, koşar adımlarla biraz önden giderek beni çim alandan atölyenin önündeki avluya sürükledi, birazdan bir şeyler yiyeceğiz, diye seslenen belgesel film kaptanı Andersen'e aldırmaksızın sallanan bahçe kapısını iterek açtı ve gürgen ağaçlı bent yokuşuna yöneldi. Yokuşu Bleekenwarf'a hiç bakmadan iki büklüm tırmandık, ardından deniz tarafına inerek oradan ayrıldık.

Uzaktan bakıldığında Gudrun Jepsen, oğluyla birlikte Kuzey Denizi'ne gitmeye çabalayan çaresiz bir anne gibi görünüyor olmalıydı. Ne yapmam gerektiğini düşünüyordum, nasıl bir sorumluluğum vardı? Karaya çarparak kırılan dalgaların arasında bata çıka anneme eşlik etmek, yönünü değiştirip bendin altından ilerlediğinde ona itaat edip birlikte duba enkazının önünde gömülmek, Bleekenwarf'ta arkamızdan bakmış olabilecekler için artık görünmez olmak... Elimi bıraktı. Önden yürümemi emretti. Arkama bakmadan, doğum günü partisinden neden böyle apar topar ayrıldığımızı sordum. Cevap alamadım. Bu kez babamı sordum, o da çıkmış mıydı? Ya da çıkacak mıydı? Tek kelime söylemeden iç çekti. Kırmızı şapkalı fenerin önüne gelene kadar sustu. Çabuk, dedi sonra, çabuk ol, bir sakinleştirici almam ge-

rekiyor, uzanmalıyım. Öne geçti, peşinden gelip gelmediğime de aldırış etmiyordu artık.

Ama ben hiçbir yere ayrılmadım, onunla birlikte merdivenlerden çıktım, mutfağa gittim. Hemen pirinç, bulgur, un, irmik ve buğday kaplarının dizili olduğu rafa uzandı. Kapların hepsi doluydu, ancak yaldız çerçeveli etiketlerde yazılı olanlarla kapların içindekiler aynı değildi, karışmıştı zamanla. Kavanozların, kapların ve teneke kutuların arasından küçük, sivri bir külah aldı, içindekini bir su bardağına boşaltıp oturarak, gözleri kapalı içti. Korku dolu bir itaatle –ki bu onun başarısıydı– yanında durup onu hem ilgiyle hem de kınayarak izledim: sivri çenesi, kızılımsı sarı kirpikleri, burun delikleri, çarpık dudakları... Ona dokunmaya cesaret edemedim. Annem kollarını oturduğu sandalyenin kenarına dayadı. Bir an nefesini tutarak gerindi. İlacın işe yarayıp yaramadığını sordum, hemen ardından da tekrar Bleekenwarf'a, doğum günü partisine gidip gidemeyeceğimi. Cevap alamayınca, bent boyunca neden böylesine hızlı koştuğumuzu sordum bu kez. Gözlerini kısarak bana baktı, ayağa kalktı ve onu izlememi emretti.

Yukarı çıktık, odamın önünden geçtik, tavan arasına tırmandık ve Addi'nin kaldığı odanın kapısını açtık. Bavulu yerdeydi. Pencerenin pervazına koyduğu tıraş takımı parlıyordu. Bir kazağı ortalıktaydı. Yelken bezinden yeni ayakkabıları taburenin altında güzel bir havayı bekliyordu. Kasketi, atkısı, bir dizi kitap komodinin üzerindeydi. Yastığının üzerinde bir kitap vardı: *Narvik'i Aldık*.[1] Her şeyi topla, dedi annem, benden cevap alamayınca hemen ekledi: Hepsini bavula koy. Addi'nin eşyalarını bavula koymam için beni bir kere daha uyarmak zorunda

1. Narvik, Norveç'in kuzeyinde, Nordland eyaletine bağlı bir kenttir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar tarafından işgal edilmiştir. (Ç.N.)

kaldı. Denetleyen bakışlarının eşliğinde dediklerini yaparken, hiçbir şeyi unutmamalıyız, dedi usulca, her şeyini almalı, her şeyini. Muhtemelen bir işe yaramayan, ucuz fotoğraf makinesini uzattı: Çorapların arasına koy! Kravatı kendisi katlayıp gömleklerin altına yerleştirdi. Odada bavul dışında Addi'yi hatırlatacak hiçbir şey kalmayıncaya kadar çalıştık, katladık, sıkıştırdık, yerleştirdik. Gudrun Jepsen bavulu alıp dışarı taşırken, ona güç veren nefreti görmemek mümkün değildi. O anda ne düşünmüştüm? Önce Addi'yi daha iyi bir odayla ödüllendireceği gelmişti aklıma, hatta oda arkadaşım olabileceğini de umut etmiştim, ama aşağıya, koridora indikten sonra annem bavulu babamın bürosunun yanında yere bıraktı, duvara doğru itti ve ellerini birbirine vurarak silkeledi. Gidiyor mu? diye sordum. Artık sakinleşmişti, burada işi yok, dedi, bu yüzden de gidiyor, onunla konuştum. Neden, diye sordum, neden gitmesi gerekiyor? Sen anlamazsın, dedi annem, pencereden dışarı eğilerek Bleekenwarf'a, düz araziye bakarken. Sonra yerinden kıpırdamadan ve sesini yükseltmeden, hasta birinin ailemizde yeri yok, dedi. Hilke de gidiyor mu? diye sormam üzerine, göreceğiz, dedi, yakında hangi takımın –gerçekten takım dedi– daha güçlü olduğunu öğreneceğiz.

Kızarmış yüzüne baktım, artık biliyordum, doğum günü sona ermişti, bir kez daha Bleekenwarf'a gitmeme izin vermeyecekti. Bu yüzden de elime sucuklu ekmek tutuşturup beni odama yollamasına itiraz etmedim. Penceremi kararttım. Üzerimdekileri çıkarıp yatağımın yanındaki sandalyeye dizdim, tıpkı bana öğrettikleri gibi: Pantolon düz katlanmış, kazak dörtgen bir cisme dönüştürülmüş, üstünde kolları kıvrılarak toplanmış gömlek, fanila, hepsi üst üste, özenli bir uyum içinde – ertesi sabah bu giysileri sırayla, son çıkardığımdan başlayarak tekrar giyecektim. Etrafa kulak kabarttım, ev tümüyle sessizdi.

5

Gizli Sığınaklar

Ama önce sabahı anlatmalıyım. Hatırladığımız her şeyde yeni bir anlam buluyor olsak da: Öyleyse engel tanımayan bir sarının, gri ve kahverengiyle mücadele ettiği ağır bir gündoğumu yaratmalıyım; mevsim yaz olmalı; gökyüzünü sınırsız bir ufukla, kanallarla, kızkuşlarının uçuşuyla, uçakların havada bıraktığı izlerle donatmalıyım; bir balıkçı motorunun vuruntulu sesinin bendin arkasından duyulmasını sağlamalıyım; o sabahı yeniden yaratmak için ağaçları ve çitleri, bacasız, düz çiftlik evlerini etrafa serpiştirmeli, siyah beyaz benekli sığırları çayırların üzerine gelişigüzel yaymalıyım. Böyle bir sabaha uyanmak zorunda kalmıştım, uyanmıştım, çünkü pencereme vuruluyordu, durmaksızın ve giderek daha sabırsızca. Hemen kalkmadım, önce camdaki küçük tıkırtıları dinledim, çitkuşları sandım. Sonra çıtırtılı bir yağmur indi, kum yağmuru olmalıydı. Minik parçacıklar cama vuruyordu. Yatakta doğrulup pencereye baktım, darbelere rağmen cam kırılmamıştı. Sesini duyduğum, ama ne olduğunu anlayamadığım çıtırtıların ardından cama çarpan kısa kum bayrağını gördüm, yataktan fırlayıp pencereye koştum ve dışarıya baktım. Rüzgârsız bir gündoğumuydu. Ortalık öylesine dingindi ki önümdeki kıpırtı hemen gözüme çarptı, yukarıya kalkan bir kol ha-

reketiydi bu, odun kesme sehpasıyla kesilmiş kütükler arasındaki barakaya dikkat çekmek istiyordu. Ancak ağabeyim Klaas'ı fark etmem, onu algılamam bir dakikadan fazla sürdü, üniformasıyla ve alçılı koluyla oradaydı. Sabahın bu kadar erken saatlerinde haber vermeden geleceğini kimse düşünemezdi, çünkü tek bildiğimiz askerlikten kaçmak için kendini sakatladıktan sonra tutukluların bulunduğu bir askerî hastanede tedavi edildiği ve ziyaret yasağı olduğuydu. Onunla ilgili hiçbir şey konuşulmuyordu, hastaneden gönderdiği iki kartpostal da cevapsız bırakılmıştı.

Klaas barakadan çıkıp bana el salladı, tekrar içeri girdi. Yatağıma dönüp kapıya kulak kabarttım, gömleğimi ve pantolonumu giydim, koridora çıkmadan önce elimle ona işaret verdim. Koridor sessizdi. Herkes uykudaydı. Uzun, kalın gecelikleriyle, el örgüsü, sert ve ağır gri örtülerin altında uyurlarken, duvarda karşılıklı asılı yegâne bir çift resimden Theodor Storm ve Lettow-Vorbeck donuk gözlerindeki kuşkuyla onları seyrediyordu, Husum'lu şair ile generalin göz hapsindeydiler. Duvara sürtünerek önlerinden geçtim, merdivenden indim, girişteki portmantoda asılı olan Rugbüll polisinin önünden ilerledim. Evde inanılmaz bir sessizlik vardı. Anahtar nasıl da soğuktu! Onu yavaşça çevirdim, zembereğin direncini hissediyordum, zorlarken her an bir gürültü çıkabilirdi; sonunda kapı gıcırdayarak açıldı, babamın duymuş olabileceğini düşünerek korkuya kapıldım ama ortalık hâlâ sakindi. Dışarı çıktım. Kapıyı dikkatle kapatıp hızla avludan geçerek barakaya gittim. Ağabeyim Klaas gerçekten de oradaydı. Yere diz çökmüştü: açık renk gözleri, yuvarlak yüzü, kısa, sarı, yapışık saçları. Sargılı kolunu bir kütüğe dayamıştı, üniformasının yakası açıktı. Korkusuyla birlikte oturuyordu orada, bu korku tüm soruları gereksiz kılmakla kalmayıp her şeyi açıklıyordu: Tutukluların

bulunduğu hastaneden kaçışını, denetim ve kontrollere yakalanmamak için geçtiği dolambaçlı yolları, gece boyu yaptığı yolculuğu ve buraya gelişini, uzun süre saklanarak koşmasını – korkusu onunla ilgili her şeyi anlatıyordu.

Beni selamlamadı, hiçbir şey söylemedi, doğrudan gömleğime yapışıp kütüğün yanına, kendine doğru çekti. Yatak odasının pencerelerini gözetlemeye başladık, daha doğrusu o pencereleri gözetlerken ben onun yorgun, donuk suratını, çamurlanmış üniformasını, üzerinde sigara söndürülmüş –sanırım kendisiydi bunu yapan– alçısını inceliyordum. Evden çıkarken sesimi duyduklarını, yatağımda olmadığımı görünce pencereden bakıp beni arayacaklarını düşünmüş olmalıydı, ama perdelerde ne bir kıpırtı ne de hareketli bir gölge vardı. Bir süre sonra ağabeyim beni yere oturttu ve inleyerek yanıma çöktü. Bacakları açık, sırtı duvara dönüktü. Dudakları titriyordu. Yorgunluktan kasılmıştı. Tıraşsız, kızılımsı yüzü parlıyordu. Kasketi ortalıkta görünmediği için nasıl kaybetmiş olabileceğini hayal ettim hemen: Hareket halindeki bir araçtan ya da hendekten atlarken düşürmüş olmalıydı. Yavaşça öne doğru kaydım, dizlerimin üzerinde doğruldum ve yüzüne yakından baktım. Gözlerini açtı, beni saklamalısın ufaklık, dedi.

Kalkması için ona yardım ettim, bana sıkıca tutunurken sendeledi, dizlerinin üzerine yığılmak üzereyken toparlandı, tereddütle gülümseyerek sordu: Beni gizleyeceğin iyi bir yerin var mı? Evet, dedim. O andan itibaren bana itaat etti, barakadan çıkıp çevreyi kolaçan etmeme karşı çıkmadı. Bu kadarla da kalmayıp sürekli beni izleyerek söylediğim ya da yaptığım her şeyi yapmaya ve tekrarlamaya başladı. Hurda römorka kadar koşup yere eğildim. Hurda römorka kadar koşup yere eğildi. Kiremit renkli taş yola çıkarak bayırdan aşağı kaydım. Kiremit renkli taş yola çıkarak bayırdan aşağı kaydı. Savağın önü-

ne kadar geldim. Savağın önüne kadar geldi. Çayırın oradan sazlığa, dedim. Tamam, sazlığa, diye tekrarladı.

Nereye gittiğimizi sormadı, ne kadar gideceğimizi de, yalnızca beni izledi, sabırsızlanmadı; sazlığın arasından kollarımız gergin, aynı anda hareket ederek geçerken, eski değirmenin hendeğine uzanan bir rota çizdim, oradan da rüzgârın artık çalıştıramadığı kanatsız, harap eski değirmene. Sulak arazi yumuşaktı. Kimi zaman bastığımız yer çöküyor, ayaklarımız toprağa gömülüyor, çukurlardan su fışkırıyordu. Ürken yaban ördekleri yuvalarından çıktılar. Her yerde onların gözlerini görüyordum. Sazlıktan hışırtılarla yükseldiler, üzerimizde bir daire çizip süzülerek arkamıza indiler. Şafağın yeşil renginde, suyun altında gevşekçe salınan bir yosun ormanında, kollayıcı bir suskunlukla ilerlediğim duygusuna kapılıyordum. Sonra sazlık kemeri aydınlandı, değirmenin hendeği önümüzdeydi şimdi, hemen arkasındaki tümsekte ise paslanmış çarkıyla değirmen vardı. Burası mı? diye sordu ağabeyim, başımla onayladım ve tahta çitin üzerinden tırmanarak değirmene giden yola girmeden önce çevreye göz atıp durumu garantiye aldım.

Sevgili değirmenimi nasıl anlatmalıyım? Yapay bir tümseğin üzerindeydi, batıya doğru, kanatları olmasa da hâlâ beklentiler içinde. Kuru soğanı andıran kubbesi kayrak taşlarıyla döşeliydi, sekiz köşeli, birbirine bağlı kalaslarla inşa edilen kule, iki kez yıldırım düşmesine rağmen ayakta kalabilmişti. Beyaz çerçeveli yüksek pencereler kırılmıştı, parçalanmış kanatlar çayırın doğu tarafındaki aşınmış taşların, kırık tekerleklerin ve eski nalların arasında çürümeye yüz tutmuştu. Hasarlı kapının kapanabilmesi için menteşelerini tamir etmek, hayli uğraştırmıştı beni. Yağmur, rüzgâr ve geçen yıllar rampayı çökertmişti. Değirmenin içinde sürekli bir hava akımı vardı, rüzgâr üfürüyor, ıslık çalıyor, şiddetle uğulduyordu.

Yönü batıdan doğuya doğru değiştiğinde, kubbede fırtınalar kopuyor, taşıyacak yük bulamayan bir palanga yükseklerden ıslık çalarak aşağıya iniyordu. Cam kırıkları ufalanıyor, karton parçalarını andıran yarasalar harman yerinin üzerinde uçuşuyor ve sac kaplamalar en ufak bir dokunuşta tıngırdamaya başlıyordu. Yıpranmış, darmadağın olmuş, viraneye dönmüş, kurumuş hayvan pislikleriyle dolmuş değirmenim kaderine terk edilmişti, Rugbüll ile Bleekenwarf arasında simsiyah ve işe yaramaz bir halde duruyordu. Eğer hâlâ bir işe yarıyorsa, ilkbaharın tüm kasırgalarına ve sonbahar fırtınalarına direnerek bizi şaşırtmasıydı bu.

Her ne kadar değirmenin dışarıdan nasıl göründüğüne dair söyleyecek daha çok şey olsa da –örneğin hendeğe yansıyan aksi, kapıya kazınmış harfler, oklar ve kalpler– dışarıda daha fazla kalamazdık; çevreyi izlemek için zamanımız yoktu, eğilerek sağlamlaştırılmış yoldan yukarı yürümek, yıkık rampanın önünden geçerek tümseğin altındaki kapıya ulaşmak zorundaydık. Klaas anladığım kadarıyla hareketsiz, yüksek bir karaltıdan başka bir şey algılayamadı önce, ancak bana sınırsız bir güven duyduğu için daha fazlasını görmesi de gerekmiyordu zaten. Nefes nefese, ağır adımlarla arkamdan geliyordu, sargılı kolunu bedenine bastırmıştı, bakışları öylesine yere eğikti ki, yalnızca benim çıplak bacaklarımı görebiliyordu sanırım.

Kapıyı açtım. Onu içeri alarak serin merdiven sahanlığına çektim ve kapıyı kapattım. Sessizce yan yana durduk. Yukarıya kulak kabarttık, ama bendin arkasındaki teknenin uzaklaşan sesinden başka bir şey duyulmuyordu. Kaçışan farelerin, değirmene her gelişimde duyduğum gürültüleri bile yoktu bu kez. Alacakaranlığın içinde keskin, ince bir ışık titreşti. Hava akımından da söz edebilirim tabii ve sallanan tahta merdivenlerden,

ama belki de böyle değildi, sallandığını ben hayal ediyorum yalnızca. Ağabeyim elimi tutarak sordu: Burası mı? Yukarıda, dedim, sığınağım yukarıda. Sonra onu merdivene götürdüm, öğütme bölümünde, eski un çuvallarının arasına sakladığım merdiveni kullanarak yukarıya tırmandık, çatıya açılan kapaktan geçtik, merdiveni yukarı çekip tekrar kullanarak ilerledik ve kubbenin hemen altındaki bölüme ulaştık: Sığınağım burasıydı.

Klaas beni kenara itip önüme geçti, pencerenin yanında, kurumuş saman ve çuvallardan oluşan yer yatağını keşfetti, zorlu tırmanış son gücünü de tüketmiş olmasına rağmen portakal sandığının üzerine oturmayıp resimlere baktı gülümseyerek, şaşırmıştı, eliyle yapışmış saçlarını düzeltti, gördüğü resimlerin gerçek olup olmadığını anlamak istercesine gözlerini ovuşturdu. Değirmendeki gizli sığınağımı, duvarlara yapıştırdığım süvari resimleriyle süslemiştim. Doktor Busbeck'in altmışıncı doğum gününden hemen sonra takvimlerden, dergilerden ve kitaplardan kesmeye başlamıştım bu resimleri, önce çatlaklara, yarıklara, sonra tüm duvarlara yapıştırdım; zırhlı süvariler dörtnala at sürüyor, Kayser V. Karl Mühlberg savaş meydanında ilerliyor, Prens Jussupow coşkulu bir Arap atının üzerinde Tatar kıyafetiyle yol alıyor ve Burbon Kraliçesi Isabella sisli bir akşamda beyaz, küçük bir Endülüs atıyla tırıs gidiyordu. Her biri eyerinde farklı biçimde oturan ejderhalar, at cambazları, avcılar, şövalyeler birbirlerini inceliyorlardı. İnsan biraz gayret etse, nal seslerini ve kişnemeleri rahatlıkla duyabilirdi. Neler oluyor burada? diye sordu ağabeyim. Sergi, dedim, burada bir resim sergisi var.

Klaas gülerek başını salladı ama acı çektiği belliydi, sürünerek yatağa ilerleyip kendini yere bıraktı, ben de başucuna oturup onu ve resimlerimi izlemeye başladım. Gözlerini kapatmış, hâlâ peşinde olan ve onu huzursuz

eden bir sesi dinliyordu sanki. Gerginliğini atmayı, gevşemeyi başaramıyordu; içinde sürekli olarak hareket eden bir şey vardı; saklanacak yer arıyor, atlamak için tetikte bekliyor ya da sakat kolunu gizlemeye çalışıyordu. Elini alıp göğsünün üzerine koydum. İrkildi. Yüzünde biriken terleri sildim. Sıçrayarak doğruldu. Ancak bir sigara içtikten sonra biraz olsun sakinleşti ve bacaklarını çuvalları ve samanları kullanarak yaptığım, ona hayli kısa gelen yer yatağının üzerine uzattı. Sığınağım hoşuna gitti mi? diye sordum, uzun uzun suratıma baktıktan sonra, söylersen mahvolurum, dedi. Kimsenin bilmemesi gerekiyor, en azından onların – evdekilerin. Evet, sığınağın çok güzel, ufaklık. Burayı bilen hiç kimse yok zaten, dedim. Bu iyi işte, dedi, benim burada olduğumu da bilmemeleri lazım. Ama babam, dedim, babam bilmeli, o sana yardım eder. Ağabeyim hayli kaygılı, neredeyse tehdit edercesine, seni gebertirim ufaklık, dedi. Ona bir şey söylersen canına okurum, anladın mı? Açık renk gözlerini kısarak yüzüme baktı, bir şey bekliyor gibiydi, sonra aniden üstüme çullanıp beni yere yatırdı, ne beklediğini anlayıp istediği sözü verene kadar duyduğu korkunun tüm ağırlığıyla üzerime bastırdı, ardından da yorgun, ama rahatlamış olarak geri çekilerek kırık penceredeki kartonu çıkarmamı istedi. Dışarıya bakıp sabah güneşinin aydınlattığı bendin uzak kıvrımlarına, kırmızı şapkalı fenere kadar uzanan düz araziyi birlikte seyredip keşfederken, yüzlerimiz birbirine değecek kadar yakındı. Arabayı aynı anda fark ettik. Husum yolundan geliyordu, rüzgâr siperliğinde güneşin ışıkları parlıyordu, hendeklerin gölgeleri boyunca ağır ağır ilerleyen koyu yeşil bir arabaydı, birdenbire Rugbüll'e giden kiremit renkli taş yola saparak daha da yavaşladı, ama durmadı, Holmsenwarf'ın bakımsız çitlerinin arkasında kayboldu ve hiç beklenmedik bir anda yeniden ortaya çıktı. Rüzgâr siperliğinde tekrar ışık-

lar yansıdı. İnekler arabanın geçmesini beklemek için tel çite gelene kadar yavaşladılar, ama son anda korkup bir hamlede yanına geçtiler. Araba sessizce yoluna devam edip "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının altında durdu. Camlardan biri açıldı, bir baş ve deri ceketli bir omuz eğilerek dışarıya uzandı. Eğer adam tabeladaki yazıyı ille de okumak niyetinde olsaydı, rüzgârın aşındırdığı, iki kez onarılmış harfleri çözmek için hayli uzun bir zamana ihtiyaç duyacağı kesindi.

Arabanın kapıları açılıp deri ceketli dört adam indiğinde, ağabeyim koluma yapıştı, farkında olmadan heyecanla sıktı. Ceketleri ve şapkaları tıpatıp aynı dört kişiydiler, hepsinin de elleri ceplerindeydi. Nasıl olduklarını tahmin edebilirsiniz, işlerinin ehliydiler: Haber vermeden evimize doluşmaları, dört bir yanı çevirmeleri... Demek istediğim şu ki, etrafa yayılmakta ve göze çarpmadan hareket etmekte deneyimliydiler; biri bahçe çitinin üzerinden kolayca geçiverdi.

Klaas'ın yüzüme bakmadan, kolumu sıkmayı sürdürerek söylediklerinin nedenini bugün anlayabiliyorum ancak: Çabuk ol ufaklık, hemen eve koş! Neden tek bir soru bile sormama fırsat bırakmadığını, beni çatıdaki kapağa doğru ittiğini de anlıyorum artık. Hoşgörüsüz, tehdit edercesine: Toz ol! Tüm söylediği buydu. Daha sonra, merdivenin başına geldiğimde tekrar seslendi arkamdan: Yiyecek... Gelirken, yiyecek bir şeyler getir!

Her zamanki gibi ağabeyim Klaas'ın sözünü dinleyip onun istediği gibi aşağıya indim, merdiveni un çuvallarının arkasına gizledim, yine onun istediği gibi bende doğru yola koyuldum, sazlıktan geçtim, savağa kadar koştum ve hendeğin bayırında saklanarak yürümeye devam ettim. Eski römorkun yanına ulaştığımda sakinleşmiştim: Şu andan itibaren evden ne kadar uzaklaşmış olduğum kanıtlanamazdı artık. Hâlâ tabelanın altında

duran arabanın çevresinde dolandım, merakla göstergedeki azami hızın ne olduğuna göz attım, bir kere de klaksona bastım. Bunun üzerine deri ceketli, kısa boylu, tıknaz bir adam evden dışarı fırlayıp yakama yapıştı. Kim olduğumu bilmek istiyordu. Sabahın bu saatinde dışarıda ne işim olduğunu soruyordu. Tüm soruları bir kerede cevaplayabilmek için adımı söyleyerek odamın penceresini gösterdim. Burada oturuyorum, dedim, ama inanmadı, gömleğimin yakasına yapışarak beni apar topar eve, babamın bürosuna götürdü.

Herkes oradaydı. Deri ceketlilerin üçü lambanın karşısına oturmuştu, önlerinde ise pantolonunun üzerinde fanilası, pantolon askısı omuzlarından düşmüş, tıraş olmamış, yıkanmamış, saçlarını bile taramamış Rugbüll polisi vardı. Deri ceketlilerin sert siluetlerinin karşısında şaşkın, uykudan yeni kaldırılmış ve en az elli dokuz yaşında görünen bir adam. Oğlu olup olmadığımı ve burada oturup oturmadığımı sorduklarında uzun uzun suratıma baktı; beni tanımakta güçlük çekiyordu sanki. Soru tekrarlanınca başıyla onayladı, Tanrı'ya şükürler olsun, hafifçe de olsa yaptı bunu, böylece gömleğimin yakası serbest kaldı. Bodur, tıknaz adam beni bıraktı, babama yaklaştı, ellerini onun sırtına koydu ve kocaman lastik tabanlarının üzerinde ileri geri sallanıp öküz gibi bakarak, çalışma masasının üzerindeki çerçevede yazılı olan sözü okudu: Erken kalkan yol alır. Kimsenin beni dışarı çıkarmamasını fırsat bilip babamın girmemi yasakladığı bürosuna hızla göz attım, ama ilgimi çeken hiçbir şey yoktu. Üzerinde dört kaşenin ve bir polis palasına ait püskülün asılı olduğu kaşe askısı, gümüş gibi parlıyordu. Babam uyku mahmuru ve âciz, öylece oturuyordu, söyleyecek hiçbir sözü yoktu sanki, elleri bacaklarının üzerinde, gövdesi dik, arkasına yaslanmış, çenesi gergin ve dudakları aralıktı. Çalışma masasının arkasındaki tüm

duvarı dolduran fotoğraflara göz atan tıknaz bodura bakarken, bir şeyler düşündüğünü saklayamıyordu.

Fotoğraflar ne anlatıyordu? Glüserup'u anlatıyordu, Peter Paul Jepsen'in taze balık sattığı karanlık, küçük dükkânı, balık tüccarı Jepsen'in beş çocuğu olduğunu, bunlardan biriyle, yani fotoğrafçıya hep aynı kuşkulu gözlerle bakan kuru, çelimsiz oğlanla Rugbüll polisi arasında dikkat çeken bir benzerlik olduğunu. Fotoğraflar Krabben-Wettpulen'de yaşayan iki aileyi anlatıyordu, Glüserup çocuk korosunu – tam şarkının ortasında, ağızlarını alabildiğine açmış çocukların arasında, başına sivri bir külah geçirmiş olan çocuğu, yani öğrenci Jens Ole Jepsen'i, din eğitimi alan aynı isimli Protestan bir genci ve Glüserup TuS futbol takımının sol bekini. Oval bir fotoğraf, Jensen'in bir zamanlar genç bir topçu askeri olduğunu da anlatıyordu, bir obüsün önünde sunaktaymış gibi diz çökmüştü. Aynı topçu askeri Galiçya'da üzerinde kaputuyla diğer askerlerle birlikte bir Noel şarkısı söylerken. Bıyıklı gençlerden oluşan bir spor takımının önünde, eğri asılmış bir fotoğrafta polis öğrencisi Jens Ole Jepsen, arka planda Hamburg kışlasının heybetle yükselen tuğla duvarları. Ardından oyuna Gudrun Schessel katılıyordu, fotoğraflardaki beyaz giysiler ve beyaz çoraplar onların aşklarını dile getiriyor, Gudrun'un kızılımsı sarı saçlarının beline kadar uzandığını kanıtlıyordu. Gudrun Schessel'in okuma yazma bildiğinin de kanıtıydı bu fotoğraflar, çünkü her fotoğrafta bir kitap vardı elinde. Jens Ole Jepsen ile Gudrun Schessel'in günün birinde yollarını birleştirdikleri, donuk bakışlı bir düğün topluluğunun fotoğrafıyla belgeleniyordu, âdet olduğu üzere yeni evli çiftin şerefine kadeh kaldırarak onlara mutluluklar diliyorlardı. Fotoğraflar çiftin Berlin yolculuğunu, vapurla Ren üzerinden Bingen'den Köln'e gittikleri başka bir yolculuğu ve son olarak da üç çocukları olduğunu gösteriyordu: Hilke ve

Klaas'ı kolayca tanımak mümkündü, kocaman tekerlekli çocuk arabasındaki saçsız yaratık ise ben olmalıydım.

Deri ceketli tıknaz adam, fotoğrafları uzun uzun incelerken babam en âciz haliyle öylece oturmaya devam etti, ziyaretçi karakolun kayıt defterini alıp inci gibi bir elyazısıyla yazılmış son kayıtlara göz gezdirirken de hiç sesini çıkarmadı. Diğerleri hareketsiz gölgeler olarak oturmaya devam ediyorlardı, birinin ağzından sigara düşmüyordu hiç. Aralarında söylenecek ne varsa, çoktan söylenmiş olmalıydı. Köşeye çekilip bekledim, bir şey olması gerekiyordu, ama ansızın içeriye giren annem belli belirsiz bir işaretle beni alıp mutfağa götürdü.

Küçük masada kahvaltım hazır bekliyordu: Şekerli yulaf ezmesi ve üzerine ravent marmeladı sürülmüş bir dilim ekmek. Ye, dedi ifadesiz bir sesle beni göz hapsinde tutarak. Sürekli olarak bürodan gelen seslere kulak kabarttığını fark edince, bir şey arıyorlar, dedim. Yerine otur ve ye, dedi. Husum'dan geldiler, kesin, dedim. Sana soran olmadı, dedi, mutfak kapısını kapattı, bir fincan çay koydu, oturmadan, ayakta durarak içmeye başladı. Giderken babamı da alıp götürecekler mi, diye sordum. Omuz silkti, bilmiyorum, dedi usulca, fincanı bıraktı ve koridora çıktı.

Bir ara değirmene doğru baktım. Klaas oradaydı ve beni bekliyordu. Sonra kilerin şişmiş kapısını açtım, bir kavanoz salatalık turşusu, yarım ekmek, tuzlu balık, soğan, bir kap henüz tatlandırılmamış ravent ezmesi, bir küp margarin, bir kangal sucuk, dört yumurta, bir paket un ve bir kavanoz yulaf ezmesi. Başka bir şey bulamadım. Ekmekten bir parça bölüp arasına biraz ravent ezmesi sürdüm, cebime attım. Bürodan sesler yükseliyordu. Tıknaz adam konuşuyordu, diğerlerinin de sesleri duyuluyordu, babam ise hiçbir şey ama hiçbir şey söylemiyordu, bir ara annem tekrar mutfağa, yanıma geldi,

fincanını alıp aceleyle kafasına dikti. O sırada adamlar da bürodan ayrılıp koridora çıkmışlardı, Rugbüll polisiyle tokalaşarak vedalaştılar, bize de dik dik bakarak afiyet olsun dediler. Evden ayrılıp arabalarına binmeden önce dağılarak çevreyi kolaçan ettiler; hendekleri, çayırı, bende kadar uzanan alanı tecrübeli gözleriyle arayıp taradılar. Ortalık sakindi, şüphe uyandıracak hiçbir şey yoktu, ne yatan ne ayakta duran ne de çömelmiş bir şey. Adamlardan biri barakayı aradı, diğeri savağı kontrol etti, ama bir şey bulamadı. Çürümüş römorkun sakıncasız olduğunu gördüler, tıknaz bodur arabadan bir dürbün alarak uzun uzun turba hendeklerine baktı. Arabalarına geri dönerken pek memnun görünmüyorlardı. Hayal kırıklığı içinde ayrıldılar.

Merdivende duran babam, hendeklerin yanından ağır ağır uzaklaşmalarını izledi, araba Husum yoluna sapana dek bekledi, sonra içeri girdi, mutfak sandalyesine oturarak ellerini üst üste koydu. Kaba fanilası ve düşük pantolon askılarıyla, öylece oturuyordu. Gözlerinde yaşlar vardı, dişlerini gıcırdatıyordu, annemin uzattığı çay fincanını görmedi, orada olduğum halde beni de fark etmedi. Az önceki ziyaretin yalnızca nedenini değil, sonuçlarını da değerlendirdiği yüzünden belli oluyordu. Hesaplıyordu. Düşünüp taşınıyor, tekrar baştan alıyordu. Kaşları oynuyordu. Nefes alırken yorgundu. Bir ara sağ elini kaldırıp adeta güçlükle masanın üzerine koydu, şöyle dedi anneme: Birdenbire kapıda belirse, ne iyi olurdu. Aranıyor mu? diye sordu annem. Tutukluların bulunduğu askerî hastanedeydi, diye cevap verdi, ama kaçmış, her yerde onu arıyorlar. Ne zaman kaçmış? diye sordu annem. Dün, dedi, dün akşam, her şeyi berbat etti böylece. Sorup soruşturdum, Klaas bunu yapmasaydı, ya ıslahevine ya da ceza taburuna alınacaktı, oysa şimdi hiçbir umut kalmadı. Neden? diye sordu annem. Bunu neden yaptı?

Kendisine sorarsın, dedi babam. Günün birinde kapı çalınacak ve onu karşında bulacaksın, o zaman sorarsın. Buraya gelmez, dedi annem, bize yaptıklarından sonra gelmeye cesaret edemez. Gelecek, dedi babam. Her şey burada başladı, burada sona erecek, doğrudan onların eline düşecek. Onu uyarmayı düşünüyor musun? diye sordu annem. Ya da buraya gelirse saklamayı? Bilmiyorum, dedi babam, ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Annem ise şöyle yanıtladı: Ama senden ne beklendiğini biliyorsun umarım.

Sonra babama kahvaltı hazırladı, ekmek, margarin ve ravent kabını sofraya getirip babamın önüne koydu. Zor bir işi ardında bıraktığı için memnun görünüyordu. Masaya oturmadı. Bir fincan çay aldı, buzdolabına yaslanarak, benim onunla hiçbir işim olamaz, dedi. Bitti, Klaas ve ben diye bir şey yok artık. Eğer buraya gelecek olursa, onun tarafında olmayacağım. Babam elini sürmeden kahvaltılıklara baktı. Daha önce farklı konuşmuştun, dedi, üstelik şimdi yaralı. Bilerek sakatladı kendini, dedi annem, yaralanmadı, kendini sakatladı, bilerek yaptı bunu. Evet, dedi babam, evet, evet, kendisi yaptı ama bunu yapabilmek de bir şeydir. Annem kısa bir duraksamadan sonra, korku, dedi, bunu yapabilmek için korkmak gerekir, bu kesin. Klaas hepimizden daha yetenekliydi, dedi babam, benden çok daha fazlasına sahipti. Onu düşündük, dedi annem, onu her zaman düşündük, peki o ne yaptı? Hepimizden daha akıllıydı madem, yaptıklarının nelere yol açacağını da hesaplaması gerekirdi. Artık çok geç. Babam hâlâ hiçbir şey yemiyor ve içmiyordu. Ellerini seyrek saçlarının üzerinde gezdirdi, sanki eski ağrıları yeniden başlamış gibi sol omzunu tuttu. Klaas gelmedi henüz, dedi, gelip gelmeyeceği de belli değil. Peki ya gelirse? diye sordu annem. Ne yapacağımı biliyorum, dedi babam; sesinde temkinli bir serzeniş vardı. Tıraşsız yüzü-

nü anneme çevirdi, bir tahminde bulunmaya çalışırken ekledi: Olması gereken neyse, o olacaktır, için rahat olsun. Ayağa kalktı, annemin yanına giderek elini uzattı, ona sarılacaktı belki, ama annem böyle bir temasa hazır değildi. Hemen fincanı bıraktı, masadan uzaklaşarak kapıya yöneldi, tek kelime söylemeden yukarı çıktı ve büyük bir ihtimalle yatak odasına girip kapıyı kilitledi.

Babam omuz silkti. Pantolon askılarını çekiştirerek lavaboya gitti, köşedeki etajerden fırçayla sabun aldı, beni göz hapsinde tutarak yüzünü sabunlamaya başladı. Sen de duydun, dedi ansızın, Klaas kaçmış, her an buraya gelebilir. Yulaf ezmesine ravent karıştırıyordum, cevap vermedim. Mutlaka buraya gelecek, dedi babam, günün birinde gelecek ve bizden bir şeyler isteyecek, yiyecek isteyecek, saklanacak yer isteyecek. Sakın bana haber vermeden bir şey yapma! Ona yardım eden herkes suçlu durumuna düşer ve sen, sen de suçlu olursun. Sordum: Klaas'ı bulurlarsa ona ne yapacaklar? Sümüğü andıran köpük parmağında sallanırken, söyleyecek başka bir şeyi yokmuş gibi, neyi hak ediyorsa onu, dedi. Sonra tıraş bıçağını aldı, bir eliyle yüzünü gerdi, kulaklarından aşağıya doğru tıraş olmaya başladı, dudaklarını ıslık çalar gibi büzmüştü. Ben ise babamın tıraşı bitene dek yulaf ezmesini ve zamanı tüketmeye devam ettim, gri beyaz lapayı kaşıklayıp durdum. Hâlâ bir şey yemek ya da içmek istemiyordu. Tıraş takımını yıkadı, pantolon askılarını omuzlarına geçirdi, çok ağır ve düşünceliydi, kim bilir ne zaman kopmuş düğmesini aradı, burnunu sildi, uzun uzun mendiline baktı, pencerenin yanına gitti ve hiçbir hareketin olmadığı, güneşin altında yumuşamış asfalt Husum yolunu seyretti.

Ayakkabılarını silmek, piposunu temizlemek, çalar saati kurmak gibi işlerle biraz daha oyalandıktan sonra nihayet mutfaktan çıkıp bürosuna gittiğinde onun için

hazırlanan çayı içtim, ekmeği, margarini ve rengi yeşilden kırmızıya çalan ravent kabını kilere taşıdım, her şeyi yerli yerine koyup etrafa kulak kabarttım, hiçbir ses duymayınca kalın birkaç dilim ekmek kesip gömleğimin içine attım, ardından iki yumurtayla bir parça sucuk. Gömleğim kemerin üzerine sarkmış, torba gibi olmuştu. Malzemeleri dikkatle arkaya doğru ittim, yumurtaların soğukluğunu, ekmek kırıntılarını omuriliğimde hissediyordum. Sucuğu cebime tıkıştırdım. Rengi kaçmış tuzlu balıktan ince bir şerit kesip onu da sırtıma attım. Gömleğimin arkası, derin bir sırt çantası gibi kabarmıştı, ama bununla da yetinmedim. Elmalar... Odamdaki dolabın üzerinde duran elmaları hatırladım ve gömleğimin içine onlardan da koymaya karar verdim. Mutfaktan ayrıldım, attığım her adımda yumurtaları, ekmeği ve eti hissedip soğuk terler dökerek merdivenlerden yukarı çıktım, duvarın yakınından yürüyüp görünmemeye çalışarak düşmanın yatak odasının önünden geçtim. Odamın kapısını açtığım anda ödüm patlıyordu korkudan. Annem yatağımda yatıyordu. Gözleri açıktı. Düşündüğüm gibi kendi yatak odasında değildi, düşündüğüm gibi ayakta da değildi, kendini bentle, ufuk çizgisiyle ya da parlayan su birikintileriyle avutmak için dudaklarını kibirle büzerek perdenin arkasından da bakmıyordu. Yatağıma gömülmüş, örtüyü göğsüne kadar çekmişti, çiller ve lekelerle dolu kolları örtünün üzerindeydi. Çok sık karşılaştığım için, daha sonraları beni pek heyecanlandırmayan bir durum – ama o gün donakalmam için tek bir bakış yeterliydi. Ona baktım, yalnızca baktım. Yatağımda ne işi olduğunu, bunun ne anlama geldiğini sormadım. Saçları yumuşak kıvrımlarla yastığın üzerine dağılmıştı. İnce sayılabilecek vücudu, örtünün altında olduğundan daha iri görünüyordu. Niyeti neydi, beni odamdan atmak mı? Onun öylece yatması, ablam Hilke'yi hatırlattı bana. Bakışlarında ne

bir açıklama vardı ne de bir mazeret. Omuriliğimdeki nemli, serin temasın uyarısı üzerine, görüş alanından nasıl kurtulacağımı düşündüm, büyü alanından kaçmaya çalışan kediler gibi geri geri çıkmak istedim, kapının koluna uzandım, tam eşikteydim ki seslendi: Buraya gel, yanıma! Dediğini yaptım. Arkanı dön, dedi. Bunu da yaptım, kendimi öylesine sıkmıştım ki, sırtımdaki çıkını görmeyebileceğine gerçekten inanıyordum. Çıkar, dedi sonra. Arkamda toplanmış yığını öne, karnıma doğru kaydırdım, gömleğimin içindekileri arka arkaya çıkararak yere koydum: ekmeği, yumurtaları, rengi kaçmış tuzlu balığı. Her soruya hazırdım, hatta gizli sığınağımdan söz etmeye bile –ama değirmendekini değil de, yarımadada, kuş gözlemcisinin kulübesinde olanı söyleyecektim– kendime göre oluşturduğum gerekçeleri sıralayacak, zor zamanlar için stok yaptığımı anlatacaktım. Ama annem hiçbir şey sormadı, bunları kilere geri götür, dedi yalnızca. Sesinde kızgınlık ya da uyarı yoktu, hayal kırıklığına uğramış gibi de değildi, Klaas için hazırladıklarımı yerine koymamı emrederken acı çekiyordu sanki. Uzun süre şaşkınlıkla ona bakarak bekledim, vereceği cezayla ilgili bir açıklama bekledim, ama korkum boşunaydı, annem bir ara gülümsedi ve başını sallayarak talebini tekrarladı. O zaman gömleğimi pantolonumun dışına çıkardım, her şeyi topladım ve aşağıya, kilere taşıdım.

Ona ne olmuştu? Neden beni cezalandırmıyordu? Neden bir yere kilitlemiyordu? Yumurtaları yumurtaların yanına, sucuğu sucuğun yanına koydum – yalnızca ekmek dilimlerini cebimden çıkarmadım ve dışarıdan hiçbir şey belli olmayana kadar elimle bastırarak ezdim.

Babam arka taraftaki bürosunda kendine has tarzıyla telefon konuşmalarına başlayıp kısa cümlelerle homurdanırken ve her seferinde son kelimeyi birkaç kez tekrarlarken, mutfak penceresinden değirmene bakıp tavan

arası penceresinde bir işaret aradım. Babamın telefonda konuştuğunu fark etmemek imkânsızdı, annemin çoğu zaman yaptığı gibi aşağıya inip büronun kapısını kapatmasını bekledim –bu durum telefon konuşmalarının duyulmasını engellemese de dayanılır kılıyordu en azından– ama yukarıda hiçbir ses yoktu. Klaas'ın beni beklediği çatıda hiçbir şey görünmüyordu. Belgeler Husum'dan geldi, diye kükredi babam. Ağabeyimin kurumuş samanlarla çuvalların üzerinde uyuduğunu hayal ettim, uyurken bile tetikte, tilki uykusunda, her an atlamaya hazır. Vukuat yok, diye bağırdı babam, vu-ku-at!

Kimseye görünmeden değirmenime ulaşabilmek için bu kez hangi yoldan gitmem gerektiğini düşündüm, hendekler boyunca yürüyüp bendi kolaçan ederek, bir yeraltı geçidinin hayalini kurdum. Gidiş yolumu belirlemekle uğraşırken, çantasıyla Holmsenwarf yönünden gelen postacı Okko Brodersen'i gördüm. Bisikletinin üzerinde yalpalayarak yaklaşıyordu. Aşınmış deri çanta, dengesini bulmasına engel oluyordu. Hemen bildirilecek, diye kükredi babam.

Okko Brodersen bize doğru yaklaştı, kesik kütüklerden yapılmış küçük köprüden takırtılar çıkararak geçti, kendi kendine mırıldanarak ilerledi, uyarı tabelasına çarpmak üzereyken ucu ucuna kurtardı ve hızlı bir dönüş yaparak merdivenin önünde durdu. Küfürler savurarak bisikletten indi, üniformasının boş kolu sallandıkça elektrik akımına kapılmış gibi titriyordu. Çantasını kendine doğru çekerek yukarı çıktı, kapıyı çalmadan doğrudan mutfağa girdi ve orada bulunması ihtimal dahilinde olan herkese hitaben günaydın, diye mırıldandı, sonra masanın başına oturdu, cep saatini çıkarıp önüne koyarak sessizce baktı. Saatinden hoşnut olmalıydı ki başını salladı, ama ben bakmak istediğimde engelleyerek elime Hamburg manzaralı bir kartpostal tutuşturdu: Oku ba-

kalım, okuyabiliyorsan tabii. Hilke geri dönüyor, ablan sürekli kalmak üzere eve geliyor. Yakında hallolur, diye bağırdı babam bürosunda. Pazar günü onu istasyondan karşılayabilirsin, dedi postacı ve tekrar durumundan hoşnut, heyecanlı bir dikkatle cep saatine bakmaya başladı – her oturuşunda böyle yapardı, öyle ki Okko'nun saatinin zamanı diğer saatlerden farklı bir yöntemle hesapladığını ya da böldüğünü, onun da aradaki farkı kavramaya çabaladığını düşünürdüm.

Tek kollu yaşlı postacı babamın bürosundan gelen homurtularla ilgilenmedi. Derin derin nefes alarak saatini izlerken, babamın ahizeyi yerine koyup mutfağa, yanımıza gelmesini bekledi, ancak o zaman ayağa kalktı; birbirlerinin isimlerini bir soru tınısıyla söyleyerek tokalaştılar: Jens? Okko? Postacı kartı elimden alarak bir gazeteyle birlikte babama uzattı ve tekrar oturdu. Mutfağa bakınırken bir şey arar gibiydi. Çay, dedi babam, bir fincan çay içer misin? İşte bu, dedi postacı, ihtiyacım olan tam da bu, bir fincan çay. Çok şekerli ve koyu çaylarını övgüler düzerek karşılıklı içerken, fincanlarının kenarından birbirlerini süzüyorlardı. Başka da bir şey yapmadılar – aslında ikisinin de gizliden gizliye birbirlerinden ne beklediklerine dair uygun bir başlangıç noktası bulmaya çalıştıkları düşünülecek olursa, çok şey yaptıkları da söylenebilirdi, çünkü bizim oralarda önemli bir meseleydi bu: Sesini yükseltmeden, herhangi bir yerden başlayabilmek.

İşte bu yüzden Okko Brodersen'i hemen konuşturmaya başlatamam; onu olduğu gibi anlatabilmek için beklemek zorundayım. Mutfak masasının başındaki iki adamın şaşırtıcı bir cesaretle ve aralıklarla konuşmalarına –sinekler ve bisiklet lastikleri hakkında konuştular– değinmem gerekir, aile bireylerinin sağlık durumları hakkında bilgi alışverişinde bulunurlarken girdikleri ayrıntılara bir kez daha tahammül etmem ve ağır ama he-

saplı hareketlerini de hatırlamam gerekir. Brodersen üniformasının boş koluyla mutfak masasını sildi. Babam gazeteyi katladı. Brodersen bisiklet lastiklerinin temin güçlüklerinden söz ederken saatine baktı. Rugbüll polisi evden şüpheli gürültüler geliyormuş gibi başını kaldırdı.

Böylece birbirlerine yakınlaştılar, böylece biri ötekini hazırladı, yaşlı postacı burada bulunma nedeni hakkında konuşmayı kendine bir hak olarak görünceye kadar, yeterince uzun ve etraflıca. Sonra şöyle dedi: Onu rahat bırakmalısın Jens. Bunu beklemiyormuş gibi görünen babam, sen de mi başladın? diye cevap verdi. Dün akşam uğrayan ihtiyar Holmsen de aynı şeyi söyledi: Onu rahat bırakmalısın! Diyecek başka bir sözü yok sanki! Zaten şu âna kadar kayda değer ne oldu ki? Resim yasağına ilişkin karar Berlin'den geldi, benim fikrim değildi. Resimlere el konulması da öyle. Her şeyin bir açıklaması var, talimatların dışına çıkmadım.

Onun peşinde olduğunu söylüyorlar, dedi postacı. Peşinde mi? dedi babam, ne demek bu? Peşinde! Kararı birinin açıklaması gerekiyor, evet, bu görev de bana ait burada. Söylediklerine göre, dedi postacı, onu sabah akşam göz hapsinde tutuyormuşsun, karanlıkta bile. Resim yapma yasağının denetlenmesi gerekiyor, diye kestirip attı babam, ancak bu cevaba hazırlıklı olan Okko Brodersen, gerekenden daha fazlasını yaptığın anlatılıyor, diye atıldı, görevinin talep ettiğinden daha fazlasını. Benden ne beklendiğini bilmiyorsunuz, dedi babam. Hayır, dedi postacı, bunu bilmiyorlar belki ama bu konuda senin kendinden ne beklediğini bilmeye hakları olduğuna inanıyorlar. Durumu şahsi bir mesele haline getirdiğin konuşuluyor. Rugbüll polisi omuz silkerek bürosundaki pek çok fotoğrafta, hatta obüsün önünde diz çökmüş topçu askerini gösteren oval çerçevede de yanı başında olan bu soğukkanlı adama baktı, gözlerini kapadı, ko-

nuşmadan önce epey düşünüp bekledi: Benim bir görevim var, dedi, böyle davranmayı seçen o. Ne yapmaması gerektiğini anlattım, o da bana ne yapmaya devam edeceğini söyledi. İstisnalara izin veremem, ama o istisna olmak istiyor; git bunu bizim hakkımızda konuşanlara söyle. Her birimizin yalnızca yapmamız gerekeni yaptığını anlat onlara. O ve ben – söylenecek ne varsa birbirimize söyledik, sonuçlarını da biliyoruz.

Postacı başını salladı, bu sözlere itiraz etmese de kişisel görüşünü dile getirmemiş gibiydi. Kimileri kaygılanıyor, dedi, senin açından kaygı duyuyor, çünkü zamanla bazı şeylerin değişebileceğine inanıyorlar. Onun çok arkadaşı olduğunu biliyorsun. Daha fazlasını da biliyorum, dedi babam, yabancı ülkelerdekiler için ne anlama geldiğinin farkındayım, ona hayran olduklarını, ayrıca burada da onunla gurur duyanlar olduğunu biliyorum – ihtiyar Holmsen de bu görüşte. Gurur duyuyorlar, çünkü bu yöreyi keşfetti, eserleriyle herkese tanıttı. Batıda ya da güneyde bu bölgeden söz edildiğinde, onun adının gündeme geldiğini de duydum... İnanın ki yeterince bilgim var. Ama kaygı? Görevini yapan birinin kaygılanmasına gerek yoktur, devir değişse bile. Fakat, dedi postacı, son yıllarda yaptığı resimlere el koyduğun söyleniyor.

Berlin'den gelen emir böyleydi, dedi babam. Resimlerin düzgünce paketlenip Husum'a nakledilmesini sağladım, sonrasında neler olduğunu bilmiyorum.

Berlin'e gönderildiler, evet, dedi postacı, orada bazılarının yakıldığını, bazılarının ise satıldığını duyanlar var. Bilmiyorum, dedi babam, bunlardan hiç haberim yok, yetki alanımın dışında, ben yalnızca Rugbüll için yetkiliyim.

Ama neden resim yapmasını yasaklıyorlar, dedi postacı, neden son yıllarda yaptığı resimlere el koyuyorlar? Bunu biliyor olmalısın. Gelen talimatta, halka yabancı-

laşmış olduğu yazılı, dedi babam, bu yüzden de devlet açısından tehlike arz ediyor ve istenmiyor, yozlaşmış – ne demek istediğimi anlıyorsan tabii...

Ne olursa olsun, dedi postacı, bazıları senin için üzülüyor, özellikle de Glüserup Limanı'nda hayatını onun kurtardığını unutmayan iki kişi. Günün birinde ödeşilir, dedi babam, biz ödeştik. Bunu böyle bil ve hakkımızda konuşanlara da anlat! İkimiz de Glüserup'luyuz, o ve ben, biz aramızda anlaştık, bu işin nasıl gelişeceği yalnızca ona bağlı artık.

Yine de, dedi Okko Brodersen, onu rahat bırakmalısın Jens. Babam söylediklerini anlamakta güçlük çekiyormuş gibi yüzüne bakınca saatini aldı, kulağına götürüp dinledi, sonra hemen cebine koydu. Fincanda kalan soğumuş çayı içip hızla ayağa kalktı. Acele ediyordu – bu kadar çok konuşmak hoşuna gitmemiş olmalıydı. Çantasını sırtına yerleştirmesi için ona yardım ettim. Alelacele babamla vedalaştı, onun bir şey söylemesine fırsat vermeden dışarı çıktı. Babam ne heyecanlı ne de üzüntülü görünüyordu, yerinden kalkmadı, öfkeli, hatta huzursuz bile değildi. Sessizce oturmaya devam etti ve kendine özgü kupkuru ve rahat tarzıyla düşünmeye başladı.

Babamın bir şey düşündüğü hemen anlaşılırdı. Pirinç musluktan ağır ağır lavaboya damlayan suya bakmasına rağmen içine kapanmıştı, nefesi duyulmaz oldu, nabzı yavaşladı, bedeni de gevşemiş gibiydi, ama elleri gergindi, parmaklarını birbirine kenetliyor, bastırıyor, eğip büküyor, ayaklarını ise düzensiz olarak sallıyordu. Babam düşünürken hiçbir şeyden rahatsız olmazdı, görüş alanı içinde hareket edilmesi, konuşulması ya da iş yapılması etkilemezdi onu.

Değirmenime baktım, orada beni bekleyen biri vardı. Cebimdeki ekmek giderek ağırlaşarak varlığını hissettiriyordu. Pencere pervazında duran mavi bayrağı al-

dım –kendim yapmıştım bu bayrağı– ve babamın yüzüne doğru salladım. Oluşan hava akımı, belki de verdiğim işaretin süresi başını kaldırmasını sağladı, aynı anda düşüncelerine beni de dahil ettiğini anladım. Kısa saplı pipolarından birini yaktı. Sağ gözünde çıkan arpacığa hafifçe dokundu. Küçük ve gürültülü dudak hareketleriyle piposunu tüttürürken, anlamlı bir duruş sergiliyordu. Babamın bu kibirli oturuşundan nefret ederim, iddialı suskunluğu korkutur beni, törensel bir sessizlik içinde uzaklara yönelttiği bakışlarından ve tanımlanması çok zor mimiklerinden nefret eder ve ürkerim, kelimelerden vazgeçip kendimizi dinleme alışkanlığımızdan korkarım.

Rugbüll polisi kesif dumanların arasından sürekli duvara bakıyordu şimdi, öyle ki bir sis perdesinin arkasından kehanetlerde bulunarak baktığı yerde bir leke oluşsa ya da bir tuğla yerinden oynasa hiç şaşırmazdım doğrusu.

Evden çıkmak için ondan izin almak istiyordum, ama konuşmaya cesaret edemiyordum, dikkatini zamanından erken üzerime çekmekten korkuyordum, boşluğa sonsuzluk işaretleri çizerek susmaya devam ettim, beni arkamdan yakalayıp kendine doğru çektiğinde, pirinç, irmik, sagu ve arpa kaplarını raftan düşürecektim neredeyse. Birlikte çalıştığımızı unutma sakın, dedi, bir şey görürsen bana haber vereceksin. Bayrakla işaret versem? dedim. Nasıl istiyorsan öyle, dedi, ama bildirmek zorundasın. Bak Siggi, ikimiz birlik olursak, kimse duramaz karşımızda.

Bu sözü babamdan bir kez daha duymuştum. Hemen sordum: Şimdi gidebilir miyim? Git, dedi, bence Bleekenwarf'a da git, ama gözünü dört aç! Bir şeyler daha söyleyecekti, ama bürosundaki telefon çalınca yerinden fırladı, piposunu telaşla çay tabağına bıraktı, saçını düzeltti. Giderken ceketinin düğmelerini ilikliyordu.

Sonra sesi geldi: Buyurun, Rugbüll polisi Jensen. Konuşması üst kattan duyuluyor olmalıydı.

Taş merdivenlerden aşağı indim, kiremit renkli taş yola çıktım, görünmeden, en azından kimsenin arkamdan seslenmesine fırsat vermeden savağa ulaştım, yere çöktüm, tedbir olarak savak kapısından bir miktar su akıttıktan sonra, bir kez bendin, bir kez de sazlığın orada ani yön değiştirip geriye, değirmene doğru koşmaya başladım. Bu defa sazlıktan ve değirmen hendeğinden geçmeyip arka taraftan dolaşarak tümseğin gölgesinden yürüdüm, uzunca bir süre yıkık rampada durup Friedhof'un önündeki çayırda gördüğüm iki adam uzaklaşana kadar bekledim, ardından aşağıdaki girişe inerek merdivene giden kapıyı açtım.

Onu hemen göremedim. Alacakaranlığın serinliğinde sessizce bekleyip yukarıya kulak kabarttım. Merdivenin bulunduğu eski un çuvallarının arkasından çıtırtılar geliyordu. Yüzüme bir hava akımı çarptı, şikâyet dolu bir çığlık duyuldu. Hayır, çığlık değil, ama benzer bir ses; her zamanki gibi yüksek tavanlı odada bir şey uçuyor, alacakaranlığın içinde süzülüyor, kanat çırpıyor ve düşüyordu. Martılar değildi. Sonra merdiveni alıp koymaya yeltendiğimde Klaas'ı gördüm. Un çuvallarının yanında, çatıdaki kapağın tam altında yatıyordu. Sağlam elinde bir ip vardı, eski palanganın zinciri sessiz sedasız ve masum, sallanıp duruyordu. Palanganın yardımıyla aşağıya inmeye çalışmış olmalıydı. Zinciri bir ip bağlayarak uzatmaya kalkışmış, ama ağırlığına ancak zincir dayanabilmişti. Merdiveni bıraktım, yanına gidip eğildim, ipi elinden aldım. Gerektiğinde kullanmak üzere sakladığım ipti bu. Kopmamıştı, ama zincirle birleştiği yerden açılmış, sıkışıp gerilmekten kararmıştı. Ancak bu varsayımlarım doğru da olsa, ağabeyimi ayağa kaldırmak için yeterli değildi, ipi elinden aldıktan sonra da iki büklüm

yatmaya devam etti, kuşbakışı bakılacak olsa, koşmaya hazır bir pozisyonda beklediği sanılabilirdi. Onu yavaşça sarstığımda da hiç kıpırdamadı ve hafifçe inledi.

Cebimdeki ekmek parçasını çıkarıp uzattım, ufalanmış ekmeği ağzına yaklaştırırken gözlerini açmasını bekledim, ama o inlemeye devam ederek sargılı kolunu hafifçe kıpırdattı yalnızca. Ekmeği böldüm, ağzına götürdüm, önce hafifçe, ardından daha kuvvetli, sımsıkı kapattığı dişlerinin direncini hissedene kadar bastırdım. Olmadı, ekmeği ağzına sokmayı beceremedim. Onu sürükleyerek taşıyıp sırtını tahta bir desteğe dayayabilirdim belki, ama bunu da beceremedim, çünkü çok ağırdı. Yapabileceğim başkaca bir şey olmadığından Klaas'ın yanına oturdum ve ona evde olup bitenleri anlatmaya başladım.

Beni anlayıp anlamadığını, anladıklarının ona neler düşündürdüğünü ya da nasıl etkilediğini bilmeden, yuvarlak yüzüne bakarak sabırla anlattım, ama bu da hiçbir şeyi değiştirmedi, Klaas iki büklüm yatmaya devam etti. Arada bir değirmenden çıkıp rampadaki tahta kütüklerin üzerine tırmanarak drenaj işçilerini gözetlemekten başka çarem yoktu. Bu arada Glüserup yönüne giden bir yük arabasını, Wattblick Oteli'nin platformunda tek başına, hareketsiz duran bir adamı ve Rugbüll polisinin eviyle barakasını da gözetliyordum. Daha ne kadar bakacaktım bunlara? İçeriye girişlerimden birinde, ağabeyim Klaas un çuvallarının önünde değildi, yattığı yerden doğrulmuş ve sırtını tahta bir desteğe dayamıştı. Bunu tek başına yapabilmişti, hızla soluk alıp veriyordu, hafifçe başını sallayarak yüzüme sıkıntıyla bakarken her şeyi açıklamış oldu: Yalnız kaldıktan sonra aniden kapıldığı panik duygusu, ona bir kapan gibi gelen bu sığınaktan ayrılma isteği, eski palangayı iple bağlayarak uzatmaya kalkışması, tek eliyle yukarı tırmanması, düşmesi, hepsi. Sağlam elini bastırıp başını geriye atarak ve gözlerini kapatarak, göv-

desinin alt kısmındaki ağrıyı da onaylamış oldu böylece. Hâlâ bir şey yemek istemiyordu. Ekmeği tekrar uzattım ama geri çevirdi.

Gidelim ufaklık, dedi güçlükle, beni götür buradan. Eve dön, Klaas dedim, eve gelirsen sana yardım ederler. Ağrı, dedi, çok ağrım var. Seni eve götüreyim, dedim, hayır, diye karşı çıktı tekrar, ev olmaz, eve gidemem, beni hemen teslim ederler. Eve değilse, nereye o zaman, diye sordum, seni nereye götürebilirim ki? Klaas bunu önceden düşünmüş olmalıydı, cevabı rasgele değildi: Ressama, dedi, beni ona götür. Neler olduğunu bilmiyorsun, dedim. Beni saklayacak tek kişi o, dedi, biliyorum. Tekrarladım: Neler olduğunu bilmiyorsun. Bana yardım eder, dedi ağabeyim. Yerinden doğrularak tahta desteğe tutunup beni yanına çağırdı. Sargılı koluyla işaret ederken, tehdit dolu bir emir verir gibiydi. Ressam, dedi, sabah gelir gelmez ressamın kapısını çalmalıydım aslında.

Klaas tahtayı bırakıp bana tutunarak ağırlığının ne kadarını taşıyabileceğimi kontrol etti, yeterince güçlü değildim ve desteğim her adımda daha da azalıyordu; dışarıya, güneşe çıktığımızda omzumdaki elini geri çekti, pis bir su birikintisinin önüne çömelip sargısını çamura bulamaya başladı. Ona yardım ettim, kolunu ıslak, turba kahverengisi toprağa bulayarak birkaç kez pis suya batırıp çıkardık, sargının beyaz rengi değişip topaklı bir turba parçası gibi görünene dek uğraştık. Sonra yola koyulduk, eğilerek değirmen hendeğinden ve diğer hendeklerden geçtik, Bleekenwarf'a yaklaştıkça, ona eve dönmesi gerektiğini daha sık tekrarladım, beni hiç cevap vermeden, kayıtsızca dinledi. Sessizliğe aldanmadık, ılık suyla dolu hendeklerin üzerindeki boğucu yaz güneşine güvenmedik, bizim oralarda evden dışarı çıkan herkesin rahatlıkla görülebileceğini ikimiz de bildiğimiz için ıssız ufkun bizi yanıltmasına izin vermedik. Keskin bir gözün her an hen-

deklerin üzerinden düz araziyi –çitin üstünden, bir kapıdan ya da pencereden, hareketsiz, kıpırdamadan– seyrettiğini de bildiğimiz için sanki bizi çoktan görmüşler ve arkamızdan geliyorlarmış gibi koştuk Bleekenwarf'a; savaklarda kısa atlayışlarla, bayırlardaki otları ezerek, yalaklara bata çıka, hayvanların güdüldüğü otlaklarda, toynakların çiğnediği balçıklarda kayarak. Altından geçebilmek için telaşla çekiştirdiğimiz çit tellerinin nasıl gerilip titreştiğini, toprağa yapışıp seslere nasıl kulak kabarttığımızı hâlâ hatırlıyorum. Ben de onunla birlikte koştum, Klaas'ın istediği her şeyi yaptım. Kendimizi oraya attığımız anda Klaas'ın korkuları da, onu inleten ağrıları da geçecekti. Max Ludwig Nansen'in bizi eve değilse de değirmene geri göndereceğinden emin olmama rağmen bu koşuda ona eşlik ediyordum. Son etabı eğilmeden koştuk. Bleekenwarf'taki çite yaklaştık. Klaas korkuluksuz tahta köprünün arkasında yere yığıldı, dizlerinin üzerinde doğrulmayı denedi ama başaramadı. Tekrar yığılıp yüzüstü kaldı. Hızla dar geçitten koştum, bahçeye ve eve baktım, ama kimse yoktu; ağabeyimin yanına geri döndüm, onu çekerek kenara sürükledim. Başını bir ot yığınının üzerine yerleştirdim. Onu şimdi çağırayım mı, diye sordum. Ağabeyimin bakışlarında hiçbir ifade yoktu, ısrarla tekrarladım: Onu çağırayım mı? Evet, dedi usulca, evet. Gitmeden önce yanına çömelip üniformasını temizledim, olabildiğince otları topladım, kurumuş pislikleri attım ve çizmelerini sildim. Yakasını düzeltip düğmelerini ilikledim. Burada sessizce yat, dedim, sakın bir yere gitme! Ardından da yanından ayrıldım.

Dar geçitten hiçbir şey olmamış gibi ilerlerken, elimdeki dalı sağa sola çevirerek bahçeyi, evi ve atölyeyi kolaçan ediyordum, Jutta ya da Jobst'la, küçük, şişko yaratıkla karşılaşıp dikkatlerini çekerek tehlikeye girmek istemiyordum. Çiçek tarhlarının arasında tavuklar dola-

şıyordu; benekli sarı Hamburg tavukları ile Belçika Leghorn tavukları, acıbaklalar ve zinyalar arasında eşeleniyor, zambaklardan böcek topluyorlardı. Ortalıkta kimse yoktu, bahçe kulübesi boştu. Evin dört yüz penceresi, dışarıya en küçük bir bilgi dahi sızdırmıyordu. Elma ağacının altındaki salıncakta kim sallanmıştı? İri haşhaş neden hareketliydi? Atölye, diye düşündüm, onu atölyede bulabilirim, tekrar bahçeye döndüm, çiçek tarhlarını ve evi gözetleyerek çit boyunca ilerledim, tırmıkla düzeltilmiş dış yoldan atölyenin arkasına saptım. Sesler duydum, kulak kabarttım, hayır, tek bir ses vardı, öfkeli sorular soruyor, alaycı cevaplar veriyordu. Kapı kapalı değildi. Sessizce açıp içeri süzüldüğümde yan taraftan tekrar ressamın sesini duydum. Yine kavga ediyorlardı, sanırım ressam şu sözleri o gün söylemişti: Saçmalama Baltazar, her resimde yalnızca tek bir hareket vardır, yani ışık. Yalınayak, usulca yanına sokuldum –parmaklarımın ucunda ona yaklaşmamı bugün bile görür gibiyim– portatif sandalyelerden birine oturdum, perde niyetine asılmış örtüyü yana çektim ve onu gördüm, üzerinde mavi paltosu, başında şapkası vardı. Çalışıyordu. Baltazar'ıyla kapışıyor ve *Yabancılarla Manzara* tablosu üzerinde çalışıyordu.

Resim sağdaki dolabın kapısına sabitlenmişti, sol tarafta, açık çekmecelerde onun yardımcı malzeme dediği boyaları vardı. Resmi ve boyaları ortadan kaldırmak için dolap kapağına çift taraflı tek bir dokunuş yeterliydi. Ama kim bilir, dolap kapılarını tam da o anda bir ayak sesi, başka bir ses ya da bir gürültü üzerine kapatmıştı belki de, çünkü Baltazar'la kavgası çok esaslı gelmişti bana bu kez. İriyarı yabancıların bir grup şeklinde durdukları manzara, yaklaşan şiddet eylemini ve çöküşü, ölgün bir ışıkta ya da belli belirsiz, pastel renklerle değil, aksine ürkek bir parlaklıkla, örneğin ürkek bir turuncuyla, ze-

min rengi gibi kullanılan beyaz lekelerle göstermeliydi, ressam eflatun bir tilki kürküyle ispatlamaya çalışıyordu bunu ortağına. Koyu griye keskin bir çağrı: sarı, kahverengi ve beyaz – suskunluk o anda sona eriyor, baskı kalkıyor, boyun eğme bitiyor ve oyun başlıyordu. Toprak yeşili, altta her zamanki gibi geniş bir toprak yeşili vardı, ressam bu rengi rahatça kullanarak toprak yeşilinden her şeyi yaratabiliyordu, ama Baltazar bunu göremiyordu ya da görmek istemiyordu.

Ona baktım, sonra yabancılara ve tekrar ona, şimdi onların sesine kulak kabartarak tekrarlıyordu; kendilerini baskı altında, yabancı ve terk edilmiş hissediyorlardı, bir yürüyüşün ardından tesadüfen ulaştıkları bir yer değildi burası, itildikleri, sürüklendikleri bir yerdi, duydukları korkunun boşuna olmadığı kanıtlanıyordu burada. Yabancıların başlarını kapatma biçimleri beni rahatsız etmişti o gün, hâlâ da ediyor: Eski Türk savaşçılarının taktıklarına benzeyen fesle sarık karışımı bir tarzları vardı. Ancak bu manzarayla yarattıkları ahenk, yabancılıklarını, korkularını ve kaybolmuşluklarını doğruluyordu.

Artık portatif sandalyenin yanında paravan görevi yapan örtüyü usulca çekmek, kapıya gitmek, bu kez ressama seslenerek resmen içeri girmek istiyorum, çünkü o zaman da böyle yapmıştım. Parmaklarımın ucunda dışarı çıktım, kapıyı çaldım, açtım ve kapatarak seslendim: Nansen Amca! Burada mısın Nansen Amca?

Hemen cevap vermedi, önce dolabı kapatıp anahtarı çıkardı. Ne oldu? dedi sonra. Kim var orada? Sonra atölyenin uçsuz bucaksız derinliklerinden çıkıp geldi, öfkeli değildi, çalışırken rahatsız edilmiş gibi keyifsiz de görünmüyordu. Sakin, ayaklarını sürüyerek kapıya gelmesini bekledim. Witt-Witt, dedi beni görünce, sesinde ne bir rahatlama vardı ne de şaşkınlık: Evet WittWitt? Baltazar'ın, onun yokluğundan istifadeyle dolabı açıp manzarayı kafasına

göre değiştirmesinden korkuyormuş gibi arkaya doğru kulak kabarttı. Bir şey mi oldu? Çiti işaret ederek, Klaas, dedim yalnızca. Hemen anlayıp gri gözlerini uzaklara çevirince de ekledim: Klaas geldi, ona yardım etmelisin.

Ağabeyin burada değil ki, dedi, askerî hastanede, yaralı. Köprüde, dedim, sana gelmek istedi, bir tek seni istedi. Ressam telaşla paltosunu toparladı, hâlâ sıcak olan piposunu ceplerinden birine attı, tekrar Baltazar'a kulak kabarttı ve atölyeden çıktı. Kapıyı kapatıp arkasından koştum. Ne işler karıştırıyor bunlar, diye söyleniyordu kısa adımlarla bahçeden geçerken. Güçlü sırtı hafifçe öne eğilmişti. Onu arıyorlar, diye seslendim arkasından, eve geldiler bile. Bunlar insanı çıldırtır, diye homurdandı, bizi asla rahat bırakmayacaklar. Uzun mavi paltosu adımlarını gizlediğinden, süzülen bir yelkenliye benziyordu yürürken, çok öfkeliydi, öfkesi onu önüne katmış, götürüyordu adeta, kızgın sesini duydum tekrar: Yaptıkları marifet sanki! Yolu kısaltarak dar geçide kadar çitin yanından ilerledik, bahçeden çıktık ve Klaas'ı bulduk. Sözümü dinlemişti, başı hâlâ ot yığınının üzerindeydi. Ressam eğildiğinde ağabeyimin üzerinde uçuşan geniş palto, biraz olsun serinletti onu. Biri yerde yatan, diğeri teselli amacıyla diz çökmüş kişilerden oluşan bu ikili, nedense o anda Führer'in çok sevdiği *Savaştan Sonra* resmini anımsattı bana – ancak o resimde diz çöküp teselli etmeye çalışan bir kadındı. Üstelik ressam ağabeyimi teselli etmek değil, ona ne olduğunu, şakağında dekoratif bir kan çelengiyle neden çitin arkasında yattığını ve neden hâlâ ayağa kalkamadığını anlamak istiyordu.

Klaas, dedi ressam, Klaas, oğlum, ne oldu sana? Ağabeyimin yakın mesafeden iki el ateş ettiği kolunu kaldırdı, sonra bıraktı. Omzunu, göğsünü ve bedeninin alt kısmını yokladı. Yapma, dedi Klaas irkilerek, oraya dokunma. Yürüyebilecek misin? diye sordu ressam. Tabii, dedi

Klaas, kalkabilirim şimdi, sorun yok. Ressamın yardımıyla doğruldu, silkindi, ortadan kaybolmam gerekiyor, diyerek ayağa kalktı. Aman Tanrım, dedi ressam, Ne halt ettiklerini sanıyor bunlar? Ortalığı birbirine katıyorlar ancak! Evdekiler, dedi ağabeyim, evdekiler beni görmemeli. Gelmişler zaten, tekrar gelecekler. İnsanlara sürekli eziyet etmeyi çok iyi beceriyorlar, dedi ressam ağabeyimi tutarak. Yakalanırsam, diye inledi Klaas, bu sefer sonum olur. Bırakmıyorlar ki barış içinde yaşayalım, dedi ressam ağabeyimi iyice kendine doğru çekerek. Attığı ilk adımı kontrol etti, küfrederek, başını sallayarak, homurdanarak onu tekrar dar geçitten bahçeye sürükleyip kulübeye getirdi. Loş ışıkta, cilalı ahşaptan geniş bir sandalyeye oturttu. Ağabeyimin başını tutup kaldırdı – onunla göz göze konuşmaya değil de, bir zamanlar bazı resimlerinde Klaas'ı tasvir etme isteği uyandıran ifadeyi tekrar bulmaya çalışıyor gibiydi. Klaas'ın yüzünde kimi zaman gönülsüz ama kusursuz bir sadelik duygusu yakalayan Max Ludwig Nansen, onu *Akşam Yemeği* resmine almıştı: İri kemikli yüzüyle, tabakların içine merakla bakıyordu. Klaas, bir bebek gibi tombul, *Kırmızı Atın Huzurlu Yaşamı* tablosunda da görülebiliyor, *İnançsız Thomas*'ın çaprazında, sanki ona çelme takacakmış gibi duruyordu. *Kumsalda Rastlantısal Yaz Konukları ve Dansçılar* tablosunda ise açık renk gözleri ve mavi yüzüyle durmuş, sahneyi kavramaya çalışıyordu.

Klaas'ın bir düzineden fazla resimdeki varlığı, olağanüstü bir duygulanımın yansımasıydı, ressam bahçedeki kulübede ağabeyimin yüzünü ışığa doğru çevirdiğinde, yine aynı ifadeyi aradığını sandım önce, ama böyle değildi, çünkü aniden, biliyor musun? diye sordu. Benden ne istediğini biliyor musun gerçekten? Klaas ona kayıtsızca baktı. Tamam öyleyse, dedi ressam, kalk, gidelim.

Tekrar ağabeyimi sıkıca tuttu, kulübeden çıktık, pen-

cere pervazının altından avluya yürüdük, ressam yol boyunca küfredip homurdanarak başındaki dertleri çoğaltacak işlere kalkıştığımız için bizi –beni de dahil edip– suçlayıp durdu. Girişte sakinleşebildi ancak. Evin doğu tarafındaki kapıyı açtı, burada pencerelerin yanından, diyelim ki yüz on tane kapının açıldığı bir koridor uzanıyordu, üzerlerinde el yapımı kocaman anahtarların asılı olduğu, grimsi yeşil boyalı, ağır kapılar. Ağabeyimi koridordan, kapıların önünden geçirdi. Bu kapıların ardında insanların değil de, kuşların olduğunu tahmin ediyordum: çıplak boyunlu akbabalar, büyük kondorlar, pençe izleriyle zedeledikleri yatak başlarına kanatlarını açarak tüneyen kartallar – içerideki sesleri dinlemeye cesaretim yoktu. Zemindeki taşlarda yılları gösteren rakamlar görünüyordu: 1638, 1912, altlarında ise isimlerin baş harfleri: A. J. F., F. W. F. Kimi köşeler aşınmıştı, bazı taşların arasında çatlaklar vardı.

Ressam doğru kapının mı önünde durmuştu? Klaas için uygun bulduğu yer burası mıydı? Kapılardan birini ani bir hareketle açıp ortadan kayboldu, sonra geri geldi, başıyla işaret ederek Klaas'ı içeri aldı. Burası bir banyoydu, daha doğrusu banyo sayılabilirdi: Birisi, büyük olasılıkla ihtiyar Frederiksen bu odayı banyo olarak düşünmüş, duş ve küvet koydurmuştu –iri pençeleriyle yeri kavrayan beyaz, mat bir canavar– ama ne duş ne de küvet yerine bağlanmıştı, su yoktu, gider yoktu, boru yoktu, ihtiyar Frederiksen herhangi bir sorun nedeniyle tamamlanamayan banyonun yerini tekrar bulmakta güçlük çektiği için unutulmaya terk edilmiş olabileceği geliyordu akla. Uçsuz bucaksız genişlikteki bu banyoda garnitür olarak kullanılmış şiltelerin üst üste dizilme gerekçesini söyleyebilmek ise bugün bile çok zor, ama sonuçta şilteler oradaydı. Ressam şiltelerden birini aldı, vurarak silkeledi, vurdukça üzerine düşen ince, eğik gü-

neş ışığında toz bulutları yükseliyordu. Sonra Klaas'a yatmasını söyledi.

Ağabeyim kendini yatağa atarak yan döndü. Üşüyordu. Örtü, diye sordu, bir örtü var mı? İhtiyacın olan her şeyi getireceğim, dedi ressam. Yüksek pencerenin altını toparladı, portatif merdiveni kapatarak kaldırdı, kurşun boruları, vanaları, metal testeresini ve contaları toplayarak bir kâğıt torbaya doldurdu, sıva döküntülerini, kâğıtları ve izmaritleri ayağıyla kenara itti, bir çengele asılı balıksırtı desenli eski püskü ceketi aldı, ceplerini yokladı, sonra da katlayarak baş yastığı olarak ağabeyime verdi.

Klaas güçlükle nefes alıyordu. Mutsuz bir ifadeyle bana baktı. Bugün belleğin sisleri arasından, onu öyle tozların içinde yatarken hatırladığımda, sanki gizli bir işaret vermek istemişti gibi geliyor bana, yanında kalmam için gizli bir sinyal. Tozlar yüzüne ve kirpiklerine dökülüyordu. İşaretini anlamadım. Ressam başını sallayarak odanın içinde dolaşıp burada neler yapması gerektiğini düşünüyordu. Ağabeyim dönerek yüzünü koluna dayadı. Henüz hiçbir şey yemedi, dedim, ekmeği yatağın üzerine, başucuna koyarken. Her şey sırasıyla, dedi ressam, madem bu işlere kalkıştınız, sırayla halledilecek her şey. Gereken her şey sırasıyla yapılacak. Haydi gel, yalnız kalması gerekiyor. Bu arada ben de biraz düşüneceğim.

6

İkinci Yüz[1]

Önce havanın kararmasını bekliyor ve akşamın bu ilk bölümü için sorumluluğu projeksiyon cihazına veriyorum. Glüserup kasaba derneğinin kayıtlı malı, kullanılmış olarak satın alınan ve benim alışkanlık sonucu büyükbaba dediğim Başkan Per Arne Schessel tarafından bakımı yapılarak muhafaza edilen projektör bir masanın üzerinde duruyor, masa holün ortasında, girişin iki yanında ağır, lenduha banklar var, her nedense çoğu izleyicinin ayakları uyuşuyor bu banklarda. Projeksiyonun perdeye düzgün yansıtılabilmesi için, bu amaçla hazır bulundurulan iki kitap konuluyor altına: Storm'dan *Die Söhne des Senators*[2] ve Klopstock'tan *Messias*.[3] Bu kitapların boyutları, konik ışığın perdenin kenarlarıyla tam olarak örtüşmesini sağlıyor.

Perde Schleswig-Holstein'ın tarihî bir haritasının arka yüzü, grimsi beyaz, sol üst tarafı hafif lekeli bir dikdörtgen, güçlü konik ışık adaların, sahillerin ve akarsu

1. Almancada "üçüncü göz" anlamında kullanılan bir deyim. (Ç.N.)

2. Alman gerçekçiliğinin Kuzey Alman izlerini taşıyan Husum'lu yazar-şair Theodor Storm'un (1817-1888) romanı (*Senatörün Oğulları*, 1880). (Ç.N.)

3. Alman şair Friedrich Gottlieb Klopstock'un (1724-1803) İsa'nın yaşamını anlatan dinî destanı (*Mesih*, 1748-1773). (Ç.N.)

ağızlarının konturlarını görünür kılıyor ve kuşku duyanlar varsa, onlara bu kara parçasının denizlerle sarılı olmasa da, iki taraftan sıkıştırıldığını da kanıtlıyor. Holün iki yanında sağlı sollu oturan sekiz kişi, yok canım, on iki, hatta on altı kişi perdeye bakıyor, projektörün yan tarafındaki bir aralıktan sızan ışık, duvarların önünde ve kararmış pencerelerin aralarında duran dolaplarla konsolların camlarına yansıyarak bazı izleyicilerin kendilerini kör olmuş gibi hissetmelerine neden oluyor. Konik ışık huzmesinde sinekler vızıldıyor, mercekle perde arasındaki mesafeyi kestiremeyen küçük bir pervane yalpalayarak bir yerlere çarptıkça metalik sesler oluşuyor. Banklarda kısık sesle sohbet ediliyor, birileri öksürüyor, sigara içilmiyor. Sıcak.

Yandaki ahırda bulunan hayvanlardan biri ara sıra başını yukarı kaldırdığında bir zincir sesi duyuluyor, gürültüler ya da eşelenme sesleri içeriye kadar ulaşıyor bazen. Rüzgâr uğulduyor, bir köpek havlıyor. Büyükbabamın uzun ve kırmızı yüzü yarı karanlıktan perdeye yansıyor, somurtkan ifadesi gölgesinde bile fark ediliyor. Çiftçi Per Arne Schessel gülmüyor ve gülümsemiyor, göz kırpmıyor, kimseye verecek bir işareti dahi yok, yalnızca orada duruyor, bir balıkçıl kuşu gibi uzun boyunlu ve vesveseli. Bunun sonucunda da artık kimse fısıltıyla da olsa konuşmuyor, tek tük öksürenler oluyor ancak. Sahneyi gözünüzde canlandırabilmeniz için bu kadarı yeterlidir umarım.

Şu anda baş gösteren bu sessizliği fırsat bilip, büyükbabam perdenin önünde belirene kadar, Külkenwarf'taki tüm akşamların birbirinin aynı olduğunu belirtmek isterim. Husum ve Glüserup arasında yer alan bu yöreye, onun gelişimine, geleceğine, cazip cevher yataklarına, verimli çamuruna, hayvanlarına, bitkilerine ve hendeklerine, her şeyden önce varoluşuna adanmış akşamlar. Yoğun-

laşıp derinlere gittiğimde, kasaba derneğiyle ilgili tüm anılarımın arasında belleğimde en çok bu ortamın yer etmiş olduğunu görüyorum: sıcak loşluk, projektörün konik ışığı, sersemlemiş sinekler, yandaki ahırdan gelen gürültüler ve fısıltılar. Yani Pern Arne Schessel'in Külkenwarf'a, büyük aile oturumuna yazılı olarak davet ettiği insanların keyifli bekleyişleri. Kış aylarında yaz mevsimine kıyasla daha sıklıkla.

Büyükbabamın kasabanın gelişimi için hizmete sunduğu evle ahır arasındaki bu mekânda gerçekleştirilen gösterilerde yörenin tarihi, kültürel ve doğal özelliklerinin tanıklıkları da yapılırdı. Örneğin rengeyiği boynuzundan sivri uçlu zıpkın. Diyelim ki taştan yapılma bıçaklar, baltalar ve çekiçler. Yakılan ölülerin küllerinin konduğu kavanozlar, Orta Tunç Çağı'ndan bilezikler, kılıç kınları ve erken taş devirlerinden süslü saksılar – ki kısa saplı çiçekler için kullanılmaya gayet uygunlardı. Kılıç kabzalarını, tahta takıları ve Treenbarg'ın ünlü altın diskini de unutmamam gerekir, aynı şekilde sayısız toprak, kum ve kaya örneğini, Norschlotter bataklığında bulunan tekne kalıntılarını, geçmiş dönem avcılarının ve bataklık köylülerinin giysilerini, son bir atraksiyon olarak da, kementle boğulan bir kızın kuruyarak büzüşmüş bir deriye dönen cesedini ve boynunda hâlâ tehlikeli bir takı gibi duran kemendi – rengeyiği derisinden elbette. Per Arne Schessel'in bir araya getirdiği kitaplardan oluşan özel kütüphane: *Schleswig Holstein'ın Tarihinde Bir Yolculuk*, *Sahillerin Oluşumu ve Geleceği*, *Schobüll'de Bir Hayat*, *Adalarımın Yeşil Elbisesi*, *Şafak Esintileri* ile kendi yayını olan broşür ve kitaplardan bir yığın, *Höyüklerin Dili*, *Norschlotter Bataklıkları ve Kurbanları*, *Büyük Gelgit Fırtınaları ve Sonuçları*, vesaire...

Herhangi bir başlığın ya da bulgunun eksikliğini hisseden olursa, hemen dilediği eklemeyi yapabilir, ancak

ben bu verilerle yetinmek istiyorum, çünkü herkesin de hatırlayacağı üzere büyükbabam hem karanlığa hem de her türlü ışık kaynağına asla rahatsız olmadan sürekli bakabilmesine rağmen, onu projektörün ışığına daha fazla maruz bırakmak istemiyorum. Ayrıca yerel yurt bilgisine adanmış ve alışılmış biçimde başlayıp alışılmış biçimde devam eden o akşamın, diğerleri gibi, sıradan bir akşam olarak tasvir edilebileceği duygusunu da zedelememem gerekiyor.

Dediğim gibi, Per Arne Schessel'in perdenin önünde göründüğü âna kadar, önemli olayların yaşanmayacağı, sıradan bir akşam olduğunu düşünüyordum, katılanların pek çoğu için de böyleydi; ancak kapıyı dikkatle gözetleyen büyükbabamın ansızın ellerini kaldırıp çok sessiz olmamızı rica etmesiyle sürpriz başladı. Dediğini yaptık, hatta Kaptan Andersen öksürüğünü bile tuttu. Kapının arkasında hiçbir hareket yoktu. Aralık ağzından çirkin dişleri görünen büyükbabam, keskin bakışlarıyla kapıyı göz hapsine almıştı. Şimdi herkes nefesini tutarak aynı yere bakıyor, ama ne tıknaz bir rengeyiği avcısı ne de zamansız bir bataklık köylüsü ya da eski İngiltere yolcusu Kral Sven giriyordu içeri. Yine de kapının arkasında bir şeyler olduğunun farkındaydık; dar buzlu camın ardından bir sigaranın ateşi görünüyor, fısıltılar duyuluyordu. Per Arne Schessel davetkâr bir jest yapmaya hazırlanırken, yazar Asmus Asmussen içeri girdi, *Denizin Işıkları* kitabının yazarı, Glüserup kasaba derneğinin onur başkanı. Denizci üniformasıyla, subay kimliğiyle gelmesine rağmen, hemen tanındı, tezahürat ve alkışlarla karşılandı, askerce ama rahat bir selam verdi, sigarasını söndürdü. *Denizin Işıkları* kitabının hayli popüler olan kahramanları Timm ve Tine'nin yaratıcısı. Yanılmıyorsam denize salınmış, içinde mektup olan bir şişe vasıtasıyla tanışmış ve bu haberleşme şeklini öylesine yararlı bulmuşlardı ki, ni-

şanlı ve evli olarak da aynı şekilde haberleşmeye devam etmiş, bu oyunu bıkıp usanmadan sürdürmüşlerdi. Hatta yaşlılıklarında da haberleşmenin en güzel ve en kolay yolu olarak seçtikleri bu yöntemle, yazarlarına ölümlerinden sonra da ıssız kumsallarda mantar tapalı postalar bulma ve böylece Timm ve Tine'den sayfalar dolusu yeni hikâyeler yaratma imkânı vermişlerdi.

Kuzey Denizi'nde bir devriye gemisinde görev yapan Asmus Asmussen kısa bir izinle Bremerhaven'e gelmişti. Çarpık bacaklı, gür saçlı, canlı bir adamdı, bir halterciyi hatırlatan boyun kasları insanı ürkütüyordu, bakışları ise cesaret ve iyi kalplilik arasındaki tüm rollere hâkimdi, bilgi vermeye her an hazır, hassas, yuvarlak ağzı olmasaydı, onun Timm ve Tine'nin yaratıcısı olduğuna inanmak mümkün değildi. Ağzı onu ele veriyordu. Uzun bantlı gemici kasketini maharetle başından çıkardı, talimata uygun biçimde kokart ve kartal öne gelecek şekilde kolunun altında tutarak büyükbabamın hoş geldin konuşmasını dinledi. Hemen her cümleyi başıyla onayladı. Per Arne Schessel'in onu önce yöreyi çok iyi tanıyan, ardından da savaşmaya hazır bir devriye olarak tanıtmasından hoşnut görünüyordu. Yörenin kaderini şekillendiren insan ve Glüserup'un vicdanı olarak alkışlanmaya da itiraz etmedi. Asmus Asmussen yalnızca başını salladı ve büyükbabamın, bu akşam bir uzmanın sunacağı temayı açıklamasını gülümseyerek onayladı. Tema "Yöremiz ve Deniz", uzman ise Asmus Asmussen'di. Ardından büyükbabam yerine oturdu.

Denizin Işıkları'nın yazarı, kasketini bantların aşağıya sarkmasına dikkat ederek masanın üzerine koydu, elini göğsüne uzatıp derinlere doğru ilerledi, ama hedefe ulaşamadı bir türlü. Omuzlarını kaldırıp kalçasını kasarak aramaya farklı yönde devam etti, sol arka cebine yaklaşınca sırıtarak durdu, içinde slaytların olduğu zarfı çı-

karıp konik ışığa tuttu: Başlanabilirdi. Hemen ilk sıradaki banka geçmek istedimse de babam beni tutarak gitmeme izin vermedi; böylece onunla birlikte, pencerenin önünde durmak zorunda kalarak Asmus Asmussen'in ortadaki boşluktan projektöre yaklaşıp ilk slaydı yerine koyuşunu izledim. Ama gösteriyi başlatmamıştı henüz.

Fakat babama ne oluyordu? Asmus Asmussen teşekkür edip getirdiği selamları ileterek giriş konuşmasına başladığında, babamın daha önce hiç görmediğim kadar heyecanlandığını fark ettim. Oturduğu yerde sağa sola kıpırdanıp duruyordu. Parmak uçlarını hafifçe gözlerine bastırdı. Mendilini buruşturdu, çekiştirerek yırttı. Arada bir o kadar çok arkasına yaslanıyordu ki, sırtüstü devrilip kuş gözlemcisi Kohlschmidt'in kucağına düşmesinden korkuyordum. Dudaklarının üstü boncuk boncuk terlemişti. Nedeni belirsiz bir baskı vardı üzerinde, arada bir silkiniyordu. Şaşkınlık içindeydi, neyi olduğunu kendisi de anlayamıyordu sanki. Sık sık telaşlı ve sabırsız hareketlerle alnını siliyordu.

Ancak bu durumun şimdi, babamın farklı bir gerginlikle yanımda oturduğu günden çok daha fazla ilgimi çektiğini de söylemeliyim. O akşam Asmus Asmussen'i dinliyor ve sabırsızlıkla perdeye yansıtacağı ilk resmi bekliyordum elbette.

Asmussen acele etmedi ve önce "Yöremiz ve Deniz" başlığı üzerine bol bol konuştu. Başlığı ölçüp biçti, kelimelerin sırasını değiştirip, "ve" yerine "olarak" kullanarak orada bulunanlardan denizi ülke olarak görmenin ne tür imkânlar sağladığını düşünmelerini isteyip konuya yeni bir anlam kattı ya da yeni bir anlam çıkardı. Başlığı kısaltmayı ve "deniz yöresi"nden söz etmeyi de önerdi, bu ona daha geniş kapsamlı ve daha içsel geliyordu, böyle dedi. En çok "yöresel deniz" varyasyonu üzerinde dururken, "anavatan" kavramına değindi sık sık, bu arada sert-

liği, inatçılığı ve dik kafalılığı eğiten güç kavramını da ihmal etmedi. Ardından yeni bir sayfa açarak bizden denizi "yöresel deniz" olarak tanımlayabilmemiz için neler yapılması gerektiğini düşünmemizi istedi. Ancak kesin olan şu ki, dedi, insanlar herhangi bir denizi değil, "yöresel deniz"i savunurlar.

Asmus Asmussen sonunda ilk slaydı gösterdi. Perdede kıvrımlı dalgalardan oluşan gökyüzünde bir devriye gemisi süzülüyordu, altında ise bulanık, kesik bir ufuk vardı. Hepimiz gülmeye başladık, dev gibi irileşmiş parmaklar resmi kenarından tutup ters çevirdikten sonra, gemi denizin üzerindeydi artık. Yalpalayarak yan yatan ve daha ilk dalgaya boyun eğecekmiş gibi görünen silahlandırılmış balıkçı gemisinin, Asmus Asmussen'in yöresel denizinde nöbet tutan devriye gemisi olduğundan kimsenin şüphesi yoktu. Fotoğraf gözcü yerinden çekilmiş olmalıydı, mürettebattan kimse görünmüyordu ortalıkta – pardon, geminin ön kısmındaki uçaksavar platformunda fotoğrafçıya el sallayan, dalgaların köpüklerinin gizlediği çömelmiş iki karaltı görünüyordu. Kendimizi adı olmayan, yalnızca bir numaraya sahip ve insanda kayıp, umutsuz bir duygu uyandıran devriye gemisine teslim ettik. Diyebilirim ki gemiye çıktık, birer dürbün aldık ya da tabaklarımızı domuzyağlı makarnayla doldurduk. Çift namlulu 3,7 topların[1] ucundaki iki beyaz deliğin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordum. Ancak esen rüzgârın şiddetini tahmin etmek güçtü.

Bu bizim gemimiz, dedi Asmus Asmussen gelgit havzasındaki esintileri andıran tekdüze, itici bir sesle, bizim akıllı gemimiz. Dikkat edin lütfen, diye ekledi ardından, yöresel denizimizde omuz omuza görev yapan

1. Nazi Almanyası ordusu tarafından İkinci Dünya Savaşı'nda kullanılan ve tank üzerine monte edilmiş bir uçaksavar silahı. (Ç.N.)

sayısız gemiden yalnızca bir tanesi. Gece gündüz. Yağmurda. Kar fırtınasında. Güvenli bir zincirin halkası olarak. Bu zincirden içeri sızmayı kimse başaramaz. Ne bir balık ne de bir İngiliz. Führer bizimki gibi sayısız gemiyi dışarıya konuşlandırdı – böyle dedi: Konuşlandırdı.

Babamın eli kasıldı. Kolunu kaldırıp işaretparmağını devriye gemisine doğru uzattı, bir şey söyleyecekti, ama kelimeler boğazında düğümlendiği için söyleyemedi. Asmus Asmussen bir sonraki slaydı projektöre yerleştirirken, kolunu yavaşça indirdi. Bu fotoğraf ılık güneşin altındaki denizden bir kesitti. Ortalıkta görünen bir gemi yoktu, batmış olabileceği de gelmiyordu akla, çünkü suyun yüzeyindeki beyaz, köpüklü girdap bir pervanenin eseri olabilirdi ancak. Geminin kıç tarafında fokurdayan dümen suyu. İkinci fotoğrafta belirgin olan tek şey, ufka karşı genişleyen ve akıp giden bir girdaptı yalnızca, telaşlı köpüklerden oluşan ışıklı bir hat. Bu dümen suyuna benziyor, diye bağırdı Kaptan Andersen. Deniz devriyesi olmak, diye devam etti Asmus Asmussen yumuşak bir sesle, sınırsız bir hizmet anlamına gelmez mi? Deniz kendisine karşı koyanı sever, içinde barındırdıklarını ve sırlarını ona verir. Kaptan Andersen sorusunu tekrarladı: Dümen suyu değil mi? Öğrenmek istediği buydu sadece, ama Asmus Asmussen coşkulu bir rotaya girmiş, yolundan sapmadan ilerliyordu: Dışındakilere, kendisine yabancı olanlara zengin dünyasını açmaz, kara hayatını seçenler denizin işaretlerini anlayamazlar. Dikkat edin, bakın, bir havai fişek gösterisi adeta, bu fotoğrafta pek iyi görülmüyor gerçi, işte biz buna denizin ışıkları diyoruz. Parıldıyor, tutuşuyor, sarı ve yeşil kıvılcımlar gönderiyor denize. Böyle anlarda toplar susuyor. Dümen suyu ışıldayan bir ize dönüşüyor, özellikle de geceleri. Denizi ülke edinenlere bir selam gibi. Geminin burnunda ve kıç tarafında ışık oyunları devam

ettiği sürece kimsenin uykuya dalmadığı, tamamen karartılmış gemiye bir hoş geldin mesajı. Sustu ve kıpırdamadan resme baktı, o da benim gibi, girdabın içine atlamak için sayısız deneme yapan, ama yalnızca perdeye çarpan zavallı pervane böceğini izliyordu belki de. Anladığım kadarıyla Asmus Asmussen bu resimden ayrılamıyordu bir türlü, doksan iki yaşındaki fotojenik Kaptan Andersen bir soru daha sorunca afalladı bu yüzden. Işığın kaynağı yakamoz değil mi? dedi Andersen ya da benzer bir şey. Bizde de sık sık olurdu. Elbette, diye devam etti Asmus Asmussen, bu ışığın bir nedeni var: Suyun mikroskobik sakinleri, uyarıldıkları zaman çevreye parlak ışıklar saçıyorlar. Tam olarak bilmek isterseniz, kamçıgiller ailesinden mütevazı tek hücreliler. Ama onlar da denizin bir parçası değil mi? Biri ötekinin içinde ışıldamıyor mu? Ya da ötekinin içinden?

Sorunun cevabını vermedi, başka birisinin cevabını da beklemedi, kısa bir mola verip anılarına daldı. Bu molayı fırsat bilen babam, banktan hafifçe doğrularak VP-22, VP-22, diye bağırdı.

Bazı izleyiciler –büyükbabam, Hilde Isenbüttel ve Ditte– dönüp bize baktılar, Asmus Asmussen ise şöyle dedi şaşkınlıkla: Ama bu benim gemimin numarası! Herkes babamın bir şeyler daha söylemesini bekliyordu, ama o yalnızca gülümsedi, özür dilercesine belli belirsiz bir işaret yaparak tekrar yerine oturdu. Elini bacağıma koydu, kendi bacağı olmadığını anlaması hayli uzun sürdü, fark eder etmez de hızla geri çekti. Yarı karanlıkta da olsak bir şeylerin yolunda gitmediğini algılayabiliyordum; telaşlıydı, korkuyordu, hatta paniğe kapılmıştı bence. Ancak Rugbüll polisinin, yöresel denize adanan o akşam acı çekmeye başladığı kesindi, bu durum –bizim oralarda sıkça görülse de– babamın görev alanına giren, polis dünyasıyla ilgili tüm olayların gidişatını belli ölçüde etkileyecekti.

Ama ben şimdilik gerektiği kadarıyla yetinip destenin içinden tek bir kart çekiyorum, çünkü Asmus Asmussen denizin ışıklarını perdeden kaldırıyor ve yeni bir slayt koyuyor. Nasıl bir fotoğraf? Ahenkli bir akşamdı, gemide paydos saatiydi, Kuzey Denizi de paydos etmişti, küpeşteye dayanmış tayfalar uzaklara değil de, piyanonun başındaki bir başka tayfaya bakıyorlardı. Piyanoyu çalan, çok sayıda Blenheim tipi bombardıman uçağını saklayabilecek kadar yoğun olan akşam bulutlarına sırtını dönmüştü. Burada, dedi Asmus Asmussen, görülecek fazla bir şey yok. Gemide bir akşam, o kadar. Serbest saat. Nöbetçi subaylar –ki bunlar biziz– ufku aralıksız gözetlerken, diğerleri bir şarkıyla dinleniyor. Gördüğünüz gibi silahlar susmuş. Avlanma ve pişirme faslı bitmiş. Yakalanan morina ve mezgitlerle menü olağanüstü zenginleşmiş. Deniz herkesi doyuruyor. Deniz. Yukarıda sol tarafta, görünmeyen yerde dörtlü uçaksavarımız. Komutan, köprü iskelesinde. Ama fotoğraf tümünü göstermiyor. Tecrübeli denizci, bakın, bu daha da ilginç, diyerek yeni bir slayt koydu.

Sabah güneşi denizin üzerindeydi, özgür, berrak, insanı donduran bir güneş. Uzun bir ölü deniz. VP-22 belli ki seyir halinde. Nöbetçi Heck az önce birkaç martının gemiye çıkmasına göz yummuş. Bacadan ince bir duman yükseliyor, alevlenen anılar, aile ocağına karşı zamanından erken bir özlem uyandırıyor. Aşçı günün ilk kahvesini hazırlamakta gönülsüz, VP-22 mürettebatı iskorbüt riski taşıyan dişlerini fırçalıyor. Radyoda çalınan bir şarkının, tüm güverteye ve kamaralara ulaşıyor olması da ihtimal dahilinde. Lütfen bakın, diyor Asmus Asmussen, bombalar sağda, yukarıda. Dört bomba, her an hazır. Karşıdan gelen güneş ışıkları görmeyi zorlaştırabilir, ancak çok dikkatli bakarsanız... tümü de kumanda güvertesi tarafında.

Doğruldum. Vücutlar gerildi, herkes dikkat kesildi. Kimse bunu beklemiyordu, kimse buna hazır değildi, gemideki ahengin içinde bombaların yeri yoktu çünkü. Demek istediğim şu ki, devriye gemisinde yaşanan böyle bir sabahta, kumanda güvertesinde süzülen bombalar dışındaki her şey çok daha inandırıcı olabilirdi. Bir şeyler görülüyordu gerçi, soğukkanlı bir objektif onları tesadüfen görüntülemişti, hatta iki tanesi sabah güneşinden siyahımsı bir ışık yakalamıştı. Farklı yüksekliklerden düşüyorlardı, kanatlarının arasındaki bağlantı çizgisi bir diyagonal oluşturmuştu, birbiri ardına suya indikleri anda ya da belli bir derinlikte infilak ettiklerinde denizde oluşan görüntü, her ressam için kışkırtıcı bir tablo yaratırdı kuşkusuz. Görünmez bir uçağın attığı dört tane orta ağırlıkta, nispeten küçük bomba. İvmeleri, düşme açıları, geminin rotası: Matematik bilimi, bu kez VP-22'nin hizmetindeydi.

Sıradan bir sabah, dedi Asmus Asmussen, yine de her an hazırlıklı olmak gerekiyor. Deniz hep suskun. Ne yazık ki patlama ânı görüntülenememiş, çiçek açan fıskiyeleri göremiyorsunuz! Günlüğümde yazmıştım, fıskiye bahçesi, geminin rotasından sapmadan yola devam edişi, vesaire... Kaptan Andersen aniden seslendi: Aşağıdan gelen bir şey yok mu peki? Asmus Asmussen soruyu anlamamış gibi göründü, ama daha sonra cevap verirken öfkesi fark edilmeyecek gibi değildi.

Deniz bombaların izini çabucak ortadan kaldırır, dedi. Kuşkusuz önce yosunlar çıkar yüzeye, kırmızı ve kahverengi yosunlar. Yeşiller değil. Deniz sazları ve ölü balıklar suyun yüzeyini kaplar, hemen altında pisibalıkları, dilbalıkları ve morinalar. Seyrek olarak iskorpitler. Daha da seyrek olarak vatoz ve benzeri dikenli balıklar. Yengeçlere ve kabuklulara asla rastlanmaz. Deniz bu kayıpları telafi eder. Kısa bir süre içinde her şey tekrar ye-

rini bulur, sulara gömülür. Az önce bir bomba düştüğüne inanamaz insan. Deniz tüm izleri yok eder. İsabet etti, öyle değil mi? diye bağırdı Andersen. Eğer kayıptan söz ediyorsan, dedi konuşmacı bunun üzerine, böyle bir şey yok.

Asmus Asmussen projektörün ışığında diğer slaytları gözden geçirip düzenlerken, babam mavi beyaz kocaman mendiline düğümler atmakla meşguldü: Tavşan, kirpi ve mendilin tam ortasına attığı tek düğümü çekerek tavşan yutmuş bir yılan. Gösterilen fotoğrafları önceden bildiği ya da sıkıldığı için yapmıyordu bunu, kendini oyalaması gerekiyordu. Rahatlamaya ihtiyacı vardı. Üzerindeki baskıyı atmalıydı. Taşıyabileceğinden fazlasını yüklenerek patlamaya hazır bir baraj misali oturduğunu söylersem, hiç de abartmış olmazdım. Bu tıkanıklık ne zaman açılacaktı?

Tıkanıklık, Asmus Asmussen dilini şaklatarak tertemiz gemide VP-22 mürettebatını gösteren resmi koyduğunda açıldı. Bu kez kumanda güvertesinde bombalar yoktu, deniz sakindi. Orta güvertede bir zincir halinde, ellerindeki süpürgeleri havaya kaldırmış, birbirlerine eşit mesafelerde duran altı denizci vardı, Timm ve Tine'nin yaratıcısı da aralarındaydı. Ritmik hareketlerle tahtaları temizlerken, tümü de gülerek kameraya bakıyordu. Güvertelerini temizlemekten sevinç duydukları belliydi, devrilmiş küçük bir kovadan yere dökülen sabunlu suyun farkına varmamışlardı. Gökyüzü bulanıktı, görüş açısı net değildi. Arka planda ya da yan tarafta görünmeyen bir piyanonun, temizlik yapanların tempoda kalmalarını sağladığı rahatlıkla hayal edilebilirdi.

Temizlik, dedi Asmus Asmussen, deniz temizlik ister. Devrilen kovaya dikkatinizi çekmek isterim: Temiz bir gemiye sahip olabilmek için tam tamına dört kova sabunlu su kullanmak gerekir! Yüzen bir ülke de pırıl

pırıl parlamalı. Balık çorbası. Yerdeki çakıltaşı. Tehlikeyle iç içe yaşamak, pislik için bahane yaratamaz. Lütfen köpüklere bakın.

Hayır, diye bağırdı babam, hayır Asmus. Ayağa kalktı, kolunu VP-22'ye doğru uzattı, yutkundu ve tekrar bağırdı: Hayır Asmus, böyle değil, böyle değil!

Bu kez hemen hemen tüm bakışlar bize çevrildi. Babam mendiliyle alnını sildi, hafifçe sendeledi, ritmik hareketlerle temizlik yapan denizcileri görmeye daha fazla dayanamadığı için perdeye arkasını dönmeyi denedi. Asmus Asmussen slaydı yerinden kaldırmadan babama döndü, gözlerini kısıp onu süzerek, hayır sözüyle ne demek istiyorsun? diye sordu. Şimdi herkes Rugbüll polisinin cevabını duymak için merakla bize bakıyordu, ama babam cevap vermeden önce üniformasının en üstteki iki düğmesini aceleyle ilikledi, kurutmak istercesine ellerini ovuşturdu. Hâlâ tereddütlüydü. Sonra Asmus Asmussen'e yaklaştı. Projektörün yanından yansıyan bir ışık çizgisi, yanağını tutuşan bir yara izi gibi ikiye bölmüştü. Elini Asmus Asmussen'in koluna koydu, ihtimaldir ki biraz da bastırdı. Babamın söyleyeceklerini duyabilmek için sağdaki ve soldaki sıralardan ayağa kalkanlar oldu. Evet, dedi Asmus Asmussen, içgüdüsel bir refleksle içinde henüz göstermediği resimlerin bulunduğu zarfa uzanırken.

Rugbüll polisi, beklenenden daha sakin bir sesle konuşmaya başladığında, kimseden çıt çıkmıyordu. Dur Asmus, dedi, bekle, sizleri gördüm ben. Ne diyor bunlar? diye bağırdı Kaptan Andersen. Bir şey görmüş galiba, diye açıkladı biri. Sizi dumanların arasında gördüm, dedi babam, sonra bir rüzgâr çıktı ve dumanı dağıttı, hepiniz gözden kayboldunuz.

Odada yalnızca projektörün vınlaması ve ahırdan gelen gürültülü eşelenme sesleri duyuluyordu. Altı denizci havaya kaldırdıkları süpürgeleriyle, geminin öngö-

rülen batışından önce sırıtarak temizlik yapmaya devam ediyordu.

Sizi dumanların arasında gördüm, diye tekrarladı babam, duman dağıldığında denizde yalnızca can yelekleriyle boş filikalar vardı. Sizin geminizdi bu, dumanların arasındaydı, VP-22. Çevresine bakındı, odanın loşluğunda bir destek ya da onay arıyordu belli ki, ama afallamış olan izleyiciler suskundu; yalnızca afallamış da değillerdi üstelik, korkmuş ve tedirgin olmuşlardı – hiç kimse babamın perdede istemeden gördüğü, yalnızca onun algıladığı bir sahneyi onaylamak istemiyordu ya da onaylayamazdı zaten. Öylece durup beklemesi, söyledikleri için bir özür olarak da yorumlanabilirdi belki. Omuzları düşmüş, bakışları yerdeydi, rahatlamış olduğu aşikârdı. Ya Asmus Asmussen? Omzunu sıvazlayıp babamı yatıştırmayı denedi mi? Bir denizcilik uzmanı olarak, VP-22'nin görüntülerini biraz daha olumlu değerlendirmesi için onu teşvik etti mi? Ne olursa olsun gemisinin geleceğine karışamayacağını dile getirdi mi? Asmus Asmussen babamın elini sıkıca kavradı. O çekmek istedikçe uzun uzun sıkarak, hiç konuşmadan teşekkürlerini ifade etti. Ancak Kaptan Andersen, bu bir kehanet mi? diye bağırdıktan sonra, babama biraz şaşkın biraz mahcup bir ifadeyle bakarak, söylediklerini düşüneceğim Jens, diye devam etti sözlerine. Diğerlerine de söyleyeceğim. Dikkate almak isteriz.

Sonra babamı yatıştırırcasına sırtını sıvazladı, onu çevirip hesaplı bir ivme vererek yerine gönderdi. Babam her şeye rağmen düşmeden gelmeyi ve sandalyesini kolayca bulup oturabilmeyi başardı. Gerginliği geçmişti, şimdi yorgun görünüyordu. Tükenmiş, hatta yıkılmış gibiydi, ama kimse farkında değildi bunun, loşluğun içinden dik dik bakıyorlardı ona. Bazıları ise hâlâ şaşkındı, babamın projektörle kıyasıya bir rekabete girişip gösteri-

len her şeyi sorgulamasından, hatta perdeyi işgal etmesinden korkuyorlardı belki de.

Başlasın artık, diye içimden geçirdiğim anda perdeye yeni bir resim yansıtan Asmus Asmussen, şişme botta, geminin küpeştesine doğru kürek çeken iki adamın Amerikalı pilotlar olduğunu açıklayarak derneğimizin tüm ilgisini üzerinde toplamayı başardı. Yukarıdan, eğik olarak çekilmiş bir fotoğraftı. Kürek çeken pilotlar can yeleği giymişti, kabarık boğumların arasında boğazlanıyor gibi görünmelerine rağmen hallerinden memnundular. Kürek çeken esirler. VP-22'nin küpeştesine ip merdiven asılmış, bir halat şimdiden şişme bota doğru sarkıtılmıştı. Sonrasında olacakları kestirmek çok kolaydı.

Bizim 3,7'miz, dedi Asmus Asmussen, daha ilk uçuşta onları aşağı indirdik. Havada uzanan ince bir duman. Suya zorunlu iniş. İndikten sonra aydınlatma fişeği yaktılar. O andan itibaren kazazedeydiler artık. Bunu biliyorlardı. Amerikalılar. Onlar her şeyi bir iş olarak görür, dedi büyükbabam, savaşı bile. Bağlılık nedir bilmiyorlar, dedi Asmus Asmussen, kendilerine bir misyon yüklemekten haberleri yok. Her yer kendi evleri gibi. Yalnızca pamuk yiyip boyalı limonata içiyorlar, dedi asık suratlı büyükbabam, böyle okumuştum bir yerde, beslenmeleri de kendileri gibi bir tuhaf. Her yerde evlerinde gibi oldukları için, dedi Asmus Asmussen, hiçbir yer evleri değil aslında. Şarkılarına bakın: Yolcuların şarkısı. Kaldıkları yerler: Göçebe yerleri. Kitapları: Seyyahların kitapları. Amerikan tarzı hayatın anlamı, geçmişi silip yeniden başlamak, sürekli bir yükümlülük olmadan, geçici. Tenteli bir at arabasında yaşayabilirler mesela. Siviller, dedi büyükbabam aşağılayarak, üniformaların içinde de olsalar hepsi katışıksız sivil. Aynen, diyen Asmus Asmussen bir vecize yumurtladı ardından: Büyük fırtınaları ancak yerleşik olanlar atlatabilir.

Bu cümleyi konuyu kapatmak için söylemişti. Tam zarftan yeni bir slayt alıp projektöre koyacaktı ki, babam yine müdahale etti. Kendinde her söze karışma hakkı gören bir polis gibi değildi, kıpır kıpır dudaklarıyla söyleyeceği sözlerin provasını yaparak konuşmacıya doğru beceriksiz bir hamle yaptı, az sonra yaşanacak talihsizliğin farkında olarak ona yaklaştı ve akşamın yeni zirvesini oluşturacak sözleri söyledi: Seni, Asmus, dedi, seni şişme botta gördüm. Hareket etmiyordun. Elin denize doğru sarkmıştı. Yanında kimse yoktu Asmus, yakınlarda hiçbir şey yoktu.

Babam söyleyeceğini söylemişti, hepsi bu kadardı, başka bir şey demesine de gerek kalmadı zaten. Konuşmacı kollarını kaldırarak babamın yanına gelmesini engelledi bu kez. Bekle, dedi, lütfen bekle.

Ama sen botta hiç hareket etmiyordun, dedi babam usulca, özür dilercesine. Rica ediyorum, dedi Asmus bunun üzerine, sürekli olarak konuşmayı bölmekten vazgeç!

Rugbüll polisi umutsuzca etrafına bakındı. Bir şey arıyordu. Bir perde arıyor olabilir miydi? Zihninin karanlık odasında yarattığı resimleri beyaz bir yüzeye yansıtarak bildiklerinin önemini kanıtlamak mı istiyordu acaba? Peki öyleyse, diye mırıldandı, tamam o zaman. Her şeyi çok geç anlıyor, zor kavrıyordu, bu onun şansıydı belki de, böylece dayanması kolaylaşıyordu, en başta da kendisine dayanabilmesi. İç çekerek omuzlarını dikleştirdi, tüm gerginliğinin acısını çıkardığı mendilini cebine soktu. Kendisine yaklaşan –sanırım birilerinin uyarısı üzerine– ve kolundan tutarak, çıkalım mı Jens? diye soran Hinnerk Timmsen'e bakarken, herhangi bir şaşkınlık ifadesi yoktu gözlerinde.

Babam, Hinnerk Timmsen'in eşliğinde koridordan kapıya doğru giderken, dinleyicilerin ayağa kalkmasına da şaşırmadı; rahatlamış görünüyordu, can sıkıcı, resmî bir

gösteri sona ermiş gibi davranıyordu. Tam kapıya geldiklerinde, bana sorarsan, dedi Timmsen'e, gidebiliriz artık. İki sıra dolusu suskun insanın arasından geçtiğini fark etmemişti bile. Ayağa kalkanların yerlerine oturmasını bekledikten sonra ben de çıkıp peşlerine düştüm. Külkenwarf'ın su birikintileriyle dolu avlusunda kol kola girmiş, önümdeydiler. Hayır, böyle değildi: Timmsen babama sarılmış, berrak bir yaz akşamında, bende giden yola götürüyordu onu. Hinnerk Timmsen için bir şeyler söylemeye değer mi? Uzun bir atkısı vardı, ani kararlarla girıştiği ve yine aniden bıraktığı işlerin oluşturduğu zincir kadar uzundu bu atkı. Başarısızlığının yorgun bayrağı, dizlerine kadar uzanıyordu. Timmsen denizcilik yapmıştı, hayvan ticareti, tahıl çuvalı üretimi, tarım işçiliği, antika ticareti ve sokak satıcılığıyla uğraşmıştı, kız kardeşinden miras kalan Wattblick Oteli'ni devralmadan önce, tekerlekli arabasıyla süt satarken rastlıyorduk ona. Karakteri gereği, başlangıçta Wattblick Oteli'nden bölgenin en kaliteli mekânını yaratmayı denedi, kendisinin de sunuculuk, komedyenlik ve hokkabazlık yaptığı müzikli bir lokal, ama onca çabasına rağmen her şey kötüye gitti. Müşteriler Timmsen konuşmasını bitirene kadar sabredemeden çekip gittiler, dolu tabakları arkalarında bırakarak biralarını dahi içmeden paralarını ödeyip kaçtılar. Timmsen'in ihtirasları yanlış anlaşıldı ve eğer savaş çıkmasaydı, başarıyı çoktan başka bir alanda aramaya başlamış olacaktı.

Hinnerk Timmsen, hızlı kararlar alan bu canı tez adam, babamı bentten yukarı doğru götürüyordu. Bazen arkalarından, bazen önlerinden yürüdüm. Benimle ilgilenmediler, birbirleriyle meşguldüler. Babam söylediklerinden ya da ifşa ettiklerinden dolayı acı çekiyordu, fazla bir şey de hatırlamıyordu sanki, tek bir duygu kalmıştı geriye. Günah çıkartma ihtiyacı duymuş ve birilerini incitmişti.

Kötü mü oldu? diye sordu tekrar. Söylesene Hinnerk, çok mu kötü oldu? Her an yeni kararlar verebilen, her meslekte tecrübeli, biraz burnu büyük bu adam başını sallamakla yetindi, ama suçluluk duygusuyla yanında yürüyen polisi gözucuyla izlemekten de vazgeçmedi; hayli kaygılı, diyebilirim ki ürkek bir hayranlıkla. Görünüşe bakılırsa babamdan beklentisi, bu akşam öğrendiklerinin çok daha ötesindeydi.

Ancak hissettiği rahatsızlık, Hinnerk'i daha hızlı hareket etmeye yöneltiyordu, babamı yatıştırmaya çalışırken, onu bendin sırtı boyunca gücünü rıhtım duvarlarında kaybedip ağır çekim bir film gibi sükûnetle çatallanan Kuzey Denizi'nin yanından çekiştirerek aşağıya doğru sürükledi. Ne bir çıtırtı ne de belirgin bir gelgit hareketi vardı bu gece, dalgalar yılan gibi tıslayarak taşların ve kayaların arasında dolaşmıyor, sular yükselmiyordu. Üzerimizde, çok yükseklerde Kiel yönüne giden bir uçak filosu vardı. Denizin iyot kokusu, tuzlu rüzgârlar, hepsi ne kadar da yakınımda! O ânı yakalayınca, o kelimeye rastlayınca her şey geri dönmek için nasıl da hazır bekliyor! Yalnızca el yordamıyla bulmak ya da kulak kabartmak gerekiyor, eninde sonunda bir sonrakine ulaşacak bir sese kulak kabartmak yeterli oluyor.

Ama rahatlamanın sırası değil şimdi, kuşkuya yer vermeyen bu sese güvenmemeli: Bent burada, Kuzey Denizi burada ve iki adam önümde yürüyor.

Aşağıya inip Wattblick'e yöneldik. Bende doğru uzanan tahta platformdan yürüdük. Manzaraya bakan geniş pencereler karanlıktı. Rüzgârın yönünü gösteren küçük rüzgâr hortumu, asıldığı direkte miskince sallanıyordu. Denizin üzerinde gri kalın çizgilerin böldüğü mavi gölgeler vardı. Babam bisikletini alıp çevirdiği sırada Hinnerk Timmsen seslendi: Haydi içeri gel, dedi, birer kadeh atalım. Bugün olmaz, dedi babam. Timmsen

ısrar etti: Yalnızca bir kadeh? Bir süre evet ve hayır tartışmasıyla geçtikten sonra hâlâ pişman görünen babam bisikletini tekrar yerine koydu, art arda yürüyerek yan taraftaki kapıdan içeri girdik. Hiç müşteri yoktu, Johanna tek başına oturmuş, örgü örüyordu. Bizi görünce örgüsünü bırakmadı. Eskiden Timmsen'le evli olan ve şimdi onun yanında çalışan Johanna, selamımıza baştan savma bir karşılık verdikten sonra işine döndü. Bizi bir masaya götüren ve Rugbüll polisiyle ilgilenen Timmsen'di.

Babama şevkle hizmet etti, hamarat bir tavırla masayı silip temizledi, bardak altlıklarını getirdi, anlamlı bir gülümsemeyle özel günler için sakladığı rom şişesini dolaptan aldı, kadehleri doldururken cömertliğini de kanıtladı, vesaire. Babamı bu kadar özenle ağırladığını hiç görmemiştim daha önce. İsteyenin tekrar alabilmesi için şişeyi masanın üzerine koyarak, yaptıkları anlaşmayı da hemen bozmuş oldu. Abartılı, çılgınca, hatta tehlikeli sayılabilecek kadar neşeliydi, pek çok müşterisinin arkasına bakmadan kaçma nedeni de, insanın gözünü korkutan bu neşeydi muhtemelen. Hâlâ çok iyi hatırlıyorum, önüme koyduğu limonatayı içmeye cesaret edebilmem hayli uzun sürmüştü. Her şeyi inceden inceye düşündü ve yanımıza gelip oturmadan önce yüzünü buruşturup ıslığa benzer bir ses çıkararak Johanna'yı uzaklaştırdı. Bu sesle tavuk kovalanırdı ancak. Kahverengi saçlarını topuz yapmış, çuval gibi bol bir giysi giymiş olan Johanna yerinden kalktı, küskün bir tavırla örgüsünü toplayarak ortadan kayboldu. Timmsen babamla benim arama oturdu. Kadehini önce babama, sonra da göz kırparak bana doğru kaldırdı ve ardından içmek için gerekçesini söyledi: Sana içiyorum Jens! Bu aydınlatıcı akşama.

Biz Wattblick'te böylece otururken, Külkenwarf'ta deniz ülkesinin tüm soruları yanıtlayacak durumda olduğu kanıtlanmıştı kuşkusuz. Tüm sorular: Neden bizim

insanlarımız herhangi bir yerde, herhangi bir alandaki bilgisizliklerini itiraf etmekten kaçınırlar? "Memleket" duygusuna kapılmanın yol açtığı sınırlılık, kendini tüm soruları cevaplamak için yetkili görmek olsa gerek. Dar görüşlülüğün kibiri...

Ama biz şimdilik Wattblick'te kalalım: koyu yeşil boyalı basık tavan, midye kabuklarıyla bezenmiş kapı kasaları, laternalar, Glüserup tasarruf sandığının çevresi kurdeleli bayrakçıkları, ışıklandırılmış minyatür bir dümen, pencerelerin önünde beyaz boyaları yer yer dökülmüş boş çiçek saksıları, üzerlerinde reklam sloganları olan koyu renkli, metal kül tablaları, masaların üzerine gergince serilmiş lekeli örtüler, köşede müdavimlerin oturduğu yuvarlak masa, derneğin kazazedeleri kurtarmak için kullanılan botu, eski gazetelerin konulduğu çiçeklik, son bin yılın olmasa da en azından geçmiş üç yüz yılın denize girilen mekânlarından eski, soluk fotoğraflar.

Müdavimlerin masasında oturuyorduk. İçeceğimi ilk ben bitirdim. Babam sürahinin altındaki yuvarlak su birikintisini Hint yarımadasına dönüştürdü, batı kısmına birkaç adacık yerleştirdi. Açıklayamadığı ya da açıklamak istemediği bir suçluluk duygusuyla düşüncelere dalarak içine kapanmış, kayıtsızca içiyordu. Hinnerk Timmsen ilk yudumdan sonra kadehine dokunmadı, merakla babamı izliyordu, müzik otomatında parıltılarla dönen bir plağı izler gibi, evet, bakışlarında bir talep vardı, soğudukça buğulanan grog kadehinin üzerinden babama bakarken, ondan beklediği bir şey olduğunu gizleyemiyordu.

Artık Wattblick'teki sahne yeterince hazır sanırım. Unutulmaz oyun şöyle başlıyor: Polis (önüne bakarak): Bizim ufak ufak gitmemiz gerekiyor artık. Timmsen (ayağa kalkarak): Henüz değil. Seninle konuşmak istediğim bir şey var Jens. Bir kadeh daha al. Polis (yorgun): Bugün olmaz. İçkimizi bitirip gidiyoruz. Timmsen (babamın

sandalyesinin arkasında): Sana çok zor gelmiyorsa kal Jens. Yalnızca bir teklif. Başka bir şey değil. Senin için herhangi bir riski yok. (Ani bir hareketle babamın kadehini doldurarak) Yani zor olmamalı. Polis (içine kapanıp): Bugün bana istediğini söyleyebilirsin. Kafam hiçbir şey almıyor. Beynimin içinde neler oluyor, bilmiyorum. Ha benimle konuşmuşsun ha duvarla. Timmsen (yan tarafa geçip babamı profilden izleyerek): Önemli değil. Benim de bazı korkularım var. (Uzakta bir patlama oluyor, pencereler zangırdıyor.) Mayın olabilir. Ya da benzer bir pislik. Kendiliğinden patlamıştır herhalde. Dinle bak. Polis (karşı çıkarak): Sana söyledim, bugün hiçbir şey düşünecek halde değilim. Ayrıca çocuk var. Yatması gerek, benim de gözlerim yanıyor. (Elini kaldırıp gözlerine siper yapıyor.) Timmsen (aceleyle): Işığı kapatayım mı? (Hızlı adımlarla elektrik düğmesinin yanına gidiyor, ışığı kapatıyor.) Tamam, karanlıkta da devam edebiliriz, gözlerin yanıyor madem. Polis (çaresiz): Işığı yak. Yoksa uyuyakalırım. Timmsen (hararetle): Hemen cevap vermen gerekmiyor. Biraz düşün. Polis: Işığı yak. Timmsen (hararetle, eli düğmede): Benim yerimde olsan ne yapardın? Bir yumurta kaynağı buldum. Alkol kaynağım da var. Her şeyi hesapladım. Küçük bir fabrika açmak istiyorum: Yumurta likörü üretimi! Besleyici. Isıtıcı. Orduya satarım. Polis (yorgun): Yumurta likörüyle beni tavlayabilirsin ancak. Kim bulduysa bunu! Timmsen (ısrarlı): Böyle bir fabrikanın geleceği var mı? Beni ilgilendiren konu bu. İzin şimdiden alınabilir. Barış zamanında işi büyütmek kolay olur. Polis (gülerek): Benimle birlikte olursan iflas edersin Hinnerk. Timmsen (düğmeyi tekrar açıyor, merakla): Bir şansım olup olamayacağını düşünüp duruyorum. Tertemiz bir destilasyon bölümü örneğin, yüksek örülmüş bir baca. İdari bina. Pencerelerin arkasında beyaz önlük giymiş kadınlar ve erkekler, ellerinde deney tüpleri. Korna çalan

kamyonlar büyük kapının önünde karşılaşıyor. Her şişede aynı etiket: Timmsen'in Yumurta Likörü. Polis (gülümseyerek içerken): Sana bir tek tavsiyem var, yumurtanı ye! Keyfin olduğunda da şnaps iç, geri kalan her şeyi de olduğu gibi bırak. Timmsen (şaşırmış): Söyleyeceğin başka bir şey yok mu yani? Polis (içten): Ne olabilir ki? Al da şişeye bir bak! Nasıl da sapsarı tortulanıyor kadehe konulurken, görünüşü bile berbat! Timmsen (masaya geri dönerken): İhracat da yapılabilir ileride. Bazı bölgeler var ki oralarda yumurta likörü çok seviliyor. Bu nesneyi daha az kıvamlı yapmak da mümkün. Polis (yorgun ama hoşnut): Bak Hinnerk, bana sorarsan, hammaddeleri olduğu gibi, karıştırmadan kullanmayı tercih ederim. Timmsen (hayal kırıklığıyla içiyor): Peki kendini zorlasan? Kendini zorlasan daha iyi bir şey söyleyemez misin? Polis (anlamamış): Zorlamayla ne kastediyorsun? Bu nesneyi yalnızca bir kez içtim emin olmak için, o da yetti. (İçiyor ve ayağa kalkıyor, ama karanlıkta içeri giren adamı fark edince tekrar yerine oturuyor. Max Ludwig Nansen kapıda duruyor. Kararsız. Elinde bir resim çantası var.) Ressam: Herkese iyi akşamlar. Bir çay içmek mümkün mü? İçine ne koyabiliriz? (Cam kenarındaki masaya tek başına oturuyor.) Timmsen: Grog içebilirsin. Su sıcak henüz. Ressam (piposunu temizliyor): Daha da iyi, Hinnerk. Şansım varmış desene. Polis (arkaya dönüp ressamı izliyor). Timmsen (grog hazırlarken): Nerelerdeydin? Bugün Külkenwarf'ta bir sürpriz yaşayabilirdin. Kimin geldiğine inanamazsın – Asmus Asmussen. Ressam: Onun Kuzey Denizi'nde dolaştığını sanıyordum – Asmus Asmussen. Devriye gemisinde. Timmsen: Fotoğraflar gösterdi. Gemideki yaşamdan falan. Bunlarla ilgili konuştu. Ressam (bir puronun ucunu kesiyor): Uzun cümlelerdir herhalde. Akşam sona erdi mi? Timmsen (ressama kadehi uzatarak): Yanımıza otururşan, bu kadar yürümek zorunda kalmam. Ressam:

Kutlamayı bozmamak lazım. (Kalkıyor, kadehi alıp masasına götürüyor. Hoş bir reveransla kadehini kaldırarak): Size, orada olmanıza! Nasıldı sahi? Timmsen: Biz Külkenwarf'tan erken ayrıldık. Jens iyi değildi. Polis (isteksiz): Buna ne gerek var şimdi? Timmsen: Konferansın tam ortasında oldu. Bir anda patladı. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Ressam (piposunu doldurup yakarak): Neden söz ettiğinizi bir anlasam! Timmsen: Öyleyse Heta Bantelmann'ı düşün. Ya da Dietrich Gripp'i. Sezgilerinde haklı çıktılar. Ressam (şaşırmış): Jens geleceği görebiliyor mu? Jens! Bugüne kadar hiç farkında değildik. Timmsen: Asmus Asmussen'e sor. O şimdi kendisini neyin beklediğinin farkında, biliyor artık. Jens bu akşam ona her şeyi söyledi. Keşke sen de Külkenwarf'a gelip bu sürprize tanık olsaydın. Polis: Kes artık! Geldi ve geçti. Timmsen: Bir defa olması yeter. Sıtma gibidir, tekrarlar. Erkek kardeşim bundan hiç kurtulamadı. Bir kez olsun kehanette bulundun mu, böyle devam eder. Heta Bantelmann bir dahaki sefere kimin evinin yakılacağını biliyordu mesela. Ressam (dumanların arkasında, neredeyse görünmeden): Jens'in mesleği açısından ona yararlı olur belki. İşini kolaylaştırabilir. Timmsen: Asmus Asmussen'i şişme botta sürüklenirken görmüş. Bir eli denizdeymiş. Ressam: İşe bakın! Karada kalması daha iyi olur bu durumda. Polis (heyecanlı, boş tütün tabakasını masaya vurarak): Bu açıklamalarla bir yere varamazsın. Ressam (üstü kapalı): Soruşturmalarından tasarruf edebilirsin. Geleceği görebilirsen eğer. Bunu söylemek istemiştim yalnızca. Timmsen (konuyu değiştirerek): Dietrich Gripp'ten biliyorum, öyle istediğin anda da olmuyor. Beklemek gerekiyor, görene kadar beklemek, ama sonrasında geleceği tüm çıplaklığıyla görebilmek mümkün, güneşin altında uzanan bir vadi gibi. Dietrich Gripp çok acı çekiyordu, hep yorgundu. Uykusunda bile onu

dürten bir şeyler vardı. Polis (kadehini başına dikiyor): Şunu bilin ki uyurken beni dürten hiçbir şey yok, tekrar başlamayalım şimdi. Gelip geçti. Timmsen: Ama gözlerin? Gözlerinin yandığını söyledin. Ressam: Bir şeye çok derinden baktığında böyle olur. Polis (ayağa kalkıyor, kayışını takıyor, başparmaklarını kayışın altından geçiriyor ve ressamın masasına gidiyor): Çantada ne olduğunu sorabilir miyim? Ressam (kaygısız): Yarımadadaydım. Kulübede. Günbatımını izledim. Kırmızı ve yeşil. Bir oyun. Hemen hemen hiçbir kınlma yoktu. Görmeye değerdi. Polis (çantayı kastederek): İçinde ne var, onu sordum. Ressam (ciddi): Günbatımında çalıştım. Çalışmaya devam ettim. Polis (buyurgan): Çantayı aç. (Ressam hareketsiz oturmaya devam ediyor, arka planda Hinnerk Timmsen merakla yaklaşıyor.) Polis (ısrarlı): Bunu istemeye hakkım var. Açmanı talep ediyorum. Ressam (soğukkanlı): Modüller iyi olmadı daha. Turuncu yerine... eflatun. (Ağır ağır, törensel bir edayla çantayı açıyor, birkaç boş kâğıt çıkarıp dikkatle masanın üzerine koyuyor.) Her şey çok dekoratif henüz. Temsilî bir taslak. Timmsen (şaşkın): Ben hiçbir şey görmüyorum. Çıldırdığımı düşünebilirsiniz, ama görmüyorum. Ressam (bana doğru): Ya sen Witt-Witt? Sanırım sen günbatımını görebilirsin. Ben (omuz silkerek): Bilmiyorum. Henüz bilmiyorum. Polis (kâğıtları eline alıyor, inceliyor, tek tek ışığa tutuyor ve tümünü masanın üzerine fırlatıyor): Beni enayi yerine koyamazsın. Ressam: Ne bekliyordun? Vazgeçmeyeceğimi söylemiştim sana. Bizim gibiler vazgeçmez. Sizin derdiniz görünenle olduğu için, görünmeyeni yapıyorum ben de. Dikkatli bak, işte çarparak kırılan dalgalarda görünmeyen günbatımı. Polis (boş kâğıtlardan birini özensizce ışığa tutarak): Kendine başka bir oyun bulmalısın Max. Ressam (küçümseyerek): Gören gözlerle bak, yeter. Geleceği gören bakışınla. Polis (kendine has gerginliğiy-

le): Benimle böyle konuşamazsın. Adın Nansen olsa bile. Fazla hayal kuruyorsun. Timmsen: Sakin olun. Birbirinizi tanımıyor değilsiniz ki. Polis (boş kâğıdı ışığa tutmaya devam ederek): Bu kâğıda... Buradaki tüm kâğıtlara el konuldu. Ressam (öfkeli): Demek öyle. Polis: Çok ısrar ediyorsan eğer, karşılığında alındı makbuzu verebilirim. Ressam: Israr ediyorum. Polis: Ama şu anda veremem. Makbuzlar büromda. Ressam: Sabretmem gerekiyor demek ki. Timmsen (içten bir şaşkınlıkla): Bir yaşıma daha girdim Jens. Bu bir kâğıt yalnızca! Gerçekten boş bir kâğıda mı el koyuyorsun? Polis: Bu benim sorunum. (Kâğıtları dikkatle katlıyor, çantaya koyuyor, çantayı kapatıyor ve yanına alıyor.) Timmsen (ressama): Sen de bir şey söylesene! Bu kâğıtlar seni ölümsüzleştirecek değil herhalde. Hepsi kar beyazı kadar masum. Ressam: Görünmeyen resimler bunlar, duydun az önce. Bunlar da yasak anlaşılan. Polis (ikaz ederek): Nasıl bir oyun oynadığımızı biliyorsun Max. Benim görevimi biliyorsun. Bu kâğıtların incelenmesi gerekiyor. Ressam (öfkeli): Evet, evet. Benim için de inceleyin. Kurtların önüne atın isterseniz, ama yine de zarar veremeyeceksiniz. Başka insanlar, başka resimler. Polis (sakin): Bu şekilde konuşarak hata yaptığını belirtmek zorundayım. Günün birinde senin için bazı şahsi sonuçlar doğurabilir. Timmsen: Sohbet ettiğinizi düşünemez miyiz? Ressam: En azından insanın zihninde arama yapmak mümkün değil. Orada her ne varsa vardır ve siz el koyamazsınız. Polis (bana doğru): Gel. (Kapıya gidiyoruz.) Ressam: Bir şey bulursan bana haber ver. Ola ki sen bakınca kâğıt rengini belli eder. Polis başını çeviriyor, ama hiçbir şey söylemiyor. (Çıkıyoruz.)

Wattblick'te biraz daha kalmayı, ikinci bir limonata içmeyi, kar beyazı rengine rağmen belli ki pek de masum olmayan kâğıtlarla ilgili tartışmaları dinlemeyi tercih ederdim, ama dışarı çıkan babamın peşinden gitmek zo-

rundaydım. Bisikletini yerinden aldı, beni bindirdikten sonra boş kâğıtların olduğu çantayı göğsüme sıkıştırdı. Hiç konuşmadan, yandan esen hafif rüzgârda, kararsız karanlığın içinden bentten aşağı indik. Bir kez olsun dönüp arkasına bakmayarak, kâğıtların hepsini birden olmasa da teker teker bendin yamacından aşağı uçurma fırsatı verdi bana. Düz araziyi, kurumaları için asılmış büyük beyaz mendillere benzeyen boş kâğıtlarla dolu olarak hayal ettim: İhtiyar Holmsen, çevreye saçılmış kâğıtları bulsa, ilk olarak nereye bakardı acaba? Çantayı açmadım.

Rüzgârla eğrilmiş çitlerin arkasında ışıkları yanmayan, dik çatılı evler karanlığın içinde öylece duruyordu. Avlularda köpekler, uzun yol hikâyeleri anlatıyordu birbirlerine. Büyük bir gemi demir atıyormuş gibi bir gürültü geldi denizden. Oradaki gemiyi tanıyor musun, diye sordum babama. Asmussen'in gemisinin numarasını nasıl bildiyse, bu gemiyi de bileceğini sanmıştım, ama beni hayal kırıklığına uğrattı: Soru sormanın sırası değil, anladın mı? Şimdi hiçbir şey sorma bana! Yine de gemiyi kendine has tarzıyla görüp tanıdığına inanmaya devam ettim. O gece eve dönüş yolunda babamın pek çok şeyi önceden görebildiğine ve bildiğine dair bir korkunun nasıl geliştiğini bugün bile anlayamıyorum hâlâ. Beni uyaran, dikkatli olmamı sağlayan ve belki de gereğinden daha uzun süren bir korku.

Ama asıl anlatmak istediğim, yabancısı olduğum bu korkunun beni nasıl yönlendirdiği. Bunu istiyorum, bunu yapmak zorundayım, çünkü kanatsız değirmenimi görmezden gelmemi sağlayan bu korku değil miydi? Neden kuledeki sığınağımı düşünmeyi yasaklıyordum kendime? Neden tam oraya geldiğimizde, Bleekenwarf'ı solumda bırakıyordum? Ne bir bakış ne bir düşünce. Neden o köhne, uçsuz bucaksız banyo gözlerimin önüne geldikçe ondan kurtulmaya çalışıyordum? Neden ısrarla kendini

hatırlatan bir ismi düşünmemek için kendimi zorluyordum? Bu akşamı burada dile getirilen yalınlıkta özetlediğimde, istesem de istemesem de şu kadarını kabul etmem gerekiyor: Rugbüll polisi, Almanya'nın en kuzey noktasında görevli bu polis, savaş sırasında Max Ludwig Nansen'e verilen resim yapma yasağını uygulamakla ve yasağa uyulmasını denetlemekle sorumlu olan babam, Glüserup "kasaba derneği"ndeki bir fotoğraf gösteriminde bizde çok seyrek olmasa bile pek de sık rastlanmayan ikinci bir yüze sahip olduğunu göstermişti. Böyle bir yeteneği olduğuna dair hiçbir işaret vermemişti daha önce. Kalıtsal bir özellik söz konusu değildi. Yine de bu yeteneği ortaya çıktı ve o andan itibaren de bazı sonuçları oldu.

7

Kesinti

Joswig'in adımları, bomboş nöbetçi kulübesinden dışarı çıkıp yürürken ayak seslerinin yarattığı sanrılar: sallanan demir merdiven, şangırdayan bir deste anahtar, birbirine bağlanan iç karartıcı koridorlar, çatlak fayanslar, kurutulmuş elma dilimleri gibi ipe dizili günler, ani bir sessizlik, gözetleme deliğinin arkasındaki meraklı göz, tekrar umutsuz bir uzaklıktan sürüklenerek yaklaşan yorgun adımlar, ana koridordaki ilan tahtası, sessizlik ve okuma parçaları, omuzlarımızı ve kalçalarımızı çarparak aşındırdığımız kararmış köşe, kahvaltı molası, asla açılmayan pencere, uzun kuyruktaki alarm düdüğü, süpürgeliklerin hizasında sürüklenen ve hedefe varmak için daha yarım güne ihtiyacı varmış gibi görünen adımlar ya da yorgun, giderek sıklaşan molalarla banyoya ulaşma, ardından son bir hamle, kısa, tereddütlü adımlar, uzanan bir kol, anahtarların heyecanlı hareketi, yere düşen bir cismin sesi, hayır, düşme değil, kilidi önce yoklayan, sonra zorla ikna ederek açan anahtarın gürültüsü. Genellikle böyle oluyordu.

Joswig nöbetçi kulübesinden çıkıp odama gelene kadar geçen zamanı hiçbir zaman tam olarak ölçmesem de, bu zamanın üç çift çorabı rahatça yıkamaya, yirmi sigara sarmaya ya da kimsenin uyarmasına gerek kalmadan kah-

valtımı bitirmeme yeteceğini söyleyebilirim. Ufukta beliren bir geminin yaklaşmasına eşdeğer, beklentiyi körükleyen bir yavaşlıkla, tek süsü bir duvar takvimi olan uzak kulübesinden çıkıp fayanslardaki zamanı sürükleyerek yaklaştı. Yine de Karl Joswig kimi görüntüleri ve olayları canlandırarak bana doğru gelirken, Kurtchen Nickel'in iddia ettiği gibi, kulübesinden çıkıp ayaklarını sürüyerek ona ulaşana kadar şeritler halinde kesilmiş bir yatak çarşafını dikerek birleştirebileceğinden emin değildim.

Yaklaştı, gitgide yaklaştı. Cep aynamın önünde saçlarımı taradım, penceremdeki parmaklığın Elbe'yi böldüğü yerde oluşan karenin içinde bir römorkörün nasıl çabaladığını izledim. Akıntı yönünde, büyük bir toplantıya uçan martılara baktım. Çınlayan bir gemi sireni, römorkörü yardıma çağırıyordu. Joswig vazgeçmiyordu. Bugün bana yeni defterler mi getirecekti? Müdür Himpel ödevime devam edebilmem için mürekkep ve kalem verilmesini onaylamış mıydı? Bileklerimi lavaboda musluğun altına sokup soğuttum. Birkaç sigara izmaritini parçalayıp suyun altında yok ettim. Joswig'in iyiliğini sınamak zorunda kalmamak için, onun hatırına yatağımı düzelttim. Bu arada Elbe'de akıntıya karşı inatla kürek çeken iki su sporcusu ilişti gözüme. Elbe'de buz yoktu. Yağ rafinerisinin üzerindeki meşale yanıyor muydu? Yanıyordu. Hamburg, alışılmış renkleriyle orada mıydı hâlâ? Gri beyaz ve kiremit kırmızısı. Joswig durdurulamaz biçimde yaklaşıyordu. Ödevimin kontrolü nasıl sonuçlanmıştı? İlave kâğıt isteğimi Himpel'in gözünde haklı kılmış mıydı? Ani bir kararla temiz yoklama ceketimi giydim, jimnastik ayakkabılarımı çizmelerimle değiştirdim, metal dolaptan yeni bir mendil çıkardım. Büyük aynamın benimle ilgili yorumu fena sayılmazdı: Kül sarısı, tepede ehlileştirilmiş saçlar, ağabeyim Klaas'ınki gibi derin, açık renk gözler, hafif kemerli, dikkat çekmeyen bir burun, köşeli, diyelim

ki ceviz kıracağına benzeyen bir ağız –Pelle Kastner'in benzetmesi doğruydu– sağlam bir çene, hasarlı, çürük gibi görünen dişler –Schessel sülalesinden miras– uzunca ama ince olmayan bir boyun, tatmin edici yanaklar, yani ben. Ödevin ne gündüz ne de gece izlerinden eser vardı suratımda. Ancak cep aynam boy aynasıyla aynı fikirde değildi, göz altlarımdaki gölgeleri koyulaştırdı, bazı değişiklikler yapıp biraz örseleyerek yorgun ve sinirli bir yüzle tekrar yansıttı beni. Joswig görünce hangi aynaya hak verecekti? Haydi Joswig, gel artık, hızlan biraz, banyoda damlayan duşlara bakmayı bırak, son hamleyi yap, yap ki artık her şey kesinlik kazansın ya da alışkanlık sonucu böyle adlandırdığımız her neyse o olsun.

Her zamanki gibi, bu kez de onu karşılamaya hazırlandım; elimden geldiğince tabii. Kapıda durdum, kilide ve anahtar deliğine baktım, anahtar deliğe girdi, kilidi zorlayarak dönmesini sağladı ve bu dönüşle dil yerinden oynadı: Basit bir kilit sistemi. Buna karşılık benim anahtar ve kilit koleksiyonumun zenginliği: kapı mandalları, kancalar, asma kilitler, sürgü kilitler, şifreli kilitler, Bramah kilidi, Chub kilidi ve daha niceleri, gotik anahtarlar, fransızanahtarları, barok anahtarlar... Onları tekrar bulmama imkân var mı? Sonuçta kapı açıldı.

Sevgili gardiyanımız Karl Joswig içeri girmedi, onu göremedim, sesini duydum yalnızca: Gel Siggi, dışarı gel! Dediğini yaptım. Ancak boş odayı kilitlemesine şaşırmıştım. Bunu otuz beş yılın alışkanlığıyla mı yapmıştı? Ya da ben yokken ceza mahalline girilmemesini garantiye mi almak istemişti?

Müdür bekliyor, diyerek önden gitmemi istedi – ilk haftalarda aldığı bir önlemdi bu. Fazla üstünde durmasam da yüzüne dikkatle bakarak gizliden gizliye bir güvensizlik ya da hayal kırıklığı ifadesi bulmaya çalıştım, suskunluğunun nedenini sorduğumda kahverengi, küt

başparmağıyla bir yarım daire çizerek koridoru gösterdi; gitmekten başka çarem yoktu artık.

Ana koridordaki ilan tahtasına gelene kadar önden yürüdüm, adımları adımlarımın bozuk bir yankısı, nefes alıp verişleri nefes alıp verişlerimin kaba bir tekrarı gibiydi. İlan tahtasının önüne geldiğimizde, her şey yolunda mı? diye seslendim arkaya doğru. Bekle, dedi keyifsizce, sabredemiyor musun? Yürümeye devam ettim, bakışlarını ensemde hissediyordum, adımlarım giderek sertleşiyordu, omuriliğimde bıçak gibi keskin bir ağrı hissettim. Ne olacaktı, ne yapacaktım? Burada yaşayan herkes, herhangi bir konuda kendini suçlamayı becerebildiğinde Joswig'in sempatisini kazanacağını bilir; kendini ne kadar hırpalarsan, o kadar korumaya hazırdır seni, hatta sevgisini dahi kazanabilirsin böyle yaparak. Şimdi onunla konuşabilmek için nasıl bir suç üstlenebilirdim? Ne bulacaktım? Ağır ağır yürürken, onun defter, mürekkep, hatta biraz tütün getirmeden odama gelmesinin ve alışageldiğimiz duygusal paylaşımları göz ardı ederek doğrudan müdürün yanına gitmemizi talep etmesinin ne anlama geldiğini öğrenmeye uğraştım. Yaptığım çalışma mı kötüydü? Şu âna dek yazdıklarımla birilerini mi gücendirmiştim? Beni mahkûm ettikleri Almanca dersini zamanından önce mi sona erdirmek istiyorlardı? Çıplak nöbetçi kulübesinde telefon çaldı. Hızlanmadım. Telefon çalmaya devam etti, altı, sekiz, on kere. Acele etmeden yürümeyi sürdürürken gözucuyla sağa baktım, telefona yetişmek için beni kenara iterek önüme geçeceğini sanmıştım ama yanımda ne bir hizmetli kasketi göründü ne de bir anahtar destesinin şıngırtısı duyuldu; Karl Joswig arkamda kalmakta ısrarlıydı. Ancak kulübesinin önüne geldiğimizde, dur, diye buyurdu, bekle! Sözünü dinleyip durdum. Önüme baktım, ilgimi demir merdivenin sekizinci basamağında yoğunlaştırdım. Burada bekle, dedi-

ğinde, tamam, dedim başımı sallayarak. Yine gözucuyla ahizeyi alışını, kasketini ensesine doğru itişini ve telefondaki konuşmayı dinlerken destedeki anahtarları sayışını, evirip çevirerek gözden geçirişini izledim. Konuşmak onda hiçbir değişiklik yaratmadı. Babamın telefonda konuşurken yaptığı gibi kısa cevaplarla yetindi, kısa sorular sordu. Ne neşelenmiş ne de öfkelenmiş görünüyordu. Telefonu kapattıktan sonra beni kulübeye çağırdı. İçeri girdiğim anda nefesimi tutmak zorunda kaldım, berbat kokuyordu, havasızlıktan değildi bu, çürümekte olan ringabalıklarının iğrenç kokusu sarmıştı her yeri. Yeni gelenler varmış, dedi Karl Joswig, iki kişi. Benim işim çıktı, yönetim binasını tek başına bulursun umarım. Başımla onayladım, ama gitmem gerektiğini ve artık ona yük olduğumu belirten bir işaret yapmasına rağmen olduğum yerde bekledim. Yolu mu unuttun? diye sordu. Israrla yüzüne bakarak beklemeye devam ettim, soru dolu bakışlarımı önüme eğip yaptığı kabalığı hak ettiğimi kabullendiğimde kapıyı açarak beni geçirdi. Sen ve arkadaşların, dedi, hepiniz aynısınız! Herkes sizin için uğraşıyor, sizi bağrına basıp fedakârlık yapıyor! Ama siz ne yapıyorsunuz? Kaybol! Müdür seni bekliyor! Ardından beni kulübesinden çıkardı ve kapıyı kapattı.

Joswig'in duygularındaki ani değişimi gerekçelendirmek için, pek de önem vermiyormuş gibi söylediği bu kinayeli sözleri yeterli bulduğumdan, tek başıma yönetim binasına doğru yola koyuldum. Eklemlerimde yoğunlaşan kasılmalarla demir merdivenden aşağı indim. Cereyanlı holde, adamızı yaratmış olmasa da nihai kaderini kutsayan Senatör H. W. J. W. L. Riebensahm'ı hafifçe okşadım, mermerden dazlak kafasını, soğuk çenesini kaçamakça elledim. Ne zamandır ona selam vermiyordum? Doksan sekiz yaşındaki dul karısını mermer büstü kucaklarken gördüğümden bu yana, bir görev duygusuy-

la onu okşamadan geçip gidemiyordum önünden. Kimseyle karşılaşmadan kapıyı açıp dışarı çıktım – cezam başladığından beri ilk defa.

Küçük bir geminin buhar sireni bana seslendi – bana mı? Korkuyla arkama döndüm, iskele dubasına baktım, hepsi de kahverengi ve kum rengi pardösü giymiş sabırsız psikologlarla tıka basa dolu, pirinç gibi parlayan Hamburg gemisi buraya bağlanmıştı. İskelede duran Himpel'in vekili Doktor Alfred Thiele, belli ki Himpel'den öğrendiği uzun bir hoş geldiniz reveransıyla psikologları karşılıyordu. Hemen kendime kaçacak bir yol arayarak sebze bahçemize göz attım – kaçmak gereksiz olacaktı, çünkü Doktor Thiele şimdi psikologları yanına toplamış, hararetli konuşmalarından birini yapmakla meşguldü. Kar fırtınalarıyla eğrilmiş uyarı tabelalarının tekrar düzeltildiği kumsaldan içeriye doğru serin bir rüzgâr esiyor, söğütleri sarsıyordu. Elbe'nin üzerinde sis yoktu, hava sert ve açıktı, böyle günlerde uzak kıyılar daha yakındaymış gibi görünüyor, Elbe'nin sığ ve derin sularında, açık yeşille koyu mavi arasında değişen renkler belirginleşiyordu – öyle ki, bu suyun bulanık olabileceğini düşünemezdi insan. Bayraklarla donatılmış bir gemi, tersane törenine gidiyor olmalıydı. Atölyelerden el arabalarıyla pencere kasaları çıkarılıyordu, Eddi Sillus oradaydı.

Kimseyle karşılaşmamak, ancak durumumu da öğrenmek istediğim için atölyelerin arka tarafına geçtim ve mavi yönetim binasının bulunduğu eğimli yola kadar kendimi hem bakışlardan hem de rüzgârdan koruyarak yürüdüm. İki adımda taş merdivene ulaştım. Cilalı meşe kapıyı açtım. Derin bir nefes alarak müdürün odasına çıktım. Olası cevaplara ait yeterli stokum vardı, en azından beklenen tuzak soruları nasıl cevaplandıracağımı biliyordum. Almanca dersinin kesilmesine itiraz edecektim, kabullenmeye yanaşmayacaktım, direnmek niyetin-

deydim. Yani cezamın devam etmesi için savaşmaya hazırdım. Kapıya böyle geldim, kapıyı vurmaya hazır parmaklarımı böyle kaldırdım, içeriye kulak kabarttım. Tam tıklatmak üzereyken odada müzikal bir fırtına koptu. Kuvvetli bir darbe –ki yaradanın gazabına eşdeğerdi– şiddetli bir ses buz kütlelerini parçalıyor, buzulları buzağılatıyordu; sert başlangıç kadanslarıyla dağlardan inen pek çok akarsuyu aynı anda buzlardan arındırıyor, büyük bir güçle rüzgârın peşine düşüp kovalıyor, yani ilkbaharın hışırtılarını, dalgalarını ve fısıltılarını duyulur kılmak için elinden geleni ardına koymuyordu. Farklı güçlerin birbiriyle savaştığı bir fırtına çıktığını anlamamak imkânsızdı ve ilkbaharın, tüm bu gürültü patırtı arasında inatla mücadele ederek mavi bayrağı açabilmesi –bu bir şey ifade ediyorsa– hiç de kolay olmuyordu. Ancak daha sonra martı sesleriyle, gemi sirenleriyle, küçük dalgalarla, neşeli gülüşlerle ve hararetli mırıltılarla ilkbaharın zaferi kutlanıyordu. Tahminime göre ada koromuz çok yakında bu yeni ilkbahar şarkısıyla boy gösterecekti, hatta Kuzey Alman radyo yayınlarının turnesinde bir liman konseri bile planlanmış olabilirdi şimdiden.

Kapıyı vurduğumda çıkan ses, buzulların buzağılama seslerini bastıramadığı için ilkbahar savaşı kazanana kadar beklemem gerekti; ardından tekrar vurdum. Bu kez duyuldu. Artık içeri girebilirdim. Müdür Himpel kışlık ceketi ve golf pantolonuyla piyanonun önündeki döner koltuğundan doğruldu, lekeli nota kâğıtlarına eğildi, o-la-la, diye seslendi, kendinden hoşnut bir ifadeyle başını sallayıp elini uzatarak bana doğru yürüdü. Eli sıcak ve nemliydi. Düzeltmem gereken çok şey var daha, dedi arka tarafı işaret ederek. Masasına göz attığımda, tamamı dolu defterlerimi okumuş olduğunu düşündüm, defterlerim üst üste duruyordu orada, ama Himpel bir süreliğine beni unutmuş gibiydi, bu konuda uzun uzun konuş-

maya niyeti yoktu, ilkbaharın yarım kalmış fırtınalarıyla meşguldü. Esir aldığı ve çeşitli anlamlar yüklediği kişinin ben olduğumu ajandasının üzerine eğildikten sonra fark edebildi ancak, yazı masasının başında göz hizasında hafifçe tokalaşmak suretiyle ikinci kez selamlaştık. Oturmamı rica etti. Kendisi oturmadı, sayfaları karıştırarak bazı yerlere göz attı. Gülümsemesi, hafızasının geri geldiğini kanıtlıyordu; inanamayarak başını salladı, onaylarcasına başını salladı, dudaklarının arasından defalarca tıslamaya benzer bir ses çıkararak ciddi kaygıları olduğunu gösterdi, bir kez bacağına uzandı, ama yalnızca golf pantolonunun sarkan kumaşına dokundu. Böylece sayfaları karıştırıp bazı yerlere göz atarak bilgilerini tazeledikten sonra sekreterliğe doğru gitti ve kapıyı açarak seslendi: 14 numaraya haber verin! Kapıyı kapattı, yazı masasına gidene kadar benimle göz göze gelmekten özellikle kaçındı. O anda iki çift göz beni izlerken konuşmayı kaldıramayacağımı anladım.

Yazı masasının üzerindeki fotoğrafta sıska Senatör Riebensahm her şeyden habersiz, yapay loşluğun içinden bakıyordu. Kamerun'dan Elbe'ye gelen gemiler Müdür Himpel'in odasında yaşananlardan daha çok ilgisini çekiyor olabilirdi. Senatör yardım istenecek gibi değildi, ben de odasından çıkan sekreterin yüksek metal topuklarından gelen tıkırtılara kulak kabarttım; çekiç gibi ayak sesleriyle koridoru geçti, 14 numaralı odaya kurtarıcı parolayı fısıldadı ve ardından artık tek başına değil, başka ayak seslerinin eşliğinde sekreterliğe geri dönerek psikologlara kapıyı açtı. Kolayca tespit ettiğime göre beş kişiydiler, Hamburg'da uluslarası bir kongreye katılmış olmalıydılar, çünkü her birinin yakasında isim kartları vardı. Yalnızca bir tanesinin yakasında kart yoktu; bana samimi bir şekilde göz kırpan Wolfgang Mackenroth'un. Onun varlığı kaygılarımı gidermedi belki, ama nedenini anla-

masam da sevindirdi beni. Selamına duygularımı gizlemeden karşılık verdim. Bu arada Müdür Himpel psikologların elini sıktı, Zürih'ten, Cleveland'dan, Ohio'dan, Stokholm'den getirilen selamları gülümseyerek kabul etti, ardından fazla yüksek ve canlı bir sesle kendi selamlarını iletti. Bu arada ziyaretçilerin çevremde yarım daire şeklinde dizilmelerini de kurnazca becermişti. Ne planlıyordu? Bakışlarında neler gizliydi? Pedagojik at cambazı hangi numarayı yapacaktı? Hayvan terbiyeciliği? İp cambazlığı? Psikolojik ambivalans? İki buçuk taklalık perendemin ardından ne kadar güvenilir bir avcı olduğunu kanıtlamak için, şimdi de kendi makam hırsının trapezine mi gönderecekti beni?

Müdür Himpel bunların hiçbirini yapmadı. Elini dostça omzuma koydu. Durumumu ziyaretçilere kısaca anlatmak için iznimi rica etti ve kabul edeceğim varsayımından yola çıkarak hemen konuşmaya başladı. Her şeyin başlangıcı bir Almanca dersiydi, dedi. Konu: Görev tutkusu. Dersin sonunda, dedi, Bay Jepsen boş bir defter verdi – ancak kendi ifadesine göre, anlatacak bir şey bulamadığından değil de, tersine, çok fazla şey olduğundan. Başlangıç engeli, Korkasoff sendromu. Ona bir ceza verilmesi kararlaştırıldı, ödevini sonradan telafi edecekti. Bay Jepsen'e izole bir odada çalışma imkânı sağlandı. Sonra belirlenen koşulları açıkladı –ziyaret yasağı, ortak çalışmalardan muaf tutulma, vesaire– ve anlatılanları asla heyecanla değil, aksine miskince dinleyen ziyaretçilere ödevimi nasıl yaptığımı anlattı. Tam itaat. Öfori. Müdür Himpel ceza olarak yaptığım ödevin yüz beş gündür sürdüğünü söylediği anda tüm ziyaretçiler dikkat kesildi. Karşınızda gördüğünüz Bay Jepsen, dedi, tam üç buçuk aydır ödeviyle başa çıkmaya uğraşıyor. Sebat açısından eksik bir şey yok, vurucu ispatı (defterlerimi kaldırıp gösterdi) burada. Görüyorsunuz, dedi, ödev gitgide tehlikeli

bir hal alıyor. İsim baskısı. Yer baskısı. Psikotik bellek. Sonunda bana dönüp anlattıklarını düzeltmemi istedi – eğer bazı şeylerin doğru ifade edilmediğini düşünüyorsam. Omuz silktim.

Cleveland'dan gelen ziyaretçi Bay Boris Zwettkoff, Himpel'den defterlerimi aldı, sayfaları başparmağıyla çevirerek bilgi edindi, Zürih'ten gelen Bay Carl Fouchard Jr. ile Stokholm'den gelen Lars Peter Larsen de defterleri benzer şekilde karıştırarak, özellikle de ellerine alıp tartarak, bir malzemeyi, ona nüfuz ederek tanıma konusunda bilinmeyen hünerlerini gösterdikten sonra bir yargıya vardılar, bu yeterliydi. Yalnızca Wolfgang Mackenroth ne onlar gibi davrandı ne de başka bir şey yaptı. Defterleri en son o aldı, şefkatle okşadı ve özenle masanın üzerine koydu. Gösteriyi atlattığımı düşünerek derin bir nefes aldım ve Müdür Himpel arka taraftan bana doğru gelirken duruş pozisyonumu değiştirerek ağırlığımı bir bacağımdan ötekine aktardım. Himpel psikologlara şimdi söyleyeceklerini özellikle dikkatli dinlemelerini talep eden bir bakış atıp bana dönerek, ödevimin yeterli olmakla kalmayıp beklentileri fazlasıyla karşıladığını belirtti. Almanca dersini sona erdirmeyi teklif etti. Onu ve Doktor Korbjuhn'u tatmin etmiştim. Ada camiasına geri dönmemi ve kütüphanedeki yerime geçmemi önerdi. Sen, dedi kelimesi kelimesine, Almanca kompozisyonlarının yazılması gerektiğini idrak ettin, bizim için önemli olan ceza değil, bunu idrak etmen. Ardından bana özel bir hediye vermek istercesine ekledi: Hem ilkbahar da geldi bu arada.

Bu saptamayı tümüyle kendine saklayabilirdi, çünkü ilkbaharın, buradakilerin pek umurunda olmadığını bilmesi gerekirdi. Şaşkınlıkla yüzüne baktım, böyle bir teklifi hesaba katmamıştım doğrusu. Evet, dedi, evet? Cezayı yarın sona erdirmek nasıl olur? Arkadaşlarınla tekrar

bir araya gelmeyi kutlamak? Evet? Ödevimi, dedim, bitirmedim henüz. Önemli değil, dedi, bugüne kadar gösterdiğin çabayla hepimizi memnun ettin, kalan kısmını bağışlayabiliriz. Kalan kısmı olmazsa, dedim, ödevimin bir değeri de olmaz. Böylece içimden geçenleri ifade etmiş oldum. Bu cevap Himpel'i şaşırttı. Ada camiasından, ilkbahar güneşinden ve kütüphaneden vazgeçerek artık peşinde olmadıkları ödevimi tamamlamanın benim için neden bu kadar önemli olduğunu kendisine ve ziyaretçilere açıklamamı istedi. Köşedeki geniş pencereden dışarı, Elbe'ye doğru baktım, bakışlarımı sabitleyeceğim bir yer bulamadım önce, kumsala göz attığımda söğütlüğün oralarda gümüşi gri bir kano içinde iki su sporcusu gördüm. Kanonun motoru yoktu, kürekleri de boştaydı, akıntıda yanlamasına sürükleniyordu yalnızca, çünkü arkadaki sporcu önde olanı sıkıca tutarak bastırmış, rahatsız koşullara rağmen yüzünü onun yüzüne yapıştırmıştı. Boşta duran kürekler suya girip çıkıyor, ama düşmüyordu her nasılsa.

Peki neden? diye sordu Müdür Himpel. Neden? Görev tutkusu, diye cevap verdim, anlamam gerekiyor, kısaltmadan, tüm uzunluğuyla. –Ya hiç sona ermezse? diye sorarken, psikologların tüm dikkatini üzerinde toplamayı garantiye almıştı. Ya bu tutkunun sonu yoksa? – O zaman daha kötü, dedim, daha da kötü.

Benimle ilgili bir şeyler tasarladıklarını hissediyordum, bir açıklama yapacaklardı, ama ne olduğunu kestiremiyordum. Su sporcuları hâlâ debeleniyordu, abartılı sırtüstü ve yüzükoyun pozisyonlarda, akıntı boyunca ağızları birbirine kenetlenmiş olarak. Ortalıkta onları ayıracak bir gemi de yoktu ne yazık ki. Ayrıca kürekleri de kaybetmemişlerdi henüz.

Carl Fouchard Jr. bir soru sordu ansızın: Bunları kime anlatıyorsun? Kendime, dedim. Peki seni sakinleştiriyor mu? diye sordu. Evet, dedim, sakinleştiriyor. İsveçli susup

yüzüme baktı, beni alt etmek isteyen düşmanca bir bakıştı bu. Amerikalı Boris Zwettkoff, ödevimi yaparken hissettiğim duygunun suyun içinde durmak mı, bata çıka ilerlemek mi, yoksa berrak bir suda yüzmek mi olduğunu sorduğunda, ona net bir şekilde, hiçbiri, diye cevap vermemden memnun kaldı. Yaka kartını ters taktığı için adını okuyamadığım, ama aksanı Hollandalı olduğunu ele veren irikıyım bir biliminsanının önce yaşımı, ardından da ayakkabı numaramı öğrenmek istemesine şaşırdım, her ikisinin de cevabını aldıktan sonra, ödevimi yaparken ter ya da korku nöbetleri geçirip geçirmediğimi sordu; onu tümüyle cevapsız bırakmak istemediğim için korkularım olduğunu söyledim. Mackenroth'un bana soru sormaması, gülümseyerek cesaret vermeye çalışması onu daha da sempatik kılıyordu. Anladığım kadarıyla niyetimi öğrenmeye çalışıyorlardı, ama böyle bir anlaşmazlık konusunu ya da okula ilişkin bir davayı sonuçlandıracak güce sahip değildim. Sonuçta uluslararası heyet soruşturmayı sürdürmekten vazgeçerek beni rahat bıraktı.

Müdür Himpel belli ki bunu beklemiyordu, sorgulamanın daha uzun süreceğini ummuştu, daha derin bir araştırma, ateşli olmasa da canlı bir tartışma, ama bunların hiçbiri olmadığından benimle uğraşmak yine ona kalmıştı. Hemen dışarıdaki su sporcularına baktım, alabora olup boğulmuşlardı büyük olasılıkla. Elbe boş ve masum, akmaya devam ediyordu.

Bak Siggi, dedi Himpel, birlikte bir çözüm bulmalıyız şimdi, bu şekilde devam edemeyiz. Böyle bir ceza, dedi, alışılmamış bir durum değildir, her yerde uygulanır ve burada, bizim adamızda da pedagojik bir yöntem olarak doğruluğu kanıtlanmıştır. Ancak, dedi, her cezanın da bir sınırı olması gerekir. Yüz beş gün – bu yeterlidir. Bugün itibarıyla ceza sona ermiştir. Tokalaşmakta tecrübeli elini uzatarak Almanca dersinin bitişini o anda tescil

etmek istedi, ama elini sıkmayı reddettim. Karşı çıktım. Sürenin uzatılması talebinde bulundum. Ödevime geri dönmeme izin verirse, bir daha asla hoş olmayan hiçbir şey yapmayacağıma söz verdim. Galiba onun hoşgörüsüne de sığındım. Ama tüm bu itirazlar, ricalar ve sözler işe yaramayacak gibiydi. Son olarak başka ne yapabilirdim? Anlaşmamıza değindim, cezamın süresini kendimin belirleyeceğine dair verdiği sözü hatırlattım. Gerektiği sürece devam edeceğini söyleyen siz değil miydiniz? Bu sözlerle onu tümüyle ikna edemesem de, ödevimi sürdürmeme geçici olarak razı olmasını sağlayabilmiştim. İyi, iyi, dedi, yumuşak bir kabullenişle, tamam. Şimdilik devam edebilirsin.

Masaya giderek defterlerimi bana verdi. Psikologların yüzüne bakıp herhangi bir tereddütle karşılaşmayınca, şu sözlerle azat etti beni: Dönüş yolunu tek başına bulursun. Yeni bir defter daha alacaksın, tabii mürekkep de.

Kaygılarımdan tümüyle kurtulamasam da, bir hayli rahatlamış olarak psikologların oluşturduğu yarım dairenin arasından ilerledim, bu arada yolumu Mackenroth'un önünden geçecek şekilde ayarladım. Bana göz kırptı. Diyebilirim ki bakışlarında takdir vardı. Ancak başımın hizasında masumane göz kırparken, ceket cebimin hizasında bu kadar masum değildi: Zayıf parmakları narin, çevik ve çok hassas hareketlerle cebime girdi, kaşla göz arasında bir şey bıraktıktan sonra cebimi okşayarak uzaklaştı. Hemen hemen hiçbir şeyin farkına varmadım, ama böyle yapmış olmalıydı. Şöyle ifade edersem abartmış olmam sanırım: Cepler konusunda uzman olan Ole Plötz'den başka bunu başarabilecek kimse yoktu aramızda.

Kapıya gelince arkama dönüp heyete selam verirken Mackenroth'a bakma fırsatı buldum. Az önce olanlara dair hiçbir iz yoktu yüzünde, kayıtsız bir ifadeyle maskelenmişti. Oradaki duruşuyla her türlü şüpheden

uzak görünüyordu, üstelik tek kelime söylemesine gerek kalmadan.

Genç psikoloğun cebime gizlice ne koyduğuna, dışarı çıktıktan sonra, koridorda bakabildim ancak. Fazla bir şey yoktu, katlanıp ataşla tutturulmuş bir deste kâğıt ile on ikilik sigara paketi. Hemen tuvalete gittim. Sigara paketini sağ çorabımın içine soktum, üzeri yazılı kâğıtları ise kavalkemiğime destek olacak şekilde katlayarak sol baldırıma sakladım, çorabımı yukarı çekip lastiğiyle sıkıştırdım. Dikkatle pantolonumun paçalarını aşağı indirdim. Ellerimi yıkadım, su içtim, alnımı ıslattım. Tüm pencereler açıktı, Himpel'in içeri girmesine izin verdiği ilkbahar rüzgârı, amonyak kokusunun keskinliğini azaltıyordu. Aşağıdaki avluda biri "Rock Around the Clock" melodisini ıslıkla uzatarak çalıyordu, bu çirkin yorumu duymamak için her üç kabinin de sifonunu çektim ve "rock"ı akan suların içinde yok ettim. Sonra koridora çıktım, Himpel'in odasına kulak kabarttım ama huzurlu bir iç çekmeyi andıran sesten başka bir şey duymadım –sanki birisine masaj yapılıyordu– merdivene giderek malzeme teslim bölümüne indim.

Büro malzemesi teslim bölümü, yönetim binasının bodrum katında, kütüphanenin yanındaydı, iki oda birbirine bağlıydı ve böylece her iki iş, yani kitap ve malzeme teslimi aynı kişi tarafından yapılabiliyordu. Kapıyı vurduğumda kimin görüneceğini, sinsi bir gülümsemeyle beni kimin selamlayacağını ve ağzında ne geveleyeceğini biliyordum: Her şey yolunda mı? O içimizde yaşça en büyük olandı. Bizler bu adada yalnızca arkadaş edinmek değil, sürekli özen göstererek bu arkadaşlıkları korumak zorundaydık. O beş buçuk yıldır burada yaşadığından, özel isteklerde bulunmak için kendisini haklı görüyordu. Örneğin pudingin bana gelmek istiyor, yardım et de gelsin, dediğinde, tatlısını ona vermeyecek hiç kimse yoktu.

Cansız saçları ve etli dudaklarıyla birisine yaklaşıp Almanca dersinde yaptığı gibi kendini kasılmalara hazırladıktan sonra, bu kasılmalara nasıl teslim olduğunu görünce, insanın ona inanası geliyordu. Bu kadarla da sınırlı kalmıyordu, bir kadının koluna taktığı çanta ona ilham verip içinde var olan yetenekleri uyandırdığında, yalnızca dışarıdan bakarak o çantanın içinde neler olduğunu anlayabilirdi. Gerçi her türlü modeli okşayarak açabildiği görüşünü abartılı buluyordum, ama aramızda iki kişi vardı ki onlara bunu ispatlamıştı.

Sonuçta Ole Plötz kütüphanedeki işimi devralmıştı ve benim yerime malzeme tesliminde de görev yapıyordu. Kapıyı tıklattığımda ayağa kalktı. Kapının üzerindeki küçük pencereyi açtı, sırıtarak tablayı çekip alt kısmı bir nevi bankoya dönüştürdü, yerine yerleşip dirseklerini dayadı ve başını kaldırıp sordu: Her şey yolunda mı? Onayladım, çevreye kulak kabartıp pantolonumun paçasına uzandım, etrafı kolaçan etmeyi sürdürerek sigara paketini çıkardım ve Ole'nin her zaman açık duran avucuna üç tane sigara bıraktım, paketi hemen ortadan kaldırmak niyetindeydim, ama Ole'nin hassas eşitlik anlayışını hesaba katmamıştım: Paketi nazikçe kendine çekti, sigaraları saydı, üç sigara eksik aldığını tespit etti, hiç konuşmadan eksiklerini tamamladıktan sonra paketi geri verirken bir parmağını alnına doğru götürerek teşekkürlerini dile getirdi. Senin için ne yapabilirim? diye sorarken geveleyip durduğu şeyin bir düğme olduğunu gördüm, kemik bir düğmeydi, kışlık bir paltoya aitti belki. Çizgisiz bir defterle bir şişe mürekkep istedim, sonra düzelterek, iki defter, dedim. Neye ihtiyacın olduğunu iyi düşün, dedi, bugün çok cömertiz, bence beş defter de alabilirsin, hatta ne bok varsa hepsini alabilirsin. Yaptıklarına kimse şaşırmıyor artık.

Bana bir ceza verdiler, dedim özür dilercesine, bunu biliyorsunuz.

Evet, dedi, biliyoruz ama cezasını senin kadar çok seven kimse olmadı burada. Size yanlış bir şey yapmadım, dedim. Duvarların arkasında bir efsaneye dönüştürdün kendini, dedi bunun üzerine, ama bugün seni bağışlıyoruz. Bugün herkesi bağışlamaya hazırız.

Özel bir durum mu var? diye sordum.

Pek özel sayılmaz, dedi sırıtarak, birkaç yer değişikliği olacak yalnızca. Yer değişikliği, hava değişikliği. İnsan ergen bir yaratık, bir kitapta okumuştum, ergen bir yaratık yaşadığı yeri kendi isteğiyle terk ediyorsa, bunda bir eleştiri vardır, vesaire. Kaçacak mısınız? diye sordum. Umarım sen de gelirsin, dedi yavaşça, koridoru kolaçan edip göğsüme uzanarak bankonun üzerinden beni kendine doğru çekti. Bu gece on birde, diye fısıldadı, her şey tamam, altı kişiyiz. Tekneyi nereden bulduklarını anlattı, küçümseyen bir ifadeyle tüm yüzme bilmeyenlerin bir teknede toplandıklarını söyledi. Elbe'deki akıntıyla nasıl başa çıkacaklarını sorduğum zaman, suların kabarmasının yüzücülere sağladığı avantajları anlattı. Karl Joswig'i engel olarak görmüyordu, görmek de istemiyordu, sevgili gardiyanımızla başa çıkma işini tek başına Eddi Sillus üstlenmişti – Eddi'nin Kuzeybatı Almanya siyah kuşak judo derecesi vardı.

Uygun bir akıntının bizi Blankenese'ye, öteki sahile atması ihtimaline karşı ne tedbir alındığını sorduğumda yakamı bıraktı, yüzüme kötü kötü baktı, salak mısın beceriksiz mi, anlayamadım, diye söylenerek bir sigara yaktı. Birkaç nefes çekip söndürdü. Raflara doğru gitti, yığından üç defter alıp önüme fırlattı. Sonra bir kutudan küçük, köşeli bir mürekkep şişesi çıkarıp onu da önüme attı, alındı fişlerine de aynı şekilde davranarak hassas işaretparmağıyla imzalamam gereken yeri gösterdi: Ole Plötz'ün benimle işinin bittiğini anlamamak imkânsızdı.

Yine de hiç konuşmadan, düşman gibi ayrılmayı göze

alamazdım, şu anda da böyle düşünüyorum, daha farklı konuşmam gerekiyordu, kimsenin kararını değiştirmeyeceğinden emin olunamaz çünkü. Sonrası için bir planınız var mı? diye sordum. Etli dudaklarını ıslattı, tablayı kaldırıp kapının alt tarafını açtı. Kız kardeşim, dedi, kız kardeşime gideceğiz; kocası denize açılıyor. Öyleyse ilk fırtınayı bekleyeceksiniz, dedim. Bizimle geliyorsun galiba, dedi dikkat kesilerek. İnsan arkadaşlarını zor durumda bırakmaz, değil mi? Koridora göz attı. Tamam mı, diye sordu, on birde? Kapıyı açmaya uğraşma, biz seni alırız.

Bana eziyet gibi gelen bir kararsızlıkla orada duruşum onu nasıl etkilemişti? Bir yanım isterken, diğer yanımda zorunluluklar ağır basıyordu, burada sorumluluklar, orada ihtiyaçlar. Kaçışımızı hayal ettim: Joswig'in bağlanması; koridorlarda gizlenerek koşturmak; atölyelerin gölgesinde dikkatle kulak kesilmek; kumsaldaki çalılıklara doğru arka arkaya kısa atlayışlar; belki Philipp Neff'in ansızın duyduğu ve soluğunu kesen köpek havlamaları; bata çıka ilerlemek, kanala ulaşana dek, yere yığılana ve hepimizin yüzünde ay doğana dek, eriyen gümüşi rengin yansıdığı altı tane surat, Elbe'ye yabancı, akıntıya kapılarak sürüklenen yuvarlak, küçük dubalar; akıntıyı ustalıkla kullanarak Blakenese yönüne doğru sürüklenmek; iğne gibi batan soğuk, bir çığlık ve yukarı kalkan kollar; hayır, çığlık değil, ışıklar, Blankenese'nin yaklaşan, yaklaştıkça sevinilen, bu kez önünde selam durulan ışıkları; Philipp Neff'in tam önünde gördüğü ama bir türlü ulaşamadığı pırıltılı kumsal, kumsalda art arda bata çıka ilerleyen, Elbe'nin derinliklerinden çıkagelmiş gibi görünen ve yavaş yavaş büyüyen silüetler.

Bir yandan bu hayalleri kurup büyük vaatler içeren fırsatları düşündüm, öte yandan tümünü doldurduğum defterlerimi; psikologların yaptığı gibi onları elimde tarttım, Ole'nin ters bakışlarının eşliğinde Korbjuhn'un

verdiği, hatta ihtimaldir ki bana uygun gördüğü konuyu düşündüm. Filizlenen tutku geldi aklıma, başlayan görev, hatıralar ve tavizler. Her şeyi olduğu gibi, bunu da bitirmeden mi bırakacaktım ardımda? Almanya'nın en kuzey noktasında görev yapan polis, ressam, ağabeyim Klaas, Asmus Asmussen, Jutta: Onların kendilerini ifade etme ve savunma haklarını ellerinden alacak mıydım? Perdeyi kapatıp varlığımın üzerinde bu karanlığın hâkim olmasına kendi isteğimle izin verecek miydim? Her şeyi bir hikâyenin başlangıcı olarak mı bırakacaktım? Keyfî olarak ortaya çıkmayan bir şeyden, kendimi keyfî olarak geri çekme hakkım var mıydı? Belleğime böylesine farklı yerlerden seslendikten sonra, yankıları beklemek zorunda değil miydim? Hayır Ole, dedim, olmaz. Kusura bakma ama olmaz. Sizinle birlikte gelemem. Ödevimi böyle bırakamam. Kapının alt bölmesini tekrar kapattı. Seni ele geçirmiş zaten, dedi. Görev tutkusu! Bana göre hava hoş, içinde boğulabilirsin.

Anlamalısın, dedim. Defterlerini al ve çek git, dedi. Bunu anlamalısın Ole, dedim. Anlamak mı? dedi tiksintiyle sırıtarak. İnsan kendi isteğiyle burnunu boka sokuyorsa, bunun nesini anlayacağım? Haydi ufaklık, defterlerini al ve defol. Daha sonra, dedim, bekleyin, daha sonra gelirim sizinle. Bu akşam, dedi Ole. Benim için çok erken, dedim ve ekledim: Joswig'e dikkat edin. Bir koku almış olmalı, aşırı kuşkuluydu. Bu bizim sorunumuz, dedi ve kapının üst bölmesini de kapatabilmek için geri çekilmemi talep edercesine baktı. Konuyu değiştirip kütüphanede işlerin nasıl gittiğini sordum ama Ole Plötz beni dinlemedi, kapıyı içeriden kapattı, böylece son kelimelerimi tabelaya söylemiş oldum: "Malzeme Teslimatı." Kavga bitmişti, ama kim kazanmıştı? İyi şanslar, dedim tabelaya karşı, bu gece için iyi şanslar. Geri döndüm, kolumun altına sıkıştırdığım, ödevimin devamını garanti

eden defterler ve tozlanmış ama içi dolu mürekkep şişesiyle dönmek zorundaydım. Ödevim konusunda kimse aklımı çelemiyordu, kaçma fırsatı bile beni alıkoyamamıştı. Dönmem gerekiyordu, kapıyı omzumla iterek açtım, Müdür Himpel'in odasında üretmeye devam ettiği canlı ilkbahar seslerinin arasından geçtim. Belli ki keskin rüzgârlar estirip göçmen kuşların geri dönmesini sağlıyordu; sığırcıklar, kırlangıçlar, leyleklerden oluşan –ancak leylekler tek tüktü– kuş sürüsünü kanat çırptırarak yönetim binasının içinde dolaştırırken, şarkının bu haliyle zaten bilinen ve çok sık söylenen bir başka ilkbahar şarkısına benzemesini engelleyemiyordu. Dışarıda, berrak havada, ılık güneşin altındaki kumlu alanda Hamburg ilkbaharı kendini hissettiriyordu. Lahanaların sulanması gerekiyordu. Sürekli akıntılara maruz kalan söğütler, sığırcıklarla dolu değildi şimdi. Gökyüzü su mavisiydi. Marullar ve yeşil salatalar sürmeye başlamıştı. Dışarı çıkan psikologlar pardösülerinin önünü açmıştı artık. Sebze tarlalarındaki açık işliklerde arkadaşlarım çalışmanın yararlarını keşfetmek zorundaydılar, onları gözlemekten yorgun düşen nöbetçiler sigara içiyordu.

Hayır, odama giderken geçtiğim yolda karşıma çıkan ve beni üşüten bu hava, Himpel'in ilkbaharı değildi, ilkbaharı işbaşındayken izlemek için en ufak bir istek yoktu içimde. Bir hamlede koştum, kolumun altında defterlerim, elimde mürekkep şişemle koştum. Bazı nöbetçiler kuşkuyla bana baktılar, ama kumsala giden yola sapmayıp binaya girdiğim için bir şey yapmadılar. Eğer peşimden gelmiş olsalardı, çabaları boşa çıktığı için üzüleceklerdi; ıslah edilenlere özgü üniforma giymiş bir gencin uzun adımlarla taş merdivenlerden inişini, boş nöbetçi kulübesinin önünde çaresiz duruşunu, tüm koridorlara kulak kabartışını, sonunda sabırsızca seslenişini, kendisini odasına kilitleyecek bir gardiyan arayışını göreceklerdi

çünkü. Islah edilmesine karar verilen bu gencin çıplak nöbetçi kulübesine girişinin, masum bir şekilde anahtar arayışının ve bulamadığı için kirli sandalyeye oturup bekleyişinin tanığı olacaklardı.

Karl Joswig'i beklerken, yazı masasını karıştırarak zaman öldürmeye çalıştım, ancak sevgili gardiyanımızın diğer değersiz kâğıtlar gibi toplamakta olduğu enflasyon kurbanı[1] elli trilyon eski paradan başka bir şey bulamadım. Yıllar önce unutularak taş gibi sertleşmiş yamru yumru bir peynirli sandviç de vardı. Oyalanmak için üzerinde önemli telefon numaralarının yazılı olduğu listeye baktım: batı girişi, doğu girişi, Müd. Himpel, daire, yazıhane, alarm. Bu gece alarm çalacak mıydı? Atölye I-IV'ü okudum, bahçe, Malz.-İdare, revir ve mutfak.

Karl Joswig görünmedi. Listeyi yerine astım, takvimi aldım, hafıza güçlendirme teknikleriyle zaman geçirebilirdim, sayfaları sonbahardan geriye, yaza ve ilkbahara doğru rasgele çevirirken gördüğüm ilk resimde kalakaldım. Ayak bileklerine kadar gelen suyun içinde durmuş iriyarı bir adam, kocaman aletiyle adayı suluyordu. Tarihi değiştirdim, ertesi günde de insanın estetik anlayışını zedeleyen, kaba saba bir çizim vardı. Yukarı kalkmış bir kıçtan hastalıklı, deyim yerindeyse raşitik notalar yükseliyordu havaya doğru. Resmin altındaki yazı ise şöyleydi: *Himpel'in özel konseri I numara*. Sersemlemiş olarak sonraki güne geçtim, cumartesi günüydü, yosun tutmuş bir tahıl ambarı kapısının önündeki baca, bıyık altından gülümseyerek reverans yapıyordu. Günleri birer birer çevirdim, her biri farklı bir işaret, acı bir parola, kötü bir selam taşı-

1. Almanya'da Birinci Dünya Savaşı yıllarında başlayan enflasyon, savaşın yenilgiyle bitmesinden sonra, Versay Barış Antlaşması'nın imzalanmasıyla daha da hız kazanarak 1922-1923 yıllarında hiper-enflasyona dönüşmüş, yaşanılan ekonomik çöküntü ve işsizlik, Hitler'in 1933'teki seçimlerde iktidara gelmesine zemin hazırlamıştır. (Ç.N.)

yordu, tüm ay çirkinleştirilerek berbat edilmiş, ahlaki hassasiyeti inciten utanmazlıklarla doldurulmuştu. Çizgiler, Ole Plötz'ü ele veriyordu. Yaratıcının o olduğunu anlamak için kendimi zorlamam gerekmedi, nöbetçilere hatıra olarak ustalık ürünlerini bırakmış olmalıydı. Joswig de payını almıştı bundan.

Canına okunmuş, ancak ustalıkla canına okunmuş takvim sayfalarını karıştırırken biraz korktuğumu da itiraf etmeliyim. Kimsenin görmediğine ikna olduktan sonra, takvimi duvara, aldığım yere astım. Ole başaracak mı? Elbe'yle başa çıkabilecekler mi? Hatırladığım, her türlü art niyetten uzak olarak hatırladığım tüm hikâyeler kötü başlıyor ve kötü bitiyor, tüm hikâyeler.

Karl Joswig gelmedi. Sigaraları çıkardım, ama kulübede havalandırma olmadığı için tekrar yerine koydum. Pantolonumun öteki paçasından Mackenroth'un katlanmış kâğıtlarını aldım, düzelttim, heyecan içinde bana nasıl hitap ettiğine bakıp özel bir söz aradım: Sayın Bay Jepsen, sevgili Siggi ya da yakınlık kurarken mesafeyi de koruyarak, sevgili Siggi Jepsen. Böyle bir ifade yoktu. Çalışmasının bir bölümünü vermişti bana yalnızca, açıkça belirtildiği gibi bir taslak. Ancak başlığın değişmeyeceği kesindi: "Sanat ve Suç Eğilimi, Siggi J. Vakasından Hareketle" Tümünün altı çizilmişti. Okumalı mıydım? Okumamalı mıydım? Gözümü alamıyordum bir türlü. A. Teşvik edici unsurlar I) Ressam Ludwig Nansen, bir özet. Okumaya devam etmeye değer miydi? Wolfgang Mackenroth şöyle yazmıştı: Ressam Max Ludwig Nansen'in vaka konusu şahıs üzerinde gerek olumlu gerekse olumsuz etkileri görüldüğünden ve bu etkilerin okul ve baba evinin etkilerinden daha fazla olduğu kuşku götürmediğinden, ilişkilerin anlaşılması için önce ressama ilişkin biyografik ve sanatsal verilerin incelenmesi gerekmekte-

dir. Bu bilgiler ağırlıklı olarak ressamın kendi biyografisi *Gözlerin Hırsı* (Zürih, 1952) ile Teo Busbeck'in *Dostların Kitabı* (Hamburg, 1955) ve *Rengin Dili* (Hamburg, 1951) adlı kitaplarından alınmıştır. Bu veriler, vaka konusu şahısla ressam arasında aşağıda anlatılacak ilişkinin, doğrudan olmasa da dolaylı olarak anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Başımı kaldırdım, dışarıya kulak kabarttım, aceleyle bir sigara yaktım. Hafif bir huzursuzluk hissettim, şakaklarımda sıcak bir basınç vardı, sağ bacağım seğirdi. Vaka konusu şahıs, evet, belki. O dalga, ben tekne miydim? Ancak *Rengin Dili* ilk olarak 1952'de yayımlanmıştı, bunu bilmesi gerekirdi.

Wolfgang Mackenroth devam ediyordu: Max Ludwig Nansen, sonraları sanatsal olarak ele aldığı ve tanıttığı bölgede, Glüserup'ta Frizyeli bir çiftçinin oğlu olarak dünyaya geldi. Daha köy ilkokuluna giderken resim yapmaya, modele bakarak desenler çizmeye başladı. El sanatlarına ilişkin eğitimini, Itzehoe'da bir mobilya fabrikasında tahta oymacılığı yaparken gittiği okuldaki resim derslerinde aldı. Eğitimini tamamladıktan sonra Güney ve Batı Almanya'da çeşitli mobilya fabrikalarında çalışırken, bir yandan da akşam okullarına devam etti, müzeleri dolaşarak kendini geliştirdi, tek başına çıktığı dağ yürüyüşlerinde suluboya manzara resimleri yaptı, kış aylarında zihninde sürdürdüğü çalışmaları resimlere dönüştürdü. Kendisine duyduğu güven ve gururu, ilk resimlerinin galeri yöneticileri tarafından geri çevrilmesine, akademiye kabul edilmemesine katlanabilmesini sağladı. Busbeck'e göre, meslek okulu öğretmenliğini bırakıp ressam olmaya, resimlerinin sürekli olarak geri çevrilmesinin sonucunda karar verdi. Floransa, Viyana, Paris ve Kopenhag yolculukları, önceleri hayal kırıklığına uğrayarak baba evine dönüşlerle sonuçlandı. "Yalnız bir

ruh" diye tanımlanabilecek kişiliği ve doğayla karakter özellikleriyle örtüşen ilişkisi, Nansen'in kendisini "sanatın canlı merkezlerinde kaybolmuş" hissetmesinde etkili oldu. Kendi ifadesine göre doğayla, onun için kesin bir mesel değeri ifade edecek bağlantılar kurmaya ihtiyacı vardı. Küskün, ama inatla, kendisini değerlendirirken ölçüyü kaçırmadan, Busbeck'in "renklerin epik manzara raporları" olarak tanımladığı ve doğada keşfettiği efsanevi, fantastik birikimi yansıtan resimlerinin sürekli olarak geri çevrilmesini kabullendi. Gelgit bölgelerinde yaptığı yürüyüşlerden birinde, daha sonra hayat arkadaşı olacak ve değeri anlaşılamadan yokluk içinde geçireceği yılları aşmasında ona yardım edecek şarkıcı Ditte Gosebruch'la tanıştı.

Çift, geçici sürelerle Dresden, Berlin ve Köln'de yaşadı, sanat alanındaki tutarlılığının ve taviz vermemesinin de sonucu olan büyük yoksulluk, Max Ludwig Nansen'i giderek Glüserup'a geri dönmeye zorladı.

1914 yılında *Biz* dergisinde bazı tahta oymalarının –Kuzey ülkelerine ait groteskler ve efsanevi motifler– çizimleri yayımlandı. Busbeck Galerisi'nde *Benim Denizim* serisi sergilendi. Savaş başlayınca Nansen gönüllü olarak başvurdu, ancak sağlık sorunları nedeniyle başvurusu kabul edilmeyince uğradığı hayal kırıklığı yüzünden bir yıl boyunca ailesinin yaşadığı yerde atölyesine kapandı. Bu süre zarfında *İnançsız Thomas'ın Husum'u Ziyareti* döngüsü ortaya çıktı.

Hannover'deki ilk karma sergisinden sonra Ludwig von der Goltz, Nansen'in oymaları hakkında bir yazı yazdı. Hemen ardından Nansen *Kırılan Dalgalarla Tanışma* başlığıyla, renkli taş baskılarına ait bir seri çıkardı. Daha önce olduğu gibi, resimleri Berlin'de geri çevrilmeye devam ediyordu. Jena'da kurulmuş, "Yarın" isimli bir ressamlar derneği ona üyelik önerdi. Önce kabul etti, ama

kısa bir süreliğine Jena'da kaldığı sırada, dernek başkanının pasifist bir lider ve Fransız empresyonistlerinin taraftarı olduğunu öğrenince üyelikten geri çekildi. *Kuzeyin Hasat Resimleri* Münih'te bir kış sergisinde gösterildi, aynı şekilde *Marsch'ta Sonbahar* sergisi Karlsruhe'de açıldı. Max Ludwig Nansen pek çok yazı tek başına Hallig'lerde[1] geçirdi ve bu dönemde masalların, efsanelerin dünyasına, doğanın karanlık ruhlarına ve fantastik güçlere adadığı bir dizi suluboya resim yaptı. Karısıyla birlikte bir halk hareketine katıldı, ancak hareketin lider kadrosunda bulunanlar arasında eşcinsel ilişkiler olduğunu öğrenince protesto ederek ayrıldı. Basel'deki bir sanat sergisinde Nansen *Turba Tekneleri* isimli resmini hiçbir açıklama yapmadan kesip parçaladı. 1928 yılında Göttingen Üniversitesi ona fahri doktor ünvanını verdi, aynı yıl New York Modern Sanatlar Müzesi *Ayçiçeklerinin İsyanı* tablosunu satın aldı.

Max Ludwig Nansen Berlin'de bazı gazete haberlerine konu oldu, bir panik ânında kendisine bıçak çekip akciğerinden yaralayan yeniyetme hırsızla tekrar görüşmeyi istemişti, onu evlat edinmek arzusundaydı. Nansen çifti, Bleekenwarf'ı satın aldıktan sonra buradan çok seyrek ayrıldılar; Nansen –Goltz'a göre– kentlerde "sararmış bir çürümenin ve işe yaramayan aklın" toplandığını görmüş, "kent düşmanı" olmuştu. Bleekenwarf'ta *Sahildeki Eski Değirmenin Hikâyeleri* döngüsünü yarattı. En nüfuzlu sanat koleksiyoneri olan Malthesius, Nansen'e daha önce hiç telaffuz edilmeyen bir teklif yaptığı halde anlaşmaya varamadılar. Malthesius genç ressamı dört saat boyunca umutsuzca nasıl beklettiyse, Nansen de onu aynı şekilde dört saat boyunca hiçbir cevap vermeden beklet-

1. Schleswig-Holstein bölgesinde Kuzey Denizi kıyılarındaki gelgit havzalarında oluşan alçak adacıklara verilen isim. (Ç.N.)

ti. 1933'teki olayları[1] önce olumlu karşılamış olmasına rağmen, bir yıl sonra devlet sanat okulu yöneticiliği için aldığı çağrıyı sanat çevrelerinde sıkça anılan bir telgrafla geri çevirdi (ONUR VEREN ÇAĞRI İÇİN TEŞEKKÜRLER STOP RENK ALERJİSİ SORUNU STOP KAYNAĞI KAHVERENGİ OLARAK BELİRLENDİ STOP ÜZÜLEREK BAĞLILIKLA RESSAM NANSEN.) Bu olayın hemen ardından Prusya Sanat Akademisi üyeliğinden ve Reich Güzel Sanatlar Meslek Kuruluşu'ndan çıkarıldı. Alman müzeleri tarafından satın alınan resimlerinin sekiz yüzden fazlasına el konulmasının etkisiyle Max Ludwig Nansen, Adolf Hitler'den yalnızca iki yıl sonra üye olduğu Nasyonel Sosyalist Alman İşçi Partisi'nden ayrıldı. Teo Busbeck'le birlikte *Renk ve Direniş* yazısını yayımladı (Zürih, 1938). Karşılıklı görüşme için Berlin'e gelmesi istendiğinde, el konulan resimlerin bir kısmını yeniden yapması gerektiği için zamanı olmadığını öne sürerek gitmeyi reddetti. Rugbüll polisi, Bleekenwarf'a gelen tüm yabancı ziyaretçilerin, mümkün mertebe kayıtlarının tutulmasıyla görevlendirildi. Goltz'a göre ressam, savaştan önceki son aylarda yaptığı resimlerle "gerçek sanatın, aşağılanan her şeyi ölümsüzleştirerek dünyadan intikam aldığını kanıtladı."

Buraya kadar gelebildim, Wolfgang Mackenroth'un yazısını buraya kadar okudum –önemli bir itirazım olmadığını da hemen belirtmek isterim– ama birinin beni izlediğini hissederek huzursuz oldum; delici bir bakıştı bu, biri koridordan beni gözetliyordu. Hemen dönüp bakmadım, önce Mackenroth'un taslağını katladım, bir def-

1. 1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesinden sonra yaşanan olaylar (Alman parlamento binasının yakılması, komünistlerin tutuklanması, tüm partilerin yasaklanarak Nazi Partisi diktatörlüğünün kurulması, parti içindeki solcuların tasfiyesi, ırkçı yasaların devreye girmesiyle azınlıklara karşı başlatılan hareketler, vb.). (Ç.N.)

terin arasına koydum ve başka bir defter alıp açarak yazdıklarıma göz atıyormuş gibi yaptım. Ardından başımı kaldırdım ve Joswig'i gördüm. Tedbir olarak gülümsedim. Yanıma gelmedi. Düşük omuzlarıyla, sarkık kollarıyla orada durup bekledi. Üniforma giymiş, şikâyetlerini bakışlarıyla ve baş hareketleriyle ifade eden kederli şempanze. Defterlerimi topladım, dışarı çıkıp yanına gittim ve konuşmasına fırsat bırakmadan, onaylandı, dedim. Anlayış gösterdiler, ödevime devam edebiliyorum. Ama ne yazık ki kendi kendimi kilitleyemiyorum.

İskariyot[1], dedi usulca, küçük İskariyot! Boş defterleri ve mürekkep şişesini göstererek, önümüzdeki haftaları garantiledik böylece, dedim. Konuşmadan yüzüme baktı, sonra pantolonumun paçasını işaret edip, sigaralar, diye buyurdu, sigaraları ver. Aldıktan sonra da, yürü, dedi. Seni kimse rahatsız edemez.

1. Yahuda İskariyot, İsa'yı ele veren havari. (Ç.N.)

8

Portre

Kırmızı paltolu adam, şimdi senden söz etmeliyim. Terk edilmiş kumsalda ellerinin, hatta başının üzerinde, ağabeyimin yanında dans etme zamanın geldi nihayet. Klaas'ın orada olması bir rastlantı gibi görünse de rastlantı değildi aslında. Bu resme neden neşenin hâkim olmadığını, tam tersine, neden yeşil beyaz bir korkunun hüküm sürdüğünü tekrar sorabilirsin bize. Yaşlı yüzünle, ihtiyar kurnazlığınla sıra sende artık, çünkü atölyenin talimatlara uygun biçimde karartılmamış olmasının nedeni sanırım sendin. Nansen senden bir türlü memnun kalmadığından, giderek sertleşen fırça darbeleriyle seni değiştirmeye çalıştığından, ikide bir ısrarla kendine benzemeni istediğinden –sabah nasılsan, akşam da öyle olmalıydın– eve dışarıdan bakıp karartma perdelerinin sıkıca kapanmış olup olmadığını kontrol etmeye fırsat bulamadı. Yalnızca seninle meşguldü, seni değiştirip düzeltirken stor perdelerden birinin sıkışmış bir yelken gibi açık kaldığını ve ışığı dışarı sızdırdığını fark edemedi. Deyim yerindeyse çalışma ışığını.

Böylece Rugbüll ve Glüserup arasındaki düzlükte titrek bir ışık belirdi. Bu ışık Bleekenwarf'tan uzaklaşmadı, oradan oraya gezinmedi, ilerlemedi, rüzgârlı sonbahar akşamına uzanarak tepenin yumuşak eğiminde demir at-

mış bir gemi görüntüsü oluşturdu yalnızca. Bulut kümelerinin altında. Bendin orada. Tüm yaşananlardan sonra yıllardır bu düzlükte ilk kez bir ışık göründüğünü, hendeklere ve kanallara ilk kez dokunduğunu biliyorum artık. Işığı fark edenler, korkuya kapılıp şu soruyu sordular hemen: Önce kimin dikkatini çekecek? Yüz yetmiş derecelik açıda onu ilk gören kim olacak? Kim düşünüp taşınacak ve bir sonuca varacak? Kuzey Denizi'nde ışıkları karartılmış gemiler mi? Casuslar mı? Yoksa Blenheim bombardıman uçakları mı?

Rugbüll polisi bu yasak ışığı tüm gemilerden, casuslardan ve Blenheim bombalarından önce fark etmişti, görevi icabı hava kararduktan sonra her yerde karartma yapılmasını sağlamakla yükümlüydü ve çoktan yola koyulmuştu. Uçuşan peleriniyle, aynı bildik görüntüde, rüzgâra karşı hafifçe eğilerek bent boyunca ilerledi, hedefi belli bir yolculukla gürgenli yoldan aşağı indi, bisikletini bırakıp ışığı yakından görmek için bahçeye girdi. Işık atölyeden geliyordu. Evin tüm pencereleri talimatlara uygun şekilde karartılmıştı, ama atölyeden bahçeye keskin bir ışık düşüyordu. Rugbüll polisi aydınlık kareye doğru ilerledi, bastığı yere dikkat etmeden, yıldızçiçekleri tarhını çiğneyerek yürüdü, bahçe kulübesinin yanından geçip nemli çalıların ve fundaların arasından ışığa o kadar yaklaştı ki, elini uzatsa dokunabilecekti adeta. Stor perdelerden birinin sıkışmış olduğunu gördü, kordonlar birbirine karışmıştı, porselen halka sallanıyordu. Kulak kabarttı, gökyüzünde herhangi bir motor sesi yoktu, ama birkaç adım ötesinde hararetli bir tartışma devam ediyordu. O anda seslenebilirdi, o anda kapıyı da çalabilirdi, ama tüm olup bitenlerden sonra artık çok iyi biliyorum ki her ikisini de yapmadı, ışığın kaynağı çok yüksekte olduğu için bir bahçe masasını pencerenin yanına çekti, üzerine çıktı ve camdan içeri baktı. O zamana dek

Bleekenwarf'ta yaşanan olaylara böyle baktığı olmamıştı hiç.

Rüzgâr pelerinini dalgalandırıyordu. Cama çarpan pelerin hafif bir gürültü çıkarınca, eteklerini toplayıp uçlarını kayışının altına sıkıştırdı. Ardından kasketini çıkarıp bir elini gölge yapması için alnına dayamak zorunda kaldı, bu arada bahçeyi de kolaçan edip kimsenin kendisini gözetlemediğinden emin olmak istedi belki.

Kararlı, işine bağlı ve sabırlı babamı anlatmak için bu kadarı yeterli sanırım, ama babamın, eğer gerekli olsaydı, o masanın üzerinde diğer polislere kıyasla çok daha uzun süre kalabileceğini de eklemek isterim. Toparlayacak olursam, şöyle devam edebilirim: Başını kaldırıp baktı.

Orada kırmızı paltolu bir adamla Klaas vardı ya da daha ilk bakışta Klaas'ı hatırlatan birisi, önlerinde ise her ikisini de yarı yarıya kapatacak biçimde, başında şapkasıyla ressam duruyordu. Ressam çalışıyordu. Kısa fırça darbeleriyle konuşup tartışarak kırmızı paltolu adamın resmini yapıyordu. Paltosundan dışarı çıkmış masal cücesine benzeyen ayaklarını kısaltıyor, paltonun kırmızısını kırabilmek için zemindeki maviyi güçlendiriyordu. Palto, Kuzey Denizi'nin kış mevsimine özgü karanlığında, ıssız kumsalda ışıldıyordu – ışıldıyor ve aynı zamanda da tüm gücüyle yerçekimine karşı direniyordu, çünkü adam ellerinin üzerinde yürüdüğü, hatta dans ettiği halde, paltosunun açılmış etekleri aşağıya sarkmıyordu. Palto kaymıyor, böylece ellerinin üzerinde duran adamın yılların kurnazlığının izlerini taşıyan ihtiyar yüzünü örtmüyordu. Eklemleri nasıl da ince ve kıvrak, dengeli vücudu ne kadar zarifti! Kahkahalarla gülerken Klaas'ı da bu eğlenceye ortak etmek istiyordu, evet, ağabeyimin ondan hoşlanmasını istiyordu, onu eğlendirmeye, neşelendirmeye çalışıyor, ellerinin üzerinde yürüyerek ya da

dans ederek ilgisini çekmeye uğraşıyordu. Kabul etmek gerekir ki, bu hareketleri kolayca yapıyordu.

Ancak Klaas'ı kazanmayı, bir kez olsun dönüp kendine baktırmayı aynı kolaylıkla başaramıyordu, çünkü korku, onun ağabeyimde istemeden yarattığı, yeşil beyaz alevlenen korku, Klaas'ın bu sahnenin dışında kalmasına neden oluyordu. Klaas parmaklarını açmış, başını arkaya atmıştı. Aralık ağzının altına düşen gölge, önlemeye çalıştığı bir çığlığı getiriyordu akla. İki-üç adım daha atacak olursa Klaas'ın kaçacağı hissediliyordu, korkusu onu kumsal boyunca kayıtsız ufka doğru sürükleyecekti, yeter ki başının üzerinde duran adamdan uzaklaşabilsin. Resme *Kumsalda Ansızın* adını vermişti, böyle diyordu ressam, ama günlüklerinde aynı resmi *Korku* diye tanımlayan da kendisiydi yine. Korku, ağabeyimin yüzüydü. Yani bugün baktığımda, böyle tarif etmem gerektiğini düşünüyorum.

Rugbüll polisi de bunları algıladı mı, yoksa bahçe masasının üzerinden, tartışarak inatla çalışan ressamı mı izledi yalnızca? Ve neden hemen müdahale etmeyip –üstelik iki yasak birden delindiği halde– o rüzgârlı sonbahar akşamında gerektiğinden çok daha uzun bir süre bekledi? Elini alnına siper ederek, merak içinde, sanki burada gördüklerinden çok daha fazlası olacakmış gibi. Gördükleri neden hâlâ yetmiyordu ona?

Atölyeden sızarak dışarı yansıyan ışık, gemilerin, casusların ve Blenheim bombalarının dikkatini istenmeyen bir yöne çekiyor olsa da, babam masanın üzerinde kalıp ressamın çalışmasını seyretmeye devam etti.

Ressamla her şeyi bilen, görünmez Baltazar arasındaki tartışmaları izledi. Sağ kolunu alıkoyan direnci fark etti, hareketlerini gördü: Ressamın, Klaas ve kırmızı paltolu adam arasında olup biten her şeyi taklit ettiğini gözlemledi, neşeli olmak için kışkırtılmayı, beklenmedik korkuyu, vesaire...

Babam gördüklerine inanamadığı için bekliyor olmalıydı, kendisiyle aynı yerde yetişen, aynı koşullardan gelen birisinin böylesine yasak ve kural tanımaz olması afallatmıştı onu. Üstelik sık sık uyarıldığı halde. Nasıl oluyordu da duyduğu küçümseme kaygılarının önüne geçebiliyordu? Hayal gücü, günün birinde bu düşüncesizliğinin yaratacağı sonuçları kestirmeye yeterliydi. Ya da olası sonuçları düşünemeyecek kadar emin miydi kendinden? Başka bir polis, örneğin Husum'dan gelen biri ressamın üzerinde daha etkili olabilir miydi acaba?

Ressamda yasağa uymamanın sevincine ait herhangi bir belirti yoktu, bundan gizliden gizliye tatmin oluyor gibi de görünmüyordu. Tek başına çalışırken, Baltazar ve renklerle çatışmakla meşguldü yalnızca. Her şey kendisinin daha önce dile getirdiği gibi gelişmişti, resim yapmaktan vazgeçmesi mümkün değildi. Yoksa bu tavrı Rugbüll polisinin şahsına mı yönelikti?

Zoraki bir memnuniyet: Babamın gözlem istasyonunda hissettiği bu olmalıydı, bu duygu onun karanlık düzlükte çok uzaklardan, Gatwick ve başka yerlerden görünen ışığın karşısında dayanabileceğinden çok daha uzun süre kalışını da açıklıyordu. Gözünün önünde kuralların ihlal edilmesi ona tuhaf bir zevk veriyordu, Ditte'nin sesini duyar gibi olmasaydı orada daha ne kadar kalacaktı kim bilir! Hemen aşağı indi, masayı eski yerine koydu, pelerininin uçlarını kayışın altından çıkardı –ben böyle hayal ediyorum– aydınlık pencereye son kez baktı ve atölyenin kapısını vurdu.

Bir daha vurdu. Karşısına Ditte –yüzünde gururlu bir keder ifadesi ve kısacık gri saçlarıyla Ditte– çıkacak olursa ona ne söyleyeceğini düşünürken kapı sertçe açıldı. Ressam karşısındaydı, korkmuş gibi görünmüyordu, hayrola, dedi, ne var? Hiçbir şey söylemeden onu dışarı çağırıp bahçeye çıkaran polis, ışığı göstererek orada bulunmasının nedenini açıkladı, aynı suskunlukla geri dön-

melerinin ardından şöyle söyledi: Seni ihbar etmek zorundayım Max!

Ne gerekiyorsa yap tabii, dedi ressam ve ekledi: Şimdi hallederim, istediğiniz karanlığı sağlarım hemen. Yine de ihbar etmek zorundayım, dedi babam. Ressamın peşinden gidip kapıyı kapattı, bir sandalyenin üzerine çıkıp önce cetvelle, ardından bir süpürgenin sapıyla sıkışan stor perdeyi pencerenin tamamını örtecek şekilde aşağı indiren ressamı izledi. Ressam sandalyeden indi, süpürgeyi bir kenara attı ve palto ceplerinin birinden piposunu çıkardı, yakmadan önce bir kadehe beyaz, yağlı sıvıdan doldurdu.

Fiyatını tahmin edebilir misin? diye sordu ressam. Cevap alamadı. Arkasına döndüğünde babamın resmin önünde durduğunu gördü. Resim *Yabancılarla Manzara* resmi gibi dolabın iç kısmına sabitlenmiş değildi, ortalıkta, bir şövalenin üzerinde duruyordu. Babam resmi kendine göre önemli olan bakış açılarıyla inceliyordu, bunu yaparken ne duruşunu ne de resme olan mesafesini değiştiriyordu, başını bile oynatmıyordu, kollarını arkasında kavuşturmuştu; kendine özgü duruş biçimi etkileyiciydi bence. Ellerinin üzerinde duran, hatta ellerinin üzerinde dans eden kırmızı paltolu adam, yanında ise korkuyla bakan ve kaçmak isteyen ağabeyim Klaas: Babam resmi anlamamış gibi görünüyordu.

Gördüğün gibi, dedi ressam, eski bir çalışmayı tekrar ele aldım, sizleri pek ilgilendirmeyen, neredeyse unutulmuş bir hikâye. Babam cevap vermedi, ama yüzünü ona çevirdi. Ressam devam etti: Eski hikâyeler sizi ilgilendirmez, öyle değil mi? Bu resimlerin sizinle hiçbir ilgisi yok.

Resim yaptın Max, dedi babam sakin bir sesle, birbirimizi kandırmamıza gerek yok, seni yeterince izledim. Yasağa rağmen çalışmaya devam ettin Max. Neden?

Ama bunlar yeni değil ki, dedi ressam. Rugbüll polisi, hayır Max, hayır, diye itiraz etti, bunlar yeni. Korku içindeki Klaas: O ancak şu anda böyle korkabilir. Herkes anlar bunu, geçmişe ait bir resim değil bu. Kırmızı paltolu adam, dedi ressam, bunu ne zaman yaptığımı biliyor musun? 1939'un Eylül ayında. Fark etmez, dedi babam, bu kez ihbar etmek zorundayım. Sen ne yaptığını biliyor musun gerçekten? diye sordu ressam. Görevimi, dedi babam. O âna dek kaygısız ve oldukça sakin davranan, hatta babama gecenin geç saatlerinde ziyaretine gelmiş bir konuk gibi jenever ikram etmeyi düşünen Max Ludwig Nansen'in aniden değişmesi için başka bir şey söylemesine gerek kalmamıştı. Ressam piposunu ağzından çekti, gözlerini kapattı, yüzünde beliren öfke ve küçümseme dolu ifadeyi gizlemeye çalışarak bir dolaba yöneldi. İyi, dedi usulca, insanın görevini yapması gerektiğine inanıyorsan, sana tam tersini söyleyebilirim: İnsan görevine ters düşen bir şeyler de yapmalı. Görev! Bu benim için körü körüne bir kibirden ibaret yalnızca. Bazen göreve karşı gelmek de önlenemez bence.

Ne demek istiyorsun? diye sordu babam kuşkuyla.

Ressam gözlerini açarak dolaptan uzaklaştı. Piposunu pencerenin pervazına bıraktı. Dışarıya kulak kabarttı, rüzgâr ceviz ağacının dallarını çatı oluklarına doğru savuruyordu. Sonra şövaleye yaklaştı, gözle görülür bir gerginliği yoktu, resmi aldı, kısa bir süre uzaktan baktı, sonra hızla kendine çekti; güçlü, deneyimli elleriyle resmi kenarlarından kavramıştı, tereddütlü, istemek ve istememek arasında, yukarı kalkan elleri birbirinden uzaklaşırken resim yırtılıverdi. Yırtılma esnasında kırmızı paltolu adamdan ayrılan Klaas'ın, duyduğu korku için bir bahanesi oldu böylece. Max Ludwig Nansen, parçaları üst üste koydu. Hayır, böyle olmadı, önce kırmızı paltolu adamı yırttı ve ışıltılı kâğıt parçacıklarını yere attı, sonra ağabe-

yimle ilgilenerek korku portresini sigara paketi büyüklüğünde, düzensiz parçalar halinde böldü, üst üste dizdi, babama yaklaştı, bak, yanına alabileceğin bir şey oldu şimdi, diyerek ona verdi. Sayemde işiniz azalmış oldu!

Babam ses çıkarmadı, ressamın konuşmasını kesmedi, herhangi bir uyarıda da bulunmadı. Dikkatle, yalnızca büyük bir dikkatle olanları izledi ve ressamın verdiği kâğıt parçalarını nesnel bir tavırla kayışındaki deri çantanın içine koydu; yerde kalan son kırpıntıları da toplayıp, çantasına sığmayanları yelek cebine yerleştirdi.

Memnun musun? diye sordu ressam. Memnun musun şimdi? Hemen ardından, yaptığına pişman olmuş gibi ekledi: Hayır, bunu size bırakmalıydım aslında. Parçalama zevkini elinizden almamam gerekirdi. Yapmamalıydım, doğru olmadı. Bunların hiçbirini yapmayabilirdin, dedi babam. Ben böyleyim, diye cevap verdi ressam, hiçbir şeyden vazgeçemiyorum. Acının nerede başladığını hep deneyerek görmem gerekiyor, biz Glüserup'lular böyleyiz işte. Sen böylesin, dedi babam, yalnızca sen. Genel kurallara uyanlar da var, hem de pek çok kişi. Sana ise kişisel kurallar gerekiyor.

Hepinizin yok olması için biraz zaman gerekiyor, dedi ressam. Söylediğin lafa bak, dedi babam, sen böylesin işte. Ama bekle, değişecek çok şey var daha. Hem sen de, günün birinde sen de değişeceksin.

Bakıştılar. Kapıdan postal sesleri geliyordu, daha kendisi görünmeden Jutta'nın sesi duyuldu: Max Amca, burada mısın Max Amca? Ressam cevap vermeden onu içeri aldı. Jutta ağır postallar ve ince bir elbise giymişti, soğuktan pürüzlenmiş teniyle gülümsüyordu. Ressam ona uzun uzun bakarak sitemle başını salladı. İncecik bacakları. Kızılımsı ayva tüyleriyle dolu cılız kolları. Kemikli, alaycı yüzü. Sağlıklı dişleri. Jutta elbisesinin eteklerini toplayıp bacaklarının arasına sıkıştırarak postalları-

nın ne kadar bol geldiğini gösterdi. Bekliyoruz, dedi ressama, seni almaya geldim. Ressam ellerini paltosunun cebine soktu, elinden bir şeyin kayıp düşmesini önlemek istiyordu sanki. Yanına gelip ona sarılan, elini alıp küçük, sert memelerine bastıran Jutta'nın yüzüne de bakmamaya çalışıyordu. Geri çekilerek ondan uzaklaştı. Sonra gelirim, dedi, daha sonra. Onlara bir ziyaretçim olduğunu söyle.

İşimiz bitti, dedi babam, benim açımdan her şey çok net. Ama söyleyeceğim bir şey daha var, dedi ressam, Jutta'ya ortadan kaybolması için işaret ederek. Onu dışarı atacakmış gibi sertçe birkaç adım atması üzerine, cılız kollarını sallayarak ve ayaklarını sürüyerek nihayet dışarı çıkmaya niyetlenen Jutta'nın arkasından gidip kapıyı kapattı. Omuzları düşük, ağır adımlarla geri geldi, bir sandığın üzerine çöküp bakışları yerde, bir süre oturdu. Babam çalışma lambasının ışığındaki keskin gölgesiyle, boş şövalenin önünde duruyordu, gitmeye hazırdı.

Jens, dedi ressam, beni dinle. Son kez dinle beni. Hâlâ konuşabiliyor olmamız lazım. Birbirimizi yeterince uzun süredir tanıyoruz. Senin tarafsız olamadığını görüyorum, ben de tarafsız değilim. Herkesin bir görevi var. Ama ne olursa olsun görebilmemiz gerek, bir işin sonuçlarının nereye varacağını görebilmeliyiz. İkimiz de çok değişmiş olsak da, tüm olup bitenlerin nereye varacağını görebiliriz, en azından bu kadarını. Şimdiye kadar olanları unutalım. İki-üç yıl içinde neler olacağını düşünelim, belki daha da önce. Yapmak zorunda olduğumuz bir şey varsa, o da geleceği öngörebilmek. Biliyorum, bağların varsa daha çok yaralanıyorsun ve ikimizin de bağları var. Ama bunu bir süre için göz ardı edemez miyiz? Nihai kararlar için kim zorlayabilir bizi? Otur lütfen. Sana bir teklifim var.

Max Ludwig Nansen başını kaldırdı, yerinden kalktı ama polisin bu teklife hazır olmadığını hemen fark edip tekrar oturdu. Ret, babamın tavrından anlaşılabilecek tek ifade buydu, bir de gitme isteği – kendi açısından gitmeye hazırdı çünkü. Uzaklardan gelen boş ama her şeyi dile getiren bir bakışla ressama dönüp omuz silkti, her şeyi bilen ya da her şeyi çok daha iyi bilir gibi görünen, zamansız bir bakıştı bu. Ressam bir kabulleniş içinde ellerini birbirine vurdu, başını sağa sola salladı. Gri gözleri kısık ve soğuktu. Hafifçe öksürüp boğazını temizleyerek, senden ne bekleneceğini bilmem gerekirdi, dedi.

Daha iyi, dedi babam. İnsanın unutmayacağı bazı şeyler vardır. Bak bu çok doğru, dedi ressam. Bizler de bize yapılanları unutmayız. Yalnızca katlanamayacağımız şeyleri unuturuz. Seni bekliyorlar, dedi babam. Gitmek isteyen sensin, dedi ressam.

Dolapların ve nişlerin önünden, içlerinde ağır sonbahar demetlerinin olduğu vazoların ve küplerin arasından, konuşmadan kapıya doğru yürüdüler. Hiçbir renk tarafsız değil, dedi Nansen yalnızca. Uzun seramik masasının, köhne seramik tornasından çıkmış çıplak, ince ve biraz tepeden bakışlı bir çiftin yanından geçtiler. Ayrılırken el sıkışmadılar. Hoşça kal demeden uzaklaşan babam, ressam kapıyı kapatmadan önce arkasına dönerek, sana haddini bildireceğim, dedi. Bunu yaptın zaten, diye cevap verdi ressam.

Bu gergin sonbahar akşamında avıyla baş başa kalan babam, bizzat ilgilenmesine gerek kalmadan talimatlara uygun olarak karartılmış ortamda hantal bir yürüyüşle, pelerini uçuşarak Bleekenwarf'ın avlusundan yürüdü, havuzu, kullanılmayan ahırı, barakayı geçti ve zihninin karanlık bir yerinde, böyle ifade etmek istiyorum, başka bir Bleekenwarf resmi yarattı.

Dışarıdan bakıldığında anlaşılamayanın ne olduğu-

nu kendisi fark edebiliyor muydu? Babamın orada yeni bir resim oluşturduğuna inanıyorum, bu resimde gürgenlerden, elma ağaçlarından, akdiken çitlerinden, derin düşüncelere dalmış, huzuru kendi içinde bulan ince uzun binalardan daha fazlasını görebiliyordu. Bleekenwarf'ın içine kapalı görüntüsü başka bir resme dönüştü; kaldırılmış çatılarıyla, açılmış duvarları ve bölmeleriyle kendisine sınırsız bir bakış sağlayan yeni bir Bleekenwarf modeli yarattı babam. Avluda yürürken, sanırım kendisini avludan yürürken görüyordu ve bu kadarla da kalmıyordu: Odalara göz atıyor, babamın sesini duyduklarını sanan Ditte ve Teo Busbeck'in başlarını kaldırmasını görüyordu, Jutta'yı postallarını sürüyerek sofrayı hazırlarken izliyor, hatta tavan arasında, çatı kirişine yerleşen baykuşu yakalamaya çalışan Jobst'u bile algılıyordu. Bu arada sayısız pencerenin önünden geçerken sürekli kendini görüyordu: Hangisi resimdi? Hangisi yansıması? Birdenbire durup cep fenerini çıkarması, açıp kapatarak denemesi ve ardından sallanan tahta kapıya gitmek yerine evin doğu tarafına yönelmesi nasıl açıklanabilirdi başka? Ona bunu yaptıran hangi resimdi? Zihninde yarattığı Bleekenwarf'ı gerçekte de bulacak mıydı?

Rüzgâr yaprakları sürüklüyor, havuzdaki suyu dalgalandırıyor, uğultulu seslerle kesik ağaç kütüklerinin aralarını yokluyordu. Babam pompanın yanına kadar ilerledi, oradan saptı ve köşedeki pencereye yaklaştı. Ucuna siyah bant yapıştırılarak ışığı azaltılmış cep fenerini yukarı kaldırdı. Fenerin ışığı, aşağıya çekilmiş bir karartma perdesinin üzerine düştü, yani yandaki pencereye. Işığı casusluk yapması için görevlendirip pencerenin karşısındaki kapıya yönlendirdi, duvarda dolaştırarak üç ayaklı bir küvetin, sırları dökülmüş bir aynanın, karton yığınlarının, sandalyenin, kahverengi tuhaf konsolun, tarihin 1 Ağustos 1904 olduğunu iddia eden takvimin üzerinde gezdirdi.

Sonraki oda boştu. Bir sonraki de. Yer yer sıvalar çatlamıştı, yalıtımlar görünüyordu. Işık daha sonra tozlu bir yatak odasına girdi, tahta karyolayı yokladı, duvardaki tel askılarda birbiriyle sarmaş dolaş olmuş giysilerin, rengi atmış nemli geceliklerin üzerinden geçti. Alışılageldiği üzere yatağın başucundaki taburede bir uyku bonesi duruyordu. Terlikler, kocaman bir sürgü. Üzerindeki mavimsi metalik lekeler, bir hedef tahtasını getiriyordu akla. Pencere pervazı boyunca devam ederken, neyin nesiydi şimdi bu?

Odalardan birinin ortasında bir masa vardı, üzerinde ise tepeli dalgıçkuşu. Görünüşe bakılırsa saç fırçasıyla sohbet ediyordu. Bu kuşun içini kim doldurmuştu? Kim onun tüylerini taramaya kalkıştıktan sonra vazgeçip yarım bırakarak gitmiş ve bir daha geri gelmemişti? İnce yüzü, uzun, düz burnuyla su kuşuna benzeyen zayıf bir adamın fenerini tepeli dalgıça doğru tutup yapay gözlerini aydınlatışını hayal ediyorum. Sonra gördüklerinin etkisiyle daha da heveslenip yolundan sapmadan ilerleyerek büyük banyoya gelene kadar her odaya bakmasını, duvarları, mobilyaları, nişleri aydınlatmasını. Yerdeki lekeli şilteyi. Mutfak merdivenini. Sıvalardan, çivilerden, izmaritlerden, kurşun boru kalıntılarından oluşan yığını. Balıksırtı desenli eski ceketi. Çıplak elektrik ampulünü. Daha fazlasını mı bulmayı umuyordu? Ya da tahmin ettiğimizden daha fazlasını mı biliyordu?

Babam ince ışık çizgisinin yardımıyla kullanılmayan banyoyu araştırdı. Ditte ya da ressamla karşılaşma ihtimali onun için hiç önemli değildi ya da pek önemli değildi; böyle bir işe kalkıştığı için özür dilemesi gereken zamanları tümüyle arkasında bırakmıştı artık. Uzun süre ısrarla banyoyla ilgilendi, harcadığı çabaya bakılırsa hedefe yaklaştığına inanıyordu. Elektrik ampulünün sağa sola sallandığını tespit etti, sonradan öğrendiğime göre içinde

yemek artıkları olan tabağı görmüştü, bir de üniforma şeridini. Işık şeritte mola verdikten sonra tabağa, oradan da ampule uzandı. Polis cep fenerini kapatıp etrafa kulak kabartarak duvara iyice sokuldu ve duymak istediğinden daha fazlasını duydu.

Bizim oralarda, rüzgârlı bir sonbahar akşamında çevreye kulak kabartacak olursanız, umduğunuzdan ya da ihtiyacınız olandan daha fazlasını duyarsınız. Çitlerde uydurma hikâyeler anlatılır, etraf fantazilerle dolu bir kulise dönüşür ve orada sesleri ya da kapıların ardını duyma niyetinde olan biri varsa, amacına ulaşır.

Pencereye kulak kabartan babam, çok fazla ayak sesi, çok fazla gürültü duydu, ani hareketlerle banyoyu tekrar tekrar aydınlattı, tekrar tekrar hayal kırıklığına uğradı ve sonunda fenerini göğsüne sıkıca bastırarak bisikletine gitti.

Onun bisikletine doğru giderken rahatlamış olduğunu düşünebiliriz, hoşnut değilse de rahatlamış olmalıydı, oradan uzaklaşırken, karanlıkta demir atmış ağır bir sala benzeyen Bleekenwarf'ı göz hapsinde tutmaktan vazgeçmiş olması gerekirdi. Ayrıca çantasında yeterince malzeme vardı, beyaz üzerinde kırmızı ve beyaz üzerinde yeşil malzemeler, karartma yapılmasını sağlamıştı, bildikleri ya da sezdikleri de doğru çıkmıştı üstelik. Bu yüzden de tuzlu çisentilerin altında, mesleki şüphelerinin ona sağladığı kazançla rüzgârlı bentten aşağı inebilirdi. Daha yoldayken, ihbarı nasıl yapacağını düşünmüş de olabilirdi, ama Hilke'nin en sevdiği yemeği hazırlamış olduğunu hayal etmesi, daha büyük bir ihtimaldi: Kızarmış ringabalığı ile patates salatası. Eve girdiğinde herkes dumana boğulmuş mutfaktaydı. Pelerinini ve kasketini girişteki portmantoya astı, ellerini ovuşturarak yanımıza geldi: Yemek yiyor muyuz? Evet.

Masaya ilk oturan bendim. Annem sofrayı hazırlar-

ken, Hilke gözlerinden yaşlar gelerek ocağın başında durmuş, gürültülerle cızırdayan tavaya yağ koyuyordu. Sıcak yağ sıçrıyor, köpükleniyor ve binlerce baloncuk üretiyordu. Hilke kafası kesilerek una bulanmış balıkları kızgın yağa attı. Babam içeri girince hepimizi selamladı, ancak karşılık vermememizle ilgilenmedi. Akşam olunca hep bir aradayız, dedi omzuma vurarak, ocağın başına gidip, Hilke'nin kızarmış ringabalıklarını tavadan çıkarıp tabağa dizişini, elinin tersiyle gözlerini sildikten sonra una bulanmış balıkların devamını cızırdayan tavaya koyuşunu izledi. Bana bakıp göbeğini sıvazlayarak abartılı bir sevinç gösterisinde bulundu, sonra kayışını ve tabancasını çıkararak dolabın üzerine bırakıp yanıma oturdu. Nar gibi kızarmış ringabalıkları, eğrilmiş yüzgeçleri ve kuyruklarıyla tabakta birikiyordu. Şimdi burada, esintili hücremde otururken, aynı keskin kokuyu duyarak yutkunuyor, önüne geçemediğim bir öksürme ihtiyacı hissediyorum.

Hilke yöresel ceketini giymişti, düğme yerine bozuk paralar dikilmişti cekete. Kızartma yaptığı için büyük bir önlük takmış, saçlarını toplayarak ensesinde bağlamıştı. Dizlerine kadar uzanan yün çorapları vardı, bileğinde ise Addi'nin bir turneyle gittiği Rotterdam'ın şen semalarından aldığı gümüş bilezik. Kızgın yağdan her ringabalığını çıkardıktan sonra, altdudağını uzatıp önüne düşen bir tutam saçı arkaya doğru üflüyor, bize dönerek çektiği eziyetin içinden buruk buruk gülümsüyordu.

Sonunda annem balıkları ve elma dilimleriyle süslenmiş patates salatasını getirdi, el ele tutuşup vurgulayarak, a-fi-yet ol-sun, dedikten sonra –Hilke evde olduğunda hep böyle yapıyorduk– yemeye başladık. Kahverengi kâsedeki patates salatasında arka arkaya kazılar yaptık, tabağın içinde ringabalığı avına çıktık. Sırt filetosunu ayırmak için çatalın ucuyla dokunmak yetiyordu, kılçık rahatça çıkıyordu. Hilke'ye göre iki ringa öndey-

dim, bu skoru rahatlıkla koruyabilirdim, ama babamı geçmem imkânsızdı. Rugbüll polisi kılçıkları ayırmak için kendine özgü yöntemlerle çalışıyordu, balığın yarısını bir seferde ağzına atıyor ve kılçıklar kaşla göz arasında tabağın kenarında üst üste yığılıyordu. Konu kızarmış ringabalığı olunca, babam tıpkı Per Arne Schessel'e benziyordu, yani tanıdığım en iştahlı insana. Ama şunu da belirtmeliyim ki, babam yemeğin sıcaklığından, kokusundan ve lezzetinden asık suratlı yerel yurt bilgisi uzmanına kıyasla çok daha iyi anlıyordu. Tabağımda biriken kılçıkların onunkilerle başa çıkabilmesi mümkün değildi, oysa Hilke ve annemle rahatça yarışabiliyordum.

Hepimiz durmaksızın eziyor, çiğniyor ve yutuyorduk, balık kulesi giderek küçülüyor, patates salatasında çukurlar, kovuklar ve mağaralar oluşuyordu. Sıcak bir yorgunluk, tatlı bir gevşeme içindeydim artık. O sırada Hilke babamın ceket cebinden görünen kırmızı kâğıt parçasını fark etti. Kâğıdı çekip aldı, masaya uzattıktan sonra kimseden ses çıkmayınca tabağının yanına koydu ve babama dönüp, cebinde neler var böyle, dedi.

Babam cevap vermeden masaya uzandı, kırmızı kâğıt parçasını önüne çekti ve alıp tekrar cebine soktu. Gizli bir konu anlaşılan, dedi Hilke. Bugünlerde yeterli ringabalığı bulmak zor, dedi babam tabağına bakarak, keşke bulunabilse. Max iyi mi? diye sordu annem ansızın. İyi olmalı, dedi babam, çatalın ucuyla bir ringabalığını bölerken, işler o hale geldi ki, bundan sonra hoşgörülü davranamayacağım artık. Ama böyle olmasını kendi istedi. Şu Doktor Busbeck, dedi annem, ondan bu kadar etkilenmeseydi, Max bambaşka biri olurdu belki de. Busbeck hakkında kimse bir şey bilmiyor. Hiçbir yere ait değil, köksüz, Çingene'nin biraz daha iyisi. Çalışmak umurunda değil. Hayır, dedi babam, Busbeck'le ilgili bir durum yok ortada. Max ne yapıyorsa, kendisi yapıyor.

Max hiçbir yükümlülüğü olmadığına inanıyor. Yasalar, kurallar, bunlar hep başkaları için, onunla ilgisi yok sanki. Ancak artık görmezden gelmem imkânsız. Yani, bir dostluk her şeye izin vermek anlamına gelmiyor.

Annem yemeğine ara verip dirseklerini masaya dayadı. Babamın saçlarını ayırdığı yerdeki keskin çizgiye bakarak, bazen Max'ın bu yasağa sevinmesi gerektiğini düşünüyorum, dedi. Yaptığı resimlere bakınca! Yeşil yüzler, mongol gözler, biçimsiz vücutlar, tüm bu yabancı yaratıklar. Yaptığı resimler hastalıklı. Bir Alman'ın yüzü yok bu resimlerde. Eskiden vardı. Ama şimdi? Sanrılar içinde, ateşten yanarken yapıldığını düşündürüyor insana. Ama dış ülkelerde beğeniliyor, dedi babam, oralarda değeri var. Onlar da hasta olduğu için, dedi annem, hastalıklı resimlerden hoşlanıyorlar. Resimlerindeki insanların ağızlarına bir bak! Çarpık ve karanlık, ya haykırıyorlar ya da dilleri dolaşıyor, bu ağızlardan bir tek anlamlı kelime çıkmaz, en azından Almanca bir kelime. Bazen bu insanların konuştuğu dili merak ediyorum.

Almanca olmadığı kesin, dedi babam, bunda haklısın. Bence Busbeck, dedi annem, Max'ı bu durumlara getiren o. Dış ülkelerde beğenilsin diye aklını çeldi, yabancı ve hastalıklı olan her şeyin resmini yapması için destekledi. Yeşil suratlar, yarı açık ağızlar, tuhaf vücutlar. Max bu yasağa sevinmeli, böylece kendine gelecek. Bizim tarzımıza dönecek. Babam tabağını kenara iterek ağzını sildi. Hilke tüm tabakları toplayıp ocağın yanına götürdü, elmalı mus kâselerini getirip önümüze koydu. Bu sefer bir ceza alması gerekiyor, dedi babam. Ditte'nin ne kadar eli sıkı olduğunu düşününce, dedi annem, en iyisi para cezası olacaktır. Konuyu Husum'a bildireceğim, dedi babam, Berlin'e değil. Husum'da Max için uygun bir şey düşünürler artık. Elmalı musu kaşıklarken övgüler düzdü, bir miktarını yemeyip bana ayırdı. Ka-

rartma talimatına uyulmaması, resim yapma yasağının dikkate alınmaması: İkisi bir arada, dedi.

Mus kâsesini bana uzattı. Arkasına yaslandı, dilini dişlerinin üzerinde gezdirdi, ağzını şapırtarak hafifçe öksürüp boğazını temizledi. Bu arada kahverengimsi musla dolu bir kâse de annemden gelmişti. Bu sefer beni kandıramadı, dedi babam. Cebinden birkaç kâğıt parçası çıkardı, yeşilli beyazlı kırmızı kâğıtları önüne koydu, parçaları deneye yoklaya birleştirmeye çalıştı, ama olmadı, bir araya gelmiyorlardı bir türlü. Sen mi? diye sordu annem dehşet içinde, bunu sen mi yaptın? Polis böbürlenerek başını salladı, cevap verirken ses tonundaki övünme fark ediliyordu: Kendisi yaptı. Onu köşeye sıkıştırdım. Kurtulamadı. Resmini kendisi yırttı. Ama ona bir yararı olmayacak. Kendi resmini, öyle mi? diye sordu annem. Ne resmiydi bu? diye sordu Hilke. Parçaları alabilir miyim? diye sordum ben.

Babam tüm soruları geri çeviren bir hareketle ayağa kalktı, gerindi, mutfak dolabının üzerinden çantasını aldı, açıp içini silkeleyerek Holle Kadın[1] oynamaya başladı – kırmızı, yeşil, beyaz, mavi renkli bir kar yağışı başlamıştı, masanın üzerinde, mus kâsemin içinde, zeminde ve kapıya kadar her yerde ışıltılı kar taneciklerinden oluşan bir tipi yağıyordu. Babam biraz sonra ceplerini de boşalttı, ama bu kez yeni bir yağış başlatmayıp kâğıtları masanın üzerine koydu. Bunlar, dedi, ihbar için gerekli, kanıt olarak. Ben onları ayırırım, diye atıldım, tasnif eder, tekrar birleştiririm. Gerekmez, dedi babam, bir şey yapmana gerek yok. Parçalar yeterli. Ama ayırmak istiyorum, dedim.

1. Yazar, Grimm Kardeşler'in *Frau Holle* adlı masalına atıfta bulunmuştur. Bu masalda üvey annesinden kaçıp bir kocakarının yanına sığınan küçük kız, kadının isteği üzerine her sabah yatakları silkeler, uçuşan kuştüyleriyle bir kar yağışı başlar. (Ç.N.)

Tıkırtılar. Kulak kabarttık, kapıya vuruluyordu. Babam, resimden geri kalanları toplayıp kaldırmamı işaret etti hemen, nereye olursa olsun, önemli olan masanın boşaltılmasıydı; belli bir kuşkusu olduğu apaçıktı, dışarıda durmuş, kapıyı çalan kişiye karşı kendini sağlama almak istiyordu – bu yüzden de kapıda Hinnerk Timmsen'i görüp içeri alırken hayal kırıklığına uğradığı fark ediliyordu. Biz içeride oturmuş beklerken onlar koridorda konuşuyorlardı. Kapının eşiğinde yalnızca babamı aydınlatan, Timmsen'e ulaşmayan bir ışık kırılması oldu. Şüphe uyandıran bir motor gürültüsü duyuldu. Wattblick Oteli'nin verandasından... Bulutların arasından bir dört motorlu, hızla aşağıya doğru... Motorlardan birinden yükselen alevler, uçaktan... dışarıda, denizin üzerinde... sonra yeni bir tutuşma, denizin üzerinde, evet... patlama herkesi uykusundan... Gelgit havzasına süzülerek inen bir paraşüt... hiçbir şey görünmüyor... hayır, yalnızca paraşüt.

Karanlıkta kaldığı için göremediğimiz Hinnerk Timmsen olayı açıkladı: Amerikalılar, sanırım Amerikalılar. Olayın yansıması, babamın kupkuru yüzünde belirdi, konuyu araştırmaya, tasdik etmeye, belgelemeye karar verdiği de görülüyordu, büyük bir ciddiyetle portmantodan kasketini ve pelerinini alarak içeriye seslendi: Kayışım! Hilke'den kayışıyla tabancasını aldı, kayışı beline takarak tabancayı yerleştirdi, iki adımda kapıya ulaştı, yine iki adımda, hoşça kal, demek için geri geldi, ardından da avluda durup yola çıkmak üzere kendisini bekleyen lokantacının yanına gitti.

Peşlerinden gitmeyi çok istediğim halde bu kez gitmedim. Kucağımdaki resim parçacıklarını dikkatle toplayıp kazağımın içine soktum. Kazakla gömlek arasına sıkıştırarak masanın altına kaydım, kimseden ses çıkmayınca da yere dökülen kırpıntıları toplamaya başladım.

Hilke'nin bacaklarının arasından, pencerenin önünden, annemin sandalyesinin altından, mutfak dolabının çevresinden; resmi ya da resimden geriye kalan her şeyi kazağımın altında biriktirene kadar topladım. Kazağım artık üzerime oturmuyordu, sarkmış ve torba gibi olmuştu. Ellerimi önümde kavuşturup mutfak dolabının yanında durdum. Hilke'yle annem sessizce oturuyorlardı, dışarıdan gelen sesleri dinliyor olmalıydılar. Uzaklardan bir motor gürültüsü duyuluyordu, ekmek kutusunun yanında duran çalar saatin alarmı, bu sesi bastırdı. Saat çalarken kısa ayaklarının üzerinde dans ederek yüz seksen derecelik bir açı çizdi ve ocağın yanında duran sıyrılmış ringabalığı kılçıklarına saatin kaç olduğunu gösterdi.

Annemin midesi ne zaman yanmaya başlayacaktı? Dört gözle bunu bekliyordum, böylece yerinden kalkıp lavaboya gidecek, musluğu açacak, bir bardak ile ilaç paketini alacak, bardağı akan suyla dolduracak, paketi açıp içindeki tozu boşaltacak ve masaya oturup içecekti. Annemin midesinin yanmasını hiç bu kadar sabırsızlıkla beklediğim olmamıştı daha önce, çünkü onun midesiyle ilgileneceği zamanı, bir soruya maruz kalmadan, nasihat dinlemeden ve ikaz edilmeden ortadan kaybolmak için değerlendirmek istiyordum. Nedense gecikmişti bu kez, belki de kızarmış ringabalıkları önlemişti bunu. Yeni bir karar verip doğrudan annemin yanına giderek, yapılacak bir işim var, dedim. Hilke güldü, annem neşeyle başını çevirdi ama hiçbir şey söylemesine fırsat bırakmadan dışarı fırlayıp merdivenlerden çıkmış, odama girmiştim bile.

Bana sesleniyorlar mıydı? Seslenmiyorlardı. Mavi deniz haritamın ve gri model filolarımın bulunduğu masaya gittim. Galiba yeni bir Skagerrak vakası yaşanıyor-

du, Hippler[1] akıllı bir taktik kullanarak daha üstün olan Jellicoe'dan[2] kurtulmuştu – ama şimdi onlarla uğraşamayacaktım, savaşı kolumla bir kenara ittim, konuyu gündemden kaldırdım ve barışçıl denizlerin üzerinde kazağımı açtım. Resmin parçaları dökülerek denize saçıldı. Kırmızı, maviyi onayladı. Beyaz yeşili ayaklandırdı, kahverengi griye karşı direndi. Kahverengi, eğri bir ayak parmağı. Üçgen biçiminde, donuk bir göz. Bir dalganın lekeli sırtı. Skagerrak devam mı ediyordu? Parçalar çok karışmıştı, bunu hemen fark ettim. Mutfağa kulak kabarttım, su sesi geliyor, tabaklar şangırdıyordu; Hilke akşam yemeğinin izlerini ortadan kaldırıyor olmalıydı. Beni kendi halime bırakmışlardı. Böylece başladım.

Seninle, kırmızı paltolu adam, resmi tamamlamaya seninle başladım, birbirinden farklı kâğıt parçaları ve kırpıntılar arasında seni bulmaya çalıştım. Arayışıma eşlik eden heyecanı ve sevinci hâlâ hatırlıyorum. Ne kenarlardan ne de ortadan başladım, kendimi renklere bırakıp onları takip ettim, kırmızıyı kırmızıya, yeşili yeşile ekledim, birbirine uyan parçaları bulmak yerine, renklere göre sınıfladım ve birleştirilmek üzere resmi bölümlere ayırdım.

Bazı kararları vermek hiç kolay olmadı tabii. Örneğin her kahverengi parçayı doğrudan kahverengi bölümüne dahil etmek ya da bazı yeşil parçaların, gerçekten yeşil olduğunu belirlemek için üç kez kontrol etmem gerekti. Renkleri belirlemek çok uzun sürdü.

Kâğıtlar nasıl da paramparça olmuştu! Birbirinden farklı sayısız kırpıntı içinde parçacıkları tanımlamak için

1. Fritz Hippler (1909-2002): Nazi dönemi Propaganda Bakanı Goebbels'e bağlı çalışan film yapımcısı ve yönetmen. Antisemitist propaganda filmi *Ezelî Yahudi* de ona aittir. (Ç.N.)

2. Amiral Sir John Jellicoe (1859-1935): İngiliz donanma komutanı, 1916 Jutland (Skagerrak) Deniz Savaşı'nda da yer almıştır. (Ç.N.)

ne çok deneme yapmak zorunda kaldım! Kreta adası, bir mızrak ucu, bir çatı konstrüksiyonu, bir tavan lambası, bir lahana göbeği, ayaklı bir saat, çizme biçimindeki İtalya, bir uskumru, bir vazo... Aldığım, koyduğum, kaydırarak birleştirmeye çalıştığım kenarları tırtıklı rengârenk parçalar, bu nesneleri hatırlatıyordu bana.

İşaretparmağımla parçacıkları masaya bastırarak olası birleşme yerlerine göre düzene soktum, siyah bir yatı Hint yarımadasıyla bağladığım limana soktum, uygun parçaları koyarak yuvarlak kırmızı bir ağaçtan önce şahlanan bir at, ardından uçan bir ejderha ve diğer kırpıntıları bir araya getirerek kırmızı bir çan, yani çana benzeyen kırmızı paltoyu yaptım. Bir resim ne çok imkân barındırıyordu içinde! Ne çok ihtimal vardı başlangıçta!

Kırmızı paltolu adam ne yapıyordu? Bir masal cücesini hatırlatan ayakları havada yükselirken neden elleriyle kumları tarıyor ve dengesini bulmaya çalışıyordu? Gri yükün ağırlığı altında gülebiliyor muydu gerçekten? Ayaklarla uğraşmaya devam ettim, açık parmaklarla, yeşil beyaz ağır bir vücutla, bir gölgenin düşmesiyle büyüyen ağza uygun bir yüz aradım ve deneye yanıla beni Klaas'a götürecek bir işaret buldum; üçgenleri ve paralel kenarları ekleyerek ağabeyimin her an kaçmaya hazır duruşuyla, kendisine daha çok benzemesini sağladım sonunda. Klaas: Korkunun yansıması değil, ta kendisi.

Böylece onları yeniden yarattım, ağabeyimi ve kırmızı paltolu adamı böylece özgür bıraktım. Kâğıt parçacıklarının arasında tahminler yürüterek. Oradaydılar, ama bir araya gelmek istemiyorlardı. Ağabeyimin kaçıp gitmek istediği kumsaldaki gri kumları, kırmızı paltolu adam havaya kaldırıyordu. İki tane mi kumsal vardı? Bir köprü eksik olabilir miydi? Yoksa resmi doğru birleştiremiş miydim? Masanın çevresinde dolaşarak, bir oyun gibi oraya buraya kırpıntılar ekleyerek iki adam arasında-

ki ilişkiyi inceledim ve ön plan hiçbir ipucu vermediğinden, arka plana, kış mevsimindeki karanlık Kuzey Denizi'ne yoğunlaştım. Denizin karanlığından kumsala doğru mavi yeşil bir dalga uzanıyordu, iki adamın hem arasından hem de arkasından görülebilen mat ve geniş bu dalga şimdi birleştirici başrolü oynayacaktı. Her iki figürün de birbirlerine karşı tavrını dikkate almadan, dalgayı tamamlayarak salıverdim, bunu yapmak için kırmızı paltolu adamı çevirmek ve başının üzerinde tutmak zorundaydım. Ağabeyimin kaçmak istediği kumsalla, diğerinin havaya kaldırdığı kumsal şimdi birbirine uymuştu. Şimdi alçak ufuk, ikisinin de ortak ufku olmuş, uzayıp gidiyordu. Şimdi sahneyi terk etmeye çalışan ağabeyimin korkmak için doğrudan bir nedeni vardı: Cılız, eğri büğrü ve yerçekimiyle dalga geçen kırmızı paltolu adam. Geride hiçbir parçacık kalmamıştı.

Hilke'yi ya da annemi çağırıp babamın ele geçirdiği kâğıtlarda neyin gizlenmiş olduğunu onlara göstermek yerine gidip kapıyı kilitledim. Sonra uygun bir zemin aradım, ama yatağın altında eski, yırtık bir karartma kâğıdı bulabildim ancak. Ruloyu açtım, kapanmaması için her köşesine bir sandalye, her sandalyenin üzerine masal kitaplarından oluşan ağırlıklar koydum. "Küçük Marangoz" oyun kutumdan yapıştırıcı tüpünü aldım, rulonun önüne diz çöktüm, tüpü sıkarak bir miktar bal renkli kurtçuk çıkardım, tüpün ağzıyla yapıştırıcıyı rulonun üzerine yaydım. Yapıştırıcıyla yaptığım spiraller, halkalar kısa sürede kurudu. Bir zamanlar siyah olup eskidikçe beyazlaşan karartma kâğıdını hazırladıktan sonra masanın üzerinde bir araya getirdiğim parçaları alıp yapıştırmaya başladım. Sistematik çalıştım, bir şemaya göre, dikkatle, ancak kâğıtların yırtık kenarlarının kararmasını önleyemediğim için yeni resimde damarlı bir yapı oluştu, gördüğü hasarın boyutuna tanıklık eden ve bunu hep koruyacak

olan bir doku. Sağ üstten başlayarak gökyüzünü, Kuzey Denizi'ni ve Klaas'ı bir araya getirdim, son olarak da seni, kırmızı paltolu adam, yaşlı kurnazlığın ve donuk gülüşünle seni. Sandalyeleri kaldırmamla birlikte rulo hemen kıvrılarak kapandı, resmi kendi içine sardı. Dikkatle yatağın altına yerleştirdim.

Şimdi boya kutusu, diye düşündüm, şimdi resim defteri, diye düşündüm, etrafı boşaltılırsa penceredeki banko yeterince büyüktü, şimdi çabuk olmalıydım... Aslında bunları tam ters sırayla yapmam gerekirdi. Kendimi boya kutum ve resim defterimle birlikte, penceredeki bankoda otururken görüyorum, diz çökmüş, fırçalarımın en büyüğüyle silahlanmış, resim defterime sert darbelerle alevden kırmızı diller yapıyorum, bir sayfayı koparırken çıkan sesi duyuyorum, kederli bir kahverengiyi karıştırırken buluyorum kendimi, bir kez daha yeşil ve beyazı bir arada kullanıyorum, tıpkı o zaman yaptığım gibi. Resimdeki tüm renkleri kâğıda yansıtarak defterimin üç ya da dört sayfasını doldurdum. Kâğıtları oraya buraya savurdum. Üfleyerek havaya uçurdum. Uzun el feneriyle hızlı daireler çizerken, boyaların kuruyarak kâğıda nüfuz edişini izledim, sonra defteri ve boya kutumu kaldırıp boyalı kâğıtları masaya taşıdım ve yırtmaya başladım.

Kâğıtları dikkatle yırttım, önce düzgün dikdörtgenler, sonra sivri, yuvarlak güzel bıçkı örnekleri. Farklı şekillerdeki sayısız parçayı toplayıp masanın üzerindeki deniz haritasına bir sağanak yağdırarak karışmalarını sağladım. Adımlar. Kar yağışı sırasında rengârenk parçacıklar birbiri ardına dökülüyor, üst üste yığılıyordu. Bütünlüğü bozmak için her ihtimale karşı birkaç parçayı cebime koydum. Yığını tekrar karıştırdım, sonra fazla yükseğe fırlatmadan havaya savurarak küçük bir tipi oluşturdum. Adımlar. Sesler: Siggi! Yıldırım hızıyla kapıya koştum, kilidi açtım, tekrar masaya döndüm, Hilke içeri

girdiğinde iç çekerek parçaları birbirleriyle hiç ilgisi olmayacak şekilde bir araya getirmeye çalışırken çok inandırıcıydım. Görülecek bir şey çıktı mı ortaya? diye sordu Hilke. Sandalyemin arkasında durdu, kırpıntılardan hemen ilham aldı, kaba düzen anlayışı harekete geçmişti anlaşılan; omzuma vurarak, hiçbir şey anladığın yok senin, dedi, bana bırak. Yalnızca kırmızı ve yeşili bulabiliyorum, dedim, ateş ve su. Tamam, dedi, Hilke'ye bırak bu işi.

Hilke bana küçük kardeş muamelesi yapmaktan asla vazgeçmedi. Kendinden emin bir tavırla parçaları topladı, bir kitabın üzerine koydu, mutfak masasında daha rahat yaparım, diyerek göğsüne dayadığı kitapla birlikte aşağı indi. Önce Volksempfänger'i[1] açıp ayarladı, dünyada sorunlar olmasına rağmen kadınlarda ne bulduğuna dair bir şarkı söyleyen adamı dinlemeye başladı. Sessizce oturup kâğıt parçalarını nasıl ayırdığını hayal ettim; kırmızı kırmızıya, kahverengi kahverengiye. (Kadınları öpmeye bayılırım.) Beyaz nereye ait? Gri ne işe yarıyor? Parçalanmış kâğıtları birbirine uydurmaya çalışmasını, sonucu değerlendirdikten sonra bozmasını ve ayrıntıları hesaplamadan yeniden başlamasını düşündüm. (Asla izin istemedim.) Ve başkalarının da Hilke gibi resmi ortaya çıkarabilmek için uğraşacağını düşündüm, Husum'da, hatta belki de Berlin'de babamın yolladığı kanıtlara bakacak, masanın üzerine yayıp sürekli yeni, daha kışkırtıcı oyunlarla bütüne ulaşmaya çabalayacaklardı, sonunda eksik parçalar olduğunu fark eden birisi bu eksiklerle teselli bulup eserimi dosyaya kaldırana kadar.

1. Halkın Radyosu. Nazi döneminde Goebbels'in talimatı üzerine geliştirilen radyoya verilen isim. Her evde bulunan bu cihazla nasyonel sosyalist propagandanın yaygınlaşması amaçlanmıştı. (Ç.N.)

Hilke çok meşguldü. Parçaları ayırırken melodiye ıslıkla eşlik ediyor, ara sıra şarkının sözlerine de katılıyordu. Resmi yapıştırdığım karartma rulosunu tekrar aldım, koridora çıktım. (Asla izin istemedim.) Kadınları çok iyi tanıyan şarkıcının sözleri özel bir haber yüzünden kesilirken, adeta duvara yapışarak merdivenlerden indim. Mikrofonu askerî marşlara bırakmak zorundaydı. Marş müziği, kapıyı kimse fark etmeden açıp dışarı çıkmama yardımcı oldu. Gevşek ruloyu bir bazuka gibi taşıyarak eski römorka gittim, çevreyi kolaçan ettikten sonra kiremit renkli taş yola fırladım, hızla, iki büklüm savağa kadar koştum; arkamdan esip kalçalarıma baskı yapan rüzgâr çoktan rulonun içine girmişti bile. Tekrar çevreme bakındım. Kanatsız değirmenim sazlığın arkasındaydı, ufuktan daha da karanlıktı.

Ruloyu omzuma aldım, ama böyle taşımak daha zor oldu, tekrar kolumun altına koydum, sazlığı geçerken göğsümün önünde, dik olarak taşıdım. Birisi görecek olsaydı, sazlıkta bir deniz dürbününün hareket ettiğini ya da bir denizaltı gemisinin değirmeni havaya uçurmak için manevra yaptığını düşünebilirdi.

Değirmenin kubbesinde hareket eden bir şey vardı, bir şey şangırdıyordu sanki, ama şimdi bununla ilgilenemeyecektim. Tek derdim, resmi yapıştırdığım ruloyu emniyete almaktı; değirmen hendeğinin önünden geçip ilerledim. Resmi bir gece boyunca eski un sandıklarından birinde saklamak, sonra da yukarıya, gizli sığınağıma götürüp süvari resimlerinin yanına asmak istiyordum. *Kumsalda Ansızın* resmiyle yeni bir açılış yapacak ve – bunu söylemeye cesaret ediyorum– bu sergiyi ülkeye adayacaktım.

Bent ve Wattblick uzaktaydı, çok uzaklarda; gelgit havzasında bir paraşütün peşinde olan babam da görünmüyordu. Değirmenin kapısını iterek açtım, karanlık

merdivene kulak kabarttım. Uçuşurken çatırtılar çıkaran bir şey ıslık çalarak beni uyardı, dört bir yandan izledi, kubbeden aşağıya tıslayarak indi ve tekrar yükseldi. Her zaman olduğu gibi ufalanan cam kırıklarının çıkardığı seslere, ortalıkta görünmeyen palanganın gürültüsü de karışıyordu. Işığa ihtiyacım yoktu. El yordamıyla merdivenleri takip edip öğütme bölümüne gittim, hep sol taraftan ilerledim, baltayla düzleştirilmiş kütüğü buldum, biraz daha sola kaydım, bir şey çatırdayarak fare hızıyla uzaklaştı, bir elimle ruloyu tutarken diğeriyle un sandığına uzandım, bir şey şangırdayarak gıcırdadı, bu arada un sandıklarından birinin soğuk kapağına da dokunmuştum. Hiçbir şeyi aceleye getirmek istemiyorum.

Dediğim gibi, tam un sandığına ulaşmıştım ki, arkamdan bir el uzanıp boğazıma sarıldı; çok sert değil, kararlı da değil, ama ruloyu düşürmeme yol açacak kadar güçlüydü. İki el kolumu kavrayarak beni yakaladı. Bağırmış olabilirim. Kolunu ısırmaya kalkmış olabilirim. Yüzüme kaba bir kumaşın temas ettiğini hatırlıyorum. Becerebildiğim ölçüde arkaya doğru vurmaya çalıştım, elimden geldiğince dönmeye çabaladım ama kurtulamadım. Öylece kaldık. Üzerimdeki baskıda bir değişiklik yoktu. Sonra birdenbire serbest kaldım. Klaas'ın sesini duydum: Burada ne arıyorsun? Klaas? dedim karanlığa doğru. Klaas? Çabuk git, dedi, hemen eve dön ve buraya da bir daha gelme sakın. Yalnızca nefes alışını duyuyordum. Burada olduğumu kim söyledi sana? diye sordu. Kim? Hiç kimse, dedim, kimse bir şey söylemedi, ben yalnızca resmi getirmek istemiştim. Seni o mu yolladı? diye sordu. Hayır, dedim, kesinlikle hayır. Zaten evde değil, Wattblick'e çağrıldı. Beni arıyor, dedi Klaas, sürekli peşimde. Burada olduğumu biliyor. Sana söz vermiştim, dedim, asla söylemem onlara. Bugün, dedi Klaas, bugün neredeyse başaracaktı. Bir koku almış, eminim.

Birisi ona ipucu vermiş. Bleekenwarf'tan ayrılmak zorunda kaldım. Odamın önünde duruyordu. Seni gördü mü? diye sordum. Bilmiyorum, dedi Klaas, içeriyi aydınlattığında pencere bankosunun altında yatıyordum. Ne gördüğünü hiç bilmiyorum, ama biri ona ipucu vermiş olmalı. Burada olduğumu biliyor.

Ağabeyim karanlıkta kıpırdadı, ressamın hediyesi yelken bezinden ayakkabılarıyla yanıma geldi. Rulonun üzerine bastığını, durduğunu ve ayağını kaldırmasıyla rulonun açıldığını duydum. Eğildi. Kâğıdı elleriyle yokladı, açtı, bırakınca rulo tekrar kapandı. Buraya gel, diye emretti. İtaat ettim. Onun istediği gibi bir ucundan tuttum. Tekrar açtı ve bir tahtayla sıkıştırdı. Bir kibrit yaktı. Kibritin titrek ışığı yansıyarak yüzündeki gölgeyi hareketlendirdi. Kibriti aşağıya indirerek resmin üzerinde gezdirdi, sönünce bir tane daha yaktı. Nedir bu? dedi. Onu tanımadın mı? diye sordum. Kimi? dedi. Sağdaki adamı, tanımadın mı onu?

9

Eve Dönüş

O, yani Jobst bana katlanamıyordu. Siggi, yani ben ona katlanamıyordum, ama onun durumu daha abartılıydı. Plönnies öğretmen "Balık Teknesi" konulu resmimi henüz vermişti bana, ruhsuz güruha bir balık teknesinin nasıl olması gerektiğini gösterecek olan resmi çantama henüz koymuştum, Plönnies öğretmen –savaşta iki kez ölümden dönmüş suskun bir adamdı– dersin sona erdiğini henüz bildirmişti. Ayaklar harekete geçmişti bile, hedefe yönelik kâğıttan toplar, itişip kakışmalar, telaşlı, gizli yumruklaşmalar.

Arkamda olduğunu anlamak için dönüp bakmam gerekmiyordu. Jobst, yerinde duramayan şişko, yelken kulakları, boynunda ve kollarında birikmiş yağ tabakaları, patlak dudakları, halinden memnun, boş bakışlı kahverengi gözleri. Diz boyunda kadife pantolonu, artık üretilmeyen ve hep beşe yirmi kalayı gösteren kol saati. Ders bitip teneffüs başladığında Jobst arkamdaydı. Bazen onun okula sırf benimle uğraşmak için geldiğine inanıyordum. Oturduğu zaman, yalnızca katlardan oluşan bir şekle bürünüyordu, boynunda başlayıp dizlerinde sona eren katlar. Yuvarlak, kocaman kıçıyla pantolon dikişlerini zorlayarak banktan sallana sallana kalkıp doğrulduğunda, iyi şişirilmiş, hafifçe salınan ve tek bir iğne

darbesiyle patlayabilecek lastik bir balona benzetiyordum onu. Elinde bir cetvel, silgi ya da ataşlarla peşimden geldiğinde, tek duyulan soluk soluğa bir çaba ve tıknefes, yüksek sesli bir gülüş olmasına rağmen, dayanma gücü açısından eksiği olduğu söylenemezdi.

Plönnies öğretmen bizi henüz serbest bırakmıştı ki Jobst arkamdan çullanıp dizleriyle bacaklarımın arkasına vura vura kapıya koşmaya başladı; koridordaki iki taş basamakta beni itekledi, iri çakıl dökülmüş ağaçsız avluda cetvelinin tadına baktırdı, arkama döndüğümde –önünde kim olduğunun farkında değilse görmesini sağlamak için– Husum Caddesi'nden karşıya geçip kiremit renkli taş yola saptıktan sonra Heini Bunje'nin de hemen katıldığı oyunla ilgilenmeyi tercih etti: Beni yoldan aşağı iterek hendeğin yağlı yağlı parlayan bataklığına düşürme oyunu.

Ellerini hiç kullanmadan, yalnızca vücutlarıyla iterek yan tarafa sürükleyip bayıra doğru sıkıştırdılar beni, yokuşa geldiğimizde ise dosdoğru hendeğe atmayı denediler. Yapacakları hamleleri önceden kestirerek ellerinden kurtuldum, seri hareketlerle yere eğilerek darbelerini boşa çıkardım. Yeni fikirler bulmakta bir hayli hünerli olan Jobst, taş toplamaya başladı bu kez, hayır, taş değil de, yerinden çıkmış ya da kırılmış kiremit renkli taş parçaları. Bunları yanıma yaklaşarak hendeğe attıkça sıçrayan çamurlu su bacaklarımda, okul çantamda, pantolonumda ve gömleğimde kahverengi beneklere dönüşüyordu. Hendekte çamur fıskiyeleri oluşturmak Heini Bunje'nin de çok hoşuna gitmişti. Taşların vızıldayan seslerini duyuyor, suyun karanlık yüzeyine isabet edişlerini görüyor, sudaki dalgalanmayla aynı anda etrafa sıçrayan sert damlacıkları tenimde hissediyordum. Kırık taşları toplarken zaman kaybettikleri için arayı açma fırsatım oldu, on ya da on beş metre kazandım, ama hemen

ardından bunun bir avantaj olmadığını anladım, çünkü aradaki mesafe sayesinde atışlar daha isabetli oluyordu artık. Taşlar başımın hemen yanından ya da bacaklarımı sıyırarak geçiyordu, bir tanesi okul çantama isabet edince, hedef tahtası olma oyunundan sıkıldım. Çantamı başımın üzerinde tutarak, zaman zaman eğilerek kiremit renkli taş yolu tırmanıp Rugbüll yönüne doğru ilerledim. Hâlâ peşimdeydiler. Yola düşen hareket halindeki gölgeleri, birbirleriyle sessiz bir anlaşma içindeydi. Bir şey olacağını hissedip kendimi hazırlıyordum, ama ne olacağını kestiremiyordum. Hazırlıklı olmak işe yaramadı bu kez, Jobst'un işareti üzerine beni kıskaca aldılar, onlara yer açmam talebiyle kenara sıkıştırdılar, bu kez itip kakmadan, bayırdan aşağıya sürüklediler, öyle ki sonunda dayanamayıp hendeğe atladım. Hemen belirtmem gerekir ki, bu atlayışı hesaba katmıştım. Suya dik olarak atladım, ama düşmedim. Hendeğin ortasında durup ağır ağır serin çamura battım, zeminden yükselen hava kabarcıkları etrafımda patlayıp sönüyordu, çürük kokan çamurlu su kalçalarıma kadar yükselmişti, tam önümde bir kurbağanın becerikli hareketlerle yabani otlarla kaplı sahile yüzmeye çalıştığını gördüm. Jobst ve Heini Bunje'nin elde ettikleri başarının sevinci uzun sürmedi, çantamı başımın üzerinde tutarak hendeğin bataklığına ağır ağır batmam da onlara yetmedi, Heini Bunje yeni taş parçaları ararken, Jobst bir lastiği başparmağı ile işaretparmağı arasında gererek koluma bir ataş fırlattı. Ataşlar yıldırım hızıyla hedefe yönelirken, havada cırcırböceklerinin vızıltıları duyuldu, sivrisinekler uçuştu, eşekarıları vızıldadı, yabanarıları küçük dikiş makinelerini çalıştırmaya başladı. Jobst ataş yağmuruna başlayınca, başımı çantayla koruyup bacaklarımı güçlükle sürükleyerek bata çıka hendeğin kenarına doğru ilerledim, tam çıkmak üzereyken kayıp düştüm, tekrar doğ-

ruldum. Ataşların uğultuları ve vızıltıları arasında çamurla kaplanmış çikolata renkli bacaklarıma bakıp gülüyorlardı. Üstümden çamurlar damlayarak bayırda yatarken, ilk ataş boynuma isabet etti, bir yanma, küçük bir ısırık. Bağırdım ve artık kendimi korumaya çalışmadan bayırdan tırmanmaya başladım, bir isabet daha, tellerine koyun tüyleri takılmış çitten geçtim ve zikzaklar çizerek turba hendeğine doğru kaçtım.

Vazgeçtiler mi? Vazgeçmediler. Ne yaptığımı hemen gözden geçirip uygun taş kırıkları toplamaya devam ederek Rugbüll yönüne koşmaya başladılar. İlk savakta durdular, tahta bariyerin üzerine oturup yolumu kesme hayallerinin tadını çıkardılar. Koştuğumu, sürekli koştuğumu hatırlıyorum. Boğazımdaki ve sağ kolumdaki yanmayı, içimi kaplayan korkuyu da çok iyi hatırlıyorum. Bu korku yüzünden bir an olsun durup dinlenemiyor, aksine sürekli daha hızlı koşmak zorunda kalıyordum; koyunların otladığı çayırdan geçtim, durmaksızın koşarak arayı açmamın cesaretlerini kıracağını düşünüyordum. Ama onlar kendilerinden çok emindi.

Orada, savağın ahşap bariyerinin üzerinde bacaklarını sarkıtıp oturmuş, topladıkları taşları evirip çevirerek incelerlerken, hem bu oyundan hem de bu oyunun çok eğlenceli olduğundan emindiler. Bunu görebiliyordum. Bunu biliyordum. Bu yüzden kuzeybatıya, daha çok kuzeye doğru koştum. Çitler beni engellediğinde önce okul çantamı atıp alabilmek için kendimi öteki tarafa geçmeye zorladım, mümkün olabildiğince tabii. Beni istedikleri kadar bekleyebilirlerdi artık!

Güneş parlıyor muydu? Her yerde kış sessizliği hüküm sürüyordu hâlâ. Güneş toprağı ısıtmış ve her şeyi canlandırmıştı, sonbahar değildi, ilkbahar, yani uyanış mevsimi olmalıydı. Turba hendeğinde yabanördekleri yüzüyor muydu? Büyük hendeğin kenarında yaylanan yeşil

otların arasında yere diz çöküp bacaklarımda kuruyarak mavimsi bir renge dönüşmüş çamurları yıkayıp temizlerken, ne ayak sesi ne de sudan havalanan yabanördeklerinin kanat seslerini duyuyordum. Turba sandalı orada mıydı? Kıç tarafı suyun altında, siyah, katranlı bordası, martı pislikleriyle dolu, rengi ağarmış oturma yeriyle eski sandal, hendeğin havuzla birleştiği yerdeydi. Sandala atladım, pinekleyen su örümceklerini sopayla dürterek uyandırdım, sazlıktan geçerken yüzgeçleriyle suyu hafifçe dalgalandıran sazan balıklarını izlemeye başladım.

Turba sandalında saklanmış vakit geçirirken, savaktaki bariyeri ne otururken ne de ayağa kalkınca görebiliyordum. Evdekiler yemeklerini çoktan yemiş olmalıydı, Hilke benim payımı soğumaması için ocağın üzerine koymuştu mutlaka. Kimse beni sıkıştırmıyor, baskı yapmıyor ve kovalamıyordu artık, boynumdaki ve bacağımdaki yanma azalmıştı. Sandalı suya ittim, içinde bulduğum paslanmış bir konserve kutusuyla birikmiş suyu boşaltmaya başladım. Sesleri duyduğumda ne yapmıştım? Bir erkek sesi, bir kadın gülüşü duydum, sesler kurutulmak üzere düzgünce üst üste dizilmiş yığınların bulunduğu turba çukurlarından geliyordu. Adamın bir kez daha seslenmesine ve kadının tekrar gülmesine rağmen ortalıkta kimse görünmüyordu. Sopayla manevra yaparak sandalı yana çevirdim, kıyıda durmasını sağladım. Dışarı çıkıp çevreye kulak kabarttım, ama şimdi her yer sessizdi. Hendekte akıntı yoktu, sandal daha önceki yerinde, sabit duruyordu. Burada beni bekleyecek ve gerekirse tekrar misafir edecekti.

Turba çukurlarına giden dik yolda ilerledim, ulaşmak üzereyken yerde yarım daire şeklinde parıldayan ıslak bir çapa gördüm. Gömüldüğü toprakta parlak bir kavis çizerek gözden kaybolurken çeyrekten çeyreğe hareket eden bir ibreyi hatırlattı bana. Turba çukurunun

kenarına çıkarak aşağıya göz attım: bir el arabası, yürüme platformu, karanlık turba terasları, açılar çizen gölgeler. Hilde Isenbüttel, Belçikalı arkadaşıyla birlikte oradaydı. Adı León olan Belçikalı, gövdesinin üst kısmı çıplak, en alttaki terasta duruyordu. Çapayı kürek gibi kullanarak parlayan nemli zemine saplıyor, çapanın şeklini alan bir öbeği kaldırıp çıkarıyor, sonra da yaklaşık kiremit büyüklüğündeki parçayı Hilde'ye doğru atıyordu, çapayı yerinden çıkarmak için bu hamlenin gücünden yararlanıyor –çapayı çukurun kenarından görmek mümkündü– ve tekrar yumuşak zemine saplıyordu. Hilde Isenbüttel uzanıp öbekleri alıyor, yapışkan topaklardan ve rutubetten kararmış el arabasına diziyordu.

İkisi de pantolon giymişlerdi, adamınki siyah binici pantolonuydu, kadınınki ise bol paçalı, gri bir kumaş pantolon. Her iki pantolon da birkaç yıldır Leningrad Kuşatması'nda bulunan Albrecht Isenbüttel'in gardırobundan çıkma olmalıydı. İkisinde de tahta ayakkabılar vardı, ama yalnızca savaş esiri León'un ayağındakiler Albrecht Isenbüttel'e aitti muhtemelen. Belçikalının bedeninin üst kısmı çıplak olarak çalıştığını söylemiştim, kadın gevşekçe pantolonunun içine soktuğu soluk renkli bir bluz giymişti. Başında ise üzerinde yerküre, daire ve hesap cetveli desenleri olan bir eşarp vardı. Unuttuğum bir şey olabilir mi? Gazetelerle dolu örgü sepete de değinmeliyim, bir de sepetin yanında duran rengi atmış Belçika üniformasına.

Hilde Isenbüttel'e nerede rastlarsanız rastlayın ve hangi taraftan bakarsanız bakın, ya gülüyor olurdu ya da gülmeye hazır. Bu görüntü yalnızca kısa ve ayrık dişlerinden ya da vatkasız da dik duran omuzlarından kaynaklanmıyordu, birbirine çok yakın, birinin her söylediğine ötekinin itiraz ettiği gözlerinden de değildi hatta. Bu etkiyi yaratan genel görünümüydü; yukarı doğru dol-

gunlaşan gergin bacakları, kemerinin içine gömüldüğü yumuşak karnı, iri memeleri, kulaklarının arkasını bile kaplayan çilleri bir araya geldiğinde, Hilde Isenbüttel'in yüzündeki gülme ifadesini oluşturuyordu. Islak turba topaklarını nasıl da kendinden emin yakalıyor, tek bir tanesini zedelemeden hünerle diziyordu siyah el arabasına! Belçikalı, araba dolana kadar çalıştı, sonra terastan yukarı zıpladı, Hilde Isenbüttel'i kucaklayıp havaya kaldırarak arabaya oturttu, çamurlu suyla dolu çukurların üzerinde, tahterevalli gibi sallanan geniş tahta platformdan sürerek götürdü, hafif eğimi aştı, isabetli bir atlayışla başka bir platforma yönelerek arabayı kurumak üzere altışarlık sıralar halinde dizilmiş, bel hizasına kadar yükselen ve yukarıya doğru gençleşen yığınların arasından geçirdi. Uzaktan bakıldığında, tan vaktinde ya da siste, tek bir şeyi hatırlatıyordu bu yığınlar: Askerleri. Hilde Isenbüttel arabadan indi ve birlikte yuvarlak, havadar bir kule yapmaya başladılar; diğer kulelere olan mesafesi ve ahenkli duruşu bir askeri anımsatıyordu. Sessizce, iki büklüm eğilerek çalıştılar, öbekleri arabadan aldılar, ellerinin arasında bastırarak sıkıştırdılar. Hepsi bittiğinde León bir tüy batırdı son parçanın üzerine – sanırım yerde, tahta ayakkabılarının yanında bulduğu bir ördek tüyüydü. Yeni kuleye askerce bir selam verirken duraksadı, yüzünü buruşturarak sırtını kaşımaya başladı. Tam selamın ortasında bir böcek sokmuş olabilirdi onu. Sonra arabaya oturdu, kollarını göğsünde kavuşturdu ve Hilde Isenbüttel'in gelip arabayı sürmesini bekledi. Havuza geri dönerken, manzaraya karşı bir gezinti yaptı. Yanında oturan, görünmez birine manzarayla ilgili sessiz açıklamalarda bulundu, her iki tarafa doğru selam verdi, her iki taraftan gelen selamları kabul etti.

Turba havuzunun kenarındayken beni gördü ve el salladı, ama bu hareketi Hilde Isenbüttel'in durmasını ve

dönüp bakmasını sağlamadı, León'un yine hayalî seyircilerine selam verdiğini sanmıştı. Ancak havuzun zeminine inip sepetin yanına geldikten sonra durdu. León'un işareti üzerine başını kaldırıp baktı. Gelsene Siggi, diye seslendi beni görünce, gel de bize yardım et! Terastan terasa atlayarak, gevşek turba duvarlarını sarsarak aşağıya indim. Çamurlanmış ıslak pantolonumu ikisi de fark etti, ama hiçbir şey söylemediler, okul çantamın neden yanımda olduğunu da sormadılar. Beni selamladılar yalnızca. Belçikalı sepeti kaldırdı, Hilde Isenbüttel içini karıştırıp jambonlu sandviçle bir dilim kek çıkardı ve istediğimi seçmem için bana uzattı. Bu gibi durumlarda karar vermekte zorlandığımdan ikisini birden aldım, ironik biçimde bakışmalarına söyleyecek sözüm yoktu tabii.

Yemeğimi bitirmemi bekledikten sonra bana da bir iş verdiler, Belçikalının çapayla küçülteceği turba keseklerini temizleyerek ayıracaktım. Önce bir kürekle ot tabakasını ayırdım, daha sonra kuruyarak kararmış, ancak henüz parçalanmamış bitki tabakasını; çünkü ayırmak istediğimiz turbanın tümüyle parçalanmış olması gerekiyordu. Bitki artıkları, kendi basınçları ve ağırlıklarıyla gömülmüş olmalı, ürettikleri karbondioksit gazının etkisiyle çözülüp parçalanmalıydı, ancak o zaman ocakta çabucak yanıp tükenmeden kullanılabilirdi. Zemindeki gürgen ve söğüt dallarını kopardım, ağaç kalıntıları buldum, hayalet kralının çocukları bunlarla oyun oynamış olmalıydılar. Balmumu gibi parlayan kökler. Sazlardan geriye kalanlar. Ne olduğu anlaşılmayan bitki lifleri. Tahta parçaları, belki bir teknenin kalıntısı. Çekme, koparma ve kazma çalışmalarıma devam ettim ama bulmayı umduğum, değirmenimde olmasından mutluluk duyacağım hiçbir şeye ulaşamadım; pratik, taşınabilir, parşömene basılı bir bataklık leşi yoktu görünürde. Bir kuş iskeletine bile rastlayamadım, kaldı ki eskiçağlara ait bir

silah çıksın. Kükürt ve amonyak kokuyordu, gaz kokusu sarmıştı her yeri.

Belçikalı kesekleri ayırıyor, kadın ise diziyordu. Yukarıdaki kulelerin yanında olduklarında kendi aralarında konuşuyorlardı bazen, ama ne dediklerini anlayamıyordum. León Kuzey Almanya lehçesiyle konuşuyordu, ama Fransız aksanıyla konuştuğu için ortaya çıkan karışımı Hilde Isenbüttel dışında kimsenin anlaması mümkün değildi. Belçikalı daha önce topçu askeriydi, göğsünde taşıdığı arma uzun süredir değirmenimdeydi.

Gönüllü olarak geçmişimdeki demir parmaklıkların arkasına geçtiğimde, León'u yine turba havuzunda çalışırken hatırlıyorum, hep gülen ya da gülmeye hazır olan kadını, desenli eşarbını görüyor, ıslak kesekleri yakalarken kesik kesik nefes alışını duyuyorum. Arada bir hendeklerin üzerinden Rugbüll yönüne bakıyorum, ama otlağa giden ineklerle koyunlar dışında gelen giden yok. İnekler ve koyunlar kolayca giriveriyorlar bu hikâyenin içine, ama yine de onları arka plana yerleştirmeliyim –siyah beyaz benekli, gri tüylü, birbirlerinin içine geçen, birinin nerede bitip diğerinin nerede başladığı anlaşılamayan hayvanlardan oluşan bir yumak– çünkü bulunduğum düzlüğün başka bir yerle karışmasını istemiyorum. Herhangi bir yerden değil, kendi kasabamdan söz ediyorum, herhangi bir felaketin değil, kendi felaketimin peşindeyim yalnızca. Rasgele bir hikâye değil anlattığım, rasgele olan hiçbir şey, herhangi bir yükümlülük yaratmaz çünkü.

Bu yüzden boğucu gökyüzünde, kapalı havada ve zayıf güneşte kalmakta ısrarlıyım; kıyıya çarparak kırılan dalgaların yumuşak sesleri eşliğinde çalışmaya devam ediyoruz, sazlık hışırdıyor, bir kuş havalanıyor, bataklık gaz kabarcıkları çıkararak fokurduyor. Bataklık, çamur, yüzlerce yıllık çamur. Büyükbabam Per Arne Schessel

yazmamış mıydı bunu? Her şeyin olmasa da en iyi, en sağlam, en dirençli hayatın yüzlerce yıllık bu çamurdan çıktığını iddia etmemiş miydi? Hayatın çamurdan çıkarak ışığa yönelen kamçı kuyruklu bir larvayla başladığını anlatmamış mıydı? Per Arne Schessel, asık suratlı yerel yurt bilgisi uzmanı.

Oturup biraz dinlendim. Kuzey Denizi'nden yaklaşan motor gürültüsünün müzikli sesine kulak kabarttım. Çukurun dibinde çalışan kadınla adam bu sesi duymuyorlardı büyük olasılıkla. Belki de duymuş ama önemsememişlerdi, çünkü Kiel, Lübeck, Swinemünde yönüne giden uçaklar çok sık geçiyordu buradan. Gürültüler öylesine hızla yaklaştı ki, yeşil kahverengi kabartının arasından ilerleyecek uçakları görebilmek ve kendi menzilime alabilmek için, bir gözümü kapayarak bendin üzerindeki ufku, birbirinin üzerinden geçen dört telefon hattının yardımıyla parçalara ayırdım, çift namlulu gizli topumu çevirerek bende doğru hedef aldım. Artık gelebilirlerdi. Çok alçaktan, suya yakın uçmaları gerekiyordu. Bent boyunca sessiz ve yavaşça yol aldılar, ardından hızlanan pervaneleriyle yeşil kahverengi kabartının üzerinden yükseldiler, telleri de aştıktan sonra doğrudan bizim bulunduğumuz tarafa döndüler. İki uçak, bodur Mustang'lerden iki tanesi.

Giderek alçaldılar, ilk uçağın baş tarafında bir bizon kafası gördüm, bol tüylü, eğik bir kafatası, yalnızca gücüne güvenerek körlemesine saldırıyordu; pilotun yüzünü de gördüm, kask takmış olmasına rağmen gördüm, bizonu kullanırken sakindi, hedef alarak alçalıyordu, arkasından onun her hareketini, her manevrasını tekrarlayan ikinci uçak geliyordu, iki uçak birbirine bağlı gibiydi, tek komut ikisini de yönetiyordu sanki.

Kollarımı havaya kaldırarak ateş açtım. Aynı anda ateşe karşılık verdiler. Gökyüzünde alevler görüldü, ateş-

ten toplar hızla aşağı iniyor, incecik korlar yıldırım hızıyla toprağa düşüyordu, art arda atışlara maruz kalan bataklık hareketlenerek acıyla inledi. Ve kuleler! León ve Hilde Isenbüttel'in yaptığı kahverengi kuleler yıkıldı, parçalanarak sağa sola dağıldı. Turba kesekleri paramparça oldu. Bataklığın kurumuş otları ateşten bir yılana dönüştü. Tepemizden aşağı turba kırıntıları yağmaya başladığı sırada yerdeydim, çukurun ıslak zemininde yatıyor ve León'un gövdesinin ağırlığından, beni sıkıca saran kollarından ve boynumdaki nefesinden başka bir şey hissetmiyordum. León üzerime kapanmıştı, ama gözlerimin önünde ateşten çemberler dönmeye, ışık demetleri yelpazelenmeye devam ediyordu. Bazı atışların turba duvarına isabet ettiğini gördüm, ancak bunların etkisiz olduğunu söylemeliyim, çünkü açık kahverengi, aşağıya doğru siyahlaşan duvarda belli belirsiz delikler açıldı yalnızca. León'un kollarında kaldığım süre çok uzundu, öyle geldi bana, çok yakınımızdan geçip uzaklaşan uçaklar döndüler, yükselip yan yatarak tekrar alçalmaya başladılar ve üzerimize geldiler – doğrudan üzerimize olmasa da, biraz seyrekleşen, ama hâlâ disiplin ve dayanıklılık örneği sergileyen turba kuleleri hereğine. Turba kuleleri onları kışkırtıyordu. Birbirlerinden ayrılmayan, saklanacak yer aramayan, hedef olanlarla ilgilenmeyen turbaların katı disiplinine öfkeleniyor, bataklığın içinde aynı hizada, bir tabur gibi güçlü, inatla durmalarına hırslanıyorlardı.

Uçaklar Husum yönüne saptıktan sonra yukarıya tırmandık. Turba kulesi tümenleri ve kaderleri disiplin olan ordular bizi bekliyordu. Belçikalı, sahi Belçikalı ne yapmıştı? León uzaklaşan uçakların ardından yumruğunu sallayarak güldü. Pabucumun nişancıları, diye bağırdı, ama "Pabçımnişhla!" gibi bir ses çıktı. Darmadağın olmuş herek alanını gösterip Hilde Isenbüttel'i eşarbının ucundan tutarak kendine çekti, gülerek öptü, az ya da

çok hasar görmüş turba kulelerine doğru umursamaz bir işaretle, hepsini yeniden yaparız, dedi, zamanımız var. Omzuma hafifçe vurup, yaparız, değil mi ufaklık? dedi. Hemen ardından da bozguna uğramış hereği düzenlemeye girişti, zarar görmemiş öbekleri arayıp buldu, onları dizerek yeni kuleler oluşturmaya başladı. Biz de ona yardım ettik, Hilde Isenbüttel ve ben – sağlam kesekleri arayıp bularak León'a verdik, birleştirmeyi ona bıraktık. Belçikalı savaş esiri burada hiçbir şeyin yokluğunu hissetmiyor gibi görünüyordu, ne ayakkabıcısı Dreifuss'un ne de sevgilisinin.

Çalışırken ıslık çalıyor, ıslığı bizi de teşvik ediyordu, turba kulelerinin arasından gelen inlemeyi duymamıştı büyük olasılıkla, ben de duymamıştım gerçi, ilk duyan kadın olmalıydı, kulak kabartmış, ama çalışmaya devam etmişti. Sonra sessiz olmamız için bize işaret etti aniden. Aynı anda biz de sesi duymuştuk zaten, zayıf, tekdüze bir iniltiydi, birbirine yakın iki kulenin arasından geliyordu. León seslendiyse de cevap alamadı. Bir kez daha seslendi, hep birlikte kalıntıların arasından geçerek yukarı çıktık, bizi neyin beklediğini, ne görmeye hazırlandığımızı bilmiyordum. Artık hiçbir ses duyulmuyordu, hasar görmüş turbaların arasından ağır ağır ilerledik ve hereğin sona erdiği yerde Klaas'ı gördük. Sırtüstü yatıyordu. Kıpırdamıyordu. Bizi görmüyordu. Yüzü gergindi. Elleri açıktı. Başının altında kurumuş bir turba keseği vardı. Klaas karnından vurulmuştu. Kayışı takılıydı, hayır, bu doğru değil, her zaman kayışının bulunduğu yerde şimdi bir yara vardı. Zinya çiçeğinden daha büyük bir kan lekesi.

Öncelikle şunu belirtmeliyim ki, bugün dönüp baktığımda Klaas'la ilgilenirken ne kadar sakin olduğumuzu hatırlıyorum; çığlık atmadan, dramatik seslerle hayır ya da hayır, hayır, demeden, telaşla yanına diz çökmeden,

ona dokunmadan, emin olmaya çalışmadan, hatta seslenmeden, yarasına yakından bakmadan yalnızca orada durduğumuzu görüyorum; her şey için artık çok geç kalınmış gibi öylece durduğumuzu.

İlk hamleyi León yaptı, ağabeyimin üzerindeki turba parçalarını iterek uzaklaştırdı. Onu temizledi, o kadar. Ben de aynısını yaptım, sonra da Klaas'a seslenmeye başladım, ama duymuyordu. Hilde Isenbüttel beni kaldırıp yanına çekti, Belçikalıyla fısıldaşarak bir şeyler konuştular. Belçikalı çukura indi, biraz sonra el arabasıyla geri geldi. Arabayı Klaas'ın yanına getirdi. Temizleyerek içine ceketini serdi. Ağabeyimi dikkatle kaldırdı ve başı yüksekte duracak şekilde arabaya yerleştirdi. Ressama gidelim, dedim, onu Nansen Amca'ya götürmeliyiz, böyle yapmamızı ister. Kadın başını sallayarak, nasıl gelmiş bu hale, dedi, eve gitmesi gerekir çocuğum. Başka bir şey yapamayız. Sakin ol. Eve gitmeli. Ama Klaas, dedim, Klaas ressamın yanına gitmek ister. Askerî hastanede olmalıydı, dedi Hilde. Önce eve, sonra da askerî hastaneye. Tanrım, nasıl olabildi bu!

Rugbüll yönünü gösterdi, Belçikalı el arabasını hazırladı, sepeti ben taşıyacaktım. Bataklıktan böyle ayrıldık. Araba sarsılıyordu. Demir jantlı büyük tahta tekerlek yumuşak zemine batıyor, çalılıklarda tökezleyerek ilerlerken ağabeyimin vücudu sarsılarak sallanıyor, tekrar yığılıyordu. Başı yaslandığı yerde sağa sola savruluyor, aşağı sarkmış elleri zeminde sürükleniyordu. Ağzının kenarından kan sızıyordu, şakağındaki eski yara ise haç şeklinde kabuk bağlamıştı.

Belçikalı arabayı ite kaka çekerken kendi vücudu da sarsılıyor, boyun adaleleri dışarı fırlıyor, sırtı sertleşiyordu. Gözlerini Klaas'tan ayırmıyordu, her darbe ona isabet ediyordu sanki. Bende giden yola saparak ilerledik. Belçikalı mola verdiğinde Hilde Isenbüttel Klaas'ı yer-

leştiriyor ya da altında serili ceketi düzeltiyordu. Her durduğunda León'la aralarında fısıldaşıyorlardı. Önden koşup gitmek istiyor muydum? Hayır. Eve gidip haber vermek istiyor muydum? Hayır. Babamı bulup ağır ağır yol alan arabanın yanına getirmek istiyor muydum? Hayır. Aslında yalnızca çekme kayışını istiyordum, arabada kullanılmadan duran deri kayışı. Kabul edip kayışı omzuma koydular, kendimi derinlere düşerken hayal ettim, savağın bariyerini, ellerinden kurtulduğum Jobst'u ve Heini Bunje'yi düşündüm. Hâlâ beni bekleyip beklemediklerini bilmiyordum.

Klaas'ın sesi çıkmıyordu. Nasıl da kendinden geçmiş, yatıyordu! Sargılı sakat eli aşağı kayıp yere sürtündükçe kadın ağabeyimin elini kaldırıp göğsüne koyuyordu. Belçikalının koyu renkli gözlerini ve zorlanmaktan çarpılmış yüzünü hâlâ görür gibiyim.

Salt gerçeği ya da gerçekten de daha azını anlatmak zorundaysam, eve dönüşümüzü nasıl hatırlamam gerekir? El arabasının tekerlek gıcırtılarını duyuyorum. Çekme kayışının omzumu kesişini hissediyorum. Rugbüll'e yaklaştığımızı görüyorum, kırmızı kiremitli evi, barakayı, eski römorku, Rugbüll'ümü. Ama işe yaramıyor, yaklaşıyoruz, giderek daha çok yaklaşıyoruz, yavaşlamamızı sağlayacak çeşitli ayrıntılara, örneğin Belçikalının artık yorulmaya başlamasına ve içimi kaplayan türlü korkulara değinsem de, tahta köprünün üzerinde ilerlemeye devam ediyoruz; buradan savağın bariyeri görülebiliyor artık, sapanını germiş, beni bekleyen kimse yok orada. Gitmişlerdi, savağın yanından geçtik, sonra tabelanın ve römorkun önünden, şimdi, böyle düşünmüştüm, şimdi Klaas doğrulup kalkacaktı, nerede olduğumuzu ve onu nereye götürdüğümüzü anlayacaktı, arabadan atlayıp turba bataklığına kaçmak üzere aşağı doğru yuvarlanacağını bile düşünmüştüm, Bleekenwarf'tan ayrıldığından

beri saklandığı yere gidecekti, ama merdivenin önünde durduğumuzda ağabeyim el arabasında yattığı yerden kalkmadı, doğrulmadı, hatta gözünü bile kırpmadı.

Hilde Isenbüttel eve gitti. Belçikalı taş basamaklardan birine oturdu, işaretparmağıyla ceplerini karıştırarak bir sigara izmariti aradı, bulamadı, sonra birden Klaas'ın altına serdiği ceketine baktı, cebinde saklamış olmalıydı. Vazgeçerek başını salladı. Daha sonra içecekti.

Düşünceli bir ifadeyle Klaas'a baktı, soru sorarcasına ellerini açtı. Hiç konuşmadan, sessiz bir sohbete girişti benimle. Yardım edebilecek olsaydı yardım ederdi, böyle diyordu, ama burada yapabileceği çok az şey vardı, özellikle onun yapabileceği, taşımak, yapabileceği buydu, kimsenin daha fazlasını istememesi ve beklememesi gerekiyordu, hele onun durumunda. Sürekli olarak eve kulak kabartıyordu, bir an önce gitmek istediği belliydi. Klaas'ın sarkan kolunu yukarı kaldırmayı isterdi, ama pencerelerin tam önündeyken ona dokunmaya cesaret edemedi. Klaas'ı izliyordum. Uygun bir anda kaçacağına dair beklentim ve umudum sona ermemişti henüz. Hareket ediyor muydu? Atlamak üzere yavaşça bacağını kaldırıyor muydu? Klaas üşüyordu. Tüm bedenini bir titreme sarmıştı.

O sırada taş merdivenin başında babam göründü, üniformasının önü açıktı, evden çıktı, savaş esirinin selamını görmezlikten gelerek durdu, uzun yüzünde uygun kelimeleri bulup anlatamayacağım bir ifade oluştu: Kınama ile hayal kırıklığının karışımı bir ifade. Arabanın yanına hemen gitmeyip en üst basamakta heybetle durarak aşağıya, Klaas'a baktı, onun eve dönüşünü hayal etmişti sanki, hatta önceden yaşamış gibiydi. Tereddütlüydü. Bir değerlendirme yapıyordu. Ağır ağır merdivenlerden indi, daha da ağır hareketlerle arabanın etrafında dolaştı, savunmasız bir suskunluk içinde olan Klaas'ın omzuna dokundu, onunla konuşmadı, hiçbir şey söylemedi. Yalnızca

yere sarkan kolunu aldı, kıvırarak göğsüne yerleştirdi. Babamın ardından merdivenlerden inen Hilde Isenbüttel eşarbını çıkarıp saçlarını silkeledi, nasıl olur? diyordu sürekli olarak. Belçikalı hizmete hazır, bekliyordu hâlâ. Babam Klaas'ı bacaklarından tutmasını istedi ondan, kendisi de omuzlarının altından kavramıştı ağabeyimi. Böylece onu eve taşıyarak oturma odasındaki gri kanepeye yatırdılar. Babam, Hilde Isenbüttel ile León'un aralarında bakışıp hiçbir şey söylemeden dışarı çıktıklarını fark etmedi; Klaas'ın önünde dikilmiş bekliyor, sorularla yüklü duruşuna cevap olarak bir nefes sesi duymak istiyordu. Onunla baş başa olduğunu hissediyor ve konuşmak istiyordu. Belli ki söyleyecek önemli bir şeyi vardı. Klaas gözlerini açmadı. Babam bir sandalye çekti, kanepenin yanına, Klaas'ın başucuna koyarak oturdu, ağabeyimin üzerine eğildi, bir süre sonra sakat, sargılı elini tuttu, çevirdi ve dikkatle incelemeye başladı. Elini bırakmadı. Dudakları kıpırdıyordu. Suskunluğuyla uzlaşamamıştı henüz. Sonra, çektiğin acılar senin bir parçan, ama bu şarkı bitmedi henüz, dedi birdenbire. Klaas'a doğru eğilerek, alçak sesle ve acele acele konuştu, sözlerinin anlaşılıp anlaşılmamasıyla ilgilenmiyordu, yapmak zorunda olduğu eski bir işten, Klaas'ın geri geldiği günden beri üzerinde taşıdığı bir yükten kurtuluyordu sanki. Kapı açıldığında söyleyecekleri bitmemişti daha, dönüp arkasına bakmadan ve Klaas'ın elini bırakmadan konuşmasına ara verdi.

Kapının önünden gelen ayak seslerine kulak kabarttı ve annem seyrek kullanılan oturma odasına girerken doğrulup nefesini tuttu. Annemin dudakları sımsıkı kapalıydı, suratı hiçbir şeyi açığa vurmuyordu ya da henüz hiçbir şeyi, ama kendini güçlükle tutuyor gibiydi. Babam ayağa kalkıp yerini ona vermek istedi. Annem sessizce reddetti. Yaklaştı, dizleri kanepeye değiyordu, sonra otur-

du, Klaas'ın yüzüne dokunmak istercesine ellerini kaldırdı, ama hemen geri çekip iki yanına saldı – yanılmıyorum, çünkü böyle anlarda hep çok dikkatliyim, iki kat daha fazla dinliyor, hiçbir şeyin dikkatimi dağıtmasına izin vermiyorum. Bir şeyin söyleneceği, bir şeyin olacağı bu anlar için her cümle çok uzun. Annem çığlık atmadı. Klaas'ın üzerine kapanmadı, ona adıyla seslenmedi, onu öpüp okşamadı, yalnızca omzunu tuttu, sağ elini aşağı kaydırdıktan sonra korkuyla duraksadı, bu hareketinin çok fazla olduğunu düşünüp kendini suçlu hissederek, neredeyse suçlu hissederek elini tekrar omzuna koydu. Yarasına bakmadı. Bir süre hiç konuşmadan oturduktan sonra kuru hıçkırıklarla sarsılarak ağlamaya başladı, babamın elini omzuna koyduğunun farkında değildi. Babam daha kuvvetle kavrayınca ayağa kalktı, hıçkırmaya devam ederek penceredeki çiçeklere doğru gitti, arkasına dönmeden ne yapılması gerektiğini sordu, babam Doktor Gripp'i çağıracağını söyledi, öncelikle bu yapılacaktı, çünkü diğer konuların hiçbirinin sırası gelmemişti henüz.

Annem pencerenin önündeki banka oturdu ve olayın nasıl meydana geldiğini sordu, babam bataklıkta olduğunu söyledi. Beklenmeyen bir uçak saldırısı, turba hendeğinin orada, Hilde Isenbüttel savaş esiriyle birlikte çalışırken. Biliyorsun, León. Hilde Isenbüttel'le savaş esirinin Klaas'ı el arabasında taşıyarak Rugbüll'e getirdiklerini anlattı, annem hiçbir yorum yapmadı, çünkü biliyordu, kendisi de görmüştü bunu. Husum'a haber verecek miydi? Evet. Hamburg'daki hastaneye? Hayır, bunu Husum'daki büro yapar. Doktor Gripp gelir gelmez onları arayacak mı? Evet, arayacak, her şey onunla konuşulacak. Annem arkasını dönüp hâlâ bıraktıkları gibi yatan Klaas'a baktı, bakışları bir arayış içinde, bir bilgi peşindeydi sanki, pencerenin önünden kanepeye doğru gelirken ne yapacağını merakla bekliyordum, ama

görünmez bir engeli güçlükle aşıp yaklaştıktan sonra tek yaptığı katlanmış bir örtüyü alıp açarak Klaas'ın üzerini örtmek oldu. Şaşırmıştım. Sonra da dışarı çıktı.

Neyi atlamamam gerekiyor şimdi? Hangi ayrıntı öne çıkıyor? Babamın telefonu. Babam telefonda konuşurken kapı açık olmalı. Doktorla görüşmeyi istemesini, olup bitenleri ona iki kere anlatmasını ve neden kendisine ihtiyaç duyulduğunu açıklamasını dinliyorum, konuşma bittikten sonra içeri girişini görüyorum. Sinik ve huzursuz, kendi kendine mırıldanarak. Elinde çalışma masasından aldığı takvim kartları vardı. Hiç kullanılmayan yemek masasının etrafında dolaştı. İyi huylu kahverengi büfeyi sarsıp lambanın hemen altından, üç katlı demir çiçekliğin kenarından geçerek tur atmaya devam etti, hiçbir şey duymak, hiçbir şey anlamak zorunda kalmamak için sağ ayağının arkasında sürüklediği ayakkabı bağını bile bağlamadı. Onunla konuşmaya cesaretim yoktu. Telefonda konuşurken üniformasının düğmelerini iliklemişti, tekrar açınca kıvrılarak defalarca dönmüş pantolon askıları göründü. Büfenin önünde durdu, takvim kartlarının kutusunu kaldırdı, bir süre baktıktan sonra yere boşalttı. Kartlar döküldü, şarapnel patladı, beyaz günler etrafa saçıldı, bazıları küpeçiçeğine asılı kaldı. Tekrar ölçüm çalışmalarına başladı, ama iki tur daha atmak yeterli oldu, ikinci turdan sonra kapıya gitti, koridora çıktı, bürosuna girdi. Ahizeyi kaldırdığında çalan zil sesini duydum, konuşmadan ahizeyi yerine koyduğunda bir kez daha.

Klaas örtünün altında kıpırdandı, hemen yanına koşup adını fısıldadım, gözlerini açması, beni dinlemesi ve bu ânın onun istediği fırsat olabileceğini düşünmesi için yalvardım. Örtüyü göğsünden aşağı itti. Pencere, dedim, kapı, bodrum, hepsi serbest. Titreyerek ağzını açtı, örtüyü çekerek katlardan oluşan uzun sıradağlar yaptı. Bura-

da kimse yok, dedim, eğer yapabileceksen tam sırası. Ama ona ulaşamadım, pencereyi açıp dışarıyı gösterdiğimde bile dikkatini çekemedim. Başını çevirip bakmadı. Tekrar yanına gittim, ellerimi örtünün altına sokup Klaas'ın sakat elini tutmaya çalıştım, beni fark etmesi için, ona yakınlığımı ve yardıma hazır olduğumu hissettirmek için. Elini bana verdi, başka da bir şey olmadı.

Uğraşmaktan vazgeçip pencereyi kapattım, dağılmış takvim kartlarını toplayıp kutuya yerleştirdim ve masaya koydum. 22 Eylül 1944'ü çekip diğerlerinin arasında görünür olmasını sağladım. Klaas inliyordu, bir şey istiyordu belki, ama onu anlayamıyordum, o sırada sessizce içeri giren, çaresizlikle eğilerek hiçbir şey yapmadan Klaas'a bakan babam da anlamıyordu. Omuz silkerek doğruldu, yemek masasına gelip yanıma oturarak takvim kartlarına bakmaya başladı, artık gergin değildi, kendi kendine öfkeyle saçma sapan da konuşmuyordu, aksine sakin ve ifadesizdi. Ellerini üst üste koydu. Omuzlarını salıverdi, başını yere eğdi ve kendini beklemeye hazırladı. Ama hiç ummadığım bir anda bir çekmeceyi açarak Klaas'ın daha önce oraya kaldırılan fotoğrafını çıkarıp büfeye koyduktan sonra yaptı bunu – Klaas üniformasıyla bir nöbetçi kulübesinin önündeydi, kolunu sakatladıktan hemen sonra ortadan kaldırılmıştı bu fotoğraf. Babam onu eski yerine, parlayan sedef Petrus kulağı biblosu[1] ile desenli porselen kumbaranın arasına yerleştirdi, bir daha da onunla ilgilenmedi.

İkimiz de kendi içimize kapanmış, bekledik. Beklerken şunu kastediyorum: Yapılacak başka hiçbir şey yoktu. İkimiz de kabullenmiştik. Beklemek, bu kabullenişi fark etmemizi sağlarken, bir belirsizlik de yara-

1. Aziz Petrus, İsa'nın On İki Havarisi'nden biridir. İsa'nın tutuklandığı gece, onu tutuklamaya gelen askerlerden birinin kulağını kılıcıyla biçmiştir. (Ç.N.)

tıyordu. Yaşanması bizim elimizde olmayan bir şeyin yaşanacağını umuyorduk. Olan olmuştu artık, devamını bekliyorduk yalnızca. Ortalığın toparlanmasını. Geçmişe dönüp babamın yanımda oturuşunu düşündüğümde, insanı korkutan sükûnetinin ve teslimiyetinin ardında, her şey için karar verildiğine dair bir itiraf olduğunu da kabul etmek zorunda kalıyorum. Babam, yani Rugbüll polisi kendinden ne beklendiğini biliyordu. Doktor Gripp'ten beklediği neydi öyleyse? Ne umuyordu ondan? Doktor Gripp gelince babam bana işaret etti, kapıyı açıp onu içeri aldım. Doktorumuz yaşlı, ağır bir adamdı, yürüme güçlüğü çekiyordu, kızıl saçlı, tıknefes bir dev, alçak kirişe çarpmamak için başını eğmesi gerektiğini yaşayarak öğrenmişti. Asla tek bir hastalık teşhisiyle yetinmez, her şeyden kuşkulanarak hastasına iki-üç hastalık daha sunardı. Sürekli arayış içindeydi. Çantasını alıp önden yürüdüm, ağır ağır, dip dibe, öyle ki onu sürüklemem gerektiği duygusu yaratıyordu bende. Kapıdan oturma odasına gelene kadar, o kısacık yolda iki kez durup dinlendi, zaten kambur olan iri sırtını daha da kamburlaştırarak duvara yaslandı, ellerini silkeleyip ritmik hareketlerle nefes aldı. Oturma odasının önündeki eşiği hatırlatıp onu bir kez daha uyarsam da, babam yetişip kollarından tutmasaydı her an düşebilirdi. Babam dev adamı selamlayarak kanepenin yanındaki sandalyeye oturttu. Beni dışarı çıkardı, sonra içeri çağırdı, çantasını Doktor Gripp'in yanına koymamı emretti, ardından da Hilke'nin odasına gitmemi söyledi. Orada bekle, diyerek kapıyı arkamdan kapattı.

Karşıma çıkan duvardan gülümseyerek bakan bir film artistini selamladım önce, yalnızca gülümsemiyor, şerefime kadeh de kaldırıyordu. Çevresini sarmış ve beyaz jimnastik kıyafeti giymiş, tekerlek ve lobut çevirerek "İnanç ve Güzellik" reklamı yapan genç kızlarla kadınla-

rın arasında hayatından memnun görünüyordu. Resimlerin tümü bir dergiden kesilmişti, birinde birbirine yakın bacaklarından hemen tanınan Hilke vardı, parmak uçlarında yükselmiş, göğsü gergin, iki lobutu birden çeviriyordu. Lobutlar dolabın yanındaki köşedeydi, elime alıp şöyle bir yokladım, ama ilgimi çekmediği için yerine bıraktım. Odadaki tek sandalyenin arkalığı, üzerine asılmış olan yöresel giysiyle ısınmış olmalıydı, sandalyenin üzerinde siyah bir etekle kemer duruyordu. Aynanın kenarına cepheden gelmiş bir kartpostal konmuştu, cam bir kabın içinde tırnak makası, saç tokaları, dört tane tarak, bir tüp krem –kaşıntıya karşı–, pamuk, lastik, bir ilaç tüpü ve bir parça daha pamuk buldum. Yatağın üzerinde sarı kumaştan kocaman, zavallı bir civciv, altında ise Hilke'nin ayakkabıları vardı. Sabır oyunu neredeydi? Sabır oyunu komodinin üzerindeydi, üç fare üç kapanda bekliyordu.

Kapıya yaklaşıp anahtar deliğinden dışarıya baktım. Doktor Gripp kanepedeydi, babam yanında duruyordu. Örtü yerdeydi. Babamın acı ve merakla kasılan suratı asık, dudakları aralıktı. Doktor Gripp'in sırtı Klaas'ı kapatıyordu. Babam bir şey sordu, Doktor Gripp başını salladı. Babam yüksek sesle konuştuğu için soruyu duyabilmiştim: Neden olmuyor? Dev doktor ağabeyime bakarak, bu ancak hastanede yapılabilir, dedi, onu hemen askerî hastaneye götürmeliyiz. Konuşurken eliyle ağabeyimi işaret ederek, sözlerine somut bir kanıt göstermek istiyor gibiydi. Babam bir soru daha sorunca Doktor Gripp elini açıp omuz hizasına kaldırarak sözü ona bıraktı. Yerde duran çantası açılmamıştı bile. Babam doktora yaklaştı, yalnızca sırtlarını görebiliyordum şimdi, tahminimce doktor bir açıklama yaparak babamın anlamakta güçlük çektiği bir şeyi anlamasını sağladı. Çatlaklarla dolu, eski moda bir kilidi olan deri çantasını hâlâ

açmıyordu. Yüzüne bakmadan babama bir şeyler fısıldadı, bu konuşmayla onun son ümit kırıntılarını da yok etti, böyle olduğu belliydi, çünkü arkasını dönüp pencereye giden babam başka soru sormadı.

Kapıda bir ses duyuldu. Kimin geldiğini görmek için hemen pencereye koştum, ama geç kalmıştım, tekrar anahtar deliğine döndüm. Babam suskundu, girişe bakmadı bile. Doktor, Klaas'ın ceketini iliklediği. Sonra oturma odasının kapısında onu gördüm, önce küçüktü, giderek büyüdü, bir elinde piposu, bir elinde şapkası, eski mavi paltosuyla, nefes nefese. Eşikte durdu, uygunsuz bir anda gelmiş olmaktan çekiniyor ya da korkuyor değildi, derin bir nefes almak için omuzlarını sertçe yukarı kaldırarak bekledi. Ya babam? Babam dönüp bakmadı, kimin geldiğini öğrenmek istemiyordu, soruları tükenmişti artık, sıra yapılması gerekenlerdeydi şimdi.

Ressam odaya girdi, kanepeye doğru yürümeye başladı, sorusu yalnızca doktora değil, odadaki iki kişiye de yönelikti: Öldü mü? Bana öldüğünü söylediler. İki adımda kanepeye ulaştı, bakışları doktorla Klaas arasında gidip geliyordu. Askerî hastaneye götürmeliyiz onu, dedi doktor, telefon edebilir miyim Jens? Karşı tarafta, dedi babam, büroda. Ressam doktora kalkması için yardım ederken sordu: Şansı var mı? Yaşayacak mı? Böyle ummak istiyoruz, dedi Doktor Gripp, daha kötüsü de olabilirdi. Ayaklarını sürüyerek, kolları önde odadan çıktı. Bu kez eşikte takılmadı. Ressam, Klaas'a eğildi. Tüm dikkatini toplayarak uzun uzun baktı ona, bir şey arıyor gibiydi ya da bir şeyi aklına kazımaya çalışıyordu sanki. Dudakları kıpırdıyordu; yutkunuyor, dişlerini sıkıyordu. Öfke, bu sahnede öfke de vardı, umutsuzca başını salladı, inanamıyordu. Ansızın babama döndü, ona bir şey sormak istiyordu, duraksadı ve geldiği için özür dilercesine, öldüğünü duydum, dedi, bu yüzden geldim. Polis başını salla-

dı, hareketlerinde herhangi bir uzlaşma belirtisi yoktu, kayıtsızca dinliyordu yalnızca. Nasıl bu hale geldi? diye sordu ressam. Babam omuz silkti: Oldu işte, değiştirmek mümkün değil. – Bataklıkta mı? – Evet, bataklıkta. – Başka türlü de olabilirdi oysa. – Evet, olabilirdi. Umarız ki atlatır; gerçi neye yarar? Yeterli olmayacak gibi görünüyor. Ama bu saçmalık Jens, kahrolası bir saçmalık. – Ne demek istiyorsun? – Onu götürecekler, yalnızca hakkında verilecek hükmü duyması için tedavi edecekler. Darağacı için iyileştirecekler onu, bunu bilmiyor musun? – Ben mi? Ben hiçbir şey bilmiyorum. – Onu almaya mı geliyorlar? – Kimse gelmiyor henüz. – Tamam, öyleyse her şey sana bağlı. – Evet, bana bağlı. Bırakın da bana bağlı kalsın o zaman. – Buraya yalnızca Klaas için geldim. – Tamam, iyi. – Klaas'ın benim için anlamını biliyorsun, ona yakınlığımı. – Hepsini biliyorum. – Gudrun'la konuşabilir miyim? – Sanmıyorum, yukarıda. – Yapabileceğim bir şey varsa eğer? – Sanmıyorum, biz hallederiz. – Nasıl isterseniz. Ressam kanepeye yaklaştı, Klaas'ın eline dokundu. Bir daha, bu kez omzuna, sonra da dışarı çıktı. Ben sokak kapısının kapanmasını beklerken, merdivenlerden aşağı inmiş, bisikletine ulaşmıştı. Pencereden baktım, şapkasını bisikletin bagaj yerine sıkıştırdı, avucunu tükürükledi ve bisikleti önüne katıp uzaklaştı.

Holmsenwarf'ın bakımsız çitlerinin arkasında gözden kaybolduncaya dek arkasından baktım, sonra geri çekildim, ama bu kez anahtar deliğine dönmeyip doğrudan oturma odasına gittim. Biraz ürküyordum, elim kapının kolunda bir süre bekledim, kimseden ses çıkmayınca kapıyı arkamdan kapattım. Doktor Gripp'le babam koridorda durmuş konuşuyorlardı, Klaas hâlâ örtünün altında yatıyordu. Doktor bir şey üstlenmek istiyordu, bir görev ya da bir iş, birkaç kez şöyle dedi çünkü: Ben yaparım, bana bırak, bırak da ben halledeyim. Babamı cesa-

retlendirmek için kolunu sıvazladı ve onu odaya, benim yanıma gönderdi, sonra tok adımlarla merdivenden yukarı çıkmaya başladı, adımları sertti, evet, bunu belirtmeliyim, çünkü babam da ben de başımızı kaldırıp onun ağır ayak seslerini dinledik. Tanrı'ya şükürler olsun, diye mırıldandı babam. Gerginliğinden kurtulmuş, rahatlamıştı. Birden beni fark etti. Kolumdan yakaladı, önüne katarak kanepeye doğru sürükledi, ama fazla yaklaşmadı. Buraya kadar, dedi, buraya kadarmış, tüm umutlarıma rağmen, ona öğrettiğim her şeye rağmen buraya kadar. Bize olan borcunu biliyordu, buna rağmen, bu kadar. Sustu. Ne zaman iyileşecek? diye sordum. Yapmam gerekeni biliyordu, dedi babam. Görevimi, bunu biliyordu. Bak işte! Artık hiçbir şeyi değiştiremeyiz. Tüm soruları sorduk, gerekli tüm soruları ve bunlara elimizden geldiğince cevap verdik. Yalnızca bugün değil. Geldiği günden beri. Haydi, gel.

Beni kendine doğru çekti, yüzü grileşmişti. Yan yana koridordan geçip bürosuna girdik. Ahizeyi kaldırdı, zil sesini bekledi, Rugbüll polisinin Husum'la görüşeceğini söyledi, sesi her zamanki kadar yüksek değildi belki, ama en ufak bir tereddüt barındırmıyordu.

10

Mühlet

Ne biliyorsam itiraf etmek istiyorum. Yağacak yağmurlar, bildiklerimin hepsini alıp götürecek olsa da: Bleekenwarf'taki pas kırmızısı boyalı, uzun zamandır kullanılmayan ahırı, araziyi sis bulutlarının kapladığı o bulanık sabahı anlatmalıyım, ahırın kapısını açmalı ve yaralı hayvana bakabilmeliyim, o gün zorunlu hayvan kesimini gerçekleştirmek ya da izlemek için ahırda bulunan insanları tekrar bir araya getirmeliyim. Belli bir yere bağlı kalacağım, Bleekenwarf'taki cereyanlı, az önce dediğim gibi kullanılmayan ahır, domuzlara ayrılmış bölmeler, davarların bağlandığı paslı halkalar, çarpık asılmış eski bir tavuk kafesi, oynak tahta yığınının üzerinde oturan ihtiyar Holmsen, karısı, Jutta, ressam ve ben, ön ayakları ahırın kireç badanalı duvarına dayalı, ağzından köpükler saçarak soluyan yaralı hayvan. Ağzındaki ve sırtındaki yaralardan ağır ağır kan sızıyor.

Eğer bir uçağın yükünü hafifletmek için Rugbüll üzerine iki bomba attığını söylersem, bunu nereden bildiğimin sorulması doğaldır. Ancak Rugbüll'ü, hem de bulutların üzerinden gördüğü Rugbüll'ü bombalamaya değer bulacak bir pilot hayal edebileceğim gerçeği göz ardı edildiğinde, bunu nereden biliyorsun sorusu önemini yitirir. Sonuçta uçak yükünü hafifletmek için iki bom-

ba atmıştı, biri denize düştü, diğeri ise Bleekenwarf'taki sulak otlağa isabet ederek burada derin bir çukur açtı. Mermi parçaları bir ineğin boynuna ve sırtına saplandı. İnek, Holmsen'lere aitti.

Ahırda, üst üste dizili tahtaların üzerinde oturmuş, hayvana bakıyorduk. Artık yerinden doğrulamıyordu, ama yaraları öldürücü değildi. Yere serili bir patates çuvalının üzerinde balta, bıçak ve testere vardı –özel bir kemik testeresi değil de, yağlanmış alelade bir testere– yanında kâseler, bir varil, eğri büğrü bir süt sağma kabı ile kocaman deri bir önlük duruyordu; tümü de kesim için hazırlanmıştı. Hayvanı izliyorduk. Arka ayaklarının üzerinde oturuyor gibiydi, uçları ateşten kavruk, kirli memeleri toprağa değiyor, kalbi memelerinde atıyormuşçasına titriyor ve seğiriyordu. Püsküllü kuyruğuyla yeri süpürüyor, ara sıra duvarı kırbaçlıyordu. Su içer gibi başını uzatıyor, burnundan nefes alırken diliyle burun deliklerine kadar yalanıyor, ağzından köpükler çıkarıyordu. Arada bir ön ayaklarıyla eşelenip duvardan uzaklaşmak istiyor, başaramayınca gürültüyle tekrar yere devriliyordu. Yaralarından aralıksız olarak sızan kan, siyah beyaz derisinden akarak toprağa damlıyordu. Bir merminin saplandığı sağ arka bacağından kemiği görünüyordu.

Holmsen iki kez kesime başlamayı denedi, karısının teşvikiyle –çarpık bacaklı, gri saçlı bu münzevi yaratık, bir Dackel köpeğiyle[1] evlenmiş hissini uyandırıyor olmalıydı yaşlı adamda– baltayı alarak hayvanın yanına gitti, yaşlı kadının tezahüratı eşliğinde, görebildiğimiz kadarıyla alnındaki kıvırcık tüylerin arasında bir noktayı gözüne kestirdi, baltayı indirmek için sağlam bir dayanak aradı, ancak tezahüratın giderek şiddetlenmesine

1. Porsuk avı için yetiştirilmiş olan Dachshund (sosis) köpeklerine Almanya'da verilen ad. (Y.N.)

rağmen yapamadı, her seferinde omuz silkerek geri geldi ve tekrar yanımıza oturdu.

Yaşlı kadın durmaksızın homurdanarak söyleniyor, ihtiyar Holmsen'e tehditler savurmaktan vazgeçmiyordu, şimdi de onu Glüserup'ta uzun süredir köy köy dolaşarak seyyar kasaplık yapan Sven Pfrüm'ü alıp getirmekle tehdit ediyordu, eğer Holmsen ineği öldürmeyi beceremezse, bu işi halletmek için para ödemek zorunda kalacaktı. Ressam gözünü ayırmadan hayvana bakarken, haydi Holmsen, dedi karısı, acele et be adam, yoksa telef olacak, ne büyük talihsizlik! Onu harekete geçirmek için süt sağma kabını alıp ineğin yanına gitti, akacak kanı toplamaya hazır olduğu ve kesimde yer alacağı duruşundan belliydi.

Bu da işe yaramadı, kocasına ne güç verebildi ne de kendine güvenmesini sağlayabildi. Holmsen ressamın yardımıyla tütün sararak bir köşede sigara içmeye başladı. Yaşlı kadın ona ördek kesebildiğini, hatta güvercin ve tavuk kesmeye de alışkın olduğunu hatırlattı. Baltayı aldı, sapını eline tutuşturarak Sven Pfrüm'e ödenecek paradan tasarruf edebileceğini hatırlamasını sağladı. Holmsen bu kadarını kavrayabilmişti en azından. İç çekerek başını sallayıp yerinden kalktı, ama yaralı hayvana bakması, yapabileceklerinin sınırını görmesi için yeterli oldu, baltayı tekrar yere bıraktı. Başka bir inek olsaydı, belki, dedi, ama Thea değil. Thea olmaz. O benim en iyi ikinci süt ineğimdi, her dediğimi anlardı. Ama şimdi, dedi yaşlı kadın, şimdi hiçbir şey anlamıyor, çünkü yarı ölü. Onu acılarından kurtarmanın tek yolu var, öldürmek. O sırada Jutta yaraların bantla sarılarak hayvanın iyileştirilmesinin mümkün olup olmadığını sordu, ama yaşlı kadın sinirlenerek, yüzündeki aşağılayıcı ifadeyi gizlemeden şu cevabı verdi: Asıl seni bantlamak lazım şimdi, seni! Bir sorunun farklı cevapları olabiliyordu elbette. Hayvan eşelenerek öne doğru sendeleyip boynunu yere uzattığında,

yaşlı kadın tekrar baltayı aldı; bu kez kocasına verme niyetinde değildi de, yapılması gerekeni göstermek istiyordu sanki. Baltayla yaklaşan kadını fark etmemiş gibi görünen hayvan, başını sağa sola çeviriyor, diliyle sırtındaki bir yaraya ulaşmaya çalışıyordu. Başaramayıp devrilince, yerdeki kurumuş otlarla samanlar uçuştu. Hayvan kendini iterek duvardan uzaklaşmaya çabaladı, bir an güç topladı, hemen ardından düştü. Hızlı hızlı soludu. Köpükleri yalamaya çabalamıyordu artık. Gergin vücudu gevşedi. Kuyruğu toprağın üzerinde hareket etmiyordu şimdi. Yaşlı kadın elini kaldırarak hayvanı işaret etti. Kimsenin görmezden gelemeyeceği bu şikâyet, yalnızca ihtiyar Holmsen'e değil, herkese yönelikti. Holmsen her zamanki sıskalığı, metalik gri saçlarıyla tahta yığınının bir köşesinde oturmuş, bakışları yana çevrili, sigara içiyordu, kafasının ne kadar karışık olduğunu anlamak çok kolaydı. Omuzları düşük, öylece oturuyor ve yaralı hayvana bakmamaya çalışıyordu.

Ressam ansızın nasıl da sessizce kalktı yerinden! Şapkasını ensesine doğru itti, piposunu kapı pervazına vurarak silkeledi, sonra tek kelime etmeden ve hiç duraksamadan yaşlı kadının yanına gitti. Ortadan kaybolmamız için bize –Jutta'yla bana– hızla işaret etti, ama sonucu görmek için beklemedi, baltayı yaşlı kadının elinden aldıktan sonra onu tahta yığınının olduğu yere getirdi, tekrar hayvanın yanına döndü. Yere uzattığı boynunu güçlükle hareket ettirip yukarı kaldırmaya çalışan hayvan hiçbir şeyin farkında değildi. Ressam baltayı eliyle yokladı, havaya kaldırdı, tabanlarını sürüyerek ilerledi, arkasına dönüp pozisyonunu kontrol etti. Hayvana baktı, sert, ağır kafasına; onun koyu renk, kayıtsız gözleriyle karşılaştığında, yüzünde hiçbir kıpırtı olmadı. Birbirine yapışmış tüyleri, alnını siyah beyaz bir topaç gibi çevreliyordu. Salyası, sicim gibi asılı kalmıştı ağzında, tüylü kulakları ne dediğini

duymak istercesine ressama dönüktü. Ressam, baltanın inmesi gereken yeri hesapladı, görülüyordu, gözlerinin ortasıydı. Sonra arkasına baktı, herkes kıpırdamadan oturmaya devam ederken baltayı hızla kaldırdı. Onu hâlâ kendi ahırında, bu hareketi yaparken görüyorum: Baltayı havaya kaldırmış, başını hafifçe geriye atmış, indireceği darbeyle gerilmiş, yerlere kadar uzanan paltosunun etekleri diz hizasına yükselmiş, bakışları o anda bile tepki göstermeyerek yatan hayvanın üzerinde.

Balta indiği anda ressamın inlediği duyuldu. Baltayı kendine doğru çekti, omzuna kaldırdı, bir adım geriye gitti ve küt tarafıyla ikinci darbeyi indirdi. Baltanın hareketine vücuduyla eşlik edip hızlanırken öne doğru sendeledi. Şapkası yere düştü. İkinci vuruştan sonra elinin tersiyle ağzını sildi, kimsenin anlamadığı bir şeyler mırıldandı, Jutta'ya ve bana doğru baktı, ama bizi görmedi sanki ya da hâlâ orada olmamıza şaşırmadı en azından. Dik olarak önünde duran baltanın sapını ayaklarının arasından kaydırdı. Kısa bir duraksamanın ardından gerekli gördüğü üçüncü darbe, daha hızlı, daha güçsüz ve tereddütle indi, arkasına dönerek baltayı ihtiyar Holmsen'e verdi, tahta yığınının üzerine oturdu ve parmaklarını ovuşturdu.

Ancak ahırdaki o sabahtan belleğimin bana sundukları bu kadarla kalmıyor: Baltanın küt tarafının hayvanın kafasına inişini duyuyorum, darbenin şiddetiyle yerde sürüklenen kafayı görüyorum, Jutta'nın acıyla koluma saplanan parmaklarını hissediyorum. Balta hayvanın gözlerinin ortasına indi, içi oyuk bir ağaç kütüğünden çıkan sese benzeyen bir gürültü duyuldu. Beyni bir anda parçalanıverdi. Hayvanın tüm vücudu bir an için düzleşti sanki, ama hemen ardından ön ayaklarıyla eşelenmeye başladı, tutunacak bir zemin, bir dayanak arıyordu, boynu kasıldı, sırtı gerildi, arka bacakları hafifçe kıpırdandı.

Darbe yiyen ağır vücut, kendini savunmaya ya da kaçmaya çabalıyordu hâlâ, yaralı hayvanın duyuları bir kez daha harekete geçmişti, ama aradığı ve ona gerekli olan güçten eser yoktu, yapmak istediklerini seğirerek ve eşelenerek gösterebilecek kadar gücü kalmıştı ancak. Başı ağır hareketlerle kalkıp tekrar düştükçe bir çatırtı duyuluyordu. Böğrü titredi, ikinci darbeden sonra titremeler arttı, üzerine konup onu ısıran böcekleri kovalamak için nasıl hızla ve sertçe seğirirse, öyle.

Artık sanırım hayvanı nihai olarak yere devirebilir ve görünmez reflekslerini göz ardı ederek kireç duvarın önünde hareketsiz, boylu boyunca yatarken bırakabilirim. Öldükten sonra daha da heybetli görünmüştü gözüme, durmaksızın kabarıp şişerek devleşmişti sanki. Bir de o kadına duyduğum nefreti çok iyi hatırlıyorum, nasıl da sabırsız davranmış, daha hayvan kıpırdanırken kocaman deri önlüğü alıp kocasına götürmüştü. Sonra bıçağı ona uzattı ve isteksizce duvarın önünde yatan kitleyi gösterdi. Süt sağma kabını şimdiden koluna takmıştı. Ondan nefret etmiştim –ihtiyar Holmsen'den değil, ressamdan değil, ondan– ve duyduğum nefret, tüm dikkatimi onda yoğunlaştırmama neden olmuştu. Ölü hayvanın yanına gidip diz çöktü, kabı eğerek boynunun altına yerleştirdi. İşe koyulması için kocasını uyarmaya gerek görmedi, sanki kan akmaya başlamış gibi, hiç kıpırdamadan kaba dikti gözlerini. İhtiyar Holmsen bunu gördü. Bıçağı aldı, sivri ucunu elinin tersiyle yokladı, aynı şekilde hayvanın boğazını da yokladıktan sonra kafasını bacaklarının arasına aldı, yavaşça, ama bu kez direnmeden eğildi. Bıçağı boynuna dayadı, küçük darbelerle soktu, geri çekmeden önce karısına baktı ve kanı kabın içine akıtmaya başladı.

O sırada biri arkamdan boğazıma yapıştı; dönüp bakmaya çalıştım, ama ensemdeki kıskaç giderek kuvvetleniyordu. Kapıya doğru çekildiğimi hissediyordum,

Jutta da yanımdaydı –birbirimize bağlanmış gibiydik– şaşkınlık içinde kapıya sürüklenirken benim yaptığım hareketleri tekrarlıyordu. Ressam ikimizi de avluya bıraktı, arkamızdan kapıyı kapattı, sonra tekrar açtı. Evden çıkıp bize doğru gelen ve havuzu işaret eden Ditte'yi görmüş olmalıydı. Bu işaret, bizden çok ressamı ilgilendiriyordu anlaşılan.

Haydi, dedi ressam, kaybolun ortadan, burası size göre değil! Bizi kesimin devam ettiği ahırdan uzaklaştırdı, üst üste yığılı siyah ağaç kütüklerinin olduğu yere sürükledi. Ne var Ditte? diye sordu sabırsızlıkla. Kesimin tam ortasındayız şimdi, diye ekledi ardından. Ditte fısıldayarak bir şeyler söyledi. Ressam ellerine baktı, sonra Rugbüll yönüne, sonra tekrar ellerine ve üzerinde kan lekeleri olan paltosuna. Her şeyden haberleri var, dedi, hiçbir şeyi kaçırmıyorlar. Ama gelmelerinin hiçbir sakıncası yok bence. Hayvanın öldürülmesi gerekiyordu ve Holmsen hayvanla başa çıkacak durumda değildi. O gerekli izni alana kadar hayvan telef olurdu.

Ditte tekrar fısıldadı, ressam itiraz etti: Ama neden? Ahırda kalıp işlerine devam etmeliler. Hayvanın her tarafına mermi parçalarının isabet ettiğini kanıtlasalar ne olacak? Kanıtlayabilirler zaten. Araba buraya gelirse, biz ahırdayız. Haydi Ditte, şimdi çay yap. Hepimizin çay içmeye ihtiyacı var. Sonra arkasını döndü, bir eli ahırın kapısına uzanmış, Rugbüll yönüne baktı, böylece biz de aynı yöne baktık ve arabayı aynı anda gördük. Sis bulutlarının arasından yaklaşıyordu, bazen gri bir duvarın arkasında kayboluyor, sonra tekrar ortaya çıkıyordu, gürgenli yola gelene kadar hızını değiştirmedi, orada bir süre durup bekledi, ama inen olmadı. Arabadaki gölgelerde hiçbir hareket yoktu, motor gürültüyle çalışmaya devam ediyordu.

Ressam elini indirdi ve kısa adımlarla arabanın yanı-

na gitti. Hayır, bu doğru değil: Araba durduğu halde kimse inmediği için, sallanan tahta kapıya yaklaştı, sert bir hareketle kapıyı açması üzerine araba bahçeye girdi, geçtikten sonra ressam kapıyı kapattı. Avluda ilerleyen araba havuzun çevresinden dolaştı, yanımıza gelmeyip eve doğru gitti ve giriş kapısının önünde durdu.

Önce iki deri palto göründü, koyu yeşil arabanın iki yanından geçip çevresini dolaşarak, hızlı ya da telaşlı olmaktan çok, sert bir tavırla –ağır çekimdi adeta– önceden kararlaştırmış gibi görünmemelerine rağmen aynı anda radyatörün önünde durup bize baktılar. Cepli, uzun deri paltoları vardı, insan bakınca ağırlığını tahmin edebiliyordu; suratlarını gölgeleyen geniş siperlikli kasketleriyle ağır çizmeleri, sert ve heybetli hareketleriyle uyumluydu. Radyatörün önünde dimdik dururlarken, Rugbüll polisi de arabadan indi, kapı koluna ya da herhangi bir yere sıkışıp ayaklarına dolanan peleriniyle savaşıyordu söylenerek, sonunda kendini kurtarmayı başarıp deri paltoların yanına gitti. Yanımıza gelme zahmetinde bulunmadılar. Beklediler. Üçü birlikte beklediler, ressam ahırın kapısını gösterdiğinde de yerlerinden kıpırdamadılar.

Ressam onlara doğru ilerlerken, eliyle arka tarafı göstererek, içeride, dedi, haydi gelin. Ama deri paltolar bu çağrıyı anlamamış gibi oldukları yerde durmaya devam ederek ressamın yanlarına gelmesini beklediler. Bir kez daha, orada, içeride, dediğini duydum, ama babam gitmeyi reddederek başını salladı, ahırda olanlar onu ilgilendirmiyor gibi görünüyordu, en azından buraya gelmesini gerektirecek kadar önemli bir konu değildi, eliyle yaptığı hareket, sonra, daha sonra, şimdi konumuz başka, anlamına geliyordu.

Rugbüll polisi, iki deri paltonun arkasından bir adım daha yaklaşarak ressama bakmaya başladı, gözlerini dikmiş, sürekli ona bakıyordu. Jutta bu fırsatı değerlendire-

rek tekrar ahıra girdi ve kapıyı kapadı. Ben ise Max Ludwig Nansen'le aynı hizada duruyordum. Tedirgin, omuzlarını kaldırarak, nasıl bir oyun oynanıyor burada? diye mırıldandı. Ardından da hareketsiz bekleyen gruba doğru yürüyerek açıkça sordu: Bu ziyaretin sebebi nedir Jens?

Hemen hazırlanın, dedi deri paltolardan biri ansızın. Neden? diye sordu ressam, neler oluyor?

Yarım saat vaktiniz var, dedi ikinci deri palto. Ressam omuz silkerek, beni götürmek için mi geldiniz? diye sordu, ancak kimse cevap vermeye gerek duymadı. Yarım saat vaktin var, dedi Rugbüll polisi. Cep saatini çıkarıp usulca, yarım saat, diye tekrarlaması benim için sürpriz değildi. Gergin parmaklarıyla durumu açıklayan bir hareket yaptıktan sonra saati cebine soktu.

Birbirlerini anlamaları, başka bir konuşmaya gerek duymadan anlaşabilmeleri ne kadar kolaydı, evet, kendilerinden bekleneni nasıl da çabuk anlayıverdiler. Max Ludwig Nansen'e eşyalarını hazırlamak ve vedalaşmak üzere yalnızca yarım saati olduğu söylendikten sonra onun daha fazla bilgi edinmek için uğraştığını hatırlamıyorum; ek sorularla zaman kazanmaya ya da neden geldiklerini öğrenmeye de çalışmadı. Doğrudan, ne kadar sürecek? diye sordu yalnızca, deri paltolardan biri omuz silkip babam da önüne bakınca, önlerinden geçerek eve doğru yürüdü, onlarla aynı hizaya geldiğinde, şimdi hazırlanırım, diye seslendi, hazırlanmam için yarım saat yeterli.

Hiçbiri ahıra girmedi. Bir ayakları tamponda, bir ayakları marşpiyede sigara içerek, kayıtsız, en azından rahatlamış olarak beklediler; ne yaptıkları işe ne de ilgili kişiye karşı herhangi bir kuşku duyarak, konuşmadan beklediler; düşünmüyorlardı da belki, ahırdaki olay da ilgilendirmiyordu onları. Öylece bekliyorlardı, çünkü Max Ludwig Nansen'in verilen sürenin tamamını kullanacağı-

nı, ancak suiistimal etmeyeceğini anlamışlardı. Ahıra bir kez olsun bakmadılar. Beklediler. Ressamın ise sürenin bir kısmını, eve girdikten sonra koridorda sırtını kapıya dayayıp çevreye kulak kabartarak tükettiğini tahmin etmek zor değildi.

Gereksiz ayrıntıları bir yana bırakıp yalnızca gereklileri anlatacak olursam, şöyle devam etmeliyim: Babam, yani Rugbüll polisi ile iki deri palto sessizce beklerken, ressam eve girdi. Kapının arkasında durdu, sırtını yaslayarak loş koridorda bir süre bekledi, oturma odasının kapısını açan Ditte'yi görünce toparlandı ve yanına gitti. Koridorda konuşmak istemedi, kolundan tutarak Ditte'yi tekrar oturma odasına götürdü. Ditte ressamın dokunuşundan anlamış olmalıydı; bir şey olmuştu ya da olmaktaydı. Yalnızca çeyrek saatleri gösteren altmış iki tane ayaklı saatin önüne gittiklerinde Doktor Busbeck de oturduğu koltuktan kalkıp yanlarına geldi.

Ben, dedi ressam, bir an duraksadı, ben onlarla gitmek zorundayım, diye devam etti, beni almaya gelmişler. Hayvan yüzünden, değil mi? diye sordu Busbeck. Yarım saat mühlet verdiler, dedi ressam usulca. Jens, dedi Ditte, bu onun marifeti, her şeyi Husum'a o yetiştirmiş olmalı. Seni sorguya çekecekler, dedi Busbeck, biliyorum. Sürem dolmadı henüz, dedi ressam. Ama ne kadar, diye sordu Ditte, seni ne kadar tutacaklar? Genelde bir gün ve bir gecedir, dedi Busbeck. Sürem dolmadı henüz, diye tekrarlayan ressam piposunu doldurmaya başladı. Ditte'ye bakmadan, kahverengi küçük bavulu alırım, dedi, iki pipo, tıraş takımı, mektup kâğıdı, bilirsin işte. Bakalım, göreceğiz, dedi Doktor Busbeck, Rugbüll'den bir ihbar aldıkları için seni sorguya çekip uyarmak zorundalar. Sana bir şey yapmaya cesaret edemezler. Bizi, dedi ressam, bizi hayallerimizle birlikte düşünmek, cesaret edemedikleri bu. Ama çevrene bir bak: Pek çok kişinin hayal bile ede-

meyeceğini onlar yapıyor, yapmaya cesaret ediyor. Güçleri de buradan geliyor zaten, hiçbir şeye aldırış etmemelerinden.

Teo Busbeck'ten izin istedi, ayaklı saatlere göz atarak, yarım saat, dedi, biliyorsun, hazırlanmam gerek. Yatak odasına gitti, ahşap karyolaya oturup ayakkabılarını çıkardı. Paltosunu, ceketini, gömleğini de çıkardıktan sonra komodinin çekmecelerinde çorap, ayakkabı bağı ve mendil aramaya başladı, çıkardıklarını karyolanın üzerine koydu, son olarak flanel bir gömlek ekledi. Maşrapayı alıp su doldurdu, küvete eğilerek acele etmeden ensesini ve yüzünü yıkadı, ıslak bir havluyla göğsünü sildi. Ellerini ponza taşıyla ovdu. İnce telli saçlarını iki kez taradı.

Kirli suyu bir kovaya boşalttıktan sonra küveti iyice çalkaladı ve maşrapayı yerine koydu. Nemli bir bezle daireler çizerek banyo tezgâhını temizledi, bezi kuruması için küvetin kenarına astı. Sonra pantolon askılarının gevşek ve kirli olduğunu, değiştirmesi gerektiğini fark etti, komodinde yeni bir pantolon askısı aradı, bir torbanın içinde buldu, taktıktan sonra omuzlarına doğru çekerek gerginliğini kontrol etti, sonuçtan hoşnut kalmıştı.

Başka ne yaptı? Böyle bir anda filmi kesmemek gerekiyor, ayakkabılarına yeni bağcıklar takmasına da değinmek gerek. Bağcıkları, kucağında tuttuğu ayakkabılarına titizlikle geçirdi. Birkaç adım atıp denedi, yeterince sıkıydı, beğendi. Sonra gömleğini aldı, kollarını yukarı kaldırdı, o anda gömleğinin içinde boğuluyor gibi görünüyordu. Ceketini, mavi paltosunu giydi, şapkasını taktı, oraya buraya seğirterek çıkardıklarını topladı. Hatta karyolanın örtüsünü de düzeltti. Pencereye doğru gitti. Dışarıya bakmadı. Yatak odasından ayrılmadan önce mavi porselen kâseyi boşaltarak cep saatini buldu, alıp ceketinin cebine koydu. Sonra ayarlayacaktı.

Oturma odasına döndüğünde, Ditte ve Doktor Busbeck onu bekliyorlardı. Ditte küçük kahverengi bavulu alıp ona yaklaştı. Biraz sonra, dedi ressam, şimdi bir şey imzalamam gerekiyor. Kapalı bir zarftan çıkardığı iki kâğıdı köşedeki masada imzaladı, başka bir zarfa yerleştirerek çekmeceye koydu. Tuhaf sükûneti ve kendisine tanınan süreyi titizlikle değerlendirmesi, Doktor Busbeck'te, onu yatıştırmak için kendi deneyimlerini daha fazla paylaşmak konusunda tereddüt yaratmış olmalıydı. Ressam cep saatini insan boyundaki ayaklı saatlerden birine göre ayarladı, kendini savunurcasına bir el işareti yaptı –şimdi, birazdan oradayım– fare rengi saatin yanına gidip kapağını açtı, altından bir kutu çıkardı, içinden bir avuç dolusu puro aldı, masaya gidip muhtemelen artık işe yaramayan bir tıraş bıçağıyla piposunda kullanmak üzere küçük parçalara böldü. Tütün parçalarını, üzerindeki yazı silinmiş bir teneke kutuya doldurdu. Puro kutusunu saatin içine yerleştirdi, teneke kutuyu paltosunun cebine koydu.

Cep termosu? Ditte'nin hatırlatması üzerine yassı, bezden bir kılıfı olan termosa şnaps doldurarak arka cebine attı, sonra pencerenin yanındaki masaya, kendisini bekleyen Ditte ve Doktor Busbeck'in yanına gitti. Elini bavula uzattı, ama açmadı. Her şey tamam mı? diye sordu. Bu yalnızca Jens'in ihbarı yüzünden, dedi Ditte, bir şey kanıtlayamazlar. Öyle, dedi ressam, ayaklı saatlerin her biri ısrarla ve kendi tarzında yarım saatin dolduğunu iddia ederken sustu ve kabullenmiş bir ifadeyle gülümsedi. Saatler çalıyor, titreşiyor, ötüyor, çarklar dönüyor, pirinç renkli zincirler harekete geçiyor, ağırlıklar gıcırtılarla yalpalıyordu: Bleekenwarf'ta saatlerin verdiği müjdeli haberi sessizce beklemekten başka yapacak bir şey yoktu. Saatler sakinleştikten sonra ressam, burada kalın, dedi, hemen döneceğim. Bavulunu pencerenin önüne bıraktı ve atölyeye gitti.

Onu bahçeden atölyeye girerken gördüm, yani stor perdelerden birini aşağı çekerken oluşan ışık değişimini ve gölgeyi. Deri paltolar arabanın yanında sigara içiyordu. Çevreyi dolaşan babam kaybettiği bir şeyi arıyor olmalıydı, belki bir düğme ya da şapkasının kokardını, aynı konuda ben de başarılı bir arama yapmıştım. Hızla atölyeye girdiğimi kimse fark etmedi – yoksa birisi son anda kapının çekildiğini görmüş müydü? Sonuçta atölyeye girdim, yazın vazo olarak kullanılan ve şimdi bir köşeye yığılmış testilerin, küplerin, kapların yanına büzüldüm, sudaki küf kokusunu duyuyordum. Resimlere bakınca korkuya kapıldım: Kâhinler, sarraflar ve masal cüceleri, düzenbaz satıcılar, kamburlaşmış tarım işçileri yeşil ışıkta parlıyor, parıltılarla ağır ağır yanıyordu, tutuşan yeşil bir alevin yansıması resimleri aydınlatmıştı, hâlâ hatırlıyorum, hemen seslenmek, uyarmak istedim, ama resimlere yaklaşınca parıltılar yok oldu, yeşil ışık ortadan kayboldu.

Ressam odada dolaştı, yerde sürüklediği bir sandığı açtı, tekrar kapattı. Musluğu çevirdi. Boş bir konserve kutusunu seramik tezgâhına fırlattı. Köşeleri ve nişleri kollayarak, portatif rafların arkasına gizlenerek ona öylesine yaklaşmıştım ki aramızda yalnızca bir geçiş mesafesi kalmıştı. Gevşekçe asılmış bir örtüyü çekip arkasına geçtim, şimdi önümde duruyordu, dikkatle geniş bir dolabın kapağını açtı, dışarıyı dinledi, iki kapıyı da kapattı, tekrar kulak kabarttı, eğildi, dolabın içinde... dolabın içinde ne olduğunu unutmama imkân yok: Her yere yayılan önüne geçilemez bir kahverengi, ufku ele geçirmişti, siyah çizgileri olan, kenarları gri bir kahverengi, yuvarlanarak alacakaranlık arazinin üzerinde büyüyor, büyüyordu. Resmin adı *Bulut Yaratıcıları*'ydı. Ressam başını eğerek resme baktı, geriye doğru bir adım attı, dokunabileceğim kadar yakınımdaydı şimdi. Gördüklerinden memnun kalmamış, hayal kırıklığına uğramıştı. Düşün-

celi bir tavırla başını salladı, resme yaklaştı, yumruğunu kahverenginin başladığı yere bastırdı. Burada, dedi, her şey burada başlıyor. Elini çekti, omuzlarını dikleştirdi, üşüyor gibiydi. Saçmalama Baltazar, dedi, burada önsezinin eksik olduğunu ben de görüyorum. Fırtına önsezisi. Bu yüzden kaçışın daha çok vurgulanması gerekiyor, dikkat unsuru da dahil buna, hazırlıklı olma hali, korktuğunu ifade eden biri var burada.

Ressam atölye kapısının açıldığını duymadı. İçeriye giren hava akımını hissettim, kapının çekilmesini beklediğimi hatırlıyorum, ama ses gelmedi, aradaki örtüyü çektim, saklandığım yerden dışarı çıkıp işaretparmağım dudaklarımda, ayaklarımın ucuna basarak yanına gidip onu dürttüm. Korkuyla irkildi, tam bir şey söylemek üzere ağzını açmıştı ki, kapıyı işaret eden kolumu görüp ne demek istediğimi anladı, buna hazırlıklı gibiydi, uyarımı hemen algılayıp resmi aceleyle dolabın kapağından söktü, rulo yaptı, dolaba koydu, sonra vazgeçip çıkardı. Çevresine bakındı, resmi saklayabileceği yüzlerce yer olmasına rağmen, *Bulut Yaratıcıları*'na uygun bir yer bulamıyordu bir türlü; tüm köşeler, kenarlar, girintiler, küplerin açık ağızları, hepsi hazır bekliyordu, ama hiçbiri içine sinmedi. Sonra beni fark etti, hızla dolabın yanına çekerek eğilip yüzüme baktı, çok yakından ve ısrarla, daha önce hiç bakmadığı gibi, üzerinden yayılan sabun ve nefesindeki tütün kokusunu duyabiliyor, gri gözlerindeki donukluğu hissediyordum. Witt-Witt, diye fısıldadı birden, kapıya kulak kabartarak, sana güvenebilir miyim? Biz arkadaşız, değil mi? Benim için bir şey yapar mısın? Evet, dedim başımı sallayarak, evet, evet, evet!

Benden ne istediğini biliyordum, yeşil kazağımı sıyırarak kıvırdım, ressam resmi yerleştirip kazağımı indirdi, pantolonumun içine soktu. Kazağım sımsıkı oturmuştu üzerime. Orasını burasını çekiştirip biraz gevşettim. De-

nemek için birkaç hareket yaptım. Resmi buradan çıkar, diye fısıldadı, güvende olsun, sonra da Ditte Teyzene ver, bana gerekli hâlâ. Büyük bir ciddiyetle, belki uyarmak için göz kırpmadan elini bana uzattığında korkuya kapıldım. Her zaman yaptığı gibi başımı okşamayı unuttu, ne hafif bir yumruklaşma ne boynumda bir temas. İstediğini yaparım, dedim, başını salladı, kapıyı dinledikten sonra, tamam Witt-Witt, diye fısıldadı, bunu unutmayacağım.

Dolabı kapattı, ortadan kaybolmam gerektiğini belirten bir işaret yaptı, yani örtüyü kaldırıp altından geçmemi bekledikten sonra seslendi: Teo? Sen misin Teo? Cevap gelmedi, yalnızca yaklaşan, giderek yaklaşan ayak sesleri duyuluyordu; kim olduğunu hemen anlamıştım. Geliyorum Teo, diye seslendi ressam, işim bitti. Bana işaret ederek tahta sedirin yanına çömelmemi istedi, sonra arka cebindeki şişeyi çıkarıp bir yudum aldı. Sedirin arka tarafında beliren ve başımı kaldırdığımda kaybolan gölgenin önünde yere çökerken sert kâğıt hışırdadı. Ayak sesleri sona erdi, kapları ve teneke kutuları yoklayan bir ayak ucu görüldü, masanın üzerinden bir dosya itildi. Ressam atölyeye girenin Doktor Busbeck olmadığını artık kesinlikle anlamış olmasına rağmen, gelsene Teo, diye seslendi. Dolabı açıp tekrar kapattığını gördüm, adımların harekete geçip kendisine yaklaşmasını sağlamak için özellikle yapmıştı bunu.

Ayak seslerinden babamı çoktan tanımıştım, ressam da tanımış olmalıydı, çünkü onu görünce şaşırmadı; kenara çekildi, duruşu gitmeye hazır olduğunu ifade ediyordu. Babam kuru ve gerilmiş uzun yüzünü ışığa çevirdi. Hafif bir üstünlük, hatta memnuniyet ifadesi vardı suratında. Saatini çıkardı, ressama göstererek sürenin daha dolmadığını, tamamlanmasına birkaç dakika kaldığını, bu zamanı istediği gibi kullanabileceğini söyledi. Ressam öylece duruyordu; dimdik, bacakları ayrık, elleri

arkasında, hiçbir şeye karışmamaya kararlı olduğunu belli ederek. Babam üst üste duran sararmış taslaklara göz atmak için izin istediğinde cevap vermedi. Polisin bir banka çıkıp dolapların üzerine bakmasını ses çıkarmadan izledi. Dolabı açıp eğilerek altta duran küçük, boş kâğıtları topladığında, bunları ışığa tutup evire çevire incelediğinde ve masanın üzerine koyduğunda da hiçbir şey söylemedi, hiçbir şey yapmadı.

Babam bu kâğıtlarla ilgili bir şeyler tasarlıyor olmalıydı; onları iki sıra halinde masaya yaydı, tekrar dolaba döndü, uzun uzun inceledi, sonra araştırmasına son verip masaya yaklaştı. Kâğıtları keyifle topladı, bir deste yaptı, bu arada bakışlarını ressamdan ayırmıyordu. Onun gülümsemesini bekler gibiydi, çünkü bu gülümsemeye vereceği cevap hazırdı. Ama ressam gülümsemedi. Babam boş kâğıtları yanında götürmesini anlayışla karşılamasını rica etti ondan. Ressam susmaya devam etti. Polis, şu âna kadar şansın yaver gitti Max, dedi, hep şanslıydın. Ama işin buralara varmasını kendin istedin. Şanslı olman, her zaman paçayı kurtaracağın anlamına gelmez. Eninde sonunda oltaya takılacaksın ve sana hiçbir şey yardımcı olamayacak. Resimlerin görünmez olması ya da olmaması önemli değil, mutlaka bulacağım. Görünmez kalmak isteyenleri de ortaya çıkardığımız çok oldu! Boş kâğıtlara vurdu, hâlâ dimdik orada duran ve kendisine hor görerek bakan ressama yaklaştı. Ressamın bakışları düşmanca değildi, kaygılı da değildi, küçümseyerek bakıyordu yalnızca. Babamın o zaman bu suskunluğu bölmek, ondan bir cevap alabilmek için neden uğraştığını kavrayabiliyorum, ama Max Ludwig Nansen karşılık vermedi, ne şaşkınlık ne korku ne de öfke belirtisi gösterdi. Bu durumda babamın aklına gelen tek şey, o güne dek yaşananlardan ve yaşanacak olanlardan tümüyle onun sorumlu olduğunu hatırlatmaktı. Sen böyle istedin, dedi,

sen, kendin! Ama siz çok büyüksünüz ya! Herkesten daha üstünsünüz, başkaları için geçerli olan sizin için geçerli değildir! Ressam birdenbire, vakit tamam, gitmemiz gerekiyor dediğinde –babamla değil de kendi kendine konuşur gibiydi– babam afalladı. Gitme vaktini o tayin etmek isterdi muhtemelen. Ressam onu beklemeden kapıya doğru yürüdü, avluya çıktı. Babam öfkeyle arkasından gidiyordu. Deri paltolar hâlâ sigara içerek arabanın yanında bekliyordu, Ditte ile Doktor Busbeck kapının önündeydiler, kahverengi bavul aralarındaydı. Her iki çift de farklı beklentiler içindeydi, kimse konuşmuyordu. Ressamın peşinden gitmeyi tercih eder ve onunla aynı gruba katılmak isterdim, ama babamın kazağımın altındaki resmi fark etmesinden korktum, bulunduğum yerde kalıp arabaya binmelerini izledim.

İtiraf etmeliyim ki, ressamın kaçmaya çalışmamasına şaşırmıştım. En azından ilk başta denemiş olsaydı, turba hendeğine, hatta yarımadaya ulaşacak kadar avantaj sağlayacağı kesindi; pencereden ve bahçeden görünmeden çıkabilirdi, ama istemiyordu, istememişti, hatta aklına dahi gelmemişti. Mühleti aşmama çabası içinde, hiç duraksamadan kahverengi bavulu aldı. Ditte'nin ve Doktor Busbeck'in elini sıktı. Arabaya yaklaştı ve kendini, böyle söylemeliyim, kendini haşin bir tavırla deri paltolara teslim etti: Buradayım, haydi gidelim! Ne bekliyoruz? Deri paltolardan biri arabanın kapısını açtı, ressamın bavulunu almak istedi, hayır, zaten almıştı, başını eğerek koltuğa oturmak üzere olan ressama ortaya kaymasını söylüyordu ki, hiç konuşmadan olayı izleyen Doktor Busbeck kolunu kaldırarak, durun, diye seslendi, bir dakika! Dört adımda arabaya ulaştı, cılız kolunu aşağı indirdi ve heyecanla, bekleyin, dedi, bir dakika bekleyin!

Deri palto doğruldu, küçük adam canını sıkmıştı, ama neden durdurulduklarını öğrenmeye pek istekli ol-

madığı için konuyu Rugbüll polisine havale etti. Babam olay yerine ulaşmış, devreye girmişti bile. Neler oluyor, diyerek Busbeck'i arabanın yanından uzaklaştırdı. Ne istiyorsunuz? diye sordu. Beni dinleyin, dedi Busbeck, babama değil de, kayıtsızca bekleyen deri paltolara sesleniyordu. Bendim, dedi, atölyenin karartılmamasından ben sorumluyum. Suç yalnızca bana ait. Bay Nansen'in hiçbir ilgisi yok.

Babam küçük adamı kolundan tuttu, suçlar gibi baktı, ama bir şey söylemeye cesaret edemedi, söylenebilecek her şeyi deri paltolara bırakmıştı çünkü. Beni götürün, dedi Doktor Busbeck, beni alıp götürün, onu bırakın. Benim suçumdu. Arabaya doğru yürümeye başladı, ancak bir adım atabildi, devamını babam engelledi. Deri paltolar bakışarak anlaştılar, biri direksiyona geçip motoru çalıştırdı, diğeri babama Doktor Busbeck'i göstererek, bu da kim? diye sordu. Söyleyeceği bir şey mi var? Doktor Busbeck, dedi babam başını sallayarak, burada yaşıyor, bir arkadaş. Lütfen, diye bağırdı Doktor Busbeck, dinleyin beni. Bay Nansen'in haberi yoktu, karartmayı...

Susun, dedi deri palto, bize engel olmayın ve geri dönün. Size tavsiyem, sakinleşip ortadan kaybolmanız! Arkaya, ressamın yanına oturup kapıyı kapattı. Babam Doktor Busbeck'i bıraktı, eşikte duran Ditte'ye baktı, sonra da bana bakıp arabanın çevresinden dolaşarak ön koltuğa oturdu. Araba hareket etti, ağır ağır kapıdan çıkarken Doktor Busbeck'in yanına koştum, onunla birlikte arka koltukta oturan ressamın siluetini izlerken, tıpkı onun gibi Max Ludwig Nansen'in dönüp bakmasını bekledim; ama hiçbir hareket olmadı.

Uzaklaşan arabayı izlerken, ahırdaki kesim hâlâ devam ediyordu – bu arada Joswig'in geldiğini ve kilitte dönen anahtar sesini duymadım, hatta odaya girerken merhaba dediğini de.

Sevgili gardiyanımızı, elini ürkekçe omzuma koyduğunda fark edebildim ancak. Korkma, diye fısıldadı şefkatle, korkma Siggi, benim. İrkilerek yerimden sıçrayıp pencereye doğru kaçtım. Joswig masanın yanında kaldı. Kederli bir av köpeği. Cep aynamı aldı, kendisini görmeye çalıştı, ama çıplak ampulün aynaya yansıyan ışığından başka bir şey göremeyince aldığı yere, defterimin yanına koydu ve hiç konuşmadan üstü çiziklerle dolu tabureye oturdu.

Geceleri sessiz olmamı hatırlatmak için mi gelmişti tekrar? Elektrik faturalarındaki artışın hesabını mı soracaktı? Ya da uykusuz bir yaz gecesinin kışkırtmasına kapılıp, ödevimin –kendi deyişiyle– "sağlam bir bölümü"nü ona okuyacağımı umarak mı dalmıştı odama? Ödevimin üzerine eğildi, başını sallayarak okurken uzun parmaklarını ceketinin cebine soktu, iki sigara çıkardı –Amerikan sigarası, Amerikalı bir psikoloğun hediyesi olmalıydı– defterimin arasında koydu ve orada unuttu. Böyle yaptığı için ona alınıp gücenmem söz konusu değildi tabii.

İçimizden hiç kimse Joswig'le, yani bu utangaç, iyi kalpli adamla uzun süre dargın kalamazdı; bizim başımıza gelen, onun başına gelmiş sayılırdı, biz acı çektiğimizde o da acı çekerdi, ceza aldığımızda ceza almış gibi olurdu. Joswig ödevimi okurken Elbe'yi seyrettim, önemli bir şey yoktu, etrafı dumana boğan, büyük bir römorkör geçiyordu, duman bulutları ayın önünden yükseliyor, kubbelenerek şekil değiştiriyor ve bir yalağın önünde sessizce bekleşen İskoç midillilerini hatırlatan bir görüntü yaratıyordu. Martı yoktu. Cuxhaven yönünde kayda değer bir bulutlanma görünmüyordu. Ay, yapabileceği neyse onu yapıyordu. Uzaklarda karanlık sahil, araba farlarından oluşan bir zincir.

Belirtmek isterim ki Joswig'in bir okur olarak diğerlerinden farkı yoktu, çünkü son sayfayı okur okumaz,

yani Max Ludwig Nansen'in polis arabasıyla götürüldüğünü öğrenir öğrenmez ne zaman ve hangi koşullarda döneceğini sordu. Bu kadar sıradan bir soru sormak zorunda mıydı? Omuz silktim, henüz bunu bilmeme imkân yokmuş gibi davrandım. Joswig şaşırarak suratıma baktı, ama başka soru sormadı, yanımda durup parmaklıklı pencereden Elbe'yi izledi, gecenin karanlığında büyük dubanın arkasında kalan bazı yerler gümüşi bir renge dönmüştü. İşliklerdeki lambalar yanıyor, tüm alanı aydınlatarak her gölgeye engel oluyordu. Söğütlerin esnek dalları Elbe'ye uzanmış, akıntının yönünü ve şiddetini ölçüyordu. Müdürün köpeği, kumsalda saklanan su sporcularının peşindeydi. Uğultular? Uzaktaki limanda bir savaş gemisi uğultularla çekici yardımı istiyordu.

Joswig bunların hepsini, hatta daha fazlasını görebilmem için zaman verdi bana; yanımda duruyordu, kararsızdı belli ki, ne ışığı kapatmak istiyor ne de yatmamı bekliyordu. Bir derdi mi vardı? Büyük olmasa da, bir derdi vardı. Bir şey mi arıyordu? Güvenmenin bir yolunu arıyordu, Joswig benden bir şey istiyor, kararsızlık içinde bocalıyor, düşünüyor, tartıyor, tam başlamak üzereyken duruyordu; olmayacak bir şey yapmaya niyetliydi belli ki ama kendine güvenmiyordu. Bu abartılı, onu daha da sempatik kılan kararsızlık içinde ticari kaygılarla sessizce akan Elbe'yi izleyerek işini kolaylaştırmamı, ona destek vermemi bekliyordu benden.

Pencerenin önünden ayrılıp masaya gittim; başlaması için ona nasıl yardım edebileceğimi bulmuştum. Okuduğu yeri işaretlemek üzere defterimin arasına koyduğu sigaralardan birini alıp yaktım. Kibrit tutuşurken, dönüp bana baktı, masanın başında sigara içtiğimi gördü, itiraz etmek için kolunu kaldırarak yanıma geldi hemen, elleri sağa sola hareket ediyordu, kızgın değildi, ama şaşırmıştı. Odalarda sigara içmek... Tanrım, bunu biliyorsun zaten,

odalarda sigara içmek yasak. Sözlerini bitirmesini beklemeden sigarayı söndürdüm. Sen Siggi, dedi, yalnızca sen böyle şeyler yapıyorsun – hem de şimdi, tam sana ihtiyacım varken. İç çekti. Ona yatağımı gösterdim. Başını sallayarak oturdu, sigaranın kalan kısmını temizleyişimi izledi, tekrar defterin arasına koymama itiraz etmedi. Şimdi, diye düşündüm, şimdi senden bir şey isteyecek, yardım olmasa da, işbirliği. Yanılmamıştım, Joswig bana gelmişti, çünkü akıl danışmaya ihtiyacı vardı.

Kendine özgü tarzıyla, bana çektiği güçlükleri anlatmaya koyuldu. Uzaktan geliyordu, arka taraftaki soğuk mutfaktan. En büyüklerdensin, dedi, buradaki en büyüklerden biri olarak adada neye izin verilip neye verilmediğini çok iyi biliyorsun. Sonra sözü genel düzene ait kurallara getirdi, bir süre "açık ve kapalı alanlarda sigara içilmesi" paragrafından söz etti, iki paragraf aşağı indi, aykırı davranışların yasal sonuçlarına girdi, sonra tekrar yukarı çıktı, görünmese de hep var olan düzenlemelere değindi, sonunda ikinci paragrafta durdu: "Nöbetçi dokunulmazdır, talimatlarına kesinlikle uyulmak zorundadır." Konuyu nereye getireceğini anlayamamıştım henüz. Kayıtsızmış gibi davranarak, Ole Plötz'den söz etti, Ole'nin hayli geçmişte kalmış kaçma denemesinden. Sık sık "hatırlıyor musun?" dedi, o yağmurlu akşamı hatırlıyor musun?

Her şeyi düşünüp çok iyi hazırlanmışlardı. Sular çekilmişti. Son anda atölyede çoğalttıkları anahtarları kullanmaya karar verdiler. Hatırlıyor musun, deniz tarafına sis çökmüştü, öyle yoğundu ki gemiler demir atmak zorunda kalmıştı, zincir seslerini duyuyorduk. Diğerleri istemiyordu, ama Ole sise rağmen ısrar etti, bu yüzden de her şey kararlaştırıldığı gibi oldu. Kendinle gurur duyabileceğini de anlamışsındır herhalde, yoksa sen de onlar gibi avazın çıktığı kadar bağırarak yardım istemek zorunda kalacaktın. Sis bastığında Elbe'de önünü görerek yüzmek

mümkün mü? Hatırlıyor musun, gün ağarırken hepsi de nasıl sırılsıklam titreyerek duruyorlardı orada?

Plağın tümünü dinlemek istemediğim için, hatırlıyorum dedim, geceyi de, sisi de, kaçarken nöbetçilere ne yaptıklarını da, özellikle de bir nöbetçiye. Uzun zaman oldu, ama o kadar da eski değil aslında. Joswig başını salladı, dişlerini gıcırdattı, kederli bir çaresizlikle kollarını açtı: Tecrübeler Siggi, dedi, tecrübeler ne işe yarar? Biliyor musun, tecrübelerin hiçbir yararı olmuyor, neredeyse hiç. Peki kimin için bunlar, tecrübeler yani?

Kulak kesildim, ama hiçbir soru sormadım, dayanamayıp devam etti: Anlıyor musun Siggi? Bütün bu olanlardan sonra? Benim bildiğimden haberleri yoktu, tuvalette planları hakkında konuştular, herkes duyabilirdi. Ne yapmalıyım? Ole, senin arkadaşın Ole Plötz gelecek cuma günü ekmeğin üzerindeki marmeladı sıyırıp bir kâğıda alacak. Akşam, son yoklamada beni kandıracak ve her şey böyle başlayacak, bir kere daha. Bilmiyorum, dedim, gerçekten haberim yok. Kederli bir sesle devam etti: Ole marmeladı yüzüne ve boynuna sürüp yerde yatacak. Onu görünce yaralanmış olduğunu düşüneceğim. Panik halinde yanına koşup üzerine eğileceğim, ben onu kaldırmaya çalışırken o beni haklayacak. Plan böyle, anahtarların peşine düşmek zorunda kalmayacak böylece. Söyle Siggi, bu durumda şu soruyu sormak gerekmez mi: Tecrübelerin hiç mi değeri yok?

Başka kimler var? diye sordum, söylemek istemedi, büyük olasılıkla aynı ekipti. Cuma günü mü? Evet, bu cuma, dedi Joswig, hep aynı şeyi düşünüyorum, bu bilgiyle ne yapmam gerektiğini. O kadar çok seçenek var ki! Örneğin Ole'nin yanına gitmeyebilirdi ya da Ole'nin üzerine eğildiğinde Joswig onun işini bitirebilirdi, meşru müdafaa olurdu böylece. Bu konuda ben ne düşünüyordum? Ya da başkalarına haber verebilirdi, müdüre

bir kelime söylemesi yeterli olurdu, o gerekeni yapardı nasıl olsa.

Joswig önüne baktı ve sustu. Başka bir ihtimali, onun da istediği dördüncü seçeneği bana bıraktığını anladım ansızın. Söylemek üzereydim ki, umutla başını kaldırdı. Ole'yle konuşabilirim, dedim, her şeyin bilindiğini ve boşa gideceğini, daha önceki gibi kötü sonuçlanacağını. Eğer beni dinlerse, gerçekten dinlerse, bunları anlatabilirim. Seni dinleyecektir, dedi Joswig. Ama bu doğru olmaz, dedim, onu uyaramam. Uyarırsam nöbetçilerle işbirliği yaptığımı düşünür. Böyle bir şeyi kimse kaldıramaz burada. Peki ne yapmalıyım, diye sordu Joswig. Gerçekten kaygı duyuyordu. Ne yapmam gerekiyor Siggi? Cuma günü yaklaşıyor. Onu uyarmak istemiyorsan ne olacak? Marmelat, dedim, masaya bir marmelat kavanozu koymalı, üzerinde de bir yazı: Yaralar içindir, istenildiği kadar kullanılabilir! Joswig kuşkuyla suratıma baktı, önerimi beğenmemişti ilk anda ama biraz düşündükten sonra hoşlanmaya, hatta eğlenceli bulmaya başladı, benimsemiş görünüyordu şimdi, tek seçenek olarak aklında tutup ayağa kalktı. Biliyordum Siggi, dedi elini uzatırken, sana boşuna gelmediğimi biliyordum.

11

Görünmez Resimler

Hilke'yle birlikte balık avladığımız yerde, burada başlamış olmalıydı: Hayat ve her şey. Bunu duymuş muydunuz daha önce? Yazar ve yerel yurt bilgisi araştırmacısı Per Arne Schessel'e göre her şeyin başlangıcı buradaydı, çamur grisi ya da balçık rengi ıssızlık, doğal su kanallarıyla bölünmüş, küçük su birikintileriyle dolu gelgit havzası. Nefes alabilen her şey, yani tüm amfibik canlılar günün birinde denizin dibinden gelerek kumsala çıkıyor, çamurdan arınıyor, sonra da ateş yakıp kahve yapıyordu! Böyle yazmıştı münzevi yengeç, yani büyükbabam.

Balık tutmak için kasabanın dışına, gelgit havzasına gitmiştik. Kaygan zeminde bata çıka yarımadanın uzak bölgelerine doğru ilerliyorduk, Hilke hep öndeydi. Su kuşları da bizimle birlikte avlanıyordu. Hilke eteklerini beline toplamıştı, dizlerine kadar çamura bulanmış, uzun külodunun kenarları ıslanarak simsiyah olmuştu. Gagalarını açarak su birikintilerine dalan kuşlar balık avlıyordu. Su kanallarının keskin olukları, açık denize uzanan kolları... Deniz geri çekildiğinde burada rahatça avlanabiliyorduk. Genellikle el ele tutuşup gri bir su birikintisine ya da kanala giriyor, ayaklarımızı daldırıp çıkararak parmaklarımızla balçığı yokluyor, çamurun içinde ritmik hareketler yaparak tabanlarımızın altında bir kıpırdanma ol-

masını bekliyorduk. Yassı balık –dil ya da pisibalığı, seyrek olarak da kalkan– çırpınarak sağa sola çarpıyor, eğilip bükülüyordu. Her balık yakalayışımızda Hilke çığlıklar atarak gülüyordu, ablam Hilke kadar bol balık tutabilen bir başkasını daha tanımıyorum. Çok gıdıklanmasına, kıkırdayarak yerinden sıçramasına rağmen tek bir balığı bile kaçırmıyor, ben eğilip alana kadar ayağının altında tutmayı başarıyordu.

Eteğini bazen baldırlarında topluyor, bazen göğsüne kadar çekiyordu. İnce balçık tabakasının üzerinde, buzda kayar gibi ilerlediğini görüyordum. Soğuk çamurdan çıkan gluk gluk sesleri, baloncukların patlayıp sönerek dibe inmesi eğlendiriyordu onu. Su kanallarındaki akıntının yönünü izlemeyi asla ihmal etmiyordu. Gelgit havzasının kıvrımlı zemini sertleştiğinde, tek ayağının üzerinde zıpladıkça kum solucanlarının sicimi andıran yuvarlak dışkılarına basıyordu. Yengeç ve benzeri eklembacaklıları ya da kıllı ayaklıları yakalayıp bir süre inceliyor, sonra tekrar suya atıyordu. Boş denizsalyangozu kabuklarını ise külodunun içine dolduruyor, baldırındaki lastik sayesinde düşürmeden taşıyordu. Bunların tümü, o sahneye ait.

Bulanık gelgit havzası, batıdaki alçak bulutlar, kanalları ve su birikintilerini dalgalandıran, kuşların tüylerini uçuşturan sert rüzgâr, uzaklardan geçen bir uçağın motor gürültüsü, yarımadanın kumlu pırıltısı, bendin yüksekte kalan silueti –gelgit havzasından bakıldığında daha da kendinden emin, daha da başına buyruk– ve arkalarda, kumulların orada ressamın kulübesi.

Balık sepetini ben taşıyordum. Gelgit havzasında Hilke'yi takip ederek balık avlayan su kuşları gibi tek ayağımın üzerinde zıplamayı deniyordum. Rüzgârın bir araya getirdiği sarımsı köpük tepeleri ayaklarımın altında ezilerek dağılıyordu. Sepette çırpınan balıklar nefes alma-

ya çalışırken solungaçları kapanıyordu. Hilke birkaç kez durup kanalların akıntılı suyuyla çamura bulanmış bacaklarını yıkamamı istedi, bu arada bana yaslanarak sırtımdan destek aldı. Küloduna doldurduğu salyangoz kabukları birbirine çarpıyor, çıngırak gibi sesler çıkarıyordu. Ayağımı küçük tümseklere bastırdıkça parmaklarımın arasından çamur fışkırıyordu. Sıkan lastik Hilke'nin baldırlarını morartmıştı, tırmalanmış gibiydi, böcek ısırıklarından oluşan halkalar vardı bacaklarında. Rüzgârla savrulan saçları tüm yüzünü kapatıyordu bazen.

Yarımada yönünde ilerlerken, hoplaya zıplaya önümden giden Hilke ani bir çığlık atarak yere çöktü, sol ayağını iki eliyle birden tutup kendine çevirdi. Yanına gidip dizüstü oturdum. Ayak tabanına kireç beyazı bir midye kabuğu parçası saplanmıştı. Kırılmaması gerek, diyerek iki parmağıyla tutup dikkatle çıkardı. Mendili yoktu, elbisesinin kenarıyla silmek üzereyken vazgeçti, gömleğimin ucunu pantolonumdan çıkarıp onunla temizledi yarayı. Yara, orak biçiminde bir kesikti. Kanama, fark edilir miktarda azalmıştı.

Kanama duruyor, dedim. Durmasa daha iyi, dedi Hilke, kanayarak temizlenmesi gerek. Biraz durduktan sonra, yarayı emebilir misin? diye sordu. Yapabilir misin Siggi? Nasıl yani? dedim. Hilke sabırsızlıkla başını sallayarak, nasıl olacak, dedi, ağzınla tabii, emecek ve tüküreceksin. Dirseklerine dayandı, bacaklarını açtı ve ayağını bana uzattı: Haydi, başla. Ayak bileğini tutup gözlerimi kapadım. Ayağı çamur ve iyot kokuyordu, kendime doğru çektim, dudaklarımı değdirmeden önce tekrar yaraya baktım. Önce yalnızca çamur ve balçık tadı aldım, tükürdüm, emdim, dilimle hafifçe bastırdım, giderek her tat kayboluyordu, gözlerimi açtım, Hilke başıyla onayladı.

Sonra ayağını çekti, yaraya baktı ve kollarını bana

doğru uzattı. Ayağa kalkması için ona yardım ettim. Omzuma yaslandı, kolumu beline doladım, yarımadaya, ayakkabılarımızı ve çoraplarımızı bıraktığımız kumsala böyle ulaştık. Hilke sessizdi yürürken, aklında bir şey vardı belli ki, yapabilmesi için sağlam bir ayağa ihtiyaç duyduğu bir şey. Aksiliğe bak, diye söyleniyordu, bugün olmak zorundaydı sanki! Pislik, bok! Neden yarın değil de bugün? İkide bir kolunu kıpırdatıp duruyor, saatine bakıyordu. Dizini hafifçe çevirerek sol ayağının topuğuna basıp topallayarak yürüyebiliyordu ancak. Aksi şeytan, bugün olmak zorunda! Ne var ki bugün? diye sordum. Tam tamına şöyle cevap verdi ablam: Böyle yapmaya devam edersen, kalçakemiğimi de kıracaksın.

Derin çukurlardan kaçmaya, aniden karşımıza çıkan su birikintilerinin çevresinden dolaşmaya çalıştık ama zaman zaman dizlerimize kadar balçığa batmaktan kurtulamadık. Çok yakınımızdan havalanan yabani kazlar turba hendeğine doğru uçuyordu, martılar kumsal koşucuları ve istiridye avcılarıyla meşguldü. Hâlâ yağmur yoktu. Yarımada sahiline ulaştığımızda yere uzandım, Hilke'nin ayağını yakalayıp yarayı tekrar temizlemeye niyetliydim, ama istemedi bu kez. Külodunun lastiğini gevşetip topladığı salyangoz kabuklarını kuma döktü, yere çömeldi ve ben ayakkabılarla çorapları getirene kadar kabukları saydı. Bunlar yetmez, dedi sonra, on ya da on beş tane daha gerekiyor. Toplar mısın Siggi? Beni bekleyecek misin? Hayır, dedi, ben önden gideceğim. Böylece beni başından savıp kabukları toplayarak balık sepetine attı. Tabanındaki yarayı çorabıyla temizledi, giymeden önce çorabı silkeledi, giysisini de silkeleyip rüzgâra dönerek saçlarını arkadan topladı, baştan savma bir hoşça kal dedikten sonra topallayarak dönüş yoluna geçti.

Kumda yatarken dirseklerimi yere dayayıp Hilke'nin uzaklaşmasını seyrettim. Yeşilin önünde mavi, kum ren-

ginin önünde mavi. Giderek küçülüp görünmez oldu – herkes gibi. Bende yaklaştıkça, en azından hareket ettiği süre boyunca bendin eğimli kütlesi onu daha da küçültüyordu – ya da herkesi. Bendin sırtına ulaştığında dönüp arkasına baktı, beni gördü ve elini sallayarak gelgit havzasını işaret etti: Şimdi git, salyangoz kabuklarını getir!

Gözden kaybolana kadar yatmaya devam ettim, ama gelgit havzasına daha sonra da gitmedim, çünkü Hilke bendin öteki tarafından aşağı inmeye başladığında, kumulların önünde, kum yulaflarının arasından bir adam doğruldu, zayıf bir adam, Busbeck. Orada gizlenmiş, Hilke'nin geçmesini bekliyordu. Doktor Busbeck'in elinde bir şey vardı, vücuduna sıkı sıkı bastırmıştı, Hilke'nin geri dönmesinden korkuyormuş gibi çevresine bakınıyordu arada bir. Bedeni öne eğik, boş olan koluyla kürek çeker gibi hareketler yaparak kumuldan yukarıya tırmandı. Yarımadaya neden gittiğini hemen anlamıştım. Elinde bir mendil olmalıydı, çünkü ara sıra ensesini ve alnını siliyordu; çok acelesi vardı sanki, dönüp arkasına bakarken ya da kumsalın diğer tarafını kolaçan ederken bile yürümeye devam ediyordu. Hareketlerinden kararlı olduğu anlaşılıyordu, ne ayaklarının altından kayan kumlar ne de hiçbir yere tutunma imkânı vermeyen çıplak kumullar yıldırıyordu onu.

Şunu da eklemek gerekir ki, ressamın kulübesine gitmek için en kısa, ama en zorlu yolu seçmişti. İyice öne eğilerek ilerliyor, kumulların üzerinden esen rüzgârla havalanan kum tanecikleri daireler çizerek uçuştukça, hızla gözlerini ovuşturuyordu. Aşağıya inmek daha kolaydı, inişlerde dans eder gibi yürüyor, zıplıyor, yamaçtan aşağı kayıyordu. Ressamın kulübesine ulaşınca sürgüyü açtı, yarımadayı, kumsalı ve bendin altındaki dar bölgeyi kuşkuyla kolaçan ettikten sonra içeri girip kapıyı kapattı. Salyangoz kabukları unutulmuştu tabii; konu-

nun Busbeck'i ilgilendiren kısmı için ise şöyle söylenebilir: Başkalarının görüş alanında bulunan biri, böylesine şüphe uyandıracak hareketler sergiliyorsa –tıpkı onun yaptığı gibi– dikkat çekmeyi ve takip edilmeyi de göze almış olması gerekir. Kapıyı kapatır kapatmaz yerimden doğruldum, geniş bir kavis çizerek kulübenin penceresiz tarafına koştum. Kendimi her an yere atabilmek için iyice eğilmiştim, ama buna gerek kalmadı.

Yavaş, giderek daha yavaş, parmaklarımın ucunda, rüzgâr siperliğinin pencere tarafındaki aşınmış tahtalara kulak kabartarak beklemek (şimdi içeriden bir ses geliyor, gıcırtılar, iskarpelanın altındaki paslı çivinin gıcırtısı), yavaşça doğrulmak, sırtını duvara yaslayarak geniş pencereye biraz daha yaklaşmak ama hâlâ dokunmamak (ne yapıyor orada, döşeme tahtalarıyla ne işi var), zamansız bir gölge yaratmamak (iskarpelayla tahtaları söküyor), pencereye eğilmek, vesaire...

Birbirimizi hemen fark ettik. Benim her an ortaya çıkabileceğimi hesaba katmış gibiydi gerçi, çünkü pencerenin önünde eğilip elimi gölge yapmak için alnıma koyduğumda Doktor Busbeck şaşkınlıktan çok, kızgınlıkla baktı bana. Yere diz çökmüş, bir iskarpelayla tahtaları gevşetiyordu, yaklaşık çeyrek metrelik bir alan açmıştı. Beni bu kadar çabuk görmesine şaşırmıştım ama çelimsiz kaslarıyla iskarpela kullanarak döşeme tahtalarını kaldırabilmesine daha çok şaşırdım. Bakıştık. Çalışmaya ara verdi, pek rahat olmamama rağmen pozisyonumu hiç değiştirmeyip pencereden içeriye bakmayı sürdürdüm, böyle yaparsam varlığım fark edilmeyecekti sanki. Bakışlarımızı birbirimizden ayıramıyorduk, bu süre uzadıkça ben kaçıp gitmeyi, o ise işine devam etmeyi daha az düşünür olduk. İskarpela hâlâ elindeydi, benim ise elim hâlâ alnımda.

Sonra el sallayarak beni içeri çağırdı; dalgın görünü-

yordu, kızgınlığı geçmişti artık. Kapıyı açtığımda çalışma masasının yanında bekliyordu, iskarpela yerdeydi, yanında iple bağlı bir dosya vardı. Suçluluk duyduğumu belli etmiş olmalıydım ki, fırsattan yararlanıp hemen yakınmaya başladı: Neden gizlice beni takip ettin, ne için buraya geldin, seni kim gönderdi, amacın ne?

Beni buraya babamın gönderdiğini söyleseydim tatmin olabilirdi. Doktor Busbeck kimseden talimatı almadan onu takip ettiğime ikna olamadı bir türlü. Ne bekliyordun? diye sordu. Neyi öğrenmek istiyordun? Dosyaya bakıp omuz silktim. Israrla suratıma bakmaya devam ediyordu, bir süre konuşmadı. Neden peki? diye sordu sonra. Bilmiyorum, dedim, gerçekten bilmiyorum. Artık kendine güvenini kaybetmişti, çaresizce yanıma yaklaştı, her zamanki gibi çekingendi, yardıma ihtiyacı var gibi görünüyordu. Ellerini gergin manşetlerine geçirdi, geniş pencereden kumsalı ve kumulları izledi korkuyla.

Saklanması mı gerekiyor? diye sordum dosyayı kaldırarak. Bir hamlede çekip aldı elimden, onun gibi birisinden beklenmeyecek kadar kabalaşmıştı bir anda, hemen ardından da davranışından özür dilercesine bir hareket yaptı. *Bulut Yaratıcıları* mı? dedim, başıyla onayladı, ressamın bu resmi bana verdiğini, benim de araba uzaklaştıktan sonra Ditte'ye ilettiğimi biliyordu. Bizimle ilgili her şeyi, bizden daha çok biliyordu. Sonuçta resmi saklamak için bir yer arıyordu, Max Ludwig Nansen yollamıştı onu, Husum'dan döndükten hemen sonra. Hayır, tam olarak böyle değil: Ressam o sabah döndükten sonra –bitkin, güçlükle yürüyerek, konuşmaya isteksiz– yalnızca Ditte'yi sessizce selamlamış ve odasına kapanmıştı; orada saatlerce kaldı, çıktıktan sonra da Husum'da olanlar hakkında hiçbir şey anlatmadı, Ditte'nin tüm sorularını başını sallayarak geçiştirdi. Konuşmasını yasaklamış olmalıydılar. Bugüne dek Bleekenwarf'ta sakladığı dos-

yayı Teo Busbeck'e verip güvenli bir yere götürmesini istemişti, en azından daha güvenli bir yere. Buraya, kulübeye. Bunları öğrendim, bir de bu dosyanın içinde her ne varsa, ressam için çok değerli olduğunu. Hatta sahip olduğu en değerli şeydi, kendisi böyle söylemişti. Ama kulübede nereye saklayacaktık? Ve nasıl?

Doktor Busbeck dolapta, dolabın altında ya da üstünde bir yerlerde olması gereken yağlıkâğıtları aramaya başladı, ben de ona katıldım. Ararken de beni göz hapsinde tutmaktan vazgeçmiyordu, bana karşı nasıl davranacağını bilemiyor, aramayı yalnızca bu yüzden uzatıyor gibiydi. Yağlıkâğıt bulunamadı. Belki birisi yanına alıp götürmüştü, belki denize atılmıştı, belki de ressam kullanmıştı daha önce, ama sonuçta dosyayı ve resimleri korumak için gereken kâğıtlar ortalıkta yoktu – Busbeck bunu tespit ettiğinde, üzgün değil de, rahatlamış görünüyordu. Gidelim, dedi, yapacak bir şey yok, dosyayı yağlıkâğıda sarmadan döşemenin altına koyamayız. Zaten, diye ekledi, burası uygun bir yer mi gerçekten?

Sorusunun cevabını kendisi vererek gevşemiş tahtaları bastırıp sıkıştırdı; sonra üzerinde zıplayarak iyice yerine oturmasını sağladık, Doktor Busbeck de iskarpelayla vidaları sıkıştırdı. Dibinde nemli kumun parladığı karanlık delik tekrar kapanmıştı. Dosyayı yanına mı alacaksın? diye sordum. Evet, dedi, yanıma alacağım. Yağlıkâğıt bulamadık, hem burası iyi bir yer değil. Dosyadaki resimleri göstermesini istedim, kabul etmedi, dosyanın ipini çözmeye kalktığımda elini uzatarak engel oldu. Yeni resimler mi? diye sordum. Görünmez resimler, dedi.

Ona yalvarmaya başladım, resimlerin bir tekini olsun bana gösterirse dosyayı Bleekenwarf'a kadar taşımayı teklif ettim, bunların hepsi birkaç dakika içinde oldu, ama yanaşmadı, kabul etmedi. Bir işine yaramaz, dedi, bunlar görünmez resimler. Peki, dokunulabilir mi? Tabii,

dokunulabilir. Taşınabilir mi? Evet, taşınabilir. Asılabilir mi? Asılabilir. Öyleyse neden görünmez resimler deniyor? Doktor Busbeck etrafı kolaçan edip ortalıkta kimsenin görünmediğinden emin olduktan sonra dosyayı kolunun altına sıkıştırdı. Ne diyorsun? Resimler görünmüyorsa, dedim, onları saklamak gerekmez ki! Neden döşemenin altına koymaya çalışıyorsun? Görünmez olan bir şeyi kimse görmez zaten. Bu açıdan bakınca, aynen böyle dedi, bu açıdan bakınca haklısın tabii. Öylesine, üzerinde durmadan söyledi bunu, ama kapıya doğru giderken birden durup bana döndü: Sanma ki bu resimlerde hiçbir şey görünmez! Küçük ipuçları, işaretler, belirtiler... ok uçları, bilirsin işte. Bunları görmek mümkün. Ama en önemli kısmı görünmez. Orada olduğu halde görünmez. Ne dediğimi anlıyor musun? Günün birinde, bilmiyorum ne zaman, ama başka bir zaman her şey görünür hale gelecek. Artık soru sorma, bir şey de söyleme, evine git. –Ya sen? – Ben de eve gidiyorum. Ayrılırken gülümsedi, dosyayı vücuduna sıkıca bastırdı ve kulübeden ayrıldı. Bir süre arkasından baktım, açılar çizen kumullarda önce duraksayarak, sonra hızla, öne eğilerek uzaklaştı.

Gelgit havzasından uğultular duyuluyordu, sular yükselmişti. Kanalların ağzındaki kum yığınlarının üzerinde köpürüyor, kabarcıklı dilleriyle kaygan gelgit havzasına uzanıyor, çukurlara ve oluklara doluyordu. Yükselen sular çayırları ve midye kabuklarını dolduruyor, odunları sürüklüyor, su kuşlarının bıraktığı izleri, bizim izlerimizi, hepsini silerek kuzeydeki sahile kadar hücum ediyordu. Toprağın altında, hızla, balçık rengi, grimsi bir alanı çepeçevre sararak yarımadaya doğru.

Salyangoz kabukları ortalıkta yoktu, Hilke'nin istediği kabukları toplamak için çok geç kalmıştım. Kulübeden ayrıldığımda Doktor Busbeck görünmüyordu artık. Yarımadayı geçerek kumsal boyunca kıvrımlarla gelen

dalgalara karşı yürüdüm, bir anda şiddetlenip kumlu köpüklerle üzerime geldiklerinde onlardan kaçmaya çalıştım. Kumsal. Deniz. Önce kırmızı fenere kadar, bayırdan yukarıya, bende doğru, kiremit renkli taş yoldan aşağı, savağın önünden "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının asılı olduğu rengi ağarmış direğe. Tekerleksiz hurda römork, eski sığınağım yere biraz daha çökmüştü, bağlantı mili çürümüştü, üzerinde derin çatlaklar vardı, yükleme yerinin ortasındaki tahtalardan biri kırılmıştı. Römorku ve barakayı arkamda bırakıp taş merdivenin altında durdum, durmak zorundaydım, çünkü yukarıda, kapının önünde babam bekliyordu. Bulunduğum açıdan en az yedi buçuk metre büyüklüğünde görünüyordu –Klaas'ı el arabasıyla getirdiğimiz gün olduğu gibi– ve her şeyin önünü kesmişti, geçiş imkânsızdı. Kupkuru suratı ifadesiz, kıpırdamadan bana bakarken, kenara çekilmeden, elini uzatmadan durup yalnızca bakarken daha da irileşiyordu sanki; öylesine korku salan bir hali vardı ki, başımı kaldırmaya yeltenmeyip hep önüme baktım, çizmelerinin ıslanıp beyazlanmış burnuna, çamurlanmış tozluklarına –tozlukları kullanmak zorunda değildi, hoşlandığı için kullanıyordu– bu arada ayakkabı bağlarının temiz olduğunu ve eşit uzunlukta bağlandığını tespit ettim. Eşit uzunlukta bağlanan ayakkabı bağları onu sevindiriyordu. Varlığıyla yarattığı huzursuzluk ve insana eziyet veren belirsizlik, bu hırs dolu bekleyiş de sevindiriyordu onu; böyle durumlarda iyi bir şeyler olmasından umudu kesmek gerekirdi.

Bu sefer ne bulmuştu acaba? Neyi itiraf edecektim? Çizmelerine bakmayı sürdürdüm, beni daha da küçülten, uysallaştıran suskunluğuna katlandım, beni eriterek beş *fenik*'e küçültene kadar dişimi sıktım. Çizmeler birbirine yaklaştı, kırk beş derecelik bir açıyla dönerek gülünç, tıknaz profillerini sundular bana; bu arada babamın pro-

filini de görebiliyordum, merdivenin sağ tarafında sırtını dayamış bekliyordu, duruşuyla yalnızca yolu geçişe açmakla kalmıyor, eve girmemi de talep ediyordu. Önünden geçerek içeri girdim. Koridorda beklerken ayak seslerini duyuyordum. Büroya, diye buyurdu, önden yürüyüp içeri girdim. Söyleyeceği bir şeyler vardı demek ki.

Önce kendini tutup suratımdan bir şeyler okumaya çalıştı, zamansız bakışlarında hapsetti beni, ama bu okuma parçası ona yetmeyecek gibi görünüyordu. Sırtını duvara vererek, anlat! dedi öylesine. Böyle bir emir nasıl cevaplandırılabilirdi ki? Anlat, dedi, haydi anlat, hiçbir şey duyamadım henüz. Bir şey kastediyordu, ama neydi? Anlat! Saklama, anlat! Yani itiraf et, onun için anlatmak itiraf etmek demekti. Daha fazlasını biliyorsun, dedi babam, bana anlattıklarından daha fazlasını. Seninle bir anlaşma yapmıştık, ikimiz, hatırlıyorum. Birlikte çalışacaktık hani? Ne oluyor sana?

Ayağa kalkıp birkaç adım attı, elleri arkasında yanıma yaklaştı; bir şey olacağı belliydi, ama hemen vurmadı, beni şaşırtacak kadar geciktirdi. Cezadan çok, yardım niteliğinde bir tokat. Babam attığı tokadın hatırlamama yardım edeceğine gerçekten inanıyordu, böylece beni kurtardığını düşünerek sakinleşip sandalyesine geri döndü. Sürekli oradasın, dedi, gün boyu Bleekenwarf'ın çevresinde aylaklık yapıyorsun, hiçbir şeyin gözünden kaçmasına imkân yok, anlat! Madem bu kadar ısrar ediyordu: Bleekenwarf'ta kırıntı pastası vardı dün, Doktor Busbeck güneşlendi ve kitap okudu, Jutta'yla beraber at arabasının üzerine tırmandık, eski araba, sen de bilirsin, samanlıkta durur hani, Jobst sürücü yerinde oturdu, öylesine hırçındı ki, bir kırbacı parçaladı. İpe sapa gelmez olayların arasından aklımda kalanların hepsini anlattım: Tek kollu postacı Brodersen'in çayını orada içtiğini, Ditte'nin yemekten sonra uyuduğunu, ördekleri havuz-

dan hendeklere kadar kovaladığımızı. Babam bu sudan haberleri sabırla dinlemeyi başardı. Sonra aniden sordu: Unuttuğun bir şey yok mu? Yağmur mu? diye sordum. Şu sıska adam, dedi, Busbeck, bir şey taşımış. Dosyaya benzeyen. Evden çıkarıp yarımadaya götürmüş, senin olduğun yere. Kafandaki şu deliklere göz deniyorsa eğer, onu görmüş olman gerekirdi. Ah, evet, dedim, evet, o. Kumullardan geldi, dedim, acelesi vardı, kulübeye gidiyordu, oraya girdi zaten, bir şey saklamak istiyordu belki de. – Öyle mi? diye sordu. Kulübede epey kaldı, dedim, belki de döşemelerin altına bir şey sakladı. –Döşemelerin altına mı?– Saklayacağı tek yer orası. Babam bir süre sustu. Yasakların, dedi sonra, onun için hiçbir anlamı yok. Gizlice çalışmaya devam ediyor. Ama onu yakalayacağım, bu kez başaracağım. Hem onu hem de kanıtları, kimse yardım edemeyecek ona. Yasakların herkes gibi kendisi için de geçerli olduğunu anlayacak. Bu benim görevim. Kulübede diyorsun yani, döşemelerin altında. Olabilir, dedim, oradaki tek gizli yer. Babam kalktı, önümden geçip pencereye gitti, arkamda olmasına rağmen ne yaptığını tahmin edebiliyordum, çıkan seslere bakılacak olursa deri tozluklarındaki kurumuş çamuru bıçakla kazıyordu. Arkamı dönmeye cesaret edemeden, babamın çıkardığı gürültüleri dinledim, bu arada mutfaktan daha kuvvetli bir ses geliyordu, annem radyoyu açmıştı.

Metal kutuda önce bir çekirge sürüsü vardı, sonra ulumalar ve ıslıklar başladı, sonra elektrikli bir matkap devreye girdi, sonra bir ses duyuldu, ama annem ayar düğmesini çevirene kadar ne olduğu anlaşılamadı, ardından netleşmeye başladı, kendinden emin, hatta neşeli bir ses tüm evden duyulabiliyordu artık. İtalya'nın bize savaş ilan ettiğini duyurdu, Victor Emanuel adında bir kraliyet soytarısıyla, Badoglio adında üst düzey miskinin biri böy-

le uygun görmüşlerdi. Ama bizim, böyle diyordu ses, dert etmemize gerek yoktu, eski silah arkadaşımız konusunda hayal kırıklığı yaşamamıza da, vesaire, çünkü ancak şimdi, böyle diyordu ses, yeteneklerimizi tek başımıza tüm dünyaya gösterebilecektik, ancak şimdi güvenilmeyen bir ortaktan kurtulmuş olarak içimizde saklı erdemleri geliştirebilecektik. Ses böyle diyordu. Bir rahatlamayı dile getiriyordu. Umut vaat ediyordu. Güven ilan ediyordu.

İşte İtalya, dedi babam. Arkama döndüm, pencerenin önünde durmuş, turba hendeğine bakıyordu. Birinci Dünya Savaşı'nda, dedi ve şimdi tekrar. İtalyanlar böyle işte: Tarantula ve briyantinli saçlar – hepsi bu. Böyle olacağını tahmin etmemiz gerekirdi.

Kollarını uzatarak gerindi, ellerini yumruk yaptı, kıçını gerdi ve birdenbire dönüp hiçbir yere bakmadan önümden geçerek koridora çıktı; orada üniformasının eksiklerini tamamladı, kayışını ve tabancasını taktı, talimatlara uygun biçimde donanımlı bir polise dönüştükten sonra mutfağa doğru, hoşça kal, diye seslendi – annem ne zaman yemek yiyeceğini sormuş olmalıydı, sonra, diye cevap verdi, her şey daha sonra. Kapıyı kapattı, barakadan bisikletini aldı, kiremit renkli taş yoldan ilerledi, bisiklete bindi ve bent yönüne doğru pedal çevirmeye başladı. Radyoda "Badenweiler Marş"ı[1] çalıyordu. Git, dedim içimden, durma git!

Ben de acıkmamıştım henüz, babam gibi daha sonra yiyecektim, eski değirmende halletmem gereken bir iş vardı ama koridora çıktığım anda yakalandım: Yemeğe Siggi, marş marş!

Yemekte yine balık var diye korkmanıza gerek yok, tencere yemeği vardı bu kez, fasulye ve armut, yanında

1. 1914'te Bavyera Piyade Birlikleri için bestelenmiş bir marş, ancak Hitler'in en sevdiği marş olduğundan Nazi Almanya'sıyla özdeşleşmiştir. (Ç.N.)

patates, etsiz. Annemle karşılıklı hiç konuşmadan oturduk. Hilke hâlâ eve gelmemişti. Annem düşünceliydi, bir patates ya da armut parçasını ısırırken uzaklara bakıyordu. Yemeğini üflemeye ihtiyaç duymuyordu, hiçbir yemek sıcak gelmezdi ona. Keyifsizdi, bakışları sabit, ağır ağır yutkunarak yiyordu. Yeşil bir fasulyeye çatalını batırmadan önce o kadar uzun baktı ki, gören karşısında çok tehlikeli bir düşman olduğunu sanırdı. Ardından da yemeyip çöpe atması ya da tabağının kenarına ayırması beklenirdi en azından, ama fasulyeyi çatalına takıp ağzına attı, çiğnemeden, dilinin yardımıyla damağında ezip yeşil bir püre olarak mideye indirdi. İfadesizdi. Bir şey söylemek için her ağzımı açtığımda, sertçe tabağımı işaret etti: Şu anda tek işin yemek yemek, konuşmak değil, haydi ye! Hızlı yediğim için uyardı, iştahsız bulduğu için tehdit etti.

Yemeğimi ondan çok daha önce bitirdiğim halde gitmeme izin vermedi, önce ortalığı toplamam gerekiyordu: Bulaşıklar lavaboya, dolu tencereler termostatlı yemek saklama kutusuna. Ara sıra dişlerini gıcırdatmak dışında hiçbir şey yapmadan otururken masayı bile bana sildirdi. Yine de ona duyduğum öfkeyi uzatmaktan yana değilim, hele arkadan nasıl göründüğünden söz etmeyi hiç istemiyorum – gergin topuzu, lekelerle dolu boynu, dik sırtı, kendini hep haklı gören kalçaları. Yaşlı kırlangıçbalığının, yani Bent İdaresi Başkanı Bultjohann'ın sahneye çıkma zamanı şimdi. Onun bir parti rozeti yerine üç rozet birden takmasına kendimi ikna etmiştim sonunda: gömleğinde, ceketinde ve paltosunda. Kapıyı vurduğunda zaten odaya girmişti. Dokuz çocuğunu sürekli karıştırdığı için, benim ismimi de her seferinde farklı söylemesi kaçınılmazdı, bazen Hinrich, Berthold ya da Hermann diyordu, hatta küçük Asmus da oluyordum ara sıra, ama kumbarama iyi davrandığı sürece be-

nim açımdan bir sorun yoktu. Merhaba kumbara, diyerek on *fenik* verdi.

Bu sefer bana Josef demeyi uygun buldu, kumbaramı on *fenik*'le selamladıktan sonra mutfaktaki hizmetimi takdir eden sözler söyledi. Oturduğunu söyleyemem, ona hayli küçük gelen, kıçının ancak yarısını sığdırabileceği bir sandalyeye ilişti çünkü. Annemin elini okşadı. Ciğerlerine dolan rüzgârdan kurtulmak istiyormuş gibi derin derin nefes alıp verdi. Lavabo, masa ve kiler arasında gidip gelerek çalışmamı beğendiğini göz kırparak ifade etti.

Annem evimize gelenlerin hiçbirine ziyaret nedenini sormazdı. Birisi gelmişse gelmiştir, o kadar. Bultjohann'ın ziyaretinin annemle bir ilgisi olmadığı, sürekli çevreye kulak kabartmasından belliydi zaten. Fazla bekleyemeyip sordu: Jens nerede? Annem başını sallamakla yetinince, iri gövdesiyle masaya eğilerek, Jens'in gelmesi lazım, dedi, gelmeli ve müdahale etmeli. Fısıldayarak konuşuyordu, yani kendisine göre fısıltıydı bunun adı, yoksa kilerden bile rahatlıkla duyuluyordu sesi.

Bir olaya tanık olmuştu, bunu bildirmek için gelmişti. Öğle saatlerinde, Wattblick Oteli'nde... Her yer boştu Gudrun, bir süre cam kenarında oturdum ve bekledim. Bilirsin ya, bir amacım olmadan, öylesine Hinnerk'i bekledim, ama bir türlü gelmedi... Kalktım, biraz dolaştım, birkaç kez seslendim, kendi kendime bir içki koymak istemedim Gudrun, anlarsın işte. Beni fark etmesi için ne yapacağımı düşünüyordum. Böyle bir durumda insan kendini pek rahat hissetmiyor tabii... Düşünüyorsun işte, ne oldu bu arada falan diye. Radyo, Wattblick'te tezgâhın yanında bir radyo var, sen de bilirsin Gudrun. Radyoyu açtım, ısınmasını bekledim biraz, sonra Londra çıktı. Son dinledikleri istasyonda bırakmışlar, anlıyor musun, Londra.

Bent İdaresi Başkanı Bultjohann annemin suratına baktı, bir onay ya da en azından durumu bildirmesini haklı kılacak bir ifade görmeyi bekliyordu, ama beklediği olmadı, hiçbir şey olmadı. Annem yorum yapmak bir yana, dönüp bakmadı bile. Bakışlarını sabitlemiş, pencereden dışarıyı izleyerek mutfak masasında öylece oturmaya devam ediyordu. Kendini göstermeye başlayan sonbaharın renklerine dalmıştı sanırım. Bultjohann ise onu harekete geçirmek için her şeyi deniyordu. Yaptıkları görmeye değerdi, yaşlı kırlangıçbalığı derin derin nefes alarak annemin ellerini tekrar okşadı, sağ kolunu sıvazladı ve ona yeniden kısa bir özet sundu: Wattblick'te Gudrun, düşünsene, bu konu Jens'i çok ilgilendirecek, orada düşman yayını dinleniyor. Hinnerk. Kanıtlayabilirim.

Annem hâlâ susuyordu, bent idaresi başkanının konuşmasını tamamlamasını bekledi, sonra dalgınlığından sıyrıldı, topuzunu yokladıktan sonra bana dönerek, haydi odana Siggi, dedi, marş marş! Gitme zamanı. İsteksizce kilerden çıktım, lavaboya giderek biraz oyalandım, bulaşık bezini yıkayıp sıkacaktım, ama bekleyemedi, sabırsızlıkla, haydi, dedi, işin bitti artık. İçinde kırıntılar olan yağlı, ıslak bezi musluğun üzerine astım. Protesto ederek, öfkeli. Geceyle buluşmak üzere hiç konuşmadan vedalaştım. Anneme elimi uzattım. Bent İdaresi Başkanı Bultjohann'a elimi uzattım. Ben gittikten sonra da oturmalarında bir sakınca olmadığını göstermek için kapıyı kapattım, dışarıdaki portmantodan babamın dürbününü aldım –unutmuş olmalıydı, belki de bilerek almamıştı yanına– hiçbir basamağı atlamadan odama çıktım. Masamın üzerinde serili olan okyanuslarda pek bir hareket yoktu: Üç İngiliz kruvazörü ile La Plata nehir ağzında bir araya getirdiğim *Graf Spee*'nin sonu gelmişti, hiç şansı kalmamıştı, kendini batırması gerekecekti, oyundan bu

sonuç çıkıyordu. Pencerenin yanına gidip pervaza oturdum. Hava kararmaya başlıyordu.

Bizim oraların uzun süren sonbaharı, kısa ilkbaharı, ama ille de bitmek bilmeyen sonbaharı. Dürbünü deri kılıfından çıkarıp yuvarlak, sert camların arkasından günbatımının hemen öncesinde sonbaharı seyrettim. Aşağıda, mutfakta konuşmaya devam ediyorlar mıydı? Sağda Glüserup'un rüzgârla hırpalanan cılız, bodur fidanlıkları. Renkler şimdiden kahverengiye dönmeye başlamıştı. Çayırlarda ve Husum'a uzanan dönemeçlerde baskın renk henüz yeşil olmakla birlikte, sarı ve kahverenginin her tonu da görünüyordu yer yer. Kurşun rengi, gölgeli hendeklerin armağanıydı. Görüş alanındaki en belirgin renk kiremit kırmızısıydı hâlâ. Bizim oralarda dağlar yoktu, ırmaklar ve sahiller de, yalnızca sarı, yeşil ve kahverengi çizgilerden oluşan bir düzlük vardı. Rüzgârın siyah meyvelerini önüne katıp hendeklere sürüklediği gürgenler. Her şey –arazi, ağaçlar, küçük bahçeler– kahverengiye dönüyordu, uzun süre saklanan eşyalar gibi, kahverengi şeritler halinde, inatçı. Akşamları sessizleşen hayvanlar, onların düzenli nefes alıp vermeleri. Bazılarının üzerinde gece ayazına karşı şimdiden koruyucu kılıflar vardı. Dürbünü ufka doğru çevirdim. Akşam saatleri. İhtiyar Holmsen oynak bir merdivenin üzerine çıkmış, elma topluyordu bahçede, belinden aşağısı görünüyordu ancak gövdesinin üst kısmı ağacın hâlâ yapraklı olan tepe dallarının arasında kaybolmuştu. Wattblick'teki bayrak direğinde bir flama dalgalanıyordu, Hinnerk Timmsen'in özel flaması, beyaz zemin üzerinde iki çapraz anahtar. Büyükbabam, Hinnerk'in anahtarlara uzun süredir sahip olduğunu söylemişti birkaç kez, yalnızca kapılar eksikti, anahtarlarla kilitleyebileceği kapılar yoktu. Turba hendeğinde şişe mantarları gibi yüzen sakarmekeler vardı, yaz boyunca semirdiklerinden havalanmakta güçlük çe-

kiyorlardı şimdi. Değirmenim. Dürbün beni sığınağıma götürdü, sekiz köşeli, kayrak taşı döşeli, soğan biçimindeki kubbesi, nasılsa beyaz kalmış pencere pervazları, rüzgârın alıp götürdüğü son kırık camlar. Penceredeki karton yerinde duruyordu, Klaas'la birlikte deri paltoların gelişini izlemiştik oradan. Mutfakta bir tartışma mı çıkmıştı? Radyo, evet, annem radyoyu açmıştı. Dürbünü biraz daha aşağı indirip değirmene baktım ve onları dışarı çıkarken gördüm.

İtiraf etmeliyim ki, ressamın sığınağımı bulduğunu düşündüm ilk anda; döşeği, süvari resimlerini, anahtar ve kilit sergisini ve *Kırmızı Paltolu Adam*'ı. Hepsini tesadüfen görmüş, yukarı çıkıp yerinde incelemeye ve sayım yapmaya gelmişti ablamla birlikte, ister istemez hayranlık da duyacaktı belki de. Korku, evet, korktuğumu hatırlıyorum, karartma perdesinin üzerine yapıştırıp duvara astığım *Kırmızı Paltolu Adam*'ı almış olmasından korktum, ama ne kolunun altında ne de elinde taşıdığı bir şey vardı. Ablamın kolundan tutmuş, onu hafifçe sürüklüyordu. Değirmende ne arıyorlardı? Hilke turba hendeğine doğru inerken hâlâ biraz topallıyordu, kavşakta konuşmadan ayrıldılar. Ayrılmadan önce adımları ağırlaştı, birbirlerine yaklaştılar, omuzları değdi değecek, durdular, sonra ressam ablamın yanından geçerken yolunu kesmek istercesine dönüp ona uzandı, ama ablamı kucaklamadı, iki eliyle birden ellerini kavradı; bir şey tembih ediyor olmalıydı, her ikisinin de elleri konuşmanın ritmine göre hareket ediyordu şimdi, ressam kısa, onaylayan cümleler söylüyordu sanırım. Bunu düşün, diyor olabilirdi mesela, ya da böyle yapalım. Hilke sessizce yere bakıyordu, ama ellerini geri çekmemesi, itiraz etmediğini gösteriyordu.

Ressam beklenmedik bir anda, en azından beni şaşırtarak ablamın ellerini bıraktı, hayır, hızla silkeledi de-

mek daha doğru belki, sonra döndü ve ağır adımlarla yürümeye başladı, hayır, Bleekenwarf'a doğru yelken açtı, dalgalanan paltosuyla, öne doğru eğilerek. Ya Hilke? Kuş gibi sekiyordu, ayağındaki yaraya rağmen sağlam adımlar atabiliyordu, zıplayarak döndü ve el salladı, ama yararsızdı, çünkü ressam ne karşılık verdi ne de bir kez olsun dönüp arkasına baktı. Hilke durdu, bir an düşündü –o da Rugbüll polisi gibi, düşündüğünü hemen belli ediyordu– geri döndü ve topallayarak –şimdi topallıyordu– değirmene yürüdü, kısa bir süre ortadan kaybolduktan sonra bir sepetle dışarı çıktı. Tekrar hiç duraksamadan, tuhaf bir hareketlilikle, sevinç içinde Rugbüll'e gitmek üzere yola koyuldu. Boşluğa el sallamayı da ihmal etmiyordu, savakta mekanik bir hareketle son kez el salladı, ayağında bir yara olduğunu ancak kiremit renkli taş yola atladıktan sonra tekrar hatırladı.

Pencerede olduğumu görünce yukarıya seslenerek bana tehditler savurmaya başladı. İşaretlerle bir ziyaretçimiz olduğunu haber vermeye çalıştım: Misafir, mutfakta misafir! Ama umursamadı, merdivenleri gülümseyerek çıktı, eve girmeden önce saçlarını arkaya attı. Hemen koşup kapıyı dinlemeye başladım. Hilke gülüyordu, Bultjohann onu yine poposuna bir şaplak atarak selamlamış olmalıydı: Yöresel bir alışkanlık! Hilke dolaptan tabak çıkarmadı, demek ki aç değildi. Kilere girdi, yani balıkları ayıklamayı, temizlemeyi ve tuzlamayı babama bıraktı. Mutfaktan bir an önce çıkmak için acele ediyordu, ama iyi geceler deyip vedalaşmamıştı henüz.

Odama yaklaştığını duyunca hemen masaya koştum, *Graf Spee* zırhlı kruvazörünün batışıyla ilgilenmeye başladım. Kazandın mı? diye sordu içeri girerken. Bu iş yattı, dedim. Yarasına rağmen sessizce yaklaştı, elini omzuma koydu, La Plata nehir ağzında olanlara bakarken işaretparmağıyla boynumu okşadı. Ne kadarını bili-

yor, ne kadarını bilmiyor, diye düşünmüş olmalıydı o anda. Şöyle de düşünmüş olabilir: Her ihtimale karşı ona iyi davran, bir zararı olmaz! Salyangoz kabuklarının akıbetini sormadı. Boynumu sıvazladı, başımı okşadı, çenesini omzuma dayadı, bu davranışı karşısında teslim olmam gerekirdi aslında, ama aynadan yansıyan gözlerindeki hesaplı ifade beni engelledi, bakışları samimiyetten uzaktı. Yapmak istediğim bir şeye karşı çıkıyorsun, dedi sonra. Neye? Sigara içmeye! Sigara içmeye mi? Bir sigara içmek istiyorum, dedi, sonra odayı havalandırırız, annem farkına varmaz.

Ablam nereden çıkardığını anlayamadığım dörtlü paketlerden birini haritanın üzerine, Azor Adaları'nın kuzeyine koydu. İtiraz ederek paketi ona doğru ittim, ama ısrar edince bir sigara almak zorunda kaldım; kapıya gidip dışarıya kulak kabarttıktan sonra o da aldı.

Yatakta oturup sigara içtik. Başlangıçta çok heyecanlıydık, mavi beyaz dumanlardan çok sigaranın kendisiyle meşguldük, ancak dumanı yüzlerimize üflemeye başladıktan sonra yepyeni keşiflerde bulunmaya başladık; denizayıları, kabarık tüylü koyunlar ya da ağaç tepeleri gördük mesela. Kıvrımlı dalgalar halinde ağır ağır yayılan dumanlar havada karşılaşarak birbirine karışıyor, Hilke'yle aramızdan mavi beyaz geyikler yükselirken dubalar havalanıyor, koyunlar tekrar sahneye çıkıyordu. Dumanların arasında bir de surat belirmişti; dalgın, ne yapacağı belli olmayan bu suratı ne kadar uğraşsam da kimseye benzetememiştim.

Ağaçlar ve yedekçi gemiler yaptık, hareket halinde üç yelkenli bir tekne yaratmayı bile başardım. Yatakta oturup sigara içmek çok hoştu.

Pek öksürmedik, ama pencereyi açıp bir çorabı pervane gibi çevirerek odayı havalandırdığım sırada Hilke tuvalete giderek kustu. Geri geldi, oturdu, eliyle ağzını

silerek ip gibi uzayan salyasını koparıncaya kadar çekti. İzmaritleri dışarı attım, pencereyi kapattım. Ablamın sırıtması hayli şaşırtıcıydı.

Neden sırıtıyorsun? diye sordum. Ah, Siggi, dedi, bunu öğrenirlerse bizi ne yapacaklarını düşünebiliyor musun? Kan sosisi, dedim. Thüringen usulü, dedi. Bugün hiçbir şey olmadı, diye devam etti, anladın mı? Bugünle ilgili hiçbir şey hatırlamıyorsun. Yatağıma uzandı, uykusu gelmiş olmalıydı, yüzükoyun yatınca iyice gevşedi. Bir süre nefes alıp verişini izleyerek yatağımda dinlenmesine ses çıkarmadım, ama uyumaya niyetli olduğunu görünce değirmeni sordum hemen: Ya değirmen? Değirmende ne yapıyordunuz? Soruyu anlamazlıktan geldi, onu sertçe sarsmayı denediğimde bir çıtırtı duyuldu; şöyle söyleyebilirim ki, belkemiğinde bir kısa devre oluştu, küçük bir kıvılcım çakarak bir titreşim meydana geldi. Hilke doğrulup karşıma geçti, yüzünde korkuyla öfke arasında gidip gelen bir ifade vardı. Bu bilgiyi kendine sakla, dedi. Dürbünle beni mi gözetliyorsun? Değirmende hiçbir şey olmadı, diye ekledi sesini yükselterek, hiçbir şey! Anladın mı? Orada karşılaştık, tesadüfen, öylesine. – Yukarıda mı? diye sordum, ama hiçbir şey anlamadan yüzüme bakınca rahat bir nefes aldım, benim açımdan sorun yok, dedim onu yatıştırarak, hiçbir şey görmedim.

Ablam rahatlayarak kendini yatağa attı, yüzünü yastığa gömdü ve tüm şilteyi kucaklamaya kalkıştı. Komik bir görüntüydü. Onu ölü olarak hayal edip yakından incelemeye başladım: Doğal renklerdeki cilalı tahta küplerden yapılmış ağır bir kolye, köprücükkemiğinde tuhaf tuz fıçıcıkları, dirsek kemiğinin üzerinde pürüzlü, kırışık deri. Elleri için diyeceğim bir şey yoktu, elleri normal görünmüştü bana, ama kulakları fazla buruşuk, belkemiği ise fazla uzundu. Sutyeninin sırtını kestiği yere bir kez

dokundum, başka da bir şey yapmadım; omurgasındaki tüm kemikleri saymak ve her birine vurup hangi tonda ses çıkacağını duymak isterdim oysa. Addi'yi hatırladım, sabırlı akordeoncuyu.

Ablamı usulca yana doğru ittim, gönülsüzce itaat ederek bana yer açmak için kenara çekildi, vücudu sıcacıktı, hareketleri ağırlaşmıştı sanki, tam bir uyku hali. Ama yatak bana aitti sonuçta! Yer açmayacaksan kalk git, dedim, gerinerek yanına uzandım, giderek artan bir baş dönmesi hissetmeye başlamıştım. Uçuşan denizayıları, dubalar ve koyunlar yine çevremi sarmış, sürekli aynı tekerlemeyi söylüyorlarlardı. Hilke'ye sarılıp koyunları kovalarken adımı duydum. Birisi çok uzaklardan, yavaşça sesleniyordu. Tekrarlandı: Siggi, aşağı gel, Siggi. Hilke doğruldu, sersemlemişti, büzüldüğü yerde başı öne eğik, saçları yüzünü kapatmış otururken saçaklı bir paspasa benziyordu.

Babam, dedi, seni çağırıyor, dönmüş. Aynı anda babamın sesini duydum: Hemen gel Siggi. Sinirlenmiş bir insanı, emirlerine uymakta gecikerek daha fazla tahrik etmemek gerekirdi, ayağa kalktım, dengemi sağlayabilmek için Hilke'den yardım aldım. Beni kapıdan çıkarıp merdivene kadar götürdü. Babam tekrar seslendi: Gelip seni almam mı gerekiyor Siggi? Sesinde öfkeden çok telaş olduğunu fark ettim. Geliyorum, diye cevap vererek aşağı indim. Merdivenin başında beni bekliyordu, dudaklarında hafif bir hoşnutsuzluk ifadesi vardı, elini uzatarak daha son basamaktayken çekip aldı beni, tam da ona özgü bir hareketti bu. Koridor boyunca çekiştirerek, ancak bir mendil büyüklüğünde olan bürosuna soktu. Durum resmiyet kazandı böylece. Başımın dönmesi katlanılabilir bir boyuttaydı artık, çevremdeki her şey uçuşmuyor, fırıl fırıl dönmüyordu, istenirse bir boşluğun kenarında bile yürüyebilirdim. İstediği bu muydu acaba?

Babam beni çalışma masasına sürükledi, yüzüme takdirle bakmasına şaşırmıştım, ardından omzumu sıvazlayınca iyice telaşlandım. Bir de üstüne, iyi düşünmüşsün Siggi, dikkatli bakmışsın, deyince titremeye başladım, içimi kemiren şüphenin sırtıma salıverdiği yengeçlerden kurtulmaya çalışırken onun karşısında sakin durmayı başaramıyordum; bükerek beline dayadığı kolunun oluşturduğu üçgenin arasından çalışma masasını görebilmek için yana dönüp hafifçe öne eğildim. Gerçekten de çok iyiydi, dedi babam. Ne? diye sordum telaş ve korku içinde. Ne iyiydi? Pencereye doğru bir adım attı, bakışlarını çevirdiği masayı işaret etti. Görüyor musun? Tabii ki görmüştüm. Kahverengi-yeşil parlayan yağlıkâğıdın içinde ne olduğunu da bana söylemesi gerekmiyordu. Benim açımdan tek bir kelimeye dahi ihtiyaç yoktu. Kulübedeydi, dedi, yarımadada, dediğin gibi, döşemelerin altında.

Çalışma masasına yaklaştım, yağlıkâğıda dokundum, soğuk ve kaygandı, dosyayı alıp iki elimle tartar gibi yaptım. Bir iskarpelayla tahtaları kaldırdım, dedi babam, alet ortalıktaydı. Kimse yok muydu? diye sordum, hiç kimse? – Bir şey görmedim. – Doktor Busbeck de mi yoktu? – Busbeck de yoktu. – Peki gizlendiği yer nasıldı? Yeni miydi? – Yeni de ne demek şimdi? dedi babam, kuş kafesteydi, önemli olan da bu. Dosyayı benden aldı, masaya koydu, işaretparmağını uzatarak açmamı emretti. Duraksadım, bunu yapmayı hem istiyor hem istemiyordum. Başla, dedi, bana yardım ettiğine göre sen açabilirsin. Bıçağı çoktan uzatmıştı, balmumu kaplı düğüme yaklaştırdı. İpi çözüp saklamayı düşünemedim bile, bıçağı aldım, düğüm ince bir çıtırtıyla koptu. Kâğıt, dedi, şu kâğıdı da güzelce aç bakalım.

Yağlıkâğıdı dikkatle açıp dosyayı çıkardım, elyazısı başlığı okudum: *Görünmez Resimler*. Haydi aç artık, dedi

babam, bakalım neler yapmış. Piposunu yaktı, ayağını sandalyeye, dirseğini dizine dayadı; Rugbüll polisi resimlere bakmak için rahat bir pozisyon oluşturmuştu kendine. Doktor Busbeck'i düşündüm, kulübedeki karşılaşmamızı, görünmez resimler için bana yetersiz gelen açıklamayı: Duruma bağlı, demişti, resimlerin görünmez olması duruma bağlı. Ama neye bağlıydı? Haydi, dedi babam, başla.

Görünmez resimleri nasıl tasvir edebilirim şimdi? Max Ludwig Nansen'in dediği gibi, yaşadığı dönemle ilgili söylemek istediği ne varsa, hepsini içeriyordu bu resimler. Hayatı boyunca edindiği tüm tecrübeleri, her şeyi. Onda bıraktığı izler nelerdi ve duraksamalarla, acılarla ve ışıkla nasıl yansıtmıştı bu izleri? Görünmez resimler nasıl değerlendirilecek, nasıl görülecek? İyi niyet, görünen resimlerde bile tek başına yeterli olmuyor. Gözleri incelenecek her şeyi incelemiş, elleri aktarılacak ne varsa aktarmıştı ve bunların tümüyle, öyle sanıyorum ki bir şey demek istemişti.

Babam ayağını salladı: Haydi artık! Beni harekete geçirmek için hafifçe yumruklayıp, haydi, dedi dilini şaklatarak. Resimleri onun belirlediği bir tempoyla çevirmeye başladım, birer birer, işaret verdikçe. Aralardaki sürelerin neden aynı olmadığı konusunda bir şey söylemem mümkün değil tabii. Bana kalırsa gerektiği kadarı görülebiliyordu yalnızca, diyebilirim ki yedide biri mesela – gerisinin görünmediğini kabul etmek gerekirdi. Babam bir şey görebilmiş miydi? İşaretler, ipuçları –Doktor Busbeck'in söz ettiği ok uçları– gizleneni arayıp bulmaya, somutlaştırmaya yetiyor muydu? Boşlukları doldurmak için ikinci yüzü yardımcı olacak mıydı ona? Görünmeyenler de mi güvende değildi babamın yanında? Yalnızca görebildiğimi gördüm, başka türlü görmek istemedim, istemiyorum.

Dönen bir çark gördüm, suyu çeviriyor ve uğuldayarak dönüyordu, üzerinde gökyüzünün olmadığı sınır tanımayan, siyah bir akıntı: Görünmeyeni görmeye cesaret edecek biri çıkardı belki. Başka bir resimde yalnızca yaşlı bir adamın gözleri vardı, dostluktan uzak, karşılık vermeye isteksiz. Bu gözler, yaşlı adamın karşısında uzlaşmaya imkân tanımayan bir varlık olduğunu hissettiriyordu. Bu görünmez varlıktan beklenen bir şey vardı, her şey olabilirdi, ama asla insanca bir karşılık değil. Ya da yarım kalmış bir desen, bir ayçiçeği, gevşekçe sarkmış çiçekli yuvarlak kısmı toprak grisi renginde, yapraksız sapı eğilmiş, uçuşan, hâlâ parlayan sarı güneş halkaları. Ressam kâğıdın altıda beşini boş bırakmamış olsa, rahatlıkla "sonbahar" ya da "tan vakti"yle ilişkilendirilebilirdi. Ya da ağaç, hayır, ağaç değil, yalnızca gövdenin bir parçası, aşılama sonrası sıyrılmış kabuklarına uyarıcı bir ışık düşüyordu. Kahverenginin farklı tonlarını hatırlıyorum, burada gizlenenler için kolayca bir hikâye anlatmak mümkündü.

Babam sabırsız davranmadı, beni acele ettirmedi, ama konuşmadı da, görünmez resimlerin ona ne düşündürdüğüne dair hiçbir ipucu vermedi, ne bir hareket ne de yüzünde beliren herhangi bir ifade. Şimdi bir sonraki resim: Kuzey Almanya tarzı bir sandalyenin yıldızlar ve haçlarla bezeli arkalığı, haçlar daha fazla, iri güller, kırık, yarım halkalar ve taçlar, taçlar öylesine çoktu ki bu sandalyeye oturmuş bir Kuzey Almanyalının kıçına yapışmış bile olabilirdi. Ya da askıya asılmış bir cekette görünen delikler, lekeler ve üçgenler –yırtık pırtık bir üniforma ceketiydi– ya da tam tersi: İzleyenlere bakan delikler ve üçgenler. Ceket farkına varmadan kozasından çıkan bir tanığa dönüşüyor, herhangi birinin hafızası oluyordu; bu delik, kaçmakta olan bir küre; bu yırtık, alelade bir dikenli tel. Görünmeyen daha mı değerliydi? Ya da bir kırbaç gibi bükülmüş, uçan saydam balık ya da zeminle

buluşamayan tahta, üçgen bir iskele, trigonometrik bir nokta ya da gökyüzüne demir atmış eski model çapalar, rüzgârla toprağa doğru salınan paslı zincirler ya da düşen kırlangıçlar, bir hedef arayışında olan ve aradıklarını bulmuş gibi görünen alevden iki ok ya da fırtınanın önüne katıp hayalî çiftliklere doğru sürüklediği, infilak eden bir saman yığını ya da kar üzerinde kaynağı belirsiz siyah izler, herkes orada kalakalmış adeta ya da iple birbirine bağlanmış kırık su testileri ya da bir kadının arkaya çevrilmiş başı, kimsenin duymayacağı bir çığlık atmak üzere açılan ağzı ya da karaya oturmuş izlenimi veren köhne bir tekne, çarmıkların kıvrımlı gölgeleri ya da güneşe asılı ipler, sayısız düğüm atılabilecek kadar uzun. Mavi renkli tahta çitleri de unutmam imkânsız, beş, belki de üç tahta yalnızca, üzerlerinde yatay çıtalar, önü ve arkası yok, insanlar yok, zeytin yeşili dar arka planda küçük kırmızı bir ışık.

Mavi tahta çit resminin olduğu kâğıdı –ki diğerlerinde olduğu gibi bu kâğıdın da ancak çok küçük bir kısmı için bir şeyler söylenebilirdi– kaldırdığım sırada babam koluma yapışarak beni kendine çekti: Neden titriyorsun? Bu yaşta bir çocuğun titremesi çok anlamsız. Bilmiyorum, dedim, titrediğimin farkında değilim. Resimler yüzünden değildir umarım, dedi babam. Ayağını sandalyeden çekti, pencereye döndü. Bunların yalnızca adı resim, dedi, kim bu resimleri karşısına asıp da gün boyu seyreder ki! Görünmez resimlermiş, gülünç!

Yüzünde bir zafer edası yoktu, aksine kuşku ve öfkeyle, giderek artan bir hayal kırıklığıyla masadaki dosyaya bakıyordu; sonra bir şeyden işkillendi, bürosunda gezinip sağa sola göz attı, duvardaki fotoğraflara uzun uzun bakıp onların tavsiye ve onaylarını aldıktan sonra ince bir alayla beni yanına çağırdı, her şeyi bilen işaretparmağını uzatıp daha da büyümesini sağlayarak, bizi

bunlarla kandıramaz Siggi, dedi. İşaretparmağından gözümü ayırmadan, şaşırdığımı belli ederek baktım. Bizi faka bastıracak aklınca, dedi babam, bunlarla beni kandırmak istiyor, onun resimlerini iyi bilirim. Bunlar, buradaki resimler yem yalnızca, aklı sıra aldatacak beni. Yanlış yönlendirdi, hepsi bu.

Sert hareketlerle dosyayı tekrar yağlıkâğıda sardı, çalışma masasının çekmecesini açtı ve dosyayı kaldırdı. Bunlarla yetineceğimi düşünüyorsa çok yanılıyor, dedi. Bir Glüserup'luya neyi yapıp neyi yapamayacağını bilmesi gerekir. Bu nesneler Husum'a gönderilecek gibi değil, kıçlarıyla gülerler görünce. Geri götüreyim mi? diye sordum. Fazla yer tutmuyor, dedi, hepsi çekmecemde kalabilir. Ama neden titriyorsun? Titremen geçmiyor bir türlü. Neyin var?

12

Mercek Altında

Ödevi uğruna yeşertmek zorunda olduğu anılarıyla baş başa kalmış benim durumumda birinin kırk tane sigarayı reddetmesi hiç de kolay değil. Wolfgang Mackenroth ayaklarının ucuna basarak hücreme girerken pek iyi görünmüyordu, zayıflamış, ateşi yükselmiş gibiydi, umumi helanın kireç badanalı duvarına sürtünmüş ceketindeki tozları silkelediğimde hafifçe sendeledi üstelik. Duvarlarımızın pek çoğunun boyaları dökülüyor. Sessiz bir tokalaşma. Kapsamlı ödevimi takdir eden bir hareket. Sonra, şöyle diyelim, narin psikolog başını pencereye çevirerek dışarıya baktı, kış yine Elbe'yle meşguldü, manzaraya dair bir şeyler söylemek üzereyken vazgeçip arkadaş kadar yakın olduğu müdür Himpel'in selamlarını iletti. Himpel mektubumu almıştı – mektubu açarken, şöyle bir göz atarken, oturup okurken Wolfgang Mackenroth onun yanındaydı. Baskı, demişti Himpel yalnızca, pedagojik baskı. Bağırıp çağırmak ya da öfkesini bir şarkıyla dindirmek yerine –Mackenroth'un anlattığına göre– odada tur atmaya başlamıştı, düşünceli, giderek daralan daireler çizerek, ama her seferinde turu tamamlayarak. Tekrar çalışma masasının başına döndükten sonra ise baskıların da iyi sonuçlara yol açabileceğini söylemişti. Mektubumun içeriğinden söz etmemişti. O anda cezamın deva-

mı talebimi onayladığını anladım – hem de Epifanya Bayramı'nın[1] sonuna kadar.

Wolfgang Mackenroth'a ikram edebileceğim tek şey yatağımdı, ama oturmak istemedi, fazla kalmayacaktı, anakara onu çağırıyordu, Altona'daki möbleli odasında, dediğine göre on beş saatlik derin bir uykuyu garanti eden sekiz şişe bira onu bekliyordu. Çok çalışmıştı. Kendini yorgun hissediyordu, belkemiğine hafifçe vurarak adeta içinin koflaştığını ifade ediyordu.

Kuzey Almanya jimnastik şampiyonu olan ev sahibesi evde antrenman yaparken ona eşlik etmeye devam edecek miydi? Evet, tabii ama şimdi bunu konuşmak istemiyordu. Peki, ev sahibesinin vinç operatörü olan kocasına, ısrarlarına dayanamayarak her cuma yirmi marklık bir banknot kaptırıp pazar akşamı geri almak için uğraşacak mıydı? Evet, tabii ama şimdi bundan söz etmek istemiyordu. Kendisini hiçbir konuda konuşamayacak kadar yorgun hissediyorsa, neden buraya geldiğini sormak kaçınılmaz oluyordu bu durumda. Dile getirilmese de apaçık ortada olan bu soruya, Wolfgang Mackenroth kendine özgü hassas bir cevap verdi. Ceketinin iç cebinden çıkardığı elyazısıyla yazılmış, katlanmış kâğıtları yastığıma bıraktı, üzerine ağırlık olarak iki paket sigara koydu, eliyle her ikisini de –sigaraları ve kâğıtları– göstererek davetkâr bir işaret yaptı. Ancak küçük armağanlarını geceleri insanı kaşındıran sert, gri battaniyenin altına sokmayı unutarak, gerçekten de "içinin koflaştığı"nı ispatlamış oldu. Hiçbir açıklama yapmadan yorgun bir gülümsemeyle kolumu tutarak benimle ve-

1. Hıristiyanların dinî bir bayramı. Katolikler ve Protestanlar doğudan gelen üç müneccimin yeni doğan İsa'yı ziyaretini kutlarken (İsa'nın doğumundan on iki gün sonra kutlandığı için "On İkinci Gün Bayramı" olarak da anılır), Ortodokslukta ise İsa'nın Ürdün Nehri'nde vaftiz olması kutlanır. Ortodokslar üç müneccimin ziyaretini 6 Ocak'ta kutlarlar. (Ç.N.)

dalaştı. Mackenroth her zaman böyle değildi, ama bazen böyle de olabiliyordu.

Siz tahmin etmiş olsanız da, yastığımın üzerine bıraktığı kâğıtların diploma tezinin –"Sanat ve Suç Eğilimi, Siggi J. Vakasından Hareketle"– bir bölümü olduğunu hemen belirtmek isterim; numaralanmamış bir bölümdü, açıklayıcı, en azından anlaşılabilen bir başlığı vardı: "B. Gençliği ve Çevresel Etkiler." Yine bir görüşe ihtiyaç duyuyor, yorumumu öğrenmek istiyordu. Siggi J. adında bir genci bilimsel açıdan mercek altına almıştı, şimdi aynı merceği benim de kullanmam gerekiyordu – bu yoğun ışık ikimizden birini kavurana kadar. Yapılması gereken neydi? Ve nasıl yapılacaktı? Düzeltme önerileri mi bekliyordu benden? Onay mı? İtiraz mı? Kâğıtları alıp bir sigara yaktım.

Okumaya koyularak kendim hakkında bilgi edinmeye başladım:

> Polis memuru Ole Jepsen'in üçüncü ve son çocuğu olarak dünyaya geldi. Kuzey Almanya'nın en uç bölgesinde, Danimarka sınırına pek uzak olmayan Glüserup'un küçük bir noktasında, Rugbüll'de doğdu. Siggi'nin –tam adı Siegfried Kai Johannes– anne tarafı yüzlerce yıldır toprakla uğraşan bir çiftçi ailesiydi, baba tarafı ise ağırlıklı olarak (ağırlıklı!) esnaf, zanaatkâr ve küçük memurlardan oluşuyordu. Siggi her şeyin belli bir düzen içinde yaşandığı baba evinde gerginliklerden uzak, normal algı evrelerinden geçti. Babasına olan bağlılığı, annesine duyduğu ve içe dönük diye tanımlanabilecek sevginin yerini tutuyordu. Vaka konusu şahıstan yaşça hayli büyük, birbiriyle akran kardeşleri Klaas ve Hilke'nin onu oyun arkadaşı olarak aralarına almamaları, çocuğun kendisine ait hareketli bir hayal dünyası yaratmasına yol açtı. Annesinin ifadesine göre, bu hayalî dünyaya adları Kaes ve Püch olan iki karakter

hâkimdi. Korkularının da, sevinçlerinin de çıkış noktası onlardı.

Demek ki Wolfgang Mackenroth Rugbüll'e gitmişti, demek ki onlarla konuşmuştu.

Yarattığı oyun dünyasının yoğunluğuna rağmen, çocuk "ben"in dış dünyayla ilişkileri zedelenmedi. Tepkisel davranışları incelendiğinde, kendi başına kaldığı uzun dönemlerin de kayda değer sonuçları olmadığı görülmektedir. Ebeveyn ve komşuların anlattıklarına göre, vaka konusu şahıs okul öncesi yıllarında terbiyeli, sevincini açığa vurmayan, göze çarpmayan ve herkesin sempatik bulduğu bir çocuk izlenimi vermektedir. Bazı tanıklar ise, onun "hastalıklı" temizlik anlayışıyla, yetişkinleri sözde zor durumda bırakacak sorular bulmaktaki ısrarlı tavrını, ayrıca pek çok konunun yanı sıra yemek paylaşımıyla ilgili erken ortaya çıkan adalet duygusunu özellikle hatırlamaktadır. Buna karşılık daha yaşlı bir komşu, onda çocukluğundan beri bazı kötülük belirtileri gözlemlediğini, ayrıca körü körüne bir sahiplenme hırsı ve her şeyi fazla abartma eğilimi olduğunu da ifade etmiştir. Tanıklar genel olarak Siggi J.'nin okula başladığı ilk günden itibaren sınıfın en başarılı öğrencisi olduğunu söylemişlerdir; şunu da belirtmek gerekir ki çocuk için okula gitmek uzun yıllar boyunca keyif alma içgüdüsünü tatmin ettiği bir eylem olmuştur. Bu bağlamda genellikle ders başlamadan bir saat önce okula gidip sınıfta oturmasına, ebeveynin de ifade ettiği gibi sabahları kendiliğinden uyanıp kalkmasına da değinmek gerekir. Okul tatillerinin ona çok uzun gelmesi de aynı nedene bağlanabilir. Öğretmeni onu "yaşlı bir çocuk" olarak tanımlamaktadır çünkü Siggi J. arkadaşlarının şakalarına katılmamakla kalmayıp onları da sık sık

frenlemeye, gelişmiş hayal gücünü kullanarak engellemeye çalışmıştır. Okulda yapılan pek çok teftişte övgüler alarak hayranlık uyandırmıştır. Eski sınıf arkadaşları onun paylaşımcılığından takdirle söz etmektedirler, defterini arkadaşlarına verebilmek için ödevini herkesten önce bitirmesi, bu anlayışın sonucudur.

Vaka konusu şahıs, sınıf öğretmeninin aracılığıyla pek çok kez Hamburg radyosunun çocuk yayınlarına katılarak *Çocuklar Dünyaya Bakıyor, Çocukların Cevapları* programlarında sıradışı bir izlenim yaratmış, çocuklar arasında düzenlenen bilgi yarışmalarında ödüller almıştır. Din dersi dışındaki tüm derslerde aynı düzeyde başarılı olmuştur; sınıf öğretmeni resim ve Almanca derslerindeki özel yeteneğinden söz ederek yazdığı bazı kompozisyonların okulda düzenlenen etkinliklerde okunduğunu vurgulamaktadır. Uzmanlık alanı resim tasvirleridir, ressam Paul Flehinghus'un *Deniz Kazası* tablosu için yaptığı tasvir öylesine başarılı bulunmuştur ki, Kiel'deki bakanlığa gönderilmiştir. Siggi J.'nin Glüserup'ta daha sonra gittiği okullarda sınıf birincisi olamamasının nedeni, okul dışındaki ilgi alanlarının ve aktivitelerinin artmasıdır – ki bunlarla ilgili detaylar ayrıca verilecektir. Ancak bu okullarda da ön plana çıkan ortak görüş Siggi J.'nin karar alabilme yetisi, kendine güveni, dik başlılığı ve agresif sanat anlayışıdır.

Tüm bilgilerin bilançosu, Siggi J.'nin küçük yaşlardan itibaren içinde bulunduğu yalnızlığın tek nedeninin, sahip olduğu yeteneklerde aranması gerektiği görüşünü haklı çıkarmaktadır. Toplumlar aykırı olanların karşısında kendilerini her zaman meydan okunmuş, tehdit altında ya da korunmasız hissettiklerinden, tüm ilgilerini ve şüphelerini onlara yönlendirip sonunda düşmanca takibe alırlar.

Vaka konusu şahsın, arkadaşlarına ideal bir örnek

olarak gösterilmeye başlanıp bu durumun giderek daha sık tekrarlanması onun daha da yalnızlaşmasına yol açmıştır. Öte yandan sınıf arkadaşlarının sınavlarda Siggi J.'den yardım beklemeleri, onun okul dışında belirgin biçimde aşağılanmasına engel olmamıştır. Ailesi, onun arkadaşlarından kaçtığını ve karanlık bastıktan sonra gizlenerek eve geldiğini hatırlıyor. Okuldaki yalnızlığının bir karşılığı da evde elde ettiği özel konumdur; kardeşleri yetişkin olduğundan ve ebeveynin sorumluluk alanı, çocukla doğrudan ilgilenmeye fırsat vermeyecek şekilde hızla genişlediğinden, ona da sık sık yetişkin gibi davranılmıştır. Görüşmelerin, tartışmaların, polis dünyasına ait tedbirlerin ve olayların tanığı olmuştur. Algısal yetenekleri açısından bakıldığında belli sonuçlara yol açmaması imkânsız olan eylemlerin içinde yer aldığı açıktır. Babası tarafından kendi görevleriyle ilgili konuların içine çekilen Siggi J., haklı olduğuna inandığı durumlarda onun işbirliği tekliflerini kabul etmeyerek ya da aralarında yaptıkları anlaşmaları sessizce bozarak bağımsız olduğunu göstermiştir. Dayağı hak ettiğine inandığında ise, uygulayacak kişiye güçlük çıkarmak bir yana, cezasını çekmeye gönüllü olarak onun işini de kolaylaştırmıştır.

Çocukta erken yaşlarda gelişen bağımsızlık duygusunu, yalnızca babasının devam eden savaş nedeniyle onun eğitimiyle ilgili görevlerini ihmal etmesiyle açıklamak doğru olmayacaktır, bunda çocuğun bağımsız olma isteğinin de etkisi vardır kuşkusuz. Kardeşleriyle arasındaki bağı oluşturan da, pek çok kez kanıtlandığı üzere, çocuğun içten yaklaşımı, güvenilirliği ve her türlü hizmete kayıtsız şartsız hazır olmasıdır. Çocuğun kendini diğer yetişkinlerle aynı düzeyde görmesinin ve onlara yaklaşmasının temelinde, yetişkin kardeşleriyle kurduğu ilişkinin de belirleyici bir rolü olduğundan söz edilebilir.

Ancak bunlar ressam Max Ludwig Nansen ile Siggi J. arasındaki ilişkiyi açıklamak için yeterli değildir. Ressamla ilişkisini gerekçelendirmekte ebeveyn de zorlanmakta, tamamlayıcı bir yaklaşım sağlayamamaktadır. Soruşturmaların sonucunda arkadaşlıklarının Nansen, ünlü resmi *Taylar ve Fırtına* üzerinde çalışırken başladığı anlaşılmaktadır. Ressama küçük bir yardımda bulunan çocuk, hiç konuşmadan onun yanında oturup resmin yapılışını izlemekle yetinmiştir. Komşuları şaşırtan bir diğer konu ise o güne dek başkalarının bulunduğu ortamlarda çalışmayı kesinlikle reddeden ve kendisini izleyenlere, onları incitecek kadar kaba davranan ressamın, çocuğun varlığını kabullenmekle kalmayıp zaman zaman ona ihtiyaç da duymuş olmasıdır. Onları pek çok kez el ele görenler vardır. Vaka konusu şahsın babası bu ilişkiye hemen hemen hiç karşı çıkmamıştır, çünkü o da kendisi gibi Glüserup'lu olan Nansen'le çocukluk arkadaşıdır. Siggi J. de –ağabeyi Klaas ve daha sonra ablası Hilke gibi– ressama modellik yapmıştır. Siggi J.'nin sahip olduğu dostluk ve cana yakınlık ifadesinin, modellik yaptığı her iki resimde de (*Küçük Nis* ve *Saman Şeytanının Oğlu*) hayalet figüre yansıtıldığı görülmektedir. Kesin olan şudur ki, ressam her rengin kendi oluşum hikâyesini anlattığı masallar döngüsünü Siggi J. için yaratmıştır, yarım kalmış çalışması *Görmeyi Öğrenmek* de ona yöneliktir. Nansen'in çocuğa boya ve kâğıt verip resmin temasını açıkladıktan sonra kendisiyle yarışmasını istediği de olmuştur, onları birlikte çalışırken gören komşular vardır.

Sınıf arkadaşlarından kaçtığında ressamın atölyesine saklanan Siggi J., bir gece sabaha kadar orada kapalı kalmış, *H.'li Nina O.* resmindeki mor giysiye katlanamadığı için rengini değiştirip yeşil yapmasının ardından geçici bir süreyle atölyeye girmesi yasaklanmıştır.

Yeşil değildi Wolfgang Mackenroth, sarıydı; renklerde hata yapmamalıyız hiç olmazsa, onun dışındaki her şeyi diploma teziniz için istediğiniz gibi değiştirmenizde sakınca yok benim açımdan.

Çocuğun koleksiyon merakının nereden kaynaklandığı konusunda kesin bir yargıya varmak mümkün olmamakla birlikte, ressama karşı farkında olmadan beslediği rekabet duygusunun dışa vurumu olabileceği düşünülebilir. Süvari resimleri biriktiriyor ve bu reprodüksiyonları sığınağında sergiliyordu, aynı şekilde –hem de bir uzman gibi– anahtar ve kilit biriktirmeye de meraklıydı. Bu durum ortaya çıktığında, anahtarlarının sebepsiz yere ortadan kaybolmasının gerekçesini bulduklarını düşünenler olmuştur, bu bağlamda Glüserup müzesinden yalnızca anahtar ve kilit çalmakla yetinen hırsızın izinin bulunduğu da gelmiştir akla. Siggi J.'nin bu tarzda birkaç hırsızlık yaptığı da gerçektir.

Savaşın son yıllarında ressam M.L. Nansen'in resim yapması yasaklandığında –ki polis Jepsen yasağı tebliğ edilmekle kalmayıp denetiminden de sorumlu olacaktır– vaka konusu şahıs önlenmesi mümkün olmayan bir çelişkiye düşmüştür. Bir yandan babası tarafından ispiyoncu olarak kullanılırken, öte yandan ressamın ona resimlerin kurtarılması için bazı görevler vermesi, çocuğu ânın gerekliliklerine göre içgüdüsel çözümler bulmak zorunda bırakmıştır.

Bu durum başka türlü de ifade edilebilir aslında.

Ek olarak ailede yaşanan bir kırılma, çocuğu şiddetle etkilemiştir: Kendisini bilerek sakatlayan ağabeyi Klaas'ın askerî hastaneden kaçması ve annesi tarafından deyim yerindeyse dışlanması, babasının ağır yaralı

oğlunu yetkililere teslim etmesi. Kaçınılmaz sonuç, çocuğun ebeveynine yabancılaşması olmuştur, Siggi J.'nin bu olayla birlikte aile sevgisinden yoksun olduğunu fark etmiş olması da muhtemeldir.

Şimdi hafifletici unsurlarla ilgili nakarat geliyor.

Güvenilir insani değerlerin yok olduğu bir dönemde tek başına ve sevgisiz...

Evet, lütfen yani.

büyüyen çocuk, kimsenin hasar görmeden atlatamayacağı deneyimler edinmek zorunda kalmıştır. Savaş yıllarıdır ve Siggi J. savaşı doğrudan yaşamadıysa da, sonuçlarından yaşıtlarına göre daha fazla etkilenmiştir: Tüketim maddelerinin kıtlığından ölümlere kadar. Ancak hassas ve dikkatli bir izleyici olan çocuğu en çok meşgul eden ve –bu varsayımda bulunabiliriz– üzen durum, babasıyla ressam Max Nansen'in ilişkisindeki değişimdir...

Buraya kadar, en iyi niyetli yaklaşımla buraya kadar! Kırk tane sigaranın bedeli çoktan ödendi. Wolfgang Mackenroth'un benim hakkımda yazdıkları *da* doğru. Daha fazlasını söylemek istemiyorum, söylenebilecek fazla bir şey de yok zaten. Bu *da* doğru, bana göre bu yolda devam edebilir, kimseye zararı dokunmaz, kimse kendini incinmiş hissetmez, ancak birisi çıkıp burada adı geçen yer ve kişileri merak ederse, o yer ve kişileri bulmayı isterse ve onlarla konuşmaya kalkışırsa, ona başka bilgiler de edinmesini tavsiye etmem gerekir. Başka sesler duymasını. Başka açıklamalar okumasını. Örneğin bulutların oluşumuna ya da leyleklerin göçüne, hafızalarımıza ve nefretlerimize, düğünlerimize ve kışlarımıza uzanmasını. Beni

mercek altına alması gerekiyorsa Rugbüll'e gidebilir, soruşturabilir, ayrıntıları olabildiğince bir araya getirebilir, onları numaralandırarak bilimin şişlerine geçirebilir, geçmişimi bir çorba gibi kaynatarak koyu bir kıvama getirebilir ve hazırladığı bu yemekle tüm sınavları geçebilir; ama bana bir yararı olmaz.

Mackenroth'un kazancının ne olacağını biliyorum, ama bana bir yararı olmaz, hiçbir şeyi açıklamama yetmiyor, her şey öylesine anlatılıyor ve birdenbire sona eriyor. Oysa ben hiçbir şeyin sona ermediğinin farkındayım, hiçbir şey bitmiyor, her şeyi baştan alıp tekrar anlatmak istiyorum, başka türlü, bir ceza olarak, ama Himpel şimdiden homurdanmaya başlayıp cezamın devamını ancak aylık sürelerle onayladığı için geçmiş yıllara dönerek devam etmeliyim; orada bekleyen çok şey var daha. Işınlanarak geçmişe gitmek: İnsan kendisini nelerin beklediğini o zaman görüyor, örneğin barışın ilanı bekliyor beni, ama barış öncesinde bir kış daha var, taşan hendekleriyle, taşları gevşeten, duvar kâğıtlarını yerinden kaldırarak kabartan nemli rüzgârıyla, ince kar tabakasıyla Kuzey Almanya kışlarından biri. O kış.

Aralıksız yağmur ve kar yağıyordu, parke taşı olmayan yollar su altında kalmış, vıcık vıcık olmuştu, çamurlu sular öylesine güçlü akıyordu ki, savaklar açılacak gibi değildi. Dolan hendeklerde sahillerin ölü bitkileri yüzüyordu. Otlaklar bomboştu, çitlerden sular damlıyordu. Karda oluşan izler yarım gün bile kalmıyordu çoğu zaman. Eğik ağaçlar siyah parıltılar içinde, kumsal ıssız, Kuzey Denizi bulutlu; zorunlu olmadıkça kimse evinden çıkmıyor. Koridorlarda ıslak, yamalı lastik çizmeler. Dışarı çıkmak isteyen, taşan çatı oluklarından sel gibi akan yağmur perdesinin altından geçmek zorunda. Evlerin bordo ve gri beyaz badanaları duvarlardan aşağı iniyor, pencere camları gün boyu buğulu. Ditte'nin hastalandığı kış böyleydi.

Her yerde bu hastalık konuşuluyordu, imalarla, gizlice. Tek anlayabildiğim, ressamın karısının içini kavuran bir susuzluğu olduğuydu – ama bu durumun hastalığın bir sonucu mu, yoksa hastalığın kendisi mi olduğunu anlayamıyordum. O kış durmaksızın mürver şerbeti ve çay içti, su içti, kahve, süt, hatta balıkların kaynatıldığı suyu içti. İçinde parlak bir sıvının bulunduğu her kabı, sıvıyla dolu her kâseyi dudaklarına götürdü, müdahale eden olduğunda ise acılar içinde inledi: Yanıyorum, yanıyorum! Sıvı özelliği taşımayan hiçbir şey onu rahatlatmıyordu. Uzun, kaba giysileriyle başını hafifçe arkaya atarak Bleekenwarf'ta içilecek ne varsa peşine düşüyordu. Yağmur suyunun biriktiği variller dahi kaçmıyordu gözünden. Bu ölçüsüz, dinmeyen susuzluk yüzüne de yansımış gibi geliyordu bana, gri saçlarının çevrelediği güzel, ince yüzü parlamış ve şişmişti sanki.

Doktor Gripp çağrıldı, eski model bir kilidi olan kocaman çantasını sürükleyerek Bleekenwarf'a geldi. Önce Ditte'yle yalnız görüştü, sonra ressamın içeri girmesine izin verildi. Jutta'yla birlikte sular altında kalmış çayırlardan geçerek Glüserup'a gittik, eczaneden doktorun reçeteye yazdığı tabletlerle damlayı aldık, ama bunlar Ditte'nin susuzluğunu daha da artırdı. Damlayı içtikten sonra, biraz daha, diye inledi gözlerini kapayarak, tabletleri yarım bardak suyla yutup sürahideki musluk suyuyla doldurduğu bir bardağı daha dikti kafasına. Ressam fazla konuşmuyor, içtiklerine karışmıyor ve sürekli onu izliyordu; küçülmüş gibi görünen gözbebekleri yuvarlak ve keskindi. Artık hep Ditte'nin yanındaydı, ayrılmak zorunda olduğunda Teo Busbeck'e işaret ederek nöbeti ona devrediyordu. Jobst'un tamir ettiği eski gramofonu çalması yasaktı, biraz kilo alan Jutta'nın –ki her kış böyle olurdu– hasta odasının yakınında dans çalışmasına da izin yoktu.

Duyduğuma göre Doktor Gripp'i, Ditte'nin dinmeyen susuzluğunun geceleri de devam etmesi kaygılandırıyordu en çok. Ditte uykusundan sık sık uyanarak sürahideki su bitmişse soluğu mutfakta ya da kilerde alıyor, ancak içtikleri susuzluğunu daha da artırıyordu. Ateşi yükseldiği için Doktor Gripp yatak istirahati vermişti ona. Hasta yatağında yatarken gergin görünmüyordu, sancı çekiyor gibi de değildi, yastıklara dayanmış, gri gözleri kapıda, kulağı seslerdeydi; odaya yaklaşan bir sese değil de, geçmişe ya da geleceğe kulak kabartıyordu sanki.

Bazen onu görmek, incecik elini tutmak, ona yakın olmak için ziyaretine gelenler olduğunda, bir çiseltiyi andıran sesini duyuyordum; yağmur damlalarından daha sessiz, kar tanelerinden daha narin, pencereye düşen bir ışık gibi.

Teo Busbeck'e gelince: Onun sabit yeri hastanın başucundaydı, özenle giyinip sadakatle yanında oturuyor, gerektiğinde yastıkları silkeleyip düzeltiyor, gerektiğinde soğuk şerbet getiriyordu; hastanın zayıf fısıltılarla söylediklerini anlayan tek kişi oydu adeta. Ressam bile Teo Busbeck kadar kolay anlayamıyordu Ditte'yi. İnsan Teo Busbeck'i uzun süre izlediğinde, varlığıyla yokluğu arasında bir fark olmadığı duygusuna kapılsa da, bu duygunun esas nedeni, onun tümüyle Ditte'nin hareketlerine ve isteklerine odaklanmış olmasıydı. Bir defasında ressamın Teo Busbeck'in omzunu usulca sıvazladığını görmüştüm, bu hareket duyduğu minnettarlığın ifadesi olmaktan çok, onu teselli etmeye yönelikti, Busbeck'in teselliye ressamdan daha çok ihtiyacı vardı bence.

Her zamanki cömertliğiyle Ditte'ye birkaç hastalık birden yakıştırmış olan Doktor Gripp, bir akşam kesin teşhisini koydu: Zatürre. Ancak bunun dışında bir hastalığı daha olduğuna ve bu hastalığın zayıf bünyesinde zatürreye yol açtığına da inanıyordu, bundan emindi. Hat-

ta hastalığın oluşum hikâyesinde de iddialıydı. Geceleyin, dedi, Ditte içecek bir şey ararken, yalınayak, karo taşların üzerinde üşütmüş olmalı. Sonuçta hastaya zatürre tedavisi uygulayarak ona ayağa kalkmayı yasakladı. Ditte bu yasağa yalnızca bir kez uymadı. Yerinden kalktı, bir komodinden kendi diktiği kefenini çıkardı, sonra da şık bir kemerle ressamın nişanlıyken yapıp ona armağan ettiği sade bir gümüş bileziği. Hepsini taburenin üzerine koydu, yakınında durması için ısrar etti. Ben tanık olmadım, ama anlatılanlara inanıyorum: Ressam bir gece hastanın odasına girmiş, uzun uzun karısına bakmış, kısa bir süre ortadan kaybolduktan sonra resim malzemeleriyle birlikte geri gelmişti; bloknot ve kurşunkalem. O kış iki kez Ditte'nin portresini yaptığı kesindi, yalnızca belleğinde kalanlarla mı, yoksa hasta yatağının karşısına geçerek mi, bilinmiyordu. Her iki portre de çok sonraları, Teo Busbeck'e adanan *İki* serisinde göründü. Ditte nasıl da yatıyordu yanı başında: Gergin ve katılaşmış, sert, suratı yarı gölgede, aralık dudakları içecek bir şeyler arayışında – hâlâ düşünebildiği ve istediği tek şeydi bu. Örtünün altında tüm çizgilerini yitirerek düzleşmiş bedeni, kolları kıpırtısız iki yanında.

Ditte tek başına öldü. Zatürre teşhisini koyan Doktor Gripp, ölüm raporunu nasıl yazacağını da biliyordu. Dışarıda kar yağıyordu, ama hemen eridi. Ölümle mücadelesi çok kısa sürmüş, en azından sessiz olmuş olmalıydı, başucundaki sandalyede oturan Teo Busbeck hiçbir şey fark etmemişti. Ressamın karısını yıkadılar, kendi elleriyle diktiği kefeni giydirildi, şık kemeriyle bileziği takıldı. Sonra ziyaretçiler geldi. Gelenlerin hiçbiri ölüyle baş başa kalamadı, böyle olmak zorundaydı, üzeri örtülü bir aynanın önünde ressam, yatağın başucundaki sandalyede ise Busbeck oturuyordu.

İçeriye doluştular ve yapabilecekleri ne varsa onu

yaptılar. Hilde Isenbüttel delik lastik galoşlarıyla girdi odaya, ıslak eşarbını çıkardı, burnunu sildi, bir çığlık attı –önceden planlanmamış olduğu kesindi– ve koşar adım kapıya giderek ziyaretini tamamladı. Holmsenwarf'tan gelen ihtiyar Holmsen kapıdan girerken dua etmeye başladı, ama ellerini kaldırmadan, ıslak şapkasını göğüs hizasında tutup saat yönünde çevirerek. Sonra ölüye yaklaştı, elini tuttu, bıraktı, başını sallayarak ressamın yanına gitti, el sıkışmadan, bakışarak anlaştılar. Öte yandan öğretmen Plönnies doğrudan ressama yaklaşıp onunla tokalaştıktan sonra, kabul etmek gerekir ki mükemmel bir alan hâkimiyetiyle çok iyi planlanmış hesaplı bir dönüş yaparak yatağın ayakucuna geldi. Savaşta iki kez yaralanan ve ölümün eşiğinden dönen bu adam Ditte'nin önünde eğildi. Kuş gözlemcisi Kohlschmidt köşede durdu, ressama bakıp başını salladı, ölüye göz attı ve gönüllü olarak önceliği Holmsenwarf'tan gelen Bayan Holmsen'e bıraktı. Bayan Holmsen hazır bekliyordu, daha yatağın yanına gelmeden dizlerinin üzerine çöktü –yanlış hesaplamış olmalıydı– ölünün kollarına sarılarak bir ağlama krizine girdi, süresi tümüyle onun isteğine kalmıştı.

Yine de ağlaması inandırıcıydı, hıçkırıklarına diyecek yoktu, uzaklaşırken o da kocası gibi başını salladı. Kaptan Andersen'in sesi –Bent İdaresi Başkanı Bultjohann at arabasıyla getirmişti onu– daha avludayken duyuluyordu; Ditte'nin ölmek için bu kadar berbat bir havayı seçmesine söyleniyordu: Bu kız arkadaşını bırakıp gitmese olmaz mıydı! Onun yaşında birisinin kesinlikle düşmemesi gerekiyordu, ayrıca düşecek olursa yardım almadan ayağa kalkamayacağından, Bultjohann eve kadar getirmişti onu. Fotojenik ihtiyarın gümüşi sakalı ve ipeğimsi favorileriyle ölü evine uyum sağlaması için boşuna uğraştı. İhtiyar, bu yaşında yas tutmak istemiyordu. Sendeleyerek, tökezleyerek, geçtiği yerlerde küçük su

birikintileri bırakarak tamamen sessizliğe bürünmüş odaya girdi, göz kırparak sordu: Bizim kız nerede? Sonra ölüyü görüp güçlükle yanına gitti, hafifçe yanağını okşarken mırıldandı: Arkadaşını bırakıp gitmesen olmaz mıydı? Hatırlatılması üzerine ressama dönüp, oğlum, dedi, kendine biraz zaman tanı. Büyükbabam Per Arne Schessel'e de değinmek isterim; çiftçi ve yerel yurt bilgisi uzmanına. Bir sopanın üzerinde taşıdığı hissini veren kuru, suratsız kafasıyla odanın ortasında durdu, başını kaldırıp gözlerini kapadı. Durumdan etkilenmiş gibi görünmeye çalıştı, ellerini yavaşça önünde birleştirirken yetersiz de olsa bir matem havasına büründü. En iyi canlandırdığı rol ise huysuzluktu, ağzının tek bir hareketi yeterli oluyordu bunun için. Gitmeden önce kollarını abartılı bir çaresizlik içinde havaya kaldırdı, indirirken çıkan ses duyulabiliyordu. Peki ya Gudrun Schessel? Ya Rugbüll polisi? Rugbüll için söylenecek hiçbir şey yok, çünkü onlar Bleekenwarf'a gelmemişlerdi.

Gitmeyi önce istediler, sonra vazgeçtiler. Okko Brodersen'e söz vermişlerdi, ama yola çıkacakları sırada Husum'dan ziyaretçiler geldi, kahvaltı boyunca bu konuyu konuştular, tam gitmeye hazırlanırlarken babam vazgeçti, oraya gitmelerini çevrenin nasıl karşılayacağını bilmiyorlardı, komşuları açısından hiçbir sorun çıkmayacağı söylendiği halde, üzerinde düşünülüp taşınılan, tartışılan, hatta kararı da verilen Bleekenwarf ziyareti gerçekleşemedi.

Ditte'nin şişkinliğinden arınmış, dinmeyen susuzluğundan kurtulmasıyla tekrar beliren bir gülümsemenin izini taşıyan cansız yüzünü görmediler. Kim bilir, büyükbabam Per Arne Schessel uzun bir akşam yemeği boyunca onları ikna etmeye çalışmasaydı cenaze törenine de gidilmeyecekti belki –bu kez Rugbüll'deki herkesi, hepimizi kastediyorum– ama büyükbabam, Bleekenwarf ziyaretini,

akşam yemeğini bizimle yemek zorunda kalacak şekilde ayarlamıştı, yani bedavaya getirecek şekilde de diyebiliriz.

Yemekte lahana, tütselenmiş domuz eti ve patates vardı, yerel yurt bilgisi uzmanı lahananın üzerine dökmek üzere ayrıca domuz yağı istedi. Bizler onun yemeğini kaşıklamasını, höpürdetmesini ve löpürdetmesini izlerken, neden törende hazır bulunmamız gerektiğini anlattı: Tabutta her şey sona eriyor (ölüm hali, mecburduk), bu dünyayı terk eden herkes için (mezardan çıkılamaz çünkü), barışmak her zaman karşılığını bulur (şöyle dedi: İyice öğrendim), son veda olmadan (yaşayanların görevi), son görevi esirgeyen, polis de olsa, ona kesinlikle... Vesaire.

Yemeğini iştahla yedi, uzun uzun konuştu ve bu vesileyle unutulmaz bir söz söyleme fırsatı oldu: Aynı aileden olmak, tüm aile bireylerinden sorumlu olmak demek değildir. Evden ayrıldığında, Ditte'nin cenazesine katılacağımız kesinleşmişti artık.

Cenaze töreni bir pazar günü, saat on ikide yapılacaktı. Katılmama izin verilen ilk cenazeydi bu, öylesine heyecanlıydım ki bir gece önce Ditte'yi gördüm rüyamda: Neşeyle çalışarak kocaman bir tepe yaptık birlikte, kırıntı pastasından oluşan dik bir dağ. Çuvallarla taşıdığımız pudraşekerlerini döktük ve kızakla dağdan aşağı kaydık. İnince pastanın tadına baktım. Tatlıydı, çok güzeldi. Ditte'nin kolları arasında kökleri buz tutmuş gürgenlerin arasından geçerken, rüzgâr atkılarımızın boyunu ölçüyordu.

Cenaze sabahı ilk olarak ben hazırlanıp giysilerinden bir türlü memnun olamayan babamı beklemeye başladım. Önce üniformasını giydi, sonra istemeye istemeye düğününde bile omuzlarını biraz sıkan, şimdi daha da dar gelen siyah, modası geçmiş takımını denedi, en sonunda ise sivil giysilerini yatağın üzerine fırlatıp harici polis kıyafetinde karar kıldı. Klaas'ın da bir keresinde söylediği gibi, bu haliyle pazar günleri bakıcısının kıyafe-

tini giymesine izin verilen bir şebeği andırıyordu. Giyinmiş değil de, giydirilmiş gibiydi, süslü püslü, suni bir görüntü. Hele pantolonunun arkası! Bu giysiyi hayal edebilmek için, kıçından sarkan torbayı görmek şarttı! Buna karşılık ceketi güzelce oturuyordu üzerine, dikilirken zamanla bedeninde ya da kilosunda değişiklik olabileceği dikkate alınmıştı anlaşılan.

Babam kollarını enerjik bir hareketle indirerek annemin bilirkişiliğine başvurdu: Oldu mu Gudrun? Nasıl, iyi mi? Tamam mı? Gudrun Jepsen kayıtsızca baktı, suda erittiği sakinleştiriciyi içti ve cevap vermeyerek giysiyi onaylamış oldu. Sonra gardırobun kapısındaki aynanın karşısına geçip ne yünlü iç eteğiyle ne de yün donuyla uyum sağlayabilen siyah ipek elbisesini bilmem kaçıncı kez çekiştirerek düzeltti. Bütün bir günü cenaze töreni için giyinmekle geçirebilirlerdi, neyse ki onları giyim sorunlarından uzaklaştıracak bir şey keşfettiler: Beni gördüler. Neden siyah çorap giymemiştim? Ya kasketim neredeydi? Karlar eriyor olsa da lastik çizmelerle nasıl götüreceklerdi beni? Atkı takacaksam koyu renk olmalıydı. Ya külotum? Hangisini giymiştim? Tırnaklarını göster bakayım! Berber? Onu berbere gönderebilirdin önceden. Benimle uğraşıp durdular, üzerimde değişiklikler yaparak beni istedikleri şekle soktular ve saat on bire yaklaşırken, bu konuyla ilgilenmekte geç kaldıklarını fark ettiler.

Oğlanı böyle bırakalım en iyisi, dedi Gudrun, yoksa gecikeceğiz. Bunu söylerken kırılmış gibiydi. Sonra paltolarını giydiler, yağmurluklarını aldılar, aşağıya, heyecanla bizi bekleyen Hilke'nin yanına gittik. Heyecanı siyah çoraplarına, siyah galoşlarına ve siyah kumaş paltosuna hiç uymuyordu, Noel'de aldığı siyah deri eldivenlerini silkeleyerek bileğine vuruyor, gardıropta üreyen hayalî böceklerin üzerine indiriyordu. Bir şey mi oldu? diye sorduğumda cevap olarak eldivenleriyle boynuma

vurup beni önüne katarak dışarıya, kara ve yağmura doğru sürükledi. Kuzey Denizi'nin üzerinde toplanan kar ve yağmur, üç misli uğultularla yaklaşıyordu, beyaz tüllerin sarktığı siyah bir şerit. Rüzgâr hiç vakit kaybetmeden dayanıklılığımızı denedi, yandan eserek paltolarımızı kavramaya çalıştı, ama sıkıca iliklenmiş olduklarından yağmurluklarımızı yakalayabildi ancak. Bu rüzgârda, bu ayazda rotayı bulmak hiç de kolay değildi, yani her zamanki gibi bir şey unutup geri dönen babamı beklemek, bir dinlenme molası sayılmazdı bu yüzden.

Sonunda yola çıkabildik, Hilke'yle ben önde, Jepsen çifti konuşmadan, kol kola, yaklaşık beş metre arkamızda – küçük bir aile konvoyu, kiremit renkli taş yoldan su basmış Lehm Caddesi'ne, tahta köprüden geçerek Riepen Mezarlığı'na. Aynı adı taşıyan bir kasabanın mezarlığına değil –çünkü Riepen adında bir kasaba yok– dosdoğru Glüserup'a.

Eğer o pazar günü bizim oralardan bir uçak geçseydi, pilotlara bir yıldız kümesi görüntüsü sunabilirdik: Çakıltaşı döşeli bir yolla iki dikdörtgene ayrılmış ve çitle çevrilmiş küçük alana akan insanlar... Tek tek ya da gruplar halinde rüzgârın altında süzülerek, rüzgârı yan çaprazdan karşılayarak ya da tam karşıdan esen rüzgârın altında eğilerek, kirli ve yer yer kararmış kar tabakasının üzerinde ilerliyorlardı, mezarların arasından geçen tahta köprülerde, geçitlerde karşılaşıyor, belli belirsiz selamlaşıyor, giderek çoğalarak biçim değiştirip yüksekte tek başına duran kırmızı taş binaya doğru gidiyorlardı. Hareketlerin benzerliği de pilotların dikkatini çekerdi kuşkusuz, herkes acele ediyor, ama kimse koşmuyor, şaşırtıcı bir disiplin içinde önünde iki arabanın durduğu açık kapıya doğru yürüyordu. Üçüncü araba yoldaydı. Girişteki kapının önünde daha büyük bir kalabalık vardı, buradaki selamlaşmalar biraz daha uzun sürüyordu, ellerindekile-

ri –çoğunun elinde bir şey vardı– bırakıp şemsiyelerin altına sokularak ayaküstü sohbet ediyorlardı. Sonuçta kuşbakışı da bir şeyler görmek mümkündü, ama olan bitenin çok azını yansıtırdı bu.

Holmsen'ler, Hinnerk Timmsen, Hilde Isenbüttel ve postacı üniformasını giymiş olan Okko Brodersen'le bir araya geldiğimizde, babam bize dönüp, birbirinizden ayrılmayın, diye uyardı fısıldayarak, şikâyet duyarsam vay halinize! Ardından da Wattblick işletmecisinin kendisine el koymasına izin verdi. Adam öylesine heyecanlı ve ateşli konuşuyordu ki, kuracağı yeni bir şirketin ortaklığını teklif ediyordu sanki. Savaştan sonra Jens, dedi, diyorum ki savaştan sonra. Hilke eldivenlerini takmış, ama parmaklarını geri çekmişti, eldivenin sarkan, soğuk parmak uçlarına dokundum. Ablamın yanından ayrılmadım, tembihlenmemiş olsaydı da böyle yapardım, çünkü daha önce asla bu kadar güzel gelmemişti bana. Siyah ona yakışmıştı. Mezarlığa yaklaştıkça heyecanı artıyordu, çevresine bakınıyor, birini görmek istiyordu ya da birisinin onu görmesini; arada bir su birikintilerine bastıkça etrafa sular sıçrıyor, bacakları tombul dizlerine kadar çamur lekeleriyle doluyordu. Bu durumda olan yalnızca Hilke değildi, görebildiğim tüm çoraplar ve pantolonlar çamur içindeydi, hatta Okko Brodersen kalçalarına kadar çamura bulanmıştı, en iyi durumda olan babamdı, sanırım kendine has tarzıyla yürüdüğü için.

Yanımıza gelenler sürekli artıyor, hepsi de kendilerine selam verilmesini bekliyordu: Karl Wilhelm Bühning ve Jens Lampe, herkesin Struwe Ana diye hitap ettiği Hedwig Struwe, Anker Bülk ve Detlev Hegewisch, hızla büyüyen Gierling kız kardeşler, Bent İdaresi Başkanı Bultjohann ve öğretmen Plönnies, Söllring Çiftliği'nden buraya kadar hırçın beygiriyle gelen Bayan Söllring, Jap Leuchsenborn ve Paul Flehinghus, Glüserup'lu iki ressam

arkadaş –uzmanlık alanları kaçmakta olan insanlar ve dramatik deniz manzaralarıydı– eğitim danışmanı Booysien ve gut hastalığından mustarip marangoz Heck. Ditte'nin tabutunu da o yapmıştı.

İnanılmaz bir topluluktu bu, mezarlığa akın eden insanlar, çevrenin ıssızlığıyla büyük bir çelişki oluşturuyordu. Bir girebilirselerdi içeri! Anayolda durdular, siyah gruplar halinde mezar tümseklerinin yanında, hüzünlü küçük kilisenin önünde ve arkasında, üzerlerinden sular damlayan gürgenlerin altında, rüzgârın sarstığı çitin kenarında beklediler. Kaptan Andersen ne görünüyor ne de sesi duyuluyordu ama Jutta oradaydı –solgun ve her şeyle ilgili– şişko yaratık da yanındaydı, koyu renkli, örgü giysileri onu kaşındırıyordu umarım! Kilisenin girişinde iyi bir yerimiz vardı, ama yavaş yavaş kenara itildik; başuçlarında soluk tahta haçların bulunduğu çıplak mezarların önündeydik şimdi. Haçlarda yabancı isimler vardı. Mezarlığın üzerinde birkaç karga uçuyordu, ama hemen gittikleri için kuş dünyasından izlenimlerim bu kadarla sınırlı kaldı. Ne ardıçkuşları ne de alakargalar ve ispinozlar; baştankaralar bile yoktu ortalıkta. Hilke beni çekiştirerek mezarların önünden geçirip taze bir mazı çitine doğru götürdü, çitin altından geçip orada durduk, sıkışık da olsa kilisenin önündeydik şimdi, çatısında duran horoz biçimindeki sac rüzgârgülü yan yatmıştı. Yere eğilmiş olan horoz yiyecek bir şeyler arıyor gibiydi, bir kurtçuk mesela.

Ressam? Ressam ortalıkta görünmüyordu, Teo Busbeck de öyle, muhtemelen ikisi de hâlâ neden açılmadığını anlayamadığım kilisedeydiler. Arkadan bakıldığında dörtgen, yanmış bir ekmeğe benzeyen kadın, çarpık bacaklı, zayıf, dev gibi uzun boylu bir adama dönerek, burada biraz daha beklersek, dedi, korkarım sıra bana gelecek! Söylediklerini duyabilenler, az ya da çok hak verdiler ona. Herkese tepeden bakma fırsatı sağlayan uzun boyuyla rahatça sohbet edebilecek durumda olan çarpık bacaklı dev,

bu yakınmayı anlamamış gibi görünüyordu, adı Fedder Magnussen'di ve yanlış hatırlamıyorsam Glüserup'ta küçük bir tersanesi vardı.

Dörtgen kadının da, soğuktan donan matemli topluluktan başka birilerinin de verem olmaması için, ağız kokusu uzaklardan bile duyulan mezarlık bekçisi Fenne'ye kilisenin pas kırmızısı rengindeki kapısını açtırıyorum artık. Fenne demir çengeli kaldırdıktan sonra başını öyle çok eğecek ki, herkes kendini içeriye davet ediliyor gibi hissedecek. Böylece kiliseye akın ederek daracık ve yüksek sıralara oturduk.

Sonunda ressamla Doktor Busbeck'i görebilmiştim, koridorun hemen yanında, birinci sıraya oturmuşlardı. İkisinin de bakışları, aralarından yer yer kahverengi cilalı tahtanın parıldadığı çiçek yığınına yönelmişti. Yanan mumlar, hava akımında huzursuz, titreşiyordu. Papaz Bandix, sunağın önünde durmuş, üzgün bir ifadeyle tırnaklarına bakıyordu. Ortalık mantar kokuyordu, akmantar, horozmantarı. Hilke deri eldivenlerini çıkarmış, evirip çeviriyordu, bakışlarında az önceki girişkenlik yoktu artık. Benim bacaklarım ise Külkenwarf'ta, büyükbabamın banklarında oturuyormuşum gibi uyuşmuştu. Neden kapıyı kapatmıyorlardı hâlâ?

Pek çok kişiyle birlikte ben de dönüp kapıya baktım, bekçi Fenne de kapıyı kapatmak isterdi kuşkusuz ama başaramadı, kilisede yer bulamayanlar dışarıda kalmak istemediklerini hayli yüksek bir sesle dile getirdikleri için kapı açık kaldı. Fenne, Papaz Bandix'e işaret etti. Papaz başını kaldırdı, keskin camlı gözlüklerinin üzerinden tavana bakarak ellerini açtı. Dua için ayağa kalktık, sonra oturduk, ilahi söylerken tekrar kalktık: "Veda Zamanı Geldiğinde" Hilke yüksek sesle, önündeki metne hiç bakmadan, şevkle söylüyordu ilahiyi, ressam da söylüyordu, onun üç sıra arkasında oturan babam da. Tek katılmayan annemdi.

Yaptığım tüm işlere, dedi Papaz Bandix, yüce Tanrı'nın iznini alarak başladım. Yerlerimize oturduktan sonra, neden böyle yaptığını açıkladı.

Bir başkomutan tasvir etti, daima kudretli, daima kurnaz, savaşlarda başarılı, çok da zengin, dünyanın yarısı şimdiden ona ait... Papaz Bandix şöyle dedi: Yarım yerküre. Dünya ya da yerküre. Üzerinde bir esrar perdesi olan bu komutan her zaferle, her fetihle birlikte biraz daha kederleniyor, hatta ulaklar yeni zafer haberleri getirdikçe morali daha çok bozuluyor, neden derseniz, cevabı çok basit, sizin de aklınıza gelmiştir belki, zaferle sonuçlanan her fethin ardından yeni fetih imkânları azalıyor.

Bu komutanın henüz fethetmediği ülkeleri boyunduruk altına almakta acele etmemesi rahatlıkla anlaşılabilir bir durum, yeni zaferler kasıtlı olarak geciktirildiği halde, günün birinde tüm dünyanın ona ait olmasını engellemesi mümkün değil... Papaz Bandix, tüm yerküre dedi. Dünya ya da yerküre. Bu komutan moralinin çok bozuk olduğu bir gün astronomlarına akıl danışıyor, onlar da bu dertli adamı sevindirecek bir şey öneriyorlar: Gökyüzünü fethederek oyalanmak. Gökyüzü uçsuz bucaksız nasıl olsa. Komutan canlanıyor, bu planı hemen uygulamaya hazır, başaracağından da emin. Yüce Tanrı'ya gökyüzüne savaş açmaktan söz ediyor, ama dileğini gerçekleştiremiyor, çünkü yüce Tanrı komutanın yeterince yer fethettiği görüşünde, artık kendisini ölüme hazırlama zamanı. Bu açıklama komutanın pek hoşuna gitmiyor tabii, şiddetle karşı çıkıyor. Papaz Bandix şöyle dedi: Komutan körü körüne ısrar ediyor – yüce Tanrı'ya, kendisinin ve askerlerinin ölümle başa çıkabileceğini söylüyor. Ancak daha ilk akşamdan çadırında ölümle burun buruna gelince şaşırıp kalıyor, kendisi için yeni ve son bir şans rica ediyor. İsteği kabul ediliyor. Hemen yerkürenin en hızlı atını eyerletip hazırlatıyor, Lübnan'ın ıssız bir köşesindeki malikânesine

gitmek üzere yola koyuluyor, denize kadar uzanan geniş bir arazisi var, ama bilin bakalım bahçede kim bekliyor onu? Evet, Azrail onu önüne katıp götürmeden önce zamansız geldiği için özür diliyor. Komutan ölüme, Azrail'e boyun eğiyor, son yolculuğuna çıkarken kayıtsız, soğukkanlı ve neşeli... Papaz Bandix şöyle dedi: Durgun bir neşe. Zaferlerinin ne kadar değeri olduğunu o zaman kavrayıp en yüce makamın kararına rıza gösteriyor.

Bu sırada Papaz Bandix bir ara verdi; matemli topluluğa yönelttiği bakışları samimi ve sertti, soldan sağa, önden arkaya. Kolunu kaldırıp işaretparmağıyla beni gösterdiğinde, dönüp arkama baktım ve parlak iki deri palto gördüm. Yan yana oturmuşlardı, ikisinin de kolları sanki bir modacı tarafından aynı biçimde kıvrılmıştı. Ama sevgi, dedi Papaz Bandix, işte o hiçbir zaman bitmez; sonra parmağını altında Ditte'nin yattığı çiçek yığınına doğru uzattı, biraz bekledi, hiçbir şey olmayınca geri çekti, ressama başıyla işaret ederek Ditte'ye döndü ve konuşmasına başladı: Senin yolculuğun sona erdi artık. Ara verdi. Hıçkırıklar ve ağlamalar duyulmaya başlamıştı, sinyal veren bir sis şamandırasının çıkardığı sesleri anımsatan bir uluma –görünüşe göre bu ses Struwe Ana'dan geliyordu– Papaz Bandix din derslerinde asla gerek duymadığı bir yumuşaklıkla, bir kez daha Ditte'nin hayatının duraklarında bir gezintiye çıktı.

Bir kez daha onun çocukluğuna döndü, beyaz elbise, atkılı beyaz ayakkabılar, Flensburg'daki sessiz, ferah ev, sürekli olarak ikaz eden anne ve büyükanne: Bahçede oyalanma, kumsala gitme, sesine dikkat et! Sonra Profesör Ziegel çıkıyor sahneye, hep gülümseyen, ağırbaşlı müzik öğretmeni, üzerinde uzun ceketi, başarılı bir piyanist olmasını istiyor, sonunda belli bir saat ücretinde anlaşma sağlanıyor, küçük kız kış akşamlarında yemekten sonra boyuna yüksek gelen piyanonun başında şarkı söylediğin-

de, herkes gibi o da etkileniyor. Hassas, hep çok yorgun olan küçük kız neden hep genç kalamıyor, diye düşündüm konuşmayı dinlerken, Papaz Bandix onu büyütmek zorunda mı, ille de müzik akademisine gitmesi, *Satılmış Nişanlı*'da[1] başrollerden birini oynaması mı gerekiyor? Ama Papaz Bandix bu hayatın içinde dolaşmaya devam etti –küçük sahneler, Ditte için gece şarkıları ve aryalar yazan besteci Friedrich Drews'la arkadaşlığı, kötürüm erkek kardeşi için duyduğu bitmek bilmeyen kaygılar– Max Ludwig Nansen nihayet sahneye çıkana kadar: Postanede, bankonun önündeki ilk karşılaşmaları, memurun her ikisinin de sorularına cevap olarak sadece başını sallaması – böyle olacağını tahmin etmişlerdi sanırım– birlikte içilen kahve, bir hafta sonra birbirlerine kendi çizimleri olan ve aşk sözcükleriyle dolu kartlar yollamaları için yeterli oluyor. Ailelerinin katılmadığı nikâh törenlerine de değindi, Ditte'nin mesleğinden vazgeçişi, uzun süre inatla katlanılan yoksulluk ve yanlış anlaşılmalar. Hastalık kendiliğinden geldi böylece; gri elbiseler giyen genç kadın zamanından önce yaşlanıyor. Anlatılanlar tanıdık geliyor insana, geceleri öksürük krizleri de tutmuştur mutlaka, ama bu dile getirilmedi, oradan oraya taşınmalara ve zorunlu olarak kalınan yerlere nasıl sabırla katlanıldıysa, çok sonraları gösterilen saygı da aynı sükûnutle karşılanıyor; Papaz Bandix bu durumu "bir sanatçının yaşamındaki inişler ve çıkışlar" olarak tanımladı. Herkesin aradığı ama çok az kişinin bulabildiği bir eş oldun, diye seslendi Ditte'ye, yolculuk yıllarının refakatçisi, henüz fark edilmediği dönemlerin tesellisi, yalnızlık yıllarının yoldaşı.

Hıçkırıklar arttı, Struwe Ana'dan gözyaşlarına boğulmuş yakınmaların arasından yeni bir sis sinyali kopup

1. Bedřich Smetana tarafından bestelenmiş üç perdelik komik Çek operası. (Ç.N.)

geldiğinde Papaz Bandix hayat albümünün zirvesinden, yani mutluluktan söz ediyordu. "Birlikte olmanın mutluluğu", bu dünyada mutlaka iz bırakmak gerekir, karanlık ruhlar, tam da böyle dedi, karanlık ruhlar bu izleri silmek için uğraşsa da. Bak, sen de boşuna yaşamadın, cümlesiyle hikâyesini tamamladı ve dua edip tekrar ilahi söylememizi istedi.

Duaların ve ilahilerin ardından mezarlık bekçisi Fenne tabutu taşımak üzere altı kişiyi içeri aldı. İstisnasız hepsi de yaşlı adamlardı, ellerinde çatlaklar, enselerinde siyah sıyrıklar vardı. Çelenkleri, çiçekleri toplamalarını izledik. Ressamla Teo Busbeck tabutun hemen arkasındaydılar, sonra Papaz Bandix'le birlikte Jutta ve Jobst, arkalarında Flensburg'dan tanımadığım kadınlar. Sıkışık sıralardan çıkabilmeyi başarıp bir boşluk bulan herkes girmişti sıraya, daha sonra Hilde Isenbüttel ve Bayan Holmsen'i gördüm, babam göze çarpmamak ya da en azından ilk anda fark edilmemek için özellikle gerilerde duruyordu, kuyruğun son üçte birlik kısmındaydı, iki deri palto da benzer şekilde dikkat çekmemek için kimseye görünmeden en arkaya takılmışlardı. Önümüzden geçerken ressamın yüzünü gördüm: Üstünkörü tıraş olmuş, soluk, dikkatli, soğuktan kavrulmuş.

Hilke'den ayrılıp sol taraftan dolaşarak matem konvoyunun önüne geçtim, tabut taşıyıcılarla hemen hemen aynı anda kenarları tahtalarla desteklenmiş çukurun başındaydım. Tahmin ettiğim kadar derin değildi çukur, dipte çamurlu su birikmişti; yeraltı suyuna benzemiyordu, eriyen kar olmalıydı. Kenarlarda kürek darbeleriyle parçalanmış ince, beyazımsı kökler görünüyordu. Üstte ancak yarım metreyi bulan kum ve balçık tabakasından, buranın sonradan mezarlığa dönüştürüldüğü anlaşılıyordu, alttaki topaklı toprak tabakası siyaha yakın kahverengiydi, turba için gayet uygun görünüyordu. Ressam beni

gördü, ona selam verdim ama karşılıksız bıraktı, şimdi ıslanarak ağırlaşan paltosuyla her an düşecekmiş gibi görünen ve ayağına büyük gelen lastik çizmelerle balçık zeminde durmakta zorlanan Teo Busbeck'e destek oluyordu. Fenne'nin işareti üzerine taşıyıcılar tabutu indirmeye başladılar, uçlarından tuttukları halatlarla aşağı bırakmak için hamle yaptıklarında, Papaz Bandix elini kaldırıp bir bayrak gibi dalgalandırarak mezarı kutsadı, havada kalan elini ancak dua başlayınca geri çekti. Duadan sonra taşıyıcılar balçık duvardan destek alarak tabutu yavaşça çukura indirdiler, bu sırada ressam elini Teo Busbeck'in omzuna koyarak onu öylesine kendine doğru çekti ki, vücutları bir üçgen oluşturdu adeta.

Arada başka bir olay? Bir çığlık? Açık mezarın başında yığılıp kalan biri? Çok cazip gelse de, bundan vazgeçmeliyim, bilhassa böyle havalarda mezarların başında dile getirilen acı sözlere, yeminlere, seslenişlere değinmemeyi tercih etmeliyim, çünkü Ditte'nin tabutu çukurda gözden kaybolduktan sonra ressamla Teo Busbeck mezara birer avuç kum attılar, ardından da yan yana durarak bir çit oluşturdular, böylece mezara kum atan herkes onların önünden geçmek zorunda kalacaktı. Gelenlerin çoğu yere eğilip eğri büğrü parmaklarıyla –oysa küçük bir küreğin kullanılması çok yerinde olurdu– kum topladılar, kumların bir kısmı yağmur gibi akarken, bazıları topaklar halinde kaldı, sonra da ressamla Doktor Busbeck'in elini sıktılar, kimi bir-iki kelime söyledi, kimi hiç konuşmadı.

Sıra Hilke'ye gelene kadar bekledim, onun arkasına takılıp Ditte'ye iki avuç dolusu kum attım ve Hilke'nin ardından ikisinin de elini sıktım. Babam da sıraya girmişti, Brodersen ve Bultjohann'ın arasında mezara doğru yaklaştı, iki avuç kum attıktan sonra –onun buruk bir kayıtsızlık ifadesi takınmış yüzünü asla unutmayacağım– orada bulunan herkes gibi sükûnet ve dikkatle ken-

disini izleyen ressamın yanına gitti. Hiçbir gelişme olmayacak, hiçbir şey yaşanmayacak gibiydi. Her şey kısa bir el temasıyla sınırlı kalacaktı yalnızca, birbirlerinin adını, bir soru tınısıyla söyleyeceklerdi olsa olsa: Max? Jens?

Ama ressam polisin elini kavrayıp uzun süre bırakmayınca, aklına takılan bir şeyi söyleyeceği belli olmuştu, şimdi, şu anda, tam da herkes taziyelerini bildirmek üzere ona yaklaşırken. Geliyor musun Jens? diye sordu usulca. Bu soruya hazırlıklı görünen babam, hayır, dedi hemen. Sana göstereceğim bir şey var Jens. Babam ölçülü ilgisini, omuzlarını kaldırarak ifade etti: Nedir? Ne olabilir? Ditte'nin son portreleri, dedi ressam, düşmanca değildi tavrı, daha çok kendinden emin bir küçümseme ifadesi vardı yüzünde: Gelirsen gösteririm sana.

Bu sözlerin ardından Rugbüll polisi, Teo Busbeck'in elini sıkmaya gerek görmedi, dudakları sımsıkı kapalı, arkasını döndü, hızlı adımlarla, mezarlığın ortasına kadar geldi, orada bekleyen annemi aldı, tam gitmek üzereyken bizi hatırladı – öylesine ani hareket etti ki, kolundan savrulan annem düşmemek için sendeleyerek iki adım attı. Evet, evet, biz de geliyorduk zaten, yoldaydık, Hilke'nin yanında ses çıkarmadan koşarken onun boş eldivenlerine tutunuyordum. Yaşlılar dağılmaya başlamıştı. Suskun, telaşlı, yüzeysel vedalaşmalarla ve hızlı adımlarla dışarı çıkarken, Rugbüll polisinin az önce ne kadar öfkelendiği belli oluyordu. Ne kilisenin önünde ne de giriş kapısında herhangi bir konuşmaya katıldı. Kaptan Andersen'in, her şey bitti mi? diye seslenmesi üzerine belli belirsiz başını salladı, az önce bir arabayla getirilen ve şimdi kat kat örtülerin arasından çıkarılan yaşlı adamdan tek bir sözcüğü bile esirgedi.

Aynı hızlı adımlarla köprülerden ve geçitlerden, tarlaların arasından, su dolu çukurların üzerinden, çitlerin altından ilerledi; rüzgâr tekrar güçlenmişti, bizim oralarda

çok sık olduğu gibi yine önümüzden esiyordu. Karlar altındaki kaidesi, çıplak gürgen ağaçlarıyla Bleekenwarf: Kocaman kahve güğümleri hazırlanmıştı orada, kurulan sofralarda Ditte'nin kırıntı pastalarından oluşan tepeler yoktu gerçi, ama başka yiyecekler vardı: kurabiyeler, ıslak kekler, fındık kremalı turtalar ve başka lezzetler masalarla büfeyi renklendirip canlandırıyordu. Flensburg'lu kadınlar bizim için çalışmış, pastalar yaparak bizi mutlu etmeye uğraşmışlardı, ama Bleekenwarf'a yaklaştığımızda babam dönüp bakmadı bile. Savağa gelene kadar bir omzu önde, rüzgâra karşı eğilerek yürüdü önümüzden, burada ilk kez arkasına döndü, bir an için geri döneceğini, ani bir karar değişikliğiyle bizi Bleekenwarf'a götüreceğini sandık.

Mezarlıktan ayrılanlar şimdiden teker teker, çift olarak ya da gruplar halinde oraya akın etmeye başlamıştı.

Oysa babam rüzgârda yaşaran gözlerini silmek için dönmüştü yalnızca, kiremit renkli taş yoldan eve doğru yürümeye devam etti. Sorulacak çok sorumuz, dile getirilecek çok sözümüz vardı, ama babam öfkeyle söylene söylene sobanın ateşini canlandırmaya uğraşarak, herhangi bir konuda konuşmaya niyeti olmadığını ifade etti. Hilke ve annem ortadan kaybolduktan sonra yukarıya çıkıp üniformasını getirmemi emretti, tüten sobadan çıkan duman tülü tüm evi dolaşıp mutfağa uzanarak görüşümüzü sınırlarken giyinmeye başladı. Bu rahatlaması, bu huzurlu hali! Üzerinden çıkarıp mutfak bankosuna koyduğu her parçayla birlikte morali düzelip canlanıyor, kendini daha iyi hissediyordu; mutfak kapısı vurulduğunda, girin, diye seslenmedi yalnızca, girin, dedikten sonra ekledi: Terzi değilseniz![1]

1. Kapı vurulduğunda kimin geldiği bilinmediği zaman söylenen eski bir Alman deyişi. Önceleri "Girin, Azrail değilseniz!" denirken, zaman içinde değişerek Azrail (*Schnitter*) yerine terzi (*Schneider*) denmeye başlandığı söyleniyor. Bu deyişle ilgili başka bir gönderme ise, parasını almaya gelen terziye yönelik. (Ç.N.)

Hâlâ çok iyi hatırlıyorum, Okko Brodersen içeri girdiğinde babamın üzerinde iç çamaşırları vardı. Brodersen ayaküstü selam vererek hemen masaya yaklaştı, cep saatini çıkarıp önüne koydu, böylece burada kalmak için kendisine bir süre tanıdığını –bu sürenin ne kadar olduğunu bilmesek de– bize göstermiş oldu. Oturdu. Ceketinin boş olan kolu, çantasına uzanmıştı. Saatine baktı, sonra babama, sonra tekrar saatine. O da bizim gibi tarlaların arasından yürümüş olmalıydı.

Bugün bize hiçbir şey getirmedin galiba, dedi babam, ayağını bir tabureye dayamış, pantolonunu giymek üzere düğmelerini açarken. Yok, dedi postacı, bugün ben bir şey almaya geldim çünkü. – Ne alacaksın? – Seni! Babam sağ bacağını pantolona geçirirken sendeledi, sonra sol bacağını kaldırdı, karanlık boşluğu hedef alarak indirdi, ikinci denemede sol ayağını hızla pantolona geçirmeyi başardı, baldırlarında toplanmış kumaşı yukarıya çekerek kıçını yerleştirdi. Savaşı kazanmıştı. Peki, nereye götüreceksin beni, diye sordu bakışlarını yerden ayırmadan. Hepimiz Bleekenwarf'tayız, dedi Brodersen, bir tek sen eksiksin. Beni buraya kimse yollamadı, ama senin eksikliğin duyulacak Jens. Gel haydi.

Babam çorap lastiklerini ve askılarını çekerek düzeltip yerleştirdi. Birisi fazlaysa eğer, dedi, onun eksik olması daha iyidir. Her şeye rağmen konuşabilirsiniz, dedi Brodersen. Konuştuk, dedi babam, söylenecek ne varsa söylendi. Ayağını tabureden kaldırdı, lavabonun üzerindeki aynanın karşısına geçti. Boyunbağını bağladı. Bu zamanda, dedi Brodersen, neyin ne kadar süreceğini kim bilebilir? Hele de böyle bir günde! Olup bitenleri konuşmanız gerek, bu iş daha fazla uzayamaz artık.

Okko, dedi babam, bunlar beni ilgilendirmiyor. Tam olarak bilmek ister misin? Bir görevi yerine getirirken, kimin eline ne geçtiğini, kimlerin işine yarayıp yaramadığı-

nı sorgulamıyorum. Hepimiz bu soruları soracak olursak işin sonu nereye varır? Görevi yerine getirmek, ne duruma bağlı olarak değişebilir ne de karşındakine verdiğin öneme göre. Anlıyorsun değil mi? Ceketini giydi, ilikledi ve Brodersen'in oturduğu masaya gitti. Görevini zamanında yapmamak, dedi yaşlı postacı, insanı koruyabilir de bazen, böyle bir örnek de vardı geçmişte. Bu demektir ki, dedi babam kupkuru bir sesle, görevini hiç yapmamış.

Okko Brodersen yerinden kalktı, saatini cebine koydu, kapıda bir kez daha dönüp sordu: Yani bu kadar mı? Babamın bir şeyleri ölçüp biçtiğini fark ettim, cevap vermeyerek postacının sorusunu tekrarlamasını sağladı, ardından da kendine biraz daha zaman tanıyıp, bekle, dedi, birlikte gideriz. Sonra bürosuna girip gözden kayboldu.

Hızla büyüyorsun, dedi postacı bana yalnız kaldığımızda. Sen de yaşlanıyorsun, diye cevap verdim. Patates haşlamak için mutfağa giren Hilke'ye de takıldı: Yakında sana güzel bir mektup daha getireceğim, Hollanda'dan olmasa da Bremen'den. Ama ben mektup beklemiyorum ki, diye karşılık verdi Hilke. Beklemediğin zaman daha da güzel olur, dedi Brodersen, bir zamanlar onun da başına gelmiş olduğu anlaşılıyordu.

Babam geri geldiğinde, hâlâ ıslak ıslak parlayan yağmurluğunu giymiş, şapkasını takmış, paçalarını lastik çizmelerin içine sokmuştu. Hazırdı. Ben tamamım Okko, dedi. Gidiyor musun? diye sordu Hilke. Bleekenwarf'a, dedi babam, yalnızca birkaç dakika. Patatesleri koymuştum, dedi ablam uyarırcasına. Orada bir işim var, dedi polis, uzun sürmez. – Annem sorarsa? – Ona söyle, Bleekenwarf'a ceza belgesini götürüyorum, yemeğe dönerim.

13

Hayat Bilgisi

Tetjus Prugel diğer öğretmenlerden hem daha sert vuruyordu hem de daha hızlı. En şiddetli dayaklarının nedeni dikkatsizlik olduğu için –tembellik, aptallık ya da öğrenme güçlüğü değil– sınıfta hiç kimse sabah saatleri boyunca uzaklardaki patlamalarla sarsılan pencerelere bakmaya cesaret edemiyordu. Yıldırım hızıyla hareket eden, deniz tarafından gelip bendin ve asfalt yolun üzerinde açılar çizerek Husum yönüne giden uçakların arkasından bakmaya da kimsenin cesareti yoktu – İngiliz kraliyetinin işaretleri fark ediliyordu. Prugel motorların gürültüsünden sesi duyulamaz olduğunda kibirle tavana bakarak gürültünün kesilmesini bekliyor, sonra cümleyi ve yüklemi tekrar bulup konuşmaya devam ediyordu. Buzda bile yüzebilecek kadar ateşli, sınıfımızın iyi ısındığı günlerde kıpkırmızı kesilen iriyarı, kel kafalı bu adam, son dersi boş geçirmek için hiçbir neden görmüyor, patlamalar ve ne yapacağı belli olmayan uçaklar yüzünden sık sık kesintiye uğramasına rağmen hayat bilgisi dersini yapmakta ısrar ediyordu. Sıralarımızda oturuyorduk, kaskatı, omurgalarımız hafif öne eğilmiş, ellerimiz eğimli sıraların üzerinde yan yana, yüzlerimiz ona dönük, bakışlarımız ağzından çıkacak her bilgiyi almaya hazır, korkulu. Balıklarla ilgili bilgiler, hayır, balıklarda

hayatın oluşumuyla ilgili bilgiler, hayır, tam olarak bu da değil: Balıklarda hayatın oluşumu mucizesiyle ilgili bilgiler. Nisan ya da mayıs ayının sonlarındaki bu sıcak günde, hayat bilgisi dersinde sınıfa getirdiği şahsi mikroskobunun yardımıyla bu mucizeyi bize de göstermek istiyordu. Mikroskop kurulmuştu, mucizeyi kanıtlayacak sırları içinde saklayan iki metal kutu mikroskobun yanında duruyordu. Heini Bunje ve Peter Paulsen, bütün sınıfın adına gerekli uyarıyı çoktan almışlardı: Önceden kestirilmesi imkânsız bir hamleyle ikisinin de parmak uçları hedeflenerek cetvelle üçer kez vurulmuş, böylece genel bir gözdağı verilerek her şey belli bir süre için garanti altına alınmıştı.

Bir süre Prugel'le ilgilenmek, geçmişte aldığı yaralardan söz etmek ya da her birinin hikâyesini anlatmak eminim ki işe yarayacaktır –keyfinin yerinde olduğu bir gün, kaburgalarının arasında gezinen kurşunun yerini gösterdiği söyleniyordu–; hava koşullarına aldırmadan antrenman giysileriyle gelgit havzasında gezintiye çıkmaya ikna ettiği Mecklenburg kökenli ailesini ziyaret etmek de ilginç olabilir: Ancak fazla bilgi vererek durumu karmaşık bir hale getirmek istemediğim için, burada yalnızca sınıfımızda hayat bilgisi dersi anlattığını belirtmekle yetiniyorum. Bugünkü konumuz, balıklarda hayatın oluşumu mucizesi.

Uzaklardan, bizi ilgilendirmeyecek kadar uzak mesafelerden bazen sekiz virgül sekiz, kimi zaman iki santim dörtlü bir uçaksavar, seyrek olarak da on beş santim uzun namlulu bir topun sesleri duyulurken o ders anlatıyordu. Topların seslerinden, yarattıkları dalgalardan özelliklerini ayırt etmeyi öğrenmiştik. Her zamanki gibi tahtanın önünde gözünü kırpmadan duran Prugel –bir bıçak atıcı için iyi bir partner olduğu kesindi– bakışlarıyla bizi dizginleyerek balıkların dünyasına dalmamızı talep etti

alçak bir sesle. Tüm bu çeşitler, dedi, bu isimler, büyük ve küçük. Bu dünyayı tanımanız gerek, ahmaklar! Denizin dibinde kaynaşan hayatı. Köpekbalıkları, öyle değil mi? Zargana, uskumru, yılanbalığı, morina, denizlerin serçesi ringabalığını da unutmayalım. Acaba, diye sordu kendi kendine, balıklar üremeye devam etmeseydi ne olurdu? O zaman art arda, diye cevap verdi kendi kendine, tüm türler yok olurdu. Ve balıklar olmadan, diye sordu bu kez yine kendi kendine, denizler nasıl olurdu? Ölü bir deniz olurdu tabii. Ardından tabiatın ustalıkla planlanmış, her şeyin ama her şeyin önceden düşünülüp tasarlanmış düzeninden söz etti. Bizi yanıkların da hayatın bir parçası olduğuna ikna edebilmek için buhar makinesinden örnek verdi, doğal seleksiyona değinmeyi unutmadı ve tekrar balıkların dünyasına balıklama daldı.

Yani dilsiz balıkların da –ayrıca o kadar da dilsiz sayılmazlar– belli cinsiyet özellikleri, cinsiyet farkları ve organları vardı. Her iki cins de yumurtlama zamanı gelince sürüler halinde toplanarak nehir kenarlarında ya da sığ deniz kıyılarında kuluçka yerleri aramaya başlıyor. Bu amaçla çok uzaklara gidiyor, sizlerin de mutlaka daha önce duyduğunuz gibi nehirlerden çıkıyor, bu arada pek çok engeli yeniyorlar, yalnızca sombalıklarını düşünün, yeter. Korunaklı, beslenme imkânı buldukları yerlere yumurtalarını bırakırlar, sık topaklar halinde, erkek balıklar da tohumlarıyla bu yumurtaları döller. Ancak kemikli balıklar... Prugel konuşmasına ara verdi, yüzünde aşağılayıcı bir ifadeyle uçağın gölgesinin spor sahasından kaybolmasını ve gürültünün dinmesini bekledi, sonra devam etti: Köpekbalıklarının büyük bir kısmı canlı yavrular dünyaya getirir, ama bu bir detay, siz ahmaklar bunu unutabilirsiniz şimdilik. Yumurta: Hayat yumurtada saklıdır. Şaşırtıcıdır ki çok az balık bıraktığı yumurtalarla ilgilenir ya da kuluçkaya yatar. Yalnızca küçük dikence

balıkları, evet, bir tek onlar yuva yapar, yumurtalarını korur, hatta belli bir süre yavrulara da göz kulak olur, bazı türler ise yavrular yumurtadan çıkana kadar yumurtaları solungaç kapaklarında taşır. Ama balıkların çoğu yumurtaları kendi haline bırakır, yavruların ne gelişimiyle ne de yetişmesiyle ilgilenir. Ya küçük balık yavrusu? O yumurtanın içinde büyümez, ahmaklar, tersine üzerindedir ve yavaş yavaş ondan ayrılır.

Ama bunları, dedi Prugel, kendi gözlerinizle görüp ikna olabilmeniz için size hayatın oluştuğu cevheri getirdim. Şöyle dedi: Değerli cevher. Şimdi konuyu mikroskopta daha yakından inceleyeceğiz.

Uzaklardan dörtlü uçaksavarın sesi duyuldu, sekiz virgül sekiz kalibreliğe kumanda eden büyük birader pencerelerimizdeki gevşek macunları gürültüyle yerinden oynattı, ama Prugel duymazlıktan geldi, kürsüye çıktı, cep çakısını çıkardı, iki teneke kutuyu açarak kokladı, çakının ucuyla grimsi yeşil kütleden bir parça alıp lamın üzerine koydu, parmağının ucuyla dağıttı, yani yumuşak dokunuşlarla yayılmasını sağladı. Sonra mikroskoba yerleştirerek eğildi, bir gözünü kapattı. Yüzü zoraki gülümsüyormuş gibi çarpılmıştı. Siyah düğmeyi bulmak için birkaç deneme yaptı, düğmeyi çevirerek görüntüyü netleştirdi ve ani bir hareketle doğruldu. Bizi süzdü. Zafer ifadesiyle. Uyararak. Şüpheyle baktı bize, şu anda göstermek istediği her neyse yazık olacak ya da boşa gidecekmiş gibi bir ifadeyle. Emretti: Kalkın, oturun, kalkın, sıraya girip buraya gelin ahmaklar, tek sıra! Dizlerimizi aynı hizaya getirip kusursuz bir düzen oluşturana kadar da bizi çekiştirip durdu. Böylece mucizeyi görerek büyük bir yarar sağlayacaktık kendimize. Yani yumurtayı. Balık yumurtasını.

Tanrı'ya şükürler olsun ki Jobst en öndeydi, görülecek her neyse, ilk önce o görüp söyleyecekti. Hepimiz

gerilmiş, onu izliyorduk. Jobst korkuyla Prugel'e baktı, ayaklarının ucunda yükselip mikroskoba doğru bir hamle yaptı. Eğil, diye buyurdu Prugel, yaklaş! Tombul canavar gözünü merceğe yapıştırıp baktı. Haşmetli kıçı pantolonunu geriyor, kahverengi Manchester kumaşı kat kat olmuş kalçalarını kesiyordu. Baktı, baktı ve can havliyle, balık yumurtaları, dedi, ringabalığı olabilir. Başka ne görüyorsun? diye sordu Prugel. Jobst biraz daha bakıp, yumurtalar, dedi, hayli çok yumurta.

Yerine oturmasına izin verildikten sonra, biz de yerlerimize dönebilmek için ne dememiz gerektiğini biliyorduk artık; Jobst'un ardından Heini Bunje acıyla sızlayan morarmış ve şiş parmaklarıyla mikroskobu kavradı. Prugel şu bilgiyi verdi ona: Kızarmış, tütsülenmiş ya da haşlanmış balık yumurtası düşünmeyin! Bir kez olsun yemek düşünmeyin ahmaklar, her yumurtada saklı olan mucizeyi düşünün! Her yumurtada bağımsız bir hayat. Bu hayatların çoğu erkenden telef olup gidiyor, besin olarak başka hayatlara hizmet ediyor, yalnızca en güçlüler, en iyiler, en dayanıklılar, onlar yaşıyor ve çoğalıyor; bu her yerde böyledir, sizi hesaba katmazsak tabii. Değerli hayatların sürebilmesi için değersiz hayatların yok olması gerekir. Tabiat böyle öngörüyor, bize düşen de bunu kabullenmek.

Larva, diye bağırdı Heini Bunje, çok küçük bir larva. Ama yine de bir şey, dedi Prugel ve düzeltti: Bir balık yavrusu, yumurtadan çıkmadan hemen önce, dikkatli bak. Ölmüş, dedi Heini Bunje. Savurganlık, dedi Prugel, tabiatın savurganlığı. Yüz, ne diyorum, bin, hatta yüz bin küçük yumurta, bunların tümü hayatın devamını sağlamak için birkaç tanesinin canının bağışlanması umudunda. Seleksiyon, öyle değil mi? Ve hep savaş. Zayıflar savaşta yok oluyor, güçlüler kalıyor. Balıklarda da böyle, bizde de. Başlangıçta herkes aynı imkâna sahip, görün-

meyen her yumurta bir hayat içeriyor ve bu hayatı besliyor, ama sonra, savaş başlayınca hak etmeyen –hak etmeyen, dedi– yarı yolda kalır.

Bu ve benzeri düşüncelerini yumurtladıktan sonra, beni mikroskobun başına çağırarak, şimdi de Jepsen'in neler gördüğünü dinleyelim, dedi. Aynı anda yanıma geldi, cetvel elindeydi. Daha mikroskoba yeni eğilmiştim ki, deyim yerindeyse parayı peşin görmek isteyerek sordu: Evet? Küçücük jelatin topları andıran grimsi yeşil, ezilmiş örneğe baktım hemen, biraz düşünmek istiyordum, ama dizimin arkasındaki soğuk cetvel kayarak yukarıya doğru çıkmaya başlamıştı, yine de gözümü mikroskoptan ayırmadan cetvelin yaptığı gezintiye katlandım ve vaat edilen mucizeyle ilgili bir işaret bulmaya çalıştım. Bön bön bakan minik balık gözleri, küçücük, şeffaf bir balık gövdesi ve yumurta sarısı ile balık arasındaki bağlantı; bunları gördüğümü sandım, ama yeterli gelmedi. Ne bekliyordum? Ne beklediğimi hatırlamıyorum artık, belki de mikroskopta gördüklerim beni hayal kırıklığına uğrattığı için tek bir sözcük çıkmıyordu ağzımdan. Hiçbir şey mi yok? diye sordu Prugel, hiçbir şey? Morina, dedim şansımı deneyerek, morina balığının yumurtaları olabilir. Prugel cetveli çekti, gerçekten de morina yumurtaları, diyerek onayladı, ama sesi tam olarak duyulamadı çünkü İngilizler, İngilizler burada! çığlıkları üzerine hepimiz bir anda pencereye üşüştük. Okulun avlusunda uzun anteni sallanan tozlu bir tank duruyordu, ilk bakışta fark edilmeyen topu, beyaz boyalı futbol kalelerinden birine yönelmişti. Tankın üzerindeki kapaktan dışarıya iki adam çıktı, İngiliz'e benziyorlardı, makineli tüfeklerini aldılar, aralarında bir şeyler konuştular ve kendilerini emniyete alarak, her an tetikte okul binasına doğru ilerlediler. Haki renkli giysileri ve bağcıklı postalları vardı. Çok gençtiler. İkisi de kollarını sıvamıştı.

Yan yana girişe geldiler, güneşin altında, bayrak direğini geçtiler, bizi ne zaman fark edeceklerini düşünüyordum ki görüp durdular. Pencereye yapışmış olan öğrenci güruhuna dikkatle baktılar. Aralarında konuştular. Sonra birbirlerini kollamaya devam ederek girişin altında gözden kayboldular. Öğretmen Prugel, yerlerinize! diye emretmiş olmasaydı, zangırdayan pencerelerde kalmaya devam edecektik. Bu kez cetvelini sırtlarımıza indirmek için yeterince hızlı hareket edemediğinden havada sallamakla yetinmek zorunda kaldı ve hepimizi pencereden itiş kakış uzaklaştırarak kürsüden başlayıp sınıfın ortasına kadar uzanan bir sıraya soktu. Jobst, Heini Bunje ve ben yerlerimize oturabilirdik.

Öğretmenimiz, nerede kalmıştık? gibi bir soru sormaya bile gerek duymadan, okulun avlusunda duran tanka, binaya giren İngilizlere rağmen, morina balığı yumurtaları, dedi, Jepsen doğru gördü. Pek çok başka balığın besini olan bir balığın yumurtaları.

Ama yumurtada keşfedilecek başka şeyler de var! Bertram! Kalle Bertram kül sarısı saçlarını alnından çekerek mikroskoba eğildi, hepimiz –Prugel hariç– ağzımız açık, dışarıya kulak kabartmış, kapı kolunu izliyorduk – olabildiğince tabii. Ayak sesleri duyulmuyor muydu henüz? İngilizce konuşmalar? Sesler kürsüde durup kendini sıkarak mikroskoba bakan Kalle'nin birbirine dolanan ayaklarından geliyordu. Kapı kolunda bir hareket olmuş muydu? Olmuştu. Kalle Bertram yumurtadaki mucizeyi dile getirecek duruma gelemeden kapı aralandı, ama bir süre açık kalmasına rağmen kimse görünmedi; kendiliğinden açılmış olmalıydı. Prugel, kapıyı kapat Jepsen, diyordu ki içeri girdiler. İki kişiydiler, ikisi de sarışın, ikisi de açık renk gözlü, ikisinin de yüzü hafif kızarmış.

Sınıfın ortasına kadar yürüdüler, bize uzun uzun baktılar – sanki eskiden tanıdıkları birini arıyor gibiydi-

ler. Biri, savaş yok, dedi, savaş bitti, evlerinize. Öyle sanıyorum ki biz onlara hayranlıkla bakarken onlar da dikkatle bizi inceliyordu, ama uzun sürmedi, tahtaya, kürsüye yöneldiler. Biri süngeri aldı, elinde sıktı, sonra kutuya geri koydu, diğeri kürsünün çevresinde dolanıp konuşmadan, bir el işaretiyle öğretmen Prugel'i yerine oturmaya davet etti. Öğretmen Prugel oturmadı, ancak İngiliz, mikroskobu gördüğü için talebinin yerine getirilip getirilmemesiyle ilgilenmedi sanırım. Mikroskoba yaklaştı, kuşkuyla bize baktı, eğildi, bunu belirtmeliyim, telaşla doğruldu ve arkadaşına işaret etti. Diğeri iki adımda yanına geldi, soru sorar gibi bir hareketle mikroskoba yöneldi ve o da baktı. Hepimizin, hatta hayat bilgisi uzmanı Prugel'in de gözünden kaçan bir şey görmüş olmalıydı, ama ne? Usulca içeri süzülmüş bir denizkızı mı, nesli tükenmiş bir perde ayaklı mı? Gözünü mikroskoptan ayırmıyordu. Neye bakıyordu? Morina balığının yumurtasında ne keşfetmişti?

Mikroskoptan ancak arkadaşının uyarısı üzerine ayrılabildi, birbirleriyle işaretleşiyorlardı şimdi, ilgilerini çeken başka bir şey görmüşlerdi. Arka arkaya pencerenin önünden geçerek tabiat bilgisi dolabımızın bulunduğu duvara geldiler: Çift kapılı, içi görünen ve ebediyen kilitli duran bir dolap – anahtarlarından biri uzun süredir koleksiyonuma zenginlik katıyordu. Yansımayı önlemek için yüzlerini cama iyice yaklaştırdılar: İçerideki ölülerin tümü de sırıtıyordu. İçi doldurulmuş tepeli dalgıç sırıtıyordu, içi doldurulmuş su tavuğu sırıtıyordu, cilalanmış ağaç gövdesinin üzerindeki kokarca, içi doldurulmuş tavşan, karga ve parşömen gibi parlayan turnabalığı kafası, hatta yuvarlak cam kabında kıvrım kıvrım bükülmüş köryılan bile sırıtıyordu. İki İngiliz keşiflerini dikkatle ve sessizce incelediler, hatta bir fok balığının iskeletini yakından görebilmek için yere çömeldiler. Biri dolabı aç-

mayı denedi. Ardından tekrar işaretleşerek kapıya doğru yürüdüler, ayrılırken hiçbir şey söylemeyeceklerini ya da söyleyecek hiçbir şeyleri olmadığını düşünüyorduk, ama kapının önünde bir an durdular. Bir tanesi aynı sözleri tekrarladı: Savaş bitti. Sonra da gittiler.

Ya Prugel? Bizi unutmuş muydu? Mikroskobu ve yumurtadaki mucizeyi unutmuş muydu? Disiplin sağlamak için neden bizi cetveliyle hizaya sokmuyordu? Bazılarının hâlâ pencerede olmasına nasıl göz yumuyordu? Elindeki tebeşiri nasıl bastırdığını hâlâ hatırlıyorum. Çarpılan dudaklarını, gözlerini kapatıp başını arkaya atarak kesik kesik nefes alışını. Yüzünün donukluğunu ve solgunluğunu. Tüm gücünü tüketmiş bir atlet gibiydi. Hayal kırıklığı, şaşkınlık ve öfke. Yavaş ve ağır hareketleri. Nefes alıp verişleri. Kürsüye gidişi, çıkışı, düşecek gibi olurken sandalyeyi bulup oturuşu –tüm sınıf tanık olmuştu buna–, yüzünü ellerinin arasına alıp bir süre öylece kalışı, iç çekerek, soyulan bir deriyi atmak istercesine ovuşturması. O ânı da çok iyi hatırlıyorum: Görünmeyen bir güç onu zorluyormuş gibi silkinmesi, teneke kutuları kapatması, omuz silkerek, bir şey söylemek istercesine sınıfa bakması ama söyleyememesi. Prugel, hayat bilgisi öğretmenimiz. Sonunda konuşmayı başardı ve evlerinize gidin, dedi, ama kendisi sınıftan çıkmak için hiçbir girişimde bulunmadı, mikroskobunun yanı başında durmaya devam etti, kararsız ve çok çaresizdi, ayrılırken söylediklerimize hiçbir karşılık vermedi, ne güle güle, ne hoşça kalın. Prugel'i son kez böyle gördüm.

Bizi serbest bırakmasıyla birlikte koridor ve merdivenlerde silkelenmiş elmalar gibi yuvarlanmaya başladık, hep birlikte koşarak, atlayarak, kayarak dışarı çıktık, ama avlu boştu, asfalt yola çıkan tank kuzeye doğru ilerliyordu. Çocuklar da caddeye fırlayıp uzaklaşan tankın arkasından baktılar. Böyle bir günde dahi beni unutmama

ihtimalleri olan Jobst ve Heini Bunje'yle arama ulaşamayacakları bir mesafe koyup kiremit renkli taş yola geldiğimde, öbekler halinde oradaydılar hâlâ. Hızlandım, bendin üzerinde dolaşan uçakların gölgeleri yıldırım hızıyla üzerimden geçerken bile eğimden aşağıya atlamamayı başardım. Pervaneler bir çember testere gibi yanıp sönerek berrak günü ortadan biçiyordu. Böyle berrak ve aydınlık, pırıl pırıl günler ancak ilkbaharda olurdu. Hareketsiz birkaç bulut, tenlerimizi yakan kuzeybatı rüzgârı.

Evin kapısı açıktı. Hinnerk Timmsen'in bisikleti merdivenin yanındaki duvara dayalıydı. Babam bürosunda, telefonla konuşuyordu, o kadar bağırıyordu ki sesini barakanın oradan duyabiliyordum: Silahlar teslim alındı, evet, eksiksiz, evet, adamlara bilgi verildi. Koşmaya başladım. Caddenin güvenliği, evet, diye bağırdı babam, kısa bir aradan sonra ekledi: Sağlanacak. İki adımda beton merdiveni geçtim, koridora girdim. Bileklikler, evet, diye bağırdı babam, kollukları kastettiğinden hiç şüphe yoktu, koridordan geçerken buzdolabının üzerinde görmüştüm onları. Hinnerk Timmsen mutfak masasının önünde duruyordu, işte şimdi başlıyor, sözleriyle karşıladı beni. Her türlü açıklamayı yapmaya hazır, oraya yığılmış savaş malzemesini gösterdi: fabrikadan yeni çıkmış kutularda el bombaları, birkaç bazuka, karabina ve cephane. Bu nesneleri mutfağımıza kimin getirdiğini sorduğumda, kimsenin aklına gelmezdi Siggi, dedi, hiç kimsenin! Bizim yardım etmemiz isteniyor şimdi. Husum'dan mı gönderildi? diye sordum tekrar, ama cevap vermek yerine masadan bir bazuka aldı, nişangâhı kaldırıp saate doğrulttu, sonra düşman saflarındaki pirinç, bulgur ve irmikleri hedefleyerek onları sessizce zararsız hale getirdi. Karabinayı inceleyip üzerindeki yazıları okuyarak İtalyan ganimeti olduğunu tespit etti, edindiği bu bilgi pek güven vermemişti ona. Babam içeri girene kadar el bombalarını masa-

nın altına dizdi, cephaneleri saydı: Yaklaşık altı yüz atış Jens. Herkes yolda, dedi babam, görev dağılımı yapıldı. Biz caddemizin güvenliğinden sorumluyuz. – Biz, ikimiz mi? – Kohlschmidt ve Nansen de bize katılacak. – Nansen? – Evet, tüm yurt muhafızları[1] mevzileniyor.

Böylece Hinnerk Timmsen kolluğunu safran sarısı ceketinin koluna geçirdi, bunu rasgele yapmadı, özel bir itina gösterdi, önce taktığı yeri çok yukarıda buldu, sonra ise fazla aşağıda, nihayet hoşnut kaldığında onun artık bir asker olduğunu gösteren kolluğu iki iğneyle tutturdum. Pek çok işte tecrübeli bu adam, her ihtimale karşı aynaya bakarak kolluğun yerini kontrol etti, sonra babama savaş malzemesini dört gruba bölmek için yardımcı oldu; bu arada Hilke'nin koyduğu çaydan küçük yudumlar alıyordu. Çay pek hoşuna gitmemiş gibiydi. Yanlışlıkla okulun avlusuna giren İngiliz tankından söz açtığımda, Hinnerk Timmsen hemen bir bazuka alıp sağ tarafı kolaçan etmek için evin önüne çıktı, ama kısa bir süre sonra eliyle ortalığı yatıştırıcı işaretler yaparak geri geldi. Dışarısı temiz, diyerek mutfak bankına, babamın yanına oturdu. Bekliyorlardı. Susuyorlardı. Her şey apaçık ortada olduğundan söylenecek fazla bir şey kalmamıştı zaten, aralarında herhangi bir belirsizlik yoktu, Bultjohann beyanını bizzat geri almıştı – Rugbüll polisinin de dahil olduğu bir müzakereden sonra. Pencerenin önünde durup onların adına çayırları kontrol altında tuttum: İlk olarak kim gelecekti? Bizim yurt muhafızları mevzileniyordu.

İlk olarak ressam geldi, uzun mavi paltosu ve başında şapkasıyla, elleri ceplerinde çayırdan gelirken gördüm

1. İkinci Dünya Savaşı'nın son aylarında Hitler'in emriyle Alman erkeklerinden oluşturulan halk kurtuluş ordusu. Örgüt milislerinin yaşları on altı ile altmış arasında olmakla beraber, katılım için daha önce orduda askerî eğitim almış olma şartı yoktu. (Ç.N.)

onu. Nansen Amca geliyor, diye seslendim. Tam vaktinde, dedi babam. Neden? diye sordu Timmsen usulca, neden onu da dahil etmek istiyorsun Jens? Şimdi, belki de her şeyin belirlendiği böyle bir durumda? Tam da bu yüzden, dedi babam, belki de her şeyin belirlendiği bu durumda, yakınımda olması için. Böylesi daha iyi Hinnerk, inan bana. Açıkça söyle, ona güvenmek istiyorsun yani. Sorun bu işte, dedi babam, ona güvenebilseydim, yakınımda olmasına ihtiyaç duymazdım. Ayağa kalktı, pencereden ressama baktı. Ancak ressam tek başına değildi, "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının altında durmuş, Söllring Çiftliği istikametine doğru el sallıyordu; bekledi, sonra birkaç adım ilerleyerek kuş gözlemcisi Kohlschmidt'i karşıladı. Tokalaşma. Bakışma. Kohlschmidt ellerini açarak konuşuyor ve ressamı ikna etmeye çalışıyordu, tereddütlü olduğu bir konuda karar vermesini sağlıyordu belki. Kararsız görünen ressam Kohlschmidt'i dinlerken onu kolundan tutarak eve doğru yönlendirdi ve merdivene getirdi. Sürüklenen ayak sesleri koridorda henüz duyulmuştu ki, Rugbüll polisi onları karşılamaya hazırlandı ya da şöyle diyelim: Hazır ola geçti. Sırtı dik, bacakları hafif ayrık, sabit, rahat, ama fazla rahat da değil, mutfağın ortasında durup yurt muhafızlarının şu anki eğitim komutanı olarak gerekli otoriteyi sağladı. Sigara yakmak isteyen Timmsen'e kaba bir ifadeyle, burada sigara içemezsin, dedi.

Gelenleri o anda kendisine en uygun gelen tavırla bekledi ve selamlarına öyle bir karşılık verdi ki, önce kimin kime selam vereceğine dair hiçbir şüphe kalmadı. Onları mutfak bankına yönlendirip Hinnerk'in yanına oturttuktan sonra rahatlamış bir ifadeyle masaya yaklaşıp elini ganimet İtalyan silahlarından birinin kabzasına koydu. Silahı okşadı. Davranışlarıyla diğerlerinin kendisini izlemelerini sağladı, ama ilk sözü söyleyen o olmadı.

Suskun ve gergindiler. Sıkışık banktan ansızın doğrulup kalkan soluk yüzlü kuş gözlemcisi Kohlschmidt konuştu ilk olarak. Son derece açık bir şekilde, bok, dedi, burada ne bok yiyoruz? Onlar Elbe'de, Lauenburg'da, hatta Rendsburg'da, belki de bazıları burada. Herkes bitirirken biz yeniden başlıyoruz. Birkaç ceviz kırıcısıyla onları durdurmamız gerekiyor. Teneke makaslarıyla. Bir anlamı olsa – ama hiçbir anlamı yok, her şey boktan!

Kohlschmidt öfkeyle eğildi, cebini karıştırarak siyah bantla yapıştırılmış kısa saplı piposunu çıkardı, dudaklarının arasına yerleştirdi. Burada sigara içemezsin, diyen babam konuşmaya hazırlanıyordu ki, Hinnerk Timmsen daha çabuk davrandı, bugüne kadar tüm girişimlerinde başarısız olan Wattblick'in işletmecisi, direnmeyi yersiz bulmuyordu, şimdi, her şey sona ererken, tam da şimdi direnmek istiyordu, bu insanın kendisine karşı borcuydu: Çünkü her şey yolunda gittiği sürece, kendini göstermek kolaydı, oysa önemli olan ortada belirgin bir başarı şansı olmadığında da bunu yapabilmekti; ayrıca o bugüne kadar mücadele vermeden hiçbir şeyden vazgeçmemişti ve kim her şeyin sona erdiğini söyleyebilirdi ki, nihayetinde düşman yine de zor duruma düşürülerek bir örnek oluşturulabilirdi, kesinlikle, sert ve beklenmedik bir direniş sergileyerek –ki bunun sonsuza dek sürmesi gerekmiyordu– karşı koymak denenebilirdi, böyle yapılmalıydı.

Bu açıklamanın ardından herkes sorulmadığı halde fikrini söylemeye başladığı için babam sessiz kaldı, hatta bilinçli olarak sustu ve Max Ludwig Nansen'e, maydanoz olma sırası sende şimdi, anlamına gelen bir bakış attı. Hiç duraksamadan, neden evdeyiz? dedi ressam. Dışarıda da bekleyebiliriz. Başka da bir şey söylemedi ve babam daha açık konuşmasını istediğinde de yeni bir şey eklemeye yanaşmadı. Ya Rugbüll polisi? Onun da söyleyecekleri vardı elbette, her şey olmasa da pek çok şey

onun sorumluluğundaydı, ama kendisine zaman tanıdı, tüm konuşmalardaki olumlu ve olumsuz noktaları yakaladı, onları ölçüp biçti, bir çizgi çekip hepsini sıraladı. Uzun süre inatla düşünüp taşındıktan sonra emirlerden, emirlerin boşuna olmadığından, aksine emirlere uyulması, hem de tam tamına uyulması gerektiğinden söz etti. Şimdi konu caddenin güvenliğiydi. Buna göre, dedi babam, caddenin güvenliğini üstleneceğiz, hemen, kimin henüz kolluğu yoksa, şimdi bir tane alacak, sonra da mevzileneceğiz.

Bizim yurt muhafızları, bu konuşmalar eşliğinde mevzilendi. Ücra, bu yüzden de hayati önem taşıması imkânsız olan, ama yine de kullanılan caddenin güvenliğini babamla ressamın birlikte üstlenmeleri gerektiği için, gözlerimin önünde kaçınılmaz görüntüler canlandı: Nemli toprakta açılan bir çukur, göğüs hizasında, dört kişinin sığabileceği şekilde hesaplanmış, güney tarafında bir siper, buraya çarpan mermiler. Ya da en azından başlangıçta böyle oluyordu, çünkü bir süre sonra, sonuçsuz kalan sayısız saldırının ardından biçare siperin üzerinde bir set daha meydana geliyordu, sessiz bedenlerin oluşturduğu setten gökyüzüne uzanıp kalmış ellerde de hiçbir hareket yoktu, daha uzaklarda çayırlara dağılmış, zincirleri kopmuş, top kuleleri parçalanmış panzerler vardı, bazılarından yükselen yoğun dumanlar, vurulduktan sonra düşerek pilot koltuğuna kadar turba yumuşaklığındaki toprağa gömülen uçaklardan geriye kalan şaşırtıcı derecede az kalıntıyı gizliyordu. Kendimi ise cephane, yemek ve su taşırken hayal ettim, ben de başıma diğerleri gibi, belki de Hilke'nin yeni diktiği bir bant takmıştım. Hayaller! Bir başka Hint hikâyesinden çıkagelen hayaller!

Ama bu hayallerden kurtulmak pek kolay değildi, çünkü damgalı kolluklar takılmış, silahlar dağıtılmış ve mevzi belirlenmişti. İngiliz tanklarıyla zırhlı araçlarına

karşı burada mücadele verilecekti. Değirmenin aşağısında –benim değirmenimin– yeterli yer olmalıydı, çukurun açılacağı tepeden caddemiz görünüyordu, hem de Husum Caddesi'ne kadar, aynı zamanda eski savak da kullanılabilirdi, ayrıca Holmsen'in geniş otlağı vurulacak tanklar ve uçaklar için biçilmiş kaftandı. Karabinaları astılar, bazukaları omuzladılar, cephanelerle el bombalarının bulunduğu sandıkları aldılar ve ağır silahların elverdiği tek yürüyüş biçimiyle yola koyuldular, yani ağır ağır yürüyerek mutfaktan çıktılar, çabucak pes eden dizleriyle kiremit renkli taş yolda giderlerken arkalarından koştum, Hilke odasından, annem ise uyku kamarasından bu yolculuğu izliyordu, hiç karışmadan yalnızca izliyordu. Diğerleri elleri kolları dolu, ağır yükleriyle el sallamalarına imkân olmadığı için, onların adına ben el salladım kadınlara, Hilke'nin cevabında tehdit vardı, annem ise tamamen kayıtsız kaldı. Yurt muhafızlarımızın mevzilenmesi böyle başladı.

Siper değirmenin hemen önünde kazılacaktı, birkaç kürek darbesiyle yumuşak toprakta göğüs hizasına gelen, dibinde yeraltı suyu olmayan bir çukur açılıverdi – yeraltı suları bizim oralarda önemli bir konuydu. El bombaları ve cephanelerle birlikte birkaç bazukayı da çukura yerleştirdik. Dört adamı çalışırken izlemek çok ilginçti: Hinnerk Timmsen sürekli ıslık çalıyor ve herkes için hazır tuttuğu gülümsemesini her an tazeliyordu. Öfkesini hiç çekinmeden dile getiren kuş gözlemcisi Kohlschmidt ise tüm kazı boyunca küfredip durdu, bu arada bazı küfürlere ilginç özellikler kazandırmaktan da geri kalmadı. Max Ludwig Nansen yüzünde soğuk bir ifade ve katı bir dikkatle babam ne emrederse onu yaptı, içinden geçenleri yalnızca el işaretleriyle dile getirmekte kararlı görünüyordu. Ve nihayet Rugbüll polisi: Onu gören başrolde olduğunu hemen anlardı, atış alanını kontrol ederken

nasıl dikkatliyse, düz, ancak geniş siperi yığarken de o kadar dikkatliydi; düşünerek ve hesaplayarak çalışıyordu, tüm ilgisi değirmenin aşağısındaki mevzide odaklanmıştı, yani siperde ve siperin kamuflajında. Birbirinden çok farklı bu dört karakter üç, olsa olsa dört saat içinde güçlükle fark edilebilen, ancak caddeye hâkim bir mevzi oluşturmayı başardılar; üç tarafı korunaklıydı, yalnızca Kuzey Denizi'ne açıktı ve bu yönden risk taşıyordu, ama o taraftan bir kara çıkartması beklenmeyeceğine ikna olmak pek de zor değildi. Peki, ya havadan görünüşü? Sık otlarla kaplanan düz setler, değirmenin gölgesinde hayli iri, ancak huzurlu bir inek tezeği etkisi yapabilirdi. Kritik bir gözle yaptıkları tüm kontrollerden memnun kaldıktan sonra, birbirleriyle yardımlaşarak sipere girdiler, karabinayla üç bazukayı göğüs hizalarına çektiler ve sinerek, savunmaya hazır konumda Husum yoluna giden caddeyi izlemeye başladılar. Beni iki kez eve gönderdiler, ikisinde de geri geldim, ancak babamın temkinli sayılabilecek, hatta biraz çaresiz bir sükûnetle üçüncü uyarısından sonra, bir daha geri dönersem başıma gelecekleri anladım. Karahindiba toplayarak bent tarafına gittim, geniş bir açı çizerek yurt muhafızlarına görünmeden değirmene döndüm, kubbedeki sığınağıma çıktım ve merdiveni çekerek kimsenin arkamdan gelememesini garantiye aldım.

Bu arada neler olmuştu? Kaçırdığım bir şey var mıydı? Penceredeki kartonu çektim, döşeğime uzandım, antenlerimi harekete geçirip önce aşağıdaki mevziye baktım – kadro hâlâ noksansızdı. Husum yolunda parlayan asfalt şeritte bir hareket vardı, bir şey yuvarlanarak itiliyor ve çekiliyordu, tıka basa dolu bir el arabasının çevresini sarmış, adeta arabayı korumaya çalışan yarım düzine adam. Zırhlı bir araç değildi. Tank da değildi. Glüserup yönünde hiçbir şey yoktu, her ihtimale karşı konrol etti-

ğim Kuzey Denizi de ufka kadar tertemizdi. Okul avlusunu park yeriyle karıştıran bir düşman uçağı görünmüyordu. Riepen Mezarlığı hareketsizdi. Yani tek bir el arabası, nöbet tutan dört adam için uygun bir hedef değildi, suni bir fırtına yaratmaya değecek bir fırsat sayılmazdı.

Yurt muhafızlarımızın aralarından birini kule gözetleme nöbetçisi olarak değirmene yerleştirmemelerine şaşırmıştım doğrusu, ama bunu akıl edememişlerdi madem, ben de kendimi izinsiz ve davetsiz de olsa onların adına görevlendirilmiş bir gözlemci yerine koyabilirdim, kendi kendime görev vermiştim, yararlı işler yapmak için ille de izin almak gerekmezdi, bir tank ya da zırhlı araç gördüğümde onlara haber verip tüm ayrıntıları anlatabilirdim – ama görünürde hiçbir şey yoktu, ne ön planda ne de çok uzaklara kadar görülebilen arka planda. Anlaşılır gibi değildi ama yoktu, ateş açmaya değecek hiçbir şey görünmüyordu. Ufuk kendini ele vermiyordu. Bunu aşağıdakiler de fark etmiş olmalıydı, çünkü yarım saatçik süren sıkı ancak verimsiz bekleyişten sonra aralarında konuşup bomboş bir ufkun hep birlikte gözetlenmesinin gerekmediği konusunda hızla fikir birliğine vararak zaten küçük olan gruplarını daha da küçültüp ikiye böldüler: Artık ufukla yalnızca iki kişi ilgilenirken diğer ikisi, yani serbest nöbetçiler yerde oturup pinekleyecek, güç toplayacaklardı, vesaire. Grupların birinde babamla ressam, diğerinde Timmsen ve kuş gözlemcisi vardı. Beklediler. Karabina ve bazukalarıyla beklediler. Söllring yönündeki sık çalılıklar ansızın üzerimize doğru gelmeye başlasaydı, hemen alarm verebilirdim, ama çalılıklar kıpırdamıyordu. Ya da Riepen'deki akdiken çitleri devrilseydi. Ya da kurumuş dallarla süslenmiş meçhul bir hayvan üzerimize gelseydi! Beklemek zorundaydık. Sert balmumu parçaları ve cam kırıkları ararken belli bir planım yoktu, beklemekten sıkılmıştım yalnızca. Küçük bir

yığın oluşturdum, yurt mufahızlarına deneme mahiyetinde attığım bir balmumu parçası Hinnerk'in ensesine isabet etti. Yaralandığını düşünmedi gerçi, ama Kohlschmidt'in kendisini çimdiklediğini zannederek ne olduğunu anlayamayan arkadaşını öyle bir itti ki, Kohlschmidt yere düşüyordu neredeyse. Tartışmaları bana kadar ulaşıyordu, sonunda öyle sanıyorum ki babam içinde bulundukları özel durumun hassasiyetini dile getirerek onları uzlaştırmak zorunda kaldı. Şimdi karşılıklı tütün ikram ediyorlardı birbirlerine.

Kolumu dışarı uzattım, avucumu açıp elimi yıldırım hızıyla geri çektim, cam kırığının düşme eylemiyle ilgili tüm kuralları yerine getirecek şekilde, parıltılarla çukura düşüşünü izledim, ancak öngörmediğim halde Timmsen'in tütün tabakasına girdi. Kohlschmidt o sırada piposu için tütün istedi. Kuş gözlemcisi cam parçasını çıkarıp şaşkınlıkla baktı, gökyüzünden düşmüş bir meteora nasıl bakılırsa öyle bakıyordu, bir süre hareketsiz bulutları gözlemek için monokl gibi kullandıktan sonra Timmsen'e verdi, o da başını sallayarak fırlatıp attı.

Bu kez yurt muhafızlarına bir avuç dolusu balmumu ve cam kırığı atmaya karar verdim, özellikle de babamın üstüne, ama bunu yapmaya fırsat bulamadım, çünkü arazide biri vardı.

Savağın önünden geçti, bent boyunca yürüyerek saptı, her şeyden habersiz, hızla mevziye doğru ilerledi: Hilke. Her şeyden habersiz mi? Hilke bir sepetle güğüm taşıyordu, sağ elinde sepet, sol elinde güğüm, lobut gibi gidip geliyor, kısa salınımlarla otlarla kaplı değirmen yolundan yukarı, yeşil tümseğin üzerinden mevziye doğru ilerliyordu. Benim peşime takılmış olsaydı, yurt muhafızları yemeklerini çok daha erken yiyebilirdi oysa. Sepetle güğümü verdikten sonra kendisi de sipere girmek istedi, ama babam engel olunca çürümüş paslı kirişin üzerine

oturarak yurt muhafızlarının karnını doyurdu. Sandviç yiyip çay içtiler. Rugbüll polisi ekmek dilimlerinin arasına ne konduğunu ve nasıl bu kadar lezzetli olduğunu merak etti, ekmekleri açıp arasına bakan tek kişi de oydu; baktı, inceledi ve sandviçini keyifsizce bitirdi. Hinnerk Timmsen güya gizlice, ama herkesin anlayacağı işaretlerle ablamı sipere çağırırken, o gülümseyerek el sallayıp Timmsen'in kendisi için ne planladığını anlamaya çalışıyordu. Ressam bir şey yemedi, yalnızca çay ve sigara içti; sırtını toprak sete dayayarak, tek başına. Kohlschmidt oturduğu yerde tıkınırken burada ne işi olduğu konusundaki öfkesini dile getirmeyi sürdürdü. Yemek sırasında da ufku izlemeye devam eden tek kişi vardı: Babam.

Onları yemek yerken izlemeye devam edemedim, yanlarına gitmeliydim, hemen harekete geçtim; öylesine beklenmedik bir anda karşılarına çıktım ki, Hilke korkudan üç kez damağını kaldırdı. Şuna bakın, dedi Hinnerk Timmsen, ufaklık geri gelmiş. Nerede yiyecek bir şey var, hemen orada. Nereden çıktın böyle? Şuradan, dedim, başımla bendin oralarda bir yeri göstererek. Uçtun galiba? Evet, dedim. Sonra bana da çay verdiler, güğümün kapağından içtim, ressamın yemek istemediği sandviçleri yedim, hatta kuş gözlemcisinden kalanları da bitirdim, çok da beğendim, çünkü onun sandviçine ev yapımı ciğer ezmesi sürülmüştü. Babam onlarla birlikte yemek yememe, ardından da bir süre konuşmalarını dinlememe göz yumdu. Yurt muhafızları olarak bir tank türü hakkında konuştular, bu tankın çok yakına gelene kadar beklenmesi, sonra da en zayıf yerinden, yani egzozundan vurulması gerekiyordu; ardından gece, sis ve ilkbahar ayazı konularındaki görüşlerini paylaştılar, konuları arasında cep lambaları da vardı, pilleri nasıl korumak gerektiği de. Yalnızca ressam konuşmalara katılmıyordu, nöbeti kendiliğinden devralmıştı, diğerleri ise yere oturmuş, neyin ek-

sik olduğunu düşünüyorlardı. Tabii ki oyun kartları eksikti, birisinde var mıydı yoksa? Timmsen'in ceket cebinde bir deste eski kart olmalıydı, aslında bu kartlar onun iş gereçlerinin bir parçasıydı, bir zamanlar büyük binada misafirlerine sihirbazlık gösterileri yaparken kullanıyordu bunları. Tamam, kim oynuyordu şimdi? Ressam ufku gözlemeye devam etti, ötekiler ise başlangıçta sessiz, ara sıra etrafa kulak kabartarak, gitgide daha yoğun ve endişesiz, skat oynayarak zaman öldürmeye çalıştılar. Yakınmalar, hesaplaşmalar, iddialar: Eğer sen, o zaman ben, böylece son iki el... Çok tanıdıktı. Babam üst üste iki el karo oynadı ve üst üste iki kere kaybetti, buna karşılık kuş gözlemcisi Kohlschmidt iki kere kazandı, hem de gönülsüzce, kazanmak onu daha da öfkelendirmişti sanki. Kohlschmidt kadar donuk bir galibe çok az rastlamıştım doğrusu, öfkesinin artması için kaybetmeye ihtiyacı vardı, ama o kazanıyordu. Yine her şey bombok, diyerek yeni bir oyun başlattı; yaşlı kadınların oynadığı bir oyundu, dört kişi karşılıklı eşli. Uykusunda bile kolayca becereceği tüm hilelere rağmen, Hinnerk Timmsen vasat bir oyuncuydu, ama oyunun onları oyaladığı kesindi, düşmanı değilse de beni unuttular ve tekrar göndermeye kalkışmadılar, böylece kubbeden üzerlerine atmayı planladığım bir avuç dolusu balmumu ve cam parçasının yaratacağı etkiyi gözleme imkânı bulamadım.

Sonunda uçaklar geldi, sönmemiş volkanlar, yabani atlar. Akşamüstüne doğru Flensburg ya da Schleswig yönünden çıktılar, Kuzey Denizi'nde kaybolmak üzere alçalarak üstümüzden geçtiler. Gözden kaybolmak üzereydiler ki, Timmsen İtalyan ganimeti karabinasını atış pozisyonuna getirdi, püskürtme ateşi, böyle diyecekti sonradan kendini savunmak için. Uçaklar çit atlayıcıları gibi ağaçların tepelerine değdi değecek, yaklaştılar, gümbürtülü motor sesleri giderek daha talepkâr oldu, daha

sert ve daha kararlı, okulumuzun üzerinden geçtiler, biraz daha alçaldılar, Holmsenwarf'ın sert geçen kış aylarında eğrilmiş çitlerine takılmaları an meselesiydi, ama az da olsa yükseldikleri için kurtardılar, şimdi hep birlikte inişe hazırlanıyorlardı, gölgeleri büyürken hızları azalmaya başladı, kesinlikle inişe geçmek üzerelerdi, ama nedense birdenbire karar değiştirdiler – mevzidekiler hep birlikte ateş açmaya başladığı için vazgeçmiş olabilirlerdi. Özellikle de Kohlschmidt, kuş gözlemcisi Kohlschmidt. Hareketli hedeflere isabet ettirememelerine rağmen silahlarını dolduruyor ve ateş ediyorlardı.

Peki ya ressam? Ressam Max Ludwig Nansen de ateş etti, bazen uçaklara, ama bazen de, belki acele ettiği için değirmenin hendeğine doğru, öyle ki birkaç yerde incecik fıskiyeler oluştu, panik halinde sazlıktan havalanan yabanördekleri dik ve uzun boyunlarıyla mevzinin üzerinden uçuştu. Uçaklar ateşe karşılık vermedi, büyük olasılıkla bombalarının tümü tükenmişti, cephanelikleri boştu, belki de açtığımız ateşin farkına varmadılar, ama bu konudaki kesin kararı ben vermek istemem. Gerçi Timmsen bir uçağa arka arkaya "etkili" biçimde isabet ettirdiğine yemin edebilirdi, böyle söylemişti sonradan. Bendi havaya uçurarak burayı Kuzey Denizi'ne açmak mı istiyorlardı? Hayır, bendin üzerinden ucu ucuna geçtiler, denize ulaştılar, koyu çizgilerle yardıkları ufukta noktalara dönüşerek gözden kayboldular. Yurt muhafızları silahlarını emniyete alabilmişti. Onlar hep bir ağızdan az önce yaşadıkları olayın yorumunu yaparken, aceleyle boş kovanları toplayıp saydım, ne kadar çok olduğunu görünce şaşırdım – daha az silah sesi duyduğumu sanıyordum. Yurt muhafızları şu görüşte uzlaşmıştı: Aynı hedefe ateş açmalıydık, yalnızca bir uçak, belirlenen bir hedef, bir dahaki sefere böyle yapmamız gerekiyor! Çabucak sağlanan ve hepsini canlandıran bu ittifaktan birkaç dakika

sonra ilgileri tekrar dağılmaya başladı, kartlar toplandı, temizlendi, düzeltildi. Sıra bendeydi, dedi Timmsen, hepinizi çarmıha gerebilirdim aslında, diğerleri hemen atılıp sözünü yerine getirmesini isteyerek çukurun dibine çöktüler. Ayakta durmaktan memnun musun? diye sordu babam. Ressam bir el hareketiyle cevap verdi: Oturun. Ressamın yanına, çalılarla kaplı duvara iliştim, onunla konuşmaya cesaret edemiyor, pek çok resmini yaptığı çevreye bakışını izliyordum yalnızca. Koyu yeşil, çiftliklerin ateş kırmızısı. Yabani meyve ağaçlarıyla dolu yolu birlikte izledik, uzaklardan gelen bir atlıyı aynı anda fark ettik –gösterdiğimde başını salladı– kamyon da gözümüzden kaçmadı, küçük bir toz bulutu kaldırarak Söllring Çiftliği'ne giden Sandstrasse'de ilerliyordu. Mümkün olduğunca onun bakışlarını takip ettim, vücutlarımızın hareketlerinde aynı ritim vardı, bana bir şey gösterdiği anda ben de fark etmiş oluyor, başımla onaylıyordum. Ama Hilke'yi önce ben gördüm; Wattblick'ten gelip bendin sırtı boyunca ilerleyerek eve gitti, boş güğümü kolunun altında taşıyordu. Bleekenwarf'ta hiçbir hareket yoktu. Buna karşılık Holmsenwarf'ta ihtiyar Holmsen barakadan çıkardığı ruloları avluya taşıyordu, tel örgü ruloları olduğuna emindim, kendisini çitle çevirecek ve ihtiyar Holmsen'i emniyete alacaktı muhtemelen. Ressam, ara sıra polisin dürbünüyle etrafa göz atıyordu.

Bekledik, hava kararana dek bekledik, ama hiçbir şey olmadı. Güneş bendin arkasından battı, ressamın bir resminde tasvir ettiği gibi kırmızı, sarı ve kükürt rengi ışık şeritleri Kuzey Denizi'nde gözden kayboluyor ya da damlalar halinde aşağı iniyordu; dalgaların tepeleri karanlıktı, aşıboyası ve kırmızı tonları gökyüzünün karanlık bölgelerinde dağılıyordu, keskin çizgilere yer vermeyen, belli belirsiz görüntüler silinip de yeniden yapılmıştı sanki, ama böyle olmasını o istemişti: Ustalık, demişti bir

defasında, umurumda bile değil. Yani biraz acemi, yine de kahramanca sayılabilecek uzun bir günbatımı, başlangıçta rahatlıkla tanımlanabilir gibi, sonrasında ise deyim yerindeyse "yaş üzerine yaş" tekniği. Bu üslup mevzinin arkasında kusursuz bir biçimde tekrarlanıyordu.

Skat oyununda şanslar dağıtılmıştı, biten her elin ardından sövülüp sayılıyordu. Hinnerk Timmsen "figüran"ı soruyordu arada bir, eski karısı Johanne'ydi kastettiği, Wattblick'ten yiyecek ve içecek getirecekti, ama merak etmesine gerek yoktu, biz hemen haber verirdik zaten, ressamla ikimiz. Böyle günlerde günbatımıyla birlikte görünen sis inmemişti henüz. Hayvan seslerinin duyulmaya başlandığı saatlerdi bunlar: Önce uzaklardan, ufkun altından karanlık, sorularla dolu bir böğürtü yükseldi, mevzinin yakınındaki siyah beyaz benekli hayvanlar burunlarını o yöne çevirip tüylü kulaklarını oynattılarsa da cevap vermediler. Ancak uzaklardan gelen böğürtü tekrarlandıktan sonra içlerinden biri hareketlendi, başını güçlükle kaldırarak buğulu nefesiyle karşılık verdi, ama doğrudan bir cevap alamadı. Ardından başka bir hayvan boru gibi sesiyle devreye girdi, bunu duyan Riepen yönündeki bir diğeri kayıtsız kalamayıp eşi duyulmamış bir kontrabas sesi çıkardı; uzaklardaki hayvan bu cevabı bekliyor olmalıydı, çünkü hemen karşılık verdi, ama kontrabas tekrar devreye girmeden önce, bizimkinin ara nağmelerine ihtiyaç vardı.

Akşamları, bir ufuktan öteki ufka yankılanan hayvan seslerini dinlemek beni rahatsız etmiyordu, o akşam da günbatımında bu sesleri dinlerken dalıp gitmiş, ressamın bir hazırlık içinde olduğunu fark etmemiştim. Birdenbire doğruldu, üzerini silkeledi, diğerlerine dönerek, nasıl olsa siz de hiçbir şey göremeyeceksiniz birazdan, dedi, yarın görüşürüz. Sonra da yola doğru yürümeye başladı.

Babam kartları elinden fırlatarak seslendi: Dur Max, bir dakika. Ressam yürümeye devam etti. Polis, Hinnerk Timmsen'in yardımıyla siperden çıktı. Ressamın yolunu kesmek için, şapkasını tutarak onun çaprazından hendeğe doğru koşmaya başladı. Ressam hızlı yürümediği için bunu yapmasına gerek yoktu oysa. Önüne geçti, elini omzuna koyarak, ne yaptığını sanıyorsun, dedi, böyle çekip gidemezsin. Hava kararda, dedi ressam, insan evde olmak istiyor.

Babam ressama iyice yaklaştı, onun küçümseyen bakışlarını, her şeyi göze almıştı, bir kolluk taşıdığını unutuyorsun, dedi sesini yükseltmeden. Ya da bunun anlamını bilmiyorsun. Ressam tek kelime söylemeden kolluğunu çıkarıp uzattı, ama babam almayınca bana verdi: Yarına kadar sakla. Kolluğu al, diye emretti babam, nöbet keyfe göre bırakılmaz, canın isteyince eve gidemezsin.

Siz oyuna devam edebilirsiniz, dedi ressam, buna hiçbir itirazım yok, ama bu sözlerdeki üstü örtük küçümseme beklenen etkiyi yapmadı, çünkü babam onu duymayacak kadar sinirliydi; duysaydı da ne demek istediğini anlamayacak ve kabul etmeyecekti sanırım, çünkü burada olup biten her şeyi yalnızca mevcut talimatlar çerçevesinde düzenlemeye çalışıyordu; böyle bir durum için de geçerli talimatlar vardı, hepsini biliyordu ve bu talimatları düşünüyordu o anda. Ressama, seni ikinci kez uyarıyorum, diyerek, tam tamına böyle diyerek gereğini yapmış oldu. O âna dek olayı bulundukları yerden izleyen Timmsen ve Kohlschmidt, işin sarpa sarmaya başladığını fark etmişlerdi, müdahale etmek amacıyla yaklaştılar, ama babamın sözleriyle fatura onlara kesildi: Herkes ait olduğu yerde kalsın! Doğru, dedi ressam, ait olduğu yerde. Ben de artık evime aitim. Böylece gerekçelerini açıklamış olarak gitmeye yeltendi. Rugbüll polisi aynı düşüncede değildi, kayışının üzerindeki tabanca kılıfını

açtı, beylik tabancasını çıkardı, Max Ludwig Nansen'e doğrulttu – yaklaşık kemer hizasında. Talebini bir daha tekrarlamadı. Öylece duruyordu. Hava kararmıştı. Hiçbir şey görünmüyordu. Yüksek kalibreli, hemen hemen hiç kullanılmamış beylik tabancasını tutarken nasıl da sakindi! Silahı çekip orada durmak nasıl da umurunda değildi! Bu tabancayı görev icabı iki kez kullanmıştı: Biri öfkeden kudurmuş bir tilki bir buzağıyı ısırdığında, diğeri ise Holmsen'in damızlık boğası Glüserup Tren İstasyonu'nda tüm sefer tarifelerini altüst ettiğinde.

Makul ol, dedi Kohlschmidt birdenbire, ama kimi kastettiği pek belli değildi. Karşılıklı öylece ne kadar durdular; suskundular, tetikte oldukları söylenemezdi, nereye kadar gidebileceklerini kestirmeye çalışmaktan çok, her şeye hazır bekliyorlardı, daha önce de pek çok kez bu şekilde karşı karşıya geldikleri için olayların nasıl gelişeceğini biliyorlardı sanki. Beylik tabanca, talimat gereği aynı sözleri tekrarladı: Seni sonuncu kez uyarıyorum. Ressama kolluğunu uzattım ama görmedi, bakışlarını babamdan alamıyordu, sonunda vücudunun verdiği tepkiyle soğukkanlılığından sıyrıldı, silahın da etkisiyle hafifçe öne eğildi. Onları tanıdığım kadarıyla, ressamın önceden karar verdiği gibi çekip gideceğinden, babamın ise onu vuracağından hiç şüphem yoktu, ikisi de Glüserup'luydu nihayetinde. Ressam bu düşüncemi doğrularcasına, gideceğim Jens, dedi, kimse beni durduramaz, sen dahil. Rugbüll polisi cevap vermeyince devam etti: Hiçbir şey, böyle bir son bile sizi değiştirmiyor. Hepiniz ortadan kaybolana kadar beklememiz gerekecek anlaşılan. Babam yine cevap vermedi, o şimdilik yalnızca emrinin yerine getirilmesinde ısrar ediyordu, diğer konular daha sonra ele alınabilirdi. Emir verilmişti, uygulanmayı bekliyordu.

Sen gidersen, dedi o sırada Kohlschmidt, ben de gelirim. Ceketini iliklediği. İyi öyleyse, dedi ressam, birlikte

gidelim. Kabul etmek zorundasın Jens, dedi Kohlschmidt babama dönüp, tüm gece burada kalmamızın kimseye yararı yok. Sanki bir şeyi engelleyebilecekmişiz gibi! Her şey boktan, boktan işte!

İkinci bir kişinin daha mevziden ayrılmayı düşünmesi, Rugbüll polisini pek ilgilendirmiyor gibiydi, yalnızca ressamı göz hapsinde tutuyor, bir tek onunla çatışmak istiyordu. Haydi Jens, dedi Kohlschmidt, mesele yapma, kaldır artık şu nesneyi. Bu sözlerin ardından polisin omzunu sıvazlamak istedi, ama nedense bir şeyden ürküp vazgeçerek kolunu usulca geri çekti. Babam dudaklarını kıpırdatarak söyleyeceği cümleyi hazırladı, sonra Kohlschmidt'e dönerek, firariler, dedi – firarilere ilişkin kanun maddelerini bilmiyor olabilirdi. Kuş gözlemcisi, yavaş olun beyler, diyerek babamın yanından geçti ve ressama yaklaşarak onunla birlikte bir cephe oluşturdu, karşı çıkma ya da en azından geri çevirme cephesi. Sert konuşacağım Jens, dedi sakin bir tavırla, ister inan ister inanma, böyle. Biz şimdi gidiyoruz, yarın sabah erkenden tekrar ait olduğumuz yerdeyiz. Madem boşa zaman harcanıyor, dedi Hinnerk Timmsen, o zaman benim de kusuruma bakmayın, geceyi burada geçirmenin bir anlamı yok. Hem de tek başına. Ressamla kuş gözlemcisinin oluşturduğu grubun arkasına geçti ve bu şekilde kararını vermiş olduğunu vurguladı – birlik olmalarına ve aynı dilden konuşmalarına rağmen hiçbiri ilk adımı atmaya cesaret edemiyordu henüz, ama bunun nedeni beylik tabancayı hâlâ sükûnetle aynı hizada tutan elin yarattığı korkudan çok, polisi de kendi taraflarına çekip mevziden onunla birlikte ayrılma beklentisiydi.

Babam bildiğinden şaşmaz bir tavırla ressamı göz hapsinde tutmaya devam ediyordu, ressamın birkaç söz söyleme imkânı vardı, ama konuşmak istemiyordu belli ki, Timmsen onu cesaretlendirmek için dürttüğünde de

değişen bir şey olmadı – babamın çatışmaktan vazgeçip diğerlerinin verdiği karara katılarak eve döneceğini anlayan tek kişi oydu büyük olasılıkla. Babamı kendi haline bırakmıştı. İfadesiz bir tavırla bekliyor ve böylece diğerlerinin de beklemesini sağlıyordu; bir grup diğerinden ayrılacaktı birazdan.

Yurt muhafızlarını bir süre daha bir arada tutabilirim elbette, alacakaranlıkta, kanatsız değirmenin önünde. İnsan hatırlarken, terazinin önündeki bir tüccar gibi fireyi hesaba katmalı; ben de öyle yapıyorum, bu yüzden de babamın ressamla bakışmasının sona ermesini, grubu soğuk bakışlarıyla süzdükten sonra düzenli adımlarla etki alanından ayrılmasını, önlerinden geçip mevzideki yerini almasını istiyorum.

Babamı izlemekten başka yapacak bir şeyim kalmamıştı artık. Hiç konuşmadan beni yanına aldı, kenara çektiği bir sandığın üzerine çıktım. Önümde bir silah gördüm ama dokunmadım. Babamla birlikte arkalarından baktık, hâlâ ayrılmamışlardı, kafa kafaya vermiş fısıldaşıyorlardı, bu kez hepsi aynı fikirde değildi belki de. Sonra uzaklaştılar, ara sıra ayak sesleri duyuluyordu, içlerinden yalnızca kuş gözlemcisi Kohlschmidt'in yolu savaktan geçtiği halde, oraya gelene kadar hep birlikte yürüdüler; ayrılmadılar, bir türlü ayrılamadılar. Hayır, ayrılmaları hiç kolay olmadı, nihayet dağılıp her biri farklı yönlere gittikten sonra da –artık onları göremiyorduk– içlerinden birinin, örneğin Hinnerk Timmsen olabilirdi bu, hiçbir şey olmamış gibi tekrar mevziye dönüp silahının arkasına geçeceği bile geldi aklıma, ama gelen giden olmadı.

Böylece mevzide Rugbüll polisiyle ikimiz kalmıştık, elini siper yaparak piposunu yaktı, sonra kendine has kupkuru ve bildiğinden şaşmaz tarzıyla yolları ve çayırları, sisin de katkısıyla tamamen karanlık olan araziyi kolaçan

etti. Hayvanlar susmuş, uykuya dalmışlardı. Değirmen hendeğinin arkasında uzun, biçimsiz kütleler olarak görünüyorlardı. Sis alçak yığınlar halinde toplanıyor, birleşip büyüyor, yukarıya doğru genişliyordu; tepelere kurulmuş çiftlikler, yükselen suların tekneleri denizin dibinden yukarı kaldırması gibi, bir sis bulutunun içinde yüzüyordu. Çok uzaklardan tek tük dalgalar halinde gelen gürültüler, silah seslerinden çok patlamaları hatırlatıyordu.

Eve git, dedi babam. Ya sen? diye sordum. Git ve yat, dedi. Kulaklarıma inanamadım bir an, ama böyle demişti, başıyla Rugbüll yönünü işaret etti, tırmanıp siperden çıkarak onu yalnız bıraktım. Ya sen? diye sordum tekrar. Ben bir isim arayacağım, dedi. – İsim mi? – Bu rezalet için. Olup bitenleri adlandırmaya çalışacağım, evet. – Peki akşam yemeği? diye sordum, eliyle beni uzaklaştırmak istercesine bir işaret yaparken; yemeği hatırlayınca kayıtsızca omuz silkti. Salamura ringabalığından artarsa bana ayırabilirsiniz, dedi. Burada yapılacak bir işim daha var.

Gitmek, geniş bir açı çizerek uzaklaşmak, gizlice geri dönmek, daha önce yaptığım gibi. Mümkündü ama canım istemedi, babam beni izlerken, hiç arkama bakmadan eve gittim.

Avluda telefonun kısa zil sesleri duyuluyor, telefon bir türlü sakinleşmiyordu; neden kimse açmıyordu? Mutfakta ışık vardı, az önce yemek yemişlerdi, Hilke ve annem şimdi yukarıda, yatak odasındaydılar. Telefonu duymuş olmaları gerekirdi, demek ki evde olmak istemiyorlardı, o zaman evde yoktular. Belki Hilke yatağın üzerinde oturan annesinin kızıl saçlarını tarıyor ve parlak bir topuz şeklinde topluyordu – böyle düşündüm. Ya da bir bardak suda, saat yönünde karıştırarak sakinleştirici ilacı eritiyordu. Ya da güçlü ve becerikli parmaklarıyla masaj yapıyordu. Babamın bürosuna tek başıma girmem yasaktı, bu yüzden telefon beni ilgilendirmiyordu. Ben de evde

değildim bu durumda. Salamura ringabalıkları bir kâse içinde kilerdeydi, alıp mutfak masasına getirdim. Kül sarısı, soğan halkaları ve kuru karanfil taneleri içinde yüzen ringabalıklarından birini yedim, ikincisinin pörsümüş derisinden atıştırdım ve kalan iki balığın üzerini bir gazeteyle kapattım. Dönitz[1] adında bir adam gazeteden bana bakıyordu, bakışları boş ve telaşlıydı. Bir kâğıda, yemeyin, diye yazdım, yanına bir ünlem ekledim ve kâğıdın üzerine ağırlık olarak bir çatal koydum. Ekmek? Ekmeği kendisi kesebilirdi. Balık kılçıklarını dışarı götürüp karanlık avluya attım, sonra üst kata çıktım, giysilerimi çıkarmadan yatağa uzanıp dönüşünü beklemeden önce, odama girip karartma storlarını indirmek yerine yatak odasının kapısından içeriyi dinledim, ama bir şey duyamadım.

Karanlığa bakarak çevreye kulak kabartışımı hâlâ hatırlıyorum, bir ara Hilke piyano çaldı, piyano çalmayı bilmiyordu oysa, ama buna rağmen çalabiliyordu. Piyano açık havada, savağın yanında duruyordu, Hilke piyano çalarken üzerinde martılar uçuşuyor, çatı oluklarındaki buz saçakları eriyerek cam bir yüzeye düşüyormuş gibi sesler çıkıyor, düşüp parçalandıklarında renkleri açığa çıkıyordu – ağırlıklı olarak kırmızı ve sarı. Sonra Hilke'nin üzerini bir gölge kaplıyordu, bir uçağın gölgesi, motorları çalışmayan, havada salınan gri ve hayli büyük bir uçak babamın bulunduğu mevziye inmeye çalışıyor, buz gibi bir hava akımı oluşturarak birkaç tur attıktan sonra kanadının üzerine devriliyor, hemen o anda oval kapı açılıyor, birileri dışarı fırlıyordu; kadınlar ve adamlar, tüm tanıdıklar, en önde Kaptan Andersen, sonra ihtiyar Holmsen ve öğretmen Plönnies ve Bultjohann ve Hilde Isenbüttel; Hilke'nin piyanonun tuşları üzerinde

1. Karl Dönitz (1891-1980): Alman donanma komutanı, İkinci Dünya Savaşı sonlarında devlet başkanı. (Ç.N.)

gezinen parmakları giderek coşuyor, hareketleri savakta biriken suya yansıyor, çaldığı parçayla herkesi el ele tutuşup dans ederek babamın mevzisini kuşatmaya çağırıyordu; çember daralıyor, gitgide daralıyordu, giysiler uçuşuyordu, ama rüzgâr değildi bunun sebebi; sonunda hepsi babamın yanında toplanıyordu, yanında, üstünde, onu bağlıyor, çukurdan çıkarıp dans adımlarıyla değirmenin oradaki yeşil tümseğe taşıyorlardı; değirmenin bir kanadı vardı artık, kirli bir tuval gerilmiş kanat sabırsızlıkla titreşiyordu, babamı bu kanada bağlayarak ritmik hareketlerle el çırparlarken yavaşça dönmeye başlayan kanat onu yerden kaldırıyordu, ayakları havada, asılı, ardından dönüşler hızlanıyor, hızlanıyor ve bir uğultu başlıyor, dönüş hızı gitgide daha çok hissediliyor, kanat dik durduğunda babamın vücudu yatay hale geliyordu; kanadın gölgesi yüzlerimize düşerken hendekte de bir değirmen gölgesi oluşuyordu, kubbeli çatıdan ince bir duman çıkana dek, evet, değirmen yanıyordu, havada yanık kokusu vardı.

Hemen fırlayıp pencereye koştum; yukarıya doğru ince bir duman yükseliyordu. Babam avluda, güneşin ilk ışıklarında bir ateşin başında duruyordu. Ateşi bir dosyadan teker teker çıkardığı kâğıtlarla besliyor, yanmamış kâğıtların rüzgârla uçup gitmemesine dikkat ediyordu. Uçuşan kâğıtları toplayıp ateşin başa çıkabileceği kadarını tekrar ateşe atıyor, büyük olanların yanmasını beklerken karıştırdığı sayfalara göz atıyordu.

Beni fark edene kadar orada durup izledim, herhangi bir tepki vermediğini görünce de yanına gidip davetsiz bir misafir gibi ateşin rüzgârıyla havaya uçuşan kâğıtları toplamasına yardım ettim. Gözümü ondan ayırmadığımın farkında olmasına rağmen uzun süre ses çıkarmadı, ne bakıyorsun? diye sordu sonra. Beni tanıyamadın mı? Ona değirmenden ve uçaktan, Hilke'nin piyano çalışın-

dan hiç söz etmedim, yalnızca ne zaman gideceğimizi sordum. Bitti, dedi, her şey bitti. Dosyadan birkaç kâğıt daha çıkardı, ateşe atmadan önce yırtarak küçük parçalara böldü. Tıraşsız yüzü grileşmiş, şapkası yana kaymıştı, çizmelerinde hâlâ mevzideki nemli toprağın kalıntıları vardı. Düşük omuzları. Sert hareketleri. Boğuk sesi. İlk bakışta anlaşılıyordu: Her şey bitmişti, sığınabileceği bir liman yoktu artık. Gerekli olan bilindiğine göre, ne söylenebilirdi ki? Devrilmiş bir kütüğün üzerine oturtulup ensesine bakılırdı ancak.

Ateşle ilgilenmeyi tümüyle bana bıraktı, oturmaya devam ederek eski ve büyük olasılıkla değersiz belgelere göz attı yalnızca; ara sıra bir satır okuyarak, sanki onun için hiçbir zaman anlam ifade etmemiş gibi kayıtsız. Ateşi besledikten sonra bürosuna gidip yeni kâğıtlar getirdi, yılların birikimi, hiçbir şeyden kolay kolay ayrılamadığı için toplamış, biriktirmiş ve dosyalamıştı, hayatının, günün birinde hesaplaşılması gereken dökümleri adeta.

Benden hoşnuttu, yani ateşle uğraşmamdan, ateşi canlı tutmamdan. Eve son kez gittiğinde iki dosyanın yanında kitaplar, bir ajanda ve yağlıkâğıda sarılı, gevşekçe bağlanmış küçük bir paket getirdi. Yani onlar, görünmeyen resimler. Hepsi bu kadar mı? diye sordum, evet, dedi vurgusuz bir sesle, hepsi bu, hepsinin yok edilmesi lazım. Ajandayı yırtmaya başladı. O sırada merdivenin başında görünen Hilke bizi çaya çağırdı, yani şöyle seslendi: Gelmezseniz çay daha sıcak olmayacak! Sonra yanımıza geldi, bu defa ateşe yaklaşıp çağrısını keyifsizce tekrarladı ve bir süre ateşe değil de bana baktıktan sonra, senin çok ihtiyar bir yüzün var Siggi, dedi, şimdiden yirmi sekiz yaşında görünüyorsun. Ablam: Bir insandan söz ederken, bir attan söz eder gibiydi. Çek arabanı, diye cevap verdim, yanmakta olan bir kâğıdı ateşten çıkarıp okumaya yeltenince hemen atıldım, elinden kapıp tek-

rar ateşe attım. Git ve çalmaya devam et, dedim. Çalmak mı? diye sordu ne kastettiğimi anlamadan. Ne çalacağım? Piyano, dedim. Bunun üzerine derin düşüncelere dalmış polise dönerek, çıldırdı galiba, dedi, bu ihtiyar suratlı! Elinden kurtulmak için daha sert davranmam gerekiyordu anlaşılan. Ne yapabileceğimi düşünürken, bakın, diye seslendi Hilke, şuraya bakın. Kiremit renkli taş yola baktığımızda yeşil, zeytin yeşili bir tank gördük. Duruyordu. Oradaydı. Motoru çalışıyordu, topun ucu yere eğikti, tankın üzerindeki kapaktan siyah bereli bir asker başını uzattı. Tankın köşeli, yere doğru eğik burnu "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasının önünden geçerek bize döndü, direği hafifçe sıyırdı, ama devirmedi, eski römorkun yanından manevra yaparak ilerleyip ateşin önünde durdu.

Babam oturduğu kütükten kalktı. Bilinçsizce üniformasını düzeltti. Tanka bakarken gergindi, sıkıntılı değil, yalnızca gergindi. Tank ateşe yaklaşıp durduğunda, güçlükle anlayabileceğim bir sesle, çabuk yok et şunları, dedi, hemen yak. Ama nasıl?

Dosyalardan birini ayağımla yağlıkâğıda sarılmış pakete doğru itmeye başladım, sürekli, santim santim, hafif bir hışırtıyla hareket eden dosya bir kapı sürüklenmiş ya da bir kaplumbağa geçmiş gibi iz bırakıyordu arkasında. Tankın üzerinde bir omuz göründü, sonra kollar, babama işaret ederek yanına yaklaşmasını isteyen asker ona bir soru sordu. Babam başını sallayarak kısaca cevapladı. Dosya paketin yanına ulaşmıştı, asker tanktan dışarı çıkıp aşağı atladığında ikisini birden aldım ve geri geri giderek barakaya girdim, paketi yere atıp bu kez dosyayla birlikte ateşe yaklaştım, çevresinden yavaşça dolaşarak askerle konuşmakta olan babamın yanına gittim.

Askerin kıvırcık kızıl saçları vardı, omuzlarında ise ne anlama geldiğini bilmediğim iki kızıl yıldız, soluk ku-

maş kemerinde tabanca kılıfı, içinde babamın kullandığı kalibrede bir silah. Ateşi söndürmek mi istiyordu? Hâlâ okunabilen kâğıtları incelemeye değer bulup onlara el mi koyacaktı? Rugbüll polisi bu kadar önemli miydi?

İngiliz askeri ateşe dikkat etmedi. Ne sağlam ne de yarı yarıya kömürleşmiş dosyalarla ilgilendi. Cebinden çıkardığı kâğıda bakıp ağır ağır ama Almanca konuşarak babama merkez polis karakolu sorumlusu Jepsen olup olmadığını sordu. Babam başını salladı. Burası Rugbüll müydü? Babam başını salladı. Eğer öyleyse, dedi İngiliz asker, Rugbüll merkez karakolu sorumlusu Jepsen'i tutuklaması gerekecekti. Bu kadar. Kâğıdı katladı ve tekrar cebine koydu. Tanka doğru bir işaret yaptı, tanka değil de, gözetleme deliğinin arkasında parlayan açık renk gözlere, sonra babama oturmasını işaret etti.

Polis duraksayarak, birkaç parça eşya, dedi, birkaç parça eşya almaya iznim olmalı. Asker bu sorunun cevabını bilmiyordu, önce gözetleme deliğine danışarak emin olmak istedi, açık renkli gözler onaylayınca babama dönüp evi gösterdi. Babam önden gitti, arkasında asker, en arkada ise ben.

Eve girerken hissettiğim gerilim, yoğun korku. Sanki yaşanabilecek her şeyi biliyordum da bir tek bu gelmemişti aklıma; onun kaçmayı hiç denemeden, karşı koymadan, tek kelime söylemeden eşyalarını toplaması, kendisinden istendiği gibi davranması, onlarla birlikte gitmesi. Mutfağa girdik; kahvaltı hazırdı, çaydanlık insanı sofraya davet ediyordu. Polis pencerenin önündeki lavabodan tıraş takımını topladı. Rafları boşalmış büroya girdik, yazı masasının çekmeceleri açıktı, çekmeceler içlerindeki her şeyi kusmuşlardı sanki.

Polis evrak çantasını aldı, içinde ikinci anahtarın dışında hiçbir şey olmayan kutuyu boşaltıp tıraş takımını yerleştirdi. Arka arkaya yatak odasına çıktık, annem bor-

nozu ve dağınık saçlarıyla eşikte belirene kadar birkaç kez kapıyı vurduk, annem hiç konuşmadan iki çift çorap, bir havlu ve bir gömlek verdi, ne beni ne de askeri görüyor gibiydi. Sonra benim odama gittik, babam öndeydi, buradan ne alacağını merak ediyordum doğrusu. Masamın çevresinde dolaşıp deniz haritasını ve karyolayı yoklamakla yetindi. Odadan önce o çıktı, aşağıya inerek tekrar mutfağa gitti. Asker babamı birkaç adım geriden izliyordu, parmaklarını soluk kumaş kemerin altına sokmuştu, sabırsız görünmüyordu. Babamın çay koymasını, anlayış rica eden bir el işareti yaptıktan sonra kalın porselen fincandan içmesini izledi. Babam ise fincanın kenarından gizli bir nefretle askere bakarken, tahminlerde bulunmaya çalışıyordu. Çayını içtiği sürece evrak çantasını ben tuttum. Nasıl da rahat ve uzun uzun içti çayını! Bitirdikten sonra ikinci kez nasıl da doldurdu fincanını, üstelik asker bir ayağını sandalyeye dayayıp sallamaya başladığı halde! Çantasını ikinci fincanı da bitirdikten sonra aldı ancak. Ardından elimi sıktı. Kilerde olan Hilke'yi çağırıp onun da elini sıktı. Koridora çıkıp üst kata kulak kabarttı, kararsızlık içindeydi, askere gülümsedi, buruk bir gülümsemeydi, ama asker karşılık vermedi. Hoşça kal, diye seslendi yukarıya, dikleşerek doğruldu: Artık hazırdı.

Dışarıya çıkarken ona eşlik ettik ve zeytin yeşili, üzerinde salta duran bir fare resmi olan tank kulesiyle aynı hizadaki taş merdivende bekledik. Yakında geleceğim, diye seslendi babam. Yakında. Hilke sessizce ağlıyordu, görmediğim halde biliyordum, çünkü onun ağlaması başkalarının hıçkırması gibiydi. Şimdi tankın önündeydiler, asker babamın çantasını aldı, eliyle yukarıyı gösterdiği sırada çillerle dolu, iki çıplak kol bizi –Hilke'yle beni– kenara, duvara doğru çekti.

Annem gelmişti. Açık, kahverengi saçları ve kısa kollu önlüğüyle ikimizin arasındaydı şimdi. Adımları tem-

kinliydi, yumuşak ama güçlü vücudu dimdikti, başını arkaya atmıştı, yürüyüşü kötü kalpli, kibirli bir kraliçeyi hatırlatıyordu bana – ama hangisini? O gelince asker babamı dürterek bir şeyler söyledi. Annem sönmek üzere olan ateşin önünde durup beklerken babam yaklaştı, yaklaştı, iyice yaklaştı. Annem babama sarıldı. Yakaladığı bir balığın boyunu göstermek istercesine açmıştı kollarını. Telaşlı, eğreti bir kucaklaşma. Sonra önlüğünün cebinden bir şey çıkarıp uzattı, küçük, parlak bir şeydi, bir çakı olmalıydı, babam çakıyı aldı, işaret verir gibi bir hareket yaptı. Tamam mı? diye sordu asker. Rugbüll polisi tanka çıktı, ateşin çevresinden dolaşırlarken hâlâ bize bakıyordu, zeytin yeşili kütle çok yakınımızdan geçerken, aniden doğrularak sırtını dikleştirdi – veda ederken de, uslu olmam gerektiğini hatırlatmış oldu böylece.

14

Görmek

Giriş için yarım ekmek isteniyordu. Koltuklarımızın altındaki iki ekmekle dört bileti garantilemiş olarak Bleekenwarf'tan çıktık, hendeğin altından, çayırlardan geçip Glüserup yönüne, sonrasında doğuya dönerek, kampın ya da şimdi Klinkby ile Timmenstedt arasındaki alana verilen adla yasak bölgenin bir parçası olan seyrek fidanlığa. Buraya kamp da denemezdi aslında, çünkü kitaplarda gördüğümüz gibi dikenli tellerle çevrili değildi, barakalar, gözetleme kuleleri, projektörler ve tüm alanı gözetleyerek her yere hâkim olan nöbetçiler yoktu.

Bu yasak bölge, çoğu tutsak olduğunun ayırdında olmayan yaklaşık altı yüz bin askeri bir arada tutmak için oluşturulmuştu. Haritanın üzerine iyice eğilelim: Önce Glüserup'a giden Klinkby Caddesi, sonra bir süre Husum yolundan ilerliyoruz, Faltmoor yönünden güneydoğuya sapıyoruz ve sınırdan Timmerstedt'e devam ediyoruz. Yasak bölgeyi çevreleyen bu caddede tanklar devriye geziyor.

Başlangıçta yolunda giden savaş bitmişti. Devriye gezen tanklar, kuzeyden ne geldiyse, doğudan ne kaçmışsa, güneyden geriye ne kalmışsa hepsini yakalayarak yasak bölgeye getirmişti. Burada rahatça hareket edilebiliyordu, askerler çadır yerlerini seçebiliyor, çeşitli konu-

larda –örneğin boşanma hukuku– konferanslar verilebiliyor, izin almaya gerek kalmadan kuzukulağı ve ısırgan gibi şifalı otlar toplanabiliyordu; müzik ya da okuma geceleri düzenlemek, oyunlar sahnelemek de yasak değildi. Sanatçıdan yana sıkıntı yoktu. Tiyatro gösterilerine çevre bölgelerdeki çiftliklerde yaşayan halk da katılabiliyor, böylece tutsak sanatçıları destekleyebiliyordu, ancak giriş ücreti olarak yarım ekmek talep ediliyordu.

Hayatımın ilk tiyatro deneyiminin karşılığını yarım ekmekle ödemiş olmamı Wolfgang Mackenroth psikolojik açıdan nasıl değerlendirir, bilemiyorum. Asker ekmeğiydi üstelik, yasak bölgedeki bir sayım memuru tarafından dışarı çıkarılmış, sonra da bizim tarafımızdan tekrar içeri sokulmuştu. Her neyse, fidanlığa doğru yola koyulduk: Hilke, Doktor Busbeck, karton bir kutuda ekmekleri taşıyan ressam ve ben. Hava nasıldı? Gökyüzünde bilimsel adıyla sirrüs-kümülüs bulutları, azalan batı-kuzeybatı rüzgârları. Ara sıra coşuyor. Yani tiyatro havası – bunu o zaman düşünmemiştim, ama şimdi belirtmek istiyorum. Bir sayım memuruna ekmekleri teslim ettik, sırayla içeri alındık, yer göstericisi rolündeki uzun, hırpani saçlı denizci askerleri tarafından ön tarafa götürüldük, ladin, kayın ve gürgen ağaçlarından oluşan fidanlığın içinde kurulan, birbirine bağlı çadır bezleriyle kaplanmış sahneye yaklaştık. Çayırlık alanda on iki bin seyirci bağdaş kurmuş oturuyordu. Kimileri gülüşüyor, kimileri ellerindeki kaplardan bir şeyler kaşıklıyor, pek çoğu ise uyukluyordu. Bazılarının çıplak ayak parmaklarının arasını karıştırmaları ilginçti doğrusu. Seyrek dikilmiş ağaçların oluşturduğu, ama yine de içindekileri ele vermeyen fidanlığın üzerinde uçuşan bir çift kırlangıç yere inmek için birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra gözden kayboldu. Kızkuşları yasak bölgeyi terk edeli çok olmuş, sülünler göç etmişti. Sessizliğe alışkın yabani tavşanlar da öyle.

Oyun başlamadan önce parlak çizmeli, asık yüzlü ve bebek suratlı bir adam sahneye çıkarak herkesi sessiz olmaya çağırdı, ardından sayım memuru olduğunu tahmin ettiğim bir adam gösteriyi başlatarak duygulardan söz etti. Tek tük alkışlar ve küfürler duyuldu, atsinekleri ve böcekler uçuştu, ama hiçbiri gösteriyi engellemeyi başaramadı.

Dağınık sakallı ve tek eli demirden olan bir adam vardı –elini, kendi deyişiyle imparatoruna vermişti– ikide bir cesaretinden ve üstünlüğünden dem vurarak, ormanda düşman atlıların arasında açtığı yolları anlattı, aldığı yaralardan da gurur duyuyordu tabii. İmparatora karşı değildi, hayır, arkadaşıydı zaten, ama piskoposa ve küçük prenslere dayanamıyordu, hepsi aşağılıktı çünkü onlara boyun eğmediği için de kendisinden kurtulmak istiyorlardı, arkadaşları ve cesur atlılar bunu bir süre engelleyebildilerse de, sonunda kundakçılıkla suçlanarak Heilbronn'da hapse atılmaktan kurtulamadı. Buradaki gardiyanın güneşli havalarda bahçeye çıkmasına izin vermesi bile işe yaramadı ve öldü. Öldüğünde hâlâ atsinekleriyle savaşıyordu, tıpkı aynı savaşı sürdüren prenslerle kadınlar gibi. Oyunda anlatılan buydu.

Tiyatronun bu kadar sıkıcı olmasına şaşırmıştım doğrusu. Nasıl da tuhaf konuşuyorlardı böyle: Kahrolasıca düzenbaz çapkın, defolun gidin. Veya: Ölüme kadar. Ya da: Yüzbaşına söyle, majesteleri imparatorunuza her zaman saygı borçluyum. Bir süre sonra öfkeli alkışlar ve küfürler dikkatimi çekmeye başladı, oyuncuların replikklerinden ya da izleyicilerin konuşmalarından çok, herkesi sokmaya çalışan böceklere verilen cevaplardı bunlar. Ne yapacağımı bilemiyordum, tek elli adam, git söyle ona, kıçımı yalasın, dediğinde yükselen kahkahalara katılamadım, alkışlamam ise imkânsızdı.

Oyunda ilgimi çeken tek kişi bir rahipti, adı Martin'di, rahip kıyafetiyle çıkmıştı sahneye. Gördüğüm

anda Klaas'ı hatırlattı bana, sesi, hareketleri, hafifçe eğik duruşu, her şeyi ağabeyim Klaas'ı çağrıştırıyordu, öyle ki ressamı dürterek Rahip Martin'i ona da gösterdim; ressam başını salladı, bildiği bir şeyler vardı sanki. Rahip Martin hemen hemen hiç alkış almadı, diğer oyuncular çılgınca alkışlandı oysa, özellikle de boğuk sesli kadınlar. Yalnızca sahnede boy göstermeleri, bir çiçeğin yapraklarını yolmaları ya da gözyaşı dökmeleri, alkış yağmurunu başlatmak için yeterli oluyordu. Oyunun bir yerinde – Jagsthausen'deki veda sahnesiydi bu– kadın oyuncu ihtişamlı, gür saçlarını savurarak erkeklere bir bakış attığında, istisnasız on iki bin izleyicinin hepsi birden galeyana gelmişti.

Hilke her şeyi anlamış gibi gerçek gözyaşları döküyordu gerçi, ama daha sonra ressam bir tek bu sahneyi anlamış olduğunu söyledi ona, tiyatroda böyle şeyler olurdu. Başlangıçta sahnenin arkasına kaçmaya niyetim vardı, fidanlığa gidersem ilginç bir şeyler görebilirdim belki, ancak gösteri uzadıkça ladin ve kayın ağaçlarının gölgesinde neler olduğu beni pek ilgilendirmemeye başladı. Sivilleri saydım, her zamanki gibi desteğe muhtaç olan sanat için kaç ekmek toplandığını hesapladım; otuz muydu, otuz beş mi? Kesin rakamı sayım memuru bilebilirdi ancak. Hava karardıkça sahneden duyulan vay bana, ah bana! sesleri giderek daha inandırıcı oluyordu, çünkü Weislingen adlı, oldukça berbat bir tipin yüzü böcek sokmalarından şişmeye başlamıştı; ama şikâyetin asıl nedeni, gösterinin sona yaklaşmasıydı. Oyun bitmek üzereydi, böylece tek elli adamın derin bir kederden mi, yoksa can sıkıntısından mı öldüğü belli olacaktı, talihsizlik sonucu kederle can sıkıntısının bir araya gelmiş olması da bir ihtimaldi tabii. Sonuç gerçekten umurumda değildi, tutuklu seyircilerin tezahüratına katılmayı canım istemedi. Tiyatroyla ilk karşılaşmam böylesine bü-

yük bir hayal kırıklığı yaratmıştı bende. Bir an önce eve dönmek istiyordum, ama ressamın bir işi vardı, beklememizi söyleyerek sahnenin arkasında gözden kayboldu. Seyirciler ayağa kalkıp dağılmaya başladılar, pek çoğu Hilke'ye göz kırpıp ıslık çalarak sataşıyorlardı. Seyircilerin çoğunun uyuyakalmış olduğu da görülüyordu şimdi, onları öylece bırakarak aralarından geçip gittik. Kimileri dışarı çıkarken de etrafa laf atarak ellerindeki kapları kaşıklamayı sürdürüyordu. Pek çok izleyici yalınayaktı, çoraplarını ellerine almışlar, çizmelerini omuzlarına asmışlardı. İlk bakışta dikkat çekmeyen seyirciler de vardı, onlar doğru dürüst incelememe fırsat bırakmadan çıkıp gittiler.

Hilke şeker hastası olduğunu duyduğum Laura Lauritzen adlı bir kadınla selamlaştı, Doktor Busbeck Söllring Çiftliği'nden Bayan Söllring'le konuştu, bunun anlamı sahnede gördüklerini kendi kelimeleriyle tekrar anlatmasını sabırla dinlemekti. Bayan Söllring, Weislingen gibi biriyle şahsen tanışmak isterdi, böyle bir tipi abartılı da bulmuyordu: İnanın bana Doktor Busbeck, dünyanın her yeri bunlarla kaynıyor! Doktor Busbeck sesini çıkarmadı, çünkü Bayan Söllring'in karşısındakini çatlatana kadar konuşabilmek gibi bir özelliği vardı. Sonra bana dönüp, nasıldı Siggi? diye sordu, askerlerimizin gösterisi hoşuna gitti mi? Ancak cevabımı beklemeden oyunda neyin hoşuma gittiğini anlatmaya başladı, bununla da yetinmeyip neden hoşuma gitmesi gerektiğini de açıkladı. Tanrı'ya şükürler olsun ki, bir süre sonra Magnussen ailesini gördü, onlar da sahnede olanları bilmiyordu muhtemelen, biz de böylece kurtulmuş olduk. Bu arada ressam nerelerdeydi?

Nihayet geri döndüğünde, herkesin içinde söyleyemeyeceği bir şeyler öğrendiği her halinden belliydi, sohbet eden grupların arasından hızla sıyrılıp nefes nefese

yanımıza geldi. O, dedi, gerçekten o, Klaas! Yarın eve gelecek.

Bir anda ressamı soru yağmuruna tuttuk, hatta Hilke hemen sahnenin arkasına gitmeyi de düşündü, ama ressam bizi kenara çekerek, olmaz, dedi, şimdi olmaz. Aynı sözleri tekrarlayarak hepimizi yasak bölgenin sınırına doğru sürükledi, bir tankın önünden ilerleyerek ladin dallarından yapılmış dar bir köprüden geçtik.

Klaas'mış, dedi sonra, yaşıyor. Düşünsenize, yaşıyor! Rahip giysili olan mı? diye sordu Hilke. Gözlerime inanamadım, dedi ressam, ama yanılmamışım. Yasak bölgeye nasıl gelmiş? Tutukluydu. İki kez kaçıp eve dönmeye kalkışmış, ama her seferinde yakalanıp buraya getirilmişti. Uzun süre askerî hastanede yatmıştı, belgeler ya da dosyalar bir baskında yanmış olmalıydı, daha sonra askerî hapishaneye gönderildiğinde ise davası ertelenmişti anlaşılan, serbest kaldıktan sonra da Altona'dan yürüyerek buraya kadar gelmişti, ama tanklar onu da... Şimdi salıverilmeyi bekliyordu, öncelikle tarım işçileri ve sanatçılar serbest bırakıldıkları için de sanatçı olmayı seçmişti; ayrıca bugün ressamın da önemli bir katkısı olmuştu ona, Klaas'ın en kısa zamanda –kesinlikle yarın sabah– bırakılacağına söz vermişlerdi. Düşünsenize, o tekrar burada.

Eve dönerken hep ressam konuştu, arada kısa sorularla sözünü kesiyor, her şeyi anlatmasını istiyorduk, karşılaştıklarında neler olduğunu, hepsini. Gördüklerini aktarış biçimine o zaman pek şaşırmamış olsam da, şimdi düşününce hayret ediyorum. Yaşlı adamın pek sık rastlanmayan büyük sevinci! Duyduğu heyecan! Yalnızca bir kez suskunlaştı, Hilke odasını Klaas'a bırakmak için temizleyeceğini söylediğinde. Klaas bunu çoktan hak etmişti. Yarın sabah erkenden başlarım, dedi Hilke, öğlen odama yerleşebilir. Bunun için biraz bekle, dedi ressam,

şimdiden hazırlamayın kendinizi. – Ama gelecek, değil mi? – Evet, gelecek, yarın ben gidip alacağım onu, ama önce, belki birkaç gün bizde, Bleekenwarf'ta kalmak istiyor. – Böyle mi dedi? – Benden rica etti. Ancak bize gelmek şartıyla çıkacak yasak bölgeden. Uzun sürmeyecektir mutlaka, birkaç gün. Kendini yeniden bulması gerek.

Bu sözlerle ne demek istemişti? Kendini yeniden bulmak... Nasıl bir açıklaması vardı? Kime sorsam biraz düşündükten sonra omuz silkti, ya aynı soruyu bana yöneltti ya da şöyle dedi: Gelince göreceksin zaten. Klaas geri dönene kadar sabredecektim.

Sorular hiçbir işe yaramadı, ne öncesinde ne de sonrasında. Klaas da bir cevap veremedi bana, çünkü bunca zaman sonra tekrar görüştüğümüzde her şeye yeniden başlayabilmemiz mümkün değildi. Uyuyordu. Sabahları, öğlenleri, güneşte ve yağmurda hep uyuyordu. Bleekenwarf'ta henüz tamamlanmamış bir oda vermişlerdi ona, bir yer yatağında yatıyordu – mutfak merdiveni ve sıvalardan, çivilerden, izmaritlerden, kurşun boru kalıntılarından oluşan yığın ortadan kaldırılmıştı. Geniş şiltede, ressamın atölyeden getirdiği yeşil siyah çizgili örtünün altında yatıyordu; bazen yalnızca mat saçları, bir ayağı ya da üzerine yün bir çorap geçirdiği sakat kolu görünüyordu örtünün arasından.

Yanına girmeme izin verilmediği için, pencerenin önünde durup yüzümü ellerime dayayarak Klaas'ı izliyor, yatağının yanında oturan ve göründüğü kadarıyla ona göz kulak olan Jutta'yı kıskanıyordum. Yemeğini Jutta getiriyor ve yerken onu izliyordu –yarı doğrulmuş, dirseğine dayanarak–, bazen sırtüstü yattığında üzerini örtüyordu. Gereğinden çok daha uzun bir süre boyunca ağabeyimin giysileriyle ilgilenirken, pantolonunu ve ceketini katlayarak kaldırmadan önce şöyle bir tutup bakarken, pencereden beni görse de umursamıyordu. Kla-

as dışarıya çıkıp bahçede, avludaki rüzgârlığın altında uyurken de çömelip bekliyor, ama beni yanına almıyordu: Klaas hem oradaydı hem de çok uzaklardaydı sanki. Onu görebiliyor, ama Jutta'nın korumasını aşıp ona ulaşamıyordum bir türlü.

Evet ufaklık, demişti bana bir kez. Hepsi bu kadardı.

Bu durumda kendimi onun bu haline alıştırmaktan başka yapabileceğim bir şey yoktu; Bleekenwarf'a gittiğimde onu uyurken bulacağımı düşünüyor ve uyurken buluyordum. Bir süre sonra bu şekilde hiçbir yere varamayacağımı görünce ressama danıştım, Klaas'ın daha ne kadar uyuyacağını o da bilmiyordu gerçi, ama neden uyumak dışında hiçbir şey yapmak istemediğini anlıyordu. Elimden hiçbir şey gelmese de, Klaas'ın bana sakladığı bir göz kırpma ya da en iyi ihtimalle kısacık, dalgın bir gülümseme uğruna her fırsatta Bleekenwarf'a koşuyordum – uyandığında yanında olabilmek için. Bu arada ressam, değirmenin arkasındaki mevziden çıktıktan hemen sonra yapmaya başladığı otoportresini bitirmek üzereydi ve sanırım bu konu daha çok ilgilendiriyordu beni.

Önce Klaas'ın yanına gidiyordum, değişen hiçbir şey olmadığını gördükten sonra da bahçeden geçerek atölyeye. Ressam kapıyı açışımdan beni tanıyor ve arka taraftan sesleniyordu: Çabuk ol Witt-Witt, buraya gel. Yine güçlükler. Renkleri ikna çabaları, hoşnutsuz bakışlar. Sonuncu *Otoportre*'si üzerinde çalışıyordu. Kendi aksını yapmıştı, zaman geçtikçe bir uyumsuzluk olduğunu fark ediyordu. Kendimi göremiyorum, diyordu, geriye hiçbir şey kalmayacak, çok hızlı bir değişim var, resimdeki çelişkiyi gideremiyorum. Renkler birdenbire "dostluk"tan uzaklaşıp geçici bir hal aldı sanki, şu baş belası özgürleşme sevdası, beklenmedik enerji. Şuna bir bak Siggi, iyice bak ve tasvir etmeye çalış! Renkler enerjiye dönüştüğü zaman ne kadar güç ifade edilebildiğini

gör böylece! Fazla hareketli. Burada gereğinden fazla hareket var.

Ressamın arkasında, üzeri bir bezle örtülü sandıkta oturup kendisini "sabit tutma"ya çalışmasını izliyordum. Belirli bir yerde, belirli bir gökyüzünün altında, Baltazar'ın alev kırmızısı tilki kürküyle göründüğü bir manzara. Ancak bu kez oldukça süklüm püklüm bir hali vardı, mümkün olduğunca zararsız hale getirilmişti. Boyayı emen Japon kâğıdı kumaşa benziyordu. Değişik ışıkların böldüğü yüz hafif bir maskeyi hatırlatıyordu, baskın olmayan kırmızımsı gri, öne çıkan yeşil-sarı, zeminde kırmızı lekeler: Böyle görüyordu kendisini. Yüzünün birbirinden farklı iki yarısı ve çok uzaklardan, mavimsi bir tülün arasından bakan gri gözler, değirmende yaşananların da bir kısmını ele veriyordu. Diyebilirim ki, konuşmak üzere hafifçe açılmış ağzı ve parlayan beyaz dişleri direnişin habercisiydi. Burnun arkasını gölgeleyen mavinin birbirinden ayrılmış yarım yüzlere aracılık ettiğini söylersem, onları tamamen ayırabileceğini de eklemem gerekir hemen. Hiçbir şey belirgin değildi, ne ağız ne gözler, hatta metali çağrıştıran ve bana çok yapay gelen kulaklar bile.

Ne anlatıyor? diye sordu sabırsızlıkla. Evet, bu resim neler anlatıyor sana? Söyleyebilmen gerek. Düşünüyorsan eğer, konuşmamak olmaz, görüyorsan, kelimeler olmadan olmaz. Yani ne? Benden ne beklediğini bilmiyordum, yüzünün iki farklı yarısıyla –kırmızı gri ve yeşil sarı– neden bir türlü tatmin olamadığını ya da olmak istemediğini anlayamıyordum. İçerik, dedi, bir resim içeriğini ortaya koymamalı, ama ne anlatacak o zaman? Hayır Baltazar! Renk örtü değildir, kışı düşün bir kez, suyun renklerinin kâğıt üzerinde donuşunu, karın onları silmesini, erirken birbirlerine karışmalarını; orada neler olur? Enerji mi? Kristalleri ve yosunları ortaya çıkaran enerji

mi? Yosunlar? Ne diyorsun Witt-Witt? Hiçbir şeyin üstünü örtemeyişimizin sebebi ne? Boyun eğemez miyiz ya da görmezden gelemez miyiz? Baltazar, önce görmeyi öğrenmekle başlamamız gerektiğini söylüyor. Görmek, Tanrım, sanki her şey buna bağlı değilmiş gibi!

İki otoportre taslağını sehpadan alıp yan yana koydu, birkaç adım geri gitti, hafifçe eğilerek baktı, gergin duruşundan yaptığını yeterli bulmadığı, hoşnut kalmadığı anlaşılıyordu. Burada fark ediliyor Siggi, görebilirsin, fazla zayıf, fazla kusursuz. Tüm yüzü ele geçiren bu içi ışıklı mavi – harekete yer bırakmamış. Görmek nedir, biliyor musun? Çoğalmak. Görmek, nüfuz etmek ve çoğalmaktır. Ya da bulmaktır aynı zamanda. Kendine benzemek için kendini bulman gerekir, her bakışında. Bulduğun ise gerçek olur. İçinde hiçbir şeyin kıpırdamadığı, tek bir huzursuzluk barındırmayan bu mavide, hiçbir şey gerçekleşmiyor. Hiçbir şey çoğalmıyor. Baktığında kendini de görüyorsun, bakışın geri yansıyor adeta. Görmek, vay canına! Yatırım yapmak anlamına da geliyor, değişimi beklemek anlamına da. Her şey önünde duruyor, her şey, yaşlı adam, ama onlara kendinden bir şeyler katmadığın zaman hiçbir şey olmuyor. Görmek! Görmek dosyalara konulacak bir şey değil. Geri dönmeye hazır olmak gerek. Gidiyorsun, geri geldiğinde bir şey dönüşmüş oluyor. Beni belgelerimle kendi halime bırak. Dalgalanmalı, her şey dalgalanmalı, ışık bu kadar masum değildir.

Ya da burada Witt-Witt, güneş ışıklarıyla ısınmış bu resimcik: Baltazar elini uzatarak bir değirmeni gösteriyor ve ben ona dikkat etmiyorum. Görüyorsun işte, nerede bir başkası varsa, nerede başka bir şey varsa, ona doğru bir hareket olmalı. Görmek, karşılıklı bir değişimdir. Burada öne çıkan, karşılıklı değişim. Gelgit havzasındaki kanalları düşün, ufku, su hendeklerini, hezaren çi-

çeklerini; sen onları kavradığın anda onlar da seni kavrayacaktır. Birbirinizi fark etmeniz karşılıklıdır. Görmek, karşılaşmak ve mesafeyi azaltmaktır aynı zamanda. Ya da? Baltazar bunların yetersiz olduğunu söylüyor. Görmenin, maskelerin düşmesi anlamına geldiğinde ısrar ediyor. Öylesine kapalı bir şeyler var ki, yeryüzünde hiç kimse kendini tümüyle ortaya koyamıyor. Neden bilmiyorum, bu açıklık oyununa karşı bir şeyler var bende. Soğanın tüm kabukları soyulabilir kuşkusuz, ama geriye hiçbir şey kalmaz. Demek istediğim şu ki, izleyici rolünü bırakırsan görmeye başlar ve ihtiyacın olanı bulursun: bu ağacı, bu dalgayı, bu kumsalı.

Şimdi bu resim bir şey anlatıyor mu? Yüzü bölmek zorundaydım, burada kırmızı-gri, şurada yeşil-sarı; başka nasıl ifade edebilirdim, bilmiyorum, ama yine de örtüşmeyen bir şeyler var. *Otoportre*'m için şöyle diyebilirim: Umurumda değil, çünkü çok eksik. İhtimaller eksik, evet, eğer bir şey yapıyorsan, bir yüz, bir nesne, içinde barındırdığı ihtimalleri de yansıtabilmen lazım. Bazıları otoportrelerinde bunu başarmış, baktığın anda geçirdiği hastalıkları, hatta mali durumunu dahi anlayabiliyorsun. Burada gerçekten çok eksik var. Görülmemiş ve bu yüzden de üstesinden gelinememiş. Bu da görmek demek aslında: Üstesinden gelmek, sahiplenmek. Bir kez daha deneyeceğim, bu kez farklı olacak. Ne diyorsun?

Max Ludwig Nansen bazen böyle de konuşabiliyordu, arayış içinde olduğu ve konuşarak düşündüğü zamanlarda. Sorduğu sorulara cevap vermek gerekmezdi, çünkü bu sorular karşısındakinden –yani benden– çok kendine yönelikti. Bu kadar çok konuşabilmesini, soda ya da salatalık suyuyla birlikte içtiği şnapsa borçluydu belki de. İçmeli, diyordu, dolduralım bir tane. Şişeler bir dolabın içinde değil de, üstünde duruyordu, daha önce jenever'in durduğu gibi, böyle yaparak kadehini sık sık doldurmayı

zorlaştırmak istemiş olabilirdi. Ya da kadehini yeniden doldurmak için belli bir zahmete girmeyi. Ya da çok fazla içmemeyi. Çünkü şişeyi alırken, salatalık suyu başından aşağı dökülüyordu neredeyse, ne kadar çok içerse, bu tehlike o kadar artıyordu. Her kadehle birlikte duyduğu üzüntü çoğalıyor, bana da bir kadehçik olsun ikram edememenin sıkıntısını hep aynı mimiklerle dile getiriyordu. Onunla konuşmak isteyen, önce kadeh tokuşturmalıydı: Teo Busbeck, Okko Brodersen, iki İngiliz subay, yabancı plakalı arabalardan inen ziyaretçiler. İçelim! Bir kişiye ikram etmedi yalnızca, Bernt Maltzahn'a.

Atölyeye girdiğinde üzeri örtülü sandıkta oturuyordum. Çok uzun boylu bir adamdı, çöküк bir yüzü, tiftiklenmiş, hatta sarkmış giysileri vardı. Ressam o sırada yüzünü ikiye bölen maviyi hafifletmekle meşguldü. Hamburg'da yapılacak işleri olan Maltzahn buraya da uğrayıvermişti, kolunun altına *Renk ve Çelişki* adlı bir kitap sıkıştırmıştı. Ressam misafirine oturması için yer göstermedi, evet, dedi yalnızca çalışmasına ara vermeden. Bu ziyareti, dedi Maltzahn, uzun süredir düşünüyordum. Yazmak da istiyordu zaten, yıllardır hem de, açıklanması gereken bazı şeyler vardı, konuşulması ve gün ışığına çıkarılması gereken konular.

Ressamın arkasında durup işaretparmağıyla çenesini kaşıdı, ardından da diğer tarafa doğru ürkek birkaç adım attı. Öncelikle bir ricası vardı. Ressamın Münih'te çıkmaya başlayan yeni bir dergiden haberi var mıydı acaba? *Halk ve Sanat* mı? diye sordu ressam soğuk bir ifadeyle, *Kalanlar*, diye atıldı hemen ziyaretçi, adı *Kalanlar*. Aylık bir dergiydi, kendisi yayın kurulunda değildi gerçi, ama kadrolu serbest eleman olarak çalışmayı düşünüyordu. Bilmiyorum, dedi ressam çalışmasına devam ederek, duymadım. Maltzahn kapıya doğru baktı, keşke buraya hiç gelmeseydim, diye düşünmüş olmalıydı o

anda, ama yola çıkmıştı bir kez, nasıl geri dönebilirdi? Atılan her adım bir sonrakini gerektiriyordu, yapılacak tek şey her şeyi hızlandırmaktı: Bu dergi ayda bir çıkacak ve tüm beklentileri karşılayacak. Maltzahn'ın bildikleri, söyledikleriyle sınırlı değildi, daha fazlasını biliyordu. Bir seriden söz edildiğini duymuştu, dikkat çeken bir adı vardı: *Görünmez Resimler*, göz atma imkânı olursa müteşekkir kalacaktı. Bunlardan birinin ya da birkaçının dergide yayımlanması mümkün olabilir miydi acaba? Karşılığının ödeneceği malumdu tabii.

Kısık, huzursuz gözlerle ressama baktı, bazı şeyler ressamın bu ilk cevabına bağlıydı. Ressam başını salladı. Döngü tamamlanamamıştı, resimlere el konmuş, elden ele dolaşırken bazıları kaybolmuştu – özellikle de gönülden bağlı oldukları. Şimdi geri gelenler vardı gerçi ama bitmemiş bir şey gösterilemezdi zaten. Maltzahn'ın tahmin ettiğinden daha olumlu bir cevaptı bu. Ressamın bakışlarını üzerine çekmek için öne doğru birkaç adım attığında, ressam *Otoportre*'sine bakarak tekrar konuşmaya başladı.

Onu bu kadar önemsemekle *Halk ve Sanat*'ın yayın kurulu bir hata mı yapıyordu acaba? Bir yanlışlık olmasındı sakın? Maltzahn geri çekilerek zoraki bir gülümsemeyle söz ettiği derginin, yani *Kalanlar*'ın yeni bir dergi olduğunu, bu derginin her türlü görüşe yer verdiğini ve körlük döneminde gözden kaçırılan ne varsa telafi etmek istediğini söyledi. Önemli bir görevdi bu. Yani böyle bir şeyler. Ressam başını salladı, genel olarak itirazı yokmuş gibi görünüyordu, ama kendi açısından kuşkuları vardı: *Kalanlar*'ın bulunduğu bir yer onun için pek uygun değildi, orası fazla aydınlık olmalıydı, bu yüzden "korku hücresi"nde kalmayı tercih ederdi, *Halk ve Sanat* onu vaktiyle buraya sürmüştü zaten, burada kendini evinde gibi hissediyordu, hem arkadaştan yana da eksiği

yoktu, ayrıca kendisi ve resimleri için hep böyle bir yer istemişti: Yeryüzünde ifade edilmeye değecek bir şey varsa, korkuydu en başta, o da bu korkuyu kendi tarzında dile getirmeyi yeterince denediği için, yeri bu hücreydi. Eğer Maltzahn bir şey daha söylemesine izin verirse: Bu yerin tahsisi nedeniyle onlara minnettardı, yıllardır seviniyordu böyle olmasına. Şimdi ise ricası, onu korku hücresinde bırakmalarıydı.

Maltzahn içini çekti, tıpkı bir vida gibi dönerek üzüntüyle başını salladı ama umutsuz görünmüyordu: Evet, evet, yaşananları az çok biliyorum, bunları sonradan kavramak mümkün değil elbette, ama artık konuşulabiliyor en azından. O, Maltzahn yani, konunun buraya gelmesini bekliyordu zaten, çünkü ziyaretinin bir nedeni de buydu, bazı şeyleri açıklığa kavuşturmak, "nesnelerin doğru görülmesi"ne katkıda bulunmak istiyordu. Doğru görmek mi? diye tekrarladı ressam. Görmek, evet, diye hevesle atıldı Maltzahn, hem de öyle ki, çok az kişinin anladığı gibi.

Devam etmek niyetindeydi, kendisini buna hazırlamıştı, ama ressam sözü alıp aynı ses tonuyla konuşmayı sürdürdü. Ona yardımcı olamazdı, ama o da kendisini böyle, yani Maltzahn'ın gördüğü gibi görüyordu: Büyücü hayaletlerin resimleri, yozlaşmış sanatın yergisi. Maltzahn'ın görüşüydü bu, böyle ifade etmişti ve şimdi, "doğru" görülmek istense bile ne çıkardı ki bundan? Ona göre tüm dünya hayaletlere dönüşmüştü ve sınırlarını genişletmek isteyerek resim yapan biri, sanatın dışında kalırdı. Alman Sanatı'ndan Adolf Ziegler[1] bunu asla anlamamış,

1. Adolf Ziegler (1892-1959): Alman ressam, Nazi döneminde Devlet Güzel Sanatlar Odası başkanı. 1937 yılında Berlin'de açtığı "yozlaşmış sanat" sergisiyle ve nasyonel sosyalist ideolojiye aykırı bulunan resimlerin toplatılmasıyla tanınır. (Ç.N.)

bu yüzden de Almanların pubik tüylerinin ressamı olmuştu – ki sanat onun için de önemliydi kuşkusuz. Hayır, Maltzahn kendisini daha önce nasıl nitelediyse, bundan sonra da öyle olacaktı, Maltzahn onu başından beri "doğru" görmüştü zaten.

Maltzahn belli belirsiz gülümsedi, bu tepkiye hazırdı anlaşılan. Ressamın, iki farklı anlama da gelebilen bu ifadeye değinmesine sevinmişti, böyle dedi, çünkü bu ifadenin içerdiği anlamı ne yazık ki çok az kişinin anladığı görülüyordu. Büyücü hayaletlerin resimleri, evet, Max Ludwig Nansen'in resimleri için böyle yazmıştı, böyle söylemişti, kesinlikle tartışılacak bir tarafı yoktu bunun. Ama bununla ne kastettiği açık değil miydi yoksa? Kimi hedef almak istemişti? Cümle tam olarak şöyleydi: "İnsan kendini büyücü hayaletlerin resimleriyle kuşatılmış hissediyor." Doğru değil mi: Kuşatılmış hissediyor – yeterince açık bir ifade. Büyücü hayaletler onun için dışarıda olup bitenlerdi, ressam bu politik hayaletleri kendi tarzında resmetmişti, dış dünyayla resimlerin dünyası arasındaki ilişkiyi, üstü kapalı, çift anlamlı bir ifadeyle sessizce ortaya koymuştu. Pek çok kişinin nasıl olup da farkına varmadığına bugün bile şaşırıyordu hâlâ. Maltzahn sözü bırakmadı, konuşmasını hızlandırıp kendisinden beklenene aykırı olarak, görmenin farklı yolları olduğunu kanıtlamaya çalıştı, ancak konuşmasının tam ortasında birisinin gelmesi onun açısından hiç iyi olmadı.

Sen misin Teo, diye seslendi ressam. Doktor Busbeck cevap vermeden sessizce yaklaştı, ziyaretçiyi görünce şaşırıp hemen geri dönmek istedi ve özür dilercesine, toplandım Max, dedi, hazırım, haberin olsun.

Bir ziyaretçimiz var, dedi ressam arkasını dönerek. Teo Busbeck başını kaldırmış, giysisi tiftiklenmiş uzun boylu adama bakıyordu şimdi, belli ki onu hatırlamaya çalışıyordu. Sonunda tanıdı: Bernt Maltzahn? Maltzahn

cevap olarak hafifçe öne eğildi. *Halk ve Sanat*'tan Bernt Maltzahn mı? diye sordu Teo Busbeck inanamadan. Evet, dedi ressam, benim destekçim, meçhul savunucum, sen hâlâ bilmiyorsan tabii. Çok fazla risk almış, ama hiçbirimiz farkına bile varamamışız. Doğruyu görememişiz işte.

Maltzahn ağzını açtı, söz isteyecekmiş gibi elini kaldırdı, sonra öksürerek başını salladı. Bakışları ressamla Teo Busbeck arasında gidip geliyordu. Kollarını açarak, lütfen izin verin de anlatayım, dedi. Ama ressam onu dinlemek istemiyordu artık, sessizce yaklaştı, yüzünde reddeden bir ifade, ne öfkeli ne de hor gören, fazla abartılı da olmayan bir sesle kapıyı gösterdi: Dışarı! Maltzahn şaşkınlıkla bakınca tekrarladı: Dışarı! Ben de orada daha fazla kalmak istemedim, tek kelimelik bu talepten sonra hemen geri çekildim. Maltzahn ise hafifçe sallandı, sendeleyerek doğruldu, sessiz harflere belirgin bir keskinlik kazandırarak, iyi günler, dedi ve gitti.

Gerçekten Maltzahn mıydı? diye sordu Busbeck. Görüyorsun, dedi ressam, ne kadar çabuk çıkıyorlar deliklerinden. Bir süre ortalıkta görünmeyeceklerini sanırsın, değil mi? Ses çıkarmamalarını, yok olmalarını, karanlıkta kendi utançlarıyla baş başa kalmalarını. Oysa daha nefes almana fırsat kalmadan onlar yine ortalıkta. Biliyordum, günün birinde geleceklerdi, ama bu kadar çabuk, Teo, böylesine hızlı olabilecekleri aklıma gelmemişti. Şu sorunun cevabı nedir sence: Hangisi daha fazla, unutkanlıkları mı, utanmazlıkları mı?

Kolunu Busbeck'in omzuna koyarak onu *Otoportre*'sinin önüne getirdi, ben de yanlarına gittim. Henüz bitmemiş resmi birlikte izlediler, her zamankinden farklıydılar, daha hareketsiz, konuşmaya daha isteksiz. Suskunlukları uzayınca, burada sana ait bir oda var, dedi ressam, oraya kimse girmeyecek, olduğu gibi kalacak. Size bir kutu bırakıyorum Max, dedi Busbeck, umarım

sorun olmaz. Bakışlarını resimden ayırmıyordu, yüzünü de ressama çevirmedi, ressam ise dostça bir sesle ona anlaşmalarını hatırlattı: Bu her zaman geçerli, günün birinde burada yaşamak istersen gel, haber vermene bile gerek yok. Neden gittiğini de anlamıyorum zaten.

Her şey geçti, dedi Busbeck, bana ihtiyacın yok artık ve ben bir kez daha denemek istiyorum, biliyorsun. – Evet, doğru. Biz böyleyiz. Evet Teo, böyle. Ama en azından aksatmadan ziyaretimize gelirsin, değil mi? – Her yaz Max, inan bana. – Ya bu resim? Nasıl? *Otoportre* için ne düşünüyorsun? – Henüz bilmiyorum Max, önce anlamam gerekiyor. – Yani hiçbir şey. Bunu demek istemedim, önce hikâyenin arka planına ulaşmalıyım. Ama artık gitmem gerekiyor. – Birlikte gideceğiz Teo. Seni Glüserup'a götüreceğiz, tamam mı? Siggi ve ben, seni trene bindireceğiz, bizi bundan mahrum etme, değil mi Witt-Witt? Haydi bakalım.

Bir değnek bulmalıyız, bavulunu değneğe asıp omzumuzda taşırız, böylece Glüserup'a kadar mola vermeden gidebiliriz, eğer Siggi ebe çantanı taşırsa.

Ressamın ebe çantası dediği yaylı bir kilidi olan çantayı ben taşıdım, onlar ise değneğin üzerinde önce sallanıp kayan, sonra kendi ağırlığıyla dengesini bulan bavulu omuzlarına aldılar, otsu bitkilerle kaplı su hendekleri boyunca bende giden yolu izledik. Maltzahn gitmişti. Ot biçmek için uygun bir gündü, sıcak, yağışsız, mavi bayraklarla donatılmış. Timmenstedt yönünde ot biçenler vardı, vücutlarının üst kısmı çıplak, eğilip bükülürken, hareket eden yabaların uzun dişleri parlıyordu. Bagajlarımızla birlikte bende ulaştık. Ressam son kez sordu: Gerçekten kalmak istemiyor musun Teo? Teo denize bakarak, tekrar geleceğim Max, dedi, ama şimdi gitmem daha doğru, inan bana.

Ben önden gidiyordum. Kırlangıçların günüydü,

zikzaklar çizerek alçaktan uçuyor, sıcak kuma ok gibi iniyor, önlerine başka kuşlar çıktığında çığlıklar atıyorlardı. Çayırların üzerinden uçarak bendin civarında toplanıyor, denizden esen ani rüzgârlarla gökyüzüne doğru dimdik yükselerek, tıslamayı andıran seslerle tekrar alçalıyorlardı. Yetişeceğiz, dedi ressam, ikide bir saatine bakmana gerek yok Teo.

Bir ara durup bagajı yere koydular. Konuşmadan yarımadaya baktılar. Görüyor musun? Sol tarafta, sahildeki çukurlukta? Hâlâ göremedin mi? – Jutta mı? – Evet, Jutta; bil bakalım yanında kim var? – Klaas mı? – Başka kim olabilir ki?

Klaas nihayet uyanmış, korunaklı Bleekenwarf'ın dışına çıkmak için ayaklanmıştı. Kumda yüzükoyun yatıyordu, Jutta omuzlarını ve küçük kalçalarını geren keçeleşmiş mayosuyla yanında diz çökmüştü. Klaas gömleğini çıkarmıştı, yukarıya çektiği pantolonuyla iç donu, grimsi beyaz büklümler halinde görünüyordu uzaktan. Mat, gür saçları çukurun kenarındaki kumların üzerine dağılmıştı, yan yatmış çizmeleri, yorgun düşmüş iki tuhaf yaratık gibiydi. Jutta onun sırtına bir şey sürüp masaj yapmakla meşguldü. Klaas'ın bacağını kaldırmasına izin vermiyor, başını doğrultmak istedikçe ensesinden kuma bastırıyordu. Bir oyun oynar gibiydi.

Onlara sesleneyim mi? diye sordum. Bizimle gelsinler mi? Hayır, dedi Doktor Busbeck, bahçede vedalaşmıştık. Bırakalım böyle. Şimdi Jutta yüzükoyun yatmıştı, mayosunun askılarını çekiştirerek düzeltti, Klaas doğruldu, hafif sersemlemişti, yağ şişesini bulmak için epey zaman harcadı. Sonra yağı Jutta'nın sırtına boşalttı, ellerini ovuşturdu, tam dokunmak üzereyken geri çekti ve başını eğip Jutta'ya baktı. Uysallıkla yatmaya devam eden Jutta, bir şey mi var? diye sormuş olmalıydı o anda. Klaas mekanik hareketlerle onun sırtını yağlamaya baş-

ladı, bir yandan Kuzey Denizi'ne ve kumsala baktığına göre yaptığı işe kendini veremiyordu anlaşılan. Bizi görmesi fazla uzun sürmedi.

El sallayarak Jutta'ya bizi gösterdi. Karşılıklı el salladık. Sonra bagajı aldık, bu kez ressamla Teo Busbeck öne geçmişlerdi, arada bir hareketlenerek sağa sola çarpıp sallanan bagajı sakinleştirmek için adımlarını değiştirmek zorunda kalıyorlardı. – Tanrı'ya şükürler olsun ki çocuk da bizimle geldi. – Evet, neyse ki.

Glüserup görünmüştü, hatta bu ışıltılı günde çift göründüğü de söylenebilirdi, ikinci Glüserup çimento fabrikasının tozlu alanları, su kulesi ve paslı gaz tanklarıyla ilkinin aynadaki yansıması gibiydi.

Coşku eksik Max. – Ne demek istiyorsun? – Burada, senin memleketinde yani, coşku yok, böyle güneşli bir günde dahi. Daima aşırı bir ciddiyet hissediliyor, katı bir tutum. – Bu duruma katlanmak zor mu oldu senin için? – Sen her zaman bir şeyler yapman gerektiğini düşünüyorsun Max. – Yani ne anlama geliyor bu? – Bilemiyorum, ciddiyet belki, ciddiyet ve suskunluk. Günün her saati aynı, öğlenleri bile yabancı, pek tekin değil. Bazen burasının yüzeyi olmadığını düşünüyorum, ama... Ne? Nasıl söylesem... Derinlik, yalnızca rahatsız edici bir derinlik var ve burada birikenler insanı tehdit ediyor. – Bu sence çok mu kötü Teo? – Yüzeyde de insani bir boyut olduğunu söylüyorum. – Anlıyorum Teo, ama böyle de olsa, burayı yaşanır kılmak için uğraşmamız gerekmez mi? – Biliyorum, bu insanı huzursuz edebilir, ama asıl huzursuzluk insanın ruh hali olsa gerek. Bunu bilirsen, daha az bocalarsın. – Sanırım görmeyi öğrenmemiz gerekiyor.

Bendin sırtından ayrılana kadar konuşmaya devam ettiler, aralarında söylenmemiş tek bir söz kalmasını istemiyorlardı sanki. Konuşurlarken, Hinnerk Timmsen'in elleri arkasında, Wattblick'in önünde dikilmiş, bize baktı-

ğını hâlâ fark etmemişlerdi. Otelin tüm pencereleri açılmış, kancalarla tutturulmuştu, beyaz bayrak direğinde Timmsen'in özel flaması dalgalanıyordu, büyük olasılıkla hâlâ kilitleri olmayan çapraz anahtarlar. Ovularak temizlenmiş tahta merdivenlerle kaldırımlar güneşte ağarmıştı. Timmsen'in bir adımda yanımıza ulaşıp bizi karşılayacağını mı sanıyorsunuz? Hayır! Biz yanına gidene dek sırıtarak bekledi, konvoyumuzu durdurup yönünü Wattblick'e doğru değiştirmek niyetindeydi, ama bizimkiler bagajı yere indirip oldukları yerde kaldılar. Busbeck saati gösterdi, trene yetişmeliyiz Hinnerk, dedi, Hamburg'dan geçen tek tren var. Bir yudum, dedi Hinnerk, bunca yılın ardından bir veda yudumu yalnızca. Her şey hazır zaten. Açık pencereden içeri eğilip ellerini çırptı, beyaz önlüklü Johanna, ağzına kadar doldurulmuş kadehlerin bulunduğu tepsiyle dışarı çıktı. Her kadehte birer limon dilimi yüzüyordu. Bu da ne? – Önce tadına bakın. – Ya Siggi? – Haklısın! Johanna, çocuğa bir gazoz getir.

Ayrılığa ve gelecekteki kavuşmaya kadeh kaldırıldı. Herkes içkisinden hoşnuttu. Cini nereden buldun Hinnerk? Burayı niye böyle deli gibi havalandırıyoruz dersiniz? dedi Hinnerk Timmsen. Arabalara doluşup Güserup'tan gelerek zaferlerini kutluyorlar, biz yalnızca lokali hizmetlerine sunuyor, sonra da havalandırıyoruz. Keşke görseydiniz. Hepimizin adına, hakkını vererek içti. Yakında sizin için iyi bir şeyler olacak Max, birileri buradaydı yine, seni sordular bu sabah. Jiple geldiler, Almancaları pek iyi değildi, benim de İngilizcem iyi sayılmaz, ama konuyu anladım, resimlerini yapmanı istiyorlar, bir portre ya da şu subayınki gibi bir şey. Nasıl yardımcı olabilirdim bilmiyorum, onlara Bleekenwarf'a nasıl gideceklerini tarif ettim. Yolu bulurlar nasıl olsa, dedi ressam. Boşalan kadehini pencerenin kenarına koyarken, mimikleriyle bizi de aynısını yapmaya davet etti, Timmsen'e omzuna

birkaç kez dokunmak suretiyle teşekkürlerini sundu ve Busbeck'le Timmsen el sıkışırken, fazla uzatmayın, dedi, bu ayrılık sonsuza kadar sürmeyecek. Yani içeri girmeyecek misiniz? diye sordu işletmeci. Bu gidişle korkarım yetişemeyeceğiz, dedi Busbeck.

Tekrar bir vedalaşma, bu gibi durumlarda söylenen sözler: Görüşmek üzere, kendine dikkat et, arayı fazla açma, umarım hep böyle olur. Bagajı alıp yola koyulduk. Timmsen patikadan, Johanna manzara platformundan el salladılar. Birkaç veda daha olursa Teo, dedi ressam, burada kalacaksın. Hâlâ yetişebilecek durumdayız, dedi Doktor Busbeck. Yolu değiştirip demiryoluna çıkmayı önerdim, demiryolu hattını izleyip köprüden geçebilirdik, kabul ettiler, bentten aşağı inip güneşin ısıttığı çayırlarda ilerledik. Çiçekleri unutma, dedi Doktor Busbeck, 8 Eylül, onun doğum günü. – Ditte'nin doğum gününü biliyorum herhalde. – İyi öyleyse, hatırlattım yalnızca. Demiryoluna çıktık, tren hattı görevlileriyle istasyona gitmek isteyenlerin kullandığı patikadan yürüdük. Sıcaktan ısınmış karanlık, büyük hendeklere birkaç çakıltaşı attım. Bir sopanın yardımıyla demir köprünün korkuluğuna çıktım. Çatlak camı yapıştırılmış olan istasyon saatini görebiliyordum buradan. Rahatça yetiştik, dedi ressam. Bilet alacak vaktimiz de var. Umarım, dedi Busbeck.

Burası Glüserup İstasyonu'ydu: dört hat, iki peron, is tutmuş tamirhane, kutu şeklinde, kırmızı tuğladan ana bina, az ya da çok yanmış, hasar görmüş vagonların bulunduğu birkaç tali hat. Bazı vagonların üzerindeki yazılar okunuyordu: "Çarklar zafer için dönmeli!" Ana binada bilet gişeleri, hizmet bölümleri, bagaj emanet, tuvaletler ve bekleme salonu vardı. Öylesine büyüktü ki, masalar, sandalyeler ve banklar birbirine çok uzak yerleştirilmişti. On iki metrelik yüksekliği ve top oynamaya uygun düzenlemesiyle spor salonunu hatırlatıyordu insana.

Bariyer diz hizasına gelen bir zincirle kapatılmıştı, ancak üniformalı görevliler girebiliyordu buraya. Bir perondan ötekine gitmek için hatların üzerinden geçmek yasaktı, geçiş için üzeri ahşap kaplı köprüyü kullanmak gerekiyordu, beklemekten sıkılan yolcular kalaslara açık saçık resimler yapmış, isimlerinin baş harflerini kazımıştı. Cam pencerenin arkasındaki üniformalı memurun esas görevi oturmaktı sanki, eğer "kapalı" levhası asılmışsa, cama vurmak boşunaydı. "Tükürmek için lütfen çanakları kullanınız" yazılı emaye tabelanın geçerliliği kalmamıştı, çünkü çanak da kalmamıştı ortalıkta, ihtiyaçtan dolayı el konulmuştu anlaşılan. Ana binanın zemini oluklu çiniyle kaplıydı, bir tanesinde yapım yılı yazılıydı: 1904.

İstasyona geldiğimizde bilet satışı başlamıştı, yolcular içeri alınıyordu, biz de ikinci perona gittik ve Glüserup'lu vatandaşlarla birlikte, sersemlemiş olarak güneşin altında beklemeye başladık. Herkesin kenti terk etmeye kararlı olduğundan hiç kuşku yoktu. Sepetlerin, sırt çantalarının, bavulların, kolilerin, sandıkların üzerinde oturuyor, çuvalları, duvar saatlerini, şilteleri, evyeleri, geyik boynuzlarını oradan oraya sürüklüyor, iyi bir yer kapmak için trene hücum etmek üzere çaktırmadan ve ısrarla peronun kenarına yaklaşıyorlardı.

Görüyorsun Teo, dedi ressam, yolda yalnızlık çekmeyeceksin. Öyle görünüyor, dedi Busbeck. Sabırla bekleşenlerin arasında biçimsiz bagajlarının üzerinde uyuyanlar da vardı. Çok sayıda eski asker ilişti gözüme, yegâne silahları hünerli ellerden çıkmış birer değnekti, pek çoğunun bagajı ise dolgun bir ekmek torbasıydı yalnızca. İçme suyu musluğunun başında dakikalarca durup boynunu yana uzatarak tıslayan ve musluğu su içmek isteyen çocuklardan koruyan yaşlı, kötü bakışlı, sakallı bir adam dikkatimi çekti. Bekleyenlerin arasında öfkeyle dolaşan dar giysili bir kadın, sırtı dönük her er-

keği sertçe tutup kendisine çeviriyor, ama aradığı kişiyi bulamadıkça hayal kırıklığına uğrayıp hızla iterek uzaklaşıyordu. Kafesli kadın da gözümden kaçmadı tabii, kafeste kuş yerine bir çalar saat vardı gerçi, zil tertibatı eski modeldi. Ve Hilde Isenbüttel: Köprünün merdivenlerinde durmuş, perona bakarken gördüm onu. Duruşuyla dikkat çekiyordu. Hilde Isenbüttel, dedim, orada. Ressam, şuraya bak, dedi Teo Busbeck'e dönüp, tıpkı bir hamile gibi duruyor. Böyle bir karınla öne geçmek için uğraşması gerekmez, her zaman yer bulur, dedi Busbeck.

Hizmet bölümünden çıkan demiryolları üniforması giymiş bir adam, elinde işaret levhasıyla hattın üzerinden geçerek bizim perona geldi ve bekleyenlerden emniyetleri için geri çekilmelerini talep etti, bunu yaparken hat boyunca yürüyerek hareket halindeki trenin tehlike sınırını herkese göstermiş oldu. Alışkın, sıkça denenmiş uyarılarla yolculara, özellikle de anlayışlarına seslendi: Lütfen yer açın, geri çekilin.

Vakit gelmiş gibi görünüyor Max. – Evet, duyuyorum. – Sana nasıl teşekkür edeceğim Max? – Konuşma. – Bunca yıl için. – Kes artık Teo. – Evimden ayrılıyormuşum gibi bir duygu. – Umarım böyledir, Köln'de neler olup bittiğini yaz bana. Geliyor, bu senin trenin.

Tren sürüklenir gibi, giderek yavaşlayan ray seslerinin eşliğinde perona girdi, yanıp sönen sıcak bir duvar, neredeyse insanın derisini alazlayacak kadar şiddetli, sert bir hava akımı hissedildi, sonra titreyerek, sarsıntılarla durdu; rayların üzerinde parlayan demir, sıcak buhar kendisine bir çıkış yolu arıyordu; basıncın değişimiyle vanalar titreşti, tamponlar, vagonların tavanları ve trenin basamakları üzerlerindeki ağır baskıdan kurtularak gevşedi, böylece insanlar –en azından bana böyle gelmişti– yalnızca kendilerini değil, vücutlarıyla çevreledikleri ve yosunların gemi gövdelerine yaptıkları gibi, yavaş yavaş

ele geçirip hızını giderek daha da azaltarak uysallaştırdıkları treni de sabit tutabildiler. Yolcular tarafından kuşatılarak ele geçirilen tren öylesine tıka basa dolmuştu ki, yola devam etmesinin yalnızca vücutların sayısına ve ortak iradesine bağlı olduğunu düşündürüyordu insana. Bu kadar mesafe kat ettikten sonra kimse fethettiği yeri yeni yolculara bırakmak istemese de, peronda biriken baskı onları pes etmeye zorluyor, bu kez yeni gelenler aynı oyuna katılarak fethedilecek yerlerin peşine düşüyorlardı. Bütün bu bağrışlara, mücadelelere, anlaşmalara ve savaşlara rağmen elinde işaret levhası olan adamın sesi duyuluyordu. Belli aralıklarla sesleniyordu: Glü-se-rup! Burası Glü-se-rup! Peki, Doktor Busbeck'i trene nasıl bindirdik? Ressam bizi sıkıca tuttu, sakindi, çok sakin, yolcuların binmesini bekledi, trenin arka vagonlarına baktı ve aniden kararını verdi: Oraya, acil durum fren kabinine! Hemen koştuk, fren kabininde oturmakta olan üç rahibe Doktor Busbeck'in bagajını içeri koyarken homurdanarak itiraz ettiler, Doktor Busbeck'i bindirirken de aynı şey oldu, kollarını, korumak istercesine iri memelerinin üzerinde kavuşturmuş olan kır saçlı rahibe, zayıf bir sesle yardım istedi, beti benzi atmıştı. Bu bey, diye seslendi ressam açık pencereden içeriye doğru, yolda size güzel yiyecekler ve serinletici içecekler ikram edecek, onunla iyi geçinmeye bakın. Ardından da kilide bağlı ipi çekerek kapıyı kapattı. Bir süre sonra kabinden gelen gülüşmeler perondan duyuluyordu, içeridekiler anlaşmaya başlamıştı bile. Ama Teo Busbeck el sallayamadı, karşılıklı düdük seslerinin ardından tren, vagonların tavanlarına tutunmuş ya da tamponların raylardaki hareketlerin ritmiyle titreşen vücutlarla irileşmiş, üzüm salkımı gibi dökülüp saçılan yolcularla rötarlı olarak nihayet yola koyulurken, rahibelerden biri onun yerine el salladı bize. Tren uzaklaşırken kimileri seslenip el salla-

yarak peronun sonuna dek koştu, bariyerin üzerinden eğilerek artık karşılık alamayacakları selamlarını gönderdiler.

Tren parlayan rayların üzerinde gözden kaybolduktan sonra da peron boşalmadı; kalanlar boşalan banklara el koydular, bagajlarının üzerine oturup beklemeye devam ettiler. Sıcak öğleden öncenin yorgunluğuyla herkes tekrar sakinleşmişti. Artık geri dönüyorduk ki, peronda Hilde Isenbüttel'in koştuğunu gördük. Bagaj arabalarının durduğu yere gidiyordu. Ne vardı orada? Ne yapmak istiyordu? Herkes bizim gibi soru dolu bakışlarla onu izliyordu. Desenli eşarbıyla her an gülmeye hazır olan bu kadın, koşarken bir ara çapkınca el sallayıp zorlu bir slalomun sonunda bagaj yığınına ulaştı ve yerde oturanlara doğru eğildi.

Hilde Isenbüttel'in yanına gittiği üniformalı adam yerde oturuyordu. Az ileride çocuk arabasından bozma, düz bir el arabası duruyordu. Adamın iki bacağı da yoktu. Başı açıktı, yüz hatları sertti, genç görünüyordu. Önünde diz çöken Hilde'ye dikkatle bakarak kolunu tuttu, yüzleri hemen hemen aynı hizadaydı, beklenenin aksine, birbirlerine yaklaşmadılar hemen. Bu Albrecht, dedi ressam, Albrecht Isenbüttel. Kuzeyden gelmiş olmalı, Leningrad'dan. Hilde adamın kıskacından kurtulduğu anda ona sarıldı, hafifçe sallanarak kucaklaştılar, sonra doğruldu, eğilip onu kaldırmak için bir hamle yaptı, kaldırdı ve el arabasına oturttu. Kesik bacaklarına göz atarken düşünceliydi. Haki renkli pantolonun sarkan uçlarını kesik bacakların altına doğru çekip katladı. Arabanın kayışını aldı, koluna doladı ve çekmeye başladı.

Hilde Isenbüttel arabayı tek başına perondan geçirdi, kocası dörtgen tahta bölmede dimdik oturmuş, elleriyle kenarlara tutunmuştu, hafif sarsıntılar yüzünden sürekli başını sallıyormuş gibi görünüyordu. Sağa sola

bakmıyor, hiçbir çağrıyı dikkate almıyordu, onları durdurup yardım etmeyi teklif ettiğimizde de ilgilenmedi bizimle; bu tavrı kayıtsızlıktan değil de, o anda her şeyi karısına bırakmış olmasından kaynaklanıyordu, onun yapacağı her şeyle mutabıktı, kabul ettikleriyle de, geri çevirdikleriyle de. Kadın teşekkür etti: Hayır Max, tek başıma halletmem gerek, belki yalnızca merdivenlerden çıkarken.

Adamı merdivenlerden yukarıya taşıdılar, ben ise arkadan iterek arabayı çıkardım; yukarıda onu tekrar yerine koydular. Nihayet, dedi Hilde Isenbüttel, nihayet eve döndü. İstasyonun engebeli alanında, ıhlamurların gölgesinde bir kez daha yardım teklifinde bulunduk, ama o yine reddetti. Ressam karnını işaret ettiğinde başını arkaya atarak, hallederiz, dedi, halletmek zorundayız. Eşarbını çözdü, terlemiş boynunu sildi ve eşarbı adamın kesik bacaklarının altına sıkıştırdı. Çok teşekkürler, dedi, her şey için.

Önümüzden gittiler, liman yönünde uzaklaşmalarını izledik, ardından henüz kaldırımları döşenmemiş sahil yolunda ilerlemelerini. Arabanın sert lastik tekerlekleri hafifçe toz kaldırıyordu, kadının arada bir terini silmek ya da elini kesen kayıştan bir süreliğine kurtulmak için durduğunu gördüğümüzde biz de yavaşlıyorduk. Ressam, hâlâ tek kelime konuşmuyorlar, dedi. – Neden? – Gördükleri yeterli çünkü, diye cevap verdi.

Hilde Isenbüttel sahil yolunda gıcırdayarak yalpalayan tekerleklere aldırmayıp bende giden dolambaçlı yoldan ilerledi, biz de arkasındaydık. Havada toz ve ot kokusu vardı. Arabadaki adamın bakışları sürekli önündeydi, bir kez olsun Kuzey Denizi'ne ya da uzaklardaki çiftliklere bakmadı, burada olmadığı yıllarda özlemiş olmalıydı oysa, yalnızca bir kez, bentten ayrıldıklarında kadın dizüstü çökerek arabayı durdururken adam da ellerini

fren yaparcasına toprağa koyduğu sırada yardım ister gibi baktı, ama seslenmedi, biz de bir şey yapmadık. Yardım almadan dik yamaçtan aşağı inmeyi başardılar, kadın turba kahverengisi yolda kendinden beklenmeyen bir güçle arabayı çekerken, sığırcık kuşlarının akınına uğrayarak rengi koyulaşmış kavaklara karşı durup bekledik. Gökyüzünden bir kesitin altında giden biri, arkadan izlenmeye değerdir – bizim oralarda her zaman bu zahmete değer: Orada durup tüm dikkatini boşluk ve hareket arasındaki bağlantıya yoğunlaştırmak ve her seferinde ufkun öne geçen üstünlüğü karşısında şaşırıp kalmak.

Bendin orada arkamızı denize verip uzun süre bekledik, çift küçüldü, giderek küçüldü, tek bir vücuda dönüşerek daha da küçüldü ve geriye belli belirsiz bir devinim kaldı. Şimdi bir şey yapmamız gerekmiyor mu, ne dersin? dedi ressam. Neden olmasın? dedim, elini sertçe enseme koydu, neyse ki katlanabileceğim bir durumdu, beni önüne kattı, bendin uzun kıvrımında ilerledik, Wattblick tarafına değil de doğuya, Husum yoluna doğru – Hinnerk Timmsen'le tekrar karşılaşmayı istemiyor olabilirdi. İçine kapanıp suskunlaştığı zamanlarda da onunla birlikte yürümeyi seviyordum, yanındakini adımlarının ritmiyle değil de, arkadaşça ve her an değişebilen ruh haliyle daima hazırlıklı olmaya zorluyordu: Bir soruya, bir bakışa. Yanında öylece yürümek, heyecanlı bir bekleyiş içinde olmak anlamına geliyordu; sevinçten ise söz etmek istemiyorum.

15

Devam

Bugün, yani 25 Eylül 1954'te yirmi bir yaşıma girdim. Hilke bir paket şekerleme hediye etti, annem kaşındıran bir kazak, Müdür Himpel kuruma özgü, çabucak eriyen bir mum, sevgili gardiyanımız Karl Joswig ise on iki sigarayla yaklaşık iki saatlik avuntu: Böylece artık reşit olmaya katlanmamı sağlıyorlardı. Eğer bu hücrede oturup ödevimle uğraşmak yerine diğerleriyle birlikte olsaydım, yemekhanedeki yerim çiçeklerle donatılmış olurdu –bir reçel kavanozuna konmuş kısa saplı yıldızçiçekleri–, küçük bir orkestra Himpel'in bestesi olan kanon tarzı doğum günü şarkısını söylerdi, ekstradan bir dilim pasta ve bir parça et alabilirdim, işimden muaf tutulurdum ve geceleyin ışığı herkesten bir saat daha fazla açık bırakma hakkım olurdu. Ama böyle olamadı.

Bugünden itibaren reşit olduğumu kendime hatırlatmalıyım, yetişkin olduğumu aklımdan çıkarmamalıyım, evyede tıraş olurken henüz herhangi bir değişiklik fark edemesem de. Ödevimi okurken şekerlemelerden atıştırdım, hakkında hiçbir yorum yapmama fırsat bırakmadan hızla eriyen mumla sohbet ettim, Wolfgang Mackenroth'un verdiği sigaralardan birini içtim. Kahrolası mum sonunda başardı, yerel yurt bilgisi uzmanı ve hayat yorumcusu büyükbabamla ilgili bir anımı hatırlamamı sağ-

ladı. Beni hâlâ rahatsız eden bir konuyu sorgulayarak düşünmeye başladım: Sen kimsin? Nereye ulaşmak istiyorsun? Hedefin ne? Vesaire... Anılar uçuşuyordu: Doktor Busbeck'in denizaltında kutladığımız altmışıncı yaş gününü, salıncakta sallanırken güneşin ışıklarıyla aydınlanan Jutta'yı hatırladım, deniz savaşlarımı düşündüm, turba alanında Klaas'ı bulduğumuz ânı ve Ditte'nin cenazesini.

Ancak bir yere varamadığım için, Joswig içeri girince tedirgin olmadım; yine çekingen ama keyifli, günaydın ve hoş geldin, dedi, "yetişkinler sınıfı"na hoş geldin. Gülümseyerek kolunu silkeleyip getirdiği sigaraları defterimin üzerine düşürdü. Yatağın kenarına oturdu. İlgiyle beni izledi, uzun bir süre, hiç konuşmadan. Sonbaharın hüküm sürdüğü Elbe'de demir atmış bir teknenin zincirli kepçesi gürültüler çıkararak çalışıyordu, keskin dişli bu kepçeler günlerdir geminin rotası boyunca dibe iniyor, sular damlatarak sarsıntılarla yüzeye çıktıktan sonra topladıkları mavimsi çamuru sümkürür gibi tepeden aşağı bir mavnaya boşaltıyordu.

Joswig'in herkesin beni özlediğini söylemesi, çalışmamı hızlandırır mıydı? Eddi de dahil? – Hayır, hızlandırmazdı. Böylesine bitkin, yaralı ve sabırsız görünmemin nedeni Korbjuhn'un verdiği ödevin teması olabilir miydi? Yani "görev tutkusu"? – Evet, olabilirdi. – Bu işi kestirme tarafından bitirip Himpel'e teslim etmek istemez miydim, kolayca sona erdirmek ve kurtulmak? – Görev tutkusu hâlâ devam ettiği için, cesur bir manevra yapsam da temayı ıskalamadan bitirmem mümkün değildi.

Joswig yüzünü ellerinin arasına aldı, bakışlarını yere çevirdi ve başını sallayarak bana hak verdiğini belirtti, bu kadarla da kalmadı: İnatçılığımı açıkça onayladı, dik kafalılığımı övdü. Sorularıyla dayanıklılığımı denemek istemişti yalnızca, böyle dedi. Ödev ödevdir Siggi. Görev

tutkusu öylesine çok katmanlıdır ki, doğru bir ışıkla aydınlatmak çok önemlidir. Çok katmanlı mı? diye sordum. Evet, dedi Joswig, ne demek istediğimi anlıyorsan tabii. Anlamamıştım. Bunun üzerine, dinle bak, diyerek istediğim gibi yorumlamam için bir hikâye anlattı. Belki sana yardımcı olur, dedi, çünkü görev tutkusuyla ilgili. Hamburg'da, Alster Nehri'ndeki bir kürek kulübünde yaşanan bir olay.

Hamburg takımının sekiz kürekli, iyi donanımlı bir teknesi vardı bir zamanlar, tempocunun adı Pfaff'tı, ama herkes "Fiete" diyordu ona, popüler sayılabilecek biriydi. Hayranlarına hediye etmek için formasını çıkarırken çekilmiş pek çok fotoğrafı vardı, centilmen bir sporcuydu, ancak paranın tadını almıştı bir kez, vazgeçemiyordu, kendisini iyi hissetmesini sağlayan para ona yapışıp kalmıştı adeta, üzerinde biraz da eğreti duruyordu gerçi, bunu saklamayı başaramıyordu bazen. Alster'de büyük bir şampiyonluk yarışması vardı, Fiete her zamanki gibi Hamburg'un umuduydu, tüm Alster'de ılımlı bir halk festivali havası hâkimdi, nehir koruma polisi yarış parkurunu açtı. Fiete o çevrede de tanınıyordu. Hafif teknelerin ağır düellosunu herkes sükûnetle izliyordu, yarışların doruk noktasını oluşturan sekiz kürekli teknelerin yarışı başlamamıştı henüz. Adı Fiete Pfaff olan iri kemikli, centilmen tempocu şampiyonluk yarışından hemen önce kendisini ziyarete gelen bir adamla görüşmeyi kabul etti, ziyaretçi kibar, ancak tuttuğunu koparan bir adamdı, Fiete'nin alışkanlıklarını ve zaaflarını çok iyi bildiğini kanıtladı, öyle ki ayrılırlarken Fiete yarış sırasında aniden tüm gücünü kaybedeceğine dair söz verdi ona. Tanımadıkları biri asla bağışlanmazdı böyle bir durumda, buna karşılık bir idole anlayış gösterileceği kesindi.

Artık teknelere start verebiliriz. Alışılmış görüntü: Start yardımcıları yüzükoyun yatarak tekneleri tuttular,

sinyal verildiğinde parlak cilalı, hafif ve dar gövdeler harekete geçti, kırk sekiz tempolu kürek izleyicilerin tezahüratları ve uğultular eşliğinde yarış yoluna girdi, başlangıçta hepsi aynı hızla giderken, daha sonra içlerinden biri –bu tekneyi rakip tekne diye tanımladım– temposunu değiştirince, Fiete Pfaff ve ekibi yarım boyluk sert bir hamle yaptı, birinci olmayı hedefledikleri açıktı. İnce yapılı dümenciler önlerine bağlı megafondan kızaklı sıralarda uzun kürekleriyle suyu kırbaçlayan atletlere bağırarak tekneleri yönlendiriyordu, kimsenin hareketleri Fiete Pfaff kadar emniyetli ve kıvrak değildi, bu başarısı yaptığı antrenmanlardan kaynaklanmıyordu yalnızca.

Sekiz yüz metre, bin iki yüz metre: Şimdi tempocunun kuvvetten düşmesi ve yarışın kaderini belirlemesi gerekiyordu, ama o da ne? Ortalığı karıştırmak, teknenin temposunu bozmak ve sulara gömülmek şöyle dursun, Fiete'nin gücü daha da artıyordu sanki. Temposunu acı ve nedeni belirsiz bir sevinç yönetiyordu, yarıştan önce görüştüğü kibar adama verdiği sözü unutmuştu, takımının önderiydi yine. Söz vermesine rağmen teknesinin zaferi için vahşi bir hazla mücadele etmesini sağlayan nedir diye sorarsan eğer, bunun görev tutkusu olduğunu kabul etmen gerekir. Görüyorsun. O anda hiçbir şeyin önemi yok, hiçbir şeyin geçerliliği yok: Kızaklı kürekçi sıralarında, küreklerde, Alster sahillerinde uğuldayan seslerin eşliğinde arkadaşının kesik kesik solumasını duyarken başka bir seçim yapması mümkün değildi, istenilen ritmi sağlamalı, görevin gereklerini yerine getirmeliydi.

Bir zamanlar Fiete Pfaff adında bir tempocu vardı, duygusal bir dev, kendisine yapılan bir şantaj sonucunda yarışı kaybedecekti, ama görev duygusu onu ele geçirerek sonuna kadar götürdü, en azından hedefe çok yaklaşana kadar. Geriye tam olarak iki yüz metre kalmıştı, o anda izleyicileri çileden çıkaran, görevlileri yerinden zıplatan

bir şey gerçekleşti. Fiete'nin rengi birdenbire kıpkırmızı oldu, öne doğru devrilmesiyle birlikte teknenin dengesi bozuldu ve rakip sekizli galip geldi. İnandırıcı olabildi mi? Kulüp yönetimi büyük ölçüde inandı ona, hatta yarıştan önce yaptığı görüşmeyi öğrendikten sonra da tamamen değişmedi görüşleri, takımda kalmasını istediler, ama Fiete kabul etmedi, yapamadı, bu hakkı görmedi kendinde: İstifa etmeyi tercih etti ve takımdan ayrıldı.

Joswig acele bir yorum bekliyordu, ama ben hikâyeyi bir film gibi zihnimde canlandırmakla meşgul olduğum için sustum – böyle anlayabiliyordum ancak.

Görüyorsun, dedi, görev tutkusu nelere yol açabiliyor! Anlıyor musun? İnsanı ne hale getiriyor! Eliyle davetkâr bir hareket yaparak, istersen bu hikâyeden yararlanabilirsin, diye ekledi. Anlattıkların Korbjuhn'un talep ettiği görev tutkusuyla ilgili, dedim, oysa görev kurbanlarının durumu farklı, kimse onlardan söz etmiyor. Yataktan kalktı, elini omzuma koyarak hoşgörüyle okşadı: Sözlerinden artık reşit olduğun anlaşılıyor. Günün geri kalanı için odamda sigara içme yasağını resmen kaldırdı, vedalaşmak üzere enseme hafifçe vurdu. Bugün kendine izin vermek istemez misin? dedi. Ne için? Yirmi bir yaşına girdin, dedi. Bu yaşa gelince, kendinle ilgili kararlar vermeye başlarsın, sorular sorarsın, yola çıkmaya hazırlanırsın. Ben yirmi bir olduğumda Siggi, müfettiş olmaya hazırlanıyordum. Göç etmek için iyi bir yaştır. Yirmi bir olduğunda o güne kadar biriktirdiğin fikirlerden birini seçersin, bir şey olmaya karar verirsin. Bana soracak olursan, müze bekçiliği. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Yirmi bir olduğunda ödeme zamanı gelmiştir artık, kasaya çağrılırsın. Doğum günü masasındaki mumlar söndüğünde, yetişkin olarak tescillenirsin.

Joswig'in böyle konuşmasını beklemiyordum, ama ne demek istediğini bildiğim için hayatına ilişkin sorular

sorarak onu kışkırttım. İtaatle başımı salladım, düşünmeye ve değişmeye hazırmışım gibi davrandım, hızla erimeye devam ederek sigaramın dumanını tavana sürükleyen muma baktım, uyarılarını ve tavsiyelerini anlatırken, bende hızlı bir değişimin kokusunu alarak gitmeden önce masamın ve sandalyemin çevresinde son bir tur atarken ona ilişmedim.

Joswig ne kokuyordu? Odama her gelişinde katlanamadığım, yoğun bir koku bırakıyordu arkasında, belki de hücrelere girmeden önce gizlice dezenfektan bir toz serpiyordu üzerine. Öyle ki her seferinde pencereyi açıp odayı havalandırmak zorunda kalıyordum.

Elbe! Sonbaharda nasıl da donuk akıyor! Sahile çökmeye başlayan hafif sis, karanın görünmesini engelliyor. Ağaçların tepeleri sular altında kalmış bir ormandan çıkar gibi yükseliyor, dizel motorlarının vuruntulu sesleri hafif bir nabız atışına dönüşüyor, tersanenin sesleri yankılanmıyor ve dibi tarayan zincirli kepçenin gürültüleri bana kadar ulaşamıyor. Işıklar, mat, ağır ağır gezinen ışıklar hareket etmenin ne kadar zahmetli olduğunu duyuruyor. Gemilerin güverteleri kayarcasına yaklaşıyor, suyla hiçbir temasları yok sanki. Benim için Elbe'nin –en heyecanlı demek istemiyorum– en ilginç dakikaları: Beyaz sisin geceye inmesi ve akıntıdaki her şeyi belirsiz kılması.

Doğum günü havası öne çıkmak istiyor, farkındayım, hesaplaşmalara odaklı, ama önce geri dönmeliyim, tümüyle bana ait olan Atlantis'ime, her parçası birer birer kaldırılmak istiyor, zaman baskı yapıyor, görev baskı yapıyor, Kaptan Andersen'in geçen ilkbaharda yüz iki yaşını kutlayabildiği ve hemen ertesi gün, yani yüz üç yaşında şu sıralar sinemalarda gösterilen bir belgesel filmde –*Sahil İnsanlarının Gücü*– hafif sarhoş olarak rol aldığı düşünüldüğünde yirmi bir yaş nedir ki! Elbe'den bana ne, içinde barındırdıklarından, üzerindeki sisten

bana ne? Su sporcuları kendilerini zar zor gizleyen dalların altına çoktan bağlanmış. Son cankurtaran teknesi akıntıya doğru çaprazlamasına, adeta kendini öğüterek uzaklaşıp gözden kaybolmuş. Beni ilgilendirmiyor. Deniz araştırma gemisinin yaptığı yolculuklardan alınacak sonuçların günün birinde kime hizmet edeceği beni ilgilendirmiyor. Rugbüll'ün toprak ve su örnekleri bana yetiyor, karanlık düzlemimden plankton ağını buraya atıyorum, yakalananları buradan topluyorum.

Ağı açtığımda her zamanki gibi babam görünüyor önce, Rugbüll polisi, gözaltından salıverildikten sonra da daha önceleri neyse o olan, Glüserup ile Husum Caddesi arasında yaşayanların kendisinden beklediği gibi davranan babam. Rugbüll polisi üç ay boyunca ortalıkta yoktu, ama sonra aynı kupkuru yüzle, üzerine iyi oturmayan pantolonuyla geri geldi, makamını doğallıkla devraldı, sanki zorunlu olarak değil de, kendi arzusuyla bir tatil yapmış gibiydi, görev sırasında kullandığı bisikletinin lastikleri inmiş olduğundan, onları şişirmek zorunda kaldı yalnızca. Annem o küçük nesneyi, yani kartalı çıkardıktan sonra, babam şapkasındaki kokardı bizzat söktü, kartalı da kokardı da atmayıp teneke bir kutuya koyarak çalışma masasına kaldırdı ve aynı gün, görevine resmen geri dönmesinden bir gün önce bisikletine atlayıp yalpalayarak bentten aşağı indi, ortalıkta görünmediği dönemi hep aynı kelimelerle, hep aynı el hareketleriyle anlatmak için karşısına çıkan herkes tarafından durdurulmaya hazırdı: Neuengamme'deydim,[1] evet, çok kötü sayılmazdı, yemekler sözünü bile etmeye değmez, vesaire.

Bir kez olsun yeni bir kelime bulmaya ihtiyaç duymadı ya da kullandığı bir kelimeden vazgeçmedi – yaşa-

1. Hamburg'da bir Nazi toplama kampı. (Ç.N.)

dıklarından söz ederken kimseyi kandırmadı, her seferinde kelimesi kelimesine tekrarlamayı başardı. Geri geldi ve bırakmak zorunda kaldığı yerden devam etti, kendi tarzında ve her zamanki sırayı izleyerek. Görev yönetmeliğini kaldırdı, odun kesti, tabancasını vermek üzere Glüserup'a gitti, bahçenin bir bölümünü tütün yetiştirmek için düzenleyerek tütün yetiştirdi, Hilke'yi Wattblick'teki bir partiden çıkarıp eve getirdi ve onun kolunu incitti, pek çok kez Husum'a gitti ve oradan aldığı Yeni Polis Yönetmeliği'ni hiç okumadan dolaba kilitledi, bisikletiyle iş gezileri yaptı ve bir sabah kahvaltıdan sonra sıra "Klaas'ın durumu"na geldi.

Bu kez kahvaltıda neler yediğimizi anlatmam için bir nedenim yok –belki yulaf ezmesi, erik marmeladı ve kahve–, konuşmadan iştahla yiyorduk, her birimiz farklı tempoda, her birimiz diğerlerinin lokmalarını sayarak, kendi içimize dönük, hiçbir şey düşünmeden ya da daha önce düşündüğümüz bir şeyi hatırlayarak. Babam Hilke'ye, onun resmini getir, dedi birdenbire. Kaşığını her ağzına sokuşunda takır tukur sesler çıkaran ablam Hilke, babam talebini tekrarlayınca kaşığı bir kez daha sertçe ısırdı, yutkundu ve bön bön baktı, babamın ne istediğini anlamamış olmalıydı. Klaas, dedi babam, Klaas'ın fotoğrafını getir! Ablam nihayet kaşığın sapını azat etti, ama hâlâ ağzından çıkarmadan ayağa kalktı, şaşkındı, dile getiremediği soruyu gözleriyle soruyordu, dışarı çıktı ve uzun süredir büfenin üzerinde duran, kimsenin ilgilenmediği fotoğraf çerçevesiyle geri geldi.

Babam çerçeveyi Hilke'den aldı, çalar saatin yanındaki mutfak dolabının üzerine fotoğraf alta gelecek şekilde, ters olarak koydu, kahvaltısını bitirdiği halde sabırla bekledi, biz de bitirdikten sonra masanın toplanmasını rica etti. Sofrayı topladık. Kaşıkları saydığımı hatırlıyorum, dört taneydi. Bulaşıkları lavaboya koyduk, masayı

sildim. Polisin dudakları kıpır kıpırdı, söyleyeceği cümlelerin provasını yapıyordu, bu arada kaygıyla anneme baktı ama annem karşılık vermek yerine düşünceli bir tavırla, dişlerindeki oyukları diliyle kontrol etmekle yetindi. Babamın bir işareti üzerine Hilke ile ben yerlerimize oturduk, yerinden kalkan babam ise çerçeveyi pencere pervazına dayadı ve dokunaklı bir ifadeyle fotoğrafa baktı; bakışlarında sitemden çok yakarış vardı, Klaas'ı çerçeveden çıkarmak ve karşısında görmek için çağırıyordu sanki. Duyması gerekir, dedi, öyle ya da böyle burada bulunmalı. Fotoğrafa göz attım, hayli gergindim.

Babam sandalyenin arkalığını kavradı, ani bir hareketle doğruldu, başını arkaya attı ve Klaas'ı göz hapsinde tutarak fotoğrafa doğru konuşmaya başladı. Bu iş halledilmek zorunda, dedi, icabına bakacağız, seni sonsuza kadar böyle taşıyamayız, ne düşünüyorsak söylenecek, eninde sonunda söylenmek zorunda. Hesaplaşmak için buradayız. Senin ne yaptığını hepimiz biliyoruz, devir değişti belki, ama her ne yaptıysan, yaptın bir kez.

Durdu, elini yumruk yapıp ortaparmağını Klaas'ın gözlerinin üzerine koydu. Annem bu ânı masaya biraz daha yaklaşmak ve doğrulmak için değerlendirdi. Hilke çaktırmadan tombul bacaklarını kaşıdı. Polis tıslamayı andıran bir ses çıkarırken elini indirdi, başını sallayarak fotoğrafa baktı. Kapatmalıyız, dedi, bir karara varmalı ve bu konuyu kapatmalıyız. Oradayken, günler boyunca bize yaptıklarını düşündüm. Onun geri gelip de bir kez olsun bu evden içeri adım atmadığını değerlendirmem gerekiyordu. Bağışlanacak bir tarafı yok. Önce böyle bir kepazelik, sonra da özür dilemek için tek bir adım atmamak! Hiçbir açıklama yapmadan Hamburg'a çekip gitmeden önce orada kaldı, Bleekenwarf'takinin yanında. Söylenmesi gerekenler söylenmeli artık. Bu işin icabına bakmalıyız.

Bu minvalde konuşmaya devam etti, Klaas'ın önünde sözüm ona başımıza açtığı dertlerin hesabını çıkardı, hafifletici sebeplere hiç değinmedi, çünkü ona göre böyle bir durum yoktu, doğrudan fotoğrafa seslenerek bir ailede de mahkeme kurulup karara varılabileceğini vurguladı. Dikkat kesilip nasıl bir hüküm verileceğini tahmin etmeye çalıştım: Klaas'ı birkaç yıllığına bodruma mı kilitleyecekti? Ya da hepimizin önünde tarım ilacı içmesini mi buyuracaktı? Yaptıklarının cezası olarak değirmenden aşağı atlamasını ya da kimsenin yardımı olmadan kendisini "Rugbüll Polis Karakolu" tabelasına asmasını mı isteyecekti? Bu kadar ileri gitmeyip hayat boyu mutfakta çalışma cezasıyla yetinir miydi acaba? Ya da turba hendeğinde beş yaz geçirmesiyle?

Kararı açıklamak için zamana ihtiyaç duyması sürpriz olmadı, ne bize ne de kendine. Klaas'ın kendisini sakatlamasını, firarını ve teslim edilişini, son olarak da eve dönmeyi reddedişini hatırlatırken, bu konuşmayı yapmaktan memnun olmadığı ve bir mücadele verdiği anlaşılıyordu, ama sonunda bir adım attı, Hilke'den fotoğrafı istedi, çerçevesinden çıkardı, masanın üzerine koydu ve kararını açıkladı.

Kararı beni şaşırtmıştı, o zamanki algılarıma göre her şeye rağmen hafif kalmıştı çünkü. Klaas'a verdiği ceza, evin yasaklanmasıydı: Dinleyin! Ben yaşadığım sürece bu evden içeri adım atamaz! Ayrıca Klaas'ı düşünmek, adını söylemek de yasak! Onu hafızanızdan silip atacaksınız. Babam sonra fotoğrafı yırtarak parçaladı, parçaları mutfak sobasına attı. Annem ayağa kalktı, her şeyi önceden biliyordu, tahminimce bunların hepsini konuşmuştu babamla. Eteğindeki kırıntıları silkeledi, iş yapmak üzere kilere gitmeye hazırlandı. Ezme kabını hışırdayan bir kâğıtla kapattı, bir meyve suyu şişesi açtı. Hilke'yle ben oturduğumuz yerde kalakalmıştık, birbirimize bak-

mıyor, konuşmaya ise hiç cesaret edemiyorduk. Ya Rugbüll polisi? Az önce çalar saati kurmuştu ya da eski olmasına rağmen güvenilir bir şekilde çalışan yaratığın berbat alarmını kurmak üzereydi, düğmeyi ağır ağır çevirip dikkat kesilerek dinlemeye başladı, ilk kez Külkenwarf'ta fark ettiğimiz değişik bir gerginlik içindeydi, ülkeye ya da denize, her halükârda ulusal denize adanan o gecede olduğu gibiydi yine.

Kulak kabarttı, bir şey fark etmiş olmalıydı, elleri titriyordu. Çalar saati dolabın üzerine koydu, parmaklarını pantolon askılarına geçirerek hafifçe çekiştirdi. Ne duymuştu? Yukarıya, benim odama doğru kulak kabartıyordu, ama orada kimse yoktu. Baskı, evet, üzerinde hissettiği baskı onu tedirgin ediyordu, öyle ki bir yere yaslanmak zorunda kaldı. Başka? Terleme tabii, terlemişti, dudakları aralık, gözleri dışarıya fırlamıştı, buna rağmen bir sis perdesinin arkasındaymış gibi bakıyor, bir kehanette bulunuyordu adeta. Kendisini bir şeye karşı savunmuş ve kaybetmişti, kimse ona yardım edemezdi. Sonra dudakları hafifçe kımıldadı, kendi kendine mırıldanmaya başladı, her şeyi onaylarcasına kuvvetle başını salladı, sendeleyerek koridora çıktı, aceleyle üniformasının ceketini giydi, kayışını ve şapkasını taktı, biz afallamış olarak mutfakta oturmaya devam ederken dışarı fırladığını duyduk, barakaya gitti, bisikletini tek bir hareketle indirdi. Bu kez vedalaşmadan ayrıldı. Kilerden çıkan annemin, babamın ortalıktan kaybolduğunu fark ettiğini sanmayın sakın. Ancak Hilke birdenbire, kendine geldi artık, dedikten sonra –ya da buna benzer bir şey– annem bir an dönüp baktı, ardından usulca radyoyu açtı, ateşböcekleri, evet ateşböceklerini dinlerken lavabodaki bulaşıkların başına geçti. Başka da bir şey olmadı. Beklememe rağmen hiçbir şey olmadı, mutfaktan çıktım ve artık Klaas'a yasaklandığı için yalnızca bana ait olan odama gittim.

Köşedeki rafta onun eşyaları vardı. İnce perdeyi çektim, en alt rafta hiçbir zaman açmayacağıma söz verdiğim, iple bağlanmış bir karton kutu duruyordu. Klaas yokken birkaç kez açmak istemiş ama vazgeçmiştim. Şu anda ise birdenbire her şey değişiverdi, kutu kendiliğinden öne çıktı, ip kendiliğinden çözüldü, kapağın açılması için hiçbir şey yapmam gerekmedi, içindekileri yatağın üzerine döküp kutuyu hemen ortadan kaldırdım, bunları ağabeyim toplamış ve güvenip bana emanet etmişti. Annem hâlâ mutfakta çalışıyordu. Babam gitmişti.

Klaas eve girmesinin yasaklandığını öğrenince, kutunun içindekileri emniyete almamı beklemez miydi benden? Beklerdi. Çıkardıklarımın hepsini gözden geçirdim, tek tek inceledim. Bir şişe dolusu rengi ağarmış midye kabuğu hatırlıyorum, bir sapan ve bir kitap, *Küçük Bahçıvan*, kirli, kan lekeleriyle dolu bir mendil, defterler, ipler, her yerde ipler, bir külah dolusu şeytanmineresi, içinde kurşun askerler olan bir kutu –hiçbiri yaralı değildi–, ressamın armağanı, kendi yaptığı kısa bir şamdan, sınıf arkadaşlarıyla çekilmiş bir fotoğraf –on beş genç moruk adam ve beş uzun örgülü kocakarı–, ressamın *Elma Toplayıcısı* tablosunun eskizi –ki alıp hemen yastığımın altına koydum–, sedef kakmalı bir bıçak. İple bağlanmış bir tomar mektubu da hatırlıyorum, bir yabancıya ait olsaydı açmazdım kesinlikle, ama ağabeyimin elyazısıydı ve hepsi de Hilke'ye yazılmıştı. Her mektup yakınma ve tehditlerle doluydu: Hilke'nin gelmemesinden –turba hendeğine, kumsala, deniz fenerine– yakınıyor, bir dahaki sefere de gelmezse "bundan sonra yüzüne bakmamak"la tehdit ediyordu. Bazen de geçen yaz kumsalda yaşadıkları bir olaya değiniyordu, artık tam olarak hatırlamıyorum, ama yarımada kumullarında yabancı bir adamla bir kadını seyretmişlerdi birlikte, bir süre seyretmiş, sonra da takip etmişlerdi.

Kutunun içini boşaltıp *Elma Toplayıcısı*'nın eskizi gibi kimi parçaları kendime ayırırken telefon çaldı. Kulak kabarttım. Hilke gitti ve her zamanki gibi açtı telefonu: Merhaba, Hilke Jepsen, kiminle görüşüyorum? Sonrasında yalnızca hayır ve evet ile evet ve hayır sözlerini duydum, Hilke aceleyle mutfağa dönünce, birilerinin babamı aradığını anladım. Kutuyu kapatarak bağlamış, henüz ortadan kaldırmıştım ki tekrar Hilke'nin sesi duyuldu: Siggi, aşağı gel, çabuk ol Siggi! Yanına gitmekten başka çarem yoktu. Neler olduğunu öğrenme telaşıyla ona öyle bir bakmış olmalıyım ki, geriye çekildi ve benden bir şey isteyeceği yerde, niye böyle bakıyorsun? diye sordu. Gören de sana bir şey yaptığımı sanacak. Nasıl istersem öyle bakarım, dedim. Böyle buz gibi gözlerle değil ama, dedi. Haydi, söyle, dedim, ne istiyorsun?

Orada, yani Bleekenwarf'ta bir şeyler olacaktı, hemen ya da iki saat içinde, önemli bir ziyaret, hatta en önemli ziyaret, eyalet komiseri ya da her neyse, büyükbaşlar, Nansen'le bir işleri vardı, polis de orada bulunmalıydı: Haydi Siggi, babama haber vermelisin, telefon ettiler, hemen Bleekenwarf'a gitmesi gerekiyor. Ve böyle bakmayı kes, açıkça söylüyorum, hiç hoşuma gitmiyor. Bakışlarım onu öylesine rahatsız etmişti ki, holdeki aynanın önüne gitti, yüzünü inceledi, yan dönerek, eteğiyle bluzuna kuşkuyla baktı ve hiçbir şey bulamayınca beni öfkeyle dışarı gönderdi: Haydi artık, çabuk ol!

Bende, önce bende. İlkbaharın başlangıcında karanlık, kış sessizliğine bürünmüş bir gün. Kuzey Denizi'nde kayar gibi hareket eden teknede iki uskumru balıkçısı. Gökyüzünde hiç martı yok, buna karşılık suda bir konsey toplantısı, sahile paralel hafif bir akıntı. Ne Wattblick görünüyordu ne de deniz feneri yönünde bisiklet sürücüleri. Ufukta toparlanmak üzere olan iki mayın tarama gemisi vardı. Bendin altında Glüserup'a doğru

uzaklaşan bir jip. Wattblick tarafına gitmeye karar verdim, oradakiler durumdan haberdar olabilirdi, onlardan bilgi alabilirdim. O yöne saptığım anda koyunlar çıktı karşıma, üzerime doğru gelip peşime takıldılar. Onları kendimden uzaklaştırmak için tekme atmak zorunda kaldım. Yapış yapış tüyleri berbat kokuyordu.

Koyunlar olmasaydı yanık kokusunu daha çabuk duyar, babamı ve yarattığı eseri daha çabuk bulurdum, ama yarımadayı peşimde koyunlarla yürüdüm ve tesadüfen arkama baktığımda kumulların başladığı yerde, ressamın kulübesinin yanında bir bisiklet gördüm; babamın olmayabilirdi, babamın bisikleti olmak zorunda değildi. Fazla kilolarımın avantajını kullanıp bentten aşağı atladım, geviş getirerek beni izleyen koyunlardan kurtuldum. Pis kokuları ve meleme sesleri arkamda kalmıştı artık. Ressamın kulübesinde biri vardı, havada ise yanık kokusu. Görünürde ateş yoktu, duman da yükselmiyordu, ama kumuldan aşağı inerken yanık kokusu daha da arttı, sonra kulübenin arkasından yükselen ince duman bulutunu gördüm, o anda içimi kaplayan korkuyu tarif edebilmem imkânsız, koşmamı, durmadan koşmamı sağlayan bir korku, tanımadığım, çarpıcı bir korkuydu, hepsi bu; en azından başlangıç için.

Kulübenin duvarına dayanmış bisiklet babama aitti, kapı açıktı, ama o içeride değildi, arka tarafta sigara içerek ateşe bakıyordu ya da bir ateşin kalıntılarına, yarı yarıya kömürleşmiş bir şeyleri için için yanmaya devam eden ateşe doğru itiyordu. Beni gördüğünde öfkelendi mi, yoksa şaşırdı mı? Tanımamış gibi baktı yüzüme, yorgundu, orada değildi sanki, gözlerini ateşe dikmişti. Ayaklarının dibindeki ateşin kalıntılarını bir sopayla eşelememe engel olmaya kalkışmadı. Her şey bitmişti zaten, müdahale etmek işe yaramayacaktı. Canı bağışlanan minicik bir kâğıttı yalnızca, açık mavi bloknotun kapa-

ğından bir parça. Babam, ressamın *Sahildeki Kafalar* döngüsüne ait taslakların bulunduğu defteri yakmıştı.

Yerimden doğrularak korkuyla ona baktım. Yüzünde yaptığından hoşnut bir ifade, dik dik bakıyor, suç mahallinde sükûnetle durabiliyor ve bir görevi yerine getirmiş olmanın rahatlığıyla sigarasını tüttürebiliyordu. O anda, yarımadada, ateşin kalıntılarının önünde korkmaya başladım ondan, gücünden, entrikalarından ya da inatçılığından değil de, böylesine sabitfikirli olmasından korktum, bu korku bende, onu yere devirip kıyasıya yumruklama isteği yaratan nefretten de güçlüydü. Duyduğu memnuniyet, kendinden emin duruşu! İnsanı ürküten sükûneti. Ona daha fazla bakamadım, yere çömelip ateşe kum atmaya başladım, kömürleşmiş kalıntıları her şeyin üzeri örtülene ve burada bir ateş yakıldığına dair hiçbir iz kalmayana dek kum yağmuruna tuttum.

Yaptıklarım onu, Rugbüll polisini ilgilendiriyor gibi görünmüyordu, beni hiç konuşmadan izledi, sanki uykudan uyanıyormuş gibi birkaç kez derin derin nefes aldı, ama uzun sürmedi ve tekrar o kendinden hoşnut ve emin haline büründü. Hayır, o zaman şakaklarımda birdenbire keskin bir ağrı hissettiğimde şaşırmamıştım henüz. Ağrının yanı sıra hafif bir uyuşuklukla birlikte bastıran şiddetli korku. Bu korku onun görev alanında hiçbir şeyin ama hiçbir şeyin güvende olmadığını ilk kez getirmişti aklıma. İnsanı dehşete düşüren sabitfikriyle her deliğe ulaşabileceğini düşündüm, değirmendeki koleksiyonumu hatırladım hemen, ondan korumak için saklamam gerekiyordu, ama nereye?

Niye böyle titriyorsun? diye sordu, senin yaşında titremek hiç normal değil. Yarın, diye geçirdim içimden, ya da en iyisi bu akşam oradaki her şeyi almalıyım. Evet, diye sordu, neler oluyor? Belki Bleekenwarf, diye düşündüm, belki ressam Bleekenwarf'ta yeni bir gizli yer bul-

mak için yardım eder. Cevap ver, diye buyurdu, bunu yapamazsın, dedim, artık hiçbir şeye el koyamazsın, hiçbir şeyi ateşe verip yakamazsın. – Kimden duydun bunu? – Herkesten! Resim yapma yasağının bittiğini ve senin artık hiçbir şey yapamayacağını herkes söyledi, burada neler yaptığını anlatırsam, sessiz kalmazlar. Her şey çoktan bitti, her yerde böyle konuşuluyor. Daha önce yaptıklarını da biliyorum, gördüm, ama artık hakkın yok. Nansen Amca'ya karışamazsın bundan sonra, canı ne isterse yapar, biliyorum.

Vurdu. Kuma yuvarlandım ve dizlerimin üzerinde kaldım. Çeneme isabet etmişti. İkincisi yalnızca yanağımı sıyırdı. Ayağa kalk, dedi. Kalkmadım. Gömleğimin yakasından çekip kaldırdı, başımı tutarak yüzümü kendine çevirdi, ayaklarımın ucunda yükselmek ve tüm vücudumla ona yaslanmak zorunda bıraktı beni. Uzun bir göz muayenesi, deneyimliydi bu konuda, ağ tabakasını ciddiyetle inceledi, ama bu kez bakışlarına dayandım, gözlerimi kaçırmadan kısılmış gözbebeklerine baktım, onu bu kadar yakından çok az görmüştüm. Nasıl da çizgilerle doluydu yüzü ve ne kadar bezgindi! Bezginlik iyi duruyordu onda, polisin bu düzenle alıp veremediği bir şey olduğunu herkese ilan ediyordu.

Senin de bildiklerin var demek, dedi, bak hele, sen de araştırmışsın! Neyin yasak olmadığını biliyorsun. Bir şeyin nerede başladığının ve nerede bittiğinin farkındasın. Dünden bugüne çok şey değiştiği de gözünden kaçmamış. Elini biraz gevşetti, beni iterek kendinden uzaklaştırdı, ama çok şiddetli değil, yani sendeleyip tekrar yere düşürecek kadar değil. Çok şey duymuşsun, dedi, ama bir şeyden haberin yok: Durumlar değiştiğinde de insanın sadakatini koruması ve görevini yapması gerekir, verilmiş bir görevi kastediyorum elbette. Babanın ne yaptığını herkes öğrensin istiyorsun, görevini yaptığını

yani, tamam, iyi, herkese anlatabilirsin, ona da haber verebilirsin, devamlı gidip geldiğin Bleekenwarf'a yani. Benim aleyhime istediğin kadar çalışabilirsin. Klaas'la işim bitti, seninle de hiç çekinmeden bitiririm. Başını kaldırdı: Sımsıkı kapattığı renksiz dudakları, gıcırdayan dişleri. Hor gören, alaycı olmayan, yalnızca hor gören bakışları. Bir monolog sürdürürmüş gibi değişken, kararsız hareketleri. Söylemek istediğin başka bir şey var mı?

Başımı sallamaya hazırlanırken, konuşarak kendi kendimi de şaşırttım. Vardı, evet: Bundan sonra hiçbir şeyi denetleyemeyeceğini, hiçbir şeye el koyamayacağını ve zarar veremeyeceğini tekrarladım. Artık resim yapma yasağının kalktığını ve müdahale etmesini gerektiren bir görevi olmadığını söyledim. Ama onu tehdit etmedim, ondan nasıl nefret ettiğimi de dile getirmedim, korkumu nasıl hissettiyse, duyduğum nefreti de sezmiş olmalıydı gerçi, çünkü yanıma gelerek şöyle dedi: Eğer bunların dışında kalırsan, eskiden olduğu gibi çok iyi anlaşabiliriz, yalnızca dışında kalman yeterli.

Sonra, artık kumun altında kalmış olan ateşi yaktığı yere baktı, başını sallayarak bisikletine doğru gitti, benimle ilgilenmeden bisikleti alıp bent yönüne çevirdi, arkasından gideceğimi düşünmüş olmalıydı, çünkü mırıldanırken adımın geçtiğini duydum, suya gelene kadar onu izledim ve orada, arkasında durup evde söylenenleri aktardım. Jens Ole Jepsen'in Bleekenwarf'ta beklendiğini, craya gitmesi gerektiğini, eyalet komiseri ve birkaç büyükbaşın da orada olacağını öğrendiğinde donakaldığını sanmayın sakın! Haberi sessizce dinledi, kumuldan döndü ve karşı tarafa geçeceği yere gelene kadar deniz tarafında, bendin altından ilerledi, buradan Bleekenwarf'a giden iki yanı gürgenli yola çıkacaktı. Hedefi belli bir yolculuğun sonunda sallanan kapıyı açtı, avludan geçti ve bisikletten inip tıpkı benim gibi Husum yoluna

baktı. Dönemeci geçerek yaklaşan zeytin yeşili iki arabayı ikimiz de aynı anda gördük.

Babam bisikletini önce evin duvarına dayadı, sonra biraz uzaklaştırıp bir odun yığınının yanına; eve girmedi, sallanan kapıyı açıp beklemeye başladı, o sırada ben de yanına gittim, sırtımızı yasladığımız kapının önünde, ağır ağır yaklaşan, şimdi Holmsen'lerin çitinin arkasında gözden kaybolan arabalar için bir ispalya oluşturduk. Gözaltına alındığı kamptan döndüğünden beri babam bir kez olsun Bleekenwarf'a gelmemişti, ressamla ne konuşmuş ne de selamlaşmıştı, Bleekenwarf'ta her şeyin onun bıraktığı gibi olup olmadığını öğrenme ihtiyacı bile duymamıştı. Değişikliklere tahammülü olmadığı için bilgi edinmeyi ertelemişti. Girişte yanımda dururken kayıtsız ve rahattı, gerginliğini atmıştı. Üniformasını gözden geçirmemi istedi, çizmelerini parlatamasam da bir demet otla silerek iyice temizledim.

Sallanan kapının önünde neden sırık gibi durduğumu bilmiyordum; babam henüz ortalıkta kimse görünmediği halde elini selam verir gibi şapkasına götürmüştü, arabaları karşılayarak içeri aldık, arka arkaya avluya girdiler.

Evet, şimdi boyları farklı, giysileri çok farklı, dost bakışlı dört adamı arabadan indirip çevreye göz atmalarını sağlıyorum. Havuz, ahır, atölye, bahçe ve manzaradan bir kesit. Hepsi de farkında olmadıkları bir görüş birliğiyle aynı düşünceyi okuyor birbirlerinin yüzünden: Demek burada yaşıyor, demek onun dünyası burası.

Adamlar işaretleşerek anlaştılar hemen, ne yapacaklarını biliyorlardı. Şoförler zeytin yeşili ağır arabaları havuzun çevresinden geçirip yan yana park ettiler. Onları nasıl tasvir edebilirim? Sırıtkan olan ilk bakışta ayrılıyor diğerlerinden, çünkü üniformalı tek kişi o. Başı açık, dudaklarının arasında bir pipo var, kırçıllı bıyıklar, göğsün-

de suluboya kutumdaki tüm renkler, yüzünde ve ellerinde çiller, omuzlarının üzerinde taçlar ve yıldızlar, diyebiliriz ki hafifçe topallayan, ısrarla sırıtan bir fok balığı. Buna karşılık eyalet komiseri –yani daha sonra eyalet komiseri olduğu anlaşılan adam– dikkati çekmeyen, hatta acınası biri: Boyu ancak fok balığının omzuna gelen, zayıf, şaşırtıcı derecede kambur, elleri soğuktan donuyormuş gibi ceplerinde, eski bir takım elbise: Mister Gaines. İçlerinde en genç olanı, ne yüzünün kaba çizgileriyle ne hiç sönmeyecekmiş gibi yanan sigarasıyla, hatta ne de abartılı biçimde –bana göre– büyük süet çizmeleriyle dikkat çekiyordu. En ilginç yönü sesiydi: Konuştuğu anda –ki çevirmen olduğu için herkesin iki katı konuşuyordu– Söllring Çiftliği'nin kiraz bahçesinde sığırcık kuşlarını kovalarken çıkan sesler geliyordu insanın aklına. Gıcırtılar, tıkırtılar. Ya dördüncüsü? Geniş kenarlı yumuşak bir şapkası, metal çerçeveli gözlüğü ve içi dolu bir evrak çantası vardı.

Bu ziyaretin önceden haber verilmekle kalmayıp evdekiler tarafından da çoktan fark edilmiş olduğu kesindi, ama buna rağmen kapı açılmamıştı hâlâ, ressamın sonbahar bahçesinde sessizce beklerken çiçeklerin isimlerini bulmaya çalışarak oyalanan ziyaretçileri selamlamak için kimse dışarı çıkmamıştı henüz. Meraklı, içten ve hayran görünüyorlardı. Bahçede biraz dolaştılar, atölyenin önünden geçtiler, tekrar avluya gidip havuzda sinirli sinirli kürek çekercesine yüzen ördeklere baktıktan sonra yanımıza geldiler. Babamla birlikte kapıda yan yana duruyorduk, cılız bir ispalya oluşturduğumuz rahatlıkla söylenebilirdi, o dışarıda, ben içeride. Adamları göz hapsinde tutarak ısrarla duruşumuzla eninde sonunda bizi görmeleri için uğraştık, başardık da, adımlarını belirgin bir şekilde değiştirerek rahat, adeta keyifli hareketlerle, hedefe odaklı ve hızlı bir yürüyüşle yanımıza geldiler.

Babam selam verdi. Tokalaştılar. Kısa, beylik sorular. Polisin benzer kısalıkta, sıradan cevapları. Sırıtkan ve çevirmen bir dalgınlık örneği göstererek benim de elimi sıktılar, ama yüzüme bakmadılar. Çevirmen çatlak sesiyle, nasılsın? diye sordu. Böyle sorulara prensip olarak cevap vermek istemem. Babam hizmete hazır olmaktan çok yetkili olduğunu belli eden bir edayla, artık kapıyı çalması gerekip gerekmediğini sordu. Eyalet komiseri gülümseyerek kapıya bizzat iki kere vurdu, tam kendini karşılanmaya hazırlıyordu ki kapı birdenbire açılıverdi.

Farenin kapıyı açmadan önce biraz beklemesi gerekirdi elbette, on ikiye kadar sayması örneğin, ama sanırım uzun süredir kapıda durduğu için sinirleri daha fazla dayanamamıştı. Sonuçta ressamın Ditte'yle uzaktan akraba olan Flensburg'lu hizmetçisi –ressam ona Katrine ya da Trinchen[1] diye hitap ediyordu– kapıda belirdi ve bize baştan savma bir hoş geldiniz dedikten sonra kenara çekilerek içeri davet etti. Dört adam loş koridorda gözden kayboldu. Biz dışarıda nasıl vakit geçireceğimizi düşünürken eyalet komiseri tekrar göründü ve bizi içeri davet etmekle kalmayıp önden gitmemiz için yol vererek kapıyı kapattı.

Dev boyutlardaki oturma odasına gün ışığı düşüyordu. Arka arkaya içeri girdik. Ben hemen en öne geçtim, ressam orada yatıyordu, yani oturmaktan çok, yattığı söylenebilirdi, yıllar boyu Teo Busbeck'e ait olan uçsuz bucaksız kanepedeydi, mavi paltosunun altında keten bir gecelik, çıplak, damarlı ayaklarında ise terlikler vardı. Şapkası da başındaydı tabii. Yanındaki masanın üzerinde pipo, tütün ve açılmamış bir mektup yığını duruyordu. Fare yerde duran gri battaniyeyi kınayan bakışlarla top-

1. Trine, Katrine için kısa söyleyiş biçimidir. Trinchen ise "Trine'cik, küçük Trine" anlamına gelir. (Ç.N.)

layıp katlayarak ressamın bacaklarını örttü. Gripten yeni kalktı da, dedi. Ressam onu bir an önce uzaklaştırmak ister gibi, bize kahve yap şimdi, dedi, içine de bir şeyler kat! Ama daha önce birkaç sandalye getirebilirsin buraya. Kadın öfkeyle baktı, ressam gülerek eyalet komiserine elini uzattı, sonra herkesi selamladı; sırıtkanı, çevirmeni, geniş kenarlı şapkası olan adamı, beni ve son olarak da Rugbüll polisini. Bunca selamlaşmanın ardından polis de pek zorlanmadı, ona kalsa önlemeyi tercih ederdi gerçi, ama sırada durduğu için ressama elini uzatmaktan başka çaresi yoktu. Jens? Max? O anda kulağı delik olmak imkânsızdı. Sandalyeleri getirip kanepenin etrafına yarım daire şeklinde oturduk, yarı yatar yarı oturur pozisyondaki ressamı incelemeye başladık. Ateşi olduğu için terlemiş, alnı ıslanmıştı, gri, kurnaz gözleriyle o da açıkça bizi süzüyordu.

Resmî olması gereken bir görüşmede, başroldeki şahıs nekahet dönemindeyse, üstelik geceliğinin üzerine palto giymiş olarak önünüzde yatıyorsa söze nasıl başlanabilir ki? Önce hastalıklardan konuşuldu, gripten de tabii, zamansız ve mevsime bağlı gripten, Schleswig-Holstein ve İngiltere'de gribin tedavi yöntemlerinden söz edilerek aradaki farklar belirlendi. Mesela eyalet komiseri hiç grip olmamıştı ama karısı her ilkbaharda gribe yakalanırdı, vesaire. Grip olduğunda tahtalı köyü boylamıyorsun gerçi, dedi ressam, geliyor ve geçiyor, ancak üzerine adamakıllı kahve pançı dökmek gerekiyor, Katrine de kahveyle baş başa kalıyor böylece. Ressamın bahçesinden, sonbahar çiçeklerinden, sonbaharda birbirine karışan renklerden konuşuldu; bu konularda en çok üniformalı adamın söylenecek sözü vardı, ressamla çiçeklerin biçimleri hakkında da konuştular, özellikle de ballıbaba ve baklagillerden. Sonra fare kahve getirdi, servis yaptığı süre boyunca ressama paylarcasına baktığı kim-

senin gözünden kaçmadı, hırsla masaya koyduğu şnaps şişesini ressam hemen alıp açtı: Bizim buralarda kahve içilirken içine bir şeyler katılır.

Benim dışımda herkes içinde "bir şey" olan kahveden içti, çevirmen fincanını kaldırırken, şerefe, dedi. Böylece kahve içerken de şerefe demeye hakkımız oluyor, dedi ressam. Gerektiğinde Almanca da konuşabilen eyalet komiseri bu cümleyi tercüme ettirmekle kalmadı, ek olarak açıklanmasını da rica etti, evrak çantasını istedikten sonra ayağa kalktı, çantanın yaylı kilitlerini açarak içinden bir şey aldı. Mavi, büyük, sert, bence bir şeyin temsilcisi. İki eliyle birden tuttu, kanepeye yaklaştı, ketenle kaplanmış iki karton olduğunu görebiliyordum şimdi, ibadet havasında olmasa da törensel bir edayla ressama uzattı, ama ressam almak için uzandığı anda geri çekti, çünkü bir şey söylenmesi gerekiyordu, bizzat kendisi konuşmak istiyordu, toparlandı, bu arada biz de ayağa kalktık.

O zamana kadar duyduğum en yavaş konuşmaydı: Londra'da bir kraliyet akademisi vardı, bu akademi... Avrupa resim sanatına olağanüstü katkıları dikkate alınarak ve kurulun ortak kararıyla... Ressam, akademi için büyük bir şeref olan bu ödülü kabul ederse, o zaman... Ressam belgeyi almak üzere tekrar kolunu uzattı, eyalet komiseri tekrar geri çekti, çünkü eklemek istediği bir şey daha vardı, tamamen kişiseldi bu kez, Londra Kraliyet Akademisi'ne böyle bir hizmet vermek onun görevleri arasında değildi, ama bu durum onu özel olarak sevindirmişti, yürekten istemişti bunu – ayrıca bu civarda yapılacak işleri de vardı, arkadaşı General Tate de ısrarla ona eşlik etmek istemişti, yani ziyaretlerinin nedeni yalnızca Mister Nansen'e bu fahri üyelik belgesini getirmek değil, özgür sanatın örnek gösterilecek bu büyük şahsiyetini ne kadar takdir ettiklerini bizzat dile getirmekti. Yaklaşık olarak böyle bir şeyler.

Bu sözlerin ardından ressam belgeyi aldı, eyalet komiseri kahve fincanını kaldırarak, işte bunun için şerefe diyebiliriz, dedi ve hepimiz ressamın şerefine içtik. Babam da dahil: Serçeparmağı havada, fincanı göğüs hizasında, gözü önemli ziyaretçilerin üzerinde. Babam belgeyi alıp mektupların yanına koyan ve şişeyi göstererek tekrar almalarını işaret eden ressamı böyle kutladı. Ziyaret, self-servis şeklinde devam etti. Sigara da içildi, bir tek babam içmedi.

Nottingham'daki evimde, dedi üniformalı dostça gülümseyerek, birkaç Nansen resmi var, resimlerin isimlerini ve yapıldıkları yılları sayınca ressam şaşkınlıkla başını salladı. Bu resimler –aralarında *Haşhaş Toplayan Kadın*'ın olduğundan emindi– Dresden ve Heidelberg'deydiler, daha sonra el konulup Berlin'e götürülmüştü, orada yok edilmemişler miydi? Ama general resimleri İsviçre'de satın almıştı. Bu durumda ressamın kulağına gelen ve inanmak istemediği söylentiler doğruydu: Berlin'deki deliler dövize ihtiyaç duydukları için el konulan resimleri aracılar yoluyla satmışlardı. General resimleri İsviçre'de satın aldığına göre yok edildikleri doğru değildi, çok sayıda modern resmin imha edilmeyip ülke sınırları dışına çıkarıldığını biliyordu.

Oysa ressam, tümünün yok edildiğini sanıyordu, sekiz yüz resmin. Hayır, general böyle bir kelime kullanmasına izin verilirse eğer, bu bağlamda onu yatıştırabilirdi. Gerçi bu satışlar için takribi rakamlar vardı henüz, ama günün birinde kesin sayılar da çıkacaktı ortaya.

Konuşmalar. Bir konu öne çıkıyor, sonra gündemden düşüyor. Sorular üst üste yığılıyor ve gelen her soru diğerinin önüne geçiyor. Peki, şu malum resim yapma yasağı, diye sordu eyalet komiseri, nasıl uygulandı? Böyle bir şey gerçekten mümkün müydü? O, eyalet komiseri yani, bunu hayal bile edemiyordu. Çok daha kötüsünü biliyo-

rum, dedi ressam. İnsan böyle bir duruma alışmak zorunda kalabilir, buna göre davranabilir, her duruma karşı önlem alabilir, ama nereye kadar? Yeryüzünde resim yapma yasağına tam olarak uyabilen tek bir ressam tanımıyordu. Mesele şövalenin önüne geçip renkleri uygulamak değildi yalnızca, resim ya hep yapılır ya da hiç yapılmazdı. Rüyalarda resim yapmak yasaklanabilir miydi? Eyalet komiseri söylemek istediğini tam olarak ifade edememişti, yasağın nasıl denetlendiğini öğrenmek istiyordu: Kontroller?

Evlerin aranması? Bunları kim yapmıştı mesela? Bu soruyu babam cevaplandırmak ister miydi acaba? Babam oturduğu sandalyede doğruldu, sırtını oymalı arkalığa dayadı, şapkasını parmaklarının arasında çevirdi, seğiren yanağını ovaladı. Bunun için, dedi ressam sükûnetle, bu yasağın denetimi için, yerel polis örgütü görevlendirildi, her iki taraf için de zordu tabii, hele de birbirini uzun süredir tanıyor olunca, ama sonunda her şey halloldu. Ya kayıplar? Evet, kayıplar oldu kuşkusuz, her yerde. Bunu önlemek mümkün değildi. Ama bazı yeni eserler de oluştu mu? Elbette, resim yapma yasağı sırasında da birkaç resim çıktı ortaya. Peki, el konulan resimlere ne oldu? Ressam omuz silkti, görevini yerine getirmekten başka hiçbir şey düşünmeyen birisi için hangi seçenekler olabilir ki? dedi ansızın. Ama böyle birinin de şansı her zaman yaver gitmez, en azından sorunları vardır.

Konuşmalar. Bir şeye yaklaşılıyor, akıntıda sürüklenen bir şeye tutunuluyor, sonra tekrar akıntıya bırakılıyor. Konuşan insanlar, aradıklarını bulamadıkları yerde demir atmayanlar.

Ne zaman Turner'ın bir sergisini görebileceğiz? diye sordu ressam. Bu uğurda uzak yolculuklara hazırdı, hatta bir türlü atlatamadığı griple bile. General, Nottingham'a gelirse, orada birkaç Turner olduğunu söyledi ressama, müzede görebilirdi, ama neden ille de Turner? Her şeyi

muallak bıraktığı için, dedi ressam, gerçi herkes böyle yapıyor, hemen hemen herkes, ama Turner bunu yalnızca ışıkla gerçekleştiriyor, ressam bir kez de bu açıdan görmek istiyordu. Neden Nottingham'da olmasın öyleyse? diye sordu general.

Eyalet komiseri ressamın daha önce Londra'ya gelip gelmediğini öğrenmek istedi. Hayır, Londra'ya hiç gitmemişti, gidebileceğinden de kuşkuluydu, eskiden yolculuk yapmayı çok severdi, ama şimdi... Büyük kentlere hâlâ tepki duyuyordu. Ayrıca burada, Glüserup ile Husum yolu arasında keşfedeceği çok şey vardı daha, gerçi bu kara parçasını içinde yaşayanlarla birlikte tamamen keşfetmesi asla mümkün değildi, ama biraz daha fazlasını öğrenmek istiyordu. O sırada general, çalışmaları açısından bir metropolün önemli olup olmadığını sordu, ressam, asla unutmayacağım, şöyle dedi: İhtiyacımız olan başkentler bizim içimizde. Benim metropolüm burası. İhtiyaç duyduğum her şeyi burada buluyorum, hatta daha fazlasını. Önümdeki birkaç yıl, bu kara parçası için söylenmeye değer her şeyi ifade etmeme yetmeyecek. Sadece burada gizli kalmış her şey, toprakta, havada, kumsalda ya da geceleri bataklıkta karşıma çıkanlar, bu yöre insanlarının olağanüstü sezgileri, karanlık gökyüzü, korkuları, yüzleri, derin düşünceleri ya da yasalarla çatışma tarzları. Ne dersin Jens?

Babam silkindi, ressama anlamadan baktı. Demek istediğim şu ki Jens, dedi ressam babama, buradaki insanlarla yaşadığın tecrübeleri düşünecek olursan, hiçbir metropolde bundan daha fazlasını bulamazsın. Dünyada olup biten her şeyi burada görebilirsin. Yoksa yanılıyor muyum? Bir sessizlik oldu, herkes babamın cevabını, en azından onayını bekleyerek ona bakıyordu, ama Rugbüll polisi tek kelime olsun söylemedi. Başını salladı, o kadar. Ressam birer kadeh daha teklif ettiyse de duymazlıktan

gelindi. General atölyeyi görmekten memnun olurdu, hatta orada oturmayı tercih ederdi, ama uygun düşmezdi tabii. Ressam abartılı bir kaygıyla farenin iş yaptığı mutfağı işaret etti, bu açıklama yeterli oldu. Başka bir zaman mümkün olabilir miydi? Kesinlikle olurdu, ancak bugün değildi, mutfağa gitmek için bile ayağa kalkması yasaktı, kadın çok katıydı, karşı çıkmak boşunaydı. Yani tekrar geleceklerdi, alınan karar buydu, gelecek ay olabilirdi belki. Herkes açısından sevindirici olacaktı. Bir kez daha: İçten mutluluk dilekleri, aynı fikirdeyim, ziyaretiniz için çok teşekkürler, hayır, biz teşekkür ederiz, her şeyden önce geçmiş olsun, umarız gripten bir an önce kurtulursunuz...

Hepsi de birbirinden farklı, konuşmalarda az ya da çok yer almış dört adam ressamla vedalaştılar, el sıkışıldı, dişler göründü, ciltler gerildi, çıkmadan önce kanepeye doğru hamleler yapıldı, geri gelinerek yan tarafa yüründü, hasta göz hapsinde tutularak kapıya gidildi. Düşünüp taşındıktan sonra –gördüğüm kadarıyla– herkesin topluca çıkmasından yararlanıp vedalaşmadan gitmeye niyetli olan babam, en son ayrıldı. Önce ressamın yanına gitti, resmî, ancak düşmanca olmayan bir tavırla, yüzünün en uzun ve en ciddi haliyle sarı tüylerle kaplı elini ressama uzattı, onun el sıkışına hiçbir karşılık vermeden tokalaştı. Birer kahveye yetecek kadar punç kalmış olmalı, dedi ressam. Yapılacak çok işim var, dedi babam. Yani kalmıyorsun? Kusura bakma. Ressama bakmadan odadan çıktı. Dışarıda ne yaptı? Bisikletini aldı, sallanan kapının yanında durup arabalar çıkana kadar bekledi, zamanından biraz erken selam verdi, birinci arabayla ikincinin arasında hayli mesafe olmasına rağmen selam vermek üzere elini şapkasının yanına götürdü ve ancak iki araba da tahta köprüyü sarsarak geçtikten sonra aşağı indirdi.

16

Korku

Bir yandan Glüserup'taki Theodor-Storm Lisesi itibarlı bir okuldu, öte yandan okula gidiş yolum üç kat uzamıştı. Bir yandan Jobst ve Heini Bunje'den kaçmam gerekmiyordu, öte yandan sınırsız ev ödevleriyle tüm öğleden sonramın içine ediliyordu. Bir yandan öğretmenlerin bize el kaldırması yasaktı, öte yandan fena halde can yakan beşkardeşi asla esirgemeyen Plönnies öğretmeni özlüyordum. Bir yandan bilimin güç demek olduğunu ve iyi bir okulun "hayata iyi bir başlangıç yapma" şansı yarattığını bıkıp usanmadan tekrarlayan anneme hak veriyordum, öte yandan Yunanistan'a gitmek hiç aklımdan geçmediği halde neden Yunan alfabesini öğrenmem gerektiğini merak ediyordum. Bir yandan böyle bir okulda herkese yer olmadığını anlıyordum, öte yandan babamın bu okula kabul edilmemi her fırsatta uzun uzun anlatmasını anlayamıyordum.

Storm Lisesi'ne ilişkin çelişkili duygularım sonraları da pek değişmedi, ama bir yararı da olmadı; bursu kabul etmem için beni zorladılar, yeni bir okul çantasıyla yeni sayılabilecek bir bisiklet alarak ola ki içimde gizli kalmış isteği uyandırmaya çalıştılar, yanıma fazladan iki dilim ekmek verdiler, evden çıkmadan önce gömleğimle, çoraplarımla ve tırnaklarımla yakından ilgilendiler, gidona

eğilmiş giderken, arkamdan –annem de dahil– el salladılar. Bentten yukarıya: Solda Kuzey Denizi, sağda ova; Rugbüll polisinin defalarca karış karış ölçtüğü ve şimdi de bazen benimle birlikte geldiği alışılmış parkuru izleyerek (gel, seni çekeyim, haydi, arkamdan gel) benim için planladıkları her şeye evet ve âmin, diyor, karşılığını da şekerlemeler, sandviçler, artan cep harçlığım –ki beni özellikle bu ilgilendiriyordu– ve odamda rahatsız edilmeden geçirdiğim saatlerle alıyordum. Bunda babamın "polis elkitabı"nda, daha iyi bir eğitimle daha yüksek bir polis kariyeri yapılabileceğini okumuş olmasının etkisi de yok sayılmazdı. Böylece emniyet genel müdürü ya da en azından müdür olabilmem için Hilke akşamları ne şarkı söyleyebiliyor ne de radyo dinleyebiliyor ve yine bana içerliyordu. Bildik bir durumdu bu.

Alışılmış bir parkur olmasına ve yollarla sapakları gözüm kapalı bulabilmeme rağmen, Glüserup'taki okula gidiş gelişler asla sıkıcı değildi benim için, kimi zaman rüzgâra karşı yol almak zahmetli ve yorucu olsa da. Her şey yerli yerindeydi, ama değişen ışıkta, değişen gökyüzünde her gün farklı görünüyordu; yalnızca Kuzey Denizi bile sürprizlerle doluydu, okula giderken kumsalı geniş bir açıyla yalayan dalgalar, dönüşte yeşil mavi mürekkep renkleriyle coşarak rıhtım duvarlarına çarpıyordu. Ya da çiftlikler: Bazen uzun yağmur tüllerinin gri renginin altında kaybolmuş, mütevazı, adeta lanetlenmiş, sonra öğle saatlerinde üzerlerine düşen süt beyazı ışıkların ya da çevredeki çayırların aydınlığında, bacalarından tüten dumanlarla rahatına düşkün, kendinden emin. Ya da rüzgâr: Bazen tekerleklerin arasından keyifle ıslık çalarak birisini kenara savurduğunda gülmekten katılıyor, bazen de yağmurlukları öfkeyle insanın yüzüne çarpıyor, pelerinleri uçuşturuyor ya da birisini bentten aşağı itiyordu. Burada her şey nasıl da sık değişiyordu, her gün,

her saat ve insan bu değişimleri ne kadar çok algılarsa o kadar çok heyecan duyabiliyordu, istemek yeterliydi.

Şimdi eve dönüş yolundayım. Sonbahar. Öğleden sonra, saat iki suları: deniz kuşları, ıssız kumsal. Kuzeybatı yönünden gelen rüzgârı arkama almıştım, kabaran paltom, ıslanmış bir yelken gibi oraya buraya çarpıyordu, kumsalda ayak izleri vardı. Sahil boyunca kim yürümüştü böyle? Nemli rüzgâr. Tuz. İyot. Bisikletin arkalığına sıkıştırdığım okul çantam ıslak ıslak parlıyordu. Ufukta bir sis bayrağı vardı, gemi yoktu görünürde. Kumsal koşucuları, sesleri: *Witt-Witt*. Tepedeki sığırın üzerine gecenin ayazına ve serin yağmura karşı yine koruyucu kılıf geçirilmişti. Bir tanesi yine drenajın yanındaydı. Önde boyaları pul pul dökülen Wattblick'in silueti. Hinnerk Timmsen yeni bir işin büyüsüne kapılıp –kış aylarının giderek daha soğuk geçeceğini bir yerlerde okuduğu için yakıt toptancılığına başlamıştı– bu tesisi mütevazı bir harcamayla zihinsel engelli çocuklar için bir yurda dönüştüren hükümete satmıştı. Kimsenin onarmadığı kırık bayrak direği öylece duruyordu. Çapraz anahtarların olduğu flama neredeydi? Dört, hayır, beş hemşire rüzgârlı platformda durmuş, babamla konuşuyorlardı. Babam kendine has tarzıyla, yüzü yere eğik, onlardan bilgi alıyordu. Kuş gözlemcisi Kohlschmidt, palto ve ceket yakasında artık bronzdan minyatür bir Alman spor amblemi taşıyan Bent İdaresi Başkanı Bultjohann. Popomu seleden kaldırdım, pedalları daha hızlı çevirmeye başladım, ama yine de yetişemedim, ben daha platforma ulaşamadan, hemşirelerle adamlar deniz tarafındaki dar merdivenlerden indiler, birbirlerinden uzaklaşarak uzun bir zincir oluşturdular, aralarında işaretleşip dağıldılar ve yarımadaya doğru uzandılar. İri delikli bir ağ. Sonra zincirin bir kanadı kumsaldan yay çizerek ilerledi, aralarındaki mesafeyi hep koruyarak çukurların arasından, tüm-

seklerin üzerinden dolaşan zincir, çerçöp taşıyarak gelen iki akıntının birbirine karıştığı uçta dalgalandı.

Bir şey arıyorlardı. Bir şeyin peşindeydiler. Kim böyle bir maceraya katılmak istemez ki? Haydi öyleyse! Bisikletimi platforma doğru sürüp arkalarından gittim, önce uzayıp giden zincirin, sonra kuş gözlemcisi Kohlschmidt'in bıraktığı izleri takip ederek rüzgârın taze kum yulaflarını hırpaladığı tümsekte ona yetiştim, gülümseyerek selam verdim ve adımlarına ayak uydurmaya çalıştım. Ne aradıklarını sormak istemiyordum, gerek de kalmadı zaten, çünkü bir süre sonra neden kaygılandıklarını kendiliğinden söyleyince her şeyi öğrendim.

İki çocuk kaybolmuştu, gün ağarırken, kahvaltıdan önce, bir kızla bir erkek. Hemşireler önce binanın içinde aramışlardı onları. Çok uzun bir süre, diyordu Kohlschmidt. Sular alçaldığında kaybolmuşlardı ortadan, gelgit havzasında da aramak gerekirdi bu durumda. Kuş gözlemcisi en çok oraya gitmiş olmalarından korkuyordu, en kötü ihtimal geliyordu aklına. Sık sık durup tepelerden kumsala doğru bakıyordu, kıyıya çarpan dalgalara, açık denize. Çocukları yarımadada değil de, orada bulacağını tahmin eder gibiydi. Karşımıza çıkan seyrek çalılığı da aradık, ne bir iz vardı ne de bir işaret. Uzun boylu, kemikli, kalın yün bir manto giymiş olan hemşire babamı yanına çağırıp yerde bir şey gösterdi, babam kumu ayağıyla eşeledi, hayır, bu bir iz olamazdı; ayrılarak aramaya devam ettiler. Kumullara tırmandık, ressamın kulübesinin etrafını dolaştık ama hiçbir şey bulamadık. Bu arada yanmış bir kâğıt parçasının ucu ilişti gözüme, tekrar yere gömdüm. Zincir oluşturup yürürlerken başlangıçta herkes birbirini görebiliyordu, kumul tepelerine gelindikçe, tepelerin arasındaki düzlüklerden çıkarken kimin kimi görebildiği belirsizleşmeye başladı, bazen sağ kanat ortadan kayboluyordu, bazen de sol kanat,

arayanlar tam ortada görünmez oluyor ya da zincirin bazı parçaları eksik kalıyordu. Kimi zamanlar ise iki kanadın da en ucunda olanları görebiliyordum yalnızca, yani Bent İdaresi Başkanı Bultjohann'la başhemşireyi.

Rugbüll polisi diğerlerinden neden ayrılmıştı? Neden geride kalmıştı? Onun yokluğunu fark eden Kohlschmidt beni boş kalan yere gönderdi, babamın ayak izlerini takip ettim, yerini doldurup zinciri tamamladım, ama uzun sürmedi. Başhemşire birdenbire durdu, işaretler, seslenmeler, tekrar işaretler, el sallamalar. Doksan derecelik bir dönüş yaparak o tarafa yöneldik. Hepimiz toplanana kadar elini uzatarak Kuzey Denizi'nden başlayıp yan yana yarımadanın ucuna kadar uzanan ayak izlerini göstermeye devam etti. Kumdaki izlerin çocuklara ait olduğu anlaşılıyordu, birbirine çok yakın ve belli belirsizdi, gelgit havzasından geçip burada yürürken ele ele tutuşmuşlardı büyük olasılıkla.

Evet, onlar, diyen başhemşire ayak izlerini takip etmeye başlayınca biz de peşinden gittik. Hemen hemen batmış bir gemi enkazına çarparak kırılan dalgalar dev bir fıskiye oluşturuyordu adeta. Etrafa sıçrayan sulardan biz de payımıza düşeni aldık. Kuzey Denizi varlığını kumsalda da hissettirmek istercesine, yarımadanın ucundan kuş gözlemcisinin kulübesine, kuş kapanlarına kadar uzanıyordu. Daha da hızlandık, herkes hızlandı. Ayak izlerinin kapan yuvalarına kadar gelmesine rağmen kulübede hiçbir şey yoktu, bankın ve masaların altında hiçbir şey yoktu, kumsalda hiçbir şey yoktu.

Gevşekçe atılarak iplerle kazıklara tutturulmuş bir ağa açılan uzun kanatlı kafeste, pır pır uçuşan kuşların arasında yere çömelmiş olarak bulduk çocukları. Ağın gölgesi üzerlerine düşerek onları da esir almıştı adeta. Bizi görünce ne korktular ne de sevindiler, bakışları kayıtsızdı. Kumun üzerindeki kafesin içinde sırt sırta otur-

muşlardı, kız kirli bir bez bebeğin gırtlağını sıkıyor, oğlan ise ölü bir kuşa hohluyordu. Kızın yaşlı, küt bir yüzü, fare kuyruğuna benzeyen kısa saç örgüleri vardı, kareli bir elbise giymişti. Oğlan yalınayaktı, kocaman kafası onu aşağı çekiyor gibiydi, sırtı kamburdu. Kuşa hohlayarak geniş dudaklarını üzerine bastırırken kafası sağa sola sallanıyor, hırıltıları duyuluyordu, bu ses sabırsızlığın ifadesi de olabilirdi, memnuniyetin de. Bez bebeğin yüzünü kuma bastırıp çeviren kız, onu esmer, çarpık bacaklarının arasına alıp boğarak öldürdü.

Kuşlar kızın üzerinde uçuşuyor, ama kız onlarla ilgilenmiyor, onları kovalamaya kalkışmıyordu. Oğlan ölü kuşu gömleğinin içine soktu, sallanarak gülerken dudaklarının arasından salyası aktı, parmağını ağa sokup yukarı çekmek istedi, ama beceremedi. Kız insanı rahatsız eden sert bir sesle şarkı söyleyerek bizi izliyordu. Bu arada iri kemikli, soğuk bakışlı başhemşire ağın deniz tarafında olan girişini bulmuştu, kafese girerek el yordamıyla ilerledi, kızı tutup dışarıya çıkardı. Kucağında tutarak göğsüne bastırırken, kız elindeki bez bebekle ona vurmaya başladı, kadının beyaz kepi yere düşüp saç tokaları açılana kadar da aralıksız vurdu. Başhemşirenin onu öpüp koklaması da işe yaramadı, ifadesiz yüzüyle sağa sola vurmaya devam etti.

Ya oğlan? İki hemşire onu ancak Kohlschmidt'in yardımıyla sepetten çıkarabildiler, gerçi bulunduğu yeri savunmaya kalkışmadı, ama kendisinden ne istendiğini bir türlü anlayamıyordu. Başı bir şahmerdan gibi aşağıya eğik, miskin, içine kapanmış ve hiçbir şeyi kavrayamayan haliyle güçlükle çekilerek dışarı çıkarıldığında, derin derin soluyordu. Her şey yolunda Jochen, dedi hemşirelerden biri, şimdi eve gideceğiz, eğer kuşu bana verirsen, orada sıcak kakao içebileceksin. Çocuk mekanik hareketlerle ellerini gömleğine sildi. Kuşu bana ver, dedi hemşire

yumuşak bir sesle ona uzanarak, gömleğinin aralığından elini soktuğunda oğlan hırıldadı, hemşire oğlanın göbeğini yoklamaya devam etti ve kuyruk tüylerinden tuttuğu ölü kuşu çekip çıkardı. Oğlan kuşa doğru atıldıysa da almayı başaramadı. Evet, şimdi eve gidiyoruz, sıcak bir şeyler içeceğiz, sonra da uykuya yatılacak. Oğlan elini kıvırarak kulağına götürdü, yalnızca kendisinin duyduğu bir sese kulak kabartıyor olmalıydı, ardından itiraz etmeden yola koyuldu, seslere konstrantre olmak için duruyordu arada bir.

Böylece Wattblick'e geri döndük. Hemşireler, çocuklar, idareci kadın, hatta aşçılar platformda durmuş bizi bekliyorlardı; seslenişler, kucaklaşmalar, rahatlamış, sevgi dolu sarılmalar. Neyse ki geldiniz. İyi ki buradasınız. Açık kapıdan onlara bakıyordum, babam görünürde yoktu. Birdenbire her sabah oradan geçerken ağır ağır bana el sallayan, bazı öğleden sonraları mavi önlüğüyle penceredeki banktan selam veren kız ilişti gözüme. Bir isim düşünmüştüm onun için, Nina demiştim. Kapıdan çıktı, tedirgin hareketlerle platforma doğru yürüdü.

İşaret ettim ama farkına varmadı. Selam verdim, gördü, ama karşılıksız bıraktı. Mümkün mertebe dikkat çekmemeye çalışarak yanına yaklaştım, onun ağır ağır el sallamasını taklit edip gülümseyerek kendimi hatırlatmaya çalıştım, ya beni hiç görmedi ya da gördüyse de hiçbir şey hatırlayamadı; ona dokunacak kadar yaklaştığımda ise korku dolu sesler çıkararak bir hemşirenin korumasına sığındı. Sessizce oradan uzaklaşmaktan başka çare yoktu, kalabalığın arasından sıyrıldım, kızı okşayarak teselli eden hemşirenin bakışlarını üzerimde hissederek oradan ayrıldım. Bisikletimi alıp bende kadar götürdüm, orada babamın yaptığı gibi bisiklete atlayıp selede yükselerek Rugbüll yönüne doğru hızla ilerledim. Hey, nihayet geldin mi ya da geliyor musun? diye seslen-

di Hilke merdivenden, pirinci daha fazla sıcak tutamam. Demek ki şekerli ve tarçınlı pirinç vardı yemekte, yanında da erik peltesi belki. Gereksiz yere telaş yapma, dedim. Bu sefer daha sakin ve yola gelmiş olarak, zaten iki kere ısıttım Siggi, dedi, nerelerdesin? Bana karşı saygılı olmasa da daha dikkatli davranması için yaptığım uyarı, çantamı almasını, göz kırpmasını ve başımı okşamasını sağladı. Elimi de tutmak istedi, ama yersiz bulduğum için önledim ve arkasından mutfağa girdim.

Babam burada mı? – Hayır, burada değil, Wattblick'e çağrıldı, orada bulunması gerekiyormuş, iki kişi kaybolmuş, boğulmuş olabilirler. – Bana yiyecek bir şeyler ver. Bilmediğin konularda da konuşma. Evet, pirinç ve erik peltesi. Tabak uzatıldı, özensizce önüme kondu, Hilke incinmişti. İki çocuk kaçmış, ben de oradaydım ve aramalarına yardım ettim. Düşünsene, Kohlschmidt'in kuş kapanından çıktılar. – Demek bu yüzden! Biz de başına bir şey geldi sandık. Okul nasıldı bugün? – Şöyle böyle. Bu soruyu soran Hilke değil, sessizce içeri giren annemdi. Saçları açıktı, omuzlarında bir havlu vardı, başını yıkayacaktı. Nasıl göründüğünü ve ne yaptığını anlamak için dönüp bakmam gerekmiyordu, yeşile çalan kombinezonunu giydiğinden, ayaklarında eski, kurumuş köpük lekeleriyle dolu deri terlikleri olduğundan emindim, şimdi dolaptan şampuanını alıyor, şimdi küveti çalkalıyor, şimdi kombinezonunun ince askılarını çiller ve doğum lekeleriyle kaplı dolgun kollarının üzerine indiriyordu. Küveti sıcak suyla doldurdu. Wattblick'e gitmeni istemiyorum Siggi, anlaşıldı mı? – Ama içeri girmedim ki! Su sıcak gelmiş olmalıydı, elleriyle dalgalandırarak soğutmaya çalıştı. Bu çocukları burnumuzun dibine göndermeleri yetiyor zaten, hiç olmazsa sen gitme oraya. – İki kişi kaybolmuş, dedim, ben yalnızca aramalarına yardım ettim. Bacaklarını açarak durdu, başını eğdi, saçlarını öne aldı,

orada hep bir şeyler olacak artık, dedi boğuklaşan bir sesle. Kimse güvende olmayacak. Bu değersiz yaratıklar! Kargaşa, yalnızca kargaşa yaratacaklar. Bizden uzakta olsalardı! – Peki ama nereye gidebilirler? Cevap vermedi, suyu yokladı, saçlarını ıslattıktan sonra küvete soktu, kendini zorlamaktan nefes nefese kalmıştı. Yalnızca hasta olsalar neyse, hepsi değersiz, bize yük oluyorlar. Onlara hiçbir şey veremeyiz, çünkü hiçbir şey hissetmiyorlar. Anlıyor musun Siggi? Oraya gitmeni de, onları görmeni de istemiyorum. Onlarla oynamanı da.

Saçlarından sular süzülüyordu, bal renkli, kıvamlı şampuanı başına sürüp ovmaya başladı, önce akıcı olan, sonra giderek katılaşan köpükler titreşerek ensesinden kulaklarına ve yüzüne doğru kayıyor, çıkardığı tiz sesten anlaşıldığına göre gözlerini yakıyordu; Hilke'nin yardımı gerekiyordu artık. İnsanın zarar görmesi için Siggi, dedi, bir bakış bile yeterli olabilir. Sen fark etmezsin ama olan olmuştur. Etkiler kalıcı da olabilir, kafanı bulandırır.

Orada oturmuş, pirincimi kaşıklamaya devam ediyordum, Hilke annemin kızıl saçlarını durulayıp bir havluya sararak kuruturken de sessizce oturdum. Artık ödevlerimi yapmaya gidebilir miydim? Gidebilirdim: Ama söylediklerimi düşün, olur mu Siggi? – Peki. – Bugün ne ödev var? – Bugün? Matematik, tarih, kompozisyon. – Konu ne? – İdealinizdeki insan. – İyi, pek zor sayılmaz. – Hayır. – Kompozisyonunu okumak için şimdiden sabırsızlanıyorum. Geniş kalçaları yeşile çalan kombinezonunu geriyordu. Ensesi kızarmıştı. Derin bir nefes aldı. Küvetteki koyu renkli suyun içinde gezinen köpükten diller gitgide küçülmeye ve erimeye başlamıştı. Mutfaktan çıkıp odama, ödevlerime kavuşabileceğim için mutluydum.

Tarih her zamanki gibi pek ilgimi çekmediği için kompozisyon ödevimle başladım ve her seferinde başıma

ne geliyorsa, bu sefer de aynısı geldi. Konu önce makul göründü bana, kolayca başa çıkabilirdim, "En güzel tatilim", "Kent müzesi ziyareti" ya da "İdealinizdeki insan" ve benzeri bir konu verildiğinde, asla altından kalkamayacak gibi hissetmezdim kendimi, her konunun üstesinden gelebileceğime inanırdım. Ancak ifade edeceklerimi belli bir sıraya koymam gerektiğinde –ki bizden istenen de buydu– kolay anlaşılır bu basit konuların hepsi olmadık bir talebe dönüşürdü. Sıralama olmadan kompozisyon yazılamıyordu: Giriş, gelişme, sonuç; her şeyin bu düzende akıp gitmesi gerekiyordu, bu şemaya uyulmadığında konu ıskalanmış oluyordu. Ben ise kendimi hemen hemen her konuya yakın hissetmeme rağmen, kararsızlığım yüzünden yolumu kaybediyordum. Ana konu ile tali konuların ayrımını yapamıyordum bir türlü, bazı kişileri ana karakter, bazılarını yardımcı karakter olarak göstermeye gönlüm elvermiyordu. Saygı, merhamet ya da kuşku engel oluyordu buna. En kötüsü ise sonuç bölümündeki değerlendirmede başarılı olamayışımdı, oysa Glüserup'taki Almanca öğretmenimiz Doktor Treplin en çok buna önem veriyordu. Her şeyin değerlendirilmesini istiyordu: Odisseas'ın hileleri ve Wallstein'ın karakterleri, haylazın rüyaları ve Marburg kenti yangınında vatandaşların davranışları. Değerlendirilmesi yapılmamış bir konu, konuşmaya da değmezdi. Değerlendirme! Bugün bile düşündüğümde aynı baskıyı hissediyor ve boğazımın sıkıldığı duygusuna kapılıyorum.

Bu kez konu, idealinizdeki insandı. Kim olabilirdi? Babam, Rugbüll polisi? Ressam Max Ludwig Nansen? Belki Doktor Busbeck, sabır sembolü? Ya da evde ne adını anmamıza ne de aklımızdan geçirmemize izin verilen ağabeyim Klaas? Kime benzemek istiyorum, kimi örnek alıyorum, kim gibi olabilirim? Eğer babam değilse, neden değil? Ve eğer ressam ise, neden o? Bu konunun da aynı

sistemde ele alınması gerektiğini, bir değerlendirmeye gitmek zorunda olduğumu biliyordum. Tanıdığım insanları asla Treplin'in istediği tarzda değerlendirmeyi başaramayacağım için, idealimdeki insanı başka bir yerde, başka bir zamanda aramaya karar verdim. En iyisi, diye düşündüm, yeni bir karakter yaratmak, kendi elimle biçtiğim, yama yaptığım, gerçek olmayan biri. Benzemek istediğim kişiyi nasıl şekillendirecektim? Hatırlıyorum, önce bir soyadı buldum ona, Martens, sonra da bir isim, Heinz. Heinz Martens'i tek elli olarak düşündüm, boynuna gereğinden daha uzun bir atkı sardım, lastik çizmeler giydirdim ve onu ıssız Hallig Kaage'ye yerleştirdim. Burası yalnızca ördeklerin kuluçka yeri değil, savaş sona erdiğinden beri her nedense Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin tecrübesiz bomba pilotlarının hedefiydi aynı zamanda.

Heinz Martens'e kısa saplı bir kürek verdim, bu küreği kendisine bir sığınak kazmak için kullanabilecekti, yiyecek, yedek gömlekler, çiğnemek için tütün ve hem kuluçkaya yatan ördekleri hem de pilotları uyarmak üzere bir işaret fişeği tabancası. İlk bombardımanlar sırasında kimse bir şey fark etmiyor, ama daha sonra bir adamın ördeklerin yuvalarını korumak için Kaage'de kaldığı duyuluyor, her yerde bu konu konuşuluyor, Hamburg'da, Londra'da, özellikle de İngiliz hayvanları koruma derneklerinin üyeleri arasında – Heinz Martens'in kırmızı işaret fişekleri göndermesine rağmen engelleyemediği her saldırının ardından, onu az çok işe yarayacak sayısız ördek kızartması toplamak zorunda bırakan Kraliyet Hava Kuvvetleri pilotları arasında ise çok daha az elbette.

Motor gürültüleri duyulduğu anda sığınağından çıkan Martens, önce otlağa doğru birkaç işaret fişeği attı, ördekler paniğe kapılmalarına rağmen dairesel bir düzen oluşturarak bulutlar halinde havalandılar. Martens hareket halindeki uçaklara ateş ediyordu, ilk bombalar düşe-

ne kadar da atışa devam etti. Çatırtılar, ıslığı andıran kanat sesleri. Havadaki uçakların motor gürültüleri. Düşen fişeklerin titrek ışıkları.

Kırmızı ışık pencereme yansıyordu, ellerimde, kompozisyon defterimde geziniyor, titreşerek odamın duvarlarını yalıyordu. Aynı anda çığlıklar ve ayak sesleri duyuldu, alt katta koşuşmalar, açılıp kapanan kapılar. Seslenen Hilke'ydi: Yangın Siggi, çabuk ol, yangın! – Nerede? – Orada! Aşağı in.

Sığınağım yanıyordu! Döşeğim yanıyordu. Sergim, anahtar ve kilit koleksiyonum yanıyordu. Süvari resimleri ve *Kırmızı Paltolu Adam* yanıyordu. Hendeğin üst tarafında, kaidesinin üzerinde yükselen eski değirmen, sevgili kanatsız değirmenim yanıyordu. İtfaiye arabasının sesi miydi bu? Sesini duyuyordum ama araba görünürde yoktu, daha yola bile çıkmamıştı belki. Kubbe yanıyordu. Üstteki boşluklardan ve kırık pencerelerden çıkan alevler titreşimlerle göğe yükseliyordu. Değirmenin hendeğinde de alevler vardı, ama her yeri sarmamıştı henüz. Bir kıvılcım yağmuru, yukarıda ve aşağıda, rüzgârın, ateşin kendi rüzgârının Holmsenwarf yönüne sürüklediği sarı ve kırmızı ışık toplarından oluşan bir demet. Prens Jussupow yanıyordu, Burbon kraliçesi Isabella ve Mühlberg savaş meydanında at binen Kayser V. Karl yanıyordu. Klaas'a ait iki görünmez resim ve *Elma Toplayıcısı* yanıyordu. Alevler kubbenin üzerinde birleşerek çevreye savruldu. Çıtırtılı bir tipi. Gri-beyaz gökyüzünde sarsıntılı bir kül yağmuru. Kubbe çökmek üzereydi.

Koştum, herkesin koştuğunu gördüm: Çiftliklerden, çayırların üzerinden, bendin altından yangına doğru koşuyorlar, iş işten geçmeden ulaşmak istiyorlardı. Nasıl da uğraşıyorlardı! Nasıl çitlerin arasından geçiyor, hendeklerin üzerinden atlıyor, birbirleriyle yarışıyorlardı adeta.

Merdivenlerden indim. Hilke dönmem için seslendi. Annem dönmem için seslendi. Avludan geçtim, kiremit renkli taş yoldan, savağın yanından. Yıldırım hızıyla koşarak yanından geçtiğim hendekte ateşin yansımalarını gördüm. Kestirmeden ulaşmak için hendeğin sazlık tarafından yürüdüm, tam yola ulaşmıştım ki kubbe yıkıldı. Alevlerle sarılmış kubbe kulenin içine doğru devrilerek çöktü, öğütme platformunu da çökerterek yukarıya doğru bir kıvılcım yağmuru başlattı. Hava akımıyla körüklenen ateş, bir baca gibi alevler salıyordu gökyüzüne. Orada durup ateşin nasıl coştuğunu, dört koldan ilerleyerek bölünen alevlerin her yeri nasıl hızla sardığını seyrettim, sert kanat çırpma sesleri, diyelim ki rüzgârda uçuşan bir mendil. Bir kor külçesi açık kapıdan fırlayıp ıslık çalarak önüme, nemli çayıra düştü, üstüne basıp söndürmedim. Sarsıntılarla inen kül yağmurunun altında duruyordum. Yangını izliyordum. İki adam kapının önüne kalas koyup barikat kurmayı denediler, olmadı, kapı darbelerin etkisiyle menteşelerinden çıktı ve orada asılı kaldı. Tüm uğraşlara rağmen yangın söndürülemedi. Şimdi alttaki pencerelerden çıkan alevler, kulenin dış duvarlarını yalayarak yükseliyordu.

En son ne zaman bir yangın görmüştüm? Savaşın başlangıcında olmalıydı; Holmsen'lerin ahırları yanmış, avluda toplananlar kurtarılan hayvanların alevlere yaklaşmasını önlemek dışında hiçbir şey yapamamışlardı. İzleyicilerin oluşturduğu çemberin yükselen ısı yüzünden geri çekildiğini fark etmedim.

Birdenbire yalnız kalmıştım, gözlerimi kapattım, gitgide artan bir ağrıdan, baskı ve zonklamadan başka hiçbir şey hissetmiyordum, bir sıcak bir soğuk, istemiyordum, sırası değildi henüz, kendini giderek daha çok belli eden baskıya karşı koymaya çalıştım, her şey birbirine giriyordu, yanan değirmen, seyircilerin gölgesi, sığı-

nağım karşımda dönüyordu, onun çevresinde döşeğim, kilitlerin durduğu sandıklar, resimli duvarlar dönüyordu, her şey hızlanarak çevremde dönüyor, resimler birleşiyor, bir film şeridine dönüşüyordu, kollarımı açarak girişe koştum, alevden duvara, hareket eden perdeye. Yerinden oynamış kapının yanındaki aralıktan, aşınmış dev tahta basamaklara: Un sandıkları yanıyordu, merdiven ve çatı kirişi yanıyordu.

Çok fazla ışık vardı, herhangi bir şeyi görebilmek için fazla aydınlıktı, kolumla yüzümü kapatmak zorunda kaldım, nefes alamıyordum, beni yakalayıp aşağı indirerek açık havaya çıkartırlarken, palanga geçti aklımdan, iki kişiydiler, tanımadığım iki adam. Çırpınmam, debelenmem işe yaramadı, ellerinden kurtulamadım. Dikkat et, dedi bir tanesi, yoksa tekrar içeri kaçacak. Bu kez beni o kadar sıkı kavradılar ki, parmaklarımın ucunda sürüklenirken nefesim kesildi. Gönülsüzce yol veren seyircilerin arasından hendeğin önündeki yola getirip orada bıraktılar beni, yere yığıldım, sonra isteklerine uyarak yüzümü, boynumu ve kollarımı soğuk suyla yıkadım. Bir ara başımı kaldırdığımda güldüklerini gördüm, velet ateşten nasibini almış, dedi bir tanesi. Sonra arkalarını dönüp yangını seyretmeye başladılar.

Ben de yangını seyrettim ya da eriyen yansımasını, ama fazla kalmadım. Glüserup'tan gelen itfaiyeciler hortumu açıp pompayı değirmen hendeğine götürürlerken yerimden doğruldum ve sağa sola bakmadan oradan ayrıldım, değirmeni ve alacakaranlığı arkamda bırakıp düzlüğe doğru ilerledim. Hendeğin yanından, hayvanların hareketsiz durduğu çayırlardan geçerken de aynı bıçak batmaya devam ediyordu, omuriliğimden yukarıya, şakaklarıma atlıyor, içimde bir sıcak bir soğuk dolaşıyordu. Bir ara durdum, babamın sesini duyuyordum, o da olay yerindeydi demek, birilerine emir veriyordu, başka da bir

şey yoktu. Çitlerin, hayvanların, her şeyin gölgesi titreyerek yanıyordu, hatta benim gölgem de; her zaman yaptığım gibi Bleekenwarf'a yöneldim, bekleniyormuşum gibi oraya gittim. Rüzgâr şiddetleniyordu. Arkamda, yangın yerinde bir çığlık duyuldu, bir şey olmuştu, ama dönüp bakmadım. Üzerimde, oldukça alçakta, rüzgârın baskıladığı bir duman bayrağı vardı, uzayıp genişleyerek Bleekenwarf'ın çitlerinde asılı kaldı, yangını söndürmeye başlamışlardı. Zemin biraz yükseldi, tahta köprü karşımdaydı.

Orada durdum, ressam beni çoktan görmüştü, köprünün sonundaydı, sönmüş piposu çenesine doğru eğik, elleri bacaklarına dolanan paltosunun ceplerinde. Bu haliyle çitin bir parçası gibiydi. Gel, dedi, sakin ol ve gel, yanına gittim, elini omzuma koydu, birlikte yanan değirmeni izledik. Kule sallanıyor muydu? *Değirmenin Büyük Dostu*'nu düşündüm, o resmi, kahverengi parmaklarından alevler çıkan, bir dev gibi yükselen ihtiyarı: Eski değirmeni tıpkı böyle bir alacakaranlıkta tekrar harekete geçirmeye çalışmıyor muydu? Kulenin bir bölümü çöktü, çatırtılar arasında yeni bir kıvılcım yağmuru başladı. Dostluğu, saf iyimserliği neye yaramıştı? Rahat dur Witt-Witt, dedi ressam, neyin var? Bana bir şey mi anlatmak istiyorsun? Sakin ol oğlum. O da kayıtsız kalamamasına rağmen kıpırdamadan durup kanatsız değirmenin yanmasını seyredebiliyordu. Dayanıyordu, burada, tahta köprünün üzerinde bekliyordu, belki de daha önce yangın yerine gitmiş ve tekrar dönmüş olabilirdi, bilmiyorum, böyle olduğunu sanıyorum.

Sürekli buhar çıkaran bir gemiye benzeyen ince, uzun bir duman geçiyordu üzerimizden. Ressamın gözleri kısık, bakışları sabitti, kalasların üzerinde hareketsiz duruyordu. Şimdi değirmen kulesinin tümü yıkılıyordu, yüksekliği yarıya inmişti, yola doğru devrilerek paramparça olurken, yuvarlanan toplarla sıçrayan ateş topakla-

rı dört bir yana saçıldı, kor halindeki kütleler yamaçtan aşağı indi, bazıları değirmen hendeğine düşüp cızırdayarak söndü, bazıları çarptıkları her yerde bir kıvılcım yağmuru oluşturdu. Duman bulutu renk değiştirmişti, kükürt gibi keskin kokulu ve yakıcıydı, rüzgârla sürüklenerek bize yaklaşıyordu. Bir süre sonra ressam, bitti artık Witt-Witt, dedi, haydi içeri girelim. Beni çitten geçirip bahçeden atölyeye getirdi.

Işığı yakıp gözlüğünü taktı, başımı kaldırarak yüzüme baktı. Yangın yerinde miydin? Kirpiklerin, saçların... yanmışsın sanki. Ateşin mi var? Omuz silktim. Kaygıyla yüzüme eğilerek, burada biraz yat Siggi, dedi, içecek bir şeyler getireyim, bir bardak süt iyi gelir sana. Beni şefkatle atölyedeki elli beş yataktan birine götürdü, uzun süre bu yatakların geceleri resimlerdeki karakterlerin hizmetinde olduğuna inanmıştım: Slovenyalılar, kum dansçıları, sarı kâhinler, iki büklüm tarım işçileri ve düzenbaz yeşil satıcılar. Hatta bir defasında ressam da neşeyle gülerek resimlerinde var olan tüm fosforlu yaratıkların burada uyuduğunu onaylamıştı, inanmayanları yadırgardı, söylediklerine inanılmasını isterdi.

Üzeri örtülü döşeklerden birine oturdum; rengi atmış çadır bezindendi, altı samanla doluydu. Max Ludwig Nansen bacaklarımı dikkatle yukarı kaldırdı, üstümü örttü ve yapmacık bir ciddiyetle yüzüme bakarak, şimdi istesen de istemesen de burada yatacaksın, dedi. Tamam mı? Ben gelene kadar sessizce bekleyeceksin. Uzun sürmez. Ama ışık, ışık açık kalacak mı? Başını salladı. Kaçmaman için ışığı açık bırakacağım.

Yastık yüzü yerine tuvalle kaplanmış baş yastığımı silkeledi, bana gösterdiği ilgi ve söylediği sözlerle kuşatılmış, kendimi yatağa bırakıverdim. Giderken ciddi görünüyordu, tereddütle kapıya doğru uzaklaşan ayak seslerine kulak kabarttım, içeriye giren sert rüzgâr çalışma

masasının üzerindeki kâğıt yığınını dalgalandırdı, bazılarını yere uçurdu. Onu görmediğim halde eve gitmeden önce dışarıda, pencerenin önünde durup bana bir kere daha baktığını hissetmiştim.

Hatırlamam gerekiyor, devamında yaşanılanları bulup çıkarmalıyım, çünkü bu ilkti. O akşam ressamın dönmesini beklemekten başka hiçbir şey yoktu aklımda, örtünün altında titreyerek yatıyordum, o güne kadar yaşanılan pek çok şeyin nedenini anlayabiliyordum. Ortalık yeterince aydınlıktı, bu mekâna alışkındım, burada geçireceğim zaman sınırlıydı, ressam elinde bir bardak sütle geri gelene kadar geçecek süreyi tahmin edebiliyordum en azından. Bir ziyaret için gelmiş gibi değildim bu kez. Buraya kadar sorun yok: Bugün dönüp baktığımda, kendimi orada yatarken görebiliyorum, çeneme kadar çekilmiş kahverengi örtünün altında büzülmüş, bildiğim resimlerle çevrelenmiş. Geçiş, evet, geçiş noktasını bulmalıyım ya da böyle bir geçiş yok muydu aslında?

Şöyle başladı belki de: Birilerinin bana baktığını fark ettim, yalnızca baktıklarını da değil, beni tanıdıklarını hissettim. Slovenyalılar yuvarlak bir masanın etrafında oturmuştu, cam gibi gözleriyle önlerindeki şnapsa bakarken memnun görünüyorlardı. Satıcılar, tesadüfen oradan geçmekte olan yaşlı kadınla ilgiliydiler. İki büklüm tarım işçilerinin ise fırtına kopmadan önce yapacakları işler vardı. Kum dansçıları? Kâhinler? Onlar yalnızca kendi aralarında konuşuyordu.

Yeşile çalan altın renkli elleri ve maskeye benzeyen yüzleriyle iki sarraf, onlar olmalıydı, bana bakanlar onlardı. Önlerinde eğilmiş oturan, uğradığı hayal kırıklığıyla hiç ilgilenmedikleri, acı çekmesi işlerine gelen adam konusunda yalnızca bakışarak anlaşamıyorlardı artık. Bakışları değişmiş gibi geliyordu bana, buz grisi gözleri her türlü erdemden uzaktı şimdi. Açıklayamıyordum, açık-

lamak da istemiyordum; resim büzülmeye başladı, aynı anda şakaklarımda şiddetli bir ağrı belirdi, bir kıskaç; arka planın derinliklerinden harekete geçen bir ışık resme doğru gelmeye başladı, sarraflar nefeslerini tutmuş gibiydi; iki elimle birden örtüyü kavradım, küçük bir alev iyice belirginleşmişti şimdi, arka plandan hızla yaklaşıyordu, geri dönüşü yoktu. Korkumun önüne geçen neydi? Şaşkınlık? Zayıflık? Panik? Duyduğum korku beni sessiz kalıp izlemeye zorladı, en azından bir süreliğine, tek bildiğim bu: Resim oradaydı. Küçük alev oradaydı. Korkuyordum. Hepsi buydu. Daha fazla düşünmeden örtüyü çektim, doğruldum, resmi almam gerekiyordu, çevirmem, arkasındaki kartonu sökmem ve sarrafları çerçeveden çıkarmam gerekiyordu. Nerede güvende olurlardı? Yastığın altında? Dolapta?

Gömleğimi pantolonumun üzerine çıkardım, resmi içime soktum –daha önce *Bulut Yaratıcıları*'nda yaptığım gibi– gömleğimi indirdim ve tekrar yatağa girdim ve kimseye bir şey söylememeye karar verdim, ressama bile. Tek istediğim resmi emniyete almaktı, başka bir yere götürecektim, nereye olduğunu henüz kendim de bilmiyordum, ama her an tutuşup yanabileceği bu yerden alıp başka bir yere. Tenime değerken nasıl da serindi! Burada güvende, diye düşündüm, diğer resimleri görmek zorunda kalmamak için gözlerimi sıkıca yumdum. Ona anlatmalı mıydım? Anlatsam bana inanır mıydı? Yoksa kaçıp gitmeli miydim? Resmi alıkoymak istemiyordum – aynı şekilde daha sonraları tehlikede oldukları için aldığım, yalnızca geçici bir süreliğine korumaya aldığım resimleri de alıkoymak istememiştim. Tüm olanlardan sonra kontrol edilemeyen birkaç saniye içinde yanmalarına izin veremezdim, bir şeyler yapmak zorundaydım. Duyduğum korkunun sesine kulak vermeliydim. Bütün hatam, bir resmin tehlikede olduğunu çok

erken fark etmek ve korumak için çok erken davranmaktı yalnızca.

Kaçmadım. Ressam dönene kadar yatakta bekledim. Kapıyı kapatmakta zorlandı, yatağın kenarına oturdu, burada, dedi, haydi iç. İçtim, içerken bardağın kenarından onu izledim. Bir değişiklik var mıydı? Süt getirmek dışında bir şey yapmış mıydı? Kötü görünüyorsun Siggi, dedi, burada korkmana gerek yok. Ateşin mi var? Biraz sakinleş, sonra seni eve götüreceğim.

Dolapların birinden bir şişe aldı, tıpasını sarımsı, güçlü dişleriyle çekip çıkardı, doldurduğu kadehi bir dikişte bitirdi, ikinciyi doldurdu, piposunu yaktı. Pencereden dışarı bakarken, alevler bitmek üzere Witt-Witt, dedi, yangını söndürdüler. Yarın o olmayacak, eski değirmenimiz yok artık. Oraya sık sık gidiyordun, değil mi? Bazen seni çıkarken görüyordum. Yangın başlayınca neden oraya koştun?

Tuvalete gitmem gerekiyordu. Kıpırdamadan yatıyordum, kalkmaya cesaretim yoktu, resmin ağırlığı kendini hissettiriyor, bu kez yeni bir korku her türlü hareketimi engelliyordu: Ya resmin yokluğunu fark ederse, ya üzerimde bulursa? Ne yapacak? diye düşünüyor, eski yerine astığım boş çerçeveye bakıyordum gözucuyla. Atölyesini sonsuza dek yasaklayacak mıydı bana? Her şey bitecek miydi? Çerçeve eğriydi, çok acele asmıştım, kahverengi, ağır örtü beni ele vermek istercesine sımsıkı sarmıştı bedenimi. Ani bir sıcaklık, vücudumu saran ateşli dalgalar, düzenli nefes almayı başaramıyordum artık, tuvalete gitmek zorundaydım. Çift hortum, dedi pencerenin önünden, şimdi çift hortumla su sıkıyorlar. Kurtarılacak ya da korunacak bir şey kaldı da sanki! Gece yağmur yağacak, işin geri kalanını yağmura bırakabilirler, ne dersin? Evet. Döndü, kısa adımlarla yanıma geldi. Sürekli örtüye bakıyordum. Bu kadar uzun sürecek

bir mesafe var mıydı aramızda? Nihayet yanımdaydı. Yerdeki bardağı kaldırdı, hafifçe iç çekerek yatağın kenarına oturdu. Ne biliyorsan söyle artık, diye geçirdim içimden, ya da neyi keşfettiysen, söyle.

Nikotin kokan kocaman mendilini çıkarıp alnımı ve şakaklarımı sildi. Önce sakinleş Witt-Witt, dedi, günün birinde anlayacaksın, yaptıklarımız, meydana getirdiklerimiz bu dünyadan kolay kolay kaybolup gitmez. İzlerimiz, düşündüğümüzden daha uzun kalır arkamızda, hiçbir şey bu kadar çabuk yok olmaz. Düşün bir kez, eskiden burada yaşayan ihtiyar Frederiksen hakkında pek bilgim yok, ama her yıl iki kere bu kapıda oğlunun boyunu ölçmüş ve bıçakla çentik atmış; bu kadarcık da olsa bir şey kalıyor geriye. Hafifçe bacağımı sıvazladı. Bir şeylerin kalabilmesi için, dedi, onları tekrar görmek şart değil. Bazı şeylere tamamen sahip olabilmek için, önce onları kaybetmek zorundayız. Düşünüyorum da! Yedi yüz resim olmalı, belki de sekiz yüz. Bir daha göremeyecek de olsam, onlar hâlâ bana ait. Ya sen? Evet, biliyorum, epey bir miktardı. – Ne demek istiyorsun? diye sordum. Soruma hiç kızmadan, iyi bir sığınaktı, dedi, yukarıda iyi parçalar vardı, bazen hayranlık duydum, bazen de sana biraz katkıda bulunmuş olmama çok sevindim. – Yukarıya çıkmış mıydın? Biliyor muydun? – Biliyordum, çıkmıştım tabii, tek bir defa da değil üstelik. – *Kırmızı Paltolu Adam.* – Evet, *Kırmızı Paltolu Adam*'ı orada tekrar gördüm, daha fazlasını da. – Nasıl anladın? – Sakin ol, yat şurada. Görüyorsun, hepsini sana bıraktım, hatta kendine ayırdığın görünmez resimleri de. Günün birinde oraya gizlice bir şey asmayı bile düşünmüştüm senin için.

O yaptı, dedim, onun işi, hep yapacak, başka hiçbir şey düşünmüyor, yalnızca bunu bekliyor. – Sakin ol oğlum, ne dediğini bilmiyorsun artık. – Kulübede yaptı bunu, sonra sahilde ve şimdi, biliyorum, her şeyin farkın-

da, hiçbir şey güvende değil, asla vazgeçmeyecek. – Senin için yeni bir sığınak arayacağız. – Orayı da bulacak, kesinlikle. – O zaman başka yerler buluruz, değiştiririz, şimdi sakin ol ve kolumu bırak. – Bir şeyler yapmalısın Nansen Amca, dedim, bunu yapabilecek tek kişi sensin, ona bir şeyler oldu ya da bazı şeyleri anlayamadı, öylece durup içine kapandığında korkuya kapılıyorum. Babanı senden daha uzun zamandır tanıyorum, dedi ressam, değirmendeki yangını çıkaran kesinlikle o olamaz, böyle düşünmemelisin. Bir şey daha içmek ister misin? – Her şeyi ondan saklamamız gerekiyor.

Ressam beni tekrar yatağa yatırdı, bakışlarında tahmin ettiğimden daha fazlasını bildiğini gösteren bir ifade vardı. Hayal kırıklığı, üzüntü ya da öfke içermeyen bir sesle, sarraflarla ben ilgilenirim, dedi usulca, bana geri ver şimdi. Resmin yatağın altında olduğunu düşünerek eğildi, kaygıyla yüzüme baktı, haydi, dedi, benim yanımda güvende olacak. Bir alev, dedim, resme yaklaşan bir alev vardı. Tamam. Açıkça gördüm, fark ettim. Evet, sana inanıyorum, ama resmi bana geri ver. İki hamlede örtüyü açtı, üstümü yoklayarak resmi aradı, müdahale etmeme fırsat bırakmadan gömleğimi pantolonumdan çıkarırken sakin bir sesle, ellerini çek, dedi, ben hallederim. Dediğim gibi, ne hayal kırıklığı ne de öfke.

Çerçeveye uzanan elleri şaşırtıcı biçimde ince ve soluktu, hiç konuşmadan resmi çerçevenin içine yerleştirdi ve yerine astı. Acıktın mı? Hayır. O zaman sana gerçekten bir şeyler olmuş, dedi gülümseyerek, bir an durduktan sonra ekledi: Bazen kaybetmeye de alışmalısın Witt-Witt. Belki de böylesi daha iyi, sahip olduklarınla hep aynı yerde kalmazsın böylece. Her zaman yeni başlangıçlar yapmak gerek. Bunu yapabildiğimiz sürece umut etmeyi sürdürebiliriz. Şimdiye kadar asla kabullenmedim Siggi, sana tavsiyem, mümkün olduğunca kabullenme.

Korkuya kapıldı. Üzerimi örttü. Aman Tanrım, ne kadar kötü görünüyorsun oğlum. Haydi seni eve götüreyim. Burada kalmak istiyorum, dedim. Olmaz. Ama istiyorum. Yemeği bizimle birlikte yiyebilirsin, ama sonra seni eve götüreceğim.

17

Hastalık

Okko Brodersen'i yoldan çevirmek, çantasında bizim için bir mektup olup olmadığını sormak, mektubu şimdi verirse yolunun kısalabileceğini söylemek, vesaire... Bunların hiçbiri işe yaramazdı, çünkü bisikletinin üzerinde her zaman biraz kambur ve resmî duran tek kollu postacı, postaları adresinde vermekte ısrar ediyordu, bazı imalarla, kimi zaman uyarılarla, ama her halükârda mektubun alıcısından daha çok şey bildiğini belirtir bir tarzda. Getirdiği her mektubu bizzat yazdığını düşündürtmese de yazılırken başında durduğu izlenimi verirdi insana. Mektupları yoklar gibi nasıl da tartardı elinde! Hayır, Brodersen'i tanıyan hiç kimse bir mektup sormak için durdurmazdı onu, ya önünden geçip gitmesine izin verirdi ya da benim gibi arkasından avluya, evin kapısına kadar koşardı.

Bize bir şey var mı? Çantasını selenin üzerine koydu, açtı, adreslerini göstermekten kaçınan sıkışık mektupları başparmağıyla çevirdi. Hiçbir şey mi yok? Tek bir posta, kahverengi zarflı, büyük harflerle yazılmış, gönderen belirsiz. Gönderenin adı yok, dedi Okko Brodersen düşünceli bir tavırla başını sallayarak, mektubu vermemeye niyetliydi muhtemelen, sonra gönülsüzce uzatıp evi işaret ederek, çabuk, dedi, içeri götür ve babana

söyle, bundan sonra ancak göndericisi belli olan postaları alabilir. Tamam, söylerim. Hoşça kal demeden ayrıldı, kiremit renkli taş yoldan Holmsenwarf yönüne doğru yola koyuldu. Sana bir mektup var!

Babam ayakkabı boyamakla meşguldü. Haftada bir kez evde bulabildiği tüm ayakkabıları boyardı. Hepsini mutfağa getirir, yan yana dizer ve üç işlemden geçirirdi: Temizleme, boyama ve cilalama. Mektubu masanın üzerine koydum mecburen. Yün bir bez parçasıyla çizme parlatan Rugbüll polisi mektuba baktı, omuz silkti ve başını çevirdi, sonra bir daha baktı, bu kez daha uzunca bir süre, aklına bir şey gelmişti sanki, tekrar başını çevirmek istedi ama merakı ağır bastı – bu duygunun yüzüne yansıması o kadar yavaş oluyordu ki, rahatlıkla izlenebiliyordu. Şimdi gönderenin kim olduğuna bakıyordu, şimdi bezi ve çizmeyi bırakıyordu, zarfı açtı, ayakta durarak okudu, hiçbir şey anlamamış gibiydi, mutfak bankına çöktü ve okumaya oturarak devam etti, bir karşılaştırma yaptı, bir şeyi ışığa tuttu, hâlâ anlayamamış olmalıydı, şaşkınlıkla yüzüme baktı ve anneni, dedi, anneni aşağıya çağır, çabuk!

Gudrun Jepsen'in yatak odasının kapısını vurdum, onu önüme kattım, merdivenlerde ben öne geçerek mutfağa girişini, sabahlığının içinde soğuktan titrerken, keyifsiz de olsa hoşgörülü davranmaya çalışarak masanın önünde duruşunu izledim. Babam onun gelişini fark etmedi. Belki de fark etti, ama mektubu vermeden önce bir kez daha okuyarak emin olmak istiyordu. Annem bekledi, babam okudu. Anlamakta güçlük çektiğini annem de sezmişti. Masanın üzerindeki kâğıdı çevirmiş, başını yana eğmişti. Birdenbire zarfla kâğıdı itti, yerinden kalktı, annemi omuzlarından hafifçe tutarak oturttu ve okurken arkasında durup bekledi.

Sakin miydi? Sakin olamıyordu. Oku şunu, dedi ya

da şuna bak ya da görüyor musun ya da gözlerine inanabiliyor musun? Annem kulak asmadı. Kâğıdı bıraktı, başını kaldırdı ve gözlerini ocağa dikti. Bir şey söylemeye yeltendi ama vazgeçti.

Onları nefesleri kesilmiş, şaşkın, hatta afallamış bir durumda ne diyeceklerini bulmaya çalışırlarken bir süreliğine kendi hallerine bırakmak ve postayla gelen mektubun ne olduğunu anlatmak istiyorum artık. Dediğim gibi, kimin gönderdiği belli değildi. Büyük bir zarfın içindeydi, koparılmış bir dergi sayfasının hemen hemen tamamını kaplayan, reprodüksiyon bir resim: *Dalgaların Dansçısı*. Kâğıdın kenarındaki dar boşlukta, benzerliğe dikkat edin, zahmetinize değecektir, yazıyordu büyük harflerle. Resim, Max Ludwig Nansen'e aitti. Dans eden ise Hilke'ydi. Işıltılı bir kumsalda, sahile çarparak kırılan dalgaların arasında, kızıl gökyüzünün altında dans ediyordu; saçları açıktı, üzerinde sadece kısa, çizgili bir etek vardı, kolunu memelerini kapatmak istercesine uzatmış, başını arkaya atmıştı, yüzündeki ifade isteksiz ve yorgundu. Dalgaların eşliğinde, dalgalara karşı dans ediyordu, öyle ki dalgaların ritmiyle birlikte dansın da ritmi değişiyordu, kumsaldan gitgide uzaklaşarak –uzaklaştığı fark ediliyordu– dansın sona ereceği denize doğru ilerliyordu. Dalgaların dansçısı, ablam Hilke'ydi. Bir isim? İsim yoktu tabii, zarfın üzerinde olmadığı gibi resimde de yoktu. Posta damgası? Zarf Glüserup'tan postaya verilmişti.

Ne diyorsun? diye sordu babam, elinin tersiyle resmin üzerine sertçe vurarak: Bu o, kimse bana aksini söyleyemez. Hilke. Bunun ne anlama geldiğini ikimiz de biliyoruz. Tanıdım, dedi annem. Herkes tanır, dedi babam. Ona modellik yapmış, dedi annem. Kendini ona sunmuş, dedi babam. Onursuz, dedi annem. Utanmaz, dedi babam. Resme bakarken söyleyecekleri çok şey, sı-

ralayacakları çok söz vardı, belli ki Hilke'nin yaptığı çok ağır gelmişti onlara, tüm düşünceleri, duyguları kendilerine yönelikti, Hilke'ye duydukları öfkenin karşılığı, kendileri için duydukları üzüntüydü. Bunu onlara nasıl yapabilmişti! Onları böyle bir duruma nasıl düşürebilmişti! Sahi, Hilke hangi deliğe girmişti bu arada?

Babam koridora çıktı, Hilke'ye seslendi, kulak kabarttı, tekrar seslendi ve Hilke'nin odasının kapısı açıldığında hızla mutfağa geri döndü, kendisine etkili, daha da iyisi biraz yüksekçe bir yer aradı, bulamayınca mutfak masasının önünde karar kıldı. Dimdik ayakta durmuş, kuru yüzü gergin, başı yukarıda. Böyle bekledi Hilke'nin gelişini. Bir şey mi oldu? diye sordu Hilke kapıdan. Yüzlerimize baktıktan sonra, sesini alçaltarak tekrar sordu: Neler oluyor?

Ürkek adımlarla içeri girdi, tedirgin, hatta korkuyla gözlerimize bakıp olan biteni anlamaya çalıştıysa da bir sonuca varamadı. Ellerini ovuşturmaya başladı. Size ne oldu böyle? Bir şey mi yaptım? Saçlarını ensesinde toplayıp bağladı. Dudaklarını ıslattı. Rugbüll polisi onun çırpınışlarını izliyordu, herkese yaptığı gibi, asıl konuya girene kadar kasıtlı suskunluğunun yarattığı belirsizliğin tadını çıkararak, evet, öyle ki bazen bu suskunluğun da cezanın bir parçası olduğunu düşünüyordum, karşısındakini neyle suçlayacağını gizleyerek ve ona savunma fırsatı vermeyerek yapıyordu bunu. Ya da en azından bugün böyle düşünüyorum.

Hilke kollarını açarak hâlâ susmaya devam eden babama yaklaştı. Söyle artık! Ne oldu? Nihayet onunla göz göze gelmeyi başarıp bakışlarını mutfak masasına yönlendirebildim. Resmi annemin arkasında dururken gördü, baktı, uzun uzun baktı, sanırım eline almaya cesaret edemedi. Böyle oldu, buna eminim şimdi. Eliyle bir hareket yaptı, eğreti bir gülümsemeyle durumu önemse-

memeye çalıştı: Yani, dedi, demek istediğiniz buysa... Derin bir nefes aldı, uzun zaman önceydi, dedi, geçen ilkbahar ya da o sıralar. Ardından da havanın değişmesini, en azından rahat bir nefes alınmasını bekledi.

Annem gözlerini masa örtüsünün mavi desenlerine dikmişti. Babam biraz uzaktan resme bakmaya devam ediyordu. Yani bütün mesele bu mu? dedi Hilke. Dalgaların dansçısı! Tanrım, neden itiraz ediyorsunuz ki! Bir modele ihtiyacı vardı, benim yapabileceğimi düşündü, hepsi bu. Bir kez. Yalnızca bir kez. Dalgaların dansçısı. Böylesine telaşa kapılmanız, sanki hastanelik olmuşuz gibi! Söyleyeceklerini söylemiş, rahatlamıştı, hareketlerindeki gerginlik azalmıştı şimdi. Yani doğru, dedi babam vurgusuz bir sesle, burada iddia edilen her şey doğru, ona modellik yaptın, karşısında poz verdin ve onurun senin için ne anlama geldiğini göstermiş oldun böylece. Hilke döndü, onur mu? dedi şaşkınlıkla bakarak, onurla ne ilgisi var? Bizimle birlikte yaşıyorsun, dedi babam kısılmış gözlerle, son yıllarda onunla aramda geçenleri fark etmemiş olamazsın. Ama artık bitti, dedi Hilke, o günler geçti. Babam aşağılayıcı bir ifadenin çarpıttığı dudaklarıyla, işler bu noktaya geldikten sonra bitmesi imkânsızdır, dedi. Ama konumuz bu değil, şimdi senden bahsediyoruz, senin olduğun resimden. Bunun ne anlama geldiğini düşünürsün belki.

Tıpkı bana benziyor, dedi Hilke, dalgaların dansçısı bana benziyor, evet. Seni herkes tanır, dedi babam, yalnızca biz değil. Bak, bu zarfı kimin gönderdiği belirsiz. Gönderen nasıl tanıdıysa, şüphesiz herkes de öyle tanıyacak seni. Resmi yapan başka biri olsaydı, ama o. Kendi yasalarıyla. Kendi iddialarıyla. Yalnızca görevini yapan insanları küçümsemesiyle. Hakkımızda neler konuşulduğunu hiç mi duymadın?

Hilke usulca pencereye yaklaştı, başını öne eğip bek-

ledi, şu andan itibaren hiçbir soruya cevap veremeyeceği anlaşılıyordu. Babam bakışlarıyla onu izlemeden, biraz önce durduğu yere doğru konuşmaya devam etti: Bize ne yaptığını düşün bir kez. Şimdi dalgınlığından sıyrılıp ayağa kalkan ve söze karışan annemi izliyordum. Korkunç, dedi usulca, seni korkunç bir şeye dönüştürmüş. Şu yabancı. Bu düşkünlük. Şu kendinden geçme hali. Vücudunu ne hale getirmiş böyle. Alev almış kalçalar. Çarpık bacaklar. Ve yüzün: Sana layık gördüğü şu surattan memnun olmana imkân var mı? Hakaret, dedi babam. Bugüne kadar resmini yaptığı herkese hakaret etti, dedi annem, şimdi de sana. Bir Çingene böyle dans eder ancak. Evet, dedi babam, bir Çingene. Senden bir Çingene yaratmış. Kepazelik, dedi annem. Şimdi ne yapacağını biliyorsun, dedi polis. Tek bir yolu var, dedi annem, bu resim, böylesi bir resim daha fazla var olmamalı, senin açından, bizim açımızdan. Madem yapılmasına yardımcı oldun, dedi babam, şimdi de ortadan kalkmasına yardım edeceksin, çok zor olmasa gerek.

Hilke bir tabureye ilişti, ellerine baktı, yüzünü elleriyle kapattı ve hıçkırmaya başladı. Onu tanımayanlar gerçekten hıçkırdığını sanırdı, ama biz ağladığını biliyorduk. Anladın mı? dedi babam. Anladın mı? Bu resim ortadan kalkacak. Hilke hiç de anlamışa benzemiyordu, bedeni bir destek, yaslanacak bir yer arıyormuş gibi sağa sola sallanıyordu. Yapabilirsin, dedi annem, bunu yapmaya hakkın var, resmi kimsenin görmemesi lazım. Seni dile düşürdü, dedi babam, bu durumu tek başına düzelteceksin.

Birbirlerini nasıl da çabucak ve doğallıkla tamamlıyorlardı konuşurken, sanki önceden provasını yapmış gibi, biri ötekinin sözlerini destekliyor ya da bir açıklama ekliyordu hemen, doğrudan Hilke'ye hitap etmedikleri halde tespitlerini, suçlamalarını, taleplerini onun üzerinden, ama doğrudan ona temas etmeden dile getirmeleri,

konuyu uzun süredir paylaştıkları ve Hilke'den ziyade, konunun kendi açılarından tehlikeli gördükleri yönüyle ilgilendikleri duygusunu yaratıyordu insanda. Birbirlerini tamamlıyorlardı. Birbirlerine gollük paslar veriyorlardı. Birbirlerini kışkırtıp coşturuyorlardı. Bu arada ablam ağlıyordu, daha doğrusu güçsüz, tekdüze, arada bir hıçkırıklarla kesilen bir uluma sesi çıkarıyordu. Kimse onu susturmaya uğraşmıyordu. Hilke'nin kendisinden ne istendiğini anlayıp anlamadığı kimsenin umurunda değildi. Hilke'yle ilgili konuşmalar telefonun zili polisi bürosuna çağırana kadar kesintisiz devam etti. Sonunda annem de ayağa kalktı, mutfaktan çıktı; hayır, yukarıya çıkmadan önce Hilke'nin yanına gitti, elini omzuna koyup hafifçe sıktı, mutfaktan öyle ayrıldı.

Hilke'yi nasıl sakinleştirebilirdim? Annem gibi yaptım, elimi ablamın omzuna koyarak hafifçe okşadım, sıvazladım, köprücükkemiğinin üzerinde "Bei mir bistu shein"[1] şarkısının ritmiyle trampet çaldım, ama kendimi fazla kaptıramadığımı da itiraf etmeliyim, çünkü aklım telefonda konuşan babamdaydı. Kükreyerek buranın Rugbüll Polis Karakolu olduğunu onayladı, numarasının 202 olduğunu söyledi, boru gibi bir sesle telefonda konuşanın bizzat Rugbüll polisi olduğunu da doğruladı.

Trafik kazası! Bir trafik kazası olmuştu... Husum Caddesi'nde bir trafik kazası... Bir süt arabasıyla bir bisiklet... Yani bir Mercedes ve bir at arabası ve otuz sekiz ölü... Anlaşıldı, otuz sekiz model... Glüserup'lu meslektaşlar acaba... Yani iki yaralı, o zaman durum başka... Söllring Çiftliği kavşağında, evet... Anlaşıldı, tamam.

1. 1932 tarihli, sözleri Jacob Jacobs'a, müziği Sholom Secunda'ya ait Yidiş dilinde bir şarkı, 1937'de İngilizce sözlerle The Andrews Sisters tarafından söylenince dünya çapında üne kavuştu, "Bei mir bist du schön" ismiyle bili ir. (Y.N.)

Ahizeyi yerine koydu, koridorda üniformasını giydi, kayışını taktı. Aynadaki yansımasından açık renk, deri çantasını almasını, şapkasını takmasını, düğmelerini iliklemesini izledim. Kapının önünde durdu, bize baktı, bakışlarında herhangi bir suçlama ya da uyarı yoktu, yukarıya kulak kabarttı, hoşça kal, diye seslendi ve dışarı çıktı. Ne fazladan söylenen tek bir söz ne de yatıştırıcı bir hareket.

Hilke'yle ne yapacaktım? Onu kaldırmayı denedim, olmadı. Ellerini yüzünden çekmeye çalıştım, o da olmadı. Gel, dedim, seni odana götüreyim, biraz uzanıp her şeyi rahatça düşünebilirsin. Başını sallayarak itiraz etti, gitme, diye fısıldadı, biraz daha kal yanımda. Tamam, ama dediğimi yapıp odana gelirsen, dedim. Bir süre sonra güçlükle doğruldu, elimi tuttu, hâlâ bir eli yüzünde ağlamaya devam eden Hilke'yi koridordan geçirip daracık odasına götürdüm. Ağlarken bedenindeki küçük sarsılmaları hissediyordum, yeter artık Hilke, dedim, ulumaya bir son ver! İşe yaramadı. Yatağa oturdu, yanına iliştim ve sonunda elini çektirmeyi başardım. Yüzü kızarmış ve ıslanmıştı.

Sonra bana hâlâ evi terk etmeyi düşünüp düşünmediğimi sordu. Evet, dedim. Bunun üzerine pek çok kez evden ayrılma noktasına geldiğini, ama beni düşünerek kendini tuttuğunu söyledi. Aslında her şeye son vermek istiyorum, dedi. İyi öyleyse, dedim, o zaman mezarına çiçek getiririm. Gelincik. Sonra bu evin neden bu kadar yabancı ve düşmanca olduğunu sordu. Beni anladıklarını hissediyor muydum? Hayır, dedim. Sonra onların hangi gezegenden geldiğini sordum. Kimler, diye sordu. Rugbüll polisiyle karısı, dedim. Sonra birlikte gidip gidemeyeceğimizi sordu, belki Hamburg'a, bildiği bir yerdi, benim için de bazı imkânlar bulunabilirdi Hamburg'da. Neden olmasın, dedim. Sonra başkalarının resmi görme-

sini nasıl engelleyebileceğini sordu. Bu mümkün değil, dedim. Görseler ne olur ki, dedi, hiçbir şey olmayacağını söyledim. Sonra ne yapması gerektiğini sordu. Bilmiyorum, dedim. Sonra haberi duyup duymadığını sordum. Hangi haberi? diye sordu. Klaas'ın bir fotoğraf ödülü aldığı haberini, dedim. Hayır, dedi.

Birdenbire kendini yatağa bıraktı, yan dönüp bacaklarını kendine çekti, nefesini tutmuş, bir şey duymaya çalışıyor gibiydi. Saçlarını tutan fiyongu çözdüm. Addi tekrar Hamburg'da, dedi. Evet, dedim. Sonra onun yerinde olsam Addi'yle evlenip evlenmeyeceğimi sordu. Gerekirse evet, dedim. Olmasalardı her şey çok farklı gelişirdi, dedi. Değiştokuş edebilsek keşke, dedim. Kimi, diye sordu. Rugbüll polisiyle karısını, dedim. Böyle konuşman doğru değil, dedi bunun üzerine. Senin istediğin de bu değil mi? diye sordum. Evet, dedi.

Odasındaki konuşmalarımız bu minvalde devam etti, yavaş yavaş sakinleşti, biraz rahatlamıştı, en azından daha az gergindi artık, ayakkabılarını çıkarıp üstünü örtmeye çalıştım. Ama Hilke yatmak istemiyordu, hele örtünün altında yatmayı hiç istemiyordu, ekmek istiyordu, üzerine erik marmeladı sürülmüş bir dilim ekmek, bu isteğinin iyiye işaret olduğunu düşündüğüm için gidip getirmeye söz verdim.

Ancak kilere kadar gidemedim, çünkü Max Ludwig Nansen kocaman şapkasıyla, elleri ceplerinde, yüzünde sert ve telaşlı bir ifadeyle koridorda durmuş bana bakıyordu, hayli sinirliydi, buraya gelmenin onun için ne kadar zor olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Ne her zamanki gibi gülümsüyor ne de omzuma keyifli bir yumruk atıyordu, dudakları sımsıkı kapalı, çenesi öne çıkmış, omuzları gergindi – bunun anlamı, çıkabilecek tersliklere hazırlıklı olmak ve bir şey talep eden bakışlarıyla orada durmasına dayanabilmekti. Resim nerede? diye sordu.

Getir buraya, istiyorum. – Resim mi? dedim, hangi resimden söz ediyorsun? – Sus, numara yapma, getir buraya, ne demek istediğimi pekâlâ biliyorsun: *Dalgaların Dansçısı*. – Kayıp mı? – Kayboldu, evet, o yüzden buradayım. Evet? – Resmi ben almadım. – Aramam gerekecek öyleyse. – Her yeri arayabilirsin, resim burada değil. – Bak Siggi, resmi geri vermezsen bir daha Bleekenwarf'ı göremezsin. Hangi nedenle aldığını biliyorum, ama bana lazım. Bu yüzden geldim. – Burada değil, kesinlikle değil. – Göreceğiz, dedi ressam, bileğime yapıştı ve beni çekiştirerek merdivenlerden yukarı, odama çıkardı. Burası, değil mi? – Evet. – Kapıyı aç.

Nasıl da hedefe odaklı girdi içeri! Odamı nasıl da didik didik aradı! Önce her yeri gözden geçirip iki büklüm eğilerek olası gizli yerleri araştırdı. Pencerenin önünde durup rafları yoklamasını, masadaki deniz haritasını kaldırmasını, yatağı kuşkuyla kontrol etmesini izledim, resmi saklamak için ölçüleri hiç de uygun olmayan yastığı beyhude arama çabalarına eşlik ettim. Yere diz çökerek halının altına bile baktı. Sonuçtan memnun kalmamıştı. Öylesine kendinden emindi ki, odamı aradıktan sonra yanıma geldi, beni ritmik hareketlerle sarsarak, nerede-nerede-nerede? diye sordu, ben de ondan aşağı kalmayan bir ritimle bilmiyorum-bilmiyorum, dedim. – Sende! – Hayır, değil. – Resmin tehlikede olduğunu gördün ve onu güvenli bir yere götürmek istedin. – Hayır, onu değil, *Dalgaların Dansçısı*'nı değil. – Öyleyse içinizden biri, sen değilsen de, sizlerden biri aldı resmi. Gömleğime yapıştı, iri elleriyle sertçe çekiştirerek beni kendine doğru çekti, gözlerimin içine bakarak aynı suçlamayı tekrarladı, ama yine hayır dışında hiçbir şey duyamadı. Gerek tavrına gerekse bakışlarına katlanabilmeyi başardım, hatta bu arada odun kesenin kim olduğunu bile düşünebildim, çünkü tartışmamıza, avludan, bara-

kanın önünden gelen bir balta sesi karışıyordu. Babamdı kuşkusuz! Olay yerine çok geç ulaşmıştı, kazazedeler çoktan ayrılmıştı, o da haftalardır kendisini bekleyen odun yığınının başına gitmiş, odun kesiyordu şimdi, Glüserup'taki kereste fabrikasının atık odunlarını.

Ressam bakışlarını babama çevirdi, beni bıraktı, sonra kenara iterek kapıya yöneldi. Aşağıya, koridora indi, dışarıya çıkmadan önce piposunu yaktı, taş merdivenlerden inişi anlam yüklüydü, dumanlar savurarak kısa adımlarla barakaya doğru ilerledi. Babam henüz hiçbir şey görmemişti ya da görmezden gelmişti, dikkat ve inatla odun kesiyordu. Odunları kütüğün üzerine özenle yerleştiriyor, biraz geri gidip pozisyonunu ayarlıyor, baltayı kaldırıp tüm gücüyle değil de, tek bir odunu parçalamaya yetecek bir hamleyle indiriyor, arada bir kütüğün üzerinde kalan küçük parçaları elinin tersiyle aşağı itiyordu. Kaldır artık şu başını! Kesilmiş odunların yanında duran ressamı çoktan fark etmiş olması gerekirdi, yeni bir odun almak için her eğilişinde ayakkabılarını, paltosunun eteklerini görüyor olmalıydı, ama hâlâ avluda tek başınaymış gibi davranmaya devam ediyordu. Ressamı daha ne kadar bekletecekti acaba? Ya da ressam beklemeye daha ne kadar dayanabilecekti? Bizim oralarda insanlar birbirini görmezden gelmekte ustadır ve birisi nihayet pes edip tavır değiştirdiğinde şöyle denir hemen: Kaybetti! Babam güvercin kanlarıyla lekelenmiş eski baltayla durmaksızın odun kırıyordu. Ressam gözlerini kısmış, piposundan dumanlar çıkararak onu izliyordu. Değişen hiçbir şey yok muydu? Vardı, babam daha hızlı, daha inatla çalışıyordu artık, darbelerin hesabını yapmıyor, kendini ele veriyordu böylece.

Onları sekiz gün boyunca bu şekilde karşı karşıya bırakabilirim, anlatmaya değer bir hikâye oluşacağından da eminim, ama eninde sonunda kenara düşmüş bir odun

parçasını alıp yığına doğru fırlatan ressamı görmek zorundayım. Acele etme, dedi, işin bitene kadar beklerim. Babam cevap vermedi, nemli yumruğuyla baltanın keskinliğini yokladı ve çalışmaya devam etti, baltayı dal budak salmış bir kütüğe sapladı, ancak kütük ilk darbede parçalanmayıp baltayla birlikte havaya kalktı, tekrar denedi, yine aynı şey olunca polis kütüğü parçalamak için tüm gücünü kullanmak zorunda kaldı bu kez. Sıçrayan bir odun parçası tekrar ressamın ayaklarının dibine düştü, ressam odunu alıp tekrar yığına doğru attı. Her şey yerli yerine, dedi, bir cevap alamadı, vazgeçmemiş de olsa, sanki fuzuli yere rahatsızlık veriyormuş gibi çaresiz, beklemeye devam etti. Sonunda hedefe ulaşmak için yeni bir girişimde bulunması gereken kişinin kendisi olduğunu fark ederek doğruldu, yumruk yaptığı elleri paltosunun ceplerinde, babama yaklaştı ve durumu önemsizleştirmeye çalışarak, burada da bilgi almak mümkün, öyle değil mi? dedi. Polis, kuruyarak çatlamış yuvarlak bir odunu yardı, baltayı kütüğe sapladı, tekrar çıkardı, ressamın sorusunu baltanın sapından destek alarak bekledi.

Ressam her türlü girizgâhtan vazgeçerek doğrudan resmini geri istedi, polis dik dik bakarak bir süre düşündükten sonra omuz silkip küçümser bir tavırla, neden bahsettiğini kesinlikle anlamadığını söyledi, ayrıca o bir şeye el koyduğunda karşılığında makbuz verirdi mutlaka, önce ilgili makbuzu görmesi gerekiyordu. Ressam babamın yüzüne ilk kez baktı, sakin ama ısrarlı, bir resminin kaybolduğunu söyledi, adı *Dalgaların Dansçısı*'ydı ve resmi burada bulacağına emin olduğu için gelmişti Rugbüll'e.

Babam düşündü, sonra yaptığı suçlamanın farkında olup olmadığını sordu ressama, vesaire, konuşmasından resmi kendisinin, yani Rugbüll polisinin yürüttüğü gibi bir anlam çıkıyordu, bunun üzerine ressam babamdan

bu kez lütfen hatırlamasını talep etti: Yasağa karşı olan her şeye el koyduğundan bu yana fazla zaman geçmemişti henüz, her şeye el koymuştu, yasak kararını verenler ortadan kaybolduktan sonra da değişen bir şey olmamıştı, resimlerini almış, zarar vermiş, yakmıştı, ona verilen görevi körü körüne ve inatla sürdürmüştü, bunları hatırlıyor muydu acaba? Görev icabı ne kadar sık Bleekenwarf'a gelip gittiğini unutmuş muydu yoksa? Ve onun, yani ressamın tüm olup bitenlerden sonra bir soru olsun sormaya hakkı yok muydu? Babam dinledi, sonra tek eliyle baltayı sıkıca kavrayıp havaya kaldırarak sakin bir tavırla kiremit renkli taş yolu gösterdi; ressamın söyleyeceklerinin bitip bitmediğini bilmek istiyordu, çekip gitme zamanı gelmemiş miydi artık? Aralarında konuşulacak ne varsa, geçmiş yıllarda söylenip bitirilmişti, avludan çıkış şu taraftaydı. Ressam, polisin hafızasını tatile gönderdiğini anlayabiliyordu, kendisi de gitmeye hazırdı zaten, ama bir konuya dikkat çekmek istiyordu: Resim yapma yasağı gerçekten sona ermişti, polisin o zamanlar görevi olarak algıladığı her neyse, bugün başka bir şekilde tanımlanması gerekiyordu.

Belirtmek istediği yalnızca buydu, açıkça –nihayet ve tüm netliğiyle– anlaşılması gerekiyordu ki eskiye göre bazı şeyler değişmişti, bir köşeye çekilip sessizce beklemesi gerekmiyordu ve bir köşeye çekilip sessizce beklemeyecekti artık.

Babam baltayı kütüğe indirdi ve alaycı bir ifadeyle, bu sözlerin bir tehdit olup olmadığını sordu, acaba ressam durumu fırsat bilip onun işini bitirmeyi mi planlıyordu? Şöyle dedi: Beni vuracak mısın yoksa? Sadece seni dikkate almayacağım artık, dedi ressam. Bitmişti, boyun eğdiği zamanlar geçmişti. Bu dönemin kendisi için de kapandığını söyledi babam, göreviyle ters düşmesine rağmen onun da dikkate aldığı bazı şeyler olmuştu geç-

mişte, bu sayede birbirlerinin yüzüne bakabiliyorlardı hâlâ. Eğer görevini hiç düşünmeden, harfi harfine uygulamış olsaydı, şu anda burada olamazlardı, herhalde ressam bunun farkına varamamıştı.

Her şeyin yeterince farkında olduğunu söyledi ressam, görevin nasıl bir hastalık olduğunu anlamıştı en azından. Buna karşı yapabileceği ne varsa hepsini yapacaktı; kurbanlar bunu bekliyordu, görev kurbanları. Babam son sözünün bu olup olmadığını sordu, yapılacak işleri vardı, dudaklarında ressamın da dikkatinden kaçmayacak belli belirsiz bir küçümseme ifadesi belirmişti tekrar. Eğilip bir odun parçası aldı, kütüğün üzerine koydu, baltayı kaldırırken resmin kendisinde olmadığını söyledi, ama olsaydı da geri vermek için üç kez düşünürdü zaten, sonuçta bu konu onu da ilgilendiriyordu. Baltayı iki eliyle birden indirdi, yarılan odun kenara sıçradı, balta gıcırtıyla kütüğe saplandı. Ressam öğrenmek istediğini duymuş gibi görünüyordu artık, ama hâlâ gitmiyordu, bir kez daha emin olmak istiyordu: Birbirlerini her açıdan doğru anlamışlar mıydı? Rugbüll polisi için ne ifade edecekti, eğer o... Bir daha vurgulaması gerekirse, kesinlikle...

Amacı böyle olmasa da, her cümlesi bir tehdit tonundaydı, inatla çalışmaya devam eden Rugbüll polisiyle konuşmalarını daha fazla dinleyemeyecektim artık, eve gitmek üzere geri geri yürürken, babamın baltayı kaldırıp tekrar kiremit renkli taş yolu işaret ettiğini gördüm, merdivenleri de geri geri çıktım, yine soğuğu ve sıcağı aynı anda hissettim, içimde bir şeyler çekiliyor, geriliyordu, şakaklarım zonkluyordu, odama girdiğimde midemi ovalayarak kendimi yatıştırmaya çalıştım. Hâlâ orada mıydılar? Hâlâ aşağıda, aynı yerde duruyorlardı. Ressam yarı dönük, gitmeye hazır olduğu halde böyle bir konuşmaya kalkışmışken içini dökmek istiyordu belli ki, hayal kırıklıklarını, birikmiş öfkelerini, yargılarını

ve uyarılarını, her şeyi. Babam sakindi, arada kısa cevaplar veriyor ya da bir soru soruyor, rakibini hayretle, diyebilirim ki kendinden emin bir küçümsemeyle süzüyordu. Kim galip gelmişti? O gün, barakanın önünde kimin galip geldiğini söyleyebilmem mümkün değildi.

Sonunda Max Ludwig Nansen gitti, daha fazla kalmasına dayanamayacaktım, elimden gelse adımlarını hızlandırabilmeyi isterdim, kiremit renkli taş yolda bir an duraksadığında, git artık, diye geçirdim içimden, haydi git! Koridor sessizdi. Hilke ortalıkta yoktu, erik marmeladı sürülmüş ekmeğini kendisi gidip almış olabilirdi; yatak odasının kapısından tekdüze bir ağlama duyuluyordu hâlâ, bu sese alışkındım, beni sakinleştiriyordu üstelik, annemin saatler boyunca kolaylıkla dayanabildiği bir sesti bu. Tavan arasına açılan kapağa bağlı ipi çözdüm, kapak açıldı, bir hamle daha, Hinnerk Timmsen'in verdiği merdiveni çıkardım, tırmandıktan sonra değirmende yaptığım gibi yukarıya çektim ve kapağı kapattım. Sessiz ol, dedim kendi kendime, çok sessiz ol! Saklanacak ne çok yer vardı! İnsanlar için ne çok sığınak! Kimse bulamazdı beni. Buraya yılda bir kez geliyorlardı ancak, ayrılamadıkları eşyaları koymak için. Jepsen'ler hiçbir eşyalarından kolay kolay vazgeçemiyorlardı. Eski şilteler, aşınmış koltuklar, çamaşır sepetleri, mutfak masaları, dengesi bozulmuş sandalyeler, kâğıt model yığınları, kitaplar, kilitleri bozulmuş bavullar... Hepsini buraya taşıyor, alacakaranlıkta sessizce çürümeye terk ediyorlardı. Düzenlemeden, yerleştirmeden, rasgele bırakıp gidiyorlardı. Orada kahverengimsi yağ lekeleriyle bezeli ocak. Şurada kapağı aralık bir dolap. Burada bugüne dek kimsenin açmadığı eğik çatı penceresi.

Ayakkabılarımı çıkardım, sürünerek pencerenin altına yaklaştım. Balta indikçe parçalanan odunların sesi duyuluyordu avludan. Üzerini kâğıtla örttüğüm sandık

buradaydı, gizlemek için çevresine yığdığım eski çuvalları, kırık sandalyeleri kenara çektim, sonra yağlıkâğıt tabakalarını açıp karşısına geçtim; yeni koleksiyonumu sağ salim önümde gördüğümde başım zonklamıyordu artık, şakaklarımdaki basınç azalmaya başlamıştı.

Dalgaların Dansçısı'nı çıkardım, sandığın kenarına dayadım, yukarıdan gelen ince ışık resmin üzerine düşerken, Hilke küçük dalgaların arasında benim için dans ediyordu. Resim beni içine çekiverdi bir anda, onu kızıl gökyüzünün altında, saçları açık, çizgili kısa eteği ve dik memeleriyle görmek etkileyiciydi. Yorgunluğuna rağmen ışıltılı kumsalda tek başına dans etmekten vazgeçmeyen Hilke. Kimse, ama hiç kimse bu resmi görmeyecekti, böyle karar verilmişti, diğer resimler de yalnızca benim için buradaydı, bazı şeyleri öğrenmiştim artık, kendimle baş edebilmek için neye ihtiyacım olduğunu kendi kendime bulmuştum. Kapı vuruldu.

Kapı ilk vurulduğunda, Rugbüll polisi olduğunu sandım, baltanın sapını yerine oturtmak için kütüğe vuruyor olmalıydı, ama ses buradan geliyordu, hücremin kapısından, Joswig gibi çekingen değil, sert ve umutsuzdu, bu ses gelenin Wolfgang Mackenroth olduğunu ele vermekle kalmıyor, aynı zamanda onun yeni ve berbat haberler getirdiğini de açıklıyordu. Sıkıntısını başka birine aktarmak için kendisini sonuna kadar haklı gören biri kapıya böyle vurabilirdi ancak.

Yavaşça dönüp baktım, önü açık pardösüsüyle çoktan içeri girmişti, kapının kapatılmasını bile beklemeden doğrudan yanıma geldi, ıslah edilen bir gence, üstelik bu genç diploma tezinin konusuysa nasıl yaklaşması gerektiğini hiç düşünmedi.

Boktan, dedi, aynı anda her şey boktan Siggi, olacak iş değil. Oturabilir miyim? Genç psikolog omzuma şöyle bir dokunduktan sonra yatağıma oturdu, mutsuz, dahası

kendi mutsuzluğunda boğulan bir insan görüntüsü yaratıyordu. Bu aralar neler olmuştu? Önce sigaralar, bugün beş paket, ikisi Hilke'den. Bir paketi bana doğru attı, diğerlerini yatak örtüsünün altına soktu ve çaresizlikle odanın içinde göz gezdirdi, bu her şeyin bittiği anlamına da gelebilirdi, dünya hiçbir zaman istediğimiz gibi olmayacak anlamına da. Küçük bir teneke kutudan iki tane sarımsı tablet çıkarıp elinin üzerine koydu, tabletleri diliyle yakalayıp kolayca yutuverdi.

Çalışmasının nasıl gittiğini sordum. Ev sahibem, dedi. Yerinden fırladı, hücreyi pencereden kapıya kadar hızla adımladı, ellerini başının önünde birleştirip belli ki gevşemek için uzun esneme hareketleri yaptı, bir ara iç çekerek sırtını kapıya yasladı, gözetleme deliğinde her an Joswig'in gözleri belirebilirdi, sonra masamın yanına gelip orada durdu. Ev sahibesi, Kuzey Almanya jimnastik şampiyonu. Wolfgang Mackenroth acı acı gülümsedi. Ev sahibesi hamileydi, bebek ondan da olabilirdi, vinç operatörü kocasından da – bu belirsizlik kadını Mackenroth'dan daha az rahatsız ediyordu, çünkü o sadece bir çocuğu olmasını istiyordu, ama Mackenroth çocuğun kendisinden olduğunda ısrar ediyordu. Düşünebiliyor musun? Hatırlaması için kadını zorlamıştı, ama sonuç alamamıştı. Gün hesabı yapmasını istediğinde düşünüp taşınmış, sonra da kararsızlıkla omuz silkmişti. Düşünsene Siggi, biraz baba olmak, en iyi ihtimalle yarım babalık. Ona hak verdim ve çocuk büyüyene kadar aileyle birlikte yaşamasını önerdim, o zaman çocuk mevcut seçeneklerin içinde istediği babayı seçebilirdi. Söylediklerine kendin de inanmıyorsun! Döndü, boynunu dikleştirerek sol elinin bileğine doğru üfledi, bileğini soğutmaya ihtiyaç duyuyor gibiydi. Bu durumdayken gel de çalış Siggi. Böyle bir durumda.

Wolfgang Mackenroth masanın üzerine birkaç kâğıt bıraktı, tezinin bir bölümüydü, kötü bir ruh haliyle el-

den geçirildiği belli oluyordu. Bunu bir taslak olarak görebilirsin, ama yine de bakmanı rica ediyorum. Orası burası yırtılmış, lekeli kâğıtları eliyle düzeltti, bilmiyorum ama, dedi, böyle bir rapor yazabilmek için insanın önce özgür olması gerekiyor, en azından baskı altında olmaması. Sen nasılsın bu arada?

Farklı, dedim, ne kadar çok baskı varsa o kadar iyi, senin de sağlıklı, özgür ve rahat olmanı dilemiyorum bu yüzden, bunlar yalnızca hayal kırıklığı yaratır. Taslağı masadan aldı. Bana okuyabilir miydi? Hayır. Yalnızca birkaç sayfa? Hayır. Bu çalışmayı yaparken nasıl berbat bir durumda olduğunu göz önüne almamı rica edebilir miydi? Hayır. Peki neden? Mazeret yok, dedim, henüz tamamlanmamış bölümü giderken yanına alacağını sandım bir an, ama tam da bu psikologdan bekleneceği üzere taslağı tekrar bana uzatarak kitabî bir laf etti: İnsan ancak başarısızlıklarından bir şeyler öğrenebilir. Ya da bu tarz bir sözdü. Sanırım benden beklentisi hayli fazlaydı, daha çok katkı, cesaretlendirme, teşvik; ama daha fazla dayanamadım, boynunda bu altın zinciri taşıdığı sürece de dayanamayacaktım, belki ucunda bir madalyon sallanıyordu, hatta madalyonun içinde jimnastikçi ev sahibesinin gülümseyen bir fotoğrafı bile olabilirdi. İnce altın zincirler takan erkeklerden nefret ederim. Onun için yapabileceğim tek bir şey vardı, taslağını kendim okuyacaktım, bu açıklamamın ardından kumanda tekrar bana geçtiği için, vedalaşmak dışında yapabileceği bir şey kalmamıştı – alabildiğine hayal kırıklığına uğramış olarak.

Okumak istemiyordum, en azından akşam yemeğinden önce. Bir şey beni tekrar Rugbüll'e çekiyordu, tavan arasına, sandığa, yeni bir işaretin dürtüsüyle biriktirmeye başladığım koleksiyonuma. Ancak Mackenroth'un bıraktığı sayfaları kendimden uzaklaştırdıkça, daha çok üzerime geliyorlardı, sonunda geri dönüş yolu-

mu tümüyle kapattılar, hafızamı gölgelendirdiler, direnmeme rağmen onlara teslim oldum, bir sigara yakıp okumaya koyuldum.

Beni ne boyutta ele almış, parçalara ayırmış ve kazana atıp kaynatmaya başlamıştı? Oltasıyla beni neremden yakalamıştı? Kıstırılmış, kurutulmuş, bilimsel açıdan ele alınmış halimle nasıl bir manzara sergiliyordum?

Sanat ve suç eğilimi, bunu biliyorduk zaten, hangi bölümdü bu? Dördüncü bölümdü, ya başlığı neydi? D. Sınırlı bir obsesyonun biçimleri ve koşulları, altında kurşunkalemle not alınmış çeşitli geçici başlıklar. Wolfgang Mackenroth şöyle yazmıştı:

> Siggi J.'nin erken yaşlarda yaşadığı acıları ve dış dünyayla ilişkilerindeki bozukluğu anlamak, ressam Max Ludwig Nansen ile vaka konusu şahsın babası polis Jens Ole Jepsen'in arasındaki ilişkinin incelenmesi bağlamında mümkün olabilecektir ancak. Polis için önceleri sıra dışı da olsa rutin bir görev sayılan resim yasağının denetimi, yaşanan bazı özel olaylar ve kuşkusuz kişilik özellikleri nedeniyle bir saplantıya dönüşmüş ve yasağın kendiliğinden sona ermesinin ardından da sürdürmesi gerektiğine inandığı kişisel bir mesele haline gelmiştir.

Tehlike sınırlarını aşmamak mümkün değil artık.

İkinci bir yüze sahip olan –bu bağlamda yerel olarak "geleceği görmek" kavramından söz edilmektedir– babanın saplantısı, çocuğun korkuyla açığa çıkan ve başlangıç tarihi belli olan obsesyonunun karşılığıdır. Hiçbir ahlaki tabu tanımayan ve ileride detaylarına girilecek olan alışılmışın dışındaki koleksiyon tutkusundan daha önce söz edilmişti; şimdi buna özel bir obsesyon eklenmektedir. İlk ortaya çıkışı Siggi J.'nin koleksiyonunu giz-

lediği eski değirmenin yandığı gündür. Kaybettikleri için duyduğu üzüntü, en önemlisi de bu yangını babasının çıkardığına ve onun görevine bağlı kalarak başka yangınlar da çıkarabileceğine inancı, çocuğun ressamın atölyesinde resimlerle ilgili halüsinasyonlar görmesine yol açmıştır. Resmin arka planında yaklaşan alevler görmüş, resimlerin tehlikede olduğuna inanarak onları korumak için daha güvenli bir yere götürme zorunluluğu duymuştur, ancak bu zorunluluk sahiplenme isteğiyle bağlantılı değildir henüz. Söz konusu olan daha çok bir insana duyulan yalın korkudur, bu öylesine kişiye bağlı ve seyrek görülen bir durumdur ki, rahatlıkla bir Jepsen fobisinden söz edilebilir. Vaka konusu şahıs bir yandan babasına ispiyonculuk yapmak zorunda bırakılırken, öte yandan ressamın ona temelde resimlerin korunmasına yönelik görevler verdiğini de unutmamak gerekir, bu çelişkinin yarattığı olumsuz duygularla baş edilmesi imkânsızdır. Önceleri daha seyrek, beklenmedik biçimde ortaya çıkan obsesyon, sonraları daha sık ve neredeyse önceden kestirilebilir bir kesinlikte, Siggi J.'nin bir resimle ilişkisi oluştuğu anda, otomatik olarak görülmeye başlar. Bu durumun yarattığı sancının şiddeti, bir felaketten söz etmemizi haklı kılmaktadır.

Resimleri güvenli bir yerde tutma takıntısı, yalnızca ressamın evinde değil, her yerde ortaya çıkabilir, okulda, bankada, müzede. Vaka konusu şahıs, zaman içinde bu obsesyona bağlı olan çeşitli eylemler gerçekleştirmiştir, önce Glüserup'ta, sonra Husum, Schleswig ve Kiel kentlerinde, son olarak da Hamburg'da. Ancak resimleri hiçbir yerde kesinlikle satışa sunmaması da, yalnızca hayalî bir tehlikenin söz konusu olduğunun göstergesidir. Gizlendikleri yerlerde, koruma amacıyla hazırlanan ambalajlarının içinde tehlike geçene kadar saklanmaları hedeflenmiştir.

Bu obsesif davranışların değerlendirilmesi açısından, Schleswig ve Hamburg polisinin tutanakları da aydınlatıcı olmaktadır; Siggi J. suçüstü yakalandıktan sonra, kendisini tehlikede olan resimleri kurtarmak zorunda olduğu gerekçesiyle savunmuştur, savunma biçimi de takıntılarını açıkça ortaya koymaktadır.

Yani Mackenroth rotayı bu yöne çevirmek istiyor.

Her iki tutanakta da acemice kullanılan fanatik sözlerin, birbiriyle uyumlu olduğu görülmektedir, ayrıca alışılagelmiş anlamda bir hırsızlığın söz konusu olmadığı vurgulanarak şüphelinin dürüst, kültürlü bir insan etkisi bıraktığı dile getirilmiştir, o zaman hakkında dava açılmamış olmasında, yarattığı bu etki önemli bir rol oynamıştır.

Ancak resimler için duyduğu korkunun, obsesyonun tek nedeni olmadığını da belirtmek gerekir, vaka konusu şahsın erken yaşlardan beri var olan ve zamanla gelişerek güçlenen koleksiyon tutkusu da benzer bir önem taşımaktadır. Bengsch Giese'nin araştırmalarına göre (*Suçun Dehlizleri*, Darmstadt 1924) koleksiyon merakı, dürtüyü teşvik edici etkisi olan eylemlerden biridir; alınan haz o kadar güçlü olabilir ki, yasal normların sınırları aşılabilir. Daha önce de bahsedildiği gibi Siggi J.'nin hırsızlık yapmaya başlamasının amacı, anahtar ve kilit koleksiyonunu tamamlamaktır; ancak yasal uygunluklar açısından ele alındığında, özürü olmayan mala tecavüz suçları olduğunu kendisi de kabul etmektedir.

Buna karşılık, Siggi J.'de resim çalmanın yasalara aykırı bir tutum olduğuna dair bilincin eksik olduğu açıkça görülmektedir. Siggi J. "tehlikede olanı toplamak" için seçilmiş olduğunu serzenişle dile getirerek, alın yazısı kavramından yararlanmaya çalışmaktadır. Bu onun ko-

leksiyon tutkusuna dair açıklamasıdır da aynı zamanda. Biriktirmek suretiyle dünyada var olan düzensizliğe, spesifik, hatta sanatsal bir düzenle karşı konulduğu görüşüne katılmamaktadır. Bu vakanın değerlendirilmesinde kader kavramının belirleyici bir rol oynaması gerekmektedir. Aykırı olanlara istisnai bir hak verilmelidir. Çocuğun takıntılarının ve obsesif davranışlarının hastalık olarak tanımlanmasında çok geç kalınması da dikkat çekicidir.

Baba evinde Siggi J.'nin işlediği suçlar öğrenildikten sonra, onu iyileştirmek için yapılan tek uygulama, fiziksel olarak cezalandırma şeklinde olmuştur. Vaka konusu şahıs günlerce odasına kilitlenmiş, kendisiyle konuşulmamış, ek ceza olarak pek çok kez aç bırakılmıştır. Yakın yerlere gitmesi yasaklanmıştır. Bu dönemde okuldaki başarısı belirgin biçimde azalmış, ancak belli yasaklar gevşetildiğinde ve Siggi J. "tehlikede olanı toplama" imkânı bulduğunda tekrar artmıştır. Tehlikede olduğuna inandığı resimlerin arasında pahalı parçaların bulunması, bir rastlantı olarak değerlendirilmelidir. Babayla oğulun ilişkisinde, Rugbüll polisinin M.L. Nansen'in Rugbüll bankasında kaybolan bir suluboya resmini bulmakla görevlendirilmesinin ardından dikkat çekici bir değişim görülmektedir. Tüm ipuçları suçlu olarak Siggi J.'yi gösterdiğinden, polis Jepsen oğluna bazı tuzaklar kurmayı denemiş, ama başarılı olamamamış, bir gece yaşanan şiddetli tartışmanın ardından aile, vaka konusu şahsı evden resmen kovmuştur.

Kovmaktan söz etmesi iyi. Beni yola getirmek istiyordu, şöyle demişti: Sen yola gelmeden vazgeçmeyeceğim.

Böylece Rugbüll polisinin tüm uğraşları ve tedbirleri, belli bir zamandan sonra Siggi J.'nin üzerinde yoğun-

laşmaya başlamıştır. Çocuğun durumunu bir rahatsızlık olarak algılayan tek kişi ressam M.L. Nansen'dir, Siggi J.'nin atölyeye girmesini yasaklaması gerektiğine inanmasına rağmen, sınırsız bir yakınlık göstererek kendini ona adamıştır – ki bu durum, Rugbüll polisi babanın, merhametsizce çocuğun peşine düşmesine neden olmuştur.

Hayır, Wolfgang Mackenroth, böyleydi belki ama yine de tam olarak böyle değildi. Daha fazla okuyamadım, çünkü fazla ketum davranmış, fazla hoşgörülü yaklaşmıştı, beni suçlu gördüğü her yerde hafifletici sebepler oluşturmuştu. Oysa benim her şeye ihtiyacım vardı, ama hafifletici sebeplere değil! Bu bölümü ona geri verip düşündüklerime uygun olarak yeniden yazmasını tavsiye etmeye karar verdim. Beklentim, bir hastalığın tanımlanmasıydı, bir savunma değil. Bu konu üzerinde epey konuşmuştuk. Ona yardım etmeye söz vermiştim. Ona yardım edecektim.

18

Ziyaretler

Yine erken gelmiştim. Önceden belirlenmiş ya da sözleşilmiş saatlere uymayı asla beceremem: Okula, yemeğe, Bleekenwarf'a ve istasyonlara – her yere erken giderim. Bu yüzden de Hamburg Schondorff Galerisi'ni kapalı bulmak beni hiç şaşırtmadı. Ziyaretçi trafiğini düzenlemek üzere ayna gibi parlayan salona dağılmış gri giysili, eldivenli şempanzeler yüzüme bile bakmayıp kendi aralarındaki sınırlı sohbetlerini sürdürmeye devam ettiler. Ortadaki cam kapıyı, şansımı denemek için, diyelim ki saygıyla hafifçe vurduğumda da oralı olmadılar. Her zaman ve her yerde çok erken: Bu özelliğimi Wolfgang Mackenroth değerlendirebilir belki.

Cam kapıdan içeriye baktım. Çiseleyen yağmurun altında dikkatlerini çekecek şekilde ileri geri yürüdüm, hatta kapının kolunu da çekmeye çalıştım birkaç kez. Büyük Nansen sergisinin tarihleriyle açılış ve kapanış saatlerini duyuran afişi defalarca okudum. Güvenlik görevlileri beni görmediler ya da görmezden geldiler. Bu pazar başlayan Alster bayrak koşusunun atletleri terden ıslanmış formalarıyla tramvay raylarının arasından göründüklerinde, güvenlik görevlileri cam kapılara yaklaştılar, koşucuların tok adımlarla, kürek çeker gibi ritmik hareketlerle ve soluk soluğa Gänsemarkt yönüne doğru

gidişlerini seyrettiler. İşaret etmeme rağmen beni yine dikkate almadılar, elleri arkalarında ağır ağır salonun ortasına doğru ilerleyerek büyük lambanın altında durdular. Ne konuştukları duyulmuyordu. Birbirlerini gözden geçirerek, sergiledikleri ya da duruma göre sergilemeleri gereken sertliğin, dikkatin ve otoritenin derecesini belirliyorlardı belki de. Kapıları duyurulan saatten önce açmaları için kaç kişinin toplanması gerekiyordu?

İkinci olarak yaşlı, kambur bir adam geldi, yağmurdan ıslanmış koyu renkli mermer basamakları bastonuyla yoklayarak çıktı, cam kapıyı omzuyla iterek açmayı denedi, başaramayınca kalın kaşlarının altından güvenlik görevlilerine baktı, ardından da bastonunun topuzuyla kapıya vurdu. İşe yaramadı. Afişe yaklaştı, başını yukarı kaldırıp Max Ludwig Nansen'in yüzünün iki farklı yarısından oluşan otoportresine öyle ters ters baktı ki, gören resmi dava edeceğini sanırdı. Bastonunun metal ucunu mavi burnun üzerine koydu, büyük Nansen sergisiyle ilgili bilgileri okudu, tramvay durağındaki elektrikli saate göz attı, henüz on bire çeyrek vardı, bu gerçeği kabullenmek zorundaydı, bana da hızlı bir bakış fırlattıktan sonra başını eğerek beklemeye koyuldu. Zamanla kolayca baş edebilen suratsız, kocaman bir kuş.

Ondan sonra? Ondan sonra bir çift geldi. Şişko bir delikanlı, lastik çizmeleri yamalı, başı açık, tıraşsız. Kuzu yününden, doğal renginde balıkçı yaka kocaman bir kazak giymişti, kazak öylesine uzundu ki kalçalarını örtmüştü, büyük ihtimalle uyurken de çıkarmıyordu bu kazağı. Kül sarısı, ince telli saçları alnına düşmüştü, alaycı bir ifadeyle kıvrılmış dudaklarının arasında sönmüş bir sigara vardı. Keyifsiz ve bezgindi, buraya kendi isteği dışında, zoraki geldiği belli oluyordu, belki yanındaki siyah, parlak yağmurluk giymiş, uzun bacaklı ve uzun saçlı genç kız ikna etmişti onu gelmeye. Kızın bir eli deli-

kanlının belindeydi, öteki elinde ise kendisine benzeyen bir bez bebek tutuyordu. Benzerliğin tek nedeni, bebeğin üzerindeki küçük yağmurluk değildi. Kız çıplak ayaklarına sandalet giymişti, çok açık renkli, şişmiş gözleri, ablak, biçimli bir yüzü vardı, şefkati delikanlıyla bez bebek arasında bölünmüştü. Üşüyordu.

Afişe yaklaşarak uzun uzun baktılar, delikanlı bu masum pazar gününde onu bu kadar erken uyandırmakta kendini hâlâ haklı görüp görmediğini sordu kıza. Bu soruya nasıl cevap vereceğini bilemeyen genç kız, sevgilisinin beline biraz daha sıkı sarılmakla yetindi. Delikanlı başını sallayarak Nansen'in otoportresine bakarken, renkler hakkında konuşmaya başladı. Bulutlar ve rüzgâr, şu kozmik dekoratör. Yani katlanacağız. Nasıl olsa erken kalktık. Resme bir bak, her şey burada: Büyük renk ustası. O konuşurken kız "Lullaby of Birdland"i[1] mırıldanarak elindeki bez bebeği okşuyordu.

Ortadaki cam kapı açılır açılmaz hep birlikte o tarafa hücum ettik, ama saçları özenle taranmış iki güvenlik görevlisi hemen önümüzü kesti, önce televizyoncular ve radyocular alınacaktı içeri; bu adamlar hiçbir yerde beklemeye alışkın değildi anlaşılan, metal sandıkları, kameraları ve kayıt cihazlarıyla salona doluştular, üstelik içeri girer girmez on ya da on iki görevliyi de işe koştular, kablolar çekiliyor, priz yerleri bulunuyor, projektörler yerleştiriliyordu. Bu tarz işler. Başımızı cam kapılara yapıştırarak salondaki hazırlıkları seyretmeye başladık, arada bir geri çekilip yeni gelenlerin mermer merdivenlerden çıkışını ve kapıdaki yansımalarını izliyordum, içeriyi seyretmeyenler elektrikli saate bakıyor, aralarında konuşuyor ya da sessizce orada duruyorlardı.

1. 1952 yılında popüler olan bir şarkı, adında Charlie "Bird" Parker ve Birdland Caz Kulübü'ne gönderme vardır. (Ç.N.)

Saat on bire yaklaştıkça, taksilerle, tramvayla, kendi arabalarıyla ya da yürüyerek gelen ziyaretçilerin sayısı da artıyordu. Merdivenlerden çıktıktan sonra bazen belli belirsiz bir baş hareketiyle, bazen uzun uzun öpüşerek, bazen de vakit öldürmekten başka bir işe yaramayan kucaklaşmalarla selamlaşıyorlardı, dışarıdan bakan herkes, onların aynı ailenin mensubu olmasalar da birbirlerini herhangi bir yerden çok iyi tanıyor olduklarını düşünürdü. Tokalaşmalar. Kısa dokunuşlar. Öpücükler. Etrafta gezinen bakışlar. Eğreti gülümsemelerden babacan tavırlara kadar uzanan, çeşitli ifadelerle dolu yüzler. Göz kırpmalar. Hep aynı sözler: Sonra, daha sonra görüşürüz, mutlaka görüşelim. Pipolardan ve sigaralardan yükselen dumanlar. Oraya buraya seslenmeler. Sağa sola laf yetiştirilirken, bir yandan da kimlerin geldiğini ve kimlerin gelmediğini öğrenmek için hızla çevreye göz atmalar.

Ben de bazı tanıdıklar gördüm: Yağmurluk giymiş Bernt Maltzahn, ressamı Bleekenwarf'ta iki kez ziyaret eden Hamburg'lu sanat eleştirmeni Hans-Dieter Hübscher, ipeğimsi, dalgalı saçlı, kemik gözlüklü, donuk tenli ve bakışları delici bir solucan.

Schondorff Galerisi'nin merdivenlerindeki bu insanların her biri, kendisine yakışan biçimde dikkat çekmeyi hak ediyordu. Geniş kenarlı siyah şapkası, at gibi iri dişleri ve üzerinde üç tane maymunun rahatlıkla sallanabileceği küpeleriyle siyahlar içindeki kadın, tahta bacaklı ve insanı şaşırtacak kadar bebek yüzlü adam, kocaman piposundan çıkan dumanları izleyen ve bende konuştuğu kişinin dumandan portresini yapacak yetenekte olduğu duygusunu yaratan yanık tenli bir başka adam, mantar hastalığından mustarip, fildişi bastonlu ihtiyar, yanındaki kısa bacaklı delikanlının sırtını sabırla okşayan, deri etekli ve deniz yeşili kazaklı kız, bacakları kırmızı noktalarla dolu kızıl saçlı kadın: Her biri fark edilmeyi hak

ediyordu ve diyebiliriz ki insan evladının çeşitliliğini hatırlatıyordu.

Sakın ola ki görevlilerin anlayış gösterip ziyaretçileri zamanından önce içeri aldıklarını sanmayın. Elektrikli saat on biri gösterene kadar beklediler, kapıları ancak o zaman açtılar ve vestiyerin önünde teşekkür beklercesine sırıtarak durdular, televizyoncuların açılışı kaydettiğini ve iki kameranın üzerlerinde dolaştığını fark ettikleri için de sırıtıyor olabilirlerdi tabii. Sonuçta sıkışarak, sürüklenerek, birbirimizi iterek ilerledik – içeriye ilk giren olmayı başaramamıştım. Schondorff Galerisi'ne böyle girdik. Aydınlık, pırıl pırıl parlayan salon, paravanlarla koridorlara bölünmüş haliyle yukarıdan bakıldığında bir labirent gibi görünüyor olmalıydı – oyuncak bir labirent. Kalabalık bu koridorlardan arka tarafa doğru akıyordu, ama sonsuz değildi bu akış, ziyaretçiler inceden inceye planlanmış koridorlardan geçerek dönüş yolunu kolaylıkla buluyor, salona döndükten sonra kenarlarda toplanarak sırtlarını yüksek pencerelere verip, yüzleri girişe dönük beklemeye başlıyorlardı. Birbirlerini süzerek nasıl da fısıldaşıyorlardı aralarında! Belli dönemlere göre ayrılarak sergilenen resimlere bir an önce bakmayı isterken nasıl da sabırla bekliyorlardı! Ziyaretçilerin duruşundan, açılış konuşması yapılacağı anlaşılıyordu.

Fısıldaşmalar, gülüşmeler artmıştı, arada hâlâ selamlaşma sözcükleri, tek tük konuşmalar: Burada görüşebildik ancak, bir daha bu kadar uzun ara vermeyelim, aslında haftaya bir program yapabiliriz hemen, en iyisi telefonlaşalım... Evet, ihtiyar da burada olacakmış, gazetede yazıyordu... Thalia Tiyatrosu'nda değil, ama oda tiyatrolarında... Prömiyere katılmadığınız için sevinmelisiniz... Bazen bana kendisinin heykeliymiş gibi geliyor... Rengin devasa gücünü nasıl da sınırlıyor... Duygulara sesleniyor, öyle değil mi, hayallerin izleyende yarat-

tığı duygulanımlar... Schondorff ihtiyarı kente çekmeyi nasıl da becerdi... Renklerin karşılaşmasında, simgesel olanı geliştiriyor sevgilim... Bence o bir dekoratör... Balduin bundan böyle yalnızca televizyonda, bu devirde tiyatro pek etkili değil... Artık kesinlikle görsel bir çağda yaşıyoruz, diğerlerinin eski önemi kalmadı... Renkler onun elinde yalnızca şiirsel değil, metaforik anlamlar kazanıyor... Altı Pomeranyalı[1] bombacıdan daha fazla Alman. *Sırça Kümes*'ten[2] sonra yemeğe gidelim. Renklerin çağrıştırıcı gücünde kimse onunla yarışamaz. Şuradaki Thomas Stackelberg değil mi? Stackelberg, öyle mi? Stackelberg. Uzun, hırpani saçlı, donuk, çaresiz bir maske gülümsemeyle, Kral Edward gibi giyinmiş şarkıcı ve oyuncu Thomas Stackelberg göründü, herkes ona selam veriyormuş gibi herkese selam verdi, dikkatle kendisini inceleyen bakışlara alışkın, deneyimli bir girişkenlikle açık çemberden sıyrılarak geniş ağızlı, narin refakatçisiyle birlikte bir ziyaretçi grubuna katıldı: Tıpkı babası... Babasına nasıl da benziyor. Şimdi ne yapıyorsunuz? İşte buna sürpriz derim. Burada, Nansen sergisinde size rastlamak... Biliyor musunuz? dedi Stackelberg. Gabriele'im her doğum yaptığında, suluboya bir Nansen ister ve alır, öyle değil mi?

Pardösülü iki adam beni inceliyordu, biri genç, diğeri yaşlıydı. Ne biriyle selamlaşıyor ne de birbirleriyle konuşuyorlardı. Diğerlerinden farklıydılar, televizyon kamerası onlara yöneldiğinde aralarında sessizce anlaşıp sırtlarını döndüler ve arka tarafa geçtiler; hayır, gitmediler, beni incelemekten de vazgeçmediler, bana öyle geldi ki, Rudolf Schondorff'tan çok benimle ilgiliydiler. Ru-

1. Pomeranya, Güney Baltık kıyılarında Polonya'nın batısını ve Almanya'nın doğusunu kapsayan bölgeye verilen isim. (Ç.N.)

2. Tennessee Williams'ın bir oyunu. (Ç.N.)

dolf Schondorff yüzünde kibirli bir ifadeyle çemberin arasından sıyrılıp merdivene doğru ilerledi ve poz verircesine durdu: Vakur ve buyurgandı.

Herkes onu izliyordu. Tüm bakışların üzerinde toplandığının farkında olmalıydı, parmaklarını ovuşturdu, özel bir tokalaşma için ellerini hazırlıyordu sanki. Arkasını dönerek görevlilerden birine işaret etti. Kimse konuşmuyordu artık, gülüşmeler kesilmiş, hareketler azalmıştı. Galeri müdürü vücudunu dikleştirdi, kollarını gevşetti, birkaç kısa adım denemesi yaptı. O sırada Max Ludwig Nansen geldi. Teo Busbeck ona eşlik ediyordu, Hamburg'daki büyük Nansen sergisine gelene kadar ressamın böyle giyindiğini hiç görmemiştim: tozluklu ayakkabılar, çizgili dar paçalı pantolon, rengi solmuş yüzlerce yıllık redingot, ipek kravat, baba katili kravat iğnesi. Heybetli başında ise eski moda bir melon şapka vardı. Bu haliyle Altona Kent Müzesi'nde kendine bir yer edinebilir ve ek olarak inşa edilen 1810 yılına ait Frizye evine rahatlıkla yerleşebilirdi. Yüzünde sert ve içe kapanık, dudaklarında ise belli belirsiz bir küçümseme ifadesi vardı. Ya yürüyüşü? Yürüyüşü de giysisine uygundu: Ağır, oturaklı adımlarla, geçmek için kendine yol açarak arkadaşı Teo Busbeck'le kol kola merdivenlerden çıktı. Schondorff onu selamlayıp hoş geldiniz dediğinde ne gülümsedi ne de yakınlık gösterdi, hafifçe başını sallayarak soğuk bir karşılık verdi, ziyaretçiler alkışlamaya başladığında da farklı davranmadı. Alkışlar eşliğinde çembere yaklaşırken sıvışmaya kalkışan Doktor Busbeck'in yanından ayrılmasına izin vermedi. Başını kaldırıp spotlara ve vızıldayan kameraya ters ters baktı, kibirli ve inatçı bir görüntü sergiliyordu. Schondorff'un ikinci kez uzattığı elini görmezden geldi, televizyon ekibinin yönetmeni yanına gelip galeri müdürünü bir kez daha, özellikle televizyon çekimi için tekrar selamlamasını rica ettiğin-

de de umursamayıp ortadan kaybolmasını işaret etti. Başını eğerek, açılış konuşmasını dinlemeye hazır olduğunu belirtti: Başlanabilirdi.

Böylece Schondorff ev sahibi olarak söz aldı; sesi yumuşaktı, parmaklarının arasında bir kopya kâğıdı gibi çevirdiği rulodan destek alarak konuşurken ressam içine dönmüş, kritik bir bakışla onu dinliyordu. İtiraz etmek, en azından düzeltmek için fırsat kolluyor gibiydi. Tekrar saygı dolu bir selamlama. Onur elbette. Emek ve direniş. Max Ludwig Nansen'in kimliğinde yaşayan en büyük... temsilcisinin kutlanması. Berlin'deki Reich Güzel Sanatlar Meslek Kuruluşu'na gönderdiği ve sanat tarihine giren telgraftan alıntı. Paha biçilmez eserlerin tekrar yerine konulamayacak kayıplarının hatırlatılması. Sonra ressama hitaben: Davetimizi kabul ettiğiniz için... herkesin minnettar kaldığından kuşku olmaması. Tokalaşma. Alkışlar.

Ardından Hans-Dieter Hübscher bir konuşma yaptı. Hamburg'lu eleştirmen bir metne bağlı kalmadı, içinden geldiği gibi konuştu. Kısa ve kesin cümlelerle, diliyle dudaklarını ıslatarak, hafifçe gülümseyerek ve düşünceli. Konuştuğu sürece gözleri kapalıydı, söylediklerine inanmıyor da, durumu idare ediyor gibiydi. Konuya girdikten sonra ressam Nansen'in "doğanın gücüne ilişkin deneyimlerin temeli"nden "sanatın yetkin ifadesi *pathos*"larına[1] kadar uzandı.

Ressam, eleştirmeni hem şaşırarak hem de onaylarak dinledi, alan ve ifade hiyeroglifiyle ilgili yeni kavramdan söz edilirken başıyla aynı fikirde olduğunu ifade etti, insanın ilk halinin arayışına değinirken söylediklerine de tamamen hemfikirdi.

1. Heybet ve heyecan uyandıran ifade tarzı, Yunan düşünürlerin ikna ve hitabet sanatının üç temel öğesinden biri (*pathos*, duygulara seslenme; *ethos*, konuşan kişinin güvenirliliği; *logos*, mantığa seslenme). (Ç.N.)

Bir ara Teo Busbeck'le fısıldaştı, eleştirmen değişmeyen resim kriterlerinden bahsederken dönüp ona baktı hemen: alan, renk, ışık ve tezyinat. Max Ludwig Nansen tekrar başını sallayarak farkında olmadan Hans-Dieter Hübscher'e yaklaştı, eleştirmenin görüşlerine katılıyor olması onu şaşırtıyordu sanki. Eleştirmen, Nansen'in her durumda ve her yerde, "genel bir ahenk" içinde bir araya getirmeye çalıştığı renk dizilerinden söz ediyordu şimdi, her şeyi ele geçiren bir gerilim, vesaire... Ressamın bu konuda da bir itirazı olmadı, sözü edilen genel ahengin yaratılmasının kendisinin ve Rembrandt'ın en temel meselesi olarak ifade edilmesine de karşı çıkmadı. Anladığım kadarıyla ressam gerçekten çok şaşırmıştı. Hübscher son olarak şöyle dedi: Bu sergi, sezgisel bir içeriğin renklerin ahengi yoluyla resme dönüşmesinin kanıtıdır. Gözlerini açtı, önce ressamın, ardından ziyaretçilerin önünde hafifçe eğildi, artık gitmek istiyordu, ama ressam onu alıkoydu, giderek artan alkışların eşliğinde eleştirmene yaklaşarak elini tuttu, tüm önyargılarına rağmen söylediklerine harfiyen katıldığı bu adama uzun uzun baktı, bir şeyler de söyledi, ama ne dediği anlaşılamadı. Sonuçta sergi açılmış oldu, ziyaretçiler dört bir yana dağılarak büyük salondan ayrıldılar, konuşmalar başladı, kahkahalar yükseldi, özellikle de Thomas Stackelberg'i aralarına aldıkları yerde. Ziyaretçiler koridorlarda dolaşıyorlardı; hayır, tek tek ya da gruplar halinde resimlerin önünden geçiyor, insanı oturmaya davet ederek resimleri daha uzun süre izleme isteği yaratan bankları işgal ediyorlardı.

İleri gelenlerin oluşturduğu grupta –ki böyle bir grup vardı– Schondorff, ressam, Doktor Busbeck ve Hans-Dieter Hübscher yer alıyordu. Acele ediyorlardı, Schondorff açıklamalar yaparak yürümeye devam ederken bazen bir şey söylemek için durmak istiyor, ama diğerleri ona pek kulak asmıyordu, özellikle de hızla ön-

den yürüyen ressam grubu da arkasından sürüklüyordu. Bağlantıyı kaybetmemek için eleştirmene işaret ediyordu arada bir, onunla ilgili bir şey düşünüyor olmalıydı, kendisi için daha fazla konuşmasını isteyecekti belki, bilemiyorum, ama hakkında söylenenleri şaşkınlık içinde, afallayarak hatta endişeyle dinleyip her şeye evet diyebilmiş olmaktan etkilenmiş görünüyordu.

Eğer beni görseydi, kim bilir nasıl gelirdi yanıma! Ama ben hep gerilerde durarak ziyaretçilerin arasında kaybolmaya çalıştım: Son seferinde artık bana güvenemeyeceğini söyleyerek göndermişti beni Bleekenwarf' tan; artık sana güvenmiyorum, demişti, buna imkân yok Witt-Witt, sonra Rugbüll'ü işaret ederek gitmemi istemişti. Onu görmek, onu izlemek bana yetiyordu, olabildiği sürece. Doktor Busbeck, evet, bir ara beni tanır gibi olmuştu ya da gördüğü kişinin ben olduğumdan şüphelenmişti, ama bakışlarına karşılık vermediğim için emin olamamıştı, bunca yıl sonra böyle olması pek de şaşırtıcı sayılmazdı.

Ressamın giysileriyle inceden inceye alay edildiğini fark eden tek kişi de Teo Busbeck'ti. Başını sallayanlar, sırıtanlar, bıyık altından gülümseyenler. Her seferinde fark edip hızla arkasını döndü hemen. Şöyle dedi biri: Bu adam gerçek olamaz, kendi yarattığı bir tablo adeta!

Burada tüm olan biteni tekrarlamak istemiyorum, her şeyden önce de büyük resimle karşılaşma zamanı geldiği için. Bu resmi bilmiyordum, bir duvarda tek başına asılıydı.

Maskeli Bahçe birdenbire çıktı karşıma, onu gördüğüm anda bırakıp gidebilmem mümkün değildi artık. Bahçe bir renk atölyesi gibi parlıyordu, şekillerin ve görüntülerin umutsuzca çiçek açarak yarışmasıydı bu resim, ama her şey birbirinden ayrıydı, her biri tek başına da var oluyordu. Bir ağacın akla gelebilecek en uzun da-

lına yeşil iplerle üç maske bağlanmıştı, iki erkek ve bir kadın maskesi. Yansıyan güneş ışıkları maskeleri yarı yarıya kor haline getiriyordu. Maskelerde ürkütücü bir pervasızlık vardı, tuhaf bir gerçeklik. Arka plandaki gökyüzü mavi ve bulutsuz olmasına rağmen, göz delikleri kahverengiydi, toprak rengi. Maskeler bahçeyi tehdit mi ediyordu?

Önce maskeleri yavaş yavaş hareket ettiren hafif bir rüzgâr hayal ettim, sonra hızla döndürerek oraya buraya savuran daha sert bir rüzgâr. Maskeler kime benziyordu? Tanıdık geliyorlardı bana, bu yüzlerle daha önce karşılaşmıştım sanki ama kim olduklarını çıkaramıyordum. Maskelerin geceleri çoğaldığını hayal ettim, tüm dallardan ve çalılıklardan aşağı sarkıyor, çiçek tarhlarındaki kurumuş saplardan yukarı yükseliyorlardı, resme biraz daha yaklaştım, maskelerle dolu bahçeye, o anda maskeleri dallardan, çalılıklardan, çiçek saplarından indirebilmek için ince, sert bir değneğim olmasını istediğimi hatırlıyorum, çiçekler nasıl koparılırsa, maskeleri de öyle koparıp almak istedim, ardından da el arabasına yükleyip doğal gübre çukuruna taşıyabilirdim belki.

O sırada yanımda belirdiler. Bir anda beni koltukaltlarımdan kavrayıp havaya kaldırdılar. Sürekli olarak maskeli bahçeye bakmama rağmen, pardösülerin açık renk, su geçirmez kumaşlarını tanıdım. Bahçe kendini gizliyordu, salınan maskelerin karşısında her şeyin kendini gizlemeye çalıştığını ancak şimdi fark edebiliyordum. Şiddet kullanarak ya da sarsarak olmasa da, beni sertçe yana çekip resimden uzaklaştırdılar. Bahçedeki maskelerin varlığı her şeyin sahte bir tavır takınması için yeterliydi: Maskeler çiçeklerin açmasını durduruyor ya da gizliyor, renklerin yangınını artırıyor ya da hafifletiyordu. İki yanımda tanıdık gelen iki yüz algıladım, kendilerinden emin duruşları, profesyonel kuşkuları o anda bile belliydi.

Böğrüme bir dirsek indi, sonra hafif bir yumruk, ama hâlâ canımı yakmayacak şekilde. Yana dönerken çiçeklerin arasına gizlenmiş, sallanan maskeleri büyülenmiş gibi izleyen bir çift göz fark ettim. Beni kıskaca alanların kim olduğunu ve bunu neden yaptıklarını bildiğime göre, dönmem, sesimi yükseltmem ve itiraz etmem gerekiyor muydu? Beni bıraktılar, ama her hareketlerinde pardösülerinden çıkan ses sona ermedi bir türlü, yanı başımda kalmaya devam etti. Her şeyin dikkat çekmeyecek şekilde yaşanması gerektiği konusunda anlaşmamıza ihtiyaç yoktu. Sansasyon ve çatışma olmayacaktı. Filmlerdeki benzer sahnelerde gördüğüm gibi davrandım: uysal, sakin ve itaatli. Bu onları memnun etti.

Yavaşça çıkışa doğru ilerledim, oyalanarak, önünden geçtiğim bir resme bakarak, kollarımı sallayarak. Yalnızca bir kez, merdivenin önünde kısa bir süre durup pardösülerin yaklaşmasını bekledim ve onlara seslendiğimi belli ederek sordum: Bütün bunların nedeni Rugbüll mü yoksa? Saçmalama, dedi bir tanesi, yürü haydi, dedi öteki.

Anlamıştım, beni hırpalamaları gerekmiyordu, merdivenlerden indikten sonra yalnızca hangi kapıdan çıkacağımı bilmediğim için bir an duraksadığımda ikinci kez, üstelik daha da sert itip kakmalarına ise hiç gerek yoktu.

Tüm gücümü toparladım, hızlı iki adım atarak tökezlememeyi başardım ve koşmaya başladım, dışarıdaki büyük merdivenden atladım, bu ters başlangıçtan sonra da koşmaya devam ettim; koştukça açılıyor, ne dur çağrılarını ne de uyarılarını duyuyordum, yalnızca kendi adımlarımla çarpma ve çınlama sesleri vardı kulağımda, bu sesler beni kışkırtarak devam etmemi sağlıyordu, köprüye, yalpalayarak ilerleyen bir tramvayın yanından caddenin karşısına. Tramvay, arkamdan koşmaya başlayan iki adamın durmasına neden oldu, koşu uzadıkça iki pardösünün dur çağrıları da seyrekleşiyordu, yine de pe-

şimi bırakmayıp inatla beni takip ettiler, bir inşaat alanından, barakaların, malzeme arabalarının, park etmiş sarı iş makinelerinin arasından, ikisi de az önce geçtiğim sallanan tahtanın üzerinden art arda geçerek, caddeden yukarıya, benim için yeşil yanan trafik lambalarına kadar geldiler, ardından beni ilk kez gözden kaybettikleri, alışveriş merkezlerinin üzeri tenteli tezgâhlarının arasından geçtiler, pazar günlerini vitrinlere bakmakla geçiren insanlar birbirlerine beni göstererek dikkatle, şaşkınlıkla ve düşmanca bakıyorlardı, ama ben orada değildim artık, demiryolu köprüsüne koştum, sigara uyarı levhasını görünce sigara düştü aklıma, canım sigara içmek istedi, yoğun, çevreyi kaplayan, gizleyici bir duman bulutu, ama öteki taraftaki benzin istasyonu göz önündeydi, arabanın açık penceresinden para uzatan bir kol, hortumu yerine koyan benzinci, hepsi oradaydı, böylece merkez istasyonun önündeki tıka basa dolu otoparka girdim, arabaların arasından eğilerek geçtim, oteller hiçbir şans tanımıyordu bana, o sabah gazetede ünlü bir tiyatrocunun matinede Hölderlin, Storm ve Goethe'den okumalar yapacağını okumuştum, ama işime yaramıyordu, Alman Tiyatro Binası'nda da şansım yoktu, bu arada köprünün arkasına gelmişlerdi, benzinci benim bulunduğum yönü gösteriyordu, bu durumda sığınabileceğim tek yer bekleme salonları, tuvaletleri, gişeleri, büfeleri ve bekleyen, yürüyen, koşuşturan insanlarıyla merkez istasyondu, yıldırım hızıyla serin ve cereyanlı salona koştum, buradaki koşulları hızla değerlendirdim, ama uygun bulmayıp salonu boydan boya geçerek durağa yöneldim ve hareket etmekte olan bir tramvaya atladım –hareket halinde tek bir tramvay vardı zaten–, merkez istasyona baktığım sürece iki pardösüyü göremedim.

Beni inceliyorlar mıydı? Şüpheleniyorlar mıydı? Nefes nefese oluşum onları işkillendirmiş miydi? Kimse

benimle ilgilenmiyordu. Yolcular az ya da çok dikkat kesilmiş, güçlü kuvvetli, yaşlı bir kadının biletini denetleyen kontrolörü izliyordu. Biletiniz geçersiz, dedi kontrolör, ne diyeceksiniz buna? Kadın ıslak eşarbını çıkardı, böyle bir şey hiç başıma gelmedi, diyerek içinde bir demet çiçek bulunan çantasını yerden aldı, yanına koyarak ikinci koltuğu da işgal etti. Kontrolör bileti evirip çevirdi, ışığa tuttu. Boşuna uğraşmayın, dedi sonra, biletiniz geçersiz. Kadın öfkeyle döndü ve çantasına bakarak, dört çocuk yetiştirdim, kimse böyle davranmadı bana, dedi. Kontrolör kadına yaklaştı, tüm Hamburg tramvay kontrolörleri gibi gereğinden fazla uzun bir palto giymişti, tramvay bir virajı alırken kadının omuzlarından destek aldı, ardından bileti kadının yüzüne doğru uzattı. Toplu taşıma araçlarını kullanan herkesin, geçerli bileti olmak zorunda, dedi. Kadın ıslak eşarbıyla buğulanmış camı sildi. Benimle konuşurken lütfen kollarınızı üzerimden çekin, dedi, biletimin geçersiz olduğunu nereden bilebilirim? Biletinizi otomattan geçirmeden binmişsiniz, dedi kontrolör, ulaşım talimatlarına göre araca binmeden önce biletin otomattan geçirilmesi gerekir. Kadın omuz silkerek, bugüne kadar kimse bu talimatlardan söz etmedi bana, diye cevap verdi.

Tartışma bu minvalde devam etti, bir türlü anlaşamadılar, daha sonra ne olduğunu da söyleyemiyorum, kontrolör mü kadını tramvaydan indirdi, yoksa kadın çantasını kontrolörün yüzüne mi indirdi, bilemiyorum, çünkü birden sirke fabrikasını gördüm – hemen inmem gerekiyordu.

Terk edilmiş avludan, yere yığılmış fıçıların arasından geçerek eski büroya gittim, kapı gece gündüz açık duruyordu, taş merdivenler çatlamıştı, tavanda bir lamba asılıydı ama ampul yuvasından çıkarılmıştı, çizikler ve lekelerle dolu duvarlara harfler kazınmıştı. Klaas bu

binanın ikinci katında oturuyordu. Tek başına yaşamıyordu burada, ama kapıda yalnızca onun adı vardı, raptiyeyle tutturulmuş bir kartvizit: K. Jepsen, fotoğrafçı. Zil yoktu, kapıyı vurdum, üst üste vurdum, bir süre sonra üzerinde buruşuk bir pijama altıyla ağabeyim göründü, yalınayaktı, keyifsizce yüzüme bakıp, gir içeri, dedi. Uzun koridorda *Ölü Hamburglular* portre galerisi: Boğulmuş, darp edilmiş, boğazlanmış, vurulmuş, araba altında kalmış insanların görüntüleri, huzur içinde yatağında ölenler de vardı aralarında.

Aralık duran bir kapıyı açtı. Bir pikap boşa dönüyordu, masanın üzerinde kırmızı şarap şişeleriyle beş kadeh, geniş bir kanepede ise yastık, yorgan vardı. Hasır koltukta duran kadın ve erkek giysileri karmakarışıktı. Jutta, diye seslendi Klaas bir kapıya doğru, sonra bir kez daha: Jutta, duymuyor musun?

Hemen ardından küçük poposunu geren solmuş blucini, göbeğini açıkta bırakan kısa, ince bluzuyla Jutta göründü. Bana selam vermeden önce birbirleriyle bakıştıklarını gördüm. Jutta beni öptü, Klaas giysileri kanepeye attı, koltuğu göstererek, otur, dedi, Jutta sana kahve ve jambonlu sandviç yapar şimdi. Birer sigara yaktılar, Klaas kırmızı şarabından bir yudum aldı.

Ufaklık nasıl bakalım? diye sordu Jutta. Hamburg'da başım dertte, dedim, zor kurtuldum ellerinden, iki pardösü peşimdeydi, merkez istasyonda atlattım onları. Kırmızı şarap içmeye devam eden ağabeyim, bir gözünü kısarak kadehin kenarından duvarlara ve tavana nişan alıyordu, anlattıklarım onu pek ilgilendirmemişti, tek bir soru bile sormadı, yalnızca en sonunda, her şey berbat görünüyor ufaklık, dedi, kısa bir duraksamanın ardından, bu gece burada kalabilirsin, diye ekledi, ama yarın yeni bir şeyler bulman gerek. Karanlık odada uyuyabilir, dedi Jutta, şezlongda. Siggi burada da yatabilir, dedi Klaas, nerede ister-

se, ama yarın yeni bir yer bulmak zorundayız. Birini elden kaçırdılar mı, buluncaya kadar peşini bırakmazlar.

Jutta kahve ve jambonlu sandviç getirdi, pikaba bir uzunçalar koydu, The Andrews Sisters'tı sanırım, melodiye usulca eşlik ederek, arada bir sigara içerek, bir çengelliiğne yardımıyla bol bir kadın külotuna lastik geçirmekle uğraştı. Klaas pencerenin önüne gidip avluya ve caddeye baktı, şarap kadehinin üzerinden hedeflediği yerlere oradan da nişan aldı, pencereler, çatılar ve sirke reklamının yeşil renkli harfleri. Senden ne istiyorlar ufaklık? diye sordu, ne oldu böyle birdenbire? Bilmiyorum, dedim. O mu iş açtı başına, dedi Klaas, Rugbüll'deki ihtiyar? Belki, dedim, evet, o olmalı. Bir şeyler buldu herhalde. Sığınağını mı? Evet. Buradan kaçman kolay, dedi ağabeyim, eğer gelecek olurlarsa, Hansi'nin odasına geçersin, oradan çatıya çıkan bir merdiven var. Sana gösteririm. Şimdilik buradayım. Şimdilik buradasın. Ağabeyim kadehini bana uzatıp içmemi söyledi, mutfağa gitti, kapıyı açık bırakarak bol suyla elini yüzünü yıkadı. Dans eder misin? diye sordu Jutta. Hayır, dedim. Öyleyse iç, dedi, içtim, Jutta kadehimi tekrar doldurdu, elinde sigarası, küllerini yerlere silkerek ve bir şarkı mırıldanarak odayı toplamaya başladı.

Ve sonra... İkimiz de korktuk, dışarıdaki koridordan iki kere üst üste derin ve acıklı bir kükreme duyulduğunda mutfakta olan Klaas bile korktu; bu seste bir talep ve zafer ifadesi vardı, bir de uyarı tabii, yaklaşan adımlar kapının önünde durdu, kıpırdamadan birbirimize baktık, Klaas mutfağa geçmemi işaret ettiği anda kapı açıldı, kuzu yününden kazağı ve yamalı çizmeleriyle bir delikanlı göründü, kucağındaki yarım düzine kırmızı şarap şişesini göğsüne bastırmıştı. Yine kükredi, ama sesi daha hafif ve bastırılmıştı bu kez, kükremeyi bir guruldama izledi, sonra başını Hansi'nin odasına doğru çevirdi.

Hansi oydu. Hiçbir şey söylemeden –ve kapıyı da kapatmadan– içeri girdiğinde, arkasında uzun saçlı, parlak yağmurluklu bir genç kız belirdi, başının üzerinde tuttuğu bez bebekle gülerek içeri girerken bize el salladı. Geliyoruz, diye seslendi Klaas.

Hansi'nin odasını nasıl anlatmalıyım? Hortuma benzeyen iki kapılı bulanık bir koridor – kapılardan biri doğrudan merdiven sahanlığına açılıyordu, fabrikanın artık yalnızca hurda fıçıların depolanması için kullanılan eski avlusuna bakan üç yüksek pencere, duvarlara dayalı, açık maviye boyanmış, kekremsi kokan postlarla örtülmüş, oturmak ya da yatmak için kullanılan sandıklar, kül tablası görevi gören konserve kutuları, bir şövale, üzerinde oturmuş, çömelmiş, ayakta durmuş, yan yatmış bez bebeklerin bulunduğu dar bir etajer. Pencerenin altında duran grimsi beyaz karton üzerindeki resim, Hansi'nin karakalem, gümüş uçlu kalem ve suluboya kullanarak yaptığı *Bebeklerin İsyanı* döngüsü olduğu iddiasındaydı: Bir perdenin arkasında gazocağı, evye, kap kacak ve birbirinden farklı teneke kutulardan oluşan bir yığın vardı, köşedeki şezlongda deri ceketli, dazlak kafalı genç bir adam uyuyordu, çok uzun süredir uyuyor gibiydi, muhtemelen birkaç gün, belki de birkaç hafta daha uyumaya devam edecekti. Masaları unutmamam gerekir, ayakları kesilmiş iki yuvarlak bahçe masasını ve içinde bisiklet pompaları olan kutuyu – Hansi bisiklet pompalarını topluyor, cilalıyor ve numaralandırıyordu.

Şimdi Hansi de şarap içecekti. Doris –yağmurluk giymiş kızın adı Doris'ti– şişeyi açtı, doldurduğu kadehleri birer öpücük göndererek dağıttı, Jutta'ya özel bir ilgi gösterdi. Bacaklarını kendine çekmiş, sırtüstü yatan Hansi seslendi: Müzik çalın, ibne asalak taşemenler! Böylece müzik başladı, gitarla pikap kel kafalı adamın uyuduğu şezlongun yanındaydı. Yerde oturan Klaas, dirseğini san-

dıklardan birine dayamıştı, kadehini sağ diziyle dengeliyordu, Doris de yere oturdu, ama kekremsi kokulu postlardan birini altına serdi. Gitara eşlik eden erkek sesi, siyah bir güneşten ve siyah bir nehirden söz ediyordu, nehirde birisi boğulmuştu, sanırım bir çocuktu. Hansi başıyla tempo tutarak sigara içerken birden yerinden fırladı, dizlerinin arkasını kaşıyarak kadehini elime tutuşturdu. Bu da ne demek oluyordu şimdi?

Bayanlar baylar, dedi, dişlerimin arasında kum var, yapışkan bir tat, ne olduğunu düşünüp duruyordum, ama nereden geldiğini biliyorum şimdi, şu ideolojik dekorlardan, yani sergiden. Boyacıyla karşılaştık, görmeliydiniz, bulutların büyük ressamı oradaydı. Şövaleye yaklaştı, bir kâğıt yerleştirdi, renkli yağlı tebeşirlerin olduğu kutuyu aradı, uyuyan adamın arkasındaki sandıkta buldu, Doris gülerek topuklarını birbirine vurdu. Şimdi dikkat edin. Hep birlikte insanın ilk halinin arayışına çıkıyoruz, rica ediyorum, tam Alman tarzında duygulanarak. Kıpırdayıp durma Doris, gülmeyi de kes. Sarı ve beyaz renkleri kullanarak bir şerit yaptı, altın gibi parlayan çizgiler çekti. Böylece bir kumsalımız oldu, Kuzey Denizi sahilinden bir parça, öyle değil mi, denizin aliterasyonlarının sona erdiği bir yer. Doğanın dilsiz heybeti ya da böyle bir şey, sıçtığın her yerde ertesi gün bir şey yetişiyor. Sonra siyah ve beyaz renkleri kullanarak kumsalda siyah bir açı oluşturdu, hayır, siyahlar giymiş bir adam, dar paçalı pantolonlu ve redingotlu, adamın elinde bir kitap vardı, okuyordu ya da az önce kumsalda dolaşırken okumuştu, anlamlı bir kitap olduğunu düşündürüyordu insana. Böyle bir çalışmada, dedi Hansi, tebeşirin inlemesi gerekir tabii, rengini güçlendirmesi için ikna edilmesi lazım, tıpkı doğanın hızla büyümeleri için bitkileri ikna ettiği gibi. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Renklerin insanın coşkularına karşılık

vermesi gerekir, renkler ilk varoluşa dair bir fikir oluşturmalı.

Gayretle çalışıyordu, dudakları gergin, bir yasa koyucu gibi, abartılı hareketlerle, mavinin sarının içinde sarsılmasını sağlayarak infilak ettirdi, o zaman renk görünebilen bir motife dönüştü, o zaman –bunu kabul etmem gerekir– korku kendiliğinden oluştu. Açık bir kitapla sahilde dolaşan adamın yeşil yüzünde korku ve şaşkınlık ifadesi vardı, ama korkunun kaynağı belirsizdi henüz. Şimdi sıra kahverengideydi, kumsalda büyüyen dramatik siyah çizgilerle bezeli koyu kahverengi geniş bir yay çizdikten sonra bir yönde sınırlanıyordu. Büyük evrensel kuştu bu, kesinlikle oydu. Birbirlerini fark ettiler. Kuzey Alman peygamberi korkuyordu: İlk varoluş buydu işte. Ama artık alanın da işin içine girmesi gerekiyordu, bulutlar gelmeliydi, karşılaşma yeterince efsanevi olmazdı yoksa, gökyüzünde bir esinti ve dalgalanma göründü böylece, gece uzak değildi. Ürken hayvanların çığlıkları ise hâlâ eksikti: Bunların resmi nasıl yapılabilirdi?

Hansi bulutları oluşturup kaydırarak dağıtırken içeri birileri girdi, kapıyı vurmamışlardı, iki delikanlı ile kısa boylu, siyah saçlı bir kız, paltolarını çıkarıp kadehlerine şarap koydular, hiç konuşmadan buldukları yere oturdular ve bulutları da sahneye çıkardıktan sonra resme bir başlık arayan Hansi'yi izlemeye başladılar. Peygamberin kumsalda evrensel kuşla karşılaşması. Şimdi hep birlikte insanın en ilkel varoluşunu açıklığa kavuşturacağız, kozmik dekoratör Nansen'in bize gösterdiği gibi.

Devam edecekti, ama beni hesaba katmamıştı, bunu ben de hesaba katmamıştım gerçi, ama bir anda yüksek sesle konuşurken buldum kendimi: İyi, her şey çok iyi ve yeterince ilginç, ancak perspektifte sorun var. Hansi afallayarak bana baktığında çoktan ayağa kalkıp şövalenin karşısına geçmiş, ona perspektifle ilgili eksikleri gösteri-

yordum. Hansi duraksadı, gözleri kısılmıştı, az önce tasarladıklarını söylemekten vazgeçti, onun yerine bir kadeh şarap isteyerek bir yudum aldı. Kozmik dekoratörde, dedim, perspektif her zaman doğrudur. Her zaman. –Başka bir şey var mı?– Kuş, dedim, kuş algılanmıyor, boyacının resimlerinde ise her şey algılanır. Demek istiyorum ki onun fantastik yaratıklarında bir tutarlılık vardır, bütünsel bir etki yaparlar. Ama bu kuşa baktığın anda, kuluçkaya yatamayacağını anlıyorsun hemen. – Başka bir görüşün var mı? – Renklerin kırılması, dedim, asla rastlantısal değildir, her şey doğrulanır ve meşrulaşır, oysa buradaki eksiklik görülüyor. – İyi hoş da, bunlarla ne demek istiyorsun? Acele et biraz.

Klaas'a döndüm, yere bakıyordu, Jutta'ya baktım, benimle göz göze gelmemek için bakışlarını kaçırdı. Onu tanıyorum. Kimi? Nansen'i, en büyük peyzaj ressamını, hemen hemen tüm resimlerini biliyorum, bazılarının oluşumunu adım adım izledim, o asla senin döngün gibi bir çalışma yapmazdı, resimleri hep kendi algıları doğrultusundaydı, onlarla uyum içindeydi. Saçmalama, dedi Hansi kadehini başına dikerken. Sen ondan daha üstünsün elbette, dedim, ama işini bitireceksen haklı olman gerekir, öyle değil mi? Ama o matrak biri, dedi Doris, bacaklarıyla daireler çizerken. Fazla bilgiçlik taslıyorsun, dedi Hansi, seni tavlamak için ya dondurma ısmarlamıştır ya da çantasını taşımana izin vermiştir. Durum tam da bunu gösteriyor zaten. Seni sergi açılışından önce de görmüştüm, biliyor musun ne düşündüm o anda? Nansen için ideal bir model, dedim, belli resimler için tabii, mesela ot biçen genç adam.

Şimdi Klaas'ın söyleyecekleri vardı. Gel Siggi, dedi, otur, ancak benim bir cevap daha vermem gerekiyordu. Güleceksin ama, dedim, evet, ona modellik yapmıştım, bu yüzden de yöntemlerini iyi tanıyorum, onun işini ken-

di yöntemleriyle bitireceksen, onların doğru olması gerekir, söylemek istediğim bu. Onun kendini tekrarlayan karakterleri hoşuma gidiyor, dedi Hansi. Onu matrak buluyorum, diye tekrar seslendi Doris keyifli bir sesle, karanlıktaki resimlere onunla birlikte bakmalıyız aslında.

Ses çıkarmadan Hansi'nin yanından geçtim, *Bebeklerin İsyanı* döngüsünün önünde çömelip çalışmayı uzun uzun incelerken, herkes bana bakıyordu. Bez bebeklerin dünyası: üçgen yüzler, yassı yuvarlak yüzler, "nokta, nokta, virgül, çizgi" yüzler. Gelişigüzel bükülebilen kollar. İki düğüm atılabilecek uzunlukta bacaklar, esnek, kirli, ancak ölümsüz bedenler. Bebekler bir fabrika bacasına tırmanarak orayı işgal etmişlerdi. Bir su kulesini havaya uçurmuş, bir köprüyü yıkmış, bir treni raydan çıkarmış, bir binadaki bayrağı aşağı indirmişlerdi. Rüzgâra karşı bir mezar kazmışlardı. Munsterlager poligonundaydılar. Uyumakta olan bir kızı bağlamışlardı – kız Doris'ti tabii. Bir topacın önünden kaçışıyor, bir horozun üzerine biniyor, bir koltuğu on iki makasla birden ameliyat ediyorlardı.

Resimlere baktığım sürece konuşmadan beni izlediler, nefes alıp verişlerini, sigara dumanını içlerine çekerken oluşan hafif sesleri duyabiliyordum. Sonra doğruldum, yavaşça Hansi'ye döndüm, alnına düşen saçını arkaya atarken, her an dalga geçmeye hazır, öylece duruyordu. Otur artık Siggi, diye seslendi Klaas. Evet, şimdi? – Anlamlı, dedim, bunların hepsi çok anlamlı. – Benim için değil. – Yalnızca bir şeye şaşırdım, dedim. Hafif bir omuz sıvazlama, lütuf, küçümseme – ihtiyara yaklaşımınız bu, hepsi bu kadar. Kendinizi çok üstün görüyorsunuz. O da bunları biliyordu bir zamanlar, her şeyi görmüş, hâkim olmuştu. – Bana Nansen'in kim olduğunu anlatma. – Ama bana öyle geliyor ki, her şeyi bilmiyorsun. – Beni iyi dinle delikanlı, dedi Hansi. Senin şu Nansen, benim tam da şanssızlık olarak gördüğüm bir

vaka. Memleketinin bilincinde, öyle değil mi? Politik bir kâhin.

Resim yapması yasaklanmıştı, dedim, ona yasak koyduklarını bilmiyorsunuz herhalde: Yüzlerce resmi imha edildi. Nansen'in durumu tam bir bilmece, dedi Hansi. Bu onun lehine değil mi? dedim. Ama sen her şeyi bilirsin zaten. Tabii bilirim, dedi Hansi, sende beni rahatsız eden her şeyin farkındayım mesela. Benim için de böyle, dedim, kavrayamadığım tek şey, onu nasıl bu kadar hafife aldığınız. Saçmalıyorsunuz ve anlamak için hiçbir çaba göstermiyorsunuz.

Daha söyleyeceklerim vardı, devam etmeyi de istiyordum, ama fırsat kalmadı. Ondan beklediğimden daha hızlı davranıp bacaklarıma bir tekme savurdu, ani bir acıyla kumsaldaki peygamber gibi iki büklüm oldum; eğilmem onun iki hamle daha yapmasına fırsat verdi, yıkıcı olmasa da enikonu ölçülüp biçilmiş darbelerdi, biri çeneme bir yumruk, öteki ise enseme inen bir çekiç. Böylece yere yığıldım.

Düşerken kırmızı lekeler gördüğümü hatırlıyorum, dans eden lekeler, Hansi'nin lastik çizmelerini yapıştırırken kullandığı kırmızı bisiklet hortumunun kırpıntıları dağılmış ve çevremde dönmeye başlamıştı, bir de çığlık duydum, ama bağıranın kim olduğunu anlayamadım. Her halükârda konuşma bitmiş, film kopmuştu, Hansi'nin misafirperverliği de sona ermiş olmalıydı, çünkü gözlerimi açtığımda onun odasındaki duvar kâğıdını göremedim, üzerinde av sahneleri olan, vurulan ördeklerin sazlığa düştüğü duvar kâğıdı yerine karanlığı algıladım, bir de klor kokusunu, öyle sanıyorum ki klordu.

Bir şezlongda yatıyordum, bacaklarımın üzeri örtülmüştü. Klaas'ın sesini duydum: Uyuyor. Jutta'nın söylediklerini duydum: Bırak öyleyse, uyusun. Tekrar Klaas'ı: Öteki tarafa geçelim. Usulca dışarı çıkıp kapıyı

gürültü yapmadan kapatmaya çalıştılar, ama yine de seslerini duyuyordum, karanlık odada sessizce yatarken vedalaşmadan çekip gitmeyi düşündüm. Öğleden sonra mıydı? Akşam mı? Nereye gidecektim? Tekrar Rugbüll'e mi? Grönland'a giden bir balıkçı gemisine tayfa olarak mı yazılacaktım? Yabancılar lejyonuna girmek üzere Strassburg'a mı? Ya da ne bildiklerini ve benimle ilgili ne planladıklarını öğrenmek için gönüllü olarak iki pardösüye teslim mi olmalıydım?

Yatarken düşünüp önümdeki imkânları değerlendirmeye çalıştım; en çok da kör bir yolcu olarak Amerika'ya gitme planı üzerinde durdum; orada adımı değiştirecektim, Sig O'Jepsen olabilirdi mesela, para kazanıp bir sanat galerisi açarak Amerikalı genç ressamları çevremde toplayacak, onların katılımıyla sanat günleri düzenleyecektim; bu törenlerde önce başkan bir konuşma yapacaktı, ardından da ben – neyse ki bu senaryodan hiçbir şey çıkmadı.

Tasarlamak ve vazgeçmek, zaman böyle akıverdi, yerimden kalkmadım, ne karanlık odadan ne de Klaas'ın evinden ayrıldım; bunun yerine çatlak bir musluktan damlayan suyun sesini duymazdan gelmeye çalıştım, damlalar beynimden, planlarımın arasından geçiyordu, sayılar hiç şaşmadan seksenlere doğru yaklaştığında uyuyakaldım – huzursuz, örtünün altına büzülerek ve Klaas ile Jutta'nın, hatta belki de Hansi'nin her an gelip beni kaldırmalarını bekleyerek.

Karanlık odada yatarken gördüğüm rüyayı asla unutamam. Rüyamda büyük ahşap bir tekneyle tek başıma bir Hallig'e doğru yol alıyordum, yarımadanın dışındaydım, yelkenin gölgesinde oturmuştum, tekne Hallig'in mavi, düz tepesine doğru kayarcasına ilerliyordu. Yeni sığınağım buradaydı. Taş bir kilisenin kalıntıları arasında – kimsenin yaşamadığı Hallig'de bulabildiğim tek yerdi burası. Sığınağım serin ve ferahtı, çatlaklar kapatılmıştı.

Karaya çıktım, tekneyi kumsala çektim, tedbir olarak küçük çapayı attım, sığınağıma baktığımda etrafın fok balıklarıyla dolu olduğunu gördüm. Güneşin altında yarım daire şeklinde yatan fokların derileri parlıyordu, başlarını kaldırıp bana baktılar, aralarında yavru foklar da vardı. Ben de kuma uzandım, onlar gibi yürümeye başladım, kaçmadılar, aralarından geçerek sığınağıma ulaştım, tam rahat bir nefes almıştım ki ilk silah sesini duydum, dışarıdan, denizden atılmıştı, kurşun bir taş kalıntısına isabet etti ve vınlayarak sekti.

O sırada iki küçük tekne geldi, ne motorları vardı ne de yelken ya da kürekleri; raylar üzerinde hareket ediyorlardı sanki. Bir tel tarafından çekiliyorlarmış gibi hiç sapmadan Hallig'e yaklaştılar. Teknelerde dimdik ayakta duran iki silahlı adam vardı, birinde babam, Rugbüll polisi, ötekinde Max Ludwig Nansen, ressam. Fok avına çıkmış olduklarını düşündüm, yolda ateş etmeye başladılar, tüfeklerin ucundan belli belirsiz dekoratif duman bulutları yükseliyordu. İlk kurşun düştüğünde foklar suya doğru ilerliyordu, sürü dağıldı, sonra tekrar birleşti ve Hallig'in güney ucuna doğru gitmeye başladı; sığınağın girişinin hemen yanında yüzgeçlerinin üzerinde yerde sürünürken kumu kırbaçlıyorlardı. Kılavuzların uyaran seslerini duydum, gurultuları havlamayı andırıyordu. Dışarı çıktım, ama bir silah atışıyla yere yapışıp sürünerek kaçışan sürüyle birlikte güneye doğru gitmeye başladım. Benden daha hızlıydılar, yavrular bile önüme geçiyordu, yine de vazgeçmedim, onları takip ettim, kumsaldaki yabani kum yulaflarının arasından, vurulan tek tük hayvanların üzerinden ilerledim; öncülerin sahile ulaştığını, hızla suya daldıklarını gördüm.

Sürüyle beraber güneye kaçma denemem işe yaramadı, fazla ağır, fazla yavaştım, gitgide geride kaldım, gücüm azalıyordu, artık ayağa kalkamıyordum, tekneler

sahile ulaştığında da toparlanmayı başaramadım. Aynı anda teknelerden atladılar, aralarında anlaşıp bir ağ açarak yaklaştılar, ikisinin de açık renkli pardösüleri vardı.

Kumun üzerinde fok balıkları gibi sürünmeye başladım, arkamda bıraktığım izin fokların izinden farkı yoktu neredeyse. Küçük bir hamle, birkaç hızlı adım yeterli oldu, ağlarıyla beni çevirdiler, çemberi daraltarak etrafımda dönerken gülüşüyorlardı; ağın açık tarafı hep önümde kalıyordu, teslim olmam için kışkırtıp cesaretlendirerek, gel, diyorlardı, haydi gel! Çember oradan oraya dönüyordu, üzerime eğildiler, omuzlarımdan tuttular, kaba sayılmazlardı, hayvan terbiyecileri gibi sabırla bekleyerek ağın arkaya doğru daralan ucunu gösteriyorlardı: Haydi, haydi hoop!

Atlamadım gerçi ama sonunda çemberden geçerek sepetin düğümlü ucuna kadar sürünerek ilerledim, o anda da beni yukarı kaldırdıklarını hissettim, ipler derimi kesti, gözlerimin önünde kum tanecikleri uçuştu.

Siggi Jepsen? Evet, dedim. Bizimle gelin. İçeri dolan gün ışığı gözlerimi kamaştırdı. Işığı yakın. Kısık, mavi bir ışık parladı, bir perde açıldı, bir ses duyuldu: Kendine gelemedi henüz. Birisi beni kaldırdı, bacaklarıma sarılı örtüyü açtı. Elimi dışarı uzatıp pardösüye dokundum. Burası karanlık oda aslında, dedi ses. Öteki ses cevap verdi: Öyleyse dikkat et, delikanlı fazla ışığa maruz kalmasın.

19

Ada

Mavi yönetim binasının karşısındaki tepede bizim zorunlu misafirhane dediğimiz yer hâlâ duruyor. Tek katlı, ahşap bir ev düşünün, pencerelerin önüne çiçek saksıları asın, kırmızı beyaz kareli perdeler uçuşsun, kapısı açık, aydınlık girişin zemini yeni paspaslanmış olsun, nöbetçi kulübesi olmasın. Başka? Sekiz odanın tamamının "yeni girenler"le, Hamburg'dan gelen geminin getirdiği gençlerle dolu olduğunu düşünün, ben 7 numaralı odada, önceki gün geçirdiği bir öfke nöbeti sırasında mobilyaları parçalamış olan Kurtchen Nickel'le beraberim. Siyah saçlı, üzerinde göğüs düğmeleri iliklenmemiş siyah bir gömlekle, adeta taş kesilmiş gibi yatağında yatıyor şimdi, eski bir artist bozuntusu, uzmanlık alanı: Şiddet. Neye kulak kabartıyor? O da benim gibi yabancı bir psikolog heyetiyle birlikte zorunlu misafirhaneye gelip oda oda dolaşarak yeni eğitim programının yararlarını ve risklerini açıklayan Müdür Himpel'i mi dinliyor? Ahşap duvarın önünde, yatağımın yanında durmuş, sigara içiyorum. Dışarıda bir grup ıslah edilen somurtkan genç çuval bezinden giysileriyle yabaları ve kürekleri sırtlanmış, tarlaya çalışmaya gidiyor, bazıları bizim tarafa bakıp konuşarak gülüşüyor.

Müdür Himpel, karantina, diyor, eğer deyim yerindeyse burasının bir tür karantina görevi yaptığını söyleye-

bilirim. Bir psikolog (kuşkulu): Doğru anladıysam, tutuklu genç burada hapishane hayatına hazırlanıyor, öyle mi? Himpel (konuşmayı suni bir tavırla keserek): Burası basınç odası olarak da tanımlanabilir, bir nevi kızak. Tutuklu gence yeni hayatının şokunu yaşatmamak için, belli bir ölçüde yumuşak geçiş yapması sağlanıyor. Böylece uyum sağlaması kolaylaştırılıyor. Dediğim gibi, burada dış dünyadaki özgürlüklerin tamamı yok belki ama bazı özgürlüklere sahip, sigara içebiliyor, radyo dinleyebiliyor, yarım gün serbest kalıyor, ayrıca adada rahatça dolaşabiliyor. Psikolog: Peki burada ne kadar kalınıyor? Müdür: Üç ay. Gençlerimiz tutuklu olarak adaya geldiklerinde, üç ay boyunca karantinada kalıyorlar. Uyguladığımız kademeli geçiş yöntemi bugüne kadar doğruluğunu kanıtladı hep.

Kurtchen, birdenbire canlanıp yataktan atlıyor, nefretle bana bakıyor: Neredeler? Nerede bu domuzlar? Ben: Seslere bakılırsa 5 numarada. Kurtchen yanıma geliyor, fısıldayarak: Çok şanslısın! Duydun mu, çok şanslısın! Ben: Ne için? Kurtchen (pencereye gidiyor, hızla dönüyor, iki eliyle birden pervaza tutunarak): Göreceksin ufaklık, içlerinden birinin işini bitirmemi izleyeceksin. Şiddet! Beni bu yüzden buraya tıktılar, şiddet uyguladığım yirmi yedi vaka için. Şiddetin ne demek olduğunu yaşayarak görecekler şimdi.

Müdür Himpel (bitişik odada): Tüm gençlerin burada kaldıkları süre aynı değil. Kişiye özel kademeli bir sistem oluşturduk, kimin ne kadar kalacağına buna göre karar veriyoruz. Kurtchen (pantolon düğmesini açıyor, sol baldırına doğru uzanıp deri kılıflı küçük bir bıçak çıkarıyor). Ben: Saçmalama. Kurtchen (nefret dolu): Beni dava edenlerden ne farkları var? Bunların hepsi aynı, anlasana! Bizden nefret ediyorlar. Gençliğimizi kıskanıyorlar. Ben (yatıştırarak): Kaldır şu bıçağı, ne için kullanacağın belli olmaz. Kurtchen (duyduğu nefrete

gerekçeler bulmak zorundaymış gibi): Bizden korkuyorlar, bizi anlamak istemiyorlar.

Müdür Himpel (bitişik odadan): Hafif vakalarda burada iki haftalık bir süre geçirmek yeterli oluyor. Dediğim gibi, sürenin uzunluğu kişinin psikolojik duyarlılığına bağlı. Karantinadan çıktıktan sonra herhangi bir sorunla karşılaşmıyoruz genellikle. Bir sorun varsa burada ortaya çıkıyor ve mümkün mertebe çözülüyor.

Kurtchen (nefretini daha da kışkırtarak): Bu köpeklerin hiçbiri beni anlamaya kalkışmadı bile. Ben böyleyim artık. Biri yanımdaki kıza göz koymazsa, ona dokunmaya kalkmazsa, korkması gerekmez. Ama yaklaşır, hele de elini sürerse, işte o zaman film kopuyor. Yine de kendime hâkim olmaya çalıştım, anladın mı! Yanlarına gittim ve eğer façalarının bozulmasını istemiyorlarsa kızdan uzak durmalarını efendice söyledim. Kimi anladı kimi de anlamadı. Ve bu domuzlar, kendimi savunmamı şiddet uygulama diye adlandırdı.

Müdür Himpel: Şimdi 6 numaraya gitmemizi öneriyorum, orada size özel bir vaka gösterebilirim. Resim hırsızı bir genç, üstelik resimden de anlıyor. Joswig'in sesi (ifadesiz): 7 numara müdür bey. Müdür Himpel: Neyse, bir sonraki oda yani. Peki 6 numarada kim var şimdi? Joswig: Suikastçımız ve Rossbach.

Ben (yavaşça Kurtchen'e yaklaşarak): Kaldır artık şu bıçağı. Kurtchen (uyararak): Yaklaşma. Ben (olduğum yerde durup): Bunu yaparsan asla dışarı çıkamazsın. Kurtchen (gülerek): Çıkmak istemiyorum ki zaten. Yalnızca onlara bir şey kanıtlamam gerek, sonrası umurumda değil. Ben: Peki yanlış kişiyse? Kurtchen: Onların arasında yanlış kişi olmaz, hepsi aynı... Bizi kendi halimize bırakıp adam gibi hapsedecekleri yerde bu adayı bir sirke çeviriyorlar. Bizler de sirk atları tabii! (Umutsuzca) Sana ne kadar verdiler? Ben (yanına biraz daha yaklaşa-

rak): Üç yıl. Kurtchen: Araba hırsızlığı mı? Ben: Bunu da nereden çıkardın? Kurtchen (küçümseyen bir el hareketiyle): Gazetelere düşmemiş miydin? Ben: Resimler, resimleri emniyete aldım. Hepsi bu. Kurtchen (anlamayarak): Resimler mi?

Müdür Himpel (heyet koridora çıkarken): Diğer bölümler arasında da kademe farkları var tabii, birinci kademenin şu anda bulunduğumuz yerden pek farkı yok. Bir psikolog: Tüm eğitim programının karantina özelliklerini taşıdığını söylersem yanılmış olmam, değil mi? Müdür Himpel (sonunda anlaşıldığı için mutlu): Aslında buradaki her şey tamamen geçiş istasyonu olarak düşünülebilir; tutuklu genç başından itibaren bu durumun geçici olduğunu hisseder. Kurtchen (parmaklarının ucunda yanımdan geçerek kapıya gidiyor, eğilip dışarıya kulak kabartıyor, gözucuyla beni izliyor, saçlarına düşen ışık, bıçağın kısa sapından yansıyor, siyah pantolonu baldırlarını sımsıkı geriyor, ayakkabılarının yüksek ökçelerindeki süslü çivilerin gümüş rengi uçları parlıyor, boşta olan eliyle bir hamle yapma hazırlığı içinde): 6 numaraya gidiyorlar. Ben: Bıçağı ortadan kaldır! Kurtchen: Karışma, tamam mı! İstiyorsan tuvalete git ve orada bekle ama karışma! Ben: İşini bitirirler, bunu yaparsan işini sonsuza dek bitirirler. Makul ol. Kurtchen (nefret dolu): Bu domuzlar yaptı, beni sevgilimden ayırdılar. Mahkemeden sonra elimi dahi tutmadı.

Müdür Himpel heyetle birlikte 6 numaralı odaya giriyor, sesleri duyulmuyor. Ben (radyoyu ayarlayarak): Onları müzikle karşılamaya ne dersin? Kurtchen (saldırgan): Kapat şunu. Ben (radyoyu ayarlayarak): Bunu yaparsan her şeyi berbat edersin. Kurtchen: Bana bak ufaklık, farkında değilsin galiba, her şey çoktan berbat oldu zaten. Davacının söylediklerini duymalıydın: Toplumu benden koruyacakmış! Toplum adına benim karşımda

güvende olma hakkını talep etti. Yani Luise Teyze ve Wilhelm Amca adına buraya sürülmeme neden oldu.

Bıçakla oynuyor, havaya atıyor, kolayca yakalıyor, sonra neredeyse pervane gibi döndürerek tavana fırlatıyor, tekrar yere inmesini izliyor. Ben: Anneni düşün. Kurtchen: Annemi soruyorsan, o denizde şimdi. Bir Alman gemisindeki iki kadın telsizciden biriydi. Ben: Ya baban? Kurtchen: Ben sana böyle zırva sorular sormuyorum, bunları kendine sakla, tamam mı? (Açık pencereye yaklaşıyor, saksılarda sardunyalar var, usta ve çevik bıçak darbeleriyle birkaç çiçeği saplarından kesiyor. Pencereden dışarıya doğru): Nasıl resimlerdi bunlar? Müzelerden falan mı? Yoksa kadın fotoğrafları mı? Ben: Bazı resimler insanı bir yıl geçindirmeye yeterdi, ama ben onları güvenli bir yere sakladım yalnızca. Kurtchen (kapıya atlayarak): Geliyorlar. Ben: Saçmalama sakın.

Müdür Himpel koridorda: Kaçma girişimlerinin büyük ölçüde azalmasını bu karantinaya borçluyuz, yılda yaklaşık sekiz deneme. Kaçmaya çalışanlar genelde hep aynı kişiler. (Ağır ağır kapımıza yaklaşan ayak sesleri, Kurtchen geri gidiyor, bıçağı tuttuğu elini aşağı indirip tüm dikkatini topluyor ve bakışlarıyla beni uyarıyor.) Ben (pencerenin önünde): Sakın yapma, delirdin mi! Kurtchen (öfkeli): Kes sesini. (Kapı yavaşça açılıyor, Kurtchen usulca geri giderek atlamaya hazırlanıyor. Joswig içeri giriyor, parmağı dudaklarında, bizi uyararak ziyarete hazırlıyor, bakışlarımla onu Kurtchen'in bulunduğu tarafa yönlendiriyorum, aynı anda sesleniyorum da belki, bilmiyorum, koridordan duyulamayacak kadar zayıf bir ses Joswig'i harekete geçiriyor, daha da küçülüyor, eğiliyor, bir güreşçi gibi kollarını uzatarak savunmaya hazırlanırken Kurtchen onun üzerine atlıyor, bıçağı çekiyor, iki adımda yanlarına gidiyorum, hayır, pencerenin önünde kalıp Joswig başa çıkamazsa yardım etmeyi planlıyorum, gerektiğinde iki adımda yanındayım.

Ne bir çığlık ne de bir homurtu. Kurtchen'in sessiz saldırısı, Joswig'in sessiz savunması. Kurtchen'in atlarken gerilen vücudu. Joswig'in tetikte bekleyişi. Kısacık bir an yalnızca Joswig, Kurtchen'in bileğine doğru bir hamle yapmak üzere elini kaldırıyor, koluna çarpıyor, şimdi hızla yukarı savrulacak, parmaklar açılacak, bıçak tavana fırlayacak. Joswig vuruyor, Kurtchen'in kolu savrulurken kendisi de sendeliyor, bıçak yere, Joswig'in ayaklarının dibine düşüyor. Kurtchen sinmiş, nefretle Joswig'e bakıyor, eğilip bıçağı almak istiyor ama Joswig ayağını bıçağın üzerine koyuyor.) Joswig (kaygılı): Bu kadarı yetmedi mi? Hâlâ anlayamadın mı? Kurtchen (acıyan kolunu tutup bastırarak): Daha sonra, bekle de gör, bir başka sefere. Joswig (ayağını bıçaktan çekerek): Gel al bakalım. Haydi, tekrar dene. (Davet edercesine geri çekiliyor; Kurtchen oyuna gelip eğiliyor, bıçağa uzanıyor, ama daha tutamadan Joswig atılıp koluna vuruyor, Kurtchen savruluyor. Joswig bıçağı alıp cebine atıyor. Kurtchen sendeleyerek yatağına gidiyor, elini üfleyerek ovuşturuyor.) Joswig: Sanırım bu kadarı yeter. Kurtchen (tıslayarak): Bekle de gör, pis köpek.

Odaya giriyorlar: Beş ülkeden yedi psikolog, arkalarından kışlık ceketi ve golf pantolonuyla, etrafına tazelik ve neşe saçan Müdür Himpel. İçeri girenler odaya göz atıyor, bizi dekorasyonun bir parçası gibi inceliyorlar. Joswig (Kurtchen'e karşı yumuşak): Kalkmak istemez misin? Kurtchen: Kıçımı yala. Joswig: Müdür burada. Kurtchen: O kıçımı iki kere yalayabilir.

Müdür Himpel ve psikologlar bakışıyorlar, bakışlarında bilimsel bir heyecanın yansıması var, yadırgayacakları yerde ani bir ilgi beliriyor yüzlerinde. Himpel Joswig'e: Burada neler oldu, özel bir durum mu var? Joswig: Yok sanırım. (Kurtchen'i işaret ederek): Onu yola getireyim mi? İsterseniz onu saygıya davet edebilirim hemen. Him-

pel (karşı çıkarak): Teşekkürler sevgili Joswig, gerekmiyor. Biz hallederiz. (Kurtchen'in yatağına yaklaşan psikologlar yarım bir çember oluşturuyor): Durumunuzu anlıyoruz Bay Nickel, hepimizin zor zamanları olur, ama görevimiz birbirimize yardım etmek. Kurtchen (elini bastırarak): Rahat bırakın beni, karşıma geçip saçmalamaktan da vazgeçin. Bir psikolog: Tahminimce Jussupow nefret faktörü. Himpel (arkadaşça davranmaktan vazgeçmeyerek): Tabii ki sizi birazdan yalnız bırakacağız. Ama daha önce bize bir iyilik yaparsınız belki. Yurtdışından gelen bu beyler neden buraya gönderildiğinizi öğrenmek istiyor. Kurtchen: Bunu biliyorsunuz zaten. Onlara raporları göstermeniz yeterli. Himpel: Ama sizden Bay Nickel, sizden duymak istiyorlar. Ayrıca size sen diye hitap edebileceğimi sanıyorum, buradaki tüm gençlere sen derim. Kurtchen: Bana ne diyeceğiniz umurumda değil. Himpel (ısrarla): Tamam, neden peki, neden burada olduğunu düşünüyorsun? Kurtchen (arkasına yaslanıp tavana bakarak ve elini üfleyerek): Küçük çocukların tadı çok hoşuma gittiği ve kahvaltıda bir çocuk yediğim için. Himpel (öfkeli değil, hatta böyle bir cevap almaktan hoşnut gibi davranarak): Başka? Tek neden bu değil. Kurtchen (sakin): Moruk amcalar ve yaşlı teyzeler midemi bulandırdığı için bir dernek kurmuştum. Himpel: Nasıl bir dernek? Kurtchen: Moruk amcalarla kocakarı teyzelerin icabına bakan bir dernek.

Bir psikolog: Anormal agresyon katsayısı. Kurtchen'in üzerine eğilen bir başka psikolog: Sen çok güçlüsün, değil mi? Karşında herkes titriyor, öyle mi? Eğer kendini bu kadar güçlü hissediyorsan, yarın spor salonuna gel, boks eldivenlerini takıp kimin kimi haklayacağını görürüz. Kurtchen: Çek git moruk. Dikkat et de korkudan donuna yapma. Himpel: Sevgili Kurt Nickel, buradakilerin sana karşı olduğunu düşünme sakın. Yardım etmek

istiyoruz. Ama sana yardım edebilmemiz için seni doğru anlamamız gerek. Joswig: Yukarıya gelmesini ister misiniz müdür bey? Himpel: Hayır, burada kalıp rahatlasın biraz. Kurtchen: Ben birkaç kelime bilirim yalnızca, onlar da çoktan bitti. Benden başka hiçbir şey duyamazsınız artık. Belki şununla ilgilenirsiniz şimdi (eliyle beni işaret ediyor). Himpel: Güzel, daha sonra fırsat buluruz nasıl olsa. (Bana dönüyor, psikologlar aralarında İngilizce fısıldaşıyor, Kurtchen Nickel'le ilgili görüşlerini saklamaya çalışmıyorlar, birkaç soruları daha var gibi görünüyor ama Müdür Himpel dostça sayılabilecek bir tavırla elini bana uzattığında, onlar da dönüyor ve ilgiyle etrafımı çeviriyorlar.)

Himpel (bana): Sen bizim sanat eksperimizsin. Joswig (araya girerek): Siggi Jepsen, müdür bey. Himpel: Biliyorum, Bay Jepsen'i de, hikâyesini de biliyorum. Ama neden burada, bizimle olduğunu bu beylere kendisi anlatmak ister belki. Joswig (yavaşça): Haydi anlat şimdi, yoksa yollarımız sonsuza dek ayrılır. Ben (omuz silkerek): Ne duymak istiyorsunuz? Himpel: Burada bulunma nedenini ben söyledim zaten, ama bir de senden dinlemek istiyorlar. Ben: Resimler, babamın peşinde olduğu resimleri korumaya aldım. Hepsi bu. Tüm psikologlar dikkat kesilip birbirlerine işaret ediyorlar, bir tanesi not defteriyle kurşunkalemini çıkarıyor. Himpel (sabırla): Dediğin gibiyse, baban neden bu resimlerin peşindeydi? Ben (ilgisizce yatağına uzanmış Kurtchen'e bakarak): Önceleri görev icabı. O zamanlar ressam Nansen'in resim yapması yasaklanmıştı, Berlin'in kararı, babam bu yasağı ona bildirmekle ve denetlemekle yükümlüydü. Babam polisti, Rugbüll Polis Karakolu'nda. Ama bu işin peşini bırakamadı bir türlü. Daha sonra olanları biliyorsunuz zaten. Bir psikolog, emin olmak istercesine: Max Ludwig Nansen? İkinci bir psikolog: Ekspresyonist? Himpel: Yani Sig-

gi, polis olarak babanın görevi resim yasağını denetlemekti. Ancak dediğine göre yasak kalktıktan sonra da ressamı denetlemeye devam etti. Ben: Takıntıya dönüşmüştü sonunda – görevinden başka hiçbir şey düşünmeyen herkes gibi. Bir hastalıktı nihayetinde, hatta daha da kötüsü. Bir psikolog: Daha kötüsü? Himpel: Baban resimlere el koydu mu? Ben: El koydu, yaktı, zarar verdi, aklınıza ne gelirse. Hiçbir şey güvende değildi. Himpel: Şimdi sana gelelim. Yani resimleri babandan korumak için aldın. Bu nasıl oldu? Anlat biraz. Ben: Değirmenin yanmasından sonra başladı. Orada gizli bir sığınağım vardı, değirmenle birlikte her şey yandı. Koleksiyonlarım. Resimler, anahtarlar ve kilitler. O zaman başladı. Ben de bilmiyorum, bir resme baktığımda arka planda bir şeyin hareket ettiğini görüyordum, başına buyruk, küçük bir alev. Bir şey yapmam gerekiyordu. İlk psikolog: Yönlendirilmiş obsesyon, değil mi? İkinci psikolog: Halüsinasyonlu savunma reaksiyonu. Ben: Her seferinde aynı şey oluyordu, bir resmin tehlikede olduğunu fark ediyor, onu emniyete alıyordum. Sanırım benim yerimde olsanız siz de böyle yapardınız. Değirmen yangınından sonra evin tavan arasında yeni bir sığınak bulup resimleri buraya sakladım. Ama yine buldu. Resimleri bulana kadar peşimi bırakmadı. Sonunda yakaladı beni.

Kurtchen (yataktan): O zaman onları yemen gerekirdi, geri zekâlı. Himpel (yatıştırarak): Ama baban yalnızca görevini yaptı. Ben: İşimi bitirmek istiyordu, bunu kendisi söyledi. Başardı da. Ve neden burada olduğumu bilmek istiyorsanız... Müdür Himpel (hevesle): Senden ricamız buydu zaten. Ben (Kurtchen'in yanına gidip yatağına oturuyorum): Bunu size söyleyebilirim, hatta çok kesin olarak söyleyebilirim. Ben babamı, yani Rugbüll polisini temsilen buradayım. Ve inanıyorum ki Kurtchen de başka birini temsilen aramızda, Luise Teyze'yi ya da

Wilhelm Amca'yı mesela. Belki öteki gençler de birilerini temsil ediyor. Güç eğitilen gençler: Mahkeme böyle karar verdi, burada ise her gün yeniden onaylanıyor bu karar. Belki aramızdan bazıları gerçekten güç eğitilen sınıfındandır, bilemem. Ama şunu sormak isterim: Neden güç eğitilen yetişkinler için böyle bir ada ve böyle tesisler yok? Onların buna ihtiyacı yok mu gerçekten? Kurtchen (öfkeli): Onlar hiçbir adaya sığamazdı. Ben: Eğitim ne zaman sona erer sizce? On sekiz olunca mı? Ya da yirmi beş? Himpel (hararetle katılarak): İyi bir soru. Mükemmel. Ben: Biz burada bir şekilde kandırılıyoruz, belki herkes kandırılıyor. Ortalıkta dolaşan suçluluk duygusunu ise sormuyorum bile. Bir psikolog: Saptırılmış saldırganlık, değil mi? Ben: Bazıları kendini yargılamak istemediği için başkalarını yargılıyor: Gençleri. Böyle yapmak rahatlatıyor en azından. Hafifletiyor. En basit deyişle, vicdan azabı bir gemiye konulup buraya gönderiliyor, sonrasında tekrar gönül rahatlığıyla kahvaltı etmek de, akşamları grogunu yudumlamak da mümkün. Himpel (istekli ama kuşkuyla): Şimdi konuyu genelleştiriyorsun Siggi.

Ben: Tamam, neden bu adada olduğumu söyleyeceğim artık. Eğer Rugbüll polisi için bir eğitim programı düzenlemeye cesaret edecek kimse yoksa, o hep bağımlı olarak kalır ve bu bağımlılıkla lanet olası görevini sürdürür. O belli bir yaşa geldiği için, ıslah edilme zamanı geçtiği için ben buradayım. Evet, benim fikrimi soruyorsanız, onu temsilen buradayım. Yine de işe yarar belki: Burada sağlayacağım gelişmeden faydalanabilir günün birinde. Bunu umut edebiliriz. Umut edilebilecek tek şey de bu zaten. Ancak böyle olacağına inanmak elimden gelmiyor. (Ara). Himpel (boğazını temizler gibi hafifçe öksürerek): Söylediklerin çok ağır, ama anlayabiliyorum. Hayal kırıklığını da anlıyorum. Bu kadar açık ve yürekten bir konuşmayı takdir ederim ancak. Kurtchen:

Şuna bakın hele, yürekle böbreğin farkını da biliyor. Nasıl da anlatıyor! Her şeyi anlayan ama hiçbir şey yapmayanları oldum olası severim. Joswig (Kurtchen'e): Müdürle konuştuğunu unutuyorsun. Kurtchen: Ne olmuş? Ben kendimin müdürüyüm. Bilsen kimlere karşı ne çok sorumluluğum var! Joswig (tehdit edercesine): Unutma ki bundan böyle daha sık karşılaşacağız seninle. Kurtchen (tavana bakarak): Bir kere daha karşılaşacağımız kesin. Himpel (Joswig'e): Bırakın rahat olsun. Gereksiz tahrikler istemiyoruz. (Psikologlara) Başka soru sormak isteyen var mı? (Hepsinin soruları var, kibarca bakışıyorlar, her biri önceliği diğerine bırakmak istiyor, Kurtchen'in yattığı, benim oturduğum yatağa doğru kompliman yapan el kol hareketleri). Birinci psikolog (Kurtchen'e): İzin verirseniz şunu sormak isterim: Çocukluğunuz tek başınıza mı geçti, yoksa oyun arkadaşlarınız var mıydı? Kurtchen (bir an duruyor, ardından öfkeyle): Tam olarak bilmek isterseniz, bir yaşlılar yurdunun yanında büyüdüm. Oranın sakinleri benim oyun arkadaşlarımdı, en genci yetmiş altı yaşındaydı, onu bir kürek darbesiyle öldürdüm. Birinci psikolog (eğreti bir gülümsemeyle): Sorumda ne kadar haklı olduğum anlaşılıyor böylece. Kurtchen: Eminim. Ama çok yorgunum şimdi. Aklıma başka bir şey de gelmiyor. Not defteri olan psikolog (bana): Bir konuyu anlayamadım. Bir alev yüzünden tehlikede olan resimleri korumaya aldığınızı söylediniz. Bu eylemde hırsızlık kelimesinin yeri yok mu sizce? Ben (Kurtchen'e): Neden ben de kendimi birdenbire yorgun hissettim dersin? Havadan mı?

Kurtchen (doğrulup not defteri olan psikoloğa): Yeterince bilgi edinemediniz mi hâlâ? Ufaklık yorgun, görüyorsunuz. Daha ne kadar inceleyeceksiniz onu? Gel Siggi, uzan buraya. (Beni yatağa çekiyor.) Uykuya dalana kadar seni okşayacağım. Ben: Çevremizde insanlar var

Kurtchen. Kurtchen (ironik): Korkma ufaklık, bunların bildiği başka bir şey yok zaten.

Himpel (durumu değerlendirerek): Öyle sanıyorum ki beyler, bir görüş sahibi oldunuz, önemli bir bilgi edindiniz. İzin verirseniz şimdi 8 numaralı odayı ziyaret edelim. (Müdür Himpel ve psikologlar, az ya da çok dostça selamlar vererek ayrılırken Joswig odadan en son çıkmaya çalışıyor.) Joswig (kaygılı): Sizden daha fazlasını beklerdim. Başarılı bir başlangıç sayılmazdı. Ama değişeceksiniz, bekleyin ve görün. Kurtchen: Kapa çeneni! Cereyan yapıyor, üşüteceksin. (Joswig çıkıp kapıyı kapatıyor, Kurtchen yataktan atlıyor, kapıya gidip heyete kulak kabartıyor.)

Kurtchen: Bizi nasıl da kıstırdılar. Ama beni uzun süre görmeyeceksin burada, tüyeceğim. Ben: Sekiz gün, eğer seni yakalayacak olurlarsa sekiz gün hücre hapsindesin. Tüzük böyle. Kurtchen: Bu durumda ayda iki kere denenebilir. Sigaran var mı? (Sigara ve ateş veriyorum, birlikte sigara içiyoruz.) Kurtchen: Bana bak ufaklık, gemiye binmemiz lazım. Oraya sızmanın bir yolunu bulup saklanmamız gerek. Ben: Beni unut. Kurtchen: Sen kafayı yedin galiba? Ben: Dışarıda, nereye gideceğimi bilmiyorum, sığınacak bir yerim yok. Merkez istasyonda yaşamak mümkün değil. Kurtchen: Bende kalabilirsin. Langenhorn'da bir hobi bahçemiz var, oradaki çardakta bizi kimse bulamaz. Ben: Beni unut. Bu kez canıma yetti, bir süre dinlenmek istiyorum. Kurtchen: Anlaşılan seni gerçekten hırpalamışlar. Ben: Belki sonra, sonra gelirim. Ama şu anda... bana çok yüklendiler. Rugbüll'de, o insanların arasında yaşasaydın eğer... Kurtchen: Baban gerçekten polis mi? Ben: Hepimizin canına okudu. Glüserup ile Rugbüll arasını temize havale etti, ailesi dahil. Böyle birine ne yapacağını söylemeye ihtiyaç yoktur. Bir görev almayagörsün, işi gücü bu olur, hayatı boyunca. Kurtchen

(pencereye giderek dışarıya izliyor): Bakınca bile fena oluyorum, şu kütük, atölyeler, barakalar. Kumlu tarlalar. Ve Elbe. Elbe daha önce hiç bu kadar korkunç gelmemişti bana. Buraya nasıl katlanılır? Ben: Eskiden olanlarla bugünü karşılaştırarak belki.

Kurtchen: Sen ahmak herifin birisin, ama matraksın da, anlamıştım zaten. (Düşünceli.) Joswig'i daha önce fark edebilseydim. Ben: Böyle olduğu için sevinmelisin.

(Adımlar yaklaşıyor, kapı açılıyor, Müdür Himpel görünüyor.) Henüz uyumamış olmanız çok iyi, böylece kendimi suçlu hissetmeme gerek kalmadı. Size bir önerim olacak. Karantina sakinleri olarak bazı özgürlükleriniz var, adada her yeri dolaşabilirsiniz. Eğer bir gezinti yapmayı düşünürseniz... tesadüfen benim de vaktim var. Kurtchen: Çiçekler için teşekkürler. Buradan bakmak bana yetiyor. (Bana) Sen adayı daha yakından tanımak ister misin? Ben: Sonra. Daha sonra olabilir. Himpel (masaya oturuyor): Ayrıca bugün müzik günü. İstediğiniz kadar müzik dinleyebilirsiniz. Kurtchen: Evet, burada böyle deniyor: Müzik günü. Himpel (canlı ve neşeli): Buna alışacaksınız. Adamızda haftanın her gününün özel bir adı var. Pazartesi sessiz gün, okuma günü; salı temizlik günü, giysi ve ayakkabı yoklaması; bugün müzik günü; perşembe ise spor günü; cuma düzene girme günü, çünkü cumaları Almanca kompozisyonlar yazılıyor; pazar, evet, pazar ise neşeli gün, ada koromuzun müziğiyle neşeleniyoruz – koroyu ben yönetiyorum, umarım sizleri de orada görürüm. Pazar düşünme günü aynı zamanda, mektup yazmak, dinlenmek, sohbet etmek. (Bir sevinç gösterisi beklercesine bize bakıyor.)

Kurtchen: Her şey var, ama rezil bir gün yok. Himpel (dediğinden şaşmadan): Ada korosuna katılanlar bazı avantajlara sahiptir, haftada iki kez ikişer saat çalışmazlar. Kurtchen (bana): Haydi şimdi bir şarkı söyle de duyalım

ufaklık. Himpel (sabırlı): Bugün yapacağınız iş konusunda bir karar verebildiniz mi? Odayı paylaştığınıza göre, çalışma alanınızı da paylaşabilirsiniz. Kurtchen: Çalışmak mı? Teklifiniz nedir? Ben: Kararda çalışmaktan söz edilmiyordu. Himpel (vaat dolu): Yeni atölyelerimizde her türlü imkân mevcut. Burada çalışmak çok eğlencelidir. İsteyen meslek sahibi olabiliyor – marangoz, çilingir, boyacı, bahçıvan, hepsi mümkün. Terzi. Hatta kaynakçı. Kalfalık belgesi de alınabiliyor. Kurtchen: Hapishanenin şık kaşesiyle. Himpel: Ustabaşının imzası ve kaşesiyle. Sınav ilgili esnaf birliği tarafından yapılıyor. Kurtchen (bana): Ne dersin ufaklık? Hangi mesleği seçelim? Kurtuluş yoksa tabii. Himpel: Meslek edinmek zorunlu değil. Ama adadaki herkes çalışmak zorunda. Yeterli imkân da var. Kurtchen: Herhalde artiste ihtiyaç yoktur burada. Şiddet, aksiyon? Himpel (masadan ayrılıp elleri arkasında odanın içinde volta atıyor): Öğreneceğiniz çok şey var. Göreceğiniz çok şey. (Düşünceli.) Adada sizler için yapılan hazırlıklar var, itiraz etmenize fırsat kalmadan gerçekleşecek bazı değişiklikler yani. Çalışmak ile ekmek arasındaki bağlantıdan habersiz görünüyorsunuz. Önemli değil. Bunu da adada öğreneceksiniz. İtaat etmenin gerekliliğini kavrayacaksınız ve günün birinde, umarım, sorumluluk duygusunun verdiği mutluluğu da. Adada ihtiyacımız olan her şeyi kendimiz üretiriz; binalar, aletler, idealler, evet, idealleri de. Bir ekibiz biz, kendi ihtiyacını kendi belirleyen bir ada ekibi. Katılmayı istemek, önemli olan bu. Adanın kurallarına uymaya hazırsanız, kendiniz için de yeni fırsatlar oluşturabilirsiniz. En zoru, başlamaktır. (Himpel, Kurtchen'in yanında durmuş, ona bakıyor, elini yavaşça cebine sokup yokluyor, temkinli hareketlerle Kurtchen'in bıçağını çıkarıyor, elinde tutup inceliyor, Kurtchen'in bedeni geriliyor.) Senin bıçağın, değil mi? (Kurtchen bıçağı almaya yelteniyor, Himpel elini

çekiyor.) Kuralları biliyorsun. İçeriye silah sokmak yasak. Bilmeden getirmişsen de teslim etmen gerekir, yönetim binasındaki 4 numaralı odaya. (Sessizlik. Konuşmadan bakışıyorlar. Himpel Kurtchen'e bıçağı verip bir adım geri gidiyor.) Oraya gideceksin şimdi. Hemen şimdi. 4 numaralı odada bıçağı teslim edeceksin, alındı belgesini bana göstereceksin. Haydi. (Kurtchen tereddütlü, bıçağı ellerinin arasında çeviriyor.) Yolu tarif etmem gerekiyor mu? (Kurtchen nefretle bakıyor, Himpel'e yaklaşıyor, yanından geçip kapıya doğru gidiyor, sonra tekrar dönüyor.) Kurtchen: Benimle başa çıkamazsınız, baştan bilin bunu, benimle uğraşmayın. (Odadan çıkıyor, Himpel pencerenin önüne giderek, Kurtchen yönetim binasına girip gözden kaybolana dek arkasından bakıyor, sonra omuzlarının üzerinden): Başlamak, gördün mü, yalnızca bir yerden başlamak gerekiyor. Ve senin, Siggi, senin de nasıl başlayacağını biliyorum. Ada kitaplığına ne dersin? Yeniden düzenlenip sınıflandırılması lazım. Kitaplar senin yanında kendilerini daha iyi hissedecekler. Ben: Hepsi bu mu? Himpel (teklifini önemsiz kılmaya çalışan bir ses tonuyla): Süpürge atölyesinde çalışabilirsin mesela. Bizde her türlü süpürge yapılıyor. Ben: Öyleyse önce süpürgeler. Himpel: Neden peki? Ben: Bilmiyorum, şu anda süpürgeler bana daha yakın geliyor. Himpel: Düşünmek için daha zamanın var. Çalışma alanının değiştirilmesi mümkün burada. İstiyorsan... önce süpürgeler, sonra kitaplar.

(Kapı açılıyor, zayıf, insanı korkutan bir adam içeri giriyor, elinde kırık bir gözlük var. Doktor Korbjuhn. Nefes nefese odanın ortasında duruyor, çevresine krem kokusu yayılıyor.) Himpel: Sevgili Doktor Korbjuhn, yine ne oldu? Korbjuhn: Sizi arıyordum müdür bey. Olaylardan haberdar olmanız gerek. Himpel: Yurttaşlık bilgisi dersinde mi? Korbjuhn: Almanca dersinde. Hep Almanca dersinde. Bir kompozisyon yazdırıyordum. Himpel

(gözlüğe bakarak): Kırıldı mı? Korbjuhn: Gençlerden biri kramplarla sarsılarak yere düştü. Ole Plötz. Ona yardım etmek istedim. Büyük bir kargaşa çıktı. Himpel: Ole Plötz. Korbjuhn: Ona dokunmamamı söylediler. Beni tehdit ettiler. Ama yardım etmem gerekiyordu. Bu kargaşa sırasında – burada. (Gözlüğü gösteriyor.) Kasıtlı olduğunu düşünüyorum. Himpel: Her şeyi araştıracağız. Konu neydi?

Korbjuhn: Kompozisyon konusu mu? Çok genel, herkes istediğini yazabilirdi... "Yalnızca itaat etmeyi bilenler emir verebilir." Himpel: Yararlı bir konu. Korbjuhn: Dersten sonra iki genç boş defter verdiler. Onları müdüriyete gönderdim. Himpel: Bizzat ilgileneceğim, hemen. (Bana elini uzatıyor.) Yakında Siggi, çok yakında sen de burada ilk kompozisyonunu yazacaksın. İyi iş çıkaracağına eminim. Karar verdikten sonra sonucu bildir bana. Ben: Önce süpürge atölyesi, bu kesin. (Elini çekiyor, parmaklarını açıp dikkatle bakıyor.) Himpel: Dilerim adamızdan hoşlanırsın, ada da senden hoşlanır tabii. Ben: Bakalım. (İkisi de çıkıyor. Bir sigara alıp pencereye yaklaşarak gidişlerini izliyorum. Radyoyu açıyorum. Elbe ve Weser için yapılan meteorolojik duyuruları dinliyorum. Radyoyu ve pencereyi kapatıyorum. Yatağa yatıp bacaklarımı uzatarak ellerimi ensemde birleştiriyorum.)

20

Veda

Ödevimi şimdilik tamamladım. Siyah gri defterlerim beş günden beri düzgün bir şekilde üst üste dizilmiş, metal dolabın sol tarafında duruyor, dolap kilitli, anahtar deri bir kesenin içinde, bir iple boynuma astığım kese sarkaç gibi hareketlerle sallanırken göğsüme sürtünüyor. Joswig sormaktan vazgeçti artık, ödevimi bitirdim mi, yoksa yalnızca bir ara mı verdim bilmiyor, belki bilmek de istemiyor, çünkü gözetleme deliğinden bakıp artık yazmadığımı, masamın toplanmış ve üzeri çiziklerle dolu taburenin masanın altına itilmiş olduğunu gördüğü sabah, gövdesini arkaya atıp çenesinden destek alarak ayakkabı kutularından oluşan beyaz bir kuleyle odama girdi, yükünü boş masanın üzerine indirdi ve eski para koleksiyonunun düzenlenmesi için verdiğim yardım sözünü hatırlattı bana.

Böylece eski paraları tasnif ettik, düzelttik ve mavi bir kalemle yazdığımız kartonlara yapıştırarak bozuk paralarla banknotları dönemlerine, geçerli oldukları tarihlere göre ayırdık. Bazıları sakallı olan krallar ve banka başkanları, hapsedildikleri bloklardan heybetli bakışlarıyla izleyenlere güven vermeye devam ediyordu. Joswig'in servetinin imparatorluk, Weimar dönemi ve on iki yıla ait olan kısmı için birer karton yeterli oldu, ama enflasyon

dönemi için iki buçuk karton kullanmamız gerekti. Yardımıma teşekkür olarak bana elli milyon armağan etti.

Beş gün oldu ve ben ödevimi hâlâ teslim etmedim. Yalnızca bir kez dolabı açıp defterleri çıkardım, ilk defa tekrar ziyaretçi kabul edebildiğim ve Hilke'nin geldiği o neşeli günde yaptım bunu. Saçlarını nasıl da kısacık kestirmişti! Dudak kıvrımlarındaki acı ifade nasıl da hiç değişmeden kalmıştı! Kayıtsız bakışları kendini ele vermekten nasıl da uzaktı – tıpkı Rugbüll sahilindeki bir gün gibi kapalı. İçeri girdi, getirdiği şekerlemeleri verdi, üstünkörü bir tokalaşmanın ardından annemin de bir yere otururken sıkça yaptığı gibi içini çekerek tabureye ilişti, bakışlarını hücremde ağır ağır dolaştırarak eşyalar hakkında bilgi edindi, bir değişiklik olup olmadığını sordu, ona öyle gelmişti. Cevap alamayınca başını kaldırdı, hayal kırıklığımı ya da itirazımı hissederek cezamın hangi aşamada olduğunu sordu: Ödevi teslim etmiş miydim, bir değerlendirme yapılmış mıydı?

Bunun üzerine metal dolabımı açtım, defterleri çıkarıp üst üste dizerek önüne koydum. Hilke kolunu defterlerin üzerine dayadı. Sayfaların kıvrık uçlarını düzeltti. Tombul parmaklarını etikette gezdirdi, gülümsedi, defterlerden birini –kesinlikle en üstte duranı değil– alıp okumaya başlamadan önce uzun uzun düşündü; rahat değildi, aksine gergindi, benim hatırım için tadımlık bir bölümle yetinecek gibiydi. Okurken alnını kırıştırıyor, hatırladığı bir şeye rastladığında hemen o anda aklına ne gelirse söyleyerek tamamlamaya, onaylamaya ya da yalnızca yazılanları tekrarlamaya başlıyordu: Ah evet, martılar ve fırtına; Doktor Busbeck'in doğum günü kutlaması, ah, evet; Holmsen'ler, onlar da hayatta değil artık; kırmızı paltolu adam, ah, evet; ressam bentte, rüzgârda; Asmus Asmussen şimdi Glüserup'ta yaşıyor; Addi'nin hastalığı, biliyorsun zaten; gelgit havzasındaki öğleden sonra; senin

değirmendeki sığınağın ve eski römork, o da yok artık; Heini Bunje göç etti; bacaklarımla ne alıp veremediğin var; ah, evet, Okko Brodersen, tek kollu postacı emekli oldu. Ve Rugbüll polisi... Onun hakkında ne çok şey biliyorsun! Ama hep böyle miydi gerçekten? Bize masallar anlatmaz mıydı ara sıra? Bizim oralardaki güneşli, sıcak yazları düşün. Annemin süt arabasıyla bizi kumsalda gezdirmesini. Daha farklı olabilseydi keşke. Ressamı hatırla, günlerce konuşmazdı bazen. Kış aylarında Rugbüll, hendekler buz tutmuş, çayırlara kırağı düşmüş. İlkbaharda elma bahçelerinde yere uzanıp ağaçlardan düşen elmaların sesine kulak kabartırdık. Bentte ağustosböceklerinin seslerini dinlediğimiz sıcak geceleri hatırlıyor musun? Ama hepsini okuyacağım Siggi, bugün değilse bile, çok yakında.

Defterleri bana uzattı, alıp dolaba kilitlediğim sırada yakında tekrar geleceğine, hatta daha sık geleceğine söz verdi, bunu yapabilirdi artık, Rugbüll'ü ebediyen terk etmişti, bugün garson olarak çalışmak üzere Haus Vaterland lokaline görüşmeye gidecekti, öğleden sonra varyeteler oluyordu burada, akşamları ise Addi'nin de yer aldığı Alster Trio grubu müzik yapıyordu. Hilke'nin çok acelesi vardı. Beş gündür ödevimden ayrılamıyorum. Bazen, sessiz ve yağmurlu günlerde, atölyelerdeki tüm sesler kesildiğinde, gemiler yeni psikologlar getirmediğinde, günün iş akışını düzenleyen alarm düdükleri, emirler ve ayak sesleri duyulmaz olduğunda, böyle zamanlarda beni unuttuklarını düşünüyor, adayı terk ettiklerine, martılara ve kargalara bıraktıklarına inanıyordum, ama sonra yalnız olmadığımı ve uzaktan da olsa göz hapsinde tutulduğumu tekrar hatırlatıyorlardı bana.

Bu sabah olabilecek her şeyi hesaba katmıştım, bir tek Müdür Himpel'in beni yanına çağırması hariç. Haydi, dedi Joswig, kalk bakalım, saçlarını tara, yoklama kı-

yafetini giy, yönetim seni özlemiş. Çalışkanlığının ürünlerini de yanına al. Bana nöbetçi kulübesine kadar eşlik edip yolun devamında yalnız bıraktı, iple bağladığım defterlerimi yönetime götürmek için acele etmedim, Senatör Riebensahm'ın büstünü birkaç kez okşadım, bizimle ilgili duygularını hazırladığı yemeklerle ifade eden aşçı kadın tarafından kovalanana kadar mutfak penceresinin parmaklıkları arasından içeriyi gözetledim, müdürün köpeğini tanımadığım yabancı bir köpekle birlikte adeta felsefi bir konuyu tartışıyorlarmış gibi uyum içinde kumsala doğru giderken görünce, kırık kiremit parçalarıyla ateş açarak hızlanmalarını sağladım.

Sürekli kullanılan yoldan gitmeyip atölyelerin arkasından dolaştım, yeşil, kırmızı, beyaz ve mor lahana tarhlarının önünden yönetim binasına ve gemilerin bağlandığı dubaya giden yola saptım. Sular yükselmişti, zincirleri gıcırdayarak hafifçe yükselip alçalan dubanın üzerine çıktım. Gevşekçe bağlanmış iskele sağa sola sürtünürken, yalnızca rüzgârla hareket etmeyip kendisinin de nefes alıp verdiği duygusunu yaratıyordu. Kısa, titreşen dalgalar. Rüzgâr sazlığı ezerek yağmalıyordu, oradan alabileceği hiçbir şey kalmamıştı oysa. Büyük kum alanda patateslerin yeşil yapraklarını yakıyorlardı, rüzgâr gri ve zehir yeşili dumanları Elbe'ye savuruyordu, dubanın üzerinden baktığımda akıntıyı kendi gücümüzle yönlendirdiğimiz duygusuna kapılıyordum; tüm adayı dolaşıyor, ilkbahar sahillerinden geçiyor, patateslerin ateşiyle isteğimize göre hareket edip yön değiştirerek daha sıcak daha umut dolu bölgelere doğru gidiyordu.

Himpel'in sekreteri beni gördü, pencereyi açıp ıslık çalarak el salladı, aynı şekilde karşılık vererek yönetim binasına girdim. Merdiven sahanlığında, koridorlarda, tuvaletlerde boyacılar çalışıyordu. Her yer yıkanıyor, yağlıboya tabakaları pürmüzle yakılıyor, süpürgelikler takılı-

yordu. İskelelerin üzerinde akrobasi gösterisi vardı, eşiklere çömelmiş, pencere pervazlarına kurulup oturmuşlardı; boyacı olmaya ikna ettikleri kırktan fazla genç. Eddi Sillus oradaydı, başka da tanıdığım kimse yoktu hemen hemen, ancak içlerinden birini tanır gibi olduğumda onlar da beni fark ettiler, fısıldayarak, ıslık çalarak, tempo tutarak işaret verdiler, sesleri merdiven boyunca bana eşlik etti, malaların, fırçaların ve süpürgelerin sapları çakı gibi bir selam çaktılar bana, evet, bu bir selamdı, resmî bir selam, yüzlerindeki ifade de bunu doğruluyordu.

Kimi selamlıyorlardı? Eski bir yoldaşlarını mı? Ödev cezasına mahkûm edilen birini mi? Ya da bir sebatkârlık örneğini mi? Dışarıdakiler için, demişti Joswig bir defasında, nesli tükenmiş bir hayvan gibisin, bir efsane, bir simge belki, işler yolunda gitmediği zaman onlara cesaret verecek bir sembol. Sonuçta boyacılar Himpel'in kapısını vurana kadar tezahürat yapmaya devam ettiler, müdürün odasına girdiğimde malalar, fırçalar ve süpürgeler tekrar onlar için öngörülen işlere geri dönmüşlerdi.

Himpel, üzerinde gömleği ve golf pantolonuyla bekliyordu beni, iki sekreteri kışlık ceketiyle meşguldü, temizliyor, ovalıyor, terebentinle siliyorlardı. Himpel bir eliyle koridoru işaret ederken, diğeriyle kışlık ceketini gösterdi, boyacılar, dedi sıkıntıyla, gördüğün gibi boyacılar burada.

Ceketinin yakasında bir isim kartı vardı: Md. Himpel. Anladığım kadarıyla Hamburg'da bir kongreye gitmesi gerekiyordu. Acaba oturmak, onunla birlikte bir fincan çay ve istisnai olarak sigara içmek ister miydim? İsterdim. Defterleri yazı masasına bıraktım, oturdum, ceketteki görünmeyen lekeleri bile çıkarmak için canla başla çalışan sekreterlerinden küçük, hercai el işaretleriyle, özellikle de dilini hızla şaklatarak ellerini çabuk tutmalarını istemesini, ritmik ayak vuruşlarıyla zamanının daraldığını anlama-

larını sağlamasını, sonunda da ceketi adeta zorla ellerinden alıp üzerine geçirmesini izledim.

Evet Siggi, bekle, çayımız gelmek üzeredir, biz de biraz sohbet edelim bu arada. Uzun bir bakışma. Çevremde ve yazı masasının etrafında dolaşan bakışlar. Piyanonun tuşlarına kısa, ama enerjik bir dokunuş: O-la-la. Her şeyin farkında mıydım? Müdüriyetin ödevimle bu kadar uzun süre uğraşmama neden izin verdiğini anlamış mıydım? Yoksa anlamamış mıydım? Öyleyse bana anlatacaktı.

Müdüriyet bir örnek oluşturmak istemişti, gençlerin kendilerini gönüllü olarak gözden geçirerek tanımalarını ve anlamalarını belli bir sınıra kadar kabul edip destekleyeceğine dair bir örnek. Yazmama izin verilmişti, çünkü temanın hakkını vermek ve sağladığı imkânları değerlendirmek istediğimi görmüşlerdi. Ancak onun, yani Himpel'in fark ettiği bir şey daha vardı; hatırlamanın benim için bir tuzağa dönüştüğünü anlamış ve bana bu tuzaktan kurtulma fırsatı vermek istemişti. Evet, çalışmamı tamamlamak için ısrar ettiğimde, bana verdiği cezanın, benim kendime verdiğim cezanın yanında çok daha mütevazı olduğunu da görmüştü. Ama bu kadarı yeterdi. Zorlayıcı sınırın eşiğindeydik artık. Bu konuda söylemek istediğim bir şey var mıydı? Hayır mı? Öyleyse bu adadan on gün içinde bir daha dönmemek üzere ayrılmaya ne derdim? O-la-la. Bu olay, cezamın affedilmesini sağlamıştı, gidebilirdim, nereye istersem oraya, gerçi bir meslek sahibi olmamıştım –bu yüzden müteessirdi– ancak hem süpürge atölyesinde hem de ada kütüphanesinde yaptığım çalışmalar ortalamanın üzerindeydi, böylece gerekli belgeleri bana rahatlıkla verebilirdi. Karar kesin miydi? Evet, kesindi, herhangi bir erteleme söz konusu olamazdı. Birkaç haftalığına da mı ertelenemezdi? Birkaç haftalığına da. Ama çalışmam henüz bitmemişti. Hiç fark etmezdi, bu çalışma her an sonlan-

dırılacak bir noktadaydı, artık yeterdi. Peki, ne zaman teslim etmeliydim? Yarın sabah, erkenden. Bunun değişmesi mümkün değil miydi? Değildi, sabah sekizde beni bekliyor olacaktı. O-la-la. Defterlerin tamamı bu kadar mıydı? Evet ancak bir kez daha yanıma almak istiyordum, mümkün müydü? Tabii öyleyse yarın sabah sekizde, bu arada komisyona vereceğin cevabı da iyice düşün. Cevap mı? Salıverildikten sonra ne yapmayı tasarladığın sorulacaktır. Şimdi kusura bakmazsam kente gitmesi gerekiyordu, bir kongreye, uluslararası elbette.

O anda söz verilen çay ve sigara kimin umurundaydı! Defterlerimi aldım, müdürü selamlayıp odadan ayrıldım, beni alkışlayan kırk tane güç eğitilen boyacının arasından bu kez pek ilgilenmeden ve kabul etmeliyim ki etkilenmeden geçtim.

Yani salıverilme. Yani ödev teslimi. Bana kalan neydi? Nelere hazırlanıyordum? Neler bekliyordu beni? Yönetim binasından hızla ayrıldım, ancak hücreme geri dönmeyip, zamanından önce salıverilmemi tehlikeye atıyor olmasına rağmen kilit atölyesinin önünden geçip hücre hapishanesine doğru yürürken, Ole Plötz'ün hareketsiz yüzünü gördüm, kaçma teşebbüslerinde alışılageldiği üzere sekiz gün değil, bu kez yirmi bir gün: Eğitim amacıyla adada bulunan bir kadın psikoloğun çantasını hafifletmişti – sonra süpürge atölyesine gidip kapıyı açtım.

Makineler çalışmıyordu, öğle paydosuydu. Kokular çevremi sarıverdi, çam ve tutkal kokusu. Çember testere oradaydı, zımba, freze ve delgi makineleri orada. Birden aklıma iyi bir fikir geldi: Defter yığınını zımba makinesinin altına koydum, bir araya getirerek düzelttim, şalteri açtım, emniyet kolunu kaldırıp defterlerin sol üst kenarında süpürge sapı büyüklüğünde bir delik açarak içinden ip geçirdim, ipin iki ucunu bağladım, defterlerim avlanmış keklikler gibi yan yana dizilmişti şimdi. İpi omzuma

asarak atölyeden ayrıldım, amaçsız bir avcı gibi kumlu patates tarlasından sahile yürüdüm, güneşten rengi solmuş, suya doğru çevrilmiş bir uyarı tabelası direğinin altına oturdum. İmza gençlik idaresine aitti.

Oturdum ve sigara içerek Hamburg yönünden gelen özel gemiyi izledim, pruvası çentikli bir kablo döşeyici. Salıverildikten sonra ne yaparım, nereye giderim, nerede sığınabileceğim bir yer bulabilirim? Klaas gitti, Hilke gitti – bu durumda Rugbüll'e nasıl geri dönerim? Ayrıca Hamburg'da kalsam da Rugbüll'den kaçıp kurtulabilmiş olacak mıyım?

Kablo döşeyen gemi, bir İngiliz gemisiydi, tıka basa siyah kablo rulolarıyla yüklüydü, yükünü hangi denizlerin derinliklerine bırakacak, hangi ülkeleri birbirine bağlayacaktı? Biliyorum, benim kablom asla Rugbüll'den dışarı çıkamayacak, ne olursa olsun bir ucu kiremit renkli eve uzanacak, hatları açtığım anda kükreyen bir sesin, burası Rugbüll Polis Karakolu diyeceği bir eve. Hiçbir olay, denizde ya da karada meydana gelecek hiçbir deprem bu bağlantıyı ortadan kaldıramaz, sonsuza dek bağlıyım oraya. Arkamı dönmek, kulaklarımı tıkamak, çekip gitmek boşuna, hiçbir yararı yok. Çevreye kulak kabartmam yeterli, zil sesi duyuluyor, ardından vızıltılar, bir çıtırtı, kendini tanıtan sese arka planda eşlik eden martı çığlıkları, o anda alan genişleyerek büyümeye başlıyor, rüzgârın altında evler beliriyor, Kuzey Denizi'nin köpükleri setleri yıkarken çıkan sesleri duyuyorum. Rugbüll kaçınılmaz bir şekilde orada, her yönüyle sorguladığım, bana pek çok cevap borçlu olan yer, Rugbüll. Ayrılmak imkânsız. Martıların delice çığlıklarıyla, dalgaların sesiyle, çitlere çarpan rüzgârın uğultusuyla sormaya devam etmekten vazgeçmiyorum.

Fırtınalarda kapıyı çalanın kim olduğunu soruyorum ya da kimin sobadan titrek dumanlar çıkardığını,

hastaları neden hor gördüklerini soruyorum ve "geleceği gören"lere neden ürpertiyle, hatta korkuyla yaklaştıklarını. Karanlığı ve bulanıklığı kimin sağladığını, bataklıkta kabarcıklarla dolu bir çorba pişirenin kim olduğunu, kimin sisi alıp omuzlarına örtüverdiğini, çatı mertekleriyle birlikte inildediğini, kaynayan tencerelerle birlikte ıslık çaldığını, kargaları uçarken kimin tarlaya savurduğunu. Sorular soruyorum. Ve yabancıları neden dışladıklarını, onların desteğini neden küçümsediklerini soruyorum kendime. Neden yolun yarısından geri dönemediklerini ve verdikleri bir kararı değiştiremediklerini soruyorum. Geceleri söğütleri kim karartıyor, barakalara kim saldırıyor şiddetle? Ve bizim oralarda insanların neden geceleri gündüze göre daha derinden bakabildiklerini, daha iyi görebildiklerini soruyorum. Ve neden bir görevin yerine getirilmesinde böylesine hırslı olduklarını. Başkalarıyla kuracakları ilişkilerin yerine geçen suskun oburlukları, kendilerini her konuda üstün görmeleri, yörelerine ait engin bilgileri: Bunları da soruyorum. Yürüyüşlerini, duruşlarını, bakışlarını ve kelimelerini soruyor, öğrendiklerimden tatmin olamıyorum.

Sonuçta direğin altında bir sigara içtim, izmariti yere gömdüm ve gitmeden önce ıslak kuma "bok" yazdım. Göçmen kuşların geceyi geçirdiği sazlıkta kimseye görünmeden kumsal boyunca ilerleyerek adanın yarısını dolaştım, kimse bana seslenmedi, arka ayaklarının üzerinde yan yana oturan köpekler bile görmedi beni.

Geri dönerek binaya geldim; nöbetçi kulübesi boştu, Joswig öğle yemeğindeydi anlaşılan. Çalışma masasının çekmecelerine baktım, bana sundukları bir yenilik yok sayılırdı: Eğrilip bükülmüş ve artık taş gibi olmuş peynirli sandviç hâlâ oradaydı, bir zarfın içinde takas edilmek üzere ayrılmış eski paralar vardı, yeni gibi görünen tek şey tahminen yirmi yaşlarında, fosforlanarak çürüyen ve ku-

lübeye sevgili gardiyanımız hoşlanıyor olsa da alışılması çok zor kokular yayan yumuşamış bir uskumruydu. Mektubu da unutmamam gerek, Joswig'e has bir üslupla bana hitaben yazılmaya başlanmış ve yarım kalmış bir mektup:

Sevgili Siggi! Yakında adamızdan ayrılacaksın, dışarıda yeni bir hayat bekliyor seni. Bizi kolayca unutacaksın. Ama senden ayrılmak bizim açımızdan hiç de kolay olmayacak, salıverilmeni kıskandığımızdan değil, tersine, kalplerimizde yer ettiğin için. Ama böyle olması gerekiyor. Hep söylerim, bu adada yaşayan bizler, öğretmenler gibiyiz: İnsan birisine alışmak için çok çaba harcamışsa, onunla vedalaşmayı da bilmelidir.

Joswig yazacak başka bir şey bulamamıştı. Salıverileceğimi o da biliyordu demek ki. Yani kesindi. Yani ödevimi teslim edecektim. Himpel okuyacak mıydı? Korbjuhn okuyup not verecek miydi? Ya sonra? Defterler bir rafa atılıp arşivlerde sessizce ölüme mi terk edilecekti? Ya da kâğıt imha makinesine mi gönderilecekti? Ya da Korbjuhn renkli tebeşirlerini denemek için yeterli kâğıt bulamayan torununa mı verecekti oynaması için? Yoksa Gençlik Dairesi'ne mi iletilecekti? Ne fark ederdi! Artık söyleyecek hiçbir şeyim yok, sorularım var yalnızca, hiç kimsenin cevaplamadığı sorular, ne ressamın ne de onun.

Joswig bu defa sessizce geldi, camın önünde doğrulup sırıtarak cama vurdu, yüzünü konuşma penceresine doğru uzattı: 2 numaralı hücre, kapatılma zamanı! Koridora çıkıp yanına gittim. Düşünsene Siggi, fena mı olur burada nöbetçilik yapmak, üniforma giyersin, bir deste anahtarın olur, özel eğitim alırsın. Herkes sana itaat eder. Akşam paydos saati garantidir. Gençlerin sorunları açısından bakınca, bu meslekte şansın var. Düşün bunu. Senin olsun, diyerek defterlerimin bağlı olduğu ipi omzuma astım ve ona hiçbir şey söylemeden hücreme gittim.

Kapıyı açtı, beni içeri soktuktan sonra arkamdan gelip tabureyi çekti, pencerenin önünde durup dışarıya bakarken dubanın üzerinde akıntıyı çaprazlamasına yararak giden gemiye el sallayan Himpel'i gördüm.

Zaman doldu galiba? – Neyin zamanı? – Bu adada geçireceğin zaman. – Öyle görünüyor. – Seviniyor musun? – Neye? – Buradan ayrılacağına, başka bir yere gideceğine, yeni bir hayata başlayacağına? – Yeni mi? Nasıl bir şey bu? – Belki insanın tek başına yaptığı bir şey. – Böyle bir şey yok. Pişirdiğimiz her çorbanın içine, daha önce birileri tükürmüştür. Joswig pencereye yaklaştı, hafif, teselli edici, bence yüzeysel bir şeyler söylemek istediğini hissettim, ama beceremedi, benimle birlikte bir veda yemeği yemek istediğini söyleyebildi yalnızca, yerimde olsa Finkenwerder usülü, domuz yağında pişirilmiş pisibalığını tercih edeceğini de belirtti, bu "gerçek"ti. Teklifiyle ilgileneceğime söz verdim. Çekingen bir temasın ardından ayrılıp beni yalnız bıraktı. İstediğinde kapıyı kapatırken bile nasıl da dikkatli ve kollayıcı olabiliyor, gitmesi gerektiğinde bunca duyguyla yüklü olduğu halde nasıl da bırakıp gidebiliyordu hemen.

Ödevim beş günden beri hazır, bitti, yarın sabah teslim etmem gerekiyor. Gerekiyor mu? Himpel, sonuçların önemli olmadığını söylemişti bir defasında, insanı istenen sonuçlara götürecek olan, tutum ve sebattı. Sebat etmemden memnun kaldığına göre, defterlerime ihtiyacı var mıydı hâlâ? Onları Hilke'ye ya da Wolfgang Mackenroth'a armağan edebilirdim ya da kayıtsızca akmakta olan Elbe'ye. Patateslerin yakıldığı ateşin içine atabilir ya da salıverildikten sonra kullanılmış kâğıt olarak satabilirdim. İmkânlar. Hâlâ bazı imkânlar var. Ama bunları değerlendirecek miyim?

Kendi insanlarımla kuşatılmış, anılarla çevrelenmiş, boğazıma kadar yöremde yaşanılan olaylara gömülmüş,

zamanın hiçbir şeyi, ama hiçbir şeyi iyileştirmediği tecrübesini farkına varmadan edinmiş olarak ne yapmam gerektiğini ve yarın erkenden ne yapacağımı biliyorum. Rugbüll'de karaya oturmak? Böyle adlandırılabilir belki.

Sonuçta sabah altıda kalkacağım, nöbetçilerin kudurmuş alarm düdükleri koridorları çınlattığında tüm odalarda ışıklar yanacak, gözler gözetleme deliklerinin arkalarına yapışacak. Tıraş olmak ve yıkanmak için lavaboya gitmeden önce her zamanki gibi Elbe'yi kolaçan edeceğim, ne aradığımı bilmeden fenerlerin alacakaranlıkta yanıp sönen ışıklarını izlerken, hafifçe başım dönerek ilk sigaramı içeceğim. Yoklama kıyafetimi giyeceğim, tepsiyle kahvaltımı getiren Joswig'i içeri alacağım. Hafif bir kahve ile üzerine adaya özgü dört meyveli karışık marmelat sürülmüş iki dilim ekmek, her zamanki gibi bir dilimi yiyip ikinci dilimin marmeladını sıyıracağım. Kahvaltı ederken aşağıdaki yemekhanede ıslah edilen gençlerin yeni günü karşılamak için söyledikleri şarkıyı duyacağım – bu şarkı da adamızda üretilmiş olacak elbette.

Ya sonra? Sonra sayım yoklamasına gideceğim, yüzlerce kere yaptığım gibi cezalı olduğumu bildirip yönetim binasındaki saati görebildiğim hücreme döneceğim. Metal dolaptan defterlerimi çıkaracağım, masaya oturup okurken sigara içeceğim, belki de böyle olmayacak, Joswig gelip beni alana kadar Hilke'nin son ziyaretinde getirdiği sabır oyununu oynayacağım ve belki bu kez üç fareyi de aynı anda kapana kıstırmayı başaracağım. Hiçbir karar vermeyeceğim, düşünmeyeceğim, plan yapmayacağım, dramatik sözler hazırlamayacağım, yedekte tuttuğum özel mimiklerim olmayacak; gitme zamanı geldiğinde iple birbirine bağlı defterlerimi alıp Joswig'in yanında sessizce yürüyeceğim ve eminim ki Himpel'in odasına girmeden önce Joswig yine ceketimin yakasını düzeltip ensemdeki saçları toplayacak.

Ya Himpel? Keyifli görünecek, neşeli, dostça yaklaşarak elini omzuma koyacak ve yeni bestelediği şarkı içine sinmişse bir fincan çay ikram edecek bana. Ödevimi çalışma masasının üzerine bırakacağım, düşünceli bir tavırla başını sallayıp onaylayarak, ama okumadan sayfaları çevirecek. Bir el işareti, oturacağız, karşılıklı oturacağız, kıpırdamadan, ikimiz de kendimizden hoşnut, ikimiz de kazandığımızı hissederek.

"Toplumlar aykırı olanların karşısında kendilerini her zaman meydan okunmuş, tehdit altında ya da korunmasız hissettiklerinden, tüm ilgilerini ve şüphelerini onlara yönlendirip sonunda düşmanca takibe alırlar."

Suçlu gençlerin ıslah edildiği bir adada yaşayan Siggi Jepsen'e, Almanca dersinde "görev tutkusu" konulu bir kompozisyon ödevi verilir ama Jepsen defterini boş teslim edince cezalandırılır. Ancak Siggi'nin başarısızlığının nedeni, bu konuda anlatacak hiçbir şeyinin olmaması değil, tam tersine çok şeyinin olmasıdır. Bu ödevle birlikte anıları su yüzüne çıkan Jepsen, Nazi Almanya'sında geçen çocukluğunu anlatır. Kasaba polisi olan babası, Nazilerin yozlaşmış sanat dediği dışavurumcu resimler yapan ressam Max Ludwig Nansen'i resim yapmaktan men etmek ve yasaya uyup uymadığını denetlemekle görevlendirilir. Polis memuru yüksek görev bilinciyle, kendisine verilen emri ne pahasına olursa olsun yerine getirecektir, öyle ki görev tutkusu savaşın bitmesiyle bile son bulmayacaktır.
Siegfried Lenz 1968'de yayımlanan, savaş sonrası Alman edebiyatının en önemli eserlerinden sayılan ve 2019'da aynı isimle sinemaya uyarlanan başyapıtı *Almanca Dersi*'nde bireysel sorumluluklarla görev bilinci arasındaki çelişkiyi inceliyor, görev tutkusunun takıntıya dönüştüğünde ne kadar tehlikeli bir hal alabileceğini gösteriyor.

"Son yıllarda Almanya'da yayımlanmış en derinlikli hayal gücüne sahip, düşündürücü romanlardan biri."
Library Journal

TMG 0454822 YGU

biyatı #ikincidünyasavaşı #sanat #çocukluk #itaat

ISBN 978-975-07-6279-6

can

canyayinlari.com | f | | X canyayinlari

roman

9 789750 762796